

20-5

Estante 97
Pláteo

20-5

TRACTATVS
DE FIDE
SPE, ET CHARITATE

AVTHORE

P. GASPARE HURTADO MONDEIARENSI
è Societate Iesu D. Theologo in Academia Complutensi.
ET OLIM IN EADEM ARTIVM LIBERALIVM
publico professore, & Collega D. Ildephonfi.
ET IN COLLEGIO COMPLVTENSI
Societatis Iesu Primario Sacre Theologie
Professore.

128596

CVM PRIVILEGIO

Matriti, apud Franciscum de Ocampo.

6425

TRACTATUS
DE FIDE
SPE ET CHARITATE

AUTHOR

P. GASPAR HURTADO MONDARRANS
Societatis Iesu D. Theologus in Academia Complutensi
ET OMNIM IN EADEM ARTIVM LIBERALIVM
publico profectore Collegii D. Ildelphonsi
ET IN COLLEGIO COMPLUTENSIS
Societatis Iesu Primario Sacre Theologie
Professore.

158899

COMPTIVILLEGIO

Madrid, apud Franciscum de Ocampo.

Suma del priuilegio.

Tiene Priuilegio el Padre Gaspar Hurtado de la Compañia de Iesus por tiempo de diez años, para imprimir vn Libro intitulado *Tractatus de Fide Spe & Charitate*, como parece por el testimonio que de ello dio Iuan Lasso de la Vega, escriuano de Camara, en Madrid a veinte y quatro del mes de Mayo de 1632.

Suma de la Tassa.

Los Señores del Consejo, tassaron este Libro *Tractatus de Fide Spe & Charitate*, a quatro maravedis y medio cada pliego, como parece por el testimonio de Martin de Segura escriuano de Camara. En Madrid a 25. de Agosto de mil y seyscientos y treinta y dos.

ERRATAS.

P Ag. 2. lin. 20. verantur di versantur, pag. 11. lin. 30. vltiri
no di vltimo, pag. 14. lin. 20. & 21. mouenit di mouebit,
p. 18. li. 27. inniten di innitens, pag. 19. lin. 32. vniuersalis di
virtualis pag. 21. lin. 31. ac di hac pag. 30. lin. 15. obftendere
di ostendere, p. 31. lin. 19. soler di solet, p. 32. lin. 36. abstra-
ctiua, d. abstractiuam, p. 37. l. 1. posse di posse esse, & l. 4. neos
dinos, p. 41. lin. 20. vt di & pag. 65. lin. 1. iudicijs di iudicij,
pag. 95. lin. 3. producendum di producendum, pag. 139. lin.
20. fidei di fidem, pag. 166. lin. 15. odiente di odienti, pag.
179. lin. 8. insignis di signis, pag. 183. lin. 11. iudicare di du-
bitare p. 185. lin. 33. speciefico d. specifice, p. 205. lin. 32. vi-
dentur di videtur, p. 241. lin. 27. vniuscuiusq; d. vniuscuiusq;
p. 254. lin. 16. qz d. quz, p. 279. lin. 18. Tridentinum d. Tri-
dentino, p. 288. lin. vlt. proprius di proprium, p. 297. lin. 12.
specie d. speciei, p. 305. lin. vlt. patet d. parte, p. 306. lin. 16.
intensior, d. intensior, lin. 33. exceptu d. excepto, pa. 307. lin.
17. ideoque d. ideo qui, p. 324. lin. 29. pradicta d. pradicta, p.
330. lin. 12. persona d. perse, p. 334. l. n. 15. virtutem, d. virtu-
tum, p. 359. gratica, d. gratia, p. 363. lin. 29. satem, d. saltem,
p. 366. l. 27. significatus, d. significatur, p. 370. l. 18. proximu
d. proximu, p. 371. l. 30. diligis, d. diligit, p. 382. l. 8. dat d. da-
te, lin. 32. proximos, d. proximus, p. 398. lin. 10. est d. ex p.
402. lin. 21. credito, d. creditor, p. 405. lin. 21. siue d. si pag.
407. lin. 19. est d. ex p. 409. lin. 2. sententia, d. sententia, pa.
415. lin. 14. beneficiariorum, d. beneficiariorum, p. 418. lin.
14. superleuilem, d. supelleuilem, p. 420. lin. 19. communiti
d. communicati, p. 427. lin. 10. ad d. ab p. 431. lin. 34. suffice-
re d. sufficere, p. 435. lin. 33. ocuclatius, d. oculatius, p. 443.
lin. 18. partid. pati, p. 447. lin. 10. qua d. quam, p. 451. lin. 2.
affectum, dic. affectu, pagin. 464. lin. 1. accipi, dic. accepit,
pag. 467. lin. vlt. quaus, d. quauis, p. 470. lin. 25. persona d.
persona, p. 473. lin. 37. aliquo, d. aliquod, p. 491. lin. 20. dif-
sentio, d. dissensio, p. 492. lin. 9. e contra, d. e contra, p. 500.
lin. 10. festum, d. festo, p. 501. lin. 16. adinto, d. adhibito, &
lin. vlt. dif. 12. d. dif. 6. p. 505. lin. 1. sicut, d. sunt, & lin. 2. sunt
d. sicut, p. 514. lin. 19. matoris, d. maiores, p. 518. lin. 17. ho-
nori, d. honoris, p. 523. lin. 11. inuasoris, d. inuasoris, p. 525.
lin. 25. incertum d. certum, p. 525. l. 6. amissam, d. admissam.

Licent. Franciscus Muucia de la Llana.

Licen-

Licencia de la Orden.

EGO Michael Pacheco, Societatis Iesu, in Prouincia To-
letana Prapositus Prouincialis potestate ad id mihi fa-
cta, a Reuerendo admodum P. N. Mutio Viteleschi, Prapo-
sito Generali facultatem facio, vt Tractatus de Fide, Spe,
& Charitate Authore P. Gaspare Hurtado, Doctore Theo-
logo Complutensi, & nostra Societatis Religioso, & eiusde
Societatis Grauium, Doctorumq; hominum approbatus,
Typis maderur, in quorum fidem, has litteras manu nostra
subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Matriti in
nostro Imperiali Collegio. Die 22. Februarij. Anno 1632.

Licencia del Ordinario.

EL Licenciado don Iuan de Velasco y Azeuedo, Vica-
rio General de la Villa de Madrid y su partido, y electo
Prior de Roncesualles. Por la presente damos licencia
para que por lo que a nos toca se pueda imprimir el Libro
contenido en la censura de abaxo, atento no contiene cosa
contra nuestra santa Fe Catholica, y buenas costumbres. En
Madrid a 27. de Marzo de 1632.

Licenciado Velasco y Azeuedo.

Por su mandado.

Pedro de Torres.

Censura.

IVSSV D. Ioannis de Velasco, Vicarij Generalis Ma-
triti, hunc Tractatum de Fide, Spe, & Charitate, Insignis
admodum Doctoris Gasparis Hurtado, e Societate Iesu,
per legi, in quo prater sanam & Catholicam doctrina, cui
pijsimus Author, semper indiulse adhæsit, inueni (quæ in
ipso Authore semper suspexi eruditionem incoparabilem,
& incredibilem, tum in eruendis germanis, & coherentibus
Scripturæ Sacræ sensibus, tum in questionibus difficillimis
decidendis subtilitatem, claritatem & dexteritatem, tū de-
nique in confirmanda Catholica doctrina, & ab hæreticorū
calumnijs vindicanda, admirabile robur, atque virtutem, a

deo vt in Scriptura Sacra exponenda, alterum Hieronimū, & in Galeata Theologia, quam Scholasticam vocant (cuius principale munus in tot scriptis, quæ in lucem edidit, semper assumpsit) alterum Augustinum merito dixeris, est enim in vtroque sublimis, apprime doctus, insignis, vbiq̃ celebris, vt in quo excellentior existat, prorsus ignores. Cui deniq; Authori, Deus cumulatissime, omnes egregias Doctoris Christiani dotes, animi candorem & puritatem, modestiam, sapientiam, morum honestatem, cum summa prudentia contulisse videtur. Qua propter, opus hoc, sicut & cætera, in communem omnium vtilitatē typis dignissimum Censeo. Datis Matrī in Conuentu Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum. Die 27. Martij Anno 1632.

*Fr. Ferdinandus Nuñez, in Sacra Theologia
Magister, & sup̃remi Senatus S. Generalis
Inquisitionis Hispaniæ à Censuris Minister.*

Censura.

LEGI Sup̃remi Senatus Regij autoritate, & iussu tres Tractatus Theologicos de tribus virtutibus Theologicis, primum de Fide, secundum de Spe, tertium de Charitate, nunc primum elegantissime factos ac digestos à R. admodum P. Gaspare Hurtado Mondejarense, ex Societate Iesu: Doctore Theologo ex Vniuersitate Complutensi, quondam in eadem ingenuarum artium professore, ibidemque in Maiorum Maximum D. Illephonsi Collegium, pro exactis meritis, summo omnium applausu coaptato, post inde in Collegio Complutensi eiusdem Societatis Primario Sacra Theologiæ Præfeto & Religione adhibito. Omnibus satisdato respondet opus, hoc quippe ille (præter aliā multa) hæc fecit esse suis, nobilitate clarum, Religione pium, pietate tutum; sapientia doctum, professione celebre, claritate conspicuum, comprehensione rarum, breuitate cætera. Tantundem minimum de Nostrate sentio compluti duodecimo Calendas Maij, Anno Domini 1632.

*Doct̃or Ioannes Gonus Salius Martinus
Publicus Sacra Theologia, apud Complutenses Professor.*

DEIPARAE MARIAE

eiusque amantissimæ Matri,

Gaspar Hurtado, se ipsum

& libellum hunc

consecrans.

VNDE Sumat exordium dictio mea? An à te, o Maria, felix tam dudum lucubrationum mearum asylum, an à pietissima Genetrice tua, cuius nunc primum fausta venor auspiciā? Vtriusque tutela, & si dispares timulo concitatus, meus sagittat a fectus. Ad te mea quidem impellit gratitudo, ad Matrem quadam fiducia noua cogit te exhibita toties patrociniā, matrem tuam instanti acclamatione efflagitant exhibenda. Vergit quandoque, factor, in antea tibi beneficij contumeliā, nouum captare patrociniū: est enim quasi minus potenti brachio admiscere vires, ferre suppetias. Absit à mente eam irreuerentem notam potentissimæ dexterae tuae audacter inurere. Sublimior me ducit animus. Pietas est, quod sub ingratitudinis larua forsan delitescit: mente quippe diu versaueram, quæ tibi officia, mea tenuitas exhiberet multo deponente beneficio: nullumque ita mihi arripit, quam si venerabili Matri tuæ eosdem ac tuæ Maiestatī deferrem honores, eademque fiducia suis manibus opuscula mea reponerem: est enim præclarum obsequij genus, non solum Principem, sed ea, quæ ad Principem spectant cultu quodam regio, & equali ferme honore suspicere. Itaque non derogo tuæ laudi, dum nouam aduocopatronam: imò tui honoris causa, vellem hic honos quoque, quisquis ille sit, Genetrici tuæ accresceret. Iam, si opusculi huius inscriptionem perlego, æquo Marte te, parentem quæ tuam sibi conatur adsciscere. Hæc namque diuina, tota quæ deifica virtutes; fides nimirum spes, atque charitas, de quibus

agere institutum est, e summo caelo dilapsa, in te velut in proprio, iucundoque domicilio, atque augustissimo solio summa quadaam benignitate excepta resederunt. Quod si Anna nomen, ut vult Anselmus gratia interpretatur, iure quodam optimo suspicienda tua Genitrix, quae eo celebri nomine insignitur, hoc sibi vendicat opus, ut pote quod primares gratiae fructus, virtutes scilicet Theologicas & indagando exponere, & exponendo celebrare, quae potest strenuitate, contendat. Ergo congruo satis ad gratiam redeunt, quae ex gratiae fontibus redundant. Adeste igitur mihi, utraque dignissima Mater, ut fides, spesque mea euentibus nutritae secundis in ardentissimos Charitatis affectus animos meos commoueant, & assultante gratitudinis flamma semper ardens accepti beneficii viuat monumentum.

TRACTATUS DE FIDE.

INTER Alias significationes, & acceptiones nominis *Fides*, quas omittimus: primo significat, & accipitur pro fidelitate, quae est veritas in factis, quae scilicet facta conformantur promissis. 1. Machab. 10. *Perseuerate adhuc conseruare ad nos Fidem*, & inde dicitur fides: quia scilicet fit, quod dicitur. Secundò significat, & accipitur pro fiducia, seu firma spe obtinendi rem promissam, vel desideratam. Iacob. 1. *Postulet autem in Fide nihil hesitans*, quae verba nonnulli, non satis aptè, ad credulitatem intellectus accomodant. Tertiò accipitur pro conscientia, quae est actus iudicij, quo iudicamus circa moralitatem nostrorum actuum, vel circa aliquid ad eorum moralitatem pertinens, ad Rom. 4. *Quod non est ex Fide peccatū est*. Quartò, ergo, nomen *Fides* accipitur pro ea fide, quae credimus alteri aliquid dicenti: quae duplex est, altera humana, quae credimus homini dicenti, Ecclesiast. 19. *Vir bonus fidem facit proximo suo*; altera diuina, seu Theologica, quae Deo dicenti credimus.

Fides autem diuina (de qua tractatus iste instituitur) in scriptura non raro sumitur pro actu ipso credendi, ad Rom. 1. *Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo*; & aliquando sumitur pro obiecto ipso credito, ad Ephes. 4. *Vnus Deus, vna Fides*, & Apocal. 2. *Non negasti Fidem meam*; & à Theologis

Disp. I. De obiecto materiali

Scholasticis etiam sumitur, & sæpè pro habitu ipso à Deo infuso, qui est principium intellectui, cum eleuans ad connaturaliter credendum Deo dicenti.

DISPUTATIO PRIM A.

De obiecto materiali Fidei diuinæ.

OBIECTVM Actus Fidei diuinæ (quod suo modo etiam est ipsius habitus Fidei) est duplex, alterum materiale, seu *quod*, nempe id, quod creditur actu ipso Fidei, seu id quod ipso attingitur, ut *quod*: alterum formale, seu *quo*, nempe motuum formale, ob quod creditur obiectum materiale. Est tamen discrimen inter actus (& suo modo etiam inter habitus) appetitus, tam sensitiui, quam rationalis ex vna parte, & inter actus (& suo modo inter habitus) potentie apprehensiuæ, tam sensitiuæ, quam intellectiuæ ex altera, quod quamuis ad omnes actus appetitus sit semper motuum aliquod formale, nempe bonitas obiecti materialis appetiti, non tamen ad omnes actus potentie apprehensiuæ, imò ad nullum, excepto actu Fidei. Quia omnes actus tam intellectus, quam sensus, excepto actu Fidei, tantum verantur circa obiectum materiale, absque motiuo aliquo formali, ob quod eliciantur à suis potentijs.

DIFFICULTAS PRIM A.

Quod sit subiectum Fidei.

QUAMVIS Subiectum, & obiectum materiale actus cognitionis (& suo modo habitus ad ipsum actum) soleant, & rectè pro eodem usurpari, strictè tamen, & in rigore subiectum dicitur res illa incomplexa, aut quasi incomplexa, cui tanquam subiecto aliquid attribuitur cognitione ipsa indicatiua, ob quod solet dici subiectum attributionis, seu prædicationis; obiectum verò materiale dicitur totum ipsum complexum, quod cognitione illa indicatiua cognos-

citur:

Difficultas I.

3

citur: in quo complexo reperitur subiectum, & id quod illi attribuitur, seu id quod de illo prædicatur, ob quod dici solet obiectum adæquationis, v. g. quando credimus Deum esse trinum, *Deus* est subiectum illius actus iudicii, & Fidei, & tota ipsa propositio obiectiua constans subiecto, & prædicato, & connexionem vtriusque, est obiectum materiale dicti actus.

Hoc ergo supposito conueniunt Theologi Deum esse subiectum Fidei diuinæ (tam actus, quam habitus) quia Fide diuinæ plura de Deo credimus, quæ ipsi per illam attribui-mus, nempe quod sit vnus, & trinus, creator, sanctificator, glorificator, & plura alia, quæ ipse de se ipso reuelauit. Et non tantum Deum esse subiectum Fidei diuinæ, sed etiam plures alias res, verbi gratia, Christum ut hominem, B. Virginem, de quibus multa credimus Fide diuinæ, quæ Deus de illis reuelauit: & etiam plures alias res creatas, de quibus Fide diuinæ aliquid credimus à Deo reuelatum. Vnde Calvinus falso obijcit Theologis, quod non agnoscunt, nisi Deum pro subiecto Fidei diuinæ, & non Christum ut hominem, cui, multa à Deo reuelata in scriptura, attribuuntur, præsertim in nouo testamento, quia etiam cum verè agnoscunt, ut subiectum Fidei, quamuis Deum, ut Deum, ut magis præcipuum. Ex quo constat Deum, ut Deum non esse subiectum adæquatum, seu totale Fidei diuinæ.

Subiectum ergo adæquatum Fidei diuinæ, est omne id, de quo Deus aliquid reuelauit, seu cui Deus aliquid attribuit, & de quo id possumus proximè credere, in quo non intrat id, de quo potest aliquid reuelare, quousque sit de eo reuelatum, quia de nullo, quousque de eo sit aliquid reuelatum, potest esse actus Fidei, ac proinde neque habitus Fidei potest esse principium actus Fidei de illo.

Sed quamuis Deus non sit subiectum adæquatum Fidei diuinæ, sed tantum inadæquatum, seu parziale, est tamen subiectum principale, in quo Theologi conueniunt, etiā Durand. in 3. dist. 24. q. 1. quamuis in prologo, q. 5. dixerit subiectum Fidei, intelligens principale, esse actum meritorium: est autem Deus subiectum principale non tantum materialiter,

A 2

quia

DIFFICULTAS. II.
Quaratione Deus sit subiectum Fidei.

D I F F I C V L T A S. II.

Soar. verò disp. 2. sect. 1. Turrian. disput. 1. dub. 1. Adam.
Tamner disp. 1. q. 1. dub. 2. Ægid. disp. 9. dub. 1. Vazq. 1. p.
disp. 10. cap. 3. & communiter Theologi docent Deum, vt
Deum absolutè, & secundum se, esse subiectum Fidei, & me-
ritò quia de Deo secundum se credimus, & ipsi attribuimus,
quæ de ipso credimus, v. g. quod sit vnus, & trinus, & bonus,
& reliqua ipsi Deo extrinseca. Vnde esse glorificatorem po-
tius est prædicatum, & id quod credimus, quam subiectum,
& id de quo credimus.

Ex quo constat Deum vt Deum non tantum esse subiectum Fidei quatenus ipsa Fide ei attribuimus prædicata necessaria, v.g. quod sit vnus, & trinus, & bonus, sed etiam quatenus ipsa Fide ei attribuimus prædicata contingentia ex ipsius voluntate pendentia, v.g. quod sit creator, iustificator, & glorificator.

Ex eo autem quod Fides divina ordinetur ad hoc, quod Deus nos glorificet, tantum deducitur *Deum esse glorificatore*, esse finem Fidei, non vero subiectum illius.

DIFFICULTAS III.

*Quod, & quale sit obiectum materiale
Fidei.*

DIFFICULTAS Hæc procedit de obiecto materiali
prout condistincto à subiecto, & est id quod immediate,

& pro-

& proximè creditur, nempe propositio obiectiva includens subiectum, de quo creditur, & prædicatum, quod ipsi subiecto attribuitur, & connexionem prædicati cum subiecto, cui prædicatum ipsum attribuitur.

Circa prius ergo conveniunt communiter Theologi obiectum materiale Fidei (sumptæ tam pro actu, quàm pro habitu) esse id quod Deus revelavit, & possumus proximè credere: & obiectum materiale adæquatum esse omne id, quod Deus revelavit, & possumus proximè credere, in quod non intrat id, quod potest Deus revelare, quousque revelatum sit, quia nihil quousque sit revelatum potest proximè credi, ac proinde neque habitus Fidei potest esse principium alicuius actus Fidei circa illud.

Ex quo constat obiecta materialia Fidei alia esse necessaria, v.g. Deum esse unum, & trinum, & bonum; & alia esse contingentia, v.g. Deum esse creatorem, & Antichristum esse venturum, quia obiecta à Deo revelata, quæ sunt obiecta materialia Fidei, alia sunt necessaria, & alia contingentia.

Circa posterius conueniunt Theologi obiectum materia-
le Fidei esse in se simplex, seu incomplexum, & prout est in
nostro intellectu esse quid complexum: dicitur autem com-
plexum prout est in nostro intellectu, quia quamuis aliquid
est in se physice simplex, v.g. Deum esse bonum, tamen prout
obiicitur assensui Fidei, est extrinsece complexum, quia huic
assensui obiicitur vt multiplex, nempe vt id, quod est subie-
ctum, & vt id, quod est predicatum conueniens subiecto, v.g.
vt Deus, & vt bonum conueniens Deo: dicitur vero simplex,
seu incomplexum prout est in se, non quia omne physice sit ta-
le, quia obiecta aliqua materialia Fidei sunt physice com-
plexa, & composita, v.g. Deum esse hominem, sed quia prout
est in se, caret dicta complexione extrinseca proueniente
ipsi obiecto ab assensu Fidei, & dicitur simplex prout est in se
a negatione, seu carentia dictæ extrinsece comple-
xionis, quia scilicet prout est in se

Vnde in Ecclesia nihil tunc proponitur credibile
Libe diuina, quod non in (.§.) dilige tempore Apostolo-
rum et aduersum Valentinianum lib. 3. doctrinam libel. cap. 22.

DIFFICULTAS. III.

*Utrum obiecta materialia Fidei creuerint
successu temporis.*

Conueniunt Theologi non omnia quæ reuelata sunt à Deo, quæ eo ipso sunt obiecta materialia Fidei, seu credibilia) fuisse simul in principio reuelata, sed paulatim successu temporis, quia ante aduentum Christi posterioribus Prophetis noua aliqua reuelauit Deus, quæ non reuelauerat prioribus, & in nouo testamento plura sunt reuelata, quæ ante ipsum reuelata non fuerant, nempe Sacramenta præsentia corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia, & potestas suprema Ecclesiastica in Petro, & in eius successoribus, quamuis aliqua ex prædictis fuerint in veteri testamento præfigurata, quod non est idem ac fuisse reuelata.

Ex quo constat obiecta materialia Fidei, seu credibilia successu temporis quo ad numerum creuisse, in quo Theologi conueniunt quia quo ad numerum creuerunt reuelata à Deo, quæ eo ipso sunt obiecta materialia Fidei. Ita tamen obiecta materialia Fidei seu credibilia Fide Fidelibus communi successu temporis creuerunt, ut tatum creuerint vsque ad Christum, & Apostolos, & non post & in primis tempore Christi, & Apostolorum creuisse manifestum est, quia tunc Sacramenta, & suprema potestas Ecclesiastica in Petro, & in eius successoribus, & aliqua alia reuelata fuerunt: quod verò post id temporis non creuerint, etiam constat quia postea nulla facta est reuelatio alicuius doctrinæ Fidelibus communis, seu pro communitate Fidelium tradita, quod Ioan. 14. significatur, *ille vos docebit omnia*, subintellige, quæ Deus decreuit reuelare Ecclesiæ. Et Ioann. 16. *cum venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*.

Vnde in Ecclesia nihil de nouo proponitur credibile Fide diuina, quod non fuerit credibile tempore Apostolorum, ut aduertunt Vvaldēsis lib. 2. doctrinalis Fidei, cap. 22.

Soa.

Soar. disp. 2. sect. 6. Valent. disp. 1. q. 1. punct. 6. Lorca disp. 17. & Agid. disp. 9. dub. 5. & 9 & ideo Ecclesia, ut proponat aliquid Fide diuina credendum, tantum recurrit ad scripturam, & traditiones, quia tatum in scriptura, & in traditionibus continentur reuelata à Deo, & à nobis credibilia: ad id autem proponendum inuocat Spiritum Sanctum, non ut reuelationem ab ipso accipiat, sed ut assistentia Spiritus Sancti perfectè percipiat sensum scripturæ, & traditionum, in quibus antiqua reuelatio diuina continetur, & ut proponat tanquam reuelatum, & credibile, quod verè fuit antea reuelatum, & credibile.

Addimus primò non solum nihil nunc esse Fide diuina credibile, quod non fuerit tempore Apostolorum, sed etiam Apostolos omne id cognouisse, ut significat Ioann. ubi supra, & melius cognouisse, quam nos, quia Christus illis, & non nobis, Lucæ ultimo aperuit sensum, ut intelligerent scripturas (& absque dubio etiam traditiones) & Spiritus Sanctus eos specialiter docuit in die Pentecostes, & postea.

Ex quo constat Ioachimum Monachum Benedictinum, & Petrum Ioannem Franciscanum errasse asserentes Apostolos non percepisse sensum spirituales Euangelij, sed hunc fuisse perceptum, vel à sancto Benedicto, ut dicebat Ioachimus, vel à sancto Francisco, ut dicebat Petrus Ioannes, errarunt ergo quia Apostoli perfectius cognouerunt res Euangelij, quam nos: maior autem perfectio cognitionis in eo constituisse videtur, quod maiori intelligentia, & penetratione cognouerint res Fidei, & maiori firmitate ex parte subiecti eis præbuerint assensum.

Addimus secundo quod etiam si inter obiecta materialia Fidei seu credibilia sit aliquis ordo dignitatis, quia aliud est dignius alio, verbi gratia, *Deum esse unum & trinum*, dignius est hoc credibili, *Antichristus veniet*; & quamuis etiam sit ordo necessitatis ad credendum quia aliud maiori necessitate est credendum, quam aliud, quia aliqua sunt necessario credenda necessitate medij, v.g. *Deum esse, & remuneratorem esse*, & alia tantum necessitate præcepti, v.g. *Christum esse passum & mortuum, & resurrexisse*, & alia non

A 4

sunt

Disp. I. De obiecto materiali.

sunt ex necessitate aliqua ex dictis credenda, v.g. *Tobiam habuisse canem*: non tamen est inter illa ordo aliquis credibilitatis, non solum quia vnum non est magis credibile. Fide diuina quam aliud, quia omnia reuelata a Deo sunt æqualiter credibilia, quia reuelatio diuina, ob quam sunt credibilia, & creduntur, est eiusdem autoritatis, sed etiam quia nullum necessarium præsupponitur credendum Fide diuina ante alia, quia si aliquid, maxime ipsa reuelatio diuina, ob quam tanquam ob motuum formale elicitur actus Fidei diuinæ: reuelatio autem diuina non est necessarium prius credenda Fide diuina, ut ob illam assentiamur rebus reuelatis, quia ad id sufficit, quod supponatur credita Fide humana, ut dicemus disput. 3.

DIFFICULTAS V.

Utrum obiecta materialia Fidei conuenienter in symbolo tradantur.

VOX *symbolum* (que Græca est, & collectionem plurium in vnum significat) accommodata est ab Ecclesia ad significandam summam, & collectionem articulorum Fidei.

Supponimus ergo triplex symbolum esse ab Ecclesia receptum: primum quod in paruo catechismo continetur, & profertur in principio Diuini Officij, est Apostolorum, id est, quod Apostoli tradiderunt, ut communi consensu, & antiqua traditione credunt fideles, & docent Clem. epist. 1. ad Iacob. August. serm. 115. de temp. Rufin. in expositione symboli, & communiter Patres; illud autem tradiderunt, quando in varias regiones separari decreuerunt, ut vniformes essent in tradenda summa Fidei Christianæ. Sed an totum, & singule partes ab omnibus Apostolis traditæ sint, an singule a singulis, incertum est, quamuis hoc posteriori modo factum fuisse indicent Clemens, & August. & nonnulli alij Patres: & quamuis hoc symbolum non sit scriptura, quia non fuit scripto, sed verbo traditum, ut ait August. serm. 109. de tempore, æquiparatur tamen scripturæ quoad infallibilitatem,

quia

Difficultas V.

9

quia traditio, ex qua dictum symbolum constat, non est minoris autoritatis, quam scriptura, quia sicut in hac, ita etiam in traditione continetur testimonium Dei.

Secundum symbolum, quod aliquando in missa profertur, est Nicænum, & Constantinopolitanum, quia inchoatum fuit a Concilio Nicæno, & auctum a Constantinopolitano primo, quod fuit secundum generale, in quo symbolo aliqua omittuntur, quæ in symbolo Apostolorum ad instructionem fidelium tradito continentur, quia Patres dictorum Conciliorum contenti fuerunt confitendo expressè, quæ Arius, & alij hæretici negabant, autoritas huius symboli Nicæni eadem est, quæ in Concilijs, quia traditum fuit in duobus prædictis.

Tertium symbolum, quod aliquando in Officio Diuino ad solam primam profertur, est Athanasij Archiepiscopi Alexandrini, ut referunt Nazianzenus oratione in laudem Athanasij, & Augustinus in Psalm. 120. in quo symbolo, intentio Athanasij fuit, aliqua mysteria Fidei amplius contra hæreticos sui temporis explicare. Autoritas huius tertij symboli eadem est quæ in Ecclesia, non quia traditum fuit ab Athanasio, quia non fuit summus Pontifex, sed quia receptum est ab Ecclesia.

Hoc ergo supposito conueniunt Theologi obiecta materialia, seu credibilia principalia nostræ Fidei conuenienter in dictis tribus symbolis tradi, quia in symbolo Apostolorum traditur brevis, & facilis instructio in credilibus principalibus nostræ Fidei, & in symbolis Nicæno, & Athanasij sit expressa professio aliquorum credibilium contra quæ insurrexerant hæretici.

Addimus credibilia in symbolo Apostolorum contenta dici articulos Fidei (sicut quedam partes corporis inter se distinctæ, & ad motum aptæ, dicuntur articuli) quia sunt credibilia præcipua, & specialia, & specialem difficultatem habentia, & ex obligatione virtutis Fidei credenda. Præsentia autem Corporis, & Sanguinis Christi non enumerantur, ut articulus, quia quamuis sit præcipuum, & speciale credibile, & habens specialem difficultatem, non tamen est credendum ex obligatione Fidei ob perfectionem Fidei, sed ad summum

cx

10 Disp. II. De obiecto formali Fidei.

ex obligatione religionis ob vsum Sacramenti, vt cum reuerentia suscipiatur. Addimus *ad summum*, quia sufficit aliter quam Fide scire eorum presentiam esse in Eucharistia ad rectum Eucharistiae vsum, vt dicemus disp. 7.

DISPUT. II.

De obiecto formali Fidei.

DIFFICULTAS PRIMA.

Quod sit obiectum formale Fidei.

POSTQVAM disputatione precedente egimus de obiecto materiali, quod Fide diuina creditur, & attingitur vt quod; agimus iam de obiecto formali, seu motiuo formali, seu obiecto quo, propter quod, seu medio quo credimus obiectum materiale.

Conueniunt ergo Theologi Deum testificantem, seu reuelantem esse obiectum formale Fidei diuinæ, sicut homo testificans est obiectum formale Fidei humanæ.

Est tamen difficultas in explicando sub qua ratione Deus sit obiectum formale Fidei diuinæ.

Aureolus apud Capreolum in 3. dist. 23. q. vnica, art. 2. contra quartam conclusionem, & Gregor. Arimin. in prologo q. 4. art. 2. docent Deum, vt Deum seu sub ratione Deitatis, & nō vt reuelantem esse obiectum, seu motiuum formale Fidei diuinæ, quia obiectum formale Fidei diuinæ est id, in quod vltimò resoluitur assensus Fidei, & cui innititur tāquā fundamento, sed in Deum, vt Deum & non in Deum vt reuelantem sit resolutio vltima assensus Fidei, & ipsi Deo, vt Deo innititur tanquā fundamento, & non Deo vt reuelanti, quia quamuis interroganti *quare credis mysteria Fidei?* Respondendum sit, quia Deus reuelauit, ibi tamen non sistit interrogatio, quia vltius interrogari potest, *quare credis Deo*

reue-

Difficultas I.

11

reuelanti. Et respondendum est, quia est omnino, seu infinite verus, qui nec falli, nec fallere potest, & ibi nō sistit interrogatio, quia potest vltius interrogari, *quare Deus est omnino, & infinite verus?* & respondendum est, quia est Deus, ergo Deus, vt Deus, & non vt reuelans est obiectum formale Fidei.

S. Th. verò 2. 2. q. 1. art. 1. Valen. q. 1. punct. 1. Soar. disp. 3. sect. 4. Egid. disp. 9. dub. 3. & Vazq. 1. p. disp. 7. cap. 4. docent, & merito Deum vt primam veritatem reuelantem, & non vt Deum esse obiectum formale Fidei, quod significatur in scriptura, dum in ea significatur Fidem inniti testimonio Dei, Matth. 16. *caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus*, & Ioann. 15. *Si non venissem, & loquutus eis fuisset, peccatum non haberent* (subintellige infidelitatis) *nunc autem excusationem non habent de peccato suo*. Et 1. Ioan. 5. *qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se*.

Et ratione probatur, quia id est obiectum formale, seu quo Fidei diuinæ, quo mouemur, & cui innitimur ad credendum ea Fide, sed Deus, vt est primus, & infinite verus reuelans, seu testificans id, quod credimus, est id, quo mouemur, & cui innitimur ad illud credendum Fide diuinæ, ex eo enim credimus aliquid Fide diuinæ, non quia Deus est Deus, sed quia Deus, qui est primus, seu infinite verus in iudicando (ob quod falli non potest) & in dicendo (ob quod non potest fallere) illud reuelat, seu testificatur. Ergo Deus vt reuelans, seu testificans, & non vt Deus est obiectum & motiuum formale, seu quo Fidei diuinæ.

Ad rationem verò aduersariorum respondemus resolutionem assensus Fidei diuinæ, quæ supradicto modo sit vltimò in Deum vt Deum, nō fieri in eum tanquā in medium, seu motiuum (adhuc remotum, & mediatum) in quo consistit ratio obiecti formalis, sed tantum tanquā in radicem summæ, & infinitæ veritatis Dei, in quo non consistit ratio obiecti formalis, ac proinde Deus vt

Deus non pertinet ad obiectum formale Fidei diuinæ.

(**)

DIF-

DIFFICULTAS II.

Quae includantur in obiecto formali Fidei.

EX dictis difficultate precedenti constat obiectum formale Fidei esse primam veritatem, ut reuelantem id, quod creditur, ac proinde in obiecto formali Fidei includi primam veritatem, & reuelationem.

Est tamen difficultas, quae prima veritas, & quae reuelatio includantur in dicto obiecto formali.

Pro cuius intelligentia supponimus primo, in Deo esse triplicem primam veritatem, vel potius ipsum esse triplicem veritatem primam, quae est tripliciter verus primò & omnino, & infinite; quia in primis est veritas prima in essendo, seu transcendentalis, quae in Deo est aptitudo prima, & infinita, ut ipse obiectivè causet verum iudicium sui. Deinde est veritas prima in cognoscendo, quae in Deo est sua infinita sapientia, quae cognoscit res, ut sunt in se, & pertinet ad intellectum; & tandem est veritas in dicendo, quae in Deo est perfectio ipsi intrinseca, quae est proclivis ad dicendum ad extra conformiter ad id, quod interius iudicat, quae dicitur veracitas, & pertinet ad voluntatem.

Supponimus secundo, reuelationem Dei esse duplicem, alteram ad extra, quae Deus extra se loquitur, siue spiritualiter, siue corporaliter, quae propriissime dicitur reuelatio, & est quaedam actio creata, quae Deus producit signum aliquod, siue spirituale, siue corporale quo nobis significat rem ab ipso iudicantem; & alteram ad intra, quae Deus intra se loquitur & dicit, & est ipsum iudicium Dei, cuius ipsa reuelatio ad extra est substitutum in ordine ad nos.

His ergo suppositis certum est, primam veritatem in essendo non intrare in obiectum formale Fidei, quia ista est impertinens, ut moueat nos ad assensum Fidei divinae.

Circa duas alias veritates, & circa duas dictas reuelationes

tiones

tiones est inter Theologos dissensio, an intrent obiectum formale Fidei.

Et in primis circa duas alias veritates Bonavent. in 3. dist. 24. art. 1. q. 2. indicat veritatem primam in cognoscendo intrare, & pertinere ad obiectum formale, denotans aliam veritatem non intrare. Et Caiet. 2. 2. q. 1. art. 1. docet veritatem in dicendo intrare, & pertinere ad obiectum formale Fidei. Soar. disp. 3. sect. 4. Lorca disp. 2. & Becan. cap. 1. q. 1. docent utramque veritatem ad dictum obiectum pertinere.

Deinde circa duas dictas reuelationes plurimi Theologi docent reuelationem ad extra pertinere ad obiectum formale Fidei, & non reuelationem ad intra. Alij pauci è contra docent reuelationem ad intra pertinere, & non reuelationem ad extra. Alij utramque ad illud pertinere existimant.

Nos ergo existimamus in obiecto formali, ob quod ordinario modo credimus utramque dictam veritatem, & utramque dictam reuelationem includi. Ratio autem est, quia in primis ordinario modo aliquid credimus Fide divina, quia Deus illud reuelavit ad extra, & illius reuelatione mouemur ad illud credendum, ut experientia, vel quasi experientia constat, & significatur Matth. 16. Ioan. 15. & 1. Ioann. 5. Deinde si Deus non iudicasset ad intra quod ad extra reuelat, non moueremur ad credendum ob solam reuelationem ad extra, quia in tantum credimus ob illam, in quantum existimamus eam esse conformem iudicio Dei, tanquam substitutum ipsius iudicii in ordine ad nos. Credimus ergo ob illam, & ob iudicium Dei, cuius ipsa est signum substitutum, seu pro quo ipsa substituitur in ordine ad nos. Credimus autem ob reuelationem ad extra, quia Deus est infinite verus in dicendo, seu reuelando ad extra, qui eo ipso nequit velle decipere, ob quod reuelatio ad extra nequit non esse dicto modo conformis iudicio interno, seu nequit esse mendacium: & credimus ob iudicium internum, quia Deus est infinite sapiens, attingens omnia, prout sunt in se, qui eo ipso nequit decipi, seu falsum iudicare; ad obiectum ergo formale Fidei divinae, quo ordinario modo credimus concurrunt reuelatio ad extra Dei, & prima veritas in reuelando ad extra: & iudicium internum Dei; & prima veritas in cognoscendo, & non con-

currit

Disp. II. De obiecto formali Fidei.

currit Deus ut Deus, quamvis Deitas sit nostro modo concipiendi radix dictæ duplicis veritatis. Prædicta autem quatuor concurrunt directe, seu in recto, quia credere ob revelationem ad extra Dei veri in dicendo, & ob iudicium Dei veri in cognoscendo, idem est ac credere Deo utroque modo vero revelari ad extra, & iudicanti, seu quia Deus utroque modo verus revelat ad extra, & iudicat, in quo quatuor illa directe continentur, & significantur: nihilominus regulariter quando assignatur obiectum formale Fidei divinæ tantum exprimitur revelatio Dei, seu Deus revelans, & tacetur iudicium Dei, seu Deus iudicans, quia iudicium intelligitur sub revelatione, ut pote suo substituto.

Addimus in obiecto formali, ob quod ordinario modo credimus Fidei divinæ, includi quatuor prædicta, quia in rigore ad assensum Fidei divinæ sufficiunt pro obiecto formali duo ex eis, nempe iudicium Dei, & eius prima veritas in cognoscendo, quia absque revelatione Dei ad extra, & absque eius veritate in dicendo, iudicium Dei infinite veri in cognoscendo alias Fidei humana ipsius iudicii, aut revelatione Dei eiusdem iudicii absque revelatione ad extra rei iudicatæ, sufficienter propositum moveat ad assensum obiectum, cui repugnat subesse falsum: qui enim persuasus est Deum infinite sapientem aliquid iudicare potest absque alio motivo credere, & assentiri rei à Deo iudicatæ, quia Deus infinite verus in cognoscendo eam iudicat, & potest ei assentiri assensu cui repugnat subesse falsum: imò de facto contingere potest, ut ille, cui quatuor prædicta sint sufficienter proposita, attendens tantum ad iudicium Dei, & ad eius veritatem in cognoscendo, credat, & assentiatur tantum ob hæc duo: & assensus ob hæc duo tantum, non erit specie distinctus ab assensu elicto, ob quatuor illa quævis iste etiam habeat alia duo pro obiecto formali, quia iudicium Dei, & eius veritas in cognoscendo habent non minorem auctoritatem ad movendum; imò eandem, ac est in omnibus quatuor prædictis, quia in revelatione Dei ad extra, in ordine ad veritatem rei revelatæ non est alia auctoritas, nisi ea quæ in iudicio divino ab ipso extrinsecè participata, quia est substitutum infallibile ipsius iudicii ea generali ratione, quæ voces sunt signa substitutiva conceptuum formalium, quia revelatio Dei ex eo tantum est vera, quod est dicto modo substitutum

iudi-

Difficultas II.

iudicii Dei, quod nequit non esse verum; ex eo autem quod procedat præcise ex veritate Dei, tantum habet quod non sit mendacium, quia Deus ex eo tantum quod est verus in cognoscendo habet, quod nequeat falsum iudicare, seu falli; & ex eo quod sit verax quod nequeat velle fallere.

Vnde quamvis pro motivo Fidei divinæ sufficiant veritas Dei in cognoscendo, & iudicium ipsius non tamen sufficiunt veracitas in revelando, seu dicendo, & eius exterior revelatio absque alijs duobus prædictis, quia revelatio, ut præcise procedens ex veracitate non habet quod sit vera, & assensus Fidei prout ei, ut sic innitens posset esse falsus, si alias revelatio non esset substitutum fidei iudicii Dei veri in cognoscendo, qui ut sic nequit falsum iudicare, & decipi. Ex eo enim quod Deus nequeat velle decipere, quod tantum habet ex veracitate, tantum sit quod nequeat esse mendacium; id autem quod est falsum potest non esse mendacium, ut contingit in eo qui falsum iudicans, illud exterius dicit, quia tunc eius exterior dictio est falsa, & tamen non est mendacium, quia non est contrariantem, sed ei conformis.

Et quamvis revelatio ad extra Dei, & eius iudicium, rem revelatam, & iudicatam faciant credibilem infallibiliter ab extrinseca denominatione proveniente ab actu credendi, qui revelatione Dei, & eius iudicio positus est proxime possibilis; hæc tamen credibilitas non includitur, neque pertinet ad obiectum formale Fidei, sed tantum quatuor prædicta, quia credibilitas hæc non movet, adhuc partialiter ad credendum, sed tantum quatuor illa.

Neque habitus Fidei divinæ includitur in obiecto formali Fidei: neque aliquid ex habitu proveniens rei credibili, si aliquid provenit: quia neque habitus Fidei, neque aliquid ex eo proveniens est motuum formale, quo intellectus formaliter obiectivè moveatur ad credendum, sed tantum illa quatuor, neque proponitur credenti, ut ad credendum moveatur. Quod autem habitus Fidei dicatur lumen, quia est principium efficiens assensus, quo res, quæ creditur, eo ipso cognoscitur, & specie expresse representatur, & suo modo infusio habitus Fidei dicatur illuminatio, imò & aliquo modo revelatio, non sufficit, ut habitus

Fidei

Fidei includatur in obiecto formali; quia reuelatio, seu illuminatio, quæ in obiecto formali Fidei includitur, non est reuelatio effectiua, sed obiectiua, quæ signis siue spiritualibus, siue corporalibus proponitur, & representatur obiectum, quia illuminatione, seu reuelatione obiectiua, non effectiua excitatur intellectus, & mouetur, & inducitur ad credendum.

Et quamuis reuelatio Dei, siue per seipsum, siue per alterum facta includatur in obiecto formali Fidei, nihilominus in eo non includitur loquutio Ecclesiæ adhuc considerata vt ipsi assistit Spiritus Sanctus, quæ ratione est columna, & firmamentum veritatis, quia loquutio Ecclesiæ adhuc vt sic non est propriè loquutio Dei, vt aduertit Ægid. disp. 9. dub. 5.

Observandum est iudicium Dei à nobis cognitum ex veritate, seu ex existentia rei iudicatæ ab ipso, ex qua certissime cognoscimus Deum iudicare rem illam existere, nisi reuelatione Dei, aut aliter nobis proponatur, non sufficere ad assensum Fidei diuinæ, ipsius veritatis, seu existentia rei à Deo iudicatæ, quia ex iudicio Dei à nobis cognito ex existentia rei nequit iterum cognosci ipsa existentia rei, ex qua fuit à nobis cognitum iudicium, quia est circulus vnus formis, quem 1. post cap. 3. diximus esse inutilem, & vitiosum, quia in eo idem ex seipso de primo ad vltimum cognosceretur.

DIFFICULTAS III.

Vtrum quæcunque reuelatio Dei, siue publica, siue priuata, quantum est ex se sufficiat ad obiectum formale Fidei.

Reuelatio publica dicitur, quæ fit toti Ecclesiæ, aut alicui pro tota Ecclesiâ, & consequenter rerum, quæ ab omnibus credendæ sunt; reuelatio verò priuata dicitur, quæ fit alicui non pro tota Ecclesiâ, sed pro ipso, & consequenter rerum non ab omnibus credendarum.

Conueniunt ergo Catholici contra hæreticos præter reuelationem publicam ad Fidem diuinam, seu theologiam non esse necessariam reuelationem priuatam reuelationis

publicæ, adhuc vt conditionem, seu applicationem illius, quia reuelatio publica sufficienter proposita, & applicata, vt verè potest, absque priuata reuelatione illius, media prædicatione, aut alia instructione, sufficit, quantum est ex parte reuelationis, vt moueat intellectum ad credendum Deo reuelati. de quo legèdi sunt Becan. c. 1. q. 4. & Turrian. disp. 7. dub. 7.

Est tamen difficultas an reuelatio priuata, quæ res aliqua priuatim reuelatur, sufficiat quantum est ex parte reuelationis ad Fidem diuinam, seu Theologicam rei sic reuelatæ, sicut sufficit reuelatio publica.

Calet. q. 5. art. 3. Sot. lib. 3. de natura, & gratia. c. 11. Canus 12. de locis c. 3. & 4. Valè. disp. 1. q. 1. pun. 1. & Bañ. q. 1. art. 1. dub. 2. docet non sufficere ad assensum Fidei diuinæ, sed tantum ad assensum prudentiæ infusæ, aut doni prophetiæ, aut aliud donum: quod expressisse videtur S. Th. 1. p. q. 1. art. 8. ad 2. dum ait *Innititur Fides nostra reuelationi Apostolis, & Prophetis factæ, non autem reuelationi, si qua fuit alijs Doëtoribus facta.* Et ratione probatur quia obiectum formale Fidei diuinæ est reuelatio primæ veritatis per Ecclesiâ, aut per Apostolos, aut per Prophetas, ob quod ad Ephes. 2. & 4. Fideles dicuntur super edificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum: ergo reuelationes priuatæ, vtpote quæ non sunt per Ecclesiâ, neq; per Apostolos, neq; per Prophetas, non sufficiunt, quantum est ex parte reuelationum ad obiectum formale Fidei diuinæ, seu Theologicæ.

Veg. verò lib. 9. in Trident. c. vlt. Chaterinus opusculo de certitudine gratiæ. Soar. disp. 3. sect. 10. Becan. c. 1. q. 4. Tur. disp. 5. dub. 1. Ægid. disp. 9. dub. 6. Adam. disp. 1. q. 1. dub. 3. & Gran. tract. 1. disp. 6. docet reuelationem priuatam sufficere ad assensum Fidei diuinæ, & merito, quia reuelatio priuata non est minus diuina primæ veritatis, quàm reuelatio publica: ergo reuelationi priuatæ potest tanquam obiecto, seu motiui formali inniti assensus Fidei diuinæ, non minus quàm publicæ: imò Fides eiusdem speciei, quia reuelatio priuata est eiusdem rationis, & authoritatis, ac publica vtpote diuina eiusdem primæ veritatis: quod verò reuelatio diuina sit publica, vel priuata, impertinens est ad variam assensum specificam Fidei diuinæ adhuc pro actu superius, sicut etiâ est impertinens ad variam rationem motiui assensus Fidei à qua specificatur, quia reuelatio primæ veritatis

DIFFICULTAS IIII.

Utrum reuelatio mediata, seu virtualis sufficiat ad obiectum formale Fidei.

PRO Huius intelligentia obseruandum est reuelationē diuinam alicuius propositionis esse duplicem, vnam immediatā, seu formalem, quantum est ex parte propositionis reuelatæ quæ propositio immediatē, & formaliter in seipsa reuelatur, v.g. reuelatio, quæ reuelatū fuit Christum esse hominem: & alteram mediatam, seu virtualem, quæ propositio non reuelatur immediatē, & formaliter in seipsa, sed in alia propositione immediatē reuelata, aut in alijs propositionibus immediatē reuelatis, in quibus, aut in quā virtualiter continetur. Et hanc reuelationem mediatam, seu virtualem esse duplicem, alteram adequatam, quæ propositio aliqua reuelatur in duabus præmissis, in quibus sufficienter continetur virtualiter, & ex quibus, sufficienter inferitur, & deducitur, id est, quando ambæ propositiones præmissæ, in quibus propositio illa virtualiter continetur, & ex quibus inferitur, sunt in seipsis reuelatæ & alteram esse inadequatā, quæ propositio aliqua reuelatur, non in duabus præmissis, in quibus sufficienter, continetur virtualiter, sed tantum in vna, quia vna tantum ex illis est in seipsa reuelata, & non altera, sed tantum est lumine naturali nota, v.g. reuelatio quæ virtualiter reuelatur Christum esse risibilem, quia ex his duabus in quibus virtualiter continetur, & ex quibus euidenter deducitur, nempe *homo est risibilis, Christus est homo*, hæc posterior tantum est reuelata.

Supponimus ergo, in quo omnes conveniunt reuelationem diuinam immediatam, seu formalem sufficere, quantum est ex parte reuelationis, ad obiectum formale Fidei.

Est tamen difficultas an sufficiat reuelatio mediata, seu vniuersalis, siue adequata, siue inadequata, seu, quod idem est, an propositio, quæ in seipsa non est reuelata, & virtualiter continetur in duabus propositionibus immediatē reuelatis, aut in vna immediatē reuelata, & in altera

Disp II De obiecto formali Fidei.

tantum mouet vt talis, & non vt publicæ, neque vt priuata, sicut eadem est Fides humana, quæ adhibetur Petro, quando loquitur multis, & pro multis, & quando tantum loquitur vni, & pro eo vno, quia vtraque loquutio est eiusdem auctoritatis.

Et non minus impertinens est ad variandam essentiam specificam Fidei diuinæ adhuc pro actu sumptæ, quod reuelatio sit rerum ad Deum, & ad religionem pertinentium, vel rerum non pertinentium; quia ad vnitatem specificam etiam actuum sufficit vnitatis obiecti, seu motiui formalis, si alijs procedant ab eodem principio principali, quamuis obiecta materialia specie distinguantur: neque necessarium est quod Fides sit Dei, & rerum ad ipsum pertinentium, vt sit Theologica, quia ad hoc sufficit, quod innitatur reuelationi diuinæ, cuiuscunque obiecti materialis sit, quia ad virtutem Theologicam sufficit, quod habeat pro obiecto formali Deum, aut aliquod eius attributum, vel actum. Fatemur Fidem innitentem reuelationi rei ab omnibus credendæ dici Catholicam, & non Fidem rei non communis toti Ecclesiæ, quia Catholica dicitur, quia est vniuersalis quoad materiam seu doctrinam; vtraque tamen est Theologica, utpote habens reuelationem diuinam pro obiecto formali; & est eiusdem speciei, utpote habens idem motiui formale, & consequenter vtraque procedit ab eodem habitu, & ab eadem virtute.

Quia tamen Fides diuina, & Theologica, quam Fideles regulariter habemus, tantum est Catholica, quia est innitens reuelationi publicæ & est doctrinæ communis toti Ecclesiæ ideo Fideles absolutē dicimur edificati supra fundamentum, Apostolorum, & Prophetarum: & non quia Fides diuina, seu Theologica requirat pro obiecto formali reuelationem publicam Apostolis, & Prophetis factam, (ex quo constat antecedens rationis aduersariorum esse falsum) & de eadem Fide, quam scilicet Fideles regulariter habemus, loquitur S. Th.

vbi suprā.

(2.)

20 *Disp. II. De obiecto formali Fidei.*

lumine naturali nota, possit credi Fide diuina.

Canus 6. de locis cap. ultimo Vega lib. 9 in Trident. cap. 36. Chaterin. opusculo de certitudine gratia, assertione 6. Arag. 2.2 q. 11. art. 2. Bellarm. lib. 3. de Ecclesia, cap. 15. Adam. disput. 1. q. 1. dub. 3. & Vazq. 1. par. disput. 3. capit. 3. docent reuelationem mediatam, seu virtualem, quamuis tantum inadæquatam sufficere ad obiectum formale Fidei, & propositionem mediatam, seu virtualiter tantum reuelatam, quamuis solum inadæquatam posse Fide diuina credi. Probari autem potest primo, quia reuelatio diuina, quamuis tantum virtualis (imò tantum inadæquata) est tantum authoritatis, ac formalis, quia est eadem: ergo sufficit pro obiecto formali Fidei diuina infallibilis, non minus quam reuelatio formalis. Secundo probatur inductione, quia multa sunt, quæ non sunt immediate, & formaliter in seipsis reuelata, & tamen Fide diuina creduntur, quia continentur virtualiter in reuelatis, & ex eis euidenter inferuntur, v.g. Romanum Pontificem esse caput Ecclesie, & Christum esse animal rationale, & puerum recenter natum, nondum baptizatum esse in peccato originali, & in Christo esse duas voluntates, seu duos affectus, & multa alia, quæ definiuntur ab Ecclesia, ex eo solum quod continentur virtualiter, in immediate reuelatis, & ex eis euidenter deducuntur. Eidem sententiæ cõsentit Pet. Hur. disp. 10. se. 1. quoad reuelationem virtualem adæquatam. Idem verò Canus 12. de locis, c. 7. Soar. disp. 3. sect. 11. & disp. 6. sect. 4. Turr. disp. 6. dub. 3. & Ægid. disp. 9. dub. 9. docent reuelationem mediatam, seu virtualem, quamuis adæquatam non sufficere ad obiectum formale Fidei diuinæ: quod supponunt Valent. disp. 1. q. 1. pun. 2. Lor. disp. 6. & Becan. c. 8. q. 3. & merito, quia reuelatio mediata nequit proximè mouere ad dandum assensum Fidei propositioni mediatæ tantum, seu virtualiter reuelatæ: ergo non sufficit ad obiectum, seu motum formale Fidei, cõsequentiā patet, antecedens autem probatur, quia reuelatio mediata non est motuum proximū, cui proximè innititur assensus propositionis virtualiter tantum reuelatæ, quia hæc reuelatio proximè tantum mouet ad assensum propositionis, aut propositionum immediate, & in seipsis reuelatarum, ad assensum autem propositionis in illis virtualiter cõtente, tantum mouet ipsa præmissæ obiectiuæ, & ipsa cõsequentiā obiectiuæ, seu

con-

Difficultas IIII.

21

connexio prædicati, & subiecti ipsius propositionis virtualiter contentæ cum ipso medio, non diuina reuelatio, quæ præmissa, vel præmissæ obiectiuæ sunt immediate reuelatæ; imò tantum mouent remotè, tanquam causæ extrinsecæ rationales, (vt dicemus disput. 4. diff. 4.) ea proportionem, quæ causa finalis ad electionem, & causa moralis ad effectum causæ physica, quia si mouemur ad assentiendum propositioni virtualiter contentæ, quæ est conclusio ex præmissa, vel ex præmissis immediate reuelatis deducta, est ob connexionem subiecti, & prædicati cum medio, seu quod in idem incidit, est ob ipsas præmissas obiectiuas, & ob connexionem conclusionis cum illis, & non ob reuelationem præmissarum; imò non mouemur proximè, sed tantum remotè, quia assensus conclusionis caret motu proximo, vt dicemus diff. illa 4. ergo assensus, quo assentimur propositioni deductæ, quæ tantum est mediatè reuelata, nequit esse Fidei diuinæ, quia ad illum non mouemur proximè reuelatione diuina, ergo reuelatio mediata non sufficit ad obiectum formale Fidei, cum nequeat proximè mouere ad credendum propositionem sic mediatè reuelatam.

Id verò quod significat Vazq. nempe reuelationem mediatam mouere proximè, & immediate ad credendum propositionem deductam ex proximè reuelata, aut ex proximè reuelatis, quia discursus Theologicus, quo deducitur, sit conditio applicans immediate reuelationem propositioni deductæ, sicut Fides humana, quæ credimus Deum reuelasse propositionem aliquam, est conditio ei applicans immediate reuelationem, falsum est, quia si ipsa propositio deducta non est immediate, & in seipsa reuelata, nequit illi immediate applicari reuelatio: si enim Deus non reuelauit immediate Christum esse risibilem, ex eo quod deducatur ex ac reuelata Christus est homo, non efficitur, quod Deus id reuelauerit, ac proinde neque nos poterimus credere Christum esse risibilem, quia Deus id dixit, quia verè id non dixit in se, sed tantum id dixit in alio, nempe in alia propositione, ex qua deducitur, ac proinde tantum poterit credi in illa reuelata ex qua deducitur, & non ipsa in se, quia eo modo, quo ei conuenit reuelatio, conuenit posse credi, quia solum potest credi ob

B 3

reue-

revelationem. Est autem diuersa ratio de Fide humana, qua credimus Deum reuelasse aliquam propositionem, quia hac Fide humana iudicamus Deum reuelasse eam propositionem immediatè, & in ipsamet; discursu vero illo Theologico, seu assensu illationis, seu consequentiæ obiectiuæ, quo ipsi illationi assentimur, non iudicamus propositionem illatam esse reuelatā, sed esse connexam cum præmissis, neq; assensu ipso, quo assentimur conclusioni, seu propositioni illatæ, iudicamus eam esse reuelatam, sed tantū esse veram, ac proinde nec assensus illationis, seu consequentiæ, neque assensus conclusionis, seu propositionis illatæ potest esse conditio applicans immediatè revelationem, qualis est dicta Fides humana.

Ex quo constat obiectum formale actus Fidei diuinæ (& suo modo etiam habitus) esse distinctum ab obiecto assensus Theologici (& suo modo etiā habitus Theologiæ deducētis conclusiones ex præmissis, siue ambabus de Fide, siue vna de Fide, & altera lumine naturali nota) quia obiectū formale assensus Fidei diuinæ est reuelatio immediata; obiectū verò formale assensus Theologici, si aliquid habet, nō est reuelatio, quia hæc non mouet ad assentiendum conclusioni Theologicæ, neque ad eam inferendam, sed præmissæ, imò istæ non mouent proximè, & formaliter, sed tantum remotè, & tanquam causæ rationales, de quo disp. 4. difficult. 4. ac proinde actus Theologicus non habet obiectum formale. Vnde qui negat conclusionem Theologicam, v.g. Christum esse risibilem, ex eo præcisè non est hæreticus, præsumitur tamen talis, quia potius præsumitur negare propositionem præmissam de Fide, quia est obscura, quàm alteram præmissam, quia euidenter est, aut quàm consequentiam, qua deducitur ex præmissis, quia etiam consequentia est euidenter: & quando ambæ præmissæ sunt de Fide potius præsumitur eas negare, quia sunt obscuræ, quàm consequentiam, quia euidenter est.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus reuelationem mediatam esse in se tantæ authoritatis, ac est immediata, quia est eadem omnino, nihilominus quia non mouet immediatè ad propositionem respectu cuius dicitur media-

ta, sed media propositione obiectiua immediatè credita ob ipsam reuelationem, & media connexionione ipsius propositionis deductæ cum propositione immediatè reuelata, & credita, quæ non sunt diuina reuelatio; idè assensus mediatè innitens reuelationi diuinæ non est Fidei, sed Theologicus: discrimen ergo inter reuelationem mediatam, & immediatā quod tantū est respectu propositionū, redundat in distinctū motuum assensus, quia vnius propositionis est ipsa reuelatio diuina, & alterius sunt ipsæ præmissæ, & connexio ipsius propositionis deductæ cum illis, imò tantum remotum, quod dici potest rationale.

Ad inductionem verò respondemus nihil credi Fide diuinā quod immediatè, & formaliter, & in se non sit reuelatum, vel expressè, verbi gratia, Christum esse hominem, & habere duas voluntates, seu duos affectus diuinum scilicet, & humanum; vel confusè, quod fit duobus modis, vno modo sub propositione aliqua vniuersali, verbi gratia: hunc puerum descendantem ex Adam conceptum fuisse in peccato originali sub hac vniuersali omnis descendens ex Adam conceptus est in peccato originali, quia qui reuelauit omnem descendantem ex Adam conceptum fuisse in peccato originali, etiam reuelauit hunc descendantem, conceptum fuisse in eo peccato: altero modo sub terminis æquivalentibus, verbi gratia: Christum esse animal rationale sub his terminis Christus est homo, quia homo & animal rationale sunt termini quasi synonymi eandem rationem obiectiuam significantes, qui enim reuelauit Christum esse hominem, etiam reuelauit esse animal rationale, & Romanum Pontificem esse caput Ecclesiæ sub his terminis, Petrus vt habens officium Pontificis Romani fuit caput Ecclesiæ quia Petro vt tali dictum fuit *pasce oues meas*, & non solum non creditur Fide diuinā, quod Deus non reuelauit formaliter, & in se, vel expressè, vel confusè quamuis euidenter deducatur ex reuelatis, sed neque Ecclesia definit aliquid vt credendum Fide diuinā, quod ante suā definitionem non sit reuelatum formaliter, & in se, saltem confusè, & nō contineatur aut in scriptura, aut in traditionibus, quāuis euidenter deducatur ex reuelatis: hoc tamē quod sic deducitur

definit vt proximum Fidei, & oppositum damnat vt erroneum, seu proximum hæresi.

Reuelatio ergo mediata, seu virtualis non sufficit ad obiectum formale Fidei, sufficit tamen immediata, seu formalis non solum expressa vt patet, sed etiam confusa, qua propositio reuelatur in se, siue sub sua vniuersali, siue sub terminis æquivalentibus, si reuelatio aliàs sufficiēter applicetur propositioni confuse reuelatæ: applicatur autem sufficiēter medio syllogismo, quo declaratur significatum illius propositionis comprehendi sub significato propositionis expressæ reuelatæ, verbi gratia, hoc syllogismo, *Omne Sacramentum confert gratiam non ponenti obicem sed Baptismus est Sacramentum: ergo Baptismus confert gratiam non ponenti obicem*, vel applicatur medio syllogismo, quo declaratur significatum propositionis confuse reuelatæ esse idē cum significato propositionis expressæ reuelatæ, v.g. hoc syllogismo, *Omnis homo est animal rationale, sed Christus est homo, ergo Christus est animal rationale*, quia eo ipso quod id aliquo syllogismo ex dictis declaratur, applicatur reuelatio diuina ipsi propositioni cōfuse reuelatæ, & potest credi propter reuelationem: quod si quis dictæ propositioni assentiatur non ob reuelationem diuinam immediatē, sed ob præmissas, & ob aliqualem connexionem talis propositionis cum illis, vt verē potest, non assentiatur tali propositioni assensu Fidei, sed tantum assensu Theologico, quamuis imperfecto, & improprio, sicut syllogismus, quo fit dicta applicatio, est imperfectus, & improprius, quia à significato dictarum præmissarum ad significatum dictæ conclusionis non est propriē illatio, quia inter illam non est propriē connexio, quia est illatio à significato expressæ reuelatæ ad idem significatum reuelatum confuse, inter quæ utpote non distincta non est propriē connexio, ac proinde dicta illatio tantum

est declaratiua significati propositionis illatæ.

(.?.)

DIF-

DIFFICULTAS V.

Vtrum reuelatio falsò existimata sufficiat, quantum est ex parte reuelationis, ad obiectum formale Fidei.

SCOTVS in 3. distin. 23. q. 1. §. *Ad questionem*, partem affirmatiuam indicat, quia rustico proponi potest à Parrocho aliquid non reuelatum à Deo (siue verum, siue falsum) tanquam à Deo reuelatum eodem modo, quo eidem proponitur aliquid verē reuelatum, & tunc rusticus absque dubio potest moueri ad credendum, & aliquando credit id, quod sibi falsò proponitur, tanquam reuelatum à Deo, sicut quando ipsi proponitur id, quod verē est reuelatum, & non credit alia Fide, quàm diuina, quia ad illud credendum tantum mouetur reuelatione sibi proposita tanquam diuina. Ergo reuelatio diuina falsò existimata sufficit pro obiecto formali Fidei diuinæ. Et confirmatur, quia Iudæus, qui paulò ante Natiuitatem Christi mouebatur diuina reuelatione ad credendum Christum nasciturum, etiam paulò post natiuitatem potuit moueri ad idem credendum, imò eodē numericè actu continuato ob reuelationem existimatam diuinam, & existimatam eandem, quia potuit perseuerare in idem credendo vsque ad tempus post natiuitatē, quia non est vnde actus, quo incepit credere, discontinuaretur.

Reliqui tamen Theologi partem negatiuam meritò tradunt, quam etiam supponit Tridentinum sess. 6. cap. 9. dum ait *Fidei diuinæ non posse subesse falsum*, quia si ad obiectum formale Fidei diuinæ sufficeret reuelatio falsò existimata, cum hæc possit esse alicuius falsi, etiam Fidei diuinæ innixæ illi posset falsum subesse.

Et ratione probatur, quia reuelatio diuina falsò existimata non est verē reuelatio diuina. Ergo assensus ipsi innitens non est physice veræ Fidei diuinæ, sed est alius assensus illi similis, qui dici potest assensus Fidei diuinæ putatiuæ, &

eodem

eodē modo assensus innitens testimonio humano, falsē existimato non erit physicē Fidei humanæ, sed ei similis, & affectus subleuandi miseriam apparentem alicuius non pauperis, falso existimati pauperis non erit physicē affectus misericordiæ, sed ei similis. Addimus physicē quia affectus iste moraliter est misericordiæ, si ille inuincibiliter existimetur pauper, quia habet bonitatem misericordiæ, quia ad hanc in actū aliquo non amplius requiritur: & eodem modo in dicto casu reuelationis apparentis sufficienter propositæ, quamuis assensus non sit physicē Fidei diuinæ, est tamen ipse, & etiam affectus ipse, moraliter Fidei diuinæ, quia habent bonitatem Fidei diuinæ quia ad hanc non amplius requiritur, sicut nec ad aliquam aliam bonitatem. Ex quo constat ad rationem pro Scoto adductam.

Ad confirmationem verò desumptam ab exemplo Iudæi ante, & post natiuitatem credentis Christum nasciturum respondemus eum adhuc ante natiuitatem non credere Fide diuinā Christum esse nasciturum referendo natiuitatem ad tempus futurum determinatum, etiam ad illud, in quo natus fuit, quia Deus non reuelauit, saltē toti Ecclesiæ tēpus illud in quo natus fuit, sed tantum tempus indeterminatum futurum post durationem in qua facta fuit reuelatio, & ideo solum in duratione, in qua facta fuit reuelatio, fuit de Fide Christum esse nasciturum: post durationem verò in qua facta fuit, tantum inquit de Fide natiuitas Christi relata ad tempus indeterminatum, prout abstrahens à præterito, præsentī, & futuro, ac proinde post eam durationem tantum fuit de Fide, Christus aut natus est, aut nascitur, aut nascetur ex vi dictæ reuelationis. Unde Iudæus ille credens modo prædicto in confirmatione pro Scoto adducta non crederet Fide diuinā, quia non crederet

ob reuelationem verē factam, sed ob
falsō existimatam.

(2.)

DIFFICULTAS VI.

Utrum possit esse euidētia reuelationis Dei non viso Deo ipso reuelante.

Bañez 2.2.q.1. art. 5. & q. 5. art. 1. docet euidētiā reuelationis diuinæ (id est, quod Deus aliquid reuelauerit) non posse haberi extra visionem beatificā, seu non viso Deo, quia impossibile est non viso loquente, euidēter cognoscere eum esse, qui loquitur, quia aliquem esse, qui loquitur non potest euidēter cognosci per causā, neque per effectum. Ergo Deum esse, qui reuelat, seu qui loquitur, nequit euidēter cognosci, nisi videndo Deum ipsum.

Soar. verò disput. 3. sect. 8. Vazq. 1. part. disput. 135. & communiter Theologi docent posse esse euidētiā reuelationis diuinæ, seu posse euidēter cognosci Deū esse, qui reuelat absq; eo quod Deus ipse videatur, & meritō: quia ex vna parte Deus potest formare, seu efficere signum aliquod creatum, tam spirituale, quā corporale non solum vt effectū ipsius Dei, sed etiam vt signum significans rem, quam interius iudicat, seu signum substituens pro suo interno iudicio, seu interna loquutione quod procedat ab ipso Deo, non solum tanquam ab efficiente, sed etiam tanquam à loquente, quo Deus extra se ipsum loquatur; & ex altera parte Deus potest producere species intelligibiles in intellectu creato, quibus signū illud cognoscatur vt est in se, nempe vt pendens à Deo tanquam ab efficiente, & loquente: quamuis dependētia signi ab ipso Deo tanquam à loquente tantū sit extrinseca denominatio cōueniens signo ex eo quod procedat à Deo intēdēte vtico signo vt signo, quia absq; dubio potest produci species intelligibilis extrinseca denominationis, quæ nō sit forma, à qua desumitur, ergo potest quis habere euidētiā, imō intuitiua quod Deus aliquid reuelat, aut reuelauit: & potest in casu dicto eam euidētiā habere non viso Deo reuelante (multo melius quā intueri visionem diuinā non viso Deo) quamuis tunc nequeat non cognoscere euidēter abstractiue Deum, quia tunc cognoscit eum ex suo

28 *Disp. 11. De obiecto formali Fidei.*

effectu euidenter, imò intuitiue cognito, & per euidentem consequentiam.

Ille autem qui euidenter cognoscit miraculum à Deo factum ad confirmandum quod ipse Deus aliquid reuelauit, quamuis id euidenter intuitiue cognoscat speciebus à Deo infusis, non habet euidentiam reuelationis diuinæ, quia miraculum, quamuis sic factum non est causa, neque effectus reuelationis: habet tamen certitudinem, & euidentiam quasi in attestante, quia ex confirmatione illa medio miraculo facta, quæ est quasi attestatio, seu reuelatio reflexa reuelationis diuinæ, euidenter inferitur, quod Deus illud aliquid reuelauit, ipsa tamē reuelatio directa illata, non est in se euidens, quia dicta confirmatio, ex qua inferitur non est causa, neque effectus ipsius reuelationis directæ, ob quod non dicimus eam reuelationem ex illa confirmatione deduci, sed inferri, quia reuelatio non continetur in confirmatione, quasi in aliquo sui, & ideo non deducitur, inferitur tamen euidenter ex ipsa confirmatione iuxta ea, quæ dicimus difficultate sequenti.

Ad rationem verò Bañez respondemus, quod quamuis non viso aliquo nequeat naturaliter cognosci euidenter euidentia metaphysica, sed ad summum euidentia morali eum esse qui loquitur, potest tamen, imò intuitiue, si Deus infundat speciem loquutionis ut in se est, & hoc modo potest Deus efficere, quod loquutio, seu reuelatio ipsius euidenter, imò intuitiue cognoscatur non viso Deo.

DIFFICULTAS VII.

Verum necessarium sit, quod reuelatio sit in se obscura, ut sit obiectum formale Fidei.

DIFFICULTAS Hæc tantum habet locum in eo, qui alias euidenter cognoscit omne aliud, quod inerat in obiectum formale Fidei, nempe Deum esse verum in cog-

noscen-

Difficultas VII.

29

noscendo, & in dicendo, & cognoscere id quod dicit, seu reuelat, an scilicet iste, si alias euidenter cognoscat Deum esse, qui reuelat aliquid, possit ea reuelatione euidenter cognita, & etiam alijs tribus intransibilibus in obiectum formale Fidei moueri ad credendum illud aliquid reuelatum, quia si aliquid ex intransibilibus in obiectum formale non cognoscatur euidenter quamuis euidenter cognoscatur reuelatio, potest absque dubio quis moueri ad credendum illud.

Bañez ergo 2.2.9.5. art. 1. Valent. quæstion. 1. puncto 1. Agid. disp. 9. dub. 8. Becan. cap. 1. quæst. 3. & Adamus disput. 1. quæstion. 1. dubio 3. docent necessarium esse, quod reuelatio diuina sit in se obscura, id est, quod non constet euidenter, ut sit obiectum formale Fidei, aut quod idem est, euidentiam reuelationis obviare, ut reuelatio ipsa sit obiectum formale Fidei. Probari autem potest primo, quia actus Fidei alicuius propositionis nequit esse cum euidentia, aut scientia eiusdem propositionis; qui autem habet euidentiam reuelationis alicuius propositionis, habet euidentiam, aut scientiam ipsius propositionis reuelatæ, quia reuelatio diuina est quasi effectus veritatis propositionis, & veritas est quasi causa reuelationis, quia hæc causalis est vera, & euidens. *Ideo Deus reuelat aliquam propositionem, quia est vera, ergo qui habet euidentiam reuelationis propositionis, etiam habet à posteriori euidentem scientiam ipsius propositionis reuelatæ.* Et confirmatur, quia qui habet euidentiam reuelationis, potest formare hunc syllogismum, *quicquid Deus dicit, est verum, seu est sicut dicit, sed Deus dicit v.g. se esse unum, & trinum. Ergo est trinus, & unus.* In hoc autem syllogismo consequentia, & minor sunt euidentes habenti euidentiam reuelationis minoris propositionis, & maior est ex se euidens, ergo conclusio dicti syllogismi est illi euidens.

Secundò probatur, quia euidentia reuelationis diuinæ alicuius propositionis cogit intellectum ad assentiendum propositioni reuelatæ, quia ei dissentiri nequit, supposita etiam euidentia reliquorum ad obiectum formale Fidei pertinentium. Ergo euidentia reuelationis nequit esse cum actu Fidei, quia iste non potest non esse liber.

Lorca

Disp. 11. De obiecto formali Fidei.

Lorca vero disput. 16. Turrrian. disp. 9. dub. 4. & Vazq. 1. p. disp. 135. cap. 3. docent non esse necessarium quod reuelatio diuina sit in se obscura, vt sit obiectum formale Fidei, aut quod idem est euidenciam reuelationis diuinæ non obstare, vt reuelatio moueat ad assensum Fidei propositionis reuelatæ, & meriti: quia reuelatio, seu testificatio propositionis reuelatæ, quamuis sit in se euidens, & immediatè applicata propositioni reuelatæ, non ostendit propositionem ipsam reuelatam in se, & intuitiue vt patet. Ergo relinquit propositionem reuelatam credibilem, seu obscurè cognoscibilem ob ipsam reuelationem, quia sola notitia intuitiua propositionis, & ad summum etiam notitia euidens illius ex terminis obstat assensui Fidei eiusdem propositionis, vt dicemus diff. 9. & 10.

Addimus reuelationem diuinam non solum non ostendere rem reuelatam in se, & intuitiue, sed neque ex ipsa reuelatione posse rem reuelatam euidenter abstractiue cognosci, quia notitia euidens abstractiua rei tantum potest haberi ex causa, aut ex effectu ipsi rei proprio, & non communi ipsi rei, & alijs, & non ex aliquo alio, quamuis necessario, imò euidenter connexo cum ipsa re (vt est visio cum re visa) quia tunc tantum res dicitur videri, seu euidenter cognosci, quando videtur in se, aut in aliquo sui cum quo habet affinitatem, seu propinquitatem, quæ tantum reperitur inter causam necessariam, & inter effectum ipsi causæ proprium, quia tantum iste effectus est aliquid proprium causæ, nempe fructus, & proles propria illius, & causa necessaria est aliquid effectus, nempe principium necessarium, seu radix necessaria illius; reuelatio autem diuina non est causa rei reuelatæ, vt patet, neque est propriè effectus illius, quamuis res reuelatæ, seu eius entitas, seu veritas præsupponatur necessario, & prærequiratur ad reuelationem diuinam.

Vnde in syllogismo adducto in confirmationem, nempe *Quidquid Deus dicit ita est, sicut dicit, seu est verum, sed Deus dicit, v. g. se esse trinum. & vnum. Ergo est trinus. & vnus, seu est verum quod Deus sit vnus, & trinus.* Quamuis utraq; propositio præmissa sit euidens in se & quasi intrinsecè, & etiam illatio, seu consequentia sit euidens in se, ob quæ intellectus

con-

Difficultas VII.

31

conuincitur ad assentiendum conclusioni, nihilominus conclusio ipsa non est euidens in se & quasi intrinsecè (id est connexio inter subiectum, & prædicatum ipsius non est euidens), sed tantum est euidens extrinsecè, nempe in attestante, seu in attestatore, id est connexio totius conclusionis reuelatæ à Deo, seu attestatæ cum ipsa reuelatione, seu attestatore, quia connexio totius propositionis à Deo reuelatæ, seu attestatæ cum ipsa reuelatione, seu attestatore est euidens, non connexio inter prædicatum, & subiectum ipsius propositionis attestatæ, quia medium illa connectens in dicto syllogismo non est aliquid prædicati, quod connectitur cum subiecto, sed est ipsi prædicato valde extrinsecum, nempe attestatio seu reuelatio diuina, sicut etiam in maiori propositione tantum est euidens connexio illius prædicati, nempe *Ita est, sicut dicit, seu est verum*, cum subiecto illius, nempe *Quidquid Deus dicit*, quia euidens est, quod cum attestatore Dei coniungatur verum, connexio tamen ipsius veri in seipso, seu ipsius propositionis veræ non est euidens in se, ob quod dici solet, quod conclusio prædicti syllogismi est euidens in attestante, seu in attestatore, quia scilicet ipsa tota conclusio euidenter connectitur cum attestatore diuina, & ex ea euidenter infertur. Et ob eandem rationem id quod infertur esse verum ex visione intuitiua ipsius euidenter nota, tantum est verum euidenter extrinsecè, & in vidente, seu in visione ob necessariam, & euidentem connexionem rei visæ cum ipsa visione, ob quod intellectus ita conuincitur, vt ei nequeat dissentiri, non tamen est euidenter verum in seipso, quia visio non est causa, neque propriè effectus rei visæ. Ex quo constat ad priorem rationem aduersariorum, & ad eius confirmationem. Ad posteriorem autem constabit disp. 4. diff. 7.

DIFFICULTAS VIII.

Verum necessarium sit, quod reuelatio sit in se euidens, vt sit obiectum formale Fidei.

CIRCA Difficultatem hanc conueniunt Theologi euidenciam reuelationis diuinæ in se (id est, quod reuelatio

euiden-

evidenter constet) non esse necessariam, ut reuelatio moueat ad credendum Fidei diuinæ reuelatam, non solum in singulis hominibus, ut experientia, vel quasi experientia constat, sed neque in primis Doctoribus Fidei (Adamo videlicet, Prophetis, & Apostolis) quamuis eis utpote fundamentis Fidei, fuerit maximè congrua, & conueniens. Et in primis non fuit necessaria primis Doctoribus Fidei, ut ipsi crederent ob talem reuelationem (sicut neque est necessaria reliquis fidelibus, ut credant) quia ex vna parte ad credendum ob reuelationem diuinam tanquam ob motiuum, absque fundamento aliud exigitur, quam quod reuelatio sic proponatur, ut is cui proponitur sibi prudenter seu cordate persua-deat eam fuisse verè factam; & ex altera parte Deus sic potuit illis reuelare mysteria Fidei, & reliqua credibilia, ut eis prudenter constaret Deum illa reuelasse, ergo ut ipsi primi Doctores Fidei crederent ob diuinam reuelationem, non fuit necessaria euidencia reuelationis diuinæ deinde non fuit necessaria primis Doctoribus Fidei euidencia reuelationis ad proponendum sufficienter reliquis ipsam diuinam reuelationem, quia absque euidencia illius potuerunt (sicut etiam nos possumus) ita diuinam reuelationem prudenter alijs proponere, ut alij sibi prudenter persunderet fuisse verè factam, quod eis sufficit ad credendum ob illam.

Sed an dicta euidencia reuelationis fuerit de facto communicata eis quibus reuelatio ipsa fuit immediate facta sub controuersia est.

Bañez 2.2. question. 1. & 5. articul. 1. & alij dictam euidenciam negant omnibus puris creaturis. Alij verò eam concedunt primo Parenti & Prophetis, & Apostolis, & Angelo supremo, quam nonnulli etiam tribuunt reliquis Angelis.

Nos tamen existimamus veram, & rigorosam euidenciam reuelationis nulli puræ creaturæ communicatam fuisse, quia euidencia intuitiui reuelationis absque fundamento alicui concederetur, & euidenciam abstractiuam impossibilem iudicamus, quia non est à quo possit abstrahi, & deduci, quia non ex positione causæ, quia causa reuelationis est libera, & non necessaria ex positione autè causæ libere non abstrahitur,

seu

seu deducitur effectus, neque abstrahi, aut deduci potest ex effectu aliquo reuelationis, quia nullus est, ex quo possit euidenter deduci. Nihilominus existimamus in primis Doctoribus Fidei fuisse notitiam certam reuelationis: in Apostolis moraliter certam, quia videbant Christum miracula facere in confirmationem diuinæ reuelationis, quo reddebantur moraliter certi, sed non metaphysicè certi, quia Deus miracula illa facere poterat ob alium finem occultum, quamuis Christus peteret illa fieri in confirmationem diuinæ reuelationis: in Adamo & in Prophetis etiam fuisse notitiam diuinæ reuelationis, moraliter certam, à Deo immediate causatam: & etiam in reliquis Angelis, excepto supremo, siue à Deo, siue ab ipso supremo Angelo derivatam: in ipso tamen supremo Angelo verisimile est fuisse notitiam diuinæ reuelationis metaphysicè certam naturaliter, quia ex vna parte ipse erat metaphysicè certus certitudine naturali (subiecta tamen diuinæ omnipotentiae, ut ei posset subesse falsum) quod ipse erat supremus, & primus, quia nullum agnouit sibi superiorem, neque equalem, quem naturaliter agnosceret si esset: & ex altera parte est maximè probabile illum non posse naturaliter illuminari, seu edoceri, nisi à Deo sibi superiore, cuius rei, si ita esset fuisset certus.

DIFFICULTAS IX.

Utrum reuelatio diuina possit esse obiectum formale Fidei circa obiectum intuitiuè visum.

DIFFICULTAS Hæc coincidit cum illa, an scilicet idem obiectum materiale possit simul intuitiuè videri, & credi Fide diuina, quia si non possit est, quia reuelatio in præsentia visionis obiecti nequit ad illud credendum mouere.

Circa difficultatem ergo Alexander 3. parte quæstio. 68. membr. 7. articulo 2. & 3. Durandus in 3. distinctione

C

31.

34 *Disp. II. De obiecto formali Fidei.*

31. quæst. 4. Adamus disputatione 1. quæst. 1. dubio 6. & Petrus Hurtado disputat. 30. sectio. 2. docent idem obiectum materiale posse simul ab eodem intuitiue videri, & credi seu, quod idem est, reuelationem diuinam posse esse obiectum, formale Fidei circa obiectum visum, quod significari videtur Ioann. 20. *Quia vidisti me Thoma credidisti:* & ratione probatur, quia actus Fidei, & actus visionis non sunt assensus, & dissensus, sed ambo sunt assensus: ergo non repugnat idem obiectum simul videri, & credi, quia nequit aliunde ostendi repugnantia, nisi quia vnus sit assensus & alter dissensus: ergo reuelatio diuina mouere potest ad assensum Fidei circa obiectum intuitiue visum.

S. Thom. vero 2. 2. quæstione 1. artic. 4. Scotus in 3. distinctione 24. quæstione vnica, Turrianus disputatione 8. dubio 5. & Vazquez 1. parte disputatione 4. num. 3. meritò docent idem obiectum materiale non posse simul credi, & intuitiue videri, neque sensu, neque intellectu, seu, quod idem est, reuelationem diuinam non posse esse obiectum formale Fidei circa obiectum visum, quod ad minus significatur ad Hebræos 11. dum Fides dicitur *Argumentum non apparentium*, & idem significant Patres, præsertim Augustinus tractat. 40. in Ioann. dum quærens quid sit Fides, respondet *Credere quod non vides*, & idem Augustinus tractatu 79. in Ioann. & Gregor. homilia 26. in Euangelia, dum quærentes quomodo Thomas simul vidit & credidit, respondent *Aliud vidisse, & aliud credidisse* supponentes non potuisse simul credere, quod vidit. Et id ratione desumpta ab experientia constat, quia experimur testimonium humanum non mouere nos ad assentiendum rei, quam oculis corporeis cernimus, & cognoscimus cognitione euidente, visioni oculorum correspondente, & non alia ratione, nisi quia testimonium humanum vtpote valde extrinsecum rei testificatæ est debile ad mouendum in præsentia visionis intuitiue, quæ res in seipsa videtur, sed testificatio, seu reuelatio diuina est valde extrinseca rei reuelatæ eam non manifestans: ergo in præsentia visionis intuitiue rei est im-

potens

Difficultas IX.

35

potens ad mouendum; ac proinde id, quod videtur intuitiue, non potest simul credi adhuc Fide diuina, non quia actus Fidei diuinæ, & actus visionis intuitiue circa idem obiectum materiale sint ex se & ratione sui incommpossibiles, & se excludentes ab eodem subiecto sed quia reuelatio diuina in præsentia visionis intuitiue est debilis, & inefficax ad mouendum reuelatio ergo diuina non est obiectum formale Fidei circa obiectum intuitiue visum, neque esse potest. Qui ergo crederet reuelationem, quæ alicui reuelata esset reuelatio facta Isaia, quam intuitiue videret, non crederet hanc reuelationem Isaia, nec ei assentiretur alio assensu obscuro, quia visioni intuitiua impediretur assensus obscurus, qui alias haberetur de reuelatione Isaie ex vi assensus Fidei quo crederetur reuelatio, quæ alteri reuelata esset reuelatio Isaia iuxta ea quæ diximus tractatu de Incarnat. disp. 8. dif. 12. in fine.

Addit Vazquez & optimè non solum id, quod intuitiue videtur, non posse simul credi Fide diuina, sed neque id, quod per se, seu ex terminis est euidentis, quia in præsentia cognitionis adeo euidentis testimonium adhuc diuinum, vtpote valde extrinsecum rei, & eam non manifestans est inefficax ad mouendum.

Id autem, quod dicimus nempe actum Fidei diuinæ non posse esse simul cum visione intuitiua eiusdem obiecti, etiam est verum de potentia Dei absoluta, vt contra Suarez disp. 3. sect. 9. & contra Ægidium disp. 11. dub. 1. docent Turrianus & alij, quia id prouenit ex defectu motui proximi, seu causæ formalis extrinsecæ proximæ, nempe diuini testimonij non potentis mouere in præsentia visionis, qui nequit à Deo suppleri, quia sicut nequit efficere, quod quis credat absque motiuo, ita etiam nequit efficere quod credat absque motiuo sufficiente.

Et non solum idem obiectum non potest simul videri intuitiue, & credi ab intellectu existente in vno tantum loco, sed neque ab intellectu existente in diuersis locis in quorum vno videat, & in altero credat, quia

C 2

testi-

testimonium diuinum mouet intellectum independentem a loco, ergo si absolute nequit mouere circa obiectum intuitiue visum in nullo loco poterit circa illud mouere.

DIFFICULTAS. X.

Utrum reuelatio possit esse obiectum formale Fidei circa obiectum abstractiue scitum.

DIFFICULTAS hæc coincidit cum illa, an scilicet idem obiectum materiale possit simul sciri abstractiue, & credi Fide diuina. Id autem dicitur sciri abstractiue quod cognoscitur demonstratiue, vel per causam necessariam, vel per effectum proprium.

Circa difficultatem ergo Scotus in tertio distinctione vigesima quarta, quaestione vnica, Caietan. secunda secundæ, quaestione prima articulo quinto, Lorca disputatio decima quarta, & communiter Thomistæ docent idem obiectum materiale non posse simul sciri abstractiue, seu demonstrari, & Fide diuina credi, aut quod idem est, reuelationem diuinam non posse mouere circa obiectum demonstratum, seu abstractiue scitum, quod significare videtur Paulus ad Hebræos 11. dum ait, *Fidem esse non apparentium*, quia quod abstractiue scitur, siue per causam, siue per effectum verè apparet, quia cognoscitur euidenter, & demonstratur.

Et ratione probari potest, quia si visio sensitiua obiecti, & intellectiua ei correspondens impedit ne testimonium moueat ad credendum, id quod sic videtur, etiam impedit euidentia abstractiua obiecti, quia est vera euidentia, quæ obiectum verè videtur, quamuis non intuitiue.

Alexander verò, Durandus, Vazq. Adamus difficultate præcedenti relati, Soar. disp. 3. sect. 9. & Agid. disput. 11. dub. 1. docent & meritò idem obiectum materiale posse simul sciri abstractiue, & credi Fide diuina, aut quod idem est,

reue-

reuelationem diuinam posse obiectum formale Fidei circa obiectum abstractiue scitum, quod experientia constare videtur, quæ experimur testimonio Dei dicentis se existere, neos quamuis id abstractiue scientes magis firmari in assentiendo, & iudicando Deum existere. Et ratione probatur, quia cognitio euidentis abstractiue non est perfectè, sed imperfectè euidentis, quia est visio rei, non in ipsa re, sed in causa necessaria illius, aut in effectum proprio illius, quæ res non perfectè videtur, neque perfectè apparet: ergo absque fundamento negabitur testimonium Dei in præsentia illius esse efficax, vt moueat intellectum ad assentiendum obiecto sic scito, seu viso: quamuis non sit efficax vt moueat ad assentiendum obiecto intuitiue viso nec obiecto per se, seu ex suis terminis cognito: reuelatio ergo diuina potest esse obiectum formale, seu motiuum Fidei circa obiectum abstractiue visum, seu scitum, quamuis nequeat esse circa obiectum intuitiue visum, neque circa obiectum per se notum. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Paulus verò dum ait *Fidem esse non apparentium*, tantum loquitur de apparentibus perfectè, & dum patres significant *Mysteria Fidei non posse ratione ostendi*, loquuntur de mysterijs, quæ potissime sunt Fidei, qualia sunt Trinitatis, & Incarnationis, & aliqua alia; imò id non dicunt, quia mysteria hæc Fide diuina credantur, sed quia carent causa necessaria, & effectum proprio, saltem naturali, quibus possint demonstrari, seu abstractiue cognosci.

Ex dictis constat multò melius id quod est notum euidentia in attestante (id est notitia illata ex testimonio diuino euidenter noto) posse simul credi Fide diuina, quia hæc notitia non est euidentis, sed obscura, vt diximus difficultate septima, & quamuis esset euidentis, ad summum esset abstractiue.

Et ob eandem rationem constat id quod est cognitum assensu Theologico, si aliàs etiam sit immediatè reuelatum posse simul credi Fide diuina, quia scilicet assensus Theologicus non est euidentis, sed obscurus.

Et ob eandem rationem, quod aliquid sit cognitum Fide humana (& idem est de cognito opinatiue) si aliàs etiam

C 3

fit

fit immediate reuelatum non impedit, ut etiam possit simul credi Fide diuina quia scilicet assensus Fidei humanae (& idem est de assensu opinatio) non est euident, sed obscurus: neque ex eo quod testimonium diuinum sit efficacius humano, impedit, quod humanum possit in praesentia illius mouere ad assensum Fidei humanae (& consequenter nec quod idem possit simul credi Fide humana, & diuina) quia diuinum non ostendit adhuc abstractiue rem ipsam testimonificatam: neque ex eo quod assensus Fidei diuinae sit certus, & infallibilis, & assensus Fidei humanae sit incertus, & fallibilis, sunt impossibiles in eodem intellectu, quia fallibilitas, & infallibilitas medijs diuersis actibus non sunt incompatibiles in eodem intellectu: neque ex eo quod credens Fide humana possit habere iudicium reflexum, quo iudicet obiectum sic creditum posse aliter se habere, assensus iste Fidei humanae est impossibilis cum assensu Fidei diuinae, quia credens Fide humana, ex eo quod hac Fide credat, tantum potest habere iudicium reflexum quo iudicet id quod sic credit posse aliter se habere, non absolute, sed cum addito, nempe quantum est ex vi testimonij humani: cum hoc autem iudicio optime potest compati assensus Fidei diuinae: imo cum assensu Fidei diuinae potest physice compati iudicium reflexum, quo credens Fide diuina iudicet absolute id quod sic credit posse aliter se habere (saltem ob fidem humanam diuini testimonij per quam ad actum Fidei diuinae) praesertim quando dictum iudicium reflexum habetur inaduertenter, ut aliquando contingit fidelissimis viris, sanctissimis, & doctissimis.

Quod si actus Fidei diuinae, & actus scientiae abstractiuae eiusdem obiecti materialis possunt esse simul: multo melius poterunt esse simul habitus Fidei diuinae, & habitus scientiae eiusdem obiecti (in quo Theologi conueniunt) quia non est minor compossibilitas inter habitus, quam inter actus ipsos, imo est maior, ut patet: & etiam poterunt esse simul habitus Fidei diuinae, & actus scientiae, & contra habitus scientiae, & actus Fidei diuinae, quia inter habitum Fidei, & actum scientiae, & contra non est mi-

nor

nor compossibilitas, quam inter actus ipsos, imo etiam est maior.

Et quamuis visio intuitiua, & actus Fidei diuinae eiusdem obiecti nequeant esse simul adhuc de potentia Dei absoluta: nihilominus habitus luminis Gloriar, & habitus Fidei diuinae possunt naturaliter esse simul, ut indicat Lorca disputat. 15. quia inter eos habitus nulla agnoscitur oppositio ex natura rei: de facto tamen pro voluntate Dei absque exigentia alicuius ex illis destruitur habitus Fidei diuinae in ingressu Gloriar, non tam ob lumen Gloriar, quam ob visionem intuitiuam Dei, qua constituimur in statu beatitudinis, quem dedecet habitus Fidei, quia actus huius habitus Fidei in eo statu repugnat circa Deum, & non congruit circa alia obiecta.

DIFFICULTAS XI.

Utrum Deus aliquando dixerit falsum seu mentitus fuerit.

QUIA Supra diximus ad obiectum formale, seu motum Fidei diuinae pertinere Deum ut primam veritatem in cognoscendo, quem ut sic supposuimus non posse falli: & ut primam veritatem in dicendo, quem ut sic supposuimus non posse fallere, ideo duo predicta examinamus.

Certissimum autem est Deum ut primam veritatem in cognoscendo falli non posse, quia est omnino, & infinite sapiens.

Est tamen difficultas, an Deus ut prima veritas in dicendo possit fallere: & quia fallere sit dicendo falsum, examinandum est an possit falsum dicere & prius an aliquando dixerit falsum: & quia respectu Dei idem est dicere falsum, ac mentiri quia mentiri est contra mentem ire, id est exterius dicere contra id, quod interius, seu mentaliter iudicatur, & Deus utpote nihil ignorans, eo ipso quod diceret falsum, mentiretur, quia eo ipso diceret contra id, quod mente iudicaret, & contra eo ipso quod diceret contra id, quod mente iudicaret, diceret falsum: ideo respectu Dei idem est querere an ali-

C4

quan-

Disp. II. De obiecto formali Fidei.

quando dixerit falsum, & an aliquando fuerit mentitus, quod est contra veritatem in dicēdo (quæ dicitur veracitas) adhuc quando dictio, seu loquutio, est de futuro: imò quando locutio de futuro est in gratiam, aut fauorem alicuius, & media illa offertur Fides, aut verbum, & Fides hæc, aut verbum acceptatur, quæ eo ipso habet rationem promissionis, etiam est contra veritatem in operando (quæ dicitur fidelitas) quo opera conformantur promissioni, ob quod quando etiam est contra fidelitatem, dicitur mendacium.

Circa difficultatem ergo Priscilianistæ (vt refert Augustinus libro contra mendacium cap. 2. & libro de hæresibus, hæresi 70.) ausi sunt affirmare Deum fuisse aliquando mentitum etiam contra fidelitatem, quod indicari videtur in aliquibus scripturæ locis, in quibus Deus dicitur homines decepisse: & in alijs, in quibus continentur prædictiones, & promissiones, quæ non videntur impletæ.

Veritas tamen Catholica est Deum nunquam fuisse mentitum, neque in dicendo contra veracitatem, neque in operando contra fidelitatem: quod saltem quoad mendacium in dicendo significatur num. 23. *Non est Deus quasi homo, vt mentiat, & 1. Ioan. 2. Omne mendacium ex veritate non est*, id est ex Deo, & ad Titum 3. *Qui non mentitur Deus*, & quoad mendacium in operando, Psal. 144. *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis*, & 2. ad Timoth. 2. *Ille fidelis permanet, seipsum negare non potest*, & ad Hebræos 6. *Quibus impossibile est Deum mentiri*. Deus ergo non mentitur, & non solum non mentitur per seipsum, sed neque per alterum, quia Deo absolute negatur mendacium, & qui per alterum mentitur, absolute mentitur.

Quæ autem pro Priscilianistis adducuntur, nullius momenti sunt, quia quod dicitur in scriptura, Deum videlicet decepisse homines, tantum intelligitur permissiue: & nulla promissio in scriptura continetur, quæ si rectè expendatur, inueniatur defecisse: & prædictiones, quæ non sunt impletæ, tantum fuerunt comminatoriæ, id est, sub exceptione, aut sub conditione aliqua mentaliter tantum addita, quæ vere defecit: quod non minus licitum Deo est, quam nobis, quando ad est rationabilis causa ad occultandam veritatem,

sicut

Difficultas XI.

sicut ad eam occultandam, quando ad est rationabilis causa ad id, etiam est licitum vt verbis æquiuocis in sensu distincto ab eo, in quo audiens intelligit, quæ duo quamuis absque rationabili causa facti, sint illicita contra veracitatem, non tamen sunt contra eam primariò, quia non sunt falsa, & mendacia; sed secundariò, quia ex virtute veracitatis etiam deriuatur in loquente obligatio vitandi deceptionem passiuam in altero ex sua loquutione, quando non est rationabilis causa ad eam deceptionem permitendam; & quamuis facile possit honestari in Deo, & in nobis loquutio amphibologica ratione significationis æquiuocæ verborum, difficile tamen honestari potest amphibologia ratione additionis mentalis, quia amphibologia hæc maximam præbet occasionem deceptionis, & in Deo difficilius multò potest honestari, quam in nobis, quia ex vna parte Deo nequit occurrere necessitas vtendi hac amphibologia, sicut potest nobis occurrere, quia aliter non expediemur, necessitate aliqua, & ex altera in Deo potest incommoda habere, præsertim contra suam autoritatem, quæ non habeat in nobis, ob quod Deo non est licitum (vt consequenter ipsi repugnat) vt amphibologia, ratione additionis mentalis, nisi quando ex negotio, aut ex circumstantijs conijci possit saltem à prudentibus Deum vt aliqua additione mentali, alias non possemus firmiter assentiri dictis à Deo, quamuis euidenter cognoscere mus illa dicta fuisse à Deo, quia ignoraremus an Deus suis dictis externis aliquid adderet mentaliter, quo eorum significatio distrahatur. Hoc autem incommodum nulla potest causa compensari, & honestari.

DIFFICULTAS XII.

Vtrum Deus possit dicere falsum, seu mentiri.

Conueniunt Theologi Deum saltem potentia ordinaria non posse falsum dicere, neque mentiri, neque in dicēdo

con-

contra veracitatem, neque in operando contra fidelitatem: imo id esse de Fide, quia quoad mendacium in dicendo significatur ad Rom. 3. *est autem Deus verax*: & quoad mendacium in operando 2. ad Timoth. 2. *ille fidelis permanet, seipsum negare non potest*, & ad Hebr. 6. *ut per duas res* (nempe per promissionem, & iuramentum) *quibus impossibile est mentiri Deum.*

Est tamen difficultas an id possit Deus de sua potentia absoluta.

Aliacensis in 1. quæst. 12. artic. 3. dub. 3. Holcot. in 2. quæst. 2. artic. 8. & Adamus in 3. quæst. 5. dub. 2. docent Deum de sua potentia absoluta posse falsum dicere, & mentiri adhuc in operando; quia mentiri non est intrinsecè malum, quia nonnulli patres significant id esse licitum ad vitandum graue aliquod damnum, ergo non repugnat Deo mentiri, quia si repugnaret, maximè ob malitiam moralem, quæ à mendacio separari non posset, quia ad actionem ipsam physicam dicendi falsum non deficit Deo potentia physica. Secundò quia Deus potest interius mouere, & inclinare aliquem ad errorem, seu iudicium falsum, ergo etiam poterit dicere falsum, quia mouendo interius non minus est causa deceptionis, quam dicendo falsum.

Soarez verò d. sp. 3. sect. 5. Turrianus disp. 3. dub. 1. & 2. Azid disp. 10. dub. 1. Adamus Tanner. disput. 1. quæst. 1. dub. 5. & communiter Theologi docent, & merito, Deum adhuc de potentia sua absoluta non posse falsum dicere, neque villo modo mentiri, quod maximè indicat Dionysius de diuinis nominibus cap. 8. dum ait *à veritate cadere, est à Deo cadere*. Deo autem repugnat à seipso cadere, & id de lucitur ex scriptura. Et in primis quoad mendacium saltem in dicendo ex illo num. 23. *non est Deus quasi homo, ut mentiatur, neque ut filius hominis ut mutetur*. Vbi eodem modo negatur Deo mentiri, & mutari, sed Deo repugnat mutari, ergo & mentiri. Deinde quoad mendacium in operando ex illo 2. ad Timoth. 2. *Ille fidelis permanet seipsum negare non potest*, ergo Deo repugnat non esse fidelem in promissis, sicut ipsi repugnat seipsum negare. Et ex illo ad Hebræos 6. *ut per duas res immobiles* (nempe promissionem, & iuramen-

tum) *quibus impossibile est mentiri Deum* (nempe mendacio in operando) *fortissimum solatium habeamus*. Quibus verbis Paulus significat Deo esse omnino impossibile, & repugnans non stare promissis.

Et id ratione probatur, & in primis Deo repugnare falsum dicere, & mendacium in dicendo (de quo precipue est difficultas) quia Deum sic mentiri opponitur suæ bonitati morali, seu rectitudini, ergo id Deo repugnat, consequentia patet. Antecedens autem probatur, quia Deum peccare opponitur suæ diuinæ bonitati, mentiri autem ita intrinsecè est malum moraliter seu peccatum, ut nullo privilegio, & nullo fine possit fieri non malum, quia mendacio in dicendo destruitur coniunctus, & societas, & securitas in eis, & eodem modo probatur Deo repugnare mendacium in operando, seu non stare promissis, quia scilicet, id est, ita intrinsecè malum moraliter, ut nullo privilegio, & nullo fine possit fieri non malum, quia eo destruitur coniunctus, & societas, & fiducia, nisi aliqua ratio superueniens non considerata, quando fit promissio, excuset, quod non habet locum in Deo. Ex quo constat ad primam rationem aduersariorum. Patres autem, qui indicant licitum esse mendacium ad vitandum graue aliquod damnum, non loquuntur de mendacio sumpto in rigore, sed sumpto pro loquutione tropica, aut aliàs ambigua quæ primò aspectu apparet falsa.

Ita tamen Deo repugnat mentiri tam in dicendo, quam in operando, ut si non esset intrinsecè malum, posset Deus mentiri, quia hoc tantum repugnat ipsi ratione suæ summæ bonitatis moralis, virtutis veritatis in dicendo, vel virtutis veritatis in operando, cui non opponeretur, si non esset peccatū, sicut dictio falsi in nobis, quando nō est peccatū, vel quia non est contra mentem, vel quia si est, fit inaduertenter, non opponitur virtuti veritatis. Ignorare verò, & errare quamuis peccatum non sit, Deo repugnat, quia ignorantia, & error physicus opponitur veritati diuinæ in cognoscendo, quia est ad physicè cognoscendum, veritas verò in dicendo, seu veracitas non est ad physicè, sed tantum ad rectè moraliter dicendum.

Infinita ergo & omnimoda autoritas Dei, ratione cuius est infinitè, & omninò Fide dignus, ipsi conuenit ratione vtriusque dictæ, veritatis, quia ratione veritatis in cognoscendo nequit falli, & ratione veritatis indicendo nequit fallere seu dicere contra mentem, quia est peccatum.

Deinde opinio nostra ab absurdo probatur, quia si Deus posset mentiri sua potentia absoluta, quamuis ordinaria nò posset, nostræ Fidei posset subesse falsum, quia Deus posset vtendo sua potentia absoluta falsum reuelare, & quamuis nò vteretur, possemus nos formidare de veritate rei reuelatæ non formidantes de reuelatione, quia ignoraremus, an Deus quando aliquid reuelaret, vteretur sua potentia absoluta.

Ad posteriorem rationem aduersariorum admittimus Deum posse mouere, & inclinare aliquem ad iudiciũ falsum, seu errorem producendo in illo habitum erroneũ, imò etiã posse infundere errorem ipsum, si aliàs se solo posset actum in intellectu producere, negamus tamen posse falsum dicere, & mentiri, adhuc per alterum, quia mentiri adhuc per alterum opponitur authoritati diuinæ coalescenti ex veritate in cognoscendo, & ex veritate in dicendo: inclinare verò ad errorem, & eum infundere nulli diuinæ perfectioni opponitur, quia si alicui, maximè suæ authoritati: huic autem nò opponitur, quia authoritati diuinæ tantum opponitur loqui falsum per se, aut per alterum. Deum autem mouere, & inclinare ad errorem infundendo habitum erroneum ad errorem inclinante: imò Deum infundere errorem ipsum non est Deum loqui, neq; per se, vt patet, neque per alterum, quia error ille ad quem habitus inclinat, & quem Deus infunderet, est loquutio mentalis, non Dei sed illius, qui errat, & non facta nomine Dei.

DISPUT. III.

De conditione prærequisita ad actum fidei diuinæ.

D I F

D I F F I C U L T A S I.

Verum ad actum Fidei diuinæ prærequiratur externa propositio reuelationis rerum credendarum.

CONVENIUNT Omnes ad actum Fidei diuinæ prærequisitam esse aliquam propositionem rerum credendarum, & reuelationis diuinæ earũ quia absq; ea nequit intellectui applicari obiectum, neq; materiale circa quod possit actum Fidei elicere, neque formale, ob quod illum elicere possit, quia circa obiectum materiale, & ob formale non applicatum nequit versari.

Est tamen difficultas, an prærequisita sit externa aliqua propositio rerum credendarum, & reuelationis diuinæ ipsarum.

Hæretici nostri temporis docēt ad assensum Fidei diuinæ non esse adhuc ex lege communi, & ordinaria prærequisitam externam aliquam propositionem, seu instructionem reuelationis diuinæ rerum credendarum, quia existimant in vnoquoque esse diuinam reuelationem priuatam seu priuatim factam, per quam vnicuique innotescit, & applicatur reuelatio publica rerum credendarum facta Prophetis, & Apostolis. Quod significari videtur 1. Ioan. 2. *Non necesse habetis, vt aliquis doceat vos, sed vnctio eius docet vos de omnibus.* Et Isaia 54. *Ponam vniuersos filios tuos doctos à Domino.* Et Ioan. 6. *Erunt omnes docibiles Dei.* Et 1. Ioan. 5. *Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se.* Et ratione potest probari, quia vnicuique facile est habere dictam priuatam reuelationem, vt indicatur Iacobi 1. *Si quis indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter.* Ergo nulli est necessaria externa propositio, seu instructio reuelationis publicæ rerum credendarum, quia melius cognoscet hanc publicam reuelationem ex reuelatione dictæ reuelationis publicè sibi à Deo priuatim facta.

Catholici tamen conueniunt ad actum Fidei diuinæ necessario præsupponi, ex communi, & ordinaria lege, exter-

nam

nam propositionem seu instructionem reuelationis publicæ rerum credendarum. Quod satis indicatur ad Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo verò audient sine predicatōe?* & infra. *Fides ex auditu.* Quod etiam experientia constat, quia experimur quotidie nos Deo credere nullam habentes reuelationem priuatam, sed quia exterius instruimur, aut à ministris Ecclesiæ, aut à Parentibus, aut ab alijs, veritates nostræ Fidei esse diuinas seu à Deo reuelatas, ergo ex communi modo credendi, praequisita est externa aliqua propositio reuelationis rerum credendarum, quia regulariter nulla adest priuata reuelatio (quæ verè sufficeret, si adesset) absque externa aliqua propositione, quia illa est optima propositio, & applicatio reuelationis publicæ rerum credendarum.

Ioannes autem in sua prima epistola cap. 2. prædictis verbis loquitur contra quosdam hæreticos intendentes seducere fideles, & significat eos, qui virtute Spiritus Sancti crediderant, sed non absque externa propositione, seu instructione, non indigere doctrina illorum hæreticorum. Haïas verò vbi supra, & Ioannes cap. 6. verbis prædictis tantum significant fidem acquirendam esse ex dono Dei non excludentes externam instructionem; & Ioannes in sua 1. epistola cap. 5. verbis prædictis non significat quemlibet fidelem habere à Deo priuatam testificationem, seu reuelationem testimonij publici Dei, sed cuiuslibet credenti constare de testificatione publica Dei facta Prophetis, & Apostolis pro tota Ecclesia, quæ regulariter constat fidelibus non priuata reuelatione, sed externa instructione.

Et ad rationem negamus vnicuique esse facilem dictam reuelationem priuatam, quia nulli, neque Iacobi 1. promissa est, quia in hoc loco tantum promittitur cognitio conducent ad profectum spirituales ei, qui illam debito modo petit, quæ à Deo regulariter tribuitur non reuelatione, sed externa instructione facta ab alijs hominibus preparata à Deo sua liberali, & gratuita prouidentia.

(?)

DIF.

DIFFICULTAS II.

Verum ad actum Fidei diuinæ praequisita sit aliqua Fides humana reuelationis diuinæ rerum credendarum.

NOMINE Fidei humanæ intelligimus iudicium, seu assensum elicitum ob testimonium humanum, aut ob miraculum, aut ob alia motiua distincta à testimonio diuino.

Vega lib. 6. in Trident. cap. 6. & Almain. in 3. dist. 23. quæst. 3. docent ad assensum Fidei diuinæ alicuius veritatis, seu propositionis reuelatæ non praequiri assensum aliquem Fidei humanæ reuelationis illius veritatis, sed sufficere simplicem apprehensionem reuelationis diuinæ veritatis, seu propositionis reuelatæ: quia assensus Fidei diuinæ non est discursiuus, sed est tendentia in veritatem, seu propositionem reuelatam habita immediatè ob reuelationem diuinam, ergo absque præuio aliquo assensu ipsius reuelationis diuinæ sola simplici apprehensione illius potest quis assentiri rei reuelatæ ob diuinam reuelationem sola simplici apprehensione conceptam, alias actus Fidei diuinæ esset discursiuus.

Soar. verò disp. 3. sect. 12. Valent. disp. 1. q. 1. puncto 1. Turrian. disp. 4. dub. 1. Egid. disp. 13. dub. 1. Et Vazq. 1. p. disp. 5. cap. 3. docent ad actum Fidei diuinæ praequiri aliquam fidem humanam reuelationis diuinæ rerum credendarum, & meritò quia assensus Fidei diuinæ est ob reuelationem Dei, tanquam ob obiectum, seu motiuum formale, sed impossibile est aliquid esse motiuum formale assentienti, nisi ab assentiente præiudicetur verè esse, nemo enim potest credere aliquid ob testimonium, v. g. Augustini, nisi prius persuasus sit Augustinum id dixisse; ergo ad assentendum alicui propositioni Fide diuinæ, seu ob reuelationem

diuinam

diuinam prerequisite iudicium, quo assentiens præiudicet Deum reuelasse propositionem illam, id autem iudicatur notitia aliqua humana, id est, habita ob motiū aliquod creatum distinctum à diuino, nempe aut ob testimonium hominis affirmantis Deum illa reuelasse, aut ob miraculum aliquod factum in confirmationem existentie reuelationis diuinæ illius propositionis, aut ob aliquas coniecturas.

Est autem dicta notitia humana reuelationis diuinæ rerum credendarum necessaria, seu prerequisite non solum his, quibus reuelatio non fit immediatè, sed etiam eis quibus immediatè fit, quia etiam hi, nisi iudicent, siue clarè, siue obscurè Deum reuelasse, non poterunt moueri diuina reuelatione ad credendum: & est notitia hæc reuelationis omnibus prædictis necessaria ex natura rei, quia absque ea notitia nequeunt re ipsa, seu ex natura rei moueri reuelatione.

Et ob eandem rationem ex natura rei ad actum Fidei diuinæ prerequisite Fides humana iudicij Dei, & vtriusque diuinæ veritatis tam in cognoscendo, quam in dicendo, quia non solum diuina reuelatio, sed etiam hæc tria prædicta includuntur in obiecto formali immediato Fidei diuinæ.

Sed quamuis notitia seu Fides humana reuelationis rerum credendarum sit prerequisite ex natura rei ad assensum Fidei diuinæ, non tamen notitia, seu Fides humana veritatis propositionum, seu rerum credendarum (quamuis hæc etiam regulariter præsupponatur) vt aduertit Soar. nu. 13. quia eo ipso quod propositio seu res credenda præiudicatur reuelata à Deo, quamuis non præiudicetur vera, eo ipso pro libertate voluntatis, si non desit auxilium Dei potest Fide diuina credi esse vera, quia eo ipso obiectum formale Fidei diuinæ, vt extrinsecè informans materiale, est sufficienter applicatum intellectui.

Ex eo autem, quod ad assensum Fidei diuinæ, quo assentimur rei reuelatæ, necessariò præsupponatur assensus Fidei humane reuelationis diuinæ, quo intellectui sufficienter proponitur ipsa reuelatio diuina, non fit assensum Fidei diuinæ esse discursuum, seu genitum per discursum, vt dicemus disp. 4. diffic. 4.

DIF-

DIFFICULTAS III.

*Verum ad actum Fidei diuinæ prerequisite
Fides humana reuelationis diuinæ
habita ob testimonium
Ecclesiæ.*

EX Dictis difficultate præcedente constat ad actum Fidei diuinæ prerequisite assensum Fidei humane reuelationis diuinæ, superest tamen difficultas, an assensus iste Fidei humane prerequisite debeat esse habitus, seu elicitus ob testimonium Ecclesiæ.

Circa hanc difficultatem supponimus ad assensum Fidei diuinæ in eis personis quibus reuelatio facta est immediatè à Deo, vt in Prophetis, & in Apostolis non necessariò præsupponi Fidem humanam dictæ reuelationis habitam ob testimonium Ecclesiæ, quia prædicti non acceperunt notitiam dictæ reuelationis nisi vel à Deo, vel per discursum.

Est ergo difficultas, an in reliquis, quibus reuelatio non est immediatè facta à Deo, necessariū sit, quod assensus Fidei humane reuelationis diuinæ prerequisite ad assensum Fidei diuinæ habeatur ob testimonium Ecclesiæ.

Sotus lib. 3. de Natura, & Gratia cap. 11. Medina lib. 5. de Re et in Deum Fide, cap. 11. & alij docent Fidem humanam reuelationis diuinæ prerequisite ad assensum Fidei diuinæ esse ob testimonium Ecclesiæ proponentis diuinam reuelationem: imò non sufficere ob testimonium Ecclesiæ secundum se considerata, vt scilicet est congregatio fidelium secundum se non attenda assistentia Spiritus Sancti, sed requiri ob testimonium Ecclesiæ vt rectè ab Spiritu Sancto ei assistente, quod significat Augustinus libro contra epistolam fundamenti, cap. 5. dum ait: *Euan-gelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesiæ commoueret au-*

D

thoritas.

20 Disp. III. De conditione praequisita

poritas. Et significari videtur in scriptura, dum in ea significatur Fides diuinam discendam esse ab Ecclesia ad Ephes. 4. *Alios dedit Pastores, & Doctores.* Et ad Hebræos 13. *Mementote praepositorum vestrorum, qui vobis loquuti sunt Verbum Dei.*

Et id potest ratione probari, quia Fides diuina est Catholica, id est, vniuersalis, ergo requirit propositionem reuelationis diuinae factam autoritate publica, seu iuridica Ecclesiae, & Fidem humanam dictae reuelationis habitam ob autoritatem, & testimonium, seu propositionem Ecclesiae; imò Ecclesiae, vt recte ab Spiritu Sancto, quae vt sic errare non potest, alias sicut propositio Ecclesiae secundum se, aut aliquorum particularium, & assensus Fidei humanae ob autoritatem, & testimonium Ecclesiae, vt sic, aut aliquorum particularium est fallibilis, etiam actus Fidei diuinae, qui in eum assensum reduceretur, etiam esset fallibilis.

Aragon verò quaest. 1. artic. 1. Turrian. disp. 4 & 5. dub. 1. Aegid. disp. 17. num. 38. & Adamus disp. 1. quaest. 3. dub. 1. docent ad actum Fidei diuinam non praerequiri assensum Fidei humanae reuelationis diuinam habitum ob testimonium Ecclesiae, quod etiam supponit Vazq. 1. part. disp. 5. cap. 3. & 12. disp. 120. cap. 5. & merito, quia vt quis credat aliquid Fide diuina, sufficit, quod prius credat, & persuasus sit Fide humana id esse reuelatum à Deo, quia absque fundamento amplius requiritur, sed potest quis credere Fide humana, & persuaderi Deum aliquid reuelasse, si id audiat ab homine, quem fidedignum iudicat: imò id potest cordate, seu prudenter credere puer, & etiam rusticus, quibus nulla fuit oblata ratio dubitandi, si id audiat a parentibus, aut a concionatore, aut ab alio, quos longa experientia, aut alijs coniecturis fidedignos existimat: & politicus, seu urbanus id potest cordate, seu prudenter credere, si id audiat a viro, quem grauem, & doctum existimat, quamuis id non audiat a Romano Pontifice, nec a Concilio, nec a tota Ecclesia: & quamuis sibi non referatur id dixisse aliquem ex dictis, ergo ad credendum aliquid Fide diuina non praerequitur Fides humana reue-

lationis

Difficultas III.

51

lationis diuinam habita ob testimonium Ecclesiae, adhuc secundum se considerate, congregationis videlicet fidelium, ex quibus fuerunt, & sunt viri grauissimi, doctissimi, & sanctissimi, & in qua sunt plura alia motiua, & notae quibus discernitur esse vera Ecclesia non attendendo adhuc ad assistentiam Spiritus Sancti.

Augustinus verò vbi supra tantum significat ipsum vt pote acutissimum, & doctissimum, & qui tenebat sectam nostrae Fidei oppositam, indignis testimonio Ecclesiae, cuius autoritas seclusa adhuc assistentia Spiritus Sancti, est maxima, vt illa motus prudenter crederet veritates nostrae Fidei esse diuinas seu à Deo reuelatas, non tamen significat omnes testimonio Ecclesiae indignis: imò non loquitur de Ecclesia, vt ab Spiritu Sancto recta, quia autoritas Ecclesiae vt sic non potuit illum mouere ad credendum Euangelio, quia ex ipso Euangelio constat assistentia, qua Spiritus Sanctus assitit Ecclesiae; sed loquitur de Ecclesia secundum se considerata, cui vt sic, non attendendo ad assistentiam Spiritus Sancti antea capit. 4. idem attribuit, dum ait, *Tenet me in Ecclesia consensus populi, atque gentium, tenet autoritas miraculis inchoata, Spe nutrita, Charitate aucta, vetustate firmata.*

In scriptura autem vbi supra, tantum significatur in Ecclesia esse aliquos, quibus ex officio conuenit docere populum res ad mores, & ad Fidem pertinentes; non verò solos ipsos posse docere: & quamuis falso admittamus eos solos posse, non est contra nostram doctrinam, quia quilibet particularis eorum, quibus id ex officio conuenit, non est Ecclesia.

Et ad rationem aduersariorum respondemus ad hoc quod Fides diuina, quam regulariter habemus, sit Catholica, & vniuersalis, sufficere, quod sit ob reuelationem diuinam pro omnibus factam rerum ab omnibus credendarum, & non requiri quod reuelatio proponatur autoritate publica Ecclesiae, adhuc secundum se considerate: & ad hoc quod actus Fidei diuina sit infallibilis non requiri quod propositio, & assensus reuelationis sit infallibilis, quia infalli-

D 2

litas

52 *Disp. III. De conditione praequisita.*

tas, vel fallibilitas assensus intellectus tantum desumitur ex obiecto formali proposito, quod essentialiter respicit, & cui soli essentialiter innititur, & non ex ipsa propositione obiecti formalis, quia eam non respicit essentialiter, neque ei innititur: actus autem Fidei diuinæ tantum habet pro obiecto formali diuinam reuelationem verè, & re ipsa factam, propositam, & applicatam, & non propositionem, & applicationem illius: non negamus actum Fidei diuinæ elicatum ob reuelationem diuinam propositam, & creditam ob testimonium alicuius particularis relinquere ipsi credenti locum formidini, & dubitationi physicae de veritate actus Fidei diuinæ, & rei per ipsum creditæ: imò etiam actum Fidei diuinæ elicatum ob reuelationem diuinam propositam, & creditam ob testimonium Ecclesiæ secundum se considerata, relinquere locum eidem formidini, in cuius propositionem, aut alicuius, vel aliquorum particularium tandem reducitur actus Fidei diuinæ tanquam in motuum conditionis, seu applicationis reuelationis diuinæ, etiam ille actus, quo Fide diuinæ credimus Ecclesiam regi ab Spiritu Sancto, quia etiam credimus hoc ob diuinam reuelationem propositam, aut ab Ecclesia secundum se, aut ab aliquo, vel aliquibus particularibus, id tamen non est inconueniens; imò est necessarium in actibus Fidei diuinæ, quos regulariter elicimus, aliàs semel fidelis non posset fieri hæreticus; imò non posset motu primò primo discredere Deo dicenti, quod est contra experientiam, propositio enim cordata, & prudens reuelationis diuinæ, quamuis non relinquat locum, ut possit licite dubitari de veritate Fidei, relinquit tamen, ut possit physice dubitari.

Vnde ut actus Fidei diuinæ sit infallibilis non requiritur, quod sit ob reuelationem diuinam, ut creditam Fide diuinæ, quia ipsa secundum se, quamuis fallibiliter applicata intellectui est sufficiens ad infallibilitatem actus diuini ob rationem prædictam, quia scilicet infallibilitas illius desumitur ex suo obiecto formali, & non ex applicatione illius: imò reuelatio diuinæ, ut creditam Fide diuinæ nequit esse

obiectum

Difficultas III.

53

obiectum, seu motuum formale ad actum Fidei diuinæ, quo ipsa creditur Fide diuinæ, quia motuum formale Fidei præsupponitur creditum, aut aliter iudicatum ad actum, ad quem mouet; ergo ut creditam Fide diuinæ nequit mouere ad actum ipsum, quo ipsa creditur, quamuis possit ad alium, quo res per ipsam reuelata creditur.

DIFFICULTAS III.

Utrum res nostra Fidei sint euidenter credibiles prudenter.

SVPPONIMVS aliud esse propositionem esse veram, quod ei conuenit ex connexionem suorum terminorum, subiecti videlicet, & prædicati: & aliud esse, illam esse prudenter credibilem, quod ei conuenit ex testimonio Fidei digni, aut ex alio æquivalente motiuo. Querimus ergo an res, seu propositiones nostræ Fidei sint euidenter credibiles prudenter, & non querimus an sint euidenter veræ: procedit ergo difficultas non de veritate rerum nostræ Fidei, sed de credibilitate, & non de quacunque, sed de prudente seu cordata.

Conueniunt Theologi (à quibus forsitan non dissentit Capreolus) res nostræ Fidei esse euidenter credibiles prudenter seu cordate quoad reuelationem diuinam earum (id est esse euidenter credibile prudenter quod sint à Deo reuelatæ) & merito: quia ex vna parte est sufficientissimum fundamentum ob quod res nostræ Fidei sunt dignæ creditu quoad ipsarum reuelationem diuinam, seu ob quod, tanquam ob motuum formale possit cordatè, & prudenter credi res, seu veritates nostræ Fidei esse diuinas, seu à Deo reuelatas: & ex altera parte est euidenter esse tale fundamentum; ergo res seu veritates nostræ Fidei sunt euidenter credibiles cordatè quoad ipsarum reuelationem diuinam, seu euidenter est, quod sint dignæ creditu quoad ipsarum reuelationem, consequentia patet, antecedens autem probatur, & in primis esse sufficientissimum fundamentum ad id, quia ex

D 3

vna

54. *Disp. III. De conditione prerequisite.*

una parte, saltem a tempore Christi fuerunt innumerabiles testes ex omni natione, qui affirmarunt, & testificati sunt res nostræ Fidei esse diuinas, seu a Deo reuelatas, ex quibus plurimi fuerunt grauissimi, sapientissimi, & sanctissimi, & ex eis non pauci in eius confirmationem fortiter, & alacriter mortem subierunt, & ex his nonnulli, & etiam alij miracula plurima in eiusdem confirmationem fecerunt, quæ etiam seclusa Fide diuina prudentissimè iudicantur vera: & ex altera parte res, seu veritates nostræ Fidei sunt maximè consonæ excellentiæ, & maiestati Dei, quia in eis continetur maxima sanctitas, puritas, & rectitudo vitæ, & maxima efficacia ad reprimendum homines a peccatis, & ad conuertendos illos in Deum, & in eis nihil falsitatis fuit deprehensum. Hoc autem fundamentum est sufficientissimum ad prudenter credendum Fide humana, seu quasi humana ob ipsum, tanquam ob motiuum formale res, & veritates nostræ Fidei esse diuinas, seu a Deo reuelatas, vt patet ex terminis ipsis, & ex ratione credibilis, quamuis aliunde res nostræ Fidei esse a Deo reuelatas sit difficile creditu ob obscuritatem videlicet, & superioritatem reuelationis diuinæ, & aliquarum ipsarum rerum Fidei: quod verò sit euidenter notum reperi dictum fundamentum, probatur quia aliqua in eo contenta constant experientia, & quamuis alia in eo contenta tantum constant relatione, seu traditione humana, tamen hæc relatio, & traditio est adeo euidens, & antiqua, & vniuersalis vt sufficiat ad euidenciam humanam, seu moralem, quamuis tantum extrinsecam; nempe in attestante (ea proportionem, qua relatio, seu traditio, qua constat Romam esse, sufficit ad euidenciam moralem extrinsecam, nempe in attestante existentia Romæ) quia dictorum existentia, moraliter est necessario coniuncta cum dicta traditione, seu relatione (& ideo ipsa moraliter conuincimur ad id iudicandum) sicut existentia Romæ moraliter est necessario coniuncta cum vniuersali attestacione tot gentium affirmantium Romam esse: antecedens ergo supra adductum est verum, ac proinde euidens est posse prudentissime credi res nostræ Fidei esse diuinas, seu a Deo reuelatas, quod est esse eu-

denter

Difficultas III.

55

denter credibiles, credibilitate prudente.

Quia verò dictum fundamentum, cui tanquam obiecto formali innixi possumus prudentissime credere res nostræ Fidei esse a Deo reuelatas, non est diuinum testimonium, sed est quid creatum magna ex parte coalescens ex testimonio hominum, ideo dicto fundamento res nostræ Fidei sunt euidenter credibiles Fide humana, seu quasi humana, quoad ipsarum reuelationem diuinam, id est, euidens est, quod reuelatio diuina rerum nostræ Fidei prudenter credi potest ob dictum fundamentum, tanquam ob motiuum, seu obiectum formale: id tamen est euidens solum moraliter non physice quidquid dicat Petrus Hurtado, quamuis hæc credibilitas oriatur necessariò physice, vel quasi physice ex dicto fundamento, tanquam ex causa formali extrinseca, quia aliquid dicti fundamenti necessarium ad euidenciam dictæ credibilitatis prudentis ortæ ex illo, est tantum euidens moraliter, imò nò intrinsece, sed extrinsece in attestante videlicet, seu in relatione humana.

Addimus dicto fundamento non tantum fieri euidens moraliter, quamuis tantum extrinsece, res nostræ Fidei esse reuelatas a Deo, esse credibile prudenter Fide humana, seu quasi humana ob ipsum fundamentum, tanquam ob motiuum formale, sed etiam fieri euidens moraliter, quamuis tantum extrinsece, esse credibile Fide diuina res nostræ Fidei esse veras, quia dicto fundamento non solum fit moraliter euidens extrinsece esse credibiles, quod ipsarum reuelationem diuinam, Fide humana, sed etiam fit moraliter euidens extrinsece res nostræ Fidei esse vere reuelatas a Deo (non minus quam Romam existere fit moraliter euidens extrinsece in prædicta attestacione vniuersali) quia cum dicto fundamento est moraliter necessariò coniunctum esse reuelatas a Deo, eo autem ipso quod dicto fundamento fit moraliter euidens in attestacione humana, seu quasi humana res nostræ Fidei esse reuelatas a Deo, etiam fit moraliter euidens, & extrinsece, quamuis tantum remorè, esse credibiles Fide diuina quoad ipsarum veritatem, id est, fit euidens posse credi, Fide diuinam esse veras; & tandem etiam fit euidens moraliter extrinsece esse veras,

D 4

quia

56 *Disp III. De conditione prærequisita.*

quia cum hoc quod est reuelatum esse à Deo, aut credibile Fide diuina, necessàriò est coniuncta veritas illius, non intrinsecè, sed extrinsecè: Nihil tamen horum quatuor, quæ dicto fundamento sunt euidèntia siuè proximè, siuè remotè est euidens metaphysicè, neque intrinsecè, quia aliquid dicti fundamenti tantum constat relatione humana, cum qua illud aliquid est coniunctum necessàrio non physicè sed moraliter, & non intrinsecè, sed extrinsecè.

Dicto ergo fundamento immediatè absque illatione aliqua moti tanquam obiecto formali credimus Fide humana, & obscurè iudicamus res nostræ Fidei esse reuelatas à Deo: ex eo tamen fundamento tanquam ex medio in præmissis syllogismi media illatione primò euidenter moraliter inferimus, & iudicamus res nostræ Fidei esse credibiles Fide humana quoad ipsarum reuelationem diuinam, sed non euidenter intrinsecè, quamuis hæc credibilitas inferatur physicè, seu quasi physicè ex dicto fundamento, tanquàm ex causa formali extrinseca, sed tantum euidenter extrinsecè, quia aliquid dicti fundamenti, ex quo inferitur est tantum euidens in attestazione humana. Secundò, ex dicto fundamento inferimus, & iudicamus euidenter moraliter extrinsecè res nostræ Fidei esse reuelatas à Deo. Tertiò ex eodem fundamento inferimus, & iudicamus euidenter moraliter extrinsecè res nostræ Fidei esse credibiles Fide diuina quoad ipsarum veritatem, quia quod est reuelatum à Deo, eo ipso credi potest Fide diuina esse verum. Tandem quartò ex eodem inferimus, & iudicamus euidenter moraliter extrinsece res nostræ Fidei esse veras, quamuis mediante reuelatione diuina, aut credibilitate Fidei diuinæ, & ob hanc euidèntiam moralem veritatis rerum nostræ Fidei possumus cum Richardo de Sancto Victore 1. de Trinit. cap. 2. ad Deum confidenter dicere. *Domine si error est, à te decepti sumus: ista enim nobis sunt tantis signis, & prodigijs confirmata, & talibus, quæ non nisi per te fieri poterunt.*

Iudicium ergo illud, quod ob dictum fundamentum, tanquam ob obiectum, seu motiuum formale immediate credimus Fide humana res nostræ Fidei esse reuelatas à Deo, est actus Fidei humanæ ab habitu humanæ Fidei pro-

cedens:

Difficultas III. 57

cedens: iudicia verò illa, quibus ex dicto fundamento, tanquam ex medio in præmissis syllogismi illatiuè iudicamus euidenter moraliter extrinsecè ea omnia, quæ diximus inferri, sunt actus scientiæ non propriæ, & rigorosæ, adhuc illud, quo iudicamus res nostræ Fidei quoad ipsarum reuelationem esse prudenter credibiles Fide humana, quamuis hæc credibilitas inferatur immediatè physicè, aut quasi physicè ex dicto fundamento, tanquam ex causa formali extrinseca, sed tantum sunt actus scientiæ improprie, & quasi in attestante, quia talia iudicia reducuntur in dictum fundamentum, cuius aliquid necessarium ad dicta iudicia tantum cognoscitur euidenter moraliter extrinsecè in relatione humana.

Obseruandum est, vt indicant Vazq. 1. par. disp. 5. cap. 3. & clarius 2. 2. q. 1. art. 5. dub. 3. in manuscriptis, & Turr. disp. 7. dub. 7. ad credendum Fide diuina res nostræ Fidei esse veras non semper prærequiri iudicium expressum reuelationis earum habitum ob totum dictum fundamentum coalescens ex omnibus prædictis, neque iudicium aliquod euidens ex toto eo fundamento illatum, quia ad credendum Fide diuina res nostræ Fidei, sufficit iudicium, quo expressè credamus Fide humana, aut aliter persuasi simus rem Fidei, quam credituri sumus Fide diuina esse vera, esse verè reuelatam à Deo, cuiusque fundamento iudicium illud innitatur, siue testimonio parentis, siue præceptoris, siue Parrochi, siue concionatoris, siue alius, quem fidedignum habeamus, quia qui semel determinatè iudicat, & persuasus est quocunque iudicio, & cuiusque fundamento innixus Deum rem aliquam reuelasse, potest ei rei assentiri ob diuinam reuelationem, quantum est ex parte iudicij præuij, quia dicto iudicio, & persuasione habet sibi proximè propositum & applicatum obiectum materiale, & formale actus Fidei diuinæ, & sufficienter vt actus Fidei diuinæ, sit certus, & infallibilis, quia hanc certitudinem, & infallibilitatem habet ex sola diuina reuelatione dicto modo iudicata, & nullo modo ex iudicio, quo indicatur rem esse reuelatam, quia ob solam reuelationem, tanquam ob obiectum formale credit Fide diuina, & non ob iudicium ipsius reuelationis.

Fate-

Fatemur non omnes credere Fide humana reuelationem diuinam, neque ad eam persuaderi ex quocunque motu, sed ex grauiori, vel minus graui pro captu, & dispositione cuiuslibet, quia vir ingeniosus, & doctus, & in secta Christianae Religionis contraria educatus, maiori indiget fundamento, & motu ad id iudicandum, & credendum, quam puer inter Fideles nutritus, & aliquando indigebit toto dicto fundamento ex omnibus praedictis coalescente, praesertim quando est praue affectus: puero vero inter Fideles nutrito, & etiam rustico aliquando & non raro ad id iudicandum sufficit testimonium, aut parentis, aut praeceptoris, aut Parrochi, aut concionatoris, aut alius instructoris, & praesupposito eo iudicio prauius reuelationis diuinae facile credet Fide diuinam rem reuelatam, si alias non desit auxilium efficax Dei: quod verè deficiet, & non elicietur actus Fidei diuinæ, si iste futurus esset peccaminosus, quia eliciendus esset ob diuinam reuelationem creditam, seu iudicatam peccaminosè ut quando creditur, & iudicatur motu non prudente cognito, ut non prudente iudicium autem quo creditur Deum aliquid reuelasse est prudens, seu cordatum, non absolute, sed respectuue habita ratione ad iudicantem, quia puero, & etiam rustico, qui nihil contrarium nostrae religioni audiuit esse verum, sufficiet testimonium parentis, aut alterius, quem fidedignum existimat, ut attentata sua capacitate, & dispositione id cordatè iudicet & Augustinus dum, Manichæo ut id cordatè, & prudenter crederet, non sufficeret, nisi praedictum fundamentum ex omnibus, aut fere ex omnibus praedictis coalescens.

Sed an praeter iudicium, quo speculatiue iudicamus, sine obscurè, siue euidenter, rem esse à Deo reuelatam, sit necessarium ad actum Fidei diuinæ alterum iudicium prae-

dentiae, quo practice voluntati proponatur actus Fidei diuinæ, & eius

bonitas, dicemus disp. 4. diff. 8.

DISPVT. III.

De actu Fidei diuinæ.

DIFFICULTAS I.

Quid sit actus Fidei diuinæ.

SVPPONIMVS Actum Fidei diuinæ (medio quo placemus Deo, & à peccatis iustificamur, non tanquam forma, neque tanquam vltima dispositione, sed tanquam radice) esse actum cognitionis pertinentem ad intellectum, ut significat Paulus ad Hebr. 11. ubi postquam dixit *Sine Fide impossibile est placere Deo*, statim rationem subdit, quia scilicet *accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus se remunerator sit*. Hac autem creduntur cognitione intellectus, non affectu voluntatis, neque actu alius potentiae, & de eadem Fide antea in eodem capite dixerat, *Fide intelligimus aptata esse secula*, & etiam dixerat esse *Argumentum non apparentium*, intelligere autem, & argumentum sunt actus intellectus, non voluntatis, neque alius potentiae.

Actus ergo Fidei diuinæ (ut deducitur ex dictis disp. 1. & 2.) est iudicium rei à prima veritate reuelatae, habitum, seu elicatum ob ipsius reuelationem: qui actus per eam particulam *Ob ipsius reuelationem* distinguitur quoad suam naturam, seu essentiam specificam (quæ ex obiecto formali desumitur) ab actibus scientiae, & principiorum ipsius scientiae, & ab actibus opinionis, & Fidei humanae, & ab assensu Theologico, cum quibus conuenit in eo quod sit iudicium: & per eandem particulam *Ob ipsius reuelationem*, denotatur actum Fidei diuinæ esse iudicium certum, ut patet, quo etiam distinguitur ab actu opinionis, & Fidei hu-

manæ: & per eandem etiam denotatur esse iudicium ob-
curum (quia reuelatio, quamuis euidenter constans non de-
monstrat rem reuelatam) quo etiam distinguitur ab actu
scientiæ, & ab actu principiorum ipsius.

Vnde Augustinus de prædestinatione Sanctorum cap. 2.
illis verbis: *Credere nihil aliud est, quam cum assensione cogi-
tare*, vel obscure definit actum Fidei, vel quod verius est,
non definit illum plenè, & integrè, vt aduertunt Soarez,
disput. 6. sect. 1. & Vazquez 1. 2. disput. 209. num. 20. quia
cogitatio cum assensione, id est, cogitatio non qua rem
simplici apprehensione conceipimus, sed qua ipsi assentien-
do apprehendimus, tantum habet rationem generis, in
quo conuenit cum prædictis assensibus, ac proinde in præ-
dictis verbis Augustini tantum continetur genus actus Fi-
dei diuinæ, non differentia constitutiva ipsius, & distincti-
ua ipsius ab alijs, & consequenter verbis illis non plenè
definitur ab Augustino actus Fidei, neque id intendit, sed
docere, quod consistat in cognitione, vt inde contra Se-
mipelagianos probet Fidem esse ex dono gratiæ, ex illo
Pauli 2. ad Corint. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid
à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Illis
ergo verbis *Nihil aliud est*, noluit excludere differentiam
actus Fidei, sed quamcunque aliam rem distinctam ab as-
sensu.

Obseruandum est in aliquo actu Fidei diuinæ posse
triplicem respectum ad Deum reperiri primum circa
Deum, tanquam circa obiectum formale, ob quod cre-
dimus, qui significatur his verbis, *Credo Deo*, subin-
tellige *dicenti*, & in omni actu Fidei diuinæ reperitur.
Secundum circa Deum tanquam circa obiectum materiale,
quod creditur, qui significatur his verbis, *Credo Deum*,
subintellige *Esse, seu existere*. Tertium circa Deum, tanquā
circa vitimum finē, qui significatur his verbis, *Credo in Deū*,
id est credendo tendo, seu eo in Deum, tanquam in finē: quod
fieri potest actu Fidei diuinæ imperato, vel à dilectione chari-
tatis erga Deum, vt indicat Augustin. tract. 29. in Ioan. vel à
dilectione spei, seu concupiscentiæ Dei. Vnde non solum
iusti, qui soli diligunt Deum dilectione charitatis possunt

credere

credere in Deum, sed etiam peccatores, adhuc in sua propria
persona, quia peccatores adhuc perseverantes tales, etiam
sibi diligunt Deum amore spei, seu concupiscentiæ: præser-
tim, quod his verbis *Credo in Deum* potest denotari respec-
tus ad Deum, tanquam ad obiectum materiale, quod credi-
tur, vt Ioann. 12. dum dicitur quosdam ex principibus cre-
didisse in Christum, qui tamen non confitebantur eum: &
etiam potest denotari respectus ad Deum tanquam ad ob-
iectum formale, vt indicatur in epistola ad Philem. & 1.
Ioann. 5. quæ duo etiam conueniunt peccatoribus: ex tri-
bus autem dictis respectibus primus, & secundus sunt dicto
actui Fidei essentielles, tertius verò est illi accidentalis, &
extrinsecus.

DIFFICULTAS II.

*Vtrum actus Fidei diuina rectè definiatur
quod sit, substantia rerum speranda-
rum, argumentum non appa-
rentium.*

PAVLVS Ad Hebr. 11. de Fide diuina ait, quod sit
*sperandarum substantia rerum, argumentum non appa-
rentium.*

Circa verba hæc Theologi contra Erasmus in anno-
tationibus ad hunc locum Pauli, cui fauet Damascenus 4.
de Fide, cap. 11. conueniunt Paulum in eis non loqui de Fi-
de sumpta pro spe, seu fiducia ad voluntatem pertinente, sed
de Fide sumpta pro credulitate pertinente ad intellectum:
quod etiam docent communiter Patres (quos refert Vazq.
1. 2. disp. 209.) & indicant Concilium Arausi. c. 25. & Trid.
sess. 6. c. 6. & 8. idque efficaciter deducitur ex contextu Pau-
li, quia de ea Fide dixit, quod sit *Argumentum non appa-
rentium*. Argumentum autem in actu intellectus consistit, & de
eadem dixit, quod ea *Intelligimus aptata esse sæcula*: intellige
re autem actus est intellectus, & de ea supponit, quod ipsa

Cre-

Credimus Deum esse, & remuneratorem esse, quod credimus intellectu, & actu ipsius, & non voluntate, neque ipsius fiducia. Quod etiam ostendunt nonnulla exempla Fidei, quæ ibi Paulus adducit, præsertim Fidei Noë, & Abraham. Et quoniam Paulus in eo capite non nihil dicat de expectatione, & spe, solum est, quatenus est effectus ortus ex Fide intellectuali, de qua in eo capite ex professo loquitur, ut aduertunt Vazq. vbi supra, & S. Bar. disp. 6. sect. 2.

Circa difficultatem ergo propositam Erasinus vbi supra docet in prædictis verbis Pauli non contineri definitionem Fidei, sed eius laudem, seu encomium.

Nihilominus Theologi conveniunt in prædictis verbis defini aetiam Fidei diuinæ: quod indicant Chrysostomus, Theophilactus, Theoderetus, Oecumenius, Beda, Anselmus, & Glossa in suis commentariis, & Augustinus tract. 79. in Iohannem, & Concilium Arausicanum vbi supra. Quod etiam declaratur, quia nomine *argumenti* significatur assensus firmus, quia argumentum ponitur pro suo effectu, qui est conuictio, & efficax persuasio: & nomine *Non apparentium* significantur veritates obscuræ, seu non visæ, quæ sunt obiectum materiale Fidei diuinæ: & nomine *Substantia rerum sperandarum*, significatur quod actus Fidei sit fundamentum, cui innititur spes, quia actus Fidei diuinæ, quem Paulus definit, est veluti baculum, cui viatores inniuntur ad sperandum, quia non posset quis à Deo sperare, nisi Deo crederet, quia solus actus Fidei diuinæ, utpote supernaturalis, est proportionatus actui spei diuinæ, qui etiam est supernaturalis, & id exprimitur nomine Græco conuerso in nomen *substantia*, quod Græcum significat hypostasim, seu substantiam: quasi Paulus dixerit, *Fides est assensus firmus rerum, quæ non videntur, cui innititur spes*. Quibus verbis actus Fidei rectè, sufficienter, imò & essentialiter definitur: & in primis essentialiter, quia de essentia actus Fidei diuinæ est, quod sit assensus firmus rerum, quæ non videntur, & aptus ad fulciendam spem: Deinde rectè, & sufficienter definitur, quia dicitur, quod sit assensus, qui est genus ipsius actus Fidei, in quo convenit cum alijs assensibus: & quod sit firmus, in quo convenit cum assensu euidente scientiæ, & principiorum ip-

sus

ius, & cum assensu Theologico, & distinguitur ab assensu Fidei humanæ, & opinionis, & quod sit *Rerum, quæ non videntur*, in quo convenit cum assensu Theologico, & Fidei humanæ, & opinionis, & distinguitur à quocunque assensu prædicto euidente: & quod sit, *Cui innititur spes*, in quo distinguitur ab omnibus alijs prædictis assensibus, quia actui Fidei diuinæ, & non alijs convenit esse aptum ad fulciendam spem Theologicam: in quo etiam denotatur obiectum formale Fidei diuinæ, quia sola certitudo actus Fidei diuinæ, quæ ipsi provenit ex revelatione diuina, ob quam elicitur, potest fulcire certitudinem spei Theologicæ, ac proinde firmitas, seu certitudo significata per secundam particulam definitionis tradite, nempe *firmus* contrahitur, & perficitur implicite illis verbis, *Cui innititur spes*. Vnde definitio actus Fidei tradita a Paulo quamvis sit magis obscura, quam tradita à nobis difficultate præcedente, ei tamen æquivaleret: & proportionem servata potest etiam ad habitum Fidei applicari, sicut applicata est, quæ à nobis tradita fuit.

DIFFICULTAS III.

Utrum actus Fidei diuina fiat compositione, & diuisione.

CONVENIUNT Theologi actum Fidei diuinæ in nobis fieri componendo, aut diuidendo, quia actus Fidei diuinæ est iudicium, quo assentitur propositioni à Deo reuelatæ: iudicium autem in nobis fit componendo, aut diuidendo, quia iudicium in nobis fit, vel attribuendo prædicatum subiecto, seu affirmando prædicatum convenire subiecto, quod est componere, vel negando vnum alteri, seu negando prædicatum convenire subiecto, quod est diuidere, quia affirmatio, & etiam negatio fit conceptione formali diuisibili in varias partes, quasi extensionis, quarum alia correspondeat subiecto, & alia prædicato, & alia convenientiæ, vel disconuenientiæ prædicati cum subiecto, quod in nobis provenit ex eo, quod subiectum, & prædicatum, & eorum convenientiam, vel disconuenientiam inter se apprehendimus va-

rijs

rijs speciebus intelligilibus totabilibus tãquam principijs, & varijs speciebus expressis tanquam terminis, & varijs productionibus specierum expressarũ tãquam formis, ac proinde iudicium formaliter fit conceptione formali diuisibili in varias partes, quasi extensionis correspondentes subiecto, & prædicato, & conuenientia, vel disconuenientia eorum inter se, quamuis non totaliter distinctas.

Est tamen difficultas primò, an in Angelis actus Fidei diuinæ fiat compositione, & diuisione, sicut fit in nobis.

Bañez quæst. 1. artic. 2. negat, quia generaliter existimat Angelum non iudicare compositione, & diuisione, sed simplici, & indiuisibili intuitu, quasi semper vtatur speciebus rerum prout sunt in se.

Turrianus verò disp. 24. dub. 2. affirmat, & meritò: quia Angelus nihil potest credere, siue complexum, siue incomplexum, quod cognoscat propria specie, & prout est in se, quia cum tali cognitione est impossibilis assensus Fidei, sed id tantum, quod cognoscit, seu apprehendit speciebus alienis, & instar aliorũ, siue quoad omnia, quæ in propositione credibili reperiuntur, siue scilicet quoad aliquid, quoad subiectum videlicet, vel quoad prædicatum, & quoad conuenientiam, vel disconuenientiam: ergo assensus, quo Angelus assentitur propositioni credibili, est diuisibilis in partes quasi extensionis correspondentes subiecto & prædicato, & conuenientia, vel disconuenientia prædicati cum subiecto.

Est ergo in actu Fidei diuinæ, tam hominis, quam Angeli alia pars assensus, quasi extensionis respiciens subiectum, & alia pars respiciens prædicatum, & alia respiciens conuenientiam, vel disconuenientiam inter subiectum, & prædicatum; & consequenter in actu Fidei sunt tres respectus partiales ad prædicta vt pote respectus transcendentales indistincti ex natura rei ab ipsis tribus partibus assensus respicientibus prædicta.

Secundò est difficultas, an in actu Fidei diuinæ respectus ad obiectum materiale sit re ipsa, seu ex natura rei distinctus a respectu ad obiectum formale.

Sunt qui existiment in actu Fidei diuinæ respectũ ad obiectum materiale creditum vt quod, in quo ratio assensus seu

iudi-

iudicij conficit (quia soli obiecto materiali assentimur, vt quod) ex natura rei distingui a respectu ad obiectum formale, nempe ad diuinam reuelationem tanquam ad id, ob quod assentimur, & hunc respectum esse re ipsa superadditum alteri respectui, & ipsi accidentalem, quia idem obiectum materiale Fidei, v.g. Trinitas credi potest ob testimonium diuinum, & ob testimonium humanum: in vtroque autem casu assensus ex parte obiecti materialis est idem, quia in vtroque casu tendit in idem obiectum materiale, & in vno casu assensus ille est ob testimonium diuinum, & in altero ob testimonium humanum: ergo in actu Fidei diuinæ respectus in quo consistit assensus, est re ipsa distinctus ab altero respectu, in quo consistit, cum assensus esse ob testimonium Dei, quia respectus in quo consistit assensus potest esse absque altero respectu ob testimonium diuinum: imò respectus ad obiectum formale, vt pote supponens alterum est posterior, & superadditus re ipsa respectui ad obiectum materiale: imò vt modus illum modificans: quia ratione huius posterioris respectus, prior ille, in quo consistit assensus, se habet tali modo, quia eo posteriori respectu assensus ipse fit assensus ob testimonium Dei.

Sor. verò disput. 6. lect. 5. & Becan. cap. 8. quæst. 2. docent & meritò, in actu Fidei diuinæ respectus ad obiectum materiale, & ad formale non distingui ex natura rei, sed tantum ratione: imò respectum ad obiectum materiale esse rationem genericam assensus Fidei diuinæ, & respectum ad obiectum formale esse rationem differentialem essentialem illius: & in primis dictos respectus non distingui ex natura rei, probatur, quia assensus Fidei obiecti materialis re ipsa elicitur ob testimonium diuinum, & nequit aliter eliciri ergo in ipso assensu obiecti materialis, & in substantia ipsius inclusus, & imbibitus est respectus ad testimonium diuinum: ergo respectus ad obiectum materiale, in quo formaliter consistit ratio assensus, non distinguitur ex natura rei a respectu ad diuinum testimonium, ob quod substantia assensus elicitor, sed tantum ratione. Quod verò respectus ad obiectum materiale sit ratio generica, & respectus ad obiectum formale sit differentialis, constat,

E

quia

quia respectus ad obiectum materiale, in quo formaliter consistit ratio assensus, est indifferens, ut sit, vel ob testimonium diuinum, vel ob humanum, & est ratio superior ad assensum Fidei diuine, & ad assensum Fidei humane: & respectus ad testimonium diuinum est contrahens rationem assensus Fidei, ut sit assensus Fidei diuine, & est ipsi assensui in particulari essentialis, & respectus ad testimonium humanum est contrahens rationem assensus Fidei, ut sit assensus Fidei humane, & est ipsi in particulari essentialis: ergo in actu Fidei diuine respectus ad obiectum materiale est genericus, & respectus ad obiectum formale est differentialis, & est essentialis.

Vnde assensus Fidei eiusdem obiecti materialis, v.g. Trinitatis ob testimonium Dei, & ob testimonium hominis physice, & ex natura rei est duplex quoad substantiam, & diuersę speciei, & non vnus, & idem. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

DIFFICULTAS III.

Utrum actus Fidei diuina generetur per discursum.

DIFFICULTAS Hęc procedit de actu Fidei diuine, quo credimus rem immediatę, seu seipsa reuelatam moti ob ipsam reuelationem.

Durand. in 3. distin. 24. quest. 1. Gabr. distin. 23. quest. 2. art. 1. Almain. tract. 2. moralium, cap. 3. Becan. cap. 8. quest. 3. docent actum Fidei diuine, quo credimus rem immediatę, seu in seipsa reuelatę generari per discursum, seu esse discursum, quia qui credit rem ob reuelationem diuinam, assentitur ipsi rei, quia assentitur reuelationi: ergo ibi est discursus, saltem entimematis, in quo semper in antecedenti supprimitur, seu subintelligitur altera propositio: Consequentia patet, quia assensus, quo assentimur rei

reue-

reuelatę ob diuinam reuelationem procedit ex altero assensu, nempe ipsius reuelationis diuine, tanquam ex causa, ut denotatur illa particula causali *quia*, posita in antecedenti. Et confirmatur, quia in eo, qui credit Fide diuina, semper interuenit iste discursus, *Quidquid Deus dicit, est verum, sed Deus dicit se esse trinum, & unum: ergo Deum esse trinum, & unum, est verum.*

Caietanus verò 2. 2. quest. 1. artic. 1. Soar. disput. 6. sect. 4. Valentia disput. 1. puncto 2. Egid. disput. 9. dub. 7. & Granado tractat. 9. disput. 1. docent actum Fidei diuine non generari per discursum, seu non esse discursum, & merito: quia actus Fidei diuine est, assentiri propositioni a Deo reuelatę immediatę ob diuinam reuelationem, seu quia Deus reuelauit, quia hoc est credere Deo dicenti, in quo actus Fidei diuine consistit, & non est actus Fidei diuine assentiri propositioni reuelatę eam inferendo ex pręmissis, in quibus reuelatio ipsa diuina sit medium, quia hoc non est credere Deo dicenti, sed est intellectum assentiri, propositioni reuelatę absque aliquo obiecto formali, seu motiuo formali immediato ex eo solum quod intellectus assentitur pręmissis obiectiuis, & connexioni obiectiuę propositionis a Deo reuelatę cum ipsis pręmissis, ex quibus inferitur ipsa propositio reuelatę concurrentibus ipsis pręmissis obiectiuis, & connexioni ipsa obiectiuę propositionis reuelatę, illatę ex illis, tanquam causa formali extrinseca remota (quę dici potest rationalis) seu tanquam motiuo formali extrinseco remoto, mouendo prius, & excitando obiectiuę intellectum medio assensu ipsarum pręmissarum, & medio assensu dictę connexionis, ut causalitati bus ad eliciendum assensum conclusionis illatę, & non proxime, & immediatę ea proportionē, qua finis est causa remotę motiuę finaliter ad electionē medię influēs finaliter remotę in ipsam electionē mediante intentione ipsius finis tanquā causalitate, qua voluntas prius mouetur, & sic mota postea eligit medium, mota postea immediatę obiectiuę materialiter ab ipso medio, & formaliter immediatę ab utilitate medię, in quo electio distinguitur ab assensu cōclusionis, quia ista caret obiecto formali, sicut generaliter omnis actus intelle-

E 2

ctus

Actus excepto actu Fidei tam humanæ, quam diuinæ, & ea proportionem, qua consulens est causa remotè motiua moraliter ad opus, influens moraliter remotè in opus ipsum medio consilio, tanquam causalitate, quo prius mouetur ille, qui consulitur, & sic motus postea operatur: dicuntur ergo præmissæ & finis, & causa moralis influere remotè in suos effectus, quia influunt in illos, mouendo prius ipsam causam physicam ipsorum effectuum, vt eos operetur, quia finis influit in electionem mouendo prius, media intentione voluntatem ad electionem, & præmissæ mouendo prius intellectum medio assensu ipsarum ad assensum conclusionis, & consulens mouendo prius medio consilio personam consulam ad opus.

Ad rationem ergo aduersariorum negamus eum, qui credit propositionem in seipsa reuelatam ob diuinam reuelationem assentiri ipsi propositioni, quia assentitur reuelationi diuinæ, sed immediatè, quia Deus reuelat, seu dicit, quia ipsa reuelatio, seu dictio est, quæ immediatè mouet tanquam obiectum formale ad ipsum assensum Fidei, quia dictio, seu reuelatio propositionis est apta, vt immediatè moueat ad assensum propositionis dictæ, seu reuelatæ utpote relatio, seu narratio immediata, & formalis ipsius propositionis relatæ, seu dictæ, in quo dictio, seu relatio distinguitur à causa, ex qua deducitur cognitio effectus, quia causa non mouet immediatè, ad cognitionem effectus, quia in causa non continetur effectus formaliter, sed tantum virtualiter, & in quo distinguitur ab effectu, ex quo deducitur cognitio causæ, quia effectus non mouet immediatè ad cognitionem causæ, quia causa non est formaliter in effectu, sed tantum est in eo tanquam principium, & virtus ipsius effectus. Assensus ergo, quo prius assentimur reuelationi diuinæ, quam propositioni reuelatæ, tantum deseruit, vt conditio applicans intellectui reuelationem propositionis, & non vt causalitas, seu influxus reuelationis: & sanè si concurreret vt causalitas reuelationis, redderet assensum Fidei incertum, sicut & ipse assensus reuelationis est incertus saltem metaphysicè, quia inniteretur assensui reuelationis, vt causalitati, seu influxui.

Ad

Ad confirmationem admittimus in credente Fide diuinæ interuenire dictum illum discursum, siue expressè, siue confusè, nempe *Quidquid Deus dicit, est verum, sed Deus dicit se esse trinum, & unum: ergo Deum esse trinum, & unum, est verum*: nihilominus assensus huius conclusionis, vt illata ex præmissis non est Fidei diuinæ, sed est alius assensus, qui aliquando est incertus, & obscurus, quādo scilicet minor est incerta & obscura; & aliquādo est certus, & euidentia in attestatè modo dicto disp. 2. dif. 3. quādo scilicet minor dicti discursus est certa, & euidentia, assensus tamè dictæ conclusionis, seu propositionis est Fidei diuinæ, quando elicitur immediatè ob diuinam reuelationem immediatè applicatam assensui dictæ minoris, etiam quando iste assensus est incertus, quia tunc assensus immediatè elicitus ob diuinam reuelationem non innititur assensui incerto reuelationis, adhuc tanquam causalitati, seu influxui ipsius reuelationis, quia tunc assensus iste, seu iudicium reuelationis tantum est conditio, sed solum innititur reuelationi diuinæ tanquā motiui formali immediato, cui non potest subesse falsum.

Id autem quod diximus, nempe actum Fidei diuinæ non esse discursuum, etiam est verum de actu Fidei humanæ, quia etiam iste immediatè est ob testimonium hominis, quia credere Fide humana est credere homini dicenti: notitia autem testimonij humani præsupposita tantum est applicatio ipsius testimonij humani, non causa, neque causalitas, seu influxus in actum Fidei humanæ, sicut neque notitia testimonij diuini est causa, neque influxus in actum Fidei diuinæ.

DIFFICULTAS V.

Vtrum actus Fidei diuina sit supernaturalis in sua substantia.

SUPPONIMVS Actum Fidei diuinæ non posse à nobis elici absque dono, seu auxilio gratiæ, vt significat Paulus ad Ephes. 1. *Vobis donatum est pro Christo non solum, vt in eum creditis, &c.* Et definitum est in Concilio Arausicano

E 3

2. Cant.

Disp. IIII. De actu Fidei diuina.

2 Can. 2. & in Tridentin. sess. 6. Can. 3. & 4.

Hoc supposito conueniunt Theologi, actum Fidei diuinæ esse aliquo modo supernaturalē. Dissentiunt tamen, an sit supernaturalis quoad substantiam, seu essentiam, an tantum quoad modum aliquem.

Caietan. 2. 2. q. 171. art. 2. Palud. in 3. distin. 23. q. 3. Capreolus in 1. distin. 17. quæst. 1. art. 3. & Sotus 1. de natura, & gratia, cap. 22. docent actum Fidei diuinæ esse naturalem quoad substantiam, & supernaturalem quoad modum (quamuis non conueniant in explicando modum, quoad quæ sit supernaturalis) quod deduci videtur ex illo Iacobi 2. *Tu credis, quia unus est Deus, benè facis, Dæmones credunt, & contremiscunt*, ubi Iacobus intendens solam Fidem non sufficere ad iustificationem, quia Dæmones, qui non sunt iusti, etiam credunt, supponit in nobis, & in Dæmonibus esse Fidem eiusdem rationis, & perfectionis, aliàs si Fides in nobis, esset perfectior, & altior, argumētum Iacobi nō esset efficax ad probandum solam Fidem in nobis non iustificare ex eo, quod sit in Dæmonibus, quia mirum non esset, quod Fides perfectior iustificet, quamuis minus perfecta id non efficiat, sed in Dæmonibus non est Fides supernaturalis in sua substantia: ergo neque in nobis. Quod etiam probari potest exemplo Fidei hæreticorum, quia in his est Fides aliquorum mysteriorum, & ob reuelationem diuinam, ac proinde eiusdem rationis, & speciei cum Fide, quam habent catholici, sed in hæreticis actus Fidei nō est supernaturalis quoad substantiam: ergo neque in catholicis.

Et ratione probatur, quia viribus naturalibus possumus credere ob testimonium humanum: ergo etiam ob diuinum, quia hoc, utpote maioris autoritatis est magis efficax ad mouendum intellectum: ergo actus Fidei diuinæ est naturalis quoad substantiam, utpote viribus naturalibus elicitus.

Medina verò 1. 2. quæst. 62. artic. 2. Vazq. disput. 187. Molina in concordia quæst. 14. disput. 7. Soar. disput. 6. sect. 5. Turrian. disput. 46. dub. 3. & Agid. disput. 4. dub. 3. docent actum Fidei diuinæ esse supernaturalem quoad substantiam, & meritò: quia omnis actus tam intellectus, quam

volun-

Difficultas V.

71

voluntatis habens obiectum, seu motiui formale, qualis est actus Fidei diuinæ sumit suam substantiam, seu essentiam ex obiecto formali, seu ex materiali, ut subest formali: obiectum autem formale Fidei diuinæ est supernaturale, quia est reuelatio diuina, quæ neque in indiuiduo, neque in specie est debita alicui creaturæ naturali, ac proinde est supra omnem creaturam naturalem: quia omne accidens, aut quasi accidens, quod neque in indiuiduo, neque in specie est debitum alicui creaturæ naturali, est supernaturale: ergo substantia, seu essentia actus Fidei diuinæ est supernaturalis.

Iacobus autem ubi supra, quamuis non supponat, neque admittat in Dæmonibus Fidem diuinam (ut verè non admittit) sed alium assensum improprie dictum Fidem; nihilominus efficaciter arguit exemplo Fidei Dæmonum contra hæreticos illius temporis, qui existimabant Fidem vndequeque conceptam, quamuis non diuinam, sufficere sine operibus ad salutem, facientes vim non tam in modo credendi, quam in obiecto, ut credito, & in firmitate assensus circa illud, quod etiam in Dæmonibus reperitur.

Ad exemplum Fidei hæreticorum constabit disp. 7. diff. 5. ubi dicemus in eo, qui adhuc culpabiliter discredet aliquem articulum posse esse actum Fidei diuinæ, seu ob reuelationem diuinam, & actum supernaturalem quoad substantiam, quamuis non simpliciter supernaturalem, sed tantum secundum quid, quia in illo actus ille non est Fidei infusus, seu non procedit ab habitu infuso Fidei (quo spoliatur ob peccatū hæresis) à quo actus Fidei (à quo procedit in catholico) procedit simpliciter supernaturalis alterius, & altioris speciei, quam actus non procedens ab habitu infuso.

Et ad rationem concedimus antecedens, & negamus consequentiam. Et ad probationem respondemus, quod quamuis testimonium diuinum sit magis efficax ad mouendum intellectum, quam testimonium humanum: nihilominus, quia est supernaturale ideo tantum mouet ad actum supernaturalem, quoad substantiam, saltē secundum quid, ac proinde ad actum, qui viribus nature nequit elici absq; auxilio gratiæ imò neque absque habitu infuso, aut concursu Dei supplente vicem habitus infusi.

E 4

Dis-

DIFFICULTAS. VI.

Qualis sit actus Fidei diuina.

CONVENIUNT Primò Theologi actum Fidei diuinæ esse infallibiliter, aut indefectibiliter verum, dum dicunt Fidei diuinæ non posse subesse falsum, quod sub his verbis expressit Tridentinum sess. 6. cap. 9. & meritò: quia veritas prima, ut re ipsa reuelans, est obiectum formale Fidei, cui, actus Fidei diuinæ innititur: repugnat autem primæ veritati reuelare id quod est falsum: ergo etiam repugnat actum Fidei diuinæ esse falsum.

Conueniunt secundò Theologi actum Fidei diuinæ esse obscurum, quod significat Paulus ad Hebræos 11. illis verbis, *Fides est argumentum non apparentium*, & meritò: quia motuum formale cui innititur actus Fidei diuinæ, est reuelatio diuina, quæ non demonstrat, seu ostendit rem reuelatam, ut est in se, ac proinde non ostendit illam euidenter intuitiue, neque est causa rei reuelatæ, neque est effectus illius, ac proinde, neque ostendit illam euidenter abstractiue. Est autem obscurus formaliter, seu ut in se, id est non ostendens obiectum, non tamen est necessariò obscurus concomitanter, quia non excludit à subiecto euidentiam abstractiuam obiecti crediti habitam ex causa, aut ex effectui, ut diximus disput. 2. difficult. 10. quia obiectum, quod Fide diuina creditur, potest etiam euidenter abstractiue cognosci alio actu.

Conueniunt tertio Theologi actum Fidei diuinæ esse certum, quod negari nequit, ut statim constabit.

Est tamen difficultas, an actus Fidei diuinæ sit certior cognitionibus euidentibus viatorum.

Durand. in 3. distin. 23. q. 7. docet actum Fidei diuinæ esse minus certum, quam actus euidentes scientiarum, tam certitudine euidentia, quam certitudine adhesionis, seu firmitatis assensus: quod etiam docuisse videtur Hug. de Sancto Victore lib. 1. de Sacramentis, p. 10. c. 1. dum ait, *Fidem esse certitudinem supra opinionem, & infra scientiam*.

Bona-

Bonaventura in 3. dist. 23. artic. 1. quæst. 4. docet actum Fidei diuinæ esse certiorum actu euidente scientia certitudine adhesionis (id est, firmitate affectus voluntatis) minus tamen certam certitudine speculationis, quod sub alijs terminis etiam videtur docuisse Alexander 3. part. q. 86. m. 9. artic. 1.

S. T. q. 4. art. 8. quem Thomistæ communiter sequuntur docet actum Fidei ex parte causæ esse certiorum actu scientia euidentis, esse tamen minus certum ex parte subiecti.

Pro clariori tamen intelligentia huius difficultatis, quæ magna ex parte tantum est de nomine, obseruandum est, ut optimè Vazq. 1. p. q. 1. art. 5. certitudinem dupliciter sumi, vno modo pro determinatione assensus absque hesitatione, & formidine, quamuis falsus sit, qui enim determinatè aliquid iudicat absque formidine (id est, absque iudicio reflexo, quo iudicet, forsan in hoc iudicio fallor) dicitur esse certus: & è contra qui non habet assensum determinatum absque formidine, sed cum ea, dicitur esse incertus. Altero modo sumitur certitudo pro veritate assensus, cui non possit subesse falsum, & iuxta hanc acceptionem *verè iudicare* dicitur Hispanè *acertar*.

Hoc ergo supposito dicendum est assensum euidentem viatoris, siue scientia, siue primi principij certiorum esse primo modo certitudinis assensu Fidei diuinæ habito ob testimonium Dei non constans euidenter, ut regulariter non constat: è contra verò assensum Fidei diuinæ certiorum esse quoad modum quocumque assensu euidenti viatoris certitudine secundò modo sumpta: id est, magis necessariò, & indefectibiliter esse verum.

Ratio prioris partis est, quia intellectus magis determinatur, & cogitur euidentia obiecti ad ei assentiendum, quam ad assentiendum rei creditæ ob testimonium Dei obscurè constans, & facilius insurgit dubitatio, & formido circa rem sic creditam, quam circa rem à viatore euidenter cognitā ob debilitatē applicationis diuini testimonij, ob quod res creditur. Et id est, quod S. T. ubi supra docet actum Fidei diuinæ ex parte subiecti, & quoad nos esse minus certum, id est, minus determinatū, & maiorem locum relinquere formidini.

Addi-

Addimus in priori parte assensu divina Fidei habito ob testimonium Dei non constans euidenter, quia actus Fidei divinae habitus ob testimonium Dei euidenter constans certior est certitudine primo modo sumpta, quam assensus euidentis viatoris, quia testimonio Dei euidente magis determinatur; & cogitur intellectus ad assentiendum rei à Deo dictæ, quam ad assentiendum rei demonstratæ, & difficilius insurgit dubitatio, & formido circa rem sic dictam à Deo ob infinitam auctoritatem Dei ad testificandum verum: imò, & quam ad assentiendum primis principiis, si testimonium Dei non minus euidenter constet, quam veritas primorum principiorum.

Ratio posterioris partis est, quia assensus Fidei divinae innititur testimonio primæ veritatis habentis auctoritatem infinitam ad testificandum verum, ita ut ipsi infinite repugnet testificari falsum, ergo assensus Fidei divinae magis necessario, & magis indefectibiliter est verus, seu magis necessario, & indefectibiliter attingit verè rem creditam, quam assensus euidentis viatoris, siue obiecti demonstrati, quamuis increati, siue primorum principiorum, vel quia obiectum huius assensus euidentis viatoris est creatum, quod non habet tantam necessitatem, quantam auctoritatem habet prima veritas ad testificandum verum, vel quia si obiectum assensus euidentis viatoris est increatum, non attingitur eo assensu prout est in se, sed media illatione ex creaturis; & id est, quod S. T. docet vbi supra actum Fidei divinae esse certiores ex parte causæ.

Addimus in posteriori parte actum Fidei divinae esse certiores secundo modo quocumque assensu euidenti viatoris, quia non est certior visione beatifica, quia hæc verè attingit Deum intuitivè, & ut est in se, ac proinde veritas ipsius non est minor, seu non est minus necessaria, quam veritas assensus Fidei divinae, sed non est maior, quia non magis repugnat visioni falsitas, quam actui Fidei divinae.

Actus ergo Fidei divinae certior est secundo modo assensu euidenti viatoris, non quoad substantiam certitudinis, quasi sit verior, quia vnus non est verior altero, neque è contra, sed quoad modum, nempe necessitatis, & indefectibilitatis, quia scilicet magis indefectibiliter, & necessario est

verus

verus, seu quia ei magis repugnat subesse falsum, quam sola ratione vnus actus potest esse certior altero, certitudine secundo modo, non verò quoad substantiam, quia vnus nequit esse verior altero.

Ex dictis constat, quomodo sit vera sententia S. Thomæ, quæ communis est, & quid veritatis habeant sententia Durandi & Bonaventuræ.

DIFFICULTAS VII.

Utrum actus Fidei divina pendeat à voluntate.

CONVENIUNT Theologi, intellectum pendere à voluntate (siue mediata, siue immediata) ad eliciendum actum Fidei divinae, quod exprimunt Augustinus tract. 26. in Ioann. dum ait, *Multa potest homo facere non volens: credere autem non potest, nisi volens.* Et Bernardus lib. 5. de consideratione cap. 6. dum ait, *Fides est voluntaria quadam, & certa prelibatio nondum propalata veritatis.* Et id supponitur in Concilio Arausico. can. 5. dum in eo dicitur, *Si quis sicut augmentum, ita & initium Fidei ipsum credulitatis effectum, quo in eum credimus, qui iustificat in patre.* Vbi supponit ad assensum Fidei prærequiri effectum credendi, quia supponit esse initium credendi, & nos eo credere. Et id deducitur ex Trid. sess. 6. c. 6. & ex scriptura ad Rom. 1. & Act. 6. & 2. ad Corinth. 10. dum in eis supponitur nos liberè credere, & obedire Fidei, & captivare intellectum in obsequium Fidei, quia si actus Fidei non penderet à voluntate, non posset esse liber.

Et ratione probatur, quia testimonio diuino obscure, & ordinariè, quamuis sufficienter, proposito, & applicato intellectui ad credendum ob illud, non necessitatur, seu cogitur intellectus ad credendum (imò non raro positivè discedit) sed manet indifferens ad credendum, & ad non credendum, & ad credendum, & ad discredendum, ergo eo testimonio sic applicato nõ sufficienter determinatur intellectus ad credendum, cõsequenter

patet,

pater, quia si eo sufficienter determinaretur, eo etiam verè necessitaretur, quia sufficiens determinatum potentia non libere, sed naturalis (qualis est intellectus) verè necessitat, ergo si intellectus post sufficientem propositionem, & applicationem obscuram, & ordinariam divini testimonij non manet sufficienter determinatus ad credendum, sed verè indifferens, absque dubio indiget determinari ad credendum, à voluntate, ad id autem non sufficit intellectui, quod voluntas non resistat, seu negativè se habeat (vt contra Scotum in 3. dist. 25. q. 2. & contra Henricum Gandavensem quodlib. 5. q. 2. docent communiter Theologi) quia non resistantia voluntatis, que nihil est, nequit determinari intellectus aliàs indifferens, sed necessarius est illi actus positivus voluntatis, quo voluntas positivè imperet, & moveat ipsum intellectum ad credendum, vt significat Augustinus, & supponit Concilium Arausic. vbi supra primum autem antecedens, nempe testimonio divino ordinariè, & obscurè applicato, quamvis sufficienter, intellectum non necessitari ad credendum, constat primò experientia; vel quasi experientia, qua id quotidie experimur: secundò ex scriptura actorum 17. & 18. & Marci ultimo, & in alijs locis, dum in eis supponitur post factam sufficientem prædicationem, seu propositionem Euangelij, & divini testimonij, & eorum applicationem, alios credere, & potuisse non credere, & alios discredere, & potuisse credere: tertio idem antecedens ratione probatur, & primo à priori, quia motuum, quo regulariter, & ordinariè applicatur divinum testimonium, seu iudicatur Deum res nostræ Fidei revelasse, quale est testimonium alicuius, vel aliquorum, quos fidedignos existimamus, non convincit Deum eas revelasse, etiam si eo motivo generari possit prudens, seu cordatum iudicium, quo prudenter iudicatur Deum illas revelasse ergo intellectus regulari, & obscura propositione divinæ revelationis rerum credendarum non necessitatur ad credendum Deum illas revelasse, ac proinde neque ad credendum ob revelationem Dei res ipsas revelatas esse veras.

Secundò idem antecedens ratione ab absurdo probatur, quia alias actus Fidei divinæ, vt regulariter elicatur à

fide-

fideliis, non posset esse in seipso, seu ratione sui voluntarius, & liber, & consequenter neque bonus, & meritorius ratione sui, quod est absurdum. Addimus prædictum antecedens esse verum quamvis divinæ revelatio applicetur, seu credatur ob fundamentum illud coalescens ex motu, quæ attulimus disp. 3. diff. 4. quò res nostræ Fidei sunt evidenter credibiles quo ad revelationem, quia fundamentum illud non convincit physicè intellectum, quamvis illud moraliter convincat, ac proinde intellectus indiget imperio, seu affectu voluntatis, quo ad id physicè determinetur.

Intellectus ergo regulariter, & ordinariè, etiam quando divinæ revelatio creditur ob illud fundamentum, quo res nostræ Fidei sunt evidenter credibiles quo ad ipsam revelationem pendet ab imperio, seu motione positiva voluntatis non tantum vt applicetur ad apprehendendum simplici apprehensione divinam revelationem, & motuum, quò eam credimus, & ad apprehendendos terminos rerum revelatarum (quoad quod aliquando dependet, quamvis non semper) sed etiam pendet quoad assensum Fidei humanæ, quò credimus ipsam revelationem, qui prærequiritur ad assensum Fidei divinæ, quò credimus res à Deo revelatas esse veras, quia motuum, quò regulariter ducimur ad credendum Fidei humanæ Deum res nostræ Fidei revelasse, eo modo, quò nobis regulariter proponitur, non convincit, intellectum saltem physicè ad id credendum Fidei humanæ, sed relinquit illum indifferentem saltem physicè ad credendum divinam revelationem, & ad non credendum illam: imò ad credendum, & discredendum positivè, quando alias apparet ratio aliqua sufficiens ad discredendum, vt apparere potest intellectus, ergo quoad assensum Fidei humanæ, quò credimus Deum res nostræ Fidei revelasse, pendet ab imperio voluntatis, non solum quoad exercitium diæti assensus, quia intellectus absque eo imperio nequit divinam revelationem credere, & eo imperio accedente credit, sed etiam quoad specificationem, quando alias apparet ratio aliqua sufficiens ad discredendum, quia absque imperio voluntatis nequit credere, neque discredere, & eo accedente credit, aut discredit pro libertate, et imperio voluntatis. Addidimus quando alias

apparet

apparet ratio aliqua sufficiens ad discredendum, quia si non appareat, non pendeat quoad specificationem, quia tunc nequit discredere ex defectu motui requisiti ad discredendum, et non quia conuincatur ad credendum.

Addimus autem quod quamuis prædicto assensu Fidei humanæ, quo credimus Deum reuelasse res nostræ Fidei semel elicto, & perseverante nequeat intellectus dissentiri rei reuelatæ a Deo (si per suus sit, ut regulariter contingit Deum non posse affirmare falsum) quia tunc cum eo assensu Fidei humanæ reuelationis diuinæ nequit in intellectu esse dissensus circa rem reuelatam a Deo, quod est necessarium quoad specificationem assentiri rei reuelatæ ex suppositione illa: nihilominus adhuc eo assensu Fidei humanæ reuelationis diuinæ elicto, & perseverante, intellectus non necessario credit quoad exercitium rem reuelatam a Deo, quia diuina reuelatio assensu Fidei humanæ credita non conuincit saltem physicè intellectum ad credendum rem reuelatam (etiā si nequeat eam discredere) quia intellectus non conuincitur ad assentiendum rei quoad exercitium, nisi quando euidenter apparet res ipsa, aut aliquid ex quo euidenter infertur saltem extrinsecè, sicut infertur ex diuina reuelatione, ac proinde intellectus adhuc præsupposito assensu Fidei humanæ circa diuinam reuelationem pendet à nouo imperio, seu affectu voluntatis, ut quoad exercitium assentiatur rei reuelatæ ob ipsam reuelationem, quid quid dicant Scotus in 3. dist. 25. q. 2. & Vazq. in manuscriptis q. 4. art. 2.

Intellectus ergo ad credendum Fide diuina res à Deo reuelatas, ut ordinariè proponuntur, indiget duplici imperio, seu affectu voluntatis; altero ad credendum Fide humanam diuinum testimonium, quæ requisita est ad actum Fidei diuinæ rei testificatæ, & altero ad immediatè credendum Fide diuinam rem ipsam à Deo testificatam. Addidimus *ut ordinariè proponuntur*, quia quando diuinum testimonium, euidenter physicè constat intellectui, tunc intellectus non pendet à voluntate non solum quoad cognitionem euidentem diuini testimonij prærequisitam ad actum Fidei diuinæ rei testificatæ, quia ad eam cognitionem physicè conuincitur intellectus, ac proinde cogitur, rapitur, & necessitatur, sed neque quoad

actum

actum ipsum Fidei diuinæ rei testificatæ, quia testimonio diuino euidenter cognito etiā conuincitur physicè, & cogitur ad actum Fidei diuinæ rei testificatæ, quia res testificata est euidenter connexa cum diuino testimonio euidenter noto, ac proinde quando applicatio præuia ad cognitionem euidentem diuini testimonij non pendet à voluntate (ut potest contingere, & non raro) tunc ipse actus Fidei diuinæ nullomodo pendet à voluntate, neque aliquo modo est liber.

Ex dictis constat actum Fidei humanæ, & actum opinionis in immediatè, & in seipsis pendere ab imperio, seu affectu voluntatis, non tantum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem, quando apparet ratio aliqua alias sufficiens ad dissentendum, ut contra Agidium disp. 13. n. 40. aduertitur Lorea nu. 8. quia scilicet motuum Fidei humanæ, & motuum opinionis non conuincunt intellectum ad assentiendum rei credibili, neque opinabili, neque conuincunt ad non dissentendum, quando alias apparet ratio aliqua sufficiens ad dissentendum: bene tamen conuincunt ad non dissentendum quando non apparet: ob quod non possumus discredere Romanam esse, quia scilicet nulla apparet ratio alias sufficiens ad id: quia tamen motuum, quo credimus Romanam esse, nempe tanta gentium multitudo id affirmantium absque hesitatione, non conuincit physicè Romanam esse, quamuis conuincat moraliter, ideo intellectus, indiget imperio voluntatis, ut quoad exercitium credat Romanam esse.

Observandum est, quod quamuis homo prauè affectus circa materias virtutum moralium difficile assumat Fidem diuinam, seu incipiat credere iuxta illud Ioann. 5. *Quomodo potestis credere, qui gloriam ad inuicem accipitis*: Nihilominus priuarii dicti mali affectus non est omnino necessaria, neque bona affectio circa dictas materias, neque generalis affectio sciendi, quæ oportet, quia neque priuatio bonæ affectionis, siue particularis, siue generalis, neque dicta praua affectio aufert sufficientiam motui ad credendum, neque impedit imperium voluntatis ad id, & hæc duo sufficiunt intellectui ad credendum.

Quod si contra dictam doctrinam obieciās, primò Arist. 3. de Anima c. 3. dicentem, *Imaginamur, cum volumus, opinari,*

135

aut em

autem non est in nostra potestate. Vbi opinari sumit pro iudicare, ergo actus Fidei qui est iudicium non pender a voluntate. Respondemus Aristotelem tantum velle nos non posse, seu non esse in nostra potestate iudicare absque sufficiente aliquo motivo, aut absque connexionē aliqua predicati cum subiecto saltem apparente, nihilominus semel acceptis speciebus sensibilibus posse nos, seu esse in nostra potestate applicare phantasiam ad imaginandum absque motivo aliquo, & absque connexionē rerum.

Quod si secundo obijcias diuinum testimonium sufficienter propositum sufficere ad mouendum intellectum ad credendum, ergo non est necessaria motio voluntatis. Respondemus diuinum testimonium sufficienter propositum sufficere ad mouendum intellectum, quia tamen vt ordinariè proponitur, non conuincit physice intellectum, nec determinat, sed eum relinquit indifferentem; ideo necessaria est motio voluntatis, vt quasi efficienter suppleat vim conuictiuam, seu determinatiuam obiecti.

Est tamen difficile, an Deus sua potentia absoluta possit intellectum non conuictum ad assentiendum obiecto ipsi sufficienter propositum, immediatè determinare ad id, absque affectu voluntatis. Circa quod videtur dicendum posse (vt aduertunt Turrianus disp. 29. dub. vltimo, & Granada tract. 9. disp. 2.) quia videtur, quod sicut Deus in concurrendo cum intellectu, ipsi ac commodatur, etiam pro sua voluntate possit attrahere intellectum ad assentiendum, & ipsum sibi accommodare.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum affectus credendi Fide diuinæ sit naturalis, an supernaturalis in sua substantia.

SUPPONIMVS Quod nullus negare potest, ad assensum Fidei humanæ, quo credimus res nostræ Fidei esse reuelatas à Deo, qui est præuius, & prærequisitus ad actum Fi-

dei

dei diuinæ, & ad quem prærequiritur affectus voluntatis, quo voluntas velit, quod intellectus illum eliciat, sufficere affectum naturalem quoad substantiā, sicut & ipse assensus Fidei humanæ, quæ affectus habet pro obiecto, & pro effectu morali, & ad quæ impellit intellectum, est naturalis quoad substantiam.

Vnde quia Scotus in 3. dist. 25. quest. 2. & Vazq. 2. 2. q. 4. art. 2. in manuscriptis non agnoscunt alium affectum voluntatis nisi prædictum, quo voluntas immediatè impellit ad dictum assensum Fidei humanæ testimonij diuini, & mediatè ad assensum Fidei diuinæ rei testificatæ, ideo absolutè docent ad assensum Fidei diuinæ sufficere affectum in sua substantia naturalem; & quia iuxta nostram doctrinam difficultate præcedenti traditam, nempe adhuc supposita Fide humana qua credimus reuelationem diuinam, requiritur nouus affectus, quo intellectus immediatè impellatur, & determinetur ad credendum Fide diuinæ rem reuelatam, ideo nobis superest difficultas, an affectus iste secundus, & nouus debeat esse supernaturalis in sua substantia.

Circa hanc difficultatem Soar. disp. 6. sect. 7. Lorca disp. 31. Turrianus disp. 46. dub. 6. Agid. disp. 13. dub. 5. Becanus cap. 8. q. 5. & Petrus Hurtado disp. 46. sect. 1. docent dictum secundum affectum debere esse supernaturalem quoad substantiam. Quod indicare videntur Patres, & Concilia, dum ad affectum credendi requirunt donum gratiæ, & inspirationem Spiritus Sancti, & eisdem verbis, quibus ad ipsum actum Fidei diuinæ, ergo sicut iste actus est supernaturalis in substantia, ita etiam sentiunt affectum illum debere esse talem. Et id ratione probatur primò, quia obiectum dicti affectus prærequisiti tam materiale, quam formale est supernaturale, quia obiectum materiale est ipse actus Fidei diuinæ, & formale est honestas, seu bonitas propria ipsius actus Fidei diuinæ, quæ est bonitas supernaturalis, sicut actus ipse Fidei diuinæ, ergo dictus affectus debet esse supernaturalis in sua substantia. Secundò, quia dictus affectus est supra exigentiā, seu debitum nature, utpote procedens ex auxilio gratiæ; ergo est supra naturā, seu supernaturalis in sua substantia. Tertiò, quia dictus affectus mouet efficaciter intellectum ad actum Fidei diuinæ in sua substantia supernaturali, ergo etiā ipse debet esse talis.

F

Theo-

Theologi verò non pauci docent, & meritò dictum secundum, & nouum affectum prærequisitum immediatè ad credendum Fide diuina non debere esse supernaturalem, sed sufficere naturalem in sua substantia, quod etiam docet Scotus ubi supra ex suppositione quod admittatur dictus secundus, & nouus affectus. Et id absolutè existimat probabile Adamus q. 6. dub. 1. Ratio huius nostræ doctrinæ est, quia nullum apparet fundamentum, ob quod affectus naturalis in sua substantia non sufficiat ad mouendum intellectum ad assensum supernaturalem in substantia, quia etiam voluntas potest à seipsa excitari, & moueri ad affectum supernaturalem, v.g. contritionis, & dilectionis Dei ex affectu reflexo naturali eliciendi contritionem, & dilectionem Dei: potest autem affectus iste credendi Fide diuina esse naturalis in substantia, quæ mox habeat pro objecto materiali actum Fidei diuinæ in substantia supernaturalem, quia affectus ille potest elici ex motivo alicui naturali, siue utilitatis naturalis, v.g. ad operandum bene moraliter, siue delectabilitatis naturalis, quas habet actus Fidei diuinæ. Quod vero intellectus moueatur affectu naturali voluntatis ad actum supernaturalem Fidei diuinæ, mirum non est, quia intellectus non pendet essentialiter in operando à voluntate, sicut voluntas pendet ab intellectu, ob quod etiam non est mirum, quod intellectus propositione, & Fide humana naturali diuini testimonij ab ipso elicitus, moueatur ad actum supernaturalem Fidei diuinæ, quia scilicet à seipso non dependet essentialiter in operando, & ob id etiam mirum non est, quod voluntas affectu, seu desiderio naturali, v.g. eliciendi contritionem supernaturalem excitetur, & impellatur ad ipsam contritionem supernaturalem, quia scilicet voluntas non pendet essentialiter à seipsa in operando, sicut pendet ab intellectu.

Addimus dictum affectum credendi elicitum ante omnem actum Fidei diuinæ, seu elicitum ab eo, qui nondum credidit Fide diuinæ, non posse esse supernaturalem in substantia, quia ante actum Fidei diuinæ in viatore nulla agnoscitur cognitio supernaturalis in substantia, voluntas autè utpote potentia cæca dependens essentialiter à cognitione, ut à propositione, quæ sibi proponitur, seu præsentatur obiectum ma-

teriale,

teriale, & formale, indiget cognitione proportionata affectui eliciendo: id tamen non tollit affectum ad immediatè credendum Fide diuina elicitum post actum Fidei diuinæ, quo voluntati proponitur alius actus Fidei diuinæ, ut velit, quod intellectus illū eliciat, & quo eidem voluntati proponitur motiui formale supernaturale, ob quod dictus affectus eliciendus sit, esse supernaturalem in sua substantia, quia tunc affectus ille habet obiectum materiale, & formale supernaturale, & ad ipsum affectum præsupponitur in intellectu actus supernaturalis Fidei, quo voluntati proportionatè proponitur utrumque dictum obiectum, ut quando ex vno actu Fidei diuinæ, quo credit actum alium Fidei diuinæ esse bonum, & honestum (quia hoc est de Fide) etiāsi expressè nō credat esse bonum supernaturaliter, quia eo ipso credit, seu proponit bonitatem supernaturalem, quia in se, & quasi re ipsa bonitas actus Fidei diuinæ est supernaturalis.

Ad tertiam ergo rationem aduersariorum constat ex dictis: ex eo verò quod Patres, & Concilia contra reliquias Pelagianorum ad affectum credendi Fide diuina requirant donum gratiæ, & inspirationem Spiritus Sancti, non conuincitur eum affectum debere esse supernaturalem in substantia, quia etiā reperitur donum gratiæ, & inspiratio ordinis naturalis in substantia, & quamuis sit ordinis naturalis, est donum gratiæ, quia in indiuiduo non est debitum ex vi creationis, quod autem eisdem verbis requirant donum gratiæ ad affectum credendi, & ad ipsum actum credendi non conuincit affectum credendi debere esse supernaturalem in substantia, sicut est ipsum credere, quia quod credere Fide diuina sit supernaturale, non conuincitur ex dictis verbis, sed ex obiecto formali ipsius, quod est supernaturale.

Et ad primam rationem respondemus, quod quauis obiectum materiale dicti affectus sit actus ipse supernaturalis Fidei diuinæ, formale tamen non potest esse honestas ipsi supernaturalis, neque aliud supernaturale, quando nō proponitur cognitione supernaturali, ut verè nō proponitur ad primū affectum credendi Fide diuina, quia absque cognitione supernaturali nō potest moueri voluntas motiui supernaturali, quia affectus voluntatis ex tali motiui esset supernaturalis, quinequit elici absque præuia cognitione supernaturali ipsi proportionata.

F 2

Ad

Ad secundam respondemus dictum affectum credendi quoad suam substantiam non debere esse supra exigentiam seu debitum naturæ, quia potest esse ex obiecto formali naturali, ex quo substantia ipsius obiectivè desumitur, & non debet esse ex obiecto supra debitum naturæ, quia obiectum formale illius potest esse naturæ conforme, & illi debitum: nihilominus eū affectū esse supra debitū naturæ, quatenus procedit ex cogitatione, quia hæc in individuo; & determinatē nō est naturæ debita, quāvis debita sit aliqua cogitatio eiusdē speciei vagæ, & sub disunctione, hæc videlicet, aut illa.

Quod si obijcias affectus, quo immediatē movemur ad credendum Fidei divina, potest esse naturalis, ergo potest esse malus: & consequenter etiam actus ipse Fidei divina, quia ex eo affectu vitiabitur, utpote imperatus ab illo. Respondemus, quod quāvis possit esse, & aliquando sit aliquis affectus credendi Fidei divina malus ex malo fine, aut ex alia mala circumstantia, aut ex prohibitionē actus Fidei divina, ex eo tamen affectu non orietur de facto actus Fidei divina, nō quia affectus malus, quantum est ex se, non sufficiat ad actum Fidei divina, quia verè sufficit, cum sit efficax, neque quia malitia, qua ex eo affectu inquinaretur actus Fidei divina, huic actui repugnet, quia non repugnat, sed quia Deus ad actum Fidei divina de facto ex meritis Christi, & non aliter infundit habitū requisitum ad actum Fidei, aut quia ex eisdem meritis Deus ipse loco habitus specialissimè concurrat ad actum Fidei, ex meritis autem Christi Deus neutrum horum faciet, ac proinde Deus de facto non dabit cogitationem efficacem ad affectum malum credendi Fidei divina in occasione in qua ex eo affectu sequeretur actus Fidei divina.

Ad credendū ergo Fidei divina requiritur affectus pius, seu honestus, saltē ex suo obiecto, nēpe ex actu Fidei divine, & nō aliunde vitiatus, ad quē requisitū est auxiliū gratiæ per Christum: quod est verū, etiam si contingeret non esse formaliter bonū ex defectu libertatis, quia quāvis non esset formaliter bonus, tamē esset utilis, & necessariū ad actū Fidei divina, ad quē, quāvis non libere factum, si id contingeret, esset necessariū auxiliū gratiæ, quia actus Fidei divina

quāvis

quāvis esset necessariū, & consequenter non moraliter bonus, est supernaturalis, & utilis ad vitam æternam, saltem ut propositio, & ad quem non requiritur aliud auxiliū immediatum præter habitum infusum Fidei, aut aliud supplens vicem illius, quia cogitatio necessaria ad dictum affectum credendi tantum est mediata, seu remotē necessaria ad actū credendi.

Ex dictis constat ad credendum Fidei divina præter iudiciū speculativum, quo Fide humana credimus Deum revelasse rem, quam Fide divina credimus, etiam requiri cognitionem, qua voluntati proponatur dictus actus Fidei humana, quia ad hunc actum requiritur in voluntate affectus, quo immediatē imperet intellectui eum actum speculativum Fidei humana, voluntas autem nequit imperare, & velle, nisi quod præcognitum est, seu quod ipsi propositum est per cognitionem: & præter hanc cognitionem, qua voluntati proponitur dictus actus speculativus Fidei humana, etiam requiri alteram cognitionem, qua eidem voluntati immediatē proponatur actus Fidei divina rei revelata, quia etiam ad hunc actum immediatē requiritur affectus, quo voluntas illum imperet intellectui: sufficere tamen videtur, quod utraque dicta cognitio proponens voluntati utrumque dictum actū Fidei, sit simplex apprehensio, quando uterque affectus est naturalis, & non requiri quod sit iudicatiua, quia per simplicem apprehensionem possunt prædicti duo actus Fidei, humana videlicet, & divina proponi voluntati ut cōvenientes.

Addimus, *Quando uterque affectus est naturalis*, quia ad affectum supernaturalem requiritur supernaturalis cognitio, quæ in viatore tantum potest esse actus Fidei divina: utraque tamen dicta cognitio proponens est practica quia est circa praxim, id est, circa operationem modo operabili: & utraque potest esse naturalis quoad substantiā, quia ex nullo capite exigit, quod sit supernaturalis, quāvis utraque sit gratia liberaliter à Deo data ex meritis Christi, saltem quando dicti affectus sunt honesti: ut tamen uterque dictus affectus naturalis, & uterque actus Fidei evadat honestus etiam requiritur iudiciū honestatis illius, quia quod non indicatur honestum non evadit tale.

DIFFICULTAS IX.

Quomodo resoluatur actus Fidei.

Difficultas hæc non procedit de resolutione, quæ fieri potest in causam purè efficientem, qua ratione resoluitur in intellectum, & in habitum infusum Fidei, & in Deum: sed procedit de resolutione in aliquid, medio quo appareat veritas rei reuelatæ, vt credi possit: Quod conuenire nequit lumen, seu habitui infuso Fidei diuinæ, quia iste tantum habet vim effectricem, seu causæ efficientis, & non rationem speciei intelligibilis, in quo habitus iste differt à lumine gloriæ, quod quia est species intelligibilis, & immediata Dei, vt est in se, ideo absq; medio aliquo, & motiuo facit apparere Deū, vt possit cognosci, prout est in se, non verò habitus infusus Fidei, quia est pura causa efficiens, ob quod necessariū est medium aliquod, aut motiuū, quo appareat veritas rei reuelatæ, vt credi possit, quia ipsa ex se seu ratione sui nō sic apparet.

Conueniunt ergo Theologi actum Fidei diuinæ primò, & proximè, & immediatè resolui in diuinam reuelationem tanquam in motiuum, seu obiectum formale, quo quasi medio, & quasi probatione, vtpote attestatone, seu dictione veritatis rei reuelatæ apparet eius veritas, quamuis tantum extrinsecè, seu in attestante: ideo enim assentimur rei à Deo reuelatæ, quia Deus eam reuelauit, & dixit ac proinde interroganti, *Quo moueris ad credendum, v. g. Deum esse vnum, & trinum?* Respondendum est, *Quia Deus, qui est infinite verus, id dixit.* In reuelationem ergo, seu dictionem Dei tanquam in motiuum formale, & quasi medium primò, & proximè, & immediatè resoluitur actus Fidei diuinæ. Et quia ipsius reuelationis, seu dictionis Dei, ob quam solam tanquam ob motiuum formale credimus Fide diuinā, non est aliud motiuum formale, quamuis sit aliud motiuum formale, assensus Fidei humanæ, quo credimus Deum aliquid reuelasse, & qui est præuia conditio ad assensum Fidei diuinæ, ideo assensus, seu actus Fidei diuinæ resoluitur in reuelationem diuinam, tanquam in motiuum formale, non solum primò, sed etiam vltimò, id est, tanquam in primum, & vltimum motiuum formale Fidei.

Nihilominus, quia absq; iudicio, quo iudicamus Deum reuelasse rem quam Fide diuinā credimus, non possumus ea Fide credere ob ipsam reuelationem: & quia dictū iudicium non potest ex ipso obiecto iudicato, seu ex ipsis terminis immediatè haberi, quia in hoc obiecto, seu in his terminis *Deus reuelauit hanc rem*, nihil est, quo intellectus inclinatur in assensum illius, ideo necessarium est aliquod medium, quo intellectus manuducatur ad iudicandum Deum reuelasse rem, quam credituri sumus Fide diuinā, quod regulariter est testimonium Parentis, aut Parrochi, aut concionatoris, aut Preceptoris, aut alijs, & aliquando testimonium Ecclesiæ.

Actus ergo Fidei diuinæ primò, & vltimò resoluitur in diuinam reuelationem, tanquam in motiuū formale, & quasi medium ex quo desumit suam essentiam, & firmitatem: & in iudicium, seu assensum Fidei humanæ, quo iudicamus rem, Fide diuinā creditam, esse à Deo reuelatam, tanquam in conditionem, seu applicationem præuiam dictæ diuinæ reuelationis; & in propositionem, seu testificationem humanam, qua mouemur ad iudicandum Fidei humanæ rem, quam Fide diuinā credimus esse à Deo reuelatam, tanquam in motiuum formale, & quasi medium dictæ conditionis, seu applicationis præuiæ: & quia propositio, seu testificatio hæc fieri potest à persona particulari nulla facta mentione Ecclesiæ, ideo non semper resolutio sit in testificationem Ecclesiæ, adhuc tanquam in motiuum dictæ conditionis, vt exprimit Turrianus disp. 5. dub. 1. imò quando sic resoluitur in testificationem Ecclesiæ, testificatio hæc nobis innotescit, & applicatur mediā testificatione alicuius particularis affirmantis Ecclesiā testificari Deum id reuelasse, nisi quando quis assistit Concilio Generali in quo id dicitur. Quando ergo credens ait, *Credo Fide diuinā Deum esse vnum, & trinum, quia Deus id reuelauit*, tunc particula illa causalis *quia* denotat motiuum formale immediatum, seu causam formalem extrinsecam immediatam, & quando sic credens ait, sic credo, quia iudico, seu Fide humana credo Deum id reuelasse, tunc particula illa causalis *quia* denotat conditionem præuiam ad dictum actum credendi Fide diuinā, non causam, neque causalitatem.

Vnde id quod Medina lib. 5. de recta in Deum Fide cap. 10. ait, nempe actum Fidei diuinæ in nobis ultimo resolui in testimonium Ecclesiæ, vt recte ab Spiritu Sancto, obis non probatur, quia actus Fidei diuinæ nunquam resoluitur in illud tanquam in motuum formale, neque semper tanquam in motuum dictæ conditionis, seu applicationis: imò neque in testimonium Ecclesiæ secundum se seclusa assistentia Spiritus Sancti.

Interroganti ergo, quo moueris ad credendum Fide diuina Deum esse vnum, & trinum, respondendum est, quia Deus (quia est infinitè verus in cognoscendo, & in dicendo) id dixit: & interroganti vnde scis Deum id dixisse, respondendum est, vel quia id mihi dixit homo, quem fidedignum existimo, vel quia id dixit Ecclesia, quam scio id dixisse, quia astiti Concilio, in quo id fuit dictum, aut quia id audiui ab homine fidedigno.

DISPUT. V.

De habitu Fidei diuinæ.

DIFFICULTAS I.

Utrum sit habitus Fidei à solo Deo per se infusus: & in quo subiecto.

CIRCA Præius, quamuis antiquitus fuerint Theologi, qui negauerint esse habitum Fidei à solo Deo per se infusum, iā tamen à tempore Concilij Vniuersalis sub Clemente V. in quo opinio Theologorum admittentiū habitus Fidei, & Spei, & Charitatis à solo Deo in Baptismo infusos, approbata fuit vt probabilior, conueniunt omnes in homine fidei esse habitum Fidei à solo Deo per se infusum, & merito, quia est maxime conueniens,

&

& quauis prouident e Deo, maxime conforme, vt ad actus supernaturales Fidei diuinæ infundatur à Deo similis habitus, quo potentia informata, & adiuta; eos quoad substantiam connaturaliter eliciat, qui actibus nostris, vtpote effectibus æquiuocis ipsius minus principalibus nequit generari, quāuis possit alius etiam supernaturalis deseruiens ad facile, & promptè eliciendum actum Fidei diuinæ, vt dicimus tractatu de habitibus, diffi. 5.

Est tamen difficultas, an sit de Fide esse habitum Fidei à solo Deo infusum.

Vega 7. in Trident. cap. 24. Valent. 1. 2. disp. 4. quæst. 3. puncto 4. & Soar. lib. 6. de gratia, c. 3. & 8. partem affirmatiuam tuentur. Primò, quia id continetur in scriptura præsertim 1. ad Corinth. 13. *Nunc autem manent tria hæc Fides, Spes, & Charitas.* Secundo, quia id definitur in Trident. sess. 6. cap. 7. dum dicitur, *in ipsa iustificatione hæc omnia infusa accipit homo Fidem Spem, & Charitatem.* Quod intelligendū est de habitu præsertim propter particulam *infusa*, quæ non conuenit actibus, sed habitibus.

Medina verò 1. 2. q. 110. art. 2. Vazq. disp. 79. cap. 1. & Montefino disp. 32. q. 1. partē negatiuam tradunt, & merito, quia id non constat traditione aliqua, vt patet, neque aliqua definitione Ecclesiæ, quia si alicubi, maxime in dicto loco Trident, ibi autem (vbi tantum est sermo de iustificatione adultorum) per Fidem sufficienter intelligitur actus, quia in iustificatione adultorum semper reperitur actus Fidei: cui non obstat particula illa, *infusa*, quia etiam actus dicitur infundi à Deo ratione auxilij, prærequisiti, quod Deus in nobis sine nobis libere operantibus, operatur, & quamuis per charitatem non sufficienter intelligatur actus, quia in iustificatione adultorum medio baptismo facta, de qua in eo capite præcipue est sermo, non semper reperitur actus charitatis, vt quando fit attritio, sed intelligitur charitas permanens; ac proinde sit de Fide esse charitatem permanentē à Deo infusam, sed non est de Fide esse habitum charitatis, quia hoc non est definitum, est tamen obiectum assensus Theologici, quamuis non puri, quia non omnes præmissæ, ex quibus inferitur sunt de Fide, sed assensus mixti, quia in-

fertur

fertur ex vna de Fide, & ex altera Philosophica, imò non omnino perfecti, quia non infertur euidenter ex dicta definitione Trident. & tandem id non constat ex scriptura, quia testimonio Pauli adducto, & cuiusque alij sufficienter satisfiat, illud intelligendo de actu.

Esse ergo habitum Fidei diuinæ a Deo infusum, nō est de Fide, neq; obiectū assensus Theologici puri, nec perfecti (& multo minus esse habitum Fidei per se infusum, id est, qui sua natura nequeat produci nisi a solo Deo) ac proinde negare dictum habitum, non est hæresis; imò neque est error. Iam tamen videtur temerarium, quia iam est contra torrentem Theologorum, absq; firmissimo fundamento in oppositum.

Circa posterius conueniunt Theologi habitum Fidei diuinæ infusū a solo Deo, esse in intellectu, vt in subiecto proximo, seu immediato, quia actus Fidei diuinæ ad quos eliciendos iuuat, & eleuat, sunt in intellectu, & habitus operatiuus ponitur in eadem potentia, a qua eliciuntur actus ad quos iuuat, & eleuat, quia habitus operatiuus datur, vt iuuat, & quando est supernaturalis etiam vt eleuet potentiam ad eos actus eliciendos, quod nō efficere si non esse in ipsa potetia.

DIFFICULTAS II.

Utrum habitus Fidei sit vnus, an multiplex.

SVPPONIMVS Ad credendum Fide diuina præter habitum a Deo per se infusum, qui est principium ad actū Fidei diuinæ, etiam esse species intelligibiles, quibus simplici apprehensione concipimus, seu apprehendimus res, quas credimus: species tamen istæ sunt naturales, non supernaturales, adhuc illæ, quibus apprehendimus res supernaturales, quia res supernaturales Fidei apprehendimus, non prout in se sunt, & proprijs speciebus, vt experientia constat, sed eas quamuis spirituales apprehendimus instar rerum naturalium, & speciebus naturaliter acquisitis earum rerum naturalium, & materialium instar quarum, illas apprehendimus, & concipimus.

Hoc

Hoc ergo supposito circa difficultatē conueniunt Theologi habitū infusum Fidei diuinæ esse vnum numero in quolibet, & vnum secundum speciem infimam in omnibus, quia omnes actus Fidei diuinæ medio habitu infuso elicitur quamuis alij sint assensus, & alij dissensus (& isti diuerso modo physico, quasi materiali, non desumpto ex obiecto formali, feratur in obiectum materiale) sunt eiusdem speciei infimæ, quia ex vna parte omnes eliciuntur medio habitu infuso, vt causa principali, & ex altera parte omnes sunt ob idem obiectū formale, nempe ob diuinam reuelationem, quæ est eadē saltē formaliter, quoad authoritatem participatā ab infinita veritate Dei, a qua procedit, qua ratione mouet ad actus Fidei diuinæ, quamuis reuelatio illa diuina physicē sit diuersa circa diuersas veritates reuelatas.

Addimus, vt optime Soar. & Agid. vbi infra habitū per se infusum Fidei diuinæ, quamuis habeat varios gradus intensiōis, & possit intensiue augeri, sicut quilibet alius habitus, ac proinde nō sit simplex, quoad intensiōem, non tamen habere varias partes extensiōis, aut quasi extensiōis, id est, non habere varias partes ratione quarū versetur circa varia obiecta materialia, & circa varios actus; sed eandem entitatem habitus extensiue indiuisibilē, quæ versatur circa vnū obiectū materiale, & circa actū erga illud, etiā versari circa omnia alia obiecta materialia, & circa actus erga omnia illa, quia habitus infusus Fidei, sicut quicumque alius per se infusus, datur, non ad facilitatem, sed ad substantiam actus, & quia in omnibus actibus Fidei elicitis medio habitu infuso est eadem substantia secundum speciem infimam, quia omnes sic elicitur eliciuntur ob eandem rationem formalem; ideo habitus infusus Fidei sufficiens circa vnū obiectum materiale, & ad actū circa illud, etiā sufficit absq; varietate partium circa omnia obiecta materialia, & ad omnes actus circa illa.

Id verò quod nonnulli addunt, nempe præter habitum infusum Fidei dantem intellectu viam ad eliciendum actum Fidei, esse aliam qualitatem manifestantem, seu clarificantem obiectum intellectu, falsum est, vt aduertunt Soar. disp. 7. sect. 1. Agid. disput. 16. dub. 1. & communiter Theologi, quia alterius qualitatis distinctæ à dicto habitu. Nulla est

necesse

necessitas, neque utilitas, neque officium quia si ad aliquid esset necessaria, maxime ad illuminandum, seu clarificandum obiectum intellectui; ad id autem est omnino superflua, quia obiecta Fidei diuinæ nullo alio modo illuminantur quam reuelatione diuina tanquam obiecto, seu motiuo formali, & actu nostro Fidei tanquam actuali illuminatione, seu cognitione, qua producitur species expressa, seu imago illorum, & habitu infuso Fidei dante prædictam vim, tanquam principio effectiuo ipsius actus Fidei, seu actualis illuminationis (qui distinguitur a lumine Solis, & Lucernæ, quia ista lumina, non solum sunt lumina efficienter, quia produciunt lumen, sed etiam sunt lumina formaliter, quia actu, & formaliter illuminant; habitus verò infusus Fidei, tantum est lumen effectiue) ergo ad nihil potest deferuire illa alia qualitas, ac proinde non est admittenda.

DIFFICULTAS III.

*Utrum absque habitu Fidei infuso possit
de potentia Dei absoluta elici actus
Fidei.*

SVPPONIMVS In quo conueniunt communiter Theologi, non tantum intellectum, sed etiam habitum infusum Fidei diuinæ esse principium efficiens actus Fidei diuinæ supernaturalis, & ad id habitum a Deo infundi, ut scilicet inuenit intellectum, & cum eleuet ad actum Fidei diuinæ, qui est supra eius vires physicas: quia in actu Fidei diuinæ, non tantum est ratio vitalis, & intellectiois, quæ correspondent intellectui, ut principio efficiendi: (imò & essentialiter, ac proinde efficientia intellectus nequeat a Deo de sua potentia absoluta suppleri) sed etiam in eo est ratio supernaturalis, quæ correspondere debet dicto habitui, ut principio efficiendi supernaturali proportionato actui ipsi, quia non est aliud cui ratio supernaturalis correspondeat, ut principio efficiendi.

Est

Est tamen difficultas, an actus Fidei diuinæ de potentia Dei absoluta possit elici absque concursu habitus infusi Fidei.

Capreolus in 4. dist. 49. quæst. 4. Sotus quæst. 1. artic. 4. & Ferrariensis 2. contra Gentes, cap. 54. partem negatiuam tumentur, quia actus Fidei diuinæ utpote actus intellectus, est vitalis, & immanens, ac proinde essentialiter dependet a suo principio vitali, & a suo principio intrinseco, seu inhærente in ipsa potentia, sed non solum intellectus est principium intrinsecum actus Fidei, sed etiam habitus, non minus quam intellectus: ergo actus Fidei dependet essentialiter non solum ab intellectu, sed etiam ab habitu ea parte, qua est principium intrinsecum: ergo de potentia Dei absoluta non poterit elici absque concursu habitus, a quo essentialiter dependet, sicut neque absque concursu intellectus, quia ab eo essentialiter dependet.

Paludanus verò in 4. dist. 49. quæst. 1. artic. 2. Vazq. 1. part. disp. 46. Turrianus disp. 38. dub. 2. & Petrus Hurtado disp. 126. partem affirmatiuam tradunt, & merito quia habitus infusus Fidei diuinæ tantum concurrat ad actus, ut principium efficiens, & non ut principium vitale, quia verè non est tale, quia non est potentia alicuius vitæ substantialis, ergo potest a Deo suppleri per se ipsum concurrente absque creato aliquo tam extrinseco, quam intrinseco, seu inhærente intellectui, quod loco habitus concurrat, quia Deus absque dubio se solo potest efficere quidquid quacumque causa efficiens non vitalis potest, quamuis illud sit immanens & ob eandem rationem actus Spei, & actus Charitatis possent de potentia Dei absoluta elici a voluntate absque habitibus infusis Spei, & Charitatis, Deo ipso supponente efficientiam habituum, quamuis supplere nequeat efficientiam voluntatis, quia sunt actus vitales, qui eo ipso essentialiter dependent a principio intrinseco vitali.

Ex eo ergo quod actus Fidei diuinæ sit vitalis solum probatur, quod nequeat produci absque intellectu, qui est principium vitale non verò, quod nequeat produci absque habitu, quamuis inhærente intellectui, quia habitui non correspondet, peculiariter ratio vitalis, neque intellectiois, sed

tantum

tantum intellectui, & habitui tantum correspondet ratio supernaturalis, quæ non exigit principium efficiens vitale, neque intrinsecam, seu inherens, vt pater. Quod verò tunc quando Deus supplet vicem habitus, & concurrit, non solum vt causa vniuersalis, sed etiam vt causa quasi particularis, intellectus concurrat, vt instrumentum eleuatum à Deo, non obstat vt actus Fidei sit liber, & meritorius, quia non obstat, vt etiã tunc intellectus libere moueatur a voluntate.

DIFFICULTAS III.

Vtrum primus actus Fidei diuina eliciatur ab habitu infuso.

DIFFICULTAS Hæc non procedit, quando habitus infusus Fidei prius tempore præsupponitur infusus ad primum actum Fidei diuinæ, vt contingit in eo, qui baptizatus est in ætate infantili, cui tunc infunduntur habitus Fidei, Spei, & Charitatis; quia quando sic præsupponitur, tunc primus actus Fidei absque dubio elicitur ab habitu sic præsupposito, quia habitus præsuppositus est causa physica sufficiens ad illum actum, & nullatenus impeditur: sed tantum procedit quando habitus infunditur in eodem instanti, in quo elicitur actus, vt contingit, quando quis elicit primum actum Fidei diuinæ antequam iustificetur, vt dicemus diff. 6.

Circa difficultatem ergo Molina in concordia q. 14. art. 13. disp. 44. & plures alij Recētiore, docent primum actum Fidei diuinæ, nō elici ab habitu infuso, sed ab intellectu absque eo habitu, Deo supplente vicem illius (siue per seipsum, siue per aliquod specialissimū auxiliū) quia primus actus Fidei diuinæ est dispositio ad ipsum habitum, ob quam infunditur à Deo, ergo habitus Fidei nequit esse principium efficiens illius, neque infundi, vt ille eliciatur.

Med. vero 1. 2. q. 113. art. 8. ad 2. & Turr. disp. 38. dub. 3. docent primum actum Fidei diuinæ elici ab habitu Fidei infuso in eodem instanti, in quo elicitur ipse actus primus, &

meri-

meritè; quia ex vna parte habitus Fidei diuinæ, habet sufficientem vim, seu virtutem efficientem ad producendum actum, vt pater; & ex altera parte ad eum producendum non indiget existere prius tempore, quia potest in eodem instanti, in quo primo existit (sicut Sol, & aliæ causæ efficientes) agere, & producere, ergo primus actus Fidei procedit ab habitu simul duratione existente cum ipsomet actu.

Quod si primo respondeas, eum actum primū Fidei disponere ad habitum infusum, ac proinde habitum esse dependentem in suo primo existere ab actu, & esse natura posteriorem ipso, & hoc obstat, vt habitus producat efficienter actum, quia impossibile est habitum pēdere ab actu in suo primo existere, & è contra actum ab habitu, adhuc in diuerso genere causæ, quia vnum ex eis debet absolutè, & simpliciter esse independens ab altero, vt hoc alterum ab illo dependeat, quia ab illo absolutè, & simpliciter existente dependet, ac proinde dependet ab illo iam existente extrā omnes suas causas. Contra responsionem est, quod primus actus Fidei non est dispositio physica ad habitum infusum, adhuc ad eius receptionem, quia non agnoscitur, quomodo actus possit physicè disponere ad habitum, quia in actu non agnoscitur proportio physica ad id, neque agnoscitur, quomodo habitus egeat dispositione physica ad sui receptionem, & quāuis gratis admittatur in actu Fidei sufficientia ad disponendum physicè ad habitum, & consequenter posset ad habitum in posteriori duratione futurum disponere; defecto tamen non posset physicè disponere ad ipsum habitum infusum in eadem duratione, in qua elicitur actus ipse, quia habitus habet vim efficientem physicam ad producendum actum, & actus tantum haberet sufficientiam ad disponendum physicè causam materiale receptiuam ipsius habitus, eam aptando, se tenendo ex parte ipsius causæ materialis; & si aliquis ex ipsis contra alterum præualere debet, & alterū præuenire est habitus contra actum, quia causa efficiens efficacior, & virtuosior est, quam causa materialis receptiua, & quam omne id, quod se tenet ex parte ipsius.

Quod si secundo respondeas, quod quāuis primus actus Fidei non disponat physicè ad habitum infusum Fidei, quia

neque

neque in actu agnoscitur proportio physica ad id, neque in habitu indigentia talis dispositionis; nihilominus primus actus Fidei est causa efficiens moralis, seu impetrans infusionem habitus, & hoc ob stare, ut è contra habitus sit causa efficiens physica primi actus Fidei, quia effectus causæ efficientis physice non decernitur à Deo, nisi viso concursu, seu actione ipsius causæ efficientis, ut dicimus tract. de Incarnatione, disput. 6. difficult. 4. quia Deus non aliter decernit effectum efficientis physice, quam decernendo effectum, seu productionem illius, ut re ipsa, & de facto efficitur, seu producit, ac proinde decernendo coefficere effectum cum eius causa creata, quia re ipsa & de facto sic fit. Contra hanc responsionem est, quod absque fundamento dicitur primum actum Fidei impetrare habitum existentem in eodem instanti, in quo etiam actus ipse existit: imò id dicitur contra rationem, quia ad id necessarium erat, quod Deus impediret vim physicam effectricem, quam habet habitus (quod admittendum non est) quia ut dicitur in responsione ipsa aduersariorum effectus efficientis physici non potest impetrare suum efficiens, quia causa efficiens physice non potest decerni post decretum, & visum effectum a Deo, & ut effectus impetraret suam causam a Deo, deberet esse prius decretus, & visus, quam sua causa: & quamuis dictus actus primus Fidei sit ex se meritorius (sive de condigno, sive de congruo) ipsius habitus infusi Fidei; de facto tamen non impetrat illum a Deo, quia habitus iam est a Deo anticipatè decretus, & visus ante decretum actus, quia habitus a Deo decernitur, & confertur ut actus ipse connaturaliter eliciatur, quem Deus prius sub conditione collationis auxilij efficacis cognouit futurum in eo instanti.

Addimus non solum primum actum Fidei elici ab habitu, sed etiam reliquos actus, qui duratione præsupponunt habitum, non tantum eos qui non excedunt intensionem, & actiuitatē habitus tempore præsuppositi, quia habitus præsuppositus habet virtutem effectricem physicam, & sufficientem ad illos, non minus quam ad primum, & non impeditam; sed etiam eos actus, qui excedunt intensionem, & actiuitatem habitus tempore præsuppositi: Eliciuntur autem

isti

isti ab habitu duratione præsupposito, & a gradibus ipsi superadditis, & a Deo superinfusis in eodem instanti, in quo actus illi excedentes eliciuntur, ut quoad totam suam intensionem connaturaliter eliciantur, sicut primus, & reliqui non excedentes, eliciuntur.

DIFFICULTAS V.

Utrum habitus infusus Fidei sit virtus intellectualis.

DV RANDVS In 3. dist. 23. q. 6. docet habitum infusum Fidei non esse propriè, & strictè virtutem intellectualem; quod indicat Arist. 6. Ethicor. cap. 4. dum enumerans virtutes intellectuales nullam facit mentionem Fidei. Et ratione probari potest, quia virtus est dispositio perfecti ad optimum, ut significare videtur Arist. 7. Physic. text. 17. habitus autem Fidei diuinæ non est dispositio, neque principium ad optimam cognitionem, quia non est ad cognitionem euidentem, sed tantum ad obscuram.

Soar. verò disput. 7. sect. 1. Turrian. disp. 4. dub. 1. Adam. quest. 6. dub. 2. Granad. tractat. 12. disput. 2. Vazquez 1. part. disput. 5. cap. 4. & Petr. Hurtad. disput. 55. docent habitum fidei diuinæ esse propriè, & strictè virtutem intellectualem, & meritò; quia ad rationem virtutis intellectualis sufficit, quod sit habitus inclinans intellectum ad verum in se simpliciter (id est, semper ad verum, & numquam ad falsum) ut Arist. 6. Ethicor. cap. 2. & 3. habitus autem Fidei a Deo inclinatur intellectum in verum indefectibiliter, seu semper in verum, & nunquam in falsum, quamuis non attingat illud cognitione euidente, sed tantum obscura.

Arist. verò 6. Ethicor. cap. illo 4. ex eo quod enumerans virtutes intellectuales nullam fecerit mentionem Fidei, indicat fidem humanam, quam ipse cognouit non esse virtutem intellectualem, & meritò, quia est fallibilis, & non indicat fidem diuinam non esse virtutem intellectualem, quia si

G

huius

huius non fecit mentionem est, quia eam non cognouit. Et ad rationem Durandi respondemus illis verbis: *Dispositio perfecti ad optimum*, non definiri ab Arist. virtutem, sed tantum protulit illa de robore, & pulchritudine, de quibus dixit & verè esse dispositiones quibus optimum, nempe natura perficitur.

Addimus habitum Fidei diuinæ non tantum esse virtutem intellectualem, quatenus perficit intellectum in ordine ad verum, quia est principium veri indefectibiliter, sed etiam esse virtutem moralem quatenus perficit voluntatem in ordine ad bonum moraliter, quia est principium actus moraliter boni, de quo etiam dicimus diff. vltima, & tract. de virtutibus difficult. 3. & utroque modo, tam vt virtutem intellectualem, quam vt moralem esse Theologicam, quia utroque modo est principium actus habentis Deum, vt primam veritatem indicantem, & reuelantem pro obiecto formali.

DIFFICULTAS VI.

Utrum habitus Fidei diuinæ infundatur aliquando absque Charitate?

SCOTVS In 3. distin. 36. art. 4. Durand. dist. 23. quæst. 6. artic. 3. & Vega 7. in Trident. cap. 28. docent habitum Fidei diuinæ nunquam infundi, absque Charitate, quod probabile censet Valent. quæst. 6. punct. 2. & id indicare videtur Trident. sess. 6. cap. 7. dum ait *Nos in iustificatione hæc omnia simul infusa accipere Fidem, Spem, & Charitatem*, quo indicat Fidem infundi simul cum Charitate, & non absque ea. Et ratione probatur, quia alias, si semper quod adultus incipit credere Fide diuina antequam iustificetur, ei infunditur habitus Fidei, nunquam illi in Baptismo infunderetur, quia antequam legitimè Baptizetur, semper credit, consequens autem est contra Concilium Vien. quod vt refertur in Clementin. vnic. de summ. Trin. docuit probabilius esse, tam paruulis, quam adultis in Baptismo habitum gratiæ, & vir-

tutes

tutes infundi, vbi per virtutes intelliguntur Theologicæ. Caiet. verò q. 6. art. 2. Soar. disp. 7. sect. 3. Adamus quæst. 6. dub. 2. Granad. tract. 12. disp. 5. & Vazq. 1. 2. disput. 203. cap. 9. docent, habitum Fidei diuinæ aliquando absque Charitate infundi, & merito, quia ex vna parte habitus Fidei diuinæ quo ad sui infusionem non pendet ab habitu Charitatis, quia ab eo non pendet ex natura rei, vt patet, neq; ex diuina institutione, quia de hac non constat, & ex altera parte actus Fidei Diuinæ potest esse ante actum Charitatis, ante quem in peccatore non infunditur habitus Charitatis extra Sacramentum, ergo absque fundamento negatur non infuso habitu Charitatis, infundi habitum Fidei diuinæ, quando actus Fidei elicitur, & non Charitatis, vt actus Fidei connaturaliter eliciatur ab intellectu adiuto, & eleuato ab ipso habitu. Et eadem ratione probatur habitum Fidei diuinæ posse infundi, absque habitu Spei, & habitus Fidei, & Spei, absque habitu Charitatis.

Vnde adultus, qui ante susceptionem Baptismi, credit actu Fidei diuinæ, ex tunc habet habitum Fidei, vt actum illum connaturaliter eliciat, qui postea intenditur ex opere operato per Baptismum; imò etiam extra illum ex opere operantis, solis tamen actibus ipso intensioribus, vt dicemus difficult. sequenti.

Trident. verò vbi supra, dum ait, nos in iustificatione accipere simul infusas Fidem, Spem, & Charitatem, non significat infundi simul duratione, sed omnes illas simul cum remissione peccatorum accipere, seu acceptas habere in instanti iustificationis, ita vt particula *simul* non significet simultatem durationis, sed collectionem eorum omnium inter se, & cum remissione peccatorum, in quo sensu dicta particula sumitur Eccles. 18. dum dicitur, *Deus creauit omnia simul*, & ad Roman. 6. *Si complantati facti sumus similitudinis mortis eius, simul & resurrectionis erimus*, vel si significat illas simul duratione infundi, aut non significat instans iustificationis, sed totam durationem iustificationis sumptæ, non pro sola infusione gratiæ habitualis, sed pro tota serie iustificationis a primo auxilio, vsque ad infusionem ipsam gratiæ habitualis, aut si significat instans iustificationis, seu infusionis gratiæ

G 2

habi

habitualis. Particula illa *simul*, tantum significat vim Baptismi ad causandum illos tres habitus, quando non præsupponuntur causati, vt contingit in paruulis, & ad illos intendendos, quando præsupponuntur, vt contingit in adultis, qui ante Baptismum iustificati sunt, quia sicut quando non præsupponuntur, infunduntur de nouo; ita etiam quando præsupponuntur infusi, intenduntur per Baptismum, & hanc vim Baptismi voluit significare Concilium Vienn vbi supra. Sed an habitus infusus Fidei possit manere quando amittitur habitus gratiæ, & charitatis dicemus disput. 6. difficult. 2.

DIFFICULTAS VII.

Quibus actibus intendatur habitus infusus Fidei?

CONVENIUNT Theologi, habitum infusum Fidei in homine iusto intendi actibus Fidei diuinæ ipso habitu intensioribus (sive sint intensiores arithmetice, sive geometricæ) quia si aliquando intenditur (quod negari non potest) nullis alijs actibus melius potest intendi.

Est tamen difficultas primo, an in homine iusto etiam intendatur actibus æqualibus ipsi habitui, & actibus eo remissioribus.

Ægid. disput. 7. dub. 6. & Turrian. disp. 45. partem affirmatiuam timentur, sed absque sufficienti fundamento, & ideo plures alij partem negatiuam tradunt, & merito, quia dictis actibus non intenditur physice, imò neq; intensioribus ipso, quia habitus Fidei est per se infusus exigens a solo Deo infundi, neq; meritorie, quia quāvis actus Fidei, imò & cuiuscūq; alius virtutis, etiā in peccatore mereatur de congruo intensiōne habitus infusi Fidei, non tamen de condigno, adhuc in homine iusto, quia in nullo actu bono, adhuc iusti, agnoscitur dignitas, seu cōdignitas, nisi ad augmentū gratiæ, & charitatis, & ad gloriā; nullo autē sufficienti fundamēto affirmari potest, Deū ob meritū de congruo, adhuc Fidei diuinæ intendere habitū ipsū Fidei, & ob hāc rationē multo minus bonis actibus

alia-

aliarum virtutum, adhuc in iusto intenditur habitus infusus Fidei, vt aduertit Vazquez 1. 2. disput. 220. cap. 6. quod si in homine iusto non intenditur actibus remissioribus, neque æqualibus Fidei, neque aliarum virtutum, multo minus in peccatore.

Secundò est difficultas, an habitus infusus Fidei in peccatore, intendatur actibus Fidei intensioribus ipso habitu, sicut intenditur in homine iusto, vt diximus in principio difficultatis.

Non desunt, qui partem negatiuam tueantur, quia dictis actibus non intenditur physice ob rationem supra adductā, neque intenditur meritorie, quia illi nō merentur intensiōnem illius, nisi de cōgruo, ob quod absq; sufficienti fundamēto diceretur, Deum intendere habitum infusum Fidei.

Lorca verò q. 5. circa art. 4. Turrian. & Ægid. partem affirmatiuam tradunt, & merito, quia in habitu infuso Fidei, vt iuuat, & eleuet intellectum ad connaturaliter eliciendum actum Fidei diuinæ, requiritur intensio actui eliciendo proportionata, quia ad actum ipso intensiorem (sive arithmetice, sive geometricæ) nequit sufficienter iuuare, & eleuare intellectum, ergo vt ad eum actum intensiorem iuuat, & eleuet verè intenditur a Deo, sicut etiam primò infunditur ab ipso, vt iuuat, & eleuet intellectum ad connaturaliter eliciendum primum actum; habitus ergo infusus Fidei intenditur ob actum Fidei ipso intensiorem, non physice, neque meritorie, sed occasionaliter, vt actus cōnaturaliter eliciatur, sicut etiā primò infunditur ob primum actum non physice, neq; meritorie, sed tantum occasionaliter, vt connaturaliter eliciatur.

Addimus habitum infusum Fidei ante Baptismum (vt contingit in adulto, qui ante Baptismum habuit actum Fidei diuinæ) etiam intendi ex opere operato ex vi Baptismi, sicut de nouo infunditur, quando non præsupponitur (& ob hanc rationem etiam habitum Spei infusum ante Baptismū) quod non constat fieri ex vi aliorum Sacramentorum, vt aduertit Lorca. Intenditur ergo habitus infusus Fidei a Deo ex vi Baptismi magis, aut minus iuxta dispositionem Baptizati ea proportionem, quā habitus gratiæ præexistens ad Baptismum, & quia extra Baptismū tantū intenditur occasionali-

G 3

ter

ter modo dicto actibus intensioribus non intenditur a Deo addendo tantam intensiorem habitui, quantam tota intensio actus exigit ad sui connaturalem productionem, sed solum tantam, quanta habitui infuso Fidei præexistenti deficit, ut possit ad eum actum intensiorem iungere, & eluare intellectu.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum habitus infusus Fidei aliquando amittatur, & quo amittatur.

CIRCA Prius conveniunt Theologi habitum infusum Fidei aliquando corripui, seu amitti, quod indicat Trid. sess. 6. cap. 15. dum ait, infidelitate Fidem amitti, quia nomine Fidei nequit aliud satis commode intelligi quam habitus infusus Fidei.

Circa posterius, nempe quo amittatur habitus infusus Fidei conveniunt primo Theologi, & contra hæreticos, habitum infusum Fidei non amitti quocumque peccato mortali, imò solo peccato mortali infidelitatis, quod satis indicat Trid. c. illo 15 & Can. 28. dum supponit Fidem non amitti quocumque peccato mortali, & amitti infidelitate, & merito, quia neque; omne peccatum mortale opponitur habitui infuso Fidei, neque; iste pendet ab habitu gratiæ (qui quocumque peccato mortali amittitur) in sui conservatione, sicut neque in sui inceptione, quia non conceditur, ut comes habitus gratiæ, sicut conceduntur virtutes per se infusæ morales, sed sicut fundamentum illius, quod potest ante ædificium incipere, & adificio destructo, manere.

Conveniunt secundo Theologi, habitum infusum Fidei amitti peccato mortali, omnimodæ infidelitatis, seu desertione totius Fidei, id est, quando quis ita discredat Deo in aliquo, aut in aliquibus, ut ei, in nullo positive credat, de quo ad minus loquitur Trident. cap. illo 15. dum ait, infidelitate Fidem amitti.

Est tamen difficultas, an amittatur, seu corripatur peccato mortali infidelitatis, quo quis ita discredat Deo in aliquo,

aut

aut in aliquibus, ut non discredat in omnibus, sed in aliquo, aut in aliquibus positive credat, ut contingit Hæretico.

Durand. in 3. dist. 23. quæst. 9. (quem sequitur Glossa in cap. firmiter de summa Trinitate) docet non amitti, quod probat primo experientia, quia Catholicus, qui errore circa aliquod obiectum Fidei fit Hæreticus, eadem facilitate, & firmitate credit reliqua, qua illa credebatur ante Hæresim, ergo credit eodem habitu Fidei, quia ab habitu desumitur facilitas, & firmitas. Secundò, quia habitus scientiæ non amittitur vno actu erroris contrarij, ergo neque habitus infusus Fidei vno actu Hæresis.

Reliqui verò Theologi docent amitti, quod indicat Trident. dum ait infidelitate Fidem amitti, quia nomine Fidei intelligitur habitus infusus Fidei, & infidelitas; qua quis discredat Deo in aliquo, quamvis in alijs positive credat, Est vera, & absolute infidelitas. Quod etiam ex dicendis amplius constabit.

Ad primam, ergo rationem Durandi concedimus, Catholicum, qui errore circa aliquod obiectum Fidei fit Hæreticus, si reliqua credat ob divinum testimonium (ut fieri posse admittit Egid. disp. 14. dub. 2. & nos admittimus disp. 7. diff. 5.) eadem firmitate credere, ac antea; hæc tamen firmitas non provenit actu Fidei ex habitu infuso, quia ex hoc non credit, quousque definit esse infidelis, sed provenit ex divino testimonio ob quod credit, quia ei repugnat falsitas: & etiam credere fere eadem facilitate, ac antea, si eam ante Hæresim habuit; hæc tamen facilitas non provenit ex dicto habitu infuso, sed tantum ex acquisito actibus supernaturalibus Fidei, ex quo etiam provenit firmitas, non sumpta pro infalibilitate, quia hæc provenit ex divino testimonio, sed sumpta pro immobilitate, qua habens habitum acquisitum credit, siue habitus iste acquisitus sit naturalis quoad substantiam, ut nonnullis placet, siue supernaturalis, ut nos existimamus, qui quamvis supernaturalis non concurrat ad substantiam actuum, sed tantum ad eorum facilitatem, & est diversa speciei ab infuso, & eo imperfectior: imò & imperfectior ipsis actibus supernaturalibus, quia

G 4

ab

ab ipsis producitur efficiēter, ut a causis principalibus aequocis. Addimus *fere eadem facilitate*, quia nō tanta, sed minore, quia actu hāresis amittitur aliquid intensiōis illius partis extensiōis habitus acquisiti, quae inclinabat in actū Fidei, circa eam propositionem circa quam errat; ac proinde ab eo habitu nequit tanta facilitas pronenire.

Ad secundam rationem concedimus habitum scientiā non destitui vno actu erroris, adhuc contrarij, seu circa idem obiectū, in quod inclinatur habitus scientiā, quia habitus iste destruitur ex natura rei, & iuxta suam naturam, quia sicut est diuisibilis quoad extensiōem, & quoad intensiōem, & acquiritur paulatim quoad partes extensiōis pluribus actibus circa diuersa abiecta, & quoad partes, seu gradus intensiōis pluribus actibus circa idem obiectum; ita etiam eadem proportione pluribus actibus cōtrarijs paulatim corrumpitur, tam quoad extensiōem, quam quoad intensiōem. Et eodem modo dictus habitus, acquisitus Fidei diuinā, quāuis sit supernaturalis corrumpitur paulatim quoad intensiōem, & quoad extensiōem; habitus verò infusus Fidei (qui tantum est diuisibilis quoad intensiōem) non destruitur ex natura rei, sed tantum demeritoriē ex voluntate, & institutione Dei, & ideo vno actu mortali infidelitatis, qui de condigno meretur destructionem totius habitus infusū, destruitur totus.

DIFFICULTAS IX.

Quomodo habitus infusus Fidei amittatur peccato mortali infidelitatis.

EX dictis difficultate praecedenti constat habitum infusum Fidei amitti, seu expelli peccato mortali infidelitatis, & eo solo peccato.

Est tamen difficultas, quomodo expellatur per illud Caiet. & Bañez 2. 2. q. 1. art. 5. Valent. q. 5. p. n. 3. Turrian. disp. 44. dub. 2. & Vazq. 1. 2. disp. 91. cap. vltim. docent habitum infusum Fidei expelli, seu amitti physicē, & ex natura rei. Primo, quia qui elicit actum infidelitatis, quo solo aufer-

tur,

tur, auferit sibi obiectum formale Fidei, nempe diuinam reuelationem, quia haec nobis applicatur propositione Ecclesiae quam propositionem contemnit, & sibi auferit, qui sciens discredidit id, quod Ecclesia proponit, ut reuelatum a Deo, ergo qui in vno discredidit, auferit sibi physicē habitum infusum Fidei, quia iste nequit esse physicē absq; suo obiecto formali, quia ab eo accipit naturam, & essentiam. Secundo, quia si tantum expelleretur, seu amitteretur moraliter, seu demeritoriē, multo melius expelleretur ob odium Dei, quam ob infidelitatem, quia odium Dei magis demeretur priuationē illius, quam infidelitas; aut si tantum auferatur a Deo ob peccatum mortale contra Fidem, multo melius auferetur ob peccatum, quo interius credens omnia mysteria Fidei, inducit multos ad discredendum quam ob hāresim interiorem, in quam seductus incidit, quia iste minus peccat contra Fidem, quam inductor ille, & tamen nullus expoliatur dicto habitu ob peccatum odij Dei, neque ob peccatum inductionis ad infidelitatem, ergo habitus infusus Fidei non expellitur moraliter, seu demeritoriē, sed physicē, & expatura rei peccato mortali infidelitatis posituā.

Scotus verò in 3. dist. 23. q. vnica, Soar. disp. 7. sect. 4. Agid. disp. 18. dub. 4. & Becanus cap. 11. q. 3. docent habitum infusum Fidei non expelli, seu amitti physicē, sed tantum moraliter, & demeritoriē ex lege, & ex ordinatione Dei, & merito, quia dictae oppositionis physicae, & ex natura rei inter actum mortalem infidelitatis, & habitum infusum Fidei nullum inuenitur sufficiens fundamentum, ut constabit, ex solutione ad rationes aduersariorum, ergo actus infidelitatis quantumuis mortalis non expellit physicē habitum infusum Fidei, expellit ergo illum moraliter, & non aliter, quam demeritoriē ex ordinatione seu institutione Dei, qui ob solam infidelitatem mortalem, quae directē, & primario est contra Fidem, & qua quis verē, & simpliciter dicitur infidelis, demeritoriā de condigno priuationis ipsius habitus infusū, eum auferit, & non ob alia peccata, quamuis magis demeritoria, ut est odiū Dei, & quāuis sint cōtra Fidem, quando primario, & directē non sunt contra illam, & quibus quis non est, neque dicitur infidelis, ut est dictum peccatum indu-

tionis

tionis contra Fidem, quod indicatum est in Trident. sess. 6. cap. 15. ex quo constat ad secundam rationem aduersariorū.

Ad primam verò respondemus, in primis in ea falsum supponi reuelationem diuinam non applicari nobis sufficere ad credendum ob ipsam, nisi propositione Ecclesie, ut aduertit Aegid. nu. 37. & nos diximus disp. 3. difficul. 3. & quamuis id admittamus, & etiam quod sic discredens, sibi aufert applicationem obiecti formalis non convincit, quia applicatio obiecti formalis non est necessaria ad conseruationem habitus, quia hec non pender ex applicatione actuali illius obiecti, sed tantum est necessaria ad eliciendum actum Fidei.

Addimus in quo conueniunt Theologi, quod quamuis habitus infusus Fidei aliquando in totum destruat, nunquam tamen minuitur, quia nec minuitur cessatōe ab actibus Fidei, quia ab his non pēdet in conseruari adhuc quoad aliquem gradum, nec minuitur actibus mortalibus infidelitatis, quia his in totum destruitur, neque venialibus infidelitatis aliā multiplicatione horum venialium, tandem in totum destrueretur, & sane venialibus infidelitatis, nequit physice minui, ut patet, neque moraliter, seu demeritorie, quia culpa venialis infidelitatis non est digna priuatione alicuius gradus habitus infusi Fidei; & quamuis esset id non sufficeret ad affirmandum Deum de facto sic punire peccatum veniale infidelitatis.

DIFFICULTAS X.

*Utrum in voluntate sit habitus ad affectum
requisitum immediate ad credendum
Fide diuina.*

EX Di. 4. disp. 4. diffic. 7. & 8. constat ad credendum Fide diuina modo ordinario, necessarium esse affectum in voluntate, quo immediate imperet intellectui, ut credat Fide diuina, & ad id sufficere affectum ordinis naturalis quoad substantiam, imo affectum ad primum actū credendi Fide diuina

non

non posse esse supernaturalē quamuis ad plures actus Fidei diuine post primum possit esse supernaturalis.

Est ergo difficultas primo, an ad dictum affectum naturalem, sit in voluntate habitus, qui si datur etiam erit naturalis, & acquisitus.

Non desunt, qui partem affirmatiuam tueantur, quia voluntas patitur difficultatem in eliciendo dictum affectum, ob difficultatem actus Fidei diuina, quem imperat, & habet pro obiecto, & effectui immediato, quia eo ipso quod intellectui est difficile credere, etiam est difficile voluntati elicere affectum efficacē, quo efficaciter velit, quod intellectus credat. Habitus autem acquiritur in omni ea potentia in qua reperitur difficultas ad eliciendum suum actum, quia habitus acquiritur ad superandam eam difficultatem.

Alij partem negatiuam tradunt, & merito, quia etiam si voluntas patitur difficultatem in eliciendo dicto affectu efficaci, eam tamen solum patitur extrinsecē, & deriuatiuē ab intellectu, quia scilicet intellectui est difficilis actus credendi, & solum quādiu in intellectu est difficultas ad illum, quia si actus credendi sit, aut fiat intellectui facilis, voluntas nullā patietur difficultatē in eliciendo dicto affectu; ergo si in aliqua potentia acquirendus est habitus, quo difficultas quam habet voluntas, superetur (ut verē acquirendus est, & acquiritur, ut conicitur ex facilitate, quā post frequentationem actū Fidei diuina reperitur) est habitus Fidei diuina in intellectu, quo ipsi fiat facilis actus Fidei diuina, & ex intellectu deriuatur facilitas in voluntatem ad dictum affectum, quo vult intellectus credere Fide diuina, sicut ex ipso intellectu deriuatur difficultas in illam: habitus autem iste Fidei, qui in intellectu acquiritur est verē supernaturalis in sua substantia, utpote actibus supernaturalibus Fidei acquisitus, & concurrat ad actū Fidei quoad facilitatem, & promptitudinem, & non quoad substantiam actus, quia ad eum ut sic concurrat habitus per se infusus.

Secundō est difficultas, an saltem ad affectum supernaturalem credendi Fide diuina sit in voluntate habitus infusus, quando dictus affectus est proprius ad id, elicetus videlicet ob propriam honestatem ipsius actus credendi; quod addi-

mus,

mus, quia quando affectus alijs pertinet ad aliquam aliam virtutem infusam, vt quando affectus credendi elicitur ex complacentia Dei ob bonitatem ipsius Dei, vt quando quis vult credere ex complacentia Dei, quia actus credendi placet Deo, tunc absque dubio ad talem affectum supernaturalem est in voluntate habitus infusus, nempe charitatis, aut alius.

Circa hanc ergo difficultatem Theologi communiter, paucis exceptis, docent ad affectum supernaturalem credendi Fide diuina peculiarem, & proprium ad id elicitum, videlicet ob propriam honestatem ipsius actus credendi esse in voluntate habitum infusum. Ita Soar. disp. 7. sect. 2. Lorca disp. 25. Ægidius disp. 13. dub. 6. Adamus disp. 1. q. 6. dub. 1. & Granad. tract. 13. disp. 6. & merito, quia ex vna parte vt affectus iste (vt pote supernaturalis) a voluntate connaturaliter quoad substantiam eliciatur, est ipsi voluntati necessarius habitus per se infusus, vt eo voluntas iuuetur, & eleuetur, & ex altera parte est maxime consonum suauitati prouidentia Dei quod affectus ille connaturaliter eliciatur, quia est imperium, & initium actus credendi Fide diuina, qui connaturaliter elicitur; etiam si voluntati denegetur habitus acquisitus naturalis ad affectum naturalem: imò etiam deneandus sit habitus acquisitus supernaturalis ad affectum supernaturalem, quia habitus acquisitus tam naturalis, quam supernaturalis tantum est concedendus in potentia, quæ ratione sui, habeat difficultatem in eliciendo suum actum, quia tantum conceditur ad superandam difficultatem: voluntas autem ratione sui nullam habet difficultatem ad eliciendum dictum affectum siue naturalem, siue supernaturalem, sed tantum deriuatiue ab intellectu.

Obseruandum tamen est, vt optime Lorca, hunc habitum infusum voluntati ad eliciendum dictum affectum supernaturalem, quo ob honestatem actus Fidei diuina vult quod intellectus eum actum eliciat, ratione sui, & primario non esse virtutem, quia dictus habitus infusus inclinat in dictum affectum, qui non est moraliter bonus ratione sui, & primario, & bonitate propria, sed ratione alterius: & secundario, & bonitate deriuata ab actu Fidei diuina (qui ratione sui est bo-

nus quia rationi consonum est credere Deo dicenti) quia si dictus affectus est bonus, est, quia actus credendi, quem habet pro obiecto, & pro effectu morali est bonus, quamuis ad hos actus credendi egeat libertate voluntatis tanquam fundamento; habitus autem ea ratione est virtus moralis, quia est principium actus moraliter boni, sicut habitus absolute est virtus moralis, quia est principium actus moraliter boni: dictus ergo habitus infusus in voluntate non est virtus moralis ratione sui, & primario, sed secundario, & quatenus deseruit habitui Fidei, qui non solum est virtus intellectualis quatenus perficit intellectum in ordine ad verum, sed etiam est moralis, quatenus eum perficit in ordine ad bonum moraliter, quia sicut actus Fidei diuina est verus, ita etiam est moraliter bonus: sicut ergo in actu Fidei diuina, & in effectu ad ipsum non est duplex bonitas moralis, sed vna tantum numero in vtroque, & non nisi Fidei diuina in actu Fidei primario, & in ipso affectu deriuatiue, & secundario a bonitate actus Fidei sicut in actu infidelitatis, et in effectu ad ipsum actum infidelitatis est vna tantum numero malitia, & hæc infidelitatis, ita etiam in vtroque dicto habitu, nempe in infuso Fidei diuina intellectui, & in infuso dicti affectus voluntati est vna tantum ratio virtutis, primario in habitu intellectus, & secundario in habitu voluntatis: quia quamuis isti duo habitus sint principia diuersorum actuum secundum speciem quoad physicam entitatem, non tamen quoad moralitatem, nempe bonitatem moralem, ac proinde ea ratione, qua habitus infusus voluntati est virtus, est formaliter Theologalis, quia est principium actus habentis bonitatem moralem actus Fidei habentis Deum pro obiecto formali, & materialiter, seu physicè non est Theologalis, quia non est principium actus habentis, quoad suam physicam entitatem Deum pro obiecto formali, sed bonitatem ipsius actus credendi, quem habet pro obiecto materiali, & pro effectu morali.

Et eadem proportionem qua philosophati sumus de affectu supernaturali quoad bonitatem moralem, philosophandum est de affectu naturali, quod scilicet habeat bonitatem moralem actus Fidei diuina quamuis bonitas hæc sit super-

naturalis, quia tantum habet eam de iuriuē, & quasi extrinsecē, sicut affectus supernaturalis, & non quasi intrinsecē, sicut habet eam actus Fidei diuinæ. Et eadem proportionē qua philosophari sumus de habitu supernaturali infuso voluntati quoad rationem virtutis, etiam est philosophandum de habitu naturali acquisito, ex suppositione quod admittatur, ut a nonnullis admittitur.

DISPVT. VI.

*De Fide diuina tam pro actu, quam
pro habitu.*

DIFFICULTAS I.

*Utrum Fides diuina sit speculatiua,
an practica?*

DIFFICULTAS Hæc suo modo procedit de actu, & de habitu Fidei diuinæ: Scotus ergo q. 4. prologi, §. ad quæstionem igitur, & Durand. q. 6. prologi num. 20. docent Fidem diuinam esse purè practicam, quod probat Scotus quia omnis actus Fidei diuinæ, etiam ille qui est immediatè circa Deum mouet, & incitat voluntatem ad affectum, ergo omnis est practicus, & id probat Durandus, quia actus Fidei diuinæ habet pro obiecto opus meritorium, quod si actus Fidei est purè practicus, etiam habitus erit talis, quia erit principium actus purè practici.

Henricus (ut refert Lorca disp. 26.) & alij (ut refert Durand. num. 7.) docent Fidem diuinam esse purè speculatiuam; quia tandem & ultimo ordinatur ad visionem beatificam, quæ est pura speculatio.

S. T. verò q. 4. art. 2. & ibidem Caiet. & Aragon. Valent.

p. 2. Soar. disp. 7. sect. 1. Lorca, Agid. disp. 16. n. 16. Turrian. disp. 38. dub. 6. & Adamus quest. 6. dub. 2. docent Fidem diuinam esse speculatiuam, & practicam, & merito, quia Fide diuinā cognoscimus, & credimus mysterium Trinitatis, & Incarnationis, & similia, quæ non sunt praxis, & etiam plura alia, quæ quamuis sint operationes, non tamen sunt praxes, quia non cognoscimus illa modo operabili, id est, illa proponendo, & dirigendo ut fiant: & etiam Fide diuinā cognoscimus, & credimus plura, quæ sunt operationes, & modo operabili, ea scilicet proponendo, & dirigendo, ut fiant: credimus enim quomodo Deus diligendus sit super omnia, & quomodo exercenda sint plura alia opera bona, ergo Fides diuinā, tam actualis, quam habitualis, quælibet suo modo est speculatiua, & practica?

Superest tamen difficultas inter auctores nostræ sententiæ, quomodo Fides diuinā sit speculatiua, & practica?

Caiet. Aragon. Valent. & Soar. docent non esse formaliter speculatiuam, & practicam, sed tantum eminenter. Lorca verò, Turrian. Agidius, & Adamus docent esse formaliter speculatiuam, & practicam, & meritum; quia Fide diuinā plurā credimus formaliter speculatiuē, & plura alia formaliter practicā.

Est tamen discrimen inter actus Fidei diuinæ, & inter habitum saltem infusum, quod vnus, & idem numero actus non est simul speculatiuus, et practicus; vnus tamen, et idem numero habitus infusus Fidei est simul speculatiuus, et practicus; quia omnes actus Fidei tam speculatiui, quam practici, quorum habitus est principium sunt eiusdem speciei, ac proinde actus speculatiuus Fidei, & actus practicus quilibet scorsim est inadæquatus habitui Fidei, sicut etiā intellectui.

Ad rationem ergo Scoti, concedimus actum Fidei diuinæ excitare affectum circa obiectum ipsius actus Fidei; id tamen non sufficit ad rationem actus practici, sed requiritur quod moueat ad affectum voluntatis, aut ad alium actum, eum immediatè proponendo, ut obiectum, & dirigendo, ut fiat. Ad rationem Durandi negamus omnem actum Fidei habere pro obiecto immediatè modo prædicto actum meritorium, quod requiritur ad rationem cognitionis practicæ.

Ad rationem verò Henrici, & aliorum respondemus, quod quamuis Fides extrinsecè, & vltimo ordinetur ad visionem beatificam, quæ est pura speculatio, non ex eo est speculatiua, sed quia est cognitio, aut principium cognitionis, quæ habet pro obiecto immediato rem, & nõ operationem, aut si aliquando operationem, non tamen modo operabili, quod non tollit etiam esse practicam, quia etiam est cognitio, aut principium cognitionis, quæ habet pro obiecto immediato operationem, & modo operabili.

DIFFICULTAS II.

Utrum Fides diuina possit esse maior in vno quam in alio?

CIRCA Fidem actualem, seu actum Fidei diuinæ, conueniunt Theologi posse esse intensiue maiorem in vno homine, quam in alio; & in eodem homine vnum actum Fidei diuinæ posse esse intensiue maiorem, quam alium vt patet: & etiam in vno homine posse esse extensiue maiorem, quam in altero; quia vnus potest plures res Fidei credere, quam alius, siue vno, siue pluribus actibus; imò vnus, & idem potest idem in diuersis temporibus.

Addimus Fidem diuinam actualem, seu actum Fidei diuinæ posse in vno esse certiore quam in altero; imò in eodem homine circa diuersas res Fidei, & in diuersis temporibus circa idem obiectum, non certitudine sumpta pro veritate, quia sic vnus actus Fidei diuinæ non est certior alio, sed certitudine sumpta pro determinatione assensus Fidei absque formidine, quia vnus homo potest magis determinatè, & firmiter credere quam alius relinquendo minorem, & difficilior rem locum formidini, quam alius: imò vnus, & idem homo potest magis determinatè, & firmiter credere vnā rem Fidei quam alteram, imò in vno tempore vnā, & eandem rem magis determinatè, & firmiter, quam in alio tempore, vt patet.

Circa Fidem habituales infusam, seu habitum infusum

Fidei

Fidei diuinæ conueniunt Theologi posse esse maiorem intensiue in vno homine quam in alio, vt patet: imò in vno, & eodem posse fieri maiorem intensiue, vt etiam patet, & nõ posse esse maiorem quoad extensionem in vno homine quam in altero, & multo minus in eodem homine, quia quoad extensionem est indiuisibilis, vt diximus disp. 5. dif. 2. & idem dicendum est de habitu supernaturali acquisito Fidei diuinæ quoad intensiue, vt etiam patet, non verò quoad extensionem, quia quoad hanc verè est diuisibilis pro varietate propositionum Fidei, quæ Fide diuina creduntur.

DIFFICULTAS III.

Utrum Fides diuina possit manere sine charitate?

DIFFICULTAS Hæc suo modo procedit de actu, & habitu Fidei diuinæ.

Circa eam ergo Catholici contra hæreticos conueniunt, Fidem diuinam posse esse, & manere sine charitate, quod definitur in Trid. sess. 6. can. 28. dum in eo damnatur, qui dixerit amissa gratia per peccatum, etiam amitti veram Fidem, & id supponit Paul. 1. ad Corinth. 13. dum ait. *Et si nouerim mysteria omnia, charitatem autem non habuero.* Et significat Iacob. cap. 2. dum ait. *Fides sine operibus mortua est.* Quod expressit August. 15. de Trin. cap. 18. dum ait. *Fides sine charitate potest esse, sed non prodesse,* & tradunt communiter PP.

Et ratione probatur, quia Fides tam pro actu, quam pro habitu ex natura rei non pendet à charitate, quia est prior quam ipsa, neque pendet ab illa ex ordinatione Dei, quia de hac non constat, imò constat oppositum: neque omne peccatum mortale, quod expellit gratiam, opponitur Fidei diuinæ, quia non opponitur illi ex natura rei, quia existens in peccato mortali potest ex natura rei credere Fide diuina, neque illi opponitur ex ordinatione Dei, quia de hac non constat, imò constat oppositum: ergo Fides diuina potest esse, &

H

manere

manere, quamuis non sit, & quamuis amittatur gratia, & charitas.

Sed obijciunt hæretici primo plura scripturæ, & PP. testimonia, quibus indicatur vera Fides iustificare, ac proinde nō posse esse absque gratia, & charitate. Testimonia hæc explicantur in tract. de gratia: interim tamen dicimus, vel eis tantum significari veram Fidem esse initium, & radicem iustificationis, vel in eis tantum esse sermonem de Fide viua, quæ per dilectionem operatur.

Obijciunt secundo illud Iacobi 2. Fides sine operibus mortua est; Fides autem mortua non est vera Fides, sicut homo mortuus non est verus homo. Respondemus primo, Fidem absque charitate dici mortuam, quia absque charitate est otiosa, & non mouetur, motibus scilicet meritorijs de condigno vitæ æternæ (sicut aqua, quæ non mouetur dicitur mortua, & mare quod non mouetur dicitur mortuum) quod non tollit esse veram Fidem; sicut quod homo sit otiosus, non tollit esse verum hominem. Secundo respondemus, quod quamuis Fides absque charitate sit in rigore mortua, non desinit esse vera Fides, quia Fides non constituitur intrinsecè in esse veræ Fidei vita, & anima, qua viuit, nempe charitate sicut corpus, quod est altera pars hominis non desinit esse corpus ex eo quod sit mortuum, & absque anima, quia non constituitur in esse corporis anima, & vita; homo verò mortuus desinit esse homo, quia in esse hominis intrinsecè constituitur anima & vita; quia ergo Fides non viuit intrinsecè, sed tantum extrinsecè per coniunctionem cum charitate, sicut dictum corpus per coniunctionem cum anima; homo verò viuit intrinsecè ipsa anima, qua intrinsecè constituitur in esse hominis; ideo homo mortuus morte ipsa, qua separatur anima desinit esse verus homo; Fides verò non desinit esse vera Fides, quamuis moriatur sicut neque dictum corpus desinit esse verum corpus, ex eo quod moriatur, quia moriatur extrinsecè, & non intrinsecè.

Tertiò obijciunt testimonia scripturæ, & PP. in quibus Fides absque charitate dicitur ficta, & dicitur negari a male viuientibus, & etiam dicitur dæmoniorum. Respondemus in eis Fidem absque charitate, & operibus dici fictā, non quoad

intrinsecum ipsi, sed quoad apparentiam; & eodem modo, qui male viuunt, dicuntur negare Fidem, quia scilicet viuunt, ac si essent infideles, & dicitur Fides dæmoniorum quoad omnimodam carentiam fructus, seu quoad omnimodam sterilitatem.

DIFFICULTAS IIII.

Vtrum charitas sit forma Fidei diuinæ?

Conueniunt Theologi charitatem esse formam, & animā Fidei diuinæ, qua Fides formatur, animatur, & viuit, & ob id Fidem diuinam coniunctam charitati appellant Fidē formatam, & viuam; & Fidem diuinam sine charitate informem, & mortuam; quod suo modo conuenit actibus, & habitibus tam Fidei, quam charitatis.

Est tamen difficultas, quomodo charitas sit forma, & anima Fidei diuinæ?

Circa quam Theologi contra Richardum conueniunt charitatem non esse formam physicā, & intrinsecā Fidei diuinæ, quia non est in Fide tanquam in subiecto, sed tantum esse formam extrinsecam, & moralē, eā extrinsecè, & moraliter informantem: quam sic tribus modis informat. Primo ex eo quod actus Fidei diuinæ refertur in Deum ex imperio charitatis, qua relatione, & imperio formatur, & viuit, quod primario conuenit actibus ipsis tam Fidei, quam charitatis; habitibus verò secundario, quatenus sunt principia ipsorum actuum. Secundo charitas dicitur formare, & animare Fidē, quia actus Fidei sunt digni vita æterna, ex eo quod fiant ex imperio charitatis, vel saltem ex eo quod fiant ab homine iusto habente charitatem, quamuis non fiant ex imperio charitatis. Hi tamen duo modi formationis, & animationis etiā conueniunt charitati respectu actuum aliarum virtutum.

Tertio ergo charitas est peculiariter forma, anima, & vita Fidei diuinæ (non charitas antecedens Fidem, sed eam subsequens) quia scilicet Fides diuina est radix excitatiua, & fructificatiua iustificationis, & charitatis, sicut est arbor sui fructus, ac proinde Fides iustificatione, & charitate (non solum prima peccatoris, sed etiam

secunda iusti, qua crescit in iustitia, & charitate) perficitur, & consummatur, formatur, & uiuit. Iuxta illud Iacobi 2. *Vides quoniam Fides cooperabatur bonis operibus illius, & ex operibus consummata est.* Sicut ergo arbor suo fructu perficitur, & formatur, & uiuit, quia fructus arboris etiā est vita ipsius, sicut etiam fructus vitæ (operatio uidelicet vitalis) est vitæ; ita etiam Fides suo fructu iustificationis, & charitatis perficitur, animatur, & uiuit; & absque eo fructu dicitur mortua, & otiosa, sicut arbor absque fructu censetur talis, & in eo sensu Trid. sess. 6. cap. 7. Fidem, cui non accedit charitas appellat mortuam, & otiosam. Et Iudas in sua epistola hæreticos appellat arbores autumnales, quia non ferunt fructum, quæ fert Fides, imò bis mortuas, & eradicatas, quia non solum non ferunt fructum, sed neque habent radicem, quæ est Fides, ac proinde carent duplici vita, nempe vita fructus, & vita radicis, in quo assimulantur arbori eradicatæ; peccatores uero fideles assimulantur arbori autumnali, quæ quamuis habeat radicem, tamen non fert fructum.

DIFFICULTAS V.

Utrum Fides diuina formata, & informis sint eadem Fides?

DIFFICULTAS Hec etiam suo modo procedit de actu, & de habitu Fidei diuinæ.

Circa quam Alex. 3. p. q. 64. memb. 6. Glossa in rubrica de summa Trinit. & Fide Catholica, & alia Glossa in Clemēt. vnica eodem titulo docent, Fidem formatam, & Fidem informem esse duas Fides specie distinctas, quod Magist. in 3. dist. 23. probabile existimat, & indicari uidetur 1. ad Cor. 3. illis uerbis. *Cum uenerit quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est* (id est, id quod est imperfectum) ergo adueniente Fide formata euacuatur, seu destruitur Fides informis, ac proinde uidetur specie distingui. Erratione probatur, quia vna,

& eadem res nequit esse uiua, & mortua, sed Fides formata est uiua, & informis est mortua, ergo sunt distinctæ adhuc secundum speciem.

Theologi tamen communiter docent, & meritò, Fidem formatam, & Fidem informem esse vnā, & eandem adhuc numericè, & indiuisibiliter. Ita S. T. 2. 2. q. 4. art. 4. & ibidem eius interpretes, & scholastici in 3. dist. 23. ubi Magist. id etiam probabile existimat. Et in primis, quod non sit duplex Fides secundum speciem, constat, quia Fides formata, & informis adhuc sumpta pro actu innititur eidem obiecto, formali, nempe eidem diuinæ reuelationi, & sumpta pro actu procedit ab eodem habitu, saltem in Catholico. Deinde quod non sit duplex secundum numerum constat, quia absq; fundamento aliquo fingitur distinctio numerica Fidei, quia Fides est informis, quando est sine charitate, & est formata quando est cum illa; eadem autem numero Fides, quæ est cū charitate, potest postea manere sine illa, & quæ antea est sine charitate potest postea esse cum illa, quia nō pendet à charitate, ut iam diximus. Fides ergo formata nihil addit supra informem, nisi connotationem ad charitatem, quia connotat coniunctionem cum illa.

Paulus uero ubi suprā non uult Fidem informem cessaturam per aduentum charitatis, quæ formabitur, sed tantum uult per aduentum uisionis claræ Dei, quæ beamur, cessaturam Fidem.

Et ad rationem respondemus distinguendo maiorem, nempe eandem numero rem non posse esse uiuam, & mortuā, quando res est uiua intrinsecè, sicut est homo; posse tamen, quando tantum est extrinsecè uiua, sicut & materia prima hominis, quæ est uiua, quando est cum anima, & eadem numero est mortua, quando est sine illa: & quia Fides tantum est extrinsecè uiua ob coniunctionem cum charitate ipsi extrinsecè;

ideo eadem numero Fides diuina potest esse uiua, seu formata, & etiam mortua, seu informis, quamuis in diuersis temporibus.

DIFFICULTAS VI.

Utrum possit quis certò cognoscere se habere Fidem diuinam.

QUOD Quærimus est, an possit quis indicatim cognoscere iudicio cui non possit subesse falsum, se habere Fidem diuinam; aut quod idem est, an possit quis id certo cognoscere certitudine sumpta pro veritate cognitionis, cui non possit subesse falsum, non certitudine quasi subiectiua sumpta pro determinatione iudicij non relinquentis intellectui locum formidini.

Conueniunt ergo Theologi, neminem lege ordinaria cognoscere certo cognitione, cui non possit subesse falsum, se habere habitum infusum Fidei diuinæ; quia id non potest certo cognoscere certitudine euidentiæ; quia id nemo euidenter cognoscit, neque certitudine Fidei diuinæ; quia non est de Fide esse talem habitum, & multo minus eum habitum in aliquo ex nobis reperiri; neque certitudine Theologica, quia id nemo potest deducere ex præmissis de Fide, neque ex vna de Fide, & ex altera euidenter nota, ut patet.

Est ergo difficultas circa actum Fidei diuinæ, an quis possit certo cognoscere cognitione certa, cui siue naturaliter, siue supernaturaliter nequeat subesse falsum, se habere, vel habuisse actum Fidei diuinæ.

Et primo est difficultas, an fidelis cognoscat certo euidenter se habere actum Fidei diuinæ, id est, an id cognoscat cognitione euidenti, quæ eo ipso etiam est certa.

Bonauent. in 3. dist. 23. dub. 4. circa tex. & Vega 9. in Trid. cap. 37. partem affirmatiuam tuentur; quam expressisse videtur Aug. 13. de Trinit. cap. 1. dum ait. *Videō me credere, si credo.* Et iterum. *Fidem quando in est nobis videmus in nobis.* Et ratione probatur, quia nihil possumus magis euidenter experiri quam actum nostri intellectus: actus autem Fidei diuinæ est actus intellectus nostri.

Valentia verò 1. 2. disp. 8. q. 4. p. 4. §. 6. & Aegidius disp. 14. dub. 14. partem negatiuam tradunt & merito; quia actus

Fidei diuinæ est assensus elicitus ob reuelationem diuinam, vere, & re ipsa factam, & non tantum apparentem: fidelis autem quamuis euidenter cognoscat se credere ob reuelationem diuinam (quod tantum voluit August. & tantum probatur ratione aduersariorum) non tamen cognoscit euidenter se credere ob reuelationem diuinam verè, & re ipsa factam, quia non habet euidentiā illius, ergo non cognoscit euidenter se habere actum Fidei diuinæ.

Secundò est difficultas, an fidelis certò cognoscat certitudine Fidei diuinæ se habere actum Fidei diuinæ, id est, an id cognoscat actu Fidei diuinæ.

Scotus in 3. dist. 23. Caiet. & Medin. 1. 2. q. 12. art. 5. & Bañez 2. 2. quest. 6. articul. 1. partem affirmatiuam tuentur: quam indicare videtur Paul. 2. ad Corinth. ult. *Vos metipso tentate, si estis in Fide, ipsi vos probate.* Et ratione probatur. Primo, quia fidelis credit certitudine Fidei diuinæ Deum esse vnum, & Trinum, ergo eadem certitudine credit actum, quo id sic credit esse ob reuelationem diuinā, quia si Fide diuinā nō crederet eū actū esse ob reuelationem diuinā, posset formidare, an esset Fidei diuinæ, & consequenter, an obiectū illius esset verum. Secundò, quia si fidelis non est certus certitudine Fidei diuinæ se habere, vel habuisse actum Fidei diuinæ poterit formidare, & dubitare, an sit fidelis; quia Fide ipsa constituitur fidelis.

Valent. verò, & Aegid. vbi suprā, Turrian. disp. 42. dub. 5. Becanus cap. 11. quest. 5. & Adamus quest. 6. dub. 5. partem negatiuam tradunt, & merito quia non est reuelatum à Deo me credere Fide diuinā, seu me habere actum Fidei diuinæ: ergo non possum credere Fide diuinā; neque hac Fide certus esse, me habere actum Fidei diuinæ, quia nō possumus Fide diuinā credere, nisi id quod Deus reuelauit.

Paulus autem vbi suprā, non loquitur de probatione infallibili Fidei diuinæ, sed tantum de probatione, quæ inducit prudentem, & moralem certitudinem. Et ad primam rationem concedimus antecedens, & negamus consequentiam. Et ad probationem concedimus fidelem posse physicè formidare, & dubitare, an actus Fidei diuinæ quos elicit, sint Fidei diuinæ, & an obiectum ipsorum sit verum, non

tamen id posse licitè, & absque peccato, supposita prudentè propositione reuelationis diuinæ, de quo diximus disp. 3. dif. 3. & etiã ad secundã concedimus fidelè posse physicè, vel metaphysicè formidare, & dubitare, an sit fidelis, sed id non posse prudenter, seu cordatè.

Tertiò est difficultas, an fidelis certo cognoscat certitudine Theologica, id est, assensu Theologico se habere actum Fidei diuinæ.

Bañez q. 6. art. 2. dub. vlt. & Becanus cap. 11. q. 5. partem affirmatiuam tuentur, quia fidelis vti potest discursu in quo ex vna propositione reuelata, & ex altera euidente infert, seu concludit se habere actum Fidei diuinæ; ergo potest esse certus certitudine, seu conclusione Theologica. Antecedens probatur, quia potest vti hoc sillogismo, quicumque credit mysteria Fidei ob reuelationem Dei veram, & non tantum apparentem, habet actum Fidei diuinæ, sed ego credo mysteria Fidei ob reuelationem Dei veram, & non tantum apparentem, ergo habeo actum Fidei diuinæ: in hoc autem sillogismo, maior est reuelata, minor euidens.

Valent. verò, & Turrianus dub. 6. partem negatiuam tradunt, & meritò, quia me habere actum Fidei diuinæ, neque infertur ex duabus pramissis de Fide, quia non sunt, neque ex vna de Fide, & ex altera euidente, quia si in aliquo sillogismo maximè in adducto pro aduersarijs, in eo autem non, quia præterquam quod maior propositio potius est euidens, quam reuelata: minor non est euidens fidei, vt dicimus in principio huius difficultatis; quia quamuis sit mihi euidens, quod credo ob testimonium Dei, & id ego experiar, seu quasi experiar; non tamen quod credo ob testimonium Dei verè, & re ipsa exhibitum, & non tantum apparens quia mihi non est euidens Deum id reuelasse.

Ex dictis constat fidelem non certo scire cognitione, cui non possit physicè subesse falsum, se habere actum Fidei diuinæ: nihileminus id potest certo agnoscere certitudine morali maxima excludente moraliter omnem formidinem, & maiori certitudine, quam sit certitudo, qua certò moraliter credimus hostiam à nobis consecratam esse verè consecratam, quia fidelis, euidenter cognoscit se credere ob testi-

monium

monium Dei, & firmissimis motiuis absque motiuo probabili in oppositum, potest cognoscere Deum, id verè, re ipsa reuelasse.

Addimus eum, qui credit obiectum aliquod ob reuelationem creditam ob alteram reuelationem reflexam posse certo cognoscere se habere actum Fidei diuinæ certitudine assensus, quasi Theologici; quia in primis euidenter cognoscit euidentia quasi experimentalis se credere ob reuelationem Dei, & deinde actu Fidei diuinæ credit eam reuelationem ob quam credit obiectum illius reuelationis directæ, esse re ipsa factam à Deo. Vnde in hoc casu in dicto illo sillogismo, aduersariorum minor propositio est certa, quia partim est euidens, nempe quoad hoc, quod credo ob reuelationem Dei, quia hoc constat quasi experientia, & partim est certa de Fide nempe quoad hoc, quod reuelatio ob quam credo sit verà, & non tantum apparens; quia quoad hoc creditur Fide diuina.

DISP. VII.

De habentibus Fidem diuinam.

DIFFICULTAS I.

Utrum primus parens habuerit Fidem diuinam.

MAGIST. In 2. dist. 23. Hugo de Sancto Victore lib. de Sacramentis par. 6. cap. 14. Alens. in summ. de virtut. & Gandau. quodlib. 7. quæst. 14. indicant in Adamo saltem in statu innocentie ante lapsum non fuisse actum Fidei diuinæ, sed notitiam quandam excellentiorem mediam inter Fidem, & visionem Beatificam, quia

actus

Actus Fidei diuinæ est cognitio obscura, quæ in Adamo, statim in eo excellentissimo statu innocentie erat indecens.

Theologi tamen communiter docent in Adamo, etiam in statu innocentie fuisse actum Fidei diuinæ, quod deducitur ex Paulo ad Hebr. 11. *Sine Fide impossibile est placere Deo, & accedentem ad Deum oportet credere*: Adamus autem etiam in statu innocentie fuit placens Deo, & ad eum accessit, ergo habuit actum Fidei diuinæ; quod fuit satis congruum, quia est convenientissima dispositio ad sanctificationem, seu accessum ad Deum; quod autem Adamus in eo statu fuerit sanctus, satis indicatur Sapientia 2. *Deus creauit hominem inextinguibilem, & ad imaginem similitudinis sue fecit illum*, Et Ecclesiast. 1. *Deus fecit hominem rectum*, & supponitur in Trident. sess. 5. decreto de peccato originali Can. 1. dum dicitur. *Adam per transgressionem mandati, statim sanctitatem, & iustitiam, in qua constitutus fuerat amisisse* Et ratione probatur, quia Adam etiam in eo statu, absque dubio habuit cognitionem mysterij Trinitatis, & Dei glorificatoris, sed non cognitionem Fidei Angelicæ, quia non est verisimile id accepisse ab Angelis, neque cognitionem euidentem, quia non intuitiuam, ut patet, neque abstractiuam, quia nullus erat effectus per se Trinitatis, ut Trinitas est, ex quo id posset deducere; neque erat aliquis effectus Dei glorificatoris, ex quo id posset deducere, ergo id cognouit ex reuelatione Dei; ac proinde habuit actum Fidei diuinæ, qui non incongruebat Adamo, adhuc in statu felici, quia in eo quamuis felici erat purus viator.

Addimus primum Parentem habuisse actum Fidei diuinæ in primo instanti sue creationis, quia in eo creatus fuit in gratia, & sanctitate, ut tradunt Dionysius cap. 13. de Ecclesiast. Hierarch. part. 3. & alij PP. & indicatur in dictis locis sapient. & Ecclesiast. & Trident. ac proinde in eo primo instanti habuit actum Fidei diuinæ, qui adultis est necessarius ad actum Charitatis, absque quo extra Sacramentum non contingit illis sanctificari. Id quod dicimus de Adamo, nempe in statu innocentie habuisse actum Fidei diuinæ; imò & in primo instanti sue creationis, etiam dicendum est de Eua, quia eadem est congruentia, & ratio. Quod si ambo pri-

mi Parentes in statu innocentie, imò in primo instanti creationis habuerunt actum Fidei diuinæ, etiam fuit illis infusus habitus, ut eo adiuti, & eleuati actum illum elicerent.

Circa obiecta quæ Adam in statu innocentie credidit conueniunt Theologi credidisse explicitè omnia mysteria ad diuinitatem, & etiam ad sanctificationem, & ad beatitudinem spectantia, quæ nos credimus. Est tamen difficultas, an etiam crediderit explicitè Incarnationem.

Circa quam, etiam si Lesius de prædestinatione Christi sect. 2. num. 26. partem negatiuam tueatur: nihilominus Vazq. 3. part. disput. 12. cap. 13. Soar. etiam 3. part. quæst. 1. artic. 3. Turrian. disput. 27. dub. 1. & Egid. disput. 17. partem affirmatiuam tradunt, & meritò; quia ex vna parte id fieri potuit, absque præiudicio decreti Incarnationis facti post peccatum ipsius Adams præsum, ut dicimus tractat. de Incarnat. disput. 1. difficult. 27. & ex altera parte erat maximè congruum tantum mysterium ipsi in eo statu reuelari, & ne in eo statu adeo felici, esset tanti mysterij ignarus, & ut ex tunc tantum mysterium veneraretur. Nihilominus ipsi non fuit reuelata occasio futuritionis Incarnationis, nempe peccatum ipsius, ne ipsi in eo adeo felici statu nimia tristitia inijceretur.

Sed an reuelatio Incarnationis fuerit ipsi facta in primo instanti sue creationis, & consequenter in eo habuerit actum Fidei circa illam sub controuersia est, quia Soar. & Egid. existimant reuelationem Incarnationis fuisse illi factam in eo primo instanti. Vazquez verò, & Turrianus existimant non fuisse illi factam, vsque ad somnum illum, cuius fit mentio, Gen. 2. in quod inclinant plures PP. quos refert Vazquez, & ob hoc etiam nos in id inclinamus, quia eorum auctoritas est firmitus fundamentum quam

quod potest pro Soar. & AEgidio adduci.

(2.)

DIFFICULTAS II.

Utrum Angeli habuerint Fidem diuinam?

SUPPONIMVS Extra tractat. de Angelis, in quo contra Ludonicum Viuas in cap. 9. lib. 11. de Ciuitate Dei conueniunt Theologi, Angelos prius fuisse viatores, & postea ex illis alios fuisse beatificatos, & alios damnatos, de quo Vazq. 1. part. disp. 226.

Hoc ergo supposito difficultas est, an Angeli in statu viatorum habuerint actum Fidei diuinæ.

Durand in 3. dist. 23. quæst. 9. docet, Angelos in statu viæ non habuisse actum Fidei diuinæ, adhuc circa mysteria supernaturalia, sed mysteriorum supernaturalium habuisse cognitionem euidentem; quia Angeli habuerunt euidentiam reuelationis Dei mysteriorum supernaturalium, ex reuelatione autem euidenter constantè inferitur cognitio euidentis rei reuelatæ medio illo sillogismo. *Quidquid Deus dicit est verum, &c.*

S. Th. verò quæst. 5. artic. 1. Turrian. disput. 43. dub. 2. Egid. disp. 17. num. 16. Adam. quæst. 6. dub. 4. Granad. tract. 13. sect. 3. Pet. Hurtad. disp. 59. sect. 1. & communiter Theologi docent in Angelis in statu viæ fuisse actum Fidei diuinæ, & meritò, quia Angeli in eo statu habuerunt cognitionem supernaturalem mysterij Trinitatis, & Dei glorificatoris nõ euidentem, quia ex euidentia reuelationis non inferitur, vt diximus disput. 2. difficult. 7. ergo cognitionem Fidei diuinæ.

Addimus Angelos in primo instante suæ creationis habuisse dictum actum Fidei diuinæ, vt aduertunt S. Th. & communiter Theologi, quia ex vna parte in eo primo instanti potuerunt elicere actum Fidei diuinæ, & ex altera in eo instanti fuerunt creati in sanctitate; & gratia (vt affirmant Vazq. & Turrian.) quæ adultis, aut quasi adultis non confer-

tur

tur extra Sacramentum absque actu Charitatis, ad quem erat illis necessarius actus Fidei diuinæ.

Quod si in primo instanti fuerunt creati in sanctitate, & gratia, etiam in eo fuit illis infusus habitus Fidei diuinæ, absque quo, nunquam in viatoribus reperitur sanctitas, & gratia, præsertim, quod in eo primo instanti habuerunt actum Fidei diuinæ, qui nequit connaturaliter elici absque dicto habitu.

DIFFICULTAS III.

Utrum Beati habeant Fidem diuinam?

CONVENIUNT Theologi in Beatis (siue hominibus, siue Angelis) non esse actum Fidei diuinæ circa Deum, vel quia repugnat Deum clare videri (sicut videtur à Beatis) & simul obscure cognosci (sicut cognoscitur per actum Fidei) vel saltem, quia actus Fidei non decet Beatos, vt indicatur 1. ad Corinth. 13. illis verbis. *Cum venerit quod perfectum est* (id est, clara visio Dei) *euacuabitur quod ex parte est*, (id est, obscura cognitio) & illis verbis. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem*, & 2. ad Corinth. 5. illis verbis. *Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino; ambulamus enim per Fidem, & non per speciem.*

Est tamen difficultas, an circa alia obiecta à Deo distincta sit in Beatis actus Fidei diuinæ?

Circa quam, etiam si non desint, qui partem affirmatiuam tueantur; nihilominus Theologi communiter partem negatiuam tradunt, & meritò, quia ex vna parte circa alia obiecta est beatis possibilis cognitio intuitiua media propria specie eorum obiectorum à Deo infusa; & ex altera parte cognitio Fidei, vt pote obscura incongruit statui perfectissimo, & felicissimo beatitudinis.

Addimus in Beatis, non solum non esse actum Fidei diuinæ, sed neque habitum infusum, in quo etiam Theologi communiter conueniunt; quia incongruenter conseruabitur à Deo habitus ab ipso solo infusus, ubi actus incongruit.

Et quia in Beatis non est futurus actus Fidei diuinæ, ideo

neque

neque erit in illis affectus credendi (qui consistit in impetio efficaci credendi) & etiam quia incongruit, ubi non congruit actus credendi. Et ob hanc rationem non erit in Beatis habitus infusus ad affectum credendi; quia scilicet ubi affectus incongruit, etiam incongruè conseruatur habitus infusus ad illum.

Tertullian. verò lib. de patientia, cap. 12. & Irenæus lib. 2. contra Hæreses cap. 47. in illud Pauli 1. ad Corinth. 13. *Nunc autem manent Fides, Spes, & Charitas*, ubi indicant in patria etiam manere Fidem & Spem, exponuntur à nonnullis; ita ut tantum velint manere Fidem non in se, sed in alia cognitione perfectiori sibi simili, & succedente.

In animabus verò Purgatorij est verè actus Fidei diuinæ, etiam circa Deum, quia etiam in Purgatorio peregrinantur à Domino, quia eum nondum vident. Vnde in eis etiam est, & perseverat habitus infusus Fidei: & etiam in Patribus Lymbi verè fuit actus Fidei diuinæ, quia etiam in Lympo peregrinabantur à Domino, & consequenter in eis etiam erat habitus infusus Fidei.

DIFFICULTAS III.

Utrum Damnati habeant Fidem diuinam?

DVRAND. In 3. distin. 23. q. 9. docet in damnatis, adhuc Angelis, qui in via habuerunt Fidem diuinam, etiā eam reperiri in eo statu damnationis (sed an Angeli eam habuerint in via ipse hæsitat) in idem inclinat Salmeron disp. 3. in epist. Iacobi, & quoad Angelos damnatos, id existimat probabile Valentia q. 5. punct. 2. quod de Dæmonibus significari videtur Iacobi 2. *Credis quod vnus est Deus beneficus: Dæmones credunt, & contremiscunt*; quibus verbis Iacobus significat in Dæmonibus esse Fidem similem Fidei diuinæ, quæ est in hominibus peccatoribus; aliàs argumentum, quo probare intendit Fidem hominum peccatorū non sufficere ad salutem, desumptum ab exemplo Fidei Dæmonum, quæ non sufficit, nō esset efficax, quia si Fides quæ est in Dæ-

moni-

monibus non esset diuina, exemplum non esset efficax; quia ex eo quod Fides Dæmonum non sufficiat ad salutem, non inferretur efficaciter, Fidem peccatorum nō sufficere, quia hæc utpote diuina & superior posset sufficere, quamuis Dæmonum non sufficeret; quod si in Dæmonibus manet Fides diuina, etiam manebit in hominibus damnatis.

Et id ratione probatur, quia damnati, tam homines, quam Angeli recordantur reuelationis diuinæ; cuius habuerunt notitiam in via; quid ergo impediet ob eam assentiri, & credere?

S. Th. verò q. 5. art. 2. Soar. disp. 6. sect. 9. Agid. disp. 17. dub. 2. q. 6. dub. 4. Granad. tract. 13. sect. 1. & communiter Theologi docent & meritò in damnatis non esse Fidem diuinam, quod generaliter desumitur ex Dionysio de diuinis nominibus capit. 4. dum ait, damnatos carere omnibus diuinis donis, & specialiter ex Augustin. 9. de Ciuitate Dei cap. 2. dum ait, Dæmones cognoscere Christum, non lumine Fidei, sed efficacia signorum. Ratio autem huius est, quia absque auxilio efficaci gratiæ Dei, nullus elicit actum Fidei diuinæ, ut supponemus ex tract. de gratia. Damnatis autem nullum tale auxilium confertur à Deo, & non solum non habent actum Fidei diuinæ, sed neque habitum infusum Fidei; quia nihil supernaturale illis confertur à Deo, neque conseruatur in eo statu, quamuis antea præcesserit.

Damnati ergo cognoscunt res nostræ Fidei, non immediate ob testimonium diuinum, sed partim ex signis, & ex effectibus, quos experiuntur, & partim ex motibus nostræ Fidei, quæ damnati optimè penetrat, quibus moraliter conuincuntur Deū res nostræ Fidei reuelasse, & inde per discursum cognoscunt esse veras, syllogismo illo. *Quidquid Deus dicit est verum, &c.* & non immediate ob testimonium Dei. Et quia eorum cognitio saltem circa mysteria præcipua nostræ Fidei non est euidentis, sed obscura, etiā in eo Dæmone, qui habuit euidentiam diuinæ reuelationis, ideo dicuntur credere; & quia plura sic credunt moraliter conuicti quæ nolent credere, quia nolent esse vera, ideo dicuntur credere coacte, sed non coactione rigorosa, quia non prouenit ab extrinseco ipsis non cooperantibus.

Iaco-

Iacobus autem ubi supra, quamvis non admittat in demonibus Fidem diuinam nostræ similem, sed alium assensum improprie dictum Fidem, efficaciter arguit exemplo Fidei demonum contra hæreticos illius tēporis, vt vidimus disp. 4. diff. 5. quia existimabant Fidem vnde cumque conceptam quamvis non diuinam sufficere sine operibus ad salutem, facientes vim non tam in modo credendi, quam in obiecto, vt credito, & in firmitate assensus circa illud.

Ad rationem verò respondemus, ad actum Fidei diuinæ non sufficere reuelationem diuinam sufficienter applicatam, si non conferatur auxilium efficax gratiæ, quod damnatis nõ confertur, vnde non credunt ob reuelationem diuinam ex defectu auxilij efficacis, & non ex defectu reuelationis diuinæ, & applicationis ipsius.

DIFFICULTAS V.

Vtrum hæretici habeant Fidem diuinam?

Suar. disp. 7. sect. 4. Lorca disp. 33. & plures alij docent, hæreticum, dum est talis, non posse habere actum Fidei diuinæ, quia peccatum infidelitatis, & hæresis non est, quousq; illi, qui discredet, sit prudenter proposita reuelatio rei credendæ: imò quousq; persuasus sit, veram Ecclesiam tenere eam rem, vt reuelatam à Deo, sed illi cui non vrget reuelatio diuina prudenter proposita circa vnā rem, non vrgebit prudenter proposita circa aliam; præsertim, si ab eodem proponente, & æqualiter sit proposita; quia vtraque reuelatio est eiusdem Dei, & circa vtramque rem prudenter proposita; imò aliquando ab eodem proponente, & æqualiter: ergo qui est incredulus, & infidelis Deo reuelanti vnā rem, qualis est hæreticus, non potest eidem aliam reuelanti credere.

Durand. verò in 3. dist. 23. q. 9. docet, hæreticum discredentem vnā aut alteram rem Fidei diuinæ, posse Fide diuinā, seu ob reuelationem diuinā credere alias res, seu habere actum Fidei diuinæ circa illas (enī annunt. A Egidijs disp.

14. dub. 2. Becanus cap. 11. q. 3. & Granad. tract. 13. sect. 2.) & non absq; probabilitate aliqua, quia ille est vere Deo infidelis, & hæreticus (si aliās sit professione Christianus) vt dicemus disp. 10. diff. 3. qui sciens Deum aliquid reuelasse, aut id non potens cordate, seu rationabiliter dubitare, discredet illud: sed quis post prudentem propositionem duarum rerū Fidei, vt à Deo reuelatarum, adhuc ab Ecclesia factam, postquam nequeat cordate, seu rationabiliter dubitare Deum illas duas reuelasse, potest persuaderi vnā ex illis esse à Deo reuelatam, & alteram non, vel quia reuelatio circa illam proponitur motiuis efficacioribus, quam reuelatio circa alterā, vel quia proponitur a persona maioris auctoritatis, vel quia etiam si proponatur ab eodem, & æqualibus motiuis, ac reuelatio circa alteram, potest in hac altera esse peculiaris aliqua difficultas, ob quam quis iudicet proponentem adhuc Ecclesiam falli circa reuelationem huius alterius, & non circa reuelationem illius; ergo poterit credere ob reuelationē diuinā, seu Fide diuinā vnā rem, eam videlicet, quam existimat esse à Deo reuelatam (cum ei non deficiat aliquod requisitum ex parte obiecti formalis, & applicationis ipsius ad credendum Fide diuinā) & discredere alteram; imò non apparet cur ex duabus rebus ab eodem propositis, vt reuelatis adhuc ab Ecclesia, & æqualiter non possit quis pro sola suæ voluntatis libertate credere vnā esse reuelatam, & nõ alteram, cum pro sua libertate quis ita credat Fide humanā rem esse reuelatam, vt possit, vel potuerit id discredere absq; vlla mutatione ex parte motiui ad id credendum Fide humanā, quando in obiecto materiali est aliqua difficultas sufficiens ad discredendum esse reuelatum à Deo; aliās intellectus non penderet à voluntate in credendo quoad specificationem Fide humanā reuelationē diuinā, quod est falsum, vt diximus disp. 4. diff. 7.

Ex quo constat ad rationem aduersariorum, reuelationem diuinā posse vrgeri circa vnā rem, & non circa alteram; vel quia reuelatio circa vtramq; re non proponitur ab eodē, vel quia non proponitur æqualiter, quamvis ab eodem, vel quia si æqualiter, & ab eodē adhuc ab Ecclesia proponitur, potest esse peculiaris ratio, aut difficultas in vna re, & non in

altera, ob quam indicetur revelatio esse facta circa unam re, & non circa alteram, vel pro sola libertate voluntatis, quam vis non sit maior difficultas in una re, quam in altera.

Observandum est, in quo Theologi contra Durandum conveniunt, in hæretico non esse habitum infusum Fidei divinæ, quia cum per hæresim amisit; ac proinde dū hæreticus nequit credere actu Fidei infusæ, seu procedente ex Fide infusa, sed ex Deo supplente vicem habitus infusi: eum tamen habitum recuperat eo ipso, quod post retractationē, siue explicitam, siue implicitam desinēs esse hæreticus credit aliquo actu Fidei divinæ, ut hunc actū novitiam Catholicus connaturaliter eliciat, & quia actus illē Fidei divinæ in hæretico perseverante hæretico non procedit ex habitu infuso Fidei, bene tamen in Catholico; ideo actus Fidei divinæ in hæretico est diversæ speciei ab actu Fidei divinæ in Catholico, quia actus specificantur non solum ab objecto formali, sed etiam a principio efficienti principali, & quamvis etiam essentialiter sit fluxus a principio instrumentali, ab hoc tamen nō specificatur striatē (sicut neque ab objecto materiali, etiam si essentialiter sit circa illud) ob quod actus Fidei, & actus visionis Beatificæ in hominibus, & in Angelis non distinguuntur specie, quamvis eorū intellectus a quibus essentialiter fluunt distinguantur specie, quia ab his tantum fluunt instrumentaliter: ita tamen actus Fidei divinæ in hæretico, & in Catholico sunt diversæ speciei, ut in Catholico sit perfectioris, seu altioris speciei; quia etiam si Deus sua potentia absoluta possit concursu aliquo adeo extraordinario, & excedere loco habitus infusi concurrere cū intellectu ad actum Fidei, ut iste evadat altioris speciei, quam actus procedens ex habitu infuso in Catholico: nihilominus sua potentia ordinaria ita concurrat ad actum Fidei divinæ in hæretico, ut in hoc evadat inferioris speciei, quam in Catholico, quia Deus infundit Catholico habitum, ut meliori modo, & meliorem actū eliciat, quam lege ordinaria absque illo eliceret.

Nihilominus actus Fidei divinæ in hæretico potest procedere, & procedet ex habitu acquisito Fidei (quem diximus esse supernaturalem) si ante hæresim illū acquisierit actibus elicitis in statu Catholico, aut si illum acquirat in statu hæreti-

ci actibus in eo elicitis: & quamvis nullo firmo fundamento, possit firmiter definiti habitum acquisitum actibus altioribus Fidei in statu Catholico elicitis esse diversæ speciei, ab habitu acquisito actibus inferioribus Fidei in statu hæretico elicitis, etiāsi verisimilius sit specie distingui, sicut & actus ipsi, qui sunt causæ principales eorū specie distinguuntur. Nihilominus existimamus habitū acquisitū in statu Catholico deferuire ad facile, & promptē eliciendos actus Fidei in statu hæretico, & e contra habitū acquisitū in statu hæretico deferuire ad facile, & promptē eliciendos actus Fidei in statu Catholico, quia quamvis actus Fidei in Catholico, & in hæretico sint diversæ speciei; circa omnes tamen eadem est difficultas in ipsa potentia, quia omnes sunt circa eandem materiam, & ob eandem revelationem divinam, ex quibus solis provenit difficultas ipsi potentia vincenda per habitum, & consequenter sufficienter vincetur, seu superabitur habitu, seu facilitate acquisita, quibuscumque actibus Fidei circa illam eandem materiam, & ob illam eandem revelationem, quia actus generant habitus, seu facilitates ad actus similes quoad materiam, & quoad quodcumque aliud, ex quo potentia provenit difficultas, siue actus futuri sint eiusdem speciei, siue diversæ ab actibus, a quibus habitus generantur.

DISP. V. T. VIII.

De necessitate actus Fidei divinæ ad salutē.

DIFFICULTAS I.

Quid & quoniam sit necessitas ad salutē?

CIRCA Prius illa sunt, & dicuntur necessaria ad salutē, sine quibus eam consequi non possumus, qualia sunt auxilia præveniētia adultis, & Baptismus in re, vel in voto eisdem; & Baptismus in re

susceptus paruulis, & poenitentia in re, vel in voto adultis, qui post Baptismum susceptum peccarunt mortaliter.

Circa posterius, illa quæ sunt necessaria ad salutem sunt in triplici differetia, quia alia sunt necessaria necessitate tantum præcepti; alia sunt necessaria, tantum medijs; alia sunt necessaria necessitate præcepti, & medijs simul: illa sunt necessaria ad salutem necessitate tantum præcepti, quæ ex eo tantum sunt necessaria ad illam, quia sunt præcepta sub præcepto graui; illa verò sunt necessaria ad salutem necessitate tantum medijs, quæ tantum sunt necessaria tanquam media, seu remedia conducentia ad illam, & non tanquam præcepta, qualia sunt media necessaria ad salutem, quæ non sunt in nostra potestate, seu libertate, vt Baptismus paruulis, & auxilia praueniencia adultis: illa tandem sunt necessaria necessitate medijs, & præcepti simul, quæ vtroque modo sunt necessaria, nempe, & tanquam media, & tanquam dicto modo præcepta, vt Baptismus, & poenitentia adultis.

Est tamen diferimē inter tria prædicta, quod ea, quæ sunt necessaria ad salutem necessitate tantum præcepti, solū sunt necessaria negatiue ad illam, quia tantum sunt necessaria, quatenus eorum obseruatio est necessaria, vt non amittatur salus, quia est necessaria, vt non fiat peccatum mortale, quo amittitur iustificatio absque qua nequit obtineri vita æterna, & non sunt necessaria positiue, quia quamuis aliquando positiue conducant ad iustificationem, & ad perseuerantiam in ea, tamen quatenus positiue conducunt (qua ratione sunt media, seu vtilia) non sunt necessaria; & ob id non dicuntur necessaria vt media, seu necessitate medijs: illa verò quæ sunt necessaria necessitate tantum medijs (quæ etiam dicuntur necessaria necessitate salutis, & finis) sunt necessaria positiue, quia sunt necessaria quatenus media, seu quatenus vtilia, & positiue conducentia, seu influentia in salutem animæ, qualia sunt auxilia praueniencia adultis, & Baptismus paruulis, quia absque influxu positiuo eorum nequit salus animæ obtineri. Ea tandem quæ sunt necessaria necessitate præcepti, & medijs simul, sunt necessaria negatiue, & positiue modo prædicto, quales sunt Baptismus, & poenitentia adultis peccatoribus.

Ex

Ex diferimine dicto inter necessitatem tantum præcepti, & necessitatem tantum medijs oritur alterum, nempe quod necessitas tantum præcepti excusatur ignorantia inuincibili ipsius præcepti, aut impotētia implendi illud, quia necessitas præcepti est, vt non fiat peccatum mortale, & ab hoc excusant ignorantia inuincibilis, & dicta impotētia; necessitas verò medijs non excusatur ignorantia, neque impotētia, quia necessitas hæc est ob influxum positiuum rei sic necessaria, quem non supplet ignorantia, neque impotētia.

Obseruandum est, ea, quæ sunt necessaria ad iustificationem etiam esse necessaria ad gloriam, seu vitam æternam, quia hæc obtineri nequit absque iustificatione; & quæ sufficiunt ad iustificationem primo faciendam, & conseruandam etiam sufficere ad gloriam, quia ad hanc obtinendam sufficiunt iustificatio, & perseuerantia in ea vsq; ad mortē; & quia ad perseuerandū in iustificatione non est necessarius actus Fidei diuine, vt mediū (vt sæpe dicimus in hac disputatione) sed tantum ad iustificationē primo faciendam, ideo actus Fidei, qui sufficit & est necessarius ad iustificationē primo faciendā, etiā est sufficiens, & necessarius ad gloriam, quia ad gloriā immediatē non est necessaria Fides, sed tantum ad iustificationem media qua obtinetur, quia posita iustificatione, & perseuerantia in ea vsque ad mortem, absque eo quod iustus aliud medium exhibeat, obtinebit gloriam. Vnde eo ipso quod queritur, quæ Fides sit necessaria ad iustificationē, eo ipso queritur quæ sit necessaria ad gloriam, & quæ constet sufficere ad iustificationem etiam constabit sufficere ad gloriam.

DIFFICULTAS II.

Utrum actus Fidei diuina sit necessarius, vt medium ad iustificationem?

Difficultas hæc tantum procedit de lege ordinaria, quia de potentia Dei absoluta non est necessarius actus Fidei diuine ad iustificationem, quia hæc fieri potest infusione habitus gratiæ, quæ fieri potest à Deo absq; præiudicio aliquo actu nostro; & etiam vnione hypostatica, quæ etiam potest fieri absque aliquo actu nostro.

I 3

Circa

Circa difficultatem hanc Vega 6. in Trid. a cap. 17. docet actum Fidei diuinæ non esse medium necessarium ad iustificationem: quod indicare videtur Paul. ad Rom. 2. dum postquam dixit: *Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur*, subdit. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt faciunt*: quo indicare videtur gentiles, seu infideles, posse absque Fide seruare legem, & iustificari, sola notitia lumine naturali habita. Quod etiā potest ratione probari primo ab absurdo, quia alias multis absque ipsorum culpa deficerent media necessaria ad salutem, quia multis inest ignorantia inuincibilis mysteriorum nostræ Fidei. Secundo a priori, quia ad iustificationem sufficit dilectio Dei super omnia, sed absque actu Fidei diuinæ sola notitia naturali, sive ex testimonio humano, sive aliter habita potest elici dilectio Dei super omnia, quia ea notitia potest proponi voluntati Deus ut summe bonus, seu diligibilis: ergo ad iustificationem non est necessarius actus Fidei diuinæ necessitate mediij.

Reliqui tamen Theologi docent, actum Fidei diuinæ esse necessarium adultis ad iustificationem (& consequenter ad gloriā) necessitate mediij: quod satis significat Leo ser. 4. de Natiuit. Aug. ser. 38. de Tempore, Fulgent. lib. de Fide ad Petrum in initio, & Bernard. epist. 77. quod etiā non obscure significauit Paul. ad Hebræos 11. *Sine Fide impossibile est placere Deo*, quia si non esset medium necessarium ad iustificationem, quæ sola placemus Deo, ut amici, non esset impossibile absque Fide placere Deo quando esset ignorantia inuincibilis rerum Fidei. Id quoque significat Trid. sess. 6. c. 7. dū ait. *Baptismus est Sacramentum Fidei, sine qua nulli unquā contingit iustificatio*, quia si Fides diuinæ non esset medium necessarium, sed tantum esset necessaria necessitate præcepti, aliquando absque illa contingeret iustificatio, tunc videlicet, quando esset ignorantia inuincibilis, aut impotentia credendi.

Quod ratione a priori probatur, quia in primis iustificatio, quæ fit extra Sacramentum, tantum fit actus dilectionis Dei: ad hunc autem ex natura rei prærequiritur actus Fidei diuinæ in uiatoribus, quia in his nulla alia cognitio supernaturalis reperitur, ac proinde nulla alia cognitio proportionata,

qua

quæ voluntas sua natura circa proportionatē, & sufficienter ducatur, dirigatur, & illuminetur ad dictum actum dilectionis Dei, ut potest supernaturalē. Deinde iustificatio adultorum, quæ fit medio Sacramento prærequirit ex institutione Christi tã quã dispositionē necessariã ut mediū, actum Fidei, & Spei, & Penitentia: præter hos autem duos modos iustificationis, nullus alius reperitur: ergo ad iustificationem quocumque modo fiat, prærequiritur actus Fidei diuinæ, tanquam medium.

Addimus, actum Fidei diuinæ in re elicitum, esse medium necessarium ad iustificationem, & nunquam sufficere in voto (si cut adultis sufficiunt Baptismus, & Penitentia) quia absque actu Fidei diuinæ in re habito fieri nequit iustificatio, neque in Sacramento, neque extra Sacramentum, quia in Sacramento exigitur re ipsa exhibitus ut dispositio, & extra Sacramentum re ipsa exhibitus, requiritur ut propositio, & illuminatio proportionata ad actum dilectionis Dei absque quo extra Sacramentum nequit fieri iustificatio.

Obseruandum tamen est, ut optimè aduertit Soar. dis. 12. sect. 2. n. 10. & indicat A. Egid. disp. 14. n. 113. & 175. actum Fidei diuinæ catenus esse adultis necessarium medium ad gloriā, quatenus ipsi est sic necessarius ad iustificationem, quia adultus semel iustificatus, si non peccet mortaliter, seu quod idē est, si perseueret in iustitia, & in sanctitate (quod potest iusto contingere, quamuis iam in hac vita nullum eliciat actum Fidei diuinæ) saluabitur. Vnde quamuis existimemus valde verisimile esse nullum adultum saluandum esse de facto, qui antequam moriatur non eliciat actum Fidei diuinæ Dei existentis, & remuneratoris: nihilominus si contingat, quod adultus, qui in infantia baptizatus est, nunquam peccet mortaliter adhuc in non credendo ignorantia inuincibili excusatus, saluabitur absque actu Fidei diuinæ (quamuis non absque habitu Fidei infuso) & absque eo actu poterit opera moralia meritoria gloriæ, quibus gloriam & coronam adipiscatur, elicere: si tamen peccet venialiter non saluabitur absque actu Fidei diuinæ exhibito aut in hac vita, aut in Purgatorio, quia non saluabitur absque iustificatione a veniali, ad quam in hac vita est necessarius actus Fidei diuinæ, tanquam dispositio, quando iustificatio fit medio Sacramento,

I 4

vel

vel tanquam propositio proportionata ad actum contritio-
nis, siue formalis, siue virtualis de ipso peccato veniali, absq;
quo actum non contingit iustificatio adhuc a veniali extra Sa-
cramentum: & hoc posteriori modo etiam est necessarius in
Purgatorio; quia in eodem aliter remittitur quam contri-
tione formali, aut virtuali.

Paulus autē ad Rom. 2. in dictis verbis, vel tantū loqui-
tur de gentibus fidelibus, de quibus ait naturaliter, id est, absq;
lege scripta lumine naturali ductos seruasse mādata legis na-
turalis, & iustificatos fuisse apud Deum, sed non absque actu
Fidei diuinæ ad quem obseruatione legis naturalis impetra-
runt a Deo auxilium efficax: vel si loquitur de gentilibus in-
fidelibus, de eis ait absque lege scripta seruasse mandata ali-
qua legis naturalis (quia non dicit omnia) & eorum obserua-
tione iustificatos fuisse non iustitia remissiua peccatorum,
sed iustitia bonitatis operum, id est, eorum obseruatione fa-
ctos fuisse benē, & iustē operātes, & reputatos fuisse bonos.

Et ad primam rationem ab absurdo respondemus plu-
res adultos inuincibiliter carere notitia mysteriorū Fidei,
& inculpabiliter, id est, absque culpa commissā in ipsa caren-
tia notitiæ, non tamen absq; culpa in alijs actibus, aut omis-
sionibus, quia nullus adultus moritur absque notitia myste-
riorum Fidei, qui non fuerit male usus auxilijs gratiæ Dei,
collatis ad alios actus, ob quod ei in pœnam denegatur di-
cta notitia. Vnde omnibus adultis saltem mediatē, & radi-
caliter conferuntur auxilia necessaria, & sufficientia ad salu-
tem, quia omnibus conferuntur auxilia necessaria, & suffi-
cientia ad rectē viuendū, & ad non peccandū, quibus si
benē vterentur, conferrentur vltiora auxilia proxima ad
credendū.

Ad secundam rationem a priori, respondemus conceden-
do maiorem, & negando minorem, quia inuiatoribus nullus
alius actus intellectus nisi Fidei diuinæ est sufficiens, &
proportionata propositio ad actum
dilectionis Dei super
omnia.

DIFFICULTAS III.

*Utrum ad iustificationem necessarius sit
actus explicitus Fidei diuinæ Dei
tanquam obiecti?*

ID Dicitur credi Fide diuinā, seu actu Fidei diuinæ expli-
cite, quod in se ipso, & distinctē creditur; id verō impli-
cite, quod non creditur in se ipso, sed in alio, in quo aliquo
modo continetur, vel a quo supponitur.

Hoc ergo supposito Theologi, qui docent actum Fidei
diuinæ esse medium necessarium ad iustificationem commu-
niter conueniunt eum debere esse explicitē Dei existentis,
seu eo debere credi Deum esse seu existere, quod etiam ad-
mittit Vega, excepto casu ignorantie inuincibilis Dei, quē
casum ipse existimat, neque fuisse, neque fore.

Id autem significat Paul. ad Hebr. 11. dum postquam di-
xit, *sine Fide impossibile est placere Deo*, (quo significat actum
Fidei esse medium necessarium ad iustificationem) inten-
dens ostendere, quarum rerum Fides sit medium necessariū,
immediatē subdit. *Credere enim oportet accedentem ad Deum,
quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Vbi illis verbis,
Quia est, existentiam Dei significat; & eam credendam esse
explicitē in se ipsa, & non tantum in alio obiecto, cum quo
sit coniuncta, aut a quo ipsa supponatur, significat, dum ait,
quod oporteat credere Deum esse, & remuneratorem esse;
quā non fuit contentus dicendo, quod *remunerator sit*, quā-
uis hoc contineat Deum existere, imō expressē ex parte sub-
iecti, quia Deo existenti attribuitur officium remunerato-
ris, quia non continet ita expressē ac significatur illis ver-
bis, *Quia est*.

Quod etiam ratione constat, quia in primis ad iustifica-
tionem extra Sacramentum necessarius est actus Charitatis
Dei tanquam medium, ad eum autem necessarius est etiam
ut medium actus explicitus Fidei Dei existentis; quia actus

Charitatis Dei explicitè & expresse diligitur Deus existens ob ipsum, quia Deus sua existentia est formaliter essentialiter bonus in se physice, & absque ea non est talis, & actu Charitatis Deus diligitur ut bonus in se, deinde ad iustificationem in Sacramento absque dubio exigitur a Christo actus Fidei diuinæ existentia Dei, & officij remuneratoris ut indicatur in Trident. sess. 6. cap. 6. imò id exigitur à Christo, dum exigit actum Fidei diuinæ, quo credimus impium à Deo iustificari, ut ibidem etiam dicitur à Tridentino; quia Deum existere est primum, cui tanquam subiecto attribuuntur alia, quæ de Deo credimus; quia de Deo existente credimus esse remuneratorem, & impij iustificatorem.

Est tamen difficultas, an actus Fidei Dei existentis sit generaliter medium necessarium omnibus etiam habentibus scientiam euidentem Dei existentis.

Caletanus & Carthusianus in dicta verba Pauli, & alij partem negatiuam tuentur, quia cum scientia euidente Dei existentis nequit esse actus Fidei illius, ergo non est necessarium habenti dictam euidentiam, alias non posset iustificari.

Soar. verò disput. 12. sect. 3. Turrian. disput. 26. Ægid. disput. 14. dub. 9. & Becanus cap. 12. q. 1. partem affirmatiuam tradunt, & merito, quia Paulus generaliter loquitur respectu omnium viatorum, & id probant rationes adductæ pro iustificatione extra Sacramentum, & pro iustificatione in Sacramento.

Ad rationem verò aduersariorum negamus, actum Fidei diuinæ alicuius obiecti non posse esse simul cum scientia eiusdem euidente genita per demonstrationem, ut diximus disput. 2. difficult. 10. & quamuis non possent esse simul

posset demonstratio libere relinqui existente, adhuc cogitatione Dei existentis, & sic relinquere-
retur locus actui Fidei diuinæ, ut
possit fieri iustificatio.

DIFFICULTAS III.

Utrum ad iustificationem sit necessarius actus explicitus Fidei Dei remuneratoris remuneratione supernaturali?

SUPPONIMVS Actum Fidei diuinæ Dei remuneratoris explicitum, esse medium necessarium ad iustificationem, quod significat Paulus ad Hebr. 11. illis verbis. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit;* sicut ex eis verbis difficultate præcedenti deduximus actum explicitum Fidei Dei existentis esse medium necessarium ad iustificationem.

Est tamen difficultas, an actus iste explicitus Fidei Dei remuneratoris debeat esse Dei remuneratoris remuneratione supernaturali?

Vega 6. in Trident. cap. 21. docet ad iustificationem sufficere actum explicitum Fidei vnus Dei existentis, & habentis prouidentiam naturalem circa vniuersum, quia nullo fundamento constare potest requiri Fidem alius obiecti; quia dictis verbis Pauli requirentis actum Fidei Dei existentis, & remuneratoris satisfieri videtur requirendo Fidei Dei existentis, & prouidentia naturalis ipsius circa vniuersum.

Soar. verò disp. 12. sect. 3. Turrian. disp. 25. dub. 4. Ægid. disp. 14. dub. 8. Gran. tract. 10. disp. 2. sect. 1. Adm. q. 7. dub. 2. & cõmuniter Theologi docent & merito: ad iustificationem requiri actum explicitum Fidei Dei remuneratoris remuneratione supernaturali, seu glorificatoris: quod Paul. ad Hebr. 11. significat, dum ad accessum ad Deum, seu ad iustificationem requirens credere, quod Deus remunerator sit, loquitur de remuneratione supernaturali vitæ æternæ, ut ex contextu deducitur; præsertim ex eo quod post verba relata, de Patribus antiquis, qui Fidem habuerunt, & ea iustificati sunt, quorum ibi mentionem facit, subdit *defunctos fuisse, non accepta repromissione patriæ cœlestis, quam appetierunt, & inquirunt:* ex quo constat fundamentum aduersariorum esse falsum.

Ita tamen actus explicitus Fidei Dei existentis, & remuneratoris est medium necessarium ad iustificationem, ut etiam omni tempore, adhuc ante aduentum Christi fuerit medium necessarium, quod satis significat Paul. ubi supra dum ait, *Abel, & Enoch*, iustificatos fuisse, & significat ad id eam fuisse necessariam.

Est tamen discrimen inter necessitatem actus Fidei Dei existentis, & inter necessitatem actus Fidei Dei remuneratoris ad iustificationem extra Sacramentum, quod actus Fidei Dei existentis est necessarius ex natura rei ad illam; quia ex natura rei est necessarius ad actum dilectionis Dei, absque quo nequit fieri iustificatio extra Sacramentum; quia ad actum dilectionis Dei, utpote supernaturalem, non est in viatoribus alia propositio proportionata, nisi actus Fidei diuinæ, quia in viatoribus non est alia cognitio supernaturalis; & ad actum dilectionis Dei est necessaria cognitio supernaturalis Dei existentis, qui ut sic est bonus in se, & absque existentia non est talis, sicut & actus dilectionis Dei est ipsius existentis, & sic boni ob ipsius bonitatem, quia absque existentia non est sic bonus. Actus verò Fidei Dei remuneratoris non est necessarius ex natura rei ad iustificationem, quia ad eam sufficit actus dilectionis Dei, & ad hunc ex natura rei sufficit Fides Dei existentis ob ipsum, Hispanè, *Por quien el es* (qui sua existentia est in se essentialiter, & sufficienter bonus physicè, seu transcendentaliter, absque officio remuneratoris, quia sua existentia natura diuina est actu essentia, & natura essentialiter completa, & integra nostro modo concipiendi: Est tamen necessarius ex institutione Dei, quia auxilia efficacia ad dictum actum dilectionis Dei, alligauit Deus actui Fidei Dei remuneratoris supernaturalis, & quauis actus iste sit sic necessarius, non tamen requiritur, quod sit iste actus, quando fit iustificatio, sicut est necessarium, quod sit actus Fidei Dei existentis boni in se, quando iustificatio fit actu dilectionis, sed sufficit quod præcesserit, & non sit reuocatus: Ad iustificationem verò medio Sacramento actus Fidei Dei existentis, & actus Fidei Dei remuneratoris supernaturalis tantum requiruntur ex institutione Christi, ex qua etiam præter Fidem Dei existentis, & Dei remune-

ratoris, etiam requiritur Fides Dei iustificatoris, quia ad iustificationem medio Sacramento requiritur à Christo Spes veniæ peccatorum, ut de iustificatione, quæ fit in Baptismo dicitur in Trident. sess. 6. cap. 6. & de iustificatione, quæ fit in Sacramento Pœnitentiæ supponitur sess. 14. cap. 4. Spes autem veniæ peccatorum nequit haberi absque Fide Dei iustificatoris, seu veniam peccatorum concedentis: sufficit tamen quod dictæ Fides, & Spes præcesserint, & non sint reuocata, quamuis ad nouum Sacramentum noui actus Fidei, & Speciei requirantur, ut dispositiones ad nouum effectum gratiæ noui Sacramenti, quando requisiti ad effectum præcedentis Sacramenti non perseverant in se ipsis actu, & formaliter post prius Sacramentum receptum.

Obseruandum est, quod quamuis bonitas transcendentalis, & quasi physica Dei (ob quam Deus diligitur dilectione Charitatis seu amicitia) sit tota entitas diuina etiā personalis, quia bonitas quasi physica Dei, sicut cuiuscumque rei consistit in integritate ipsius; quia Deum esse bonum (sicut quācumque rem) est esse integrum, seu perfectum physicè, cui nihil desit: nihilominus existentia Dei, ut per rationem præcissa ab attributis, & personalitatibus diuinis est ipsi Deo bonitas essentialis, sicut est ipsi essentia, seu natura actualis; quia ea Deus concipitur integer essentialiter (quamuis non integer quasi accidentaliter, absque attributis, neque integer quasi personaliter, absque personalitatibus) sicut non existentia, seu carentia existentia concipitur malus essentialiter, quasi physicè, & transcendentaliter. Vnde Paulus ad Hebr. 11. eo ipso quod, dixit necessarium esse accedenti ad Deum, credere quod Deus sit, seu existat; dixit necessarium esse credere Deum esse bonum bonitate quasi physica, seu transcendentali.

DIFFICULTAS V.

Utrum actus Fidei Christi tanquam obiecti fuerit omni tempore medium necessarium ad iustificationem?

SOTVS In 4. distinct. 5. art. 2. Medina lib. 4. de recta in Deum Fide cap. 3. Soar. disp. 12. sect. 3. Lorca disput. 20. Gran. tract. 10. disp. 2. sect. 1. Egid. disp. 14. dub. 9. & communiter Theologi docent, & merito post lapsum Adami fuisse semper necessariam tanquam medium Fidem diuinam in Christum; quod etiam tradit Aug. multis in locis.

Omissis autem varijs testimonijs scripturæ, quibus id a nonnullis intenditur probari, & verè non probatur; ex eo probandum est; quia ad iustificationem adulti, tam in Sacramento, quam extra illud, necessaria est, & semper fuit tanquam medium Fides Dei remuneratoris remuneratione supernaturali; in hoc autem obiecto implicitè continetur, aut saltem supponitur Christus; quia Deus remuneraturus est remuneratione supernaturali ex meritis Christi: ergo eo ipso quod necessaria est, & semper fuit Fides Dei dicto modo remuneratoris tanquam medium ad iustificationem, etiam est & semper fuit sic necessaria Fides in Christum saltè implicita.

DIFFICULTAS VI.

Utrum antè aduentum Christi Fides explicita ipsius fuerit necessaria ut medium ad iustificationem?

CORDOVA Lib. 2. q. 5. Lorca disp. 21. Egid. disp. 14. dub. 9. & Becan. cap. 12. q. 2. docent, Fidem explicitam Christi, seu mediatoris, & liberatoris à peccatis, fuisse

etiam

etiam ante aduentum Christi necessariam ut medium ad iustificationem. Quod expressit Aug. epist. 57. q. 2. & saepe alibi; & quamuis hanc Fidem Christi, quæ erat ante aduentum ipsius, & supponit fuisse medium necessarium ad iustificationem appellet occultam, tamen eam sic appellat non quia fuerit implicita Christi, sed quia erat Christi vètori & nòdùexistètis.

Et id significari videtur ad Rom. 3. dum dicitur: *Iustitia autem Dei per Fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum*: vbi supponitur iustificationem etiam antiquorum ante aduentum Christi, necessario fieri media Fide Christi tanquam obiecti; Fides autem implicita Christi non est absolute, & simpliciter Fides Christi, sed alius obiecti, in quo continetur, aut à quo supponitur. Et ratione probatur, quia maximè congruum est, ut sicut nullus iustificatur & saluatur sine meritis Christi, nullus iustificetur, neque saluetur nisi ex Fide explicita Christi.

S. Th. verò q. 2. art. 7. Soar. disput. 12. sect. 3. Turrianus disp. 27. dub. 3. Gran. disp. 2. sect. 2. Petrus Hurtado disput. 44. sect. 1. & communiter Theologi docent, antiquis ante aduentum Christi non fuisse Fidem explicitam Christi necessariam, ut medium ad iustificationem, & merito, quia Fides explicita Christi non fuit antiquis medium necessarium ad iustificationem ex natura rei, quia ad iustificationem ex natura ipsius, sufficit Fides Dei summi boni, quia hæc Fides sufficit ad actum dilectionis Dei, qui etiam tunc sufficiebat ad iustificationem; neque fuit illis medium necessarium ex institutione, seu ordinatione Dei, quia de hac non constat, quia in testimonio illo ad Roman. 3. aut nomine Fidei Iesu Christi, ex qua dicitur fieri iustificatio non intelligitur Fides in Iesum Christum tanquam in obiectum, ut deducitur ex eo quod postquàm dicitur: *Iustitia Dei per Fidem Iesu Christi*: Immediate subditur: *In omnes & super omnes, qui credunt in eum*: vbi tanquam quid distinctum subditur credere in eum, nempe in Christum à Fide Iesu Christi, cuius mentio immediate præcessit, sed nomine Fidei Iesu Christi intelligitur Fides alius obiecti ex sup. dict. à nobis, habita tamen ex meritis Iesu Christi, vel ex predicatione Christi, aut nomine Fidei Iesu Christi intelligitur Spiritus Fidei Iesu Christi, id est, merita Iesu Christi, aut

si no-

si nomine illius Fidei intelligitur Fides Christi, tanquam obiecti potest intelligi Fides implicita Christi, quæ verè est Fides Christi, tanquam obiecti quamuis sit explicita alius obiecti, & magis sit huius, quam Christi; aut si intelligitur Fides explicita Christi tanquam obiecti, non requiritur à Paulo, tanquam necessaria necessitate medij, sed tantum necessitate præcepti, absque cuius obseruatione non poterant iustificari, qui habebant sufficientem notitiam illius. Fatemur Aug. in ea fuisse sententia, sed rigide sensit, & absque firmo fundamento.

DIFFICULTAS VII.

Utrum in lege Evangelica Fides explicita Christi sit medium necessarium ad iustificationem?

VALENTIA disp. 1. q. 2. pun. 4. Molina 1. p. q. 1. art. 1. disp. 2. Sanct. lib. 2. sum. cap. 2. Lorca disp. 22. Pefantius q. 2. art. 7. dub. 1. & Gran. tract. 10. disp. 2. sect. 2. docent Fidem explicitam Christi, seu mediatoris esse in hoc statu legis Evangelicæ medium necessarium ad iustificationem, quorum fundamenta postea nobis obijciemus.

Sotus verò in 4. distinct. 5. q. vnica art. 2. dub. ult. Vega 6. in Trident. cap. 22. Bañez, & Arag. q. 2. Soar. disp. 12. sect. 4. Turr. disp. 27. dub. 4. & Vazq. in manuscriptis, q. 2. art. 7. dub. 3. docent, & merito; adhuc in lege Evangelica non esse necessariam Fidem explicitam Christi, vt medium ad iustificationem, quod deducitur ex eo, quod Act. 10. Cornelius antequam ipsi Petrus prædicaret Christum & ipse eum explicitè crederet, significatur esse iustus, vt tradunt communiter Interpretes & PP. etiam si August. & Chrysost. oppositum sentiant; & ratione probatur, quia etiam post sufficientem Euangelij promulgationem Fides explicita Christi non est medium ex natura rei necessarium ad iustificationem, vt constat ratione adducta difficultate præcedente, neque

est

est medium necessarium ex institutione Dei, quia de hac non constat.

Sed obijciunt aduersarij primo illud Marc. ult. *Prædicato Euangelium omni creatura, qui non crediderit. Subintellige Euangelium, condemnabitur*, ergo necessarium est expresse credere Euangelium quod fuit expresse prædicatum; ac proinde Christum in Euangelio expressissime prædicatum. Circa quem locum Bernard. epist. 77. ait. *Sine Fide* subintellige Euangelij *nihil sufficere ad salutem*, quo satis significat Fidem Euangelij, & consequenter Christi esse necessariam necessitate medij. Respondemus illis verbis, *qui non crediderit condemnabitur* sufficienter satisfieri dicendo in eis tantum contineri necessitatem præcepti, quia ille cui sufficienter prædicatum est Euangelium, violatione præcepti credendi, vt potè præcepti grauis, condemnabitur. Et eodem modo exponendum est illud Ioan. 3. *Qui non credit.* Subintellige Christum, *Iam iudicatus est*, quia scilicet violatione præcepti grauis tam positiui credendi, quam negatiui non discrepandi condemnabitur. Quod vero ait Bernardus *sine Fide nihil sufficere* verum est, vel quia sine Fide Euangelij nihil credendo, id est, sine Fide aliquorum, quæ continentur in Euangelio nullus aditus, qui mortaliter peccauit, potest saluari; quia ille careret Fide Dei existentis, & remuneratoris gloriæ, quæ in Euangelio continentur, & quorum Fides est cuiusque medium necessarium ad iustificationem, vel quia cum positiua infidelitate deliberata Euangelij sufficienter propositi, nullus potest saluari; imo neque cum omissione deliberata actus Fidei, eorum quæ necessitate præcepti credenda sunt. Et Act. 16. dum dicitur, *Quid oportet me facere, vt saluus fiam, Paulus, & Silas dixerunt crede in Dñm Iesum Christum.* Quibus verbis exigitur Fides explicita Christi tantum exigitur tanquam necessaria ex præcepto, cui cunctos ille, qui interrogabat nolebat antea obedire, & cui si obediret, etiam crederet Baptismum esse necessarium necessitate medij, quo saluandus erat.

Secundo obijciunt illud Ioan. 3. *Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto ita exaltari oportet Filium hominis (nèpè in Cruce) vt omnis qui credit in ipsum ne pereat.* Vbi Christus

K

com-

comparat crucifixionem sui cū exaltatione serpentis in eo quod sicut serpens ille fuit exaltatus, vt læsi à serpentibus non perirent, sed eū aspiciendo sanarentur: ita etiā Christus exaltatus fuit in Cruce, vt læsi peccato originali media serpentis altutia in Paradiso, sanarentur aspiciendo explicitē Christum per Fidem: quod significatur illis ultimis verbis, vt qui credit in ipsum non pereat. Respondemus dictis verbis tantum significari, & comparisonem in eo tantum tenere, quod sicut nullus læsus à serpentibus sanabatur, nisi aspiciendo serpentem æneum exaltatum; ita etiam nullus peccator sanatur à peccato nisi virtute exaltationis, seu crucifixionis Christi, quæ non proficiet nisi credentibus explicitē Christum, postquam sit eis explicitē prædicatus, ad huius tamen veritatē sufficit necessitas præcepti credendi Christū.

Tertio obijciunt Trid. ses. 6. cap. 6. dum agens de dispositione ad iustificationem ait, homines disponi per Fidem credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata sunt, atque illud in primis à Deo iustificari impium per gratiam eius per redemptionem, quæ est in Christo Iesu. Respondemus hic esse sermonem de dispositione ad iustificationem per Baptismum faciendam, & non de dispositione per actum dilectionis faciendam: imò non esse sermonem de dispositione simpliciter necessaria adhuc ex præcepto ad iustificationem medio baptismo faciendam, sed de dispositione, qua adulti baptizandi ad eam iustificationem regulariter disponuntur.

Quarto obijciunt Athanasius in symbolo, vbi postquam dixit. *Sed necessarium est ad eternam salutem, vt Incarnationem Domini nostri Iesu Christi fideliter credat.* In fine concludit. *Hæc est Fides Catholica quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, saluus esse non poterit.* Respondemus Athanasium in eo symbolo non loqui de necessitate mediij alias omnia quæ in eo continentur credenda essent necessitate mediij, quod nullus dixit, sed tantum loqui de necessitate, saltem prout, abstrahit à necessitate mediij, & à necessitate præcepti, imò à necessitate præcepti positiui credendi, & à necessitate præcepti negatiui non discrendi, quia respectu aliquorum non est præceptum positiuum illa credendi, sed tantum negatiuum non discrendi illa, quod ge-

nerale

nerale est respectu omnium, quæ sunt à Deo reuelata.

Id verò quod Soar. disp. 12. sect. 4. ait, nēpe quod Fides explicita Christi sit necessaria necessitate mediij in re, vel in voto, idest, quod quando re ipsa haberi non potest ea Fides, voluntas implendi eā, quæ sunt necessaria sit medium necessarium ad iustificationem, & supplens defectum Fidei explicita Christi existente Fide implicita illius, nobis non probatur; quia quando deficit explicita Christi non est necessaria dicta voluntas ad iustificationem ex natura rei, vt medium, vt ex se patet; neque est necessaria ex institutione Dei, quia de hac non constat. Et quamuis ad iustificationem extra Sacramentum sit necessaria voluntas implendi omnia præcepta graua, quæ implicita est in actu dilectionis Dei, quo fit dicta iustificatio, ac proinde etiam implendi præceptum credendi explicitē Christum; nihilominus tunc non est necessaria peculiari aliqua ratione, sed tantum generali implendi omnia præcepta graua, ac proinde dicta necessitas tantum est præcepti: ad iustificationem verò medio Sacramento non est necessaria talis voluntas; quia sicut tunc attritio de peccatis mortalibus habita ob ipsorum proprias malitias excludens voluntatem faciendi similia peccata sufficit ad iustificationem; ita etiam sufficit voluntas non faciendi similia peccata, & non requiritur voluntas vitandi omnia, seu implendi omnia præcepta graua.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum Fides explicita Christi in lege Evangelica sit iusto medium necessarium ad ingressum gloria?

ANUS relect. de Sacrament. p. 2. quæst. 2. Banez 2. 2. quæst. 2. art. 8. Aragon. art. 5. & Castro 2. de lege pœnali c. 14. admittētes Fidē explicitā Christi nō esse mediū necessarium ad iustificationē: nihilominus docēt homini iā iusto esse mediū necessarium ad adeptionē gloriæ. Probari autē potest;

K 2

quia

quia ex vna parte Fides explicita Christi non est medium necessarium ad iustificationem, vt diximus difficult. precedenti, & ex altera parte Fides explicita Christi est medium necessarium ad salutem, vt Aug. de Prædest. Sanct. cap. 7. supponit fuisse necessariam Cornelio, & generaliter significari videtur Marc. vi. *Qui non crediderit condemnabitur.* Et Ioan. 3. *Vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternā.* Et infra. *Qui non credit iam iudicatus est.* Ergo quamuis Fides explicita Christi non sit medium necessarium, vt peccator fiat iustus, est tamen vt iustus adipiscatur gloriam, seu salutem æternam.

Soar. vero disp. 12. sect. 4. Lorca disp. 22. mēb. 3. Turrian. disp. 27. dub. 7. Ægid. disp. 14. dub. 9. Vazq. r. 2. disp. 192. & communiter Theologi docent Fidem explicitam Christi homini iam iusto non esse medium necessarium ad adeptionē gloriæ, & meritō, quia absq; fudamēto dicitur iustificatū nō posse absque Fide explicita Christi perseverare in iustificatione, vt constabit ex solutione ad rationem aduersariorum. Imō id dicitur contra rationem, quia iustus, qui vsq; ad mortem iniustitia perseverat, saluatur, & adipiscitur gloriam, vt exprimitur Matth. 24. *Qui autem perseverauerit usque in finem (in iustitia videlicet, & sanctitate) hic saluus erit,* & definit Trident. sess. 6. cap. 16. & can. 26. & 32. Ad perseverandum autem in iustitia, & sanctitate non est necessaria, vt medium Fides explicita Christi, imō neque alijs obiecti; quia ad id sufficit, quod nullum violetur præceptum graue culpabiliter, & grauitur, quod absque dubio contingere potest absque Fide explicita Christi, imō cuiuscumq; alijs obiecti.

Ad rationem ergo aduersariorum concedimus Fidem explicitam Christi non esse medium necessarium ad iustificationem; negamus tamen esse medium necessarium ad gloriam; quamuis id existimauerit August. quia etiam existimauit esse medium necessarium ad iustificationem, quem quoad hoc etiam deseruit aduersarij; & quamuis in testimonijs scripturæ adductis significetur dictā Fidē esse necessariam ad gloriam, sed nō significatur esse necessariā necessitate medij de qua est præsens difficultas, sed tantū necessitate præcepti

affir-

affirmatiui, & negatiui in peccatore, vt violatione præcepti Fidei non apponat obicem iustificationi, & in iusto, vt violatione dicti præcepti non amittat iustitiam absque qua non saluabitur.

DIFFICULTAS IX.

Utrum Fides explicita mysterij Trinitatis sit medium necessarium ad iustificationem?

Conueniunt Theologi, ante aduentum Christi Fidem explicitam Trinitatis nō fuisse medium necessarium ad iustificationē, quia neque fuit necessaria ex natura rei, vt patet, quia ex hac sufficit Fides explicita Dei existentis, seu boni in se, neque ex institutione Dei, quia de hac non constat.

Est tamen difficultas, an iam in lege Evangelica sit medium necessarium ad iustificationem.

Valent. disp. 1. quæst. 2. p. 5. Sanct. lib. 2. cap. 2. Lorca disp. 20. nu. 6. & disp. 22. inter se comparatis, Becanus c. 12. q. 3. Granado disp. 2. sect. 2. & Adamus disp. 1. q. 7. dub. 2. partem affirmatiuam tuetur. Primo, quia Trinitas est obiectū principalissimū Fidei, ergo in hoc principalissimo statu legis Euangelicæ Fides, quæ magis principaliter requiritur ad iustificationem, tanquam medium est Fides explicita Trinitatis. Secundō, quia Baptismus est professio Trinitatis, & Baptismus est medium necessarium ad iustificationem: ergo etiam professio Trinitatis, & consequenter etiam Fides explicita Trinitatis, quia nequit quis rectē profiteri id quod non credit.

Scotus vero in 3. dist. 25. q. 1. Azor lib. 8. cap. 6. quæst. 6. Ægid. disp. 14. dub. 9. Vazquez in manuscriptis quæst. 2. ar. 7. dub. 2. & plures alij Theologi partem negatiuam tradunt, & merito; quia credere explicitē mysterium Trinitatis non est medium necessarium ad iustificationem ex natura rei, quia non est necessarium ad dilectionem Dei, quæ ad iustificationem sufficit, neque est medium necessarium ex institutione

K 3

Dei

Dei quasi Deus actum dilectionis Dei, & susceptionem Sacramenti iustificantis quibus solis fit iustificatio, alligauerit actui Fidei explicitæ Trinitatis: quia id non constat fundamento aliquo firmo; quia quod Trinitas sit obiectum principalissimum Fidei non conuincit quod adhuc in statu principali legem Evangelicæ Fides explicita illius sit medium necessarium ad iustificationem, quia quamuis sit obiectum principalissimum Fidei, potuit non institui Fides explicita illius medium necessarium, & non constat fuisse sic instituta: & quod Baptismus sit professio Trinitatis minus conuincit Fidem explicitam Trinitatis esse medium necessarium, quia quamuis sit professio Trinitatis, & sit medium necessarium ad salutem, potuit Fides explicita Trinitatis non sic institui, & non constat fuisse sic instituta; neque id constat scriptura ut patet, neque Patrum testimonio, quia qui dicunt Fidem Trinitatis esse necessarium facile exponuntur de necessitate præcepti.

Addimus primo Fidem explicitam Trinitatis non solum in re determinate non esse medium necessarium ad iustificationem, sed neque in re, vel in voto sub disunctione; neque esse medium necessarium, iam iustis ad ingressum gloriæ ob easdem omnino rationes, ob quas id etiam diximus difficult. 7. & 8. de Fide explicita Christi. Addimus secundo neque Fidem implicitam Trinitatis esse medium necessarium ad iustificationem, quia in nullo obiecto, cuius Fides explicita sit sic necessaria continetur, neque ab eo supponitur.

Si ergo neque Fides explicita Christi, neque Fides explicita Trinitatis est medium necessarium ad iustificationem, neque ad gloriam, nullius alius obiecti Fides explicita erit sic necessaria ad iustificationem, neque ad gloriam (nisi existentia, seu bonitatis Dei, & officij remuneratoris ad iustificationem extra Sacramentum, & ad eam in Sacramento Baptismi & pœnitentiæ, etiam Fides explicita officij iustificatoris) quia nullius alius obiecti Fides explicita est sic necessaria ex natura rei, ut patet, neque ex institutione Dei, quia de hac non constat.

(?)

DIF-

DIFFICULTAS X.

Quorum obiectorum Fides sit necessaria omnibus fidelibus necessitate præcepti?

CONVENIUNT Primo DD. contra Caluinum non esse præceptum seu obligationem credendi explicitè omnia obiecta à Deo reuelata, quia nullo fundamento constat de tali præcepto seu obligatione. Conueniunt secundo non satisfieri præcepto Fidei credendo generatim, & implicitè quidquid credit Ecclesia Romana; sed ex præcepto Fidei esse aliqua explicitè credenda, ut ex dicendis constabit; & oppositum est error damnatus à Gregorio XI. ut refertur in directorio inquisitorum, 2. p. q. 10. art. 8. Conueniunt tertio ex præcepto Fidei ad minus credenda esse explicitè obiecta illa, quorum Fides explicita est necessaria necessitate medij (quæ in nostra sententia sunt Deum esse existentem seu bonum, & iustificatorem, & glorificatorem) quia sicut Fides explicita eorum obiectorum est maximè necessaria ad salutem; ita etiam est maximè sub præcepto illius Fidei.

Est tamen difficultas, an præter hæc tria obiecta sint omnibus fidelibus credenda alia ex præcepto? & quæ?

Rosella verbo *Fides*, & alij docent fideles satisfacere præcepto Fidei, credendo explicitè obiecta, quorum Fides explicita est medium necessarium ad salutem, & credendo implicitè reliqua in Fide Ecclesiæ, credendo videlicet generatim, & in confuso quidquid credit Ecclesia.

Bonauent. in 3. dist. 25. art. 1. q. 3. & Duarand. q. 1. docent fideles omnes teneri ex præcepto Fidei credere articulos, qui solemniter in Ecclesia celebrantur, & non teneri credere alios.

Lorca disput. 23. docet fideles omnes teneri ex præcepto Fidei credere quatuordecim articulos, qui in puerorū Catechismo continentur, & reliqua, quæ in symbolo Apostolorū

K 4

con-

continentur; & mysteria quæ in Ecclesia solemniter celebrantur, vt mysterium Circumcisionis, Præsentationis in Templo, Transfigurationis, & aduentus Spiritus Sancti.

Sanc. ver. lib. 2. sum. cap. 3. Azor lib. 8. cap. 6. a quæst. 2. Soar. disp. 13. sect. 4. Turrian. disp. 28. dub. 1. Becan. cap. 12. & Vazq. 1. 2. disp. 121. docent & meritò fideles omnes ex præcepto Fidei teneri credere explicitè, seu seorsim omnes articulos in symbolo Apostolorum contentos, & non amplius (ex quibus Vazq. & Sanc. excipiunt articulum communionis sanctorum, & ferè idem docent communiter DD.

Et in primis fideles teneri credere explicitè omnes articulos Fidei in symbolo Apostolorum contentos, dicitur in Catechismo Pij V. in initio illis verbis: *Quæ primum Christiani homines tenere debent, illa sunt quæ sancti Apostoli diuino spiritu afflati duodecim symboli articulis distinxerunt.* Quod etiam probat praxis, & vltus Ecclesiæ, quæ nullum adultum admittit ad Baptismum, nisi credentem articulos in symbolo Apostolorum contentos. Et id etiam indicat Augustin. serm. 135. de temp. dum ait. *Symbolum est regula Fidei vestra breuis, & grandis.*

Et ratione probatur quia Christus Mare. vltimo cōmēdans Apostolis prædicationem Euangelij omni creaturæ, addidit: *Qui non crediderit condemnabitur,* vbi non dixit, *Qui discrediderit condemnabitur,* sed *qui non crediderit;* aliàs qui non discredideret, quamuis nihil crederet non condemnaretur; ergo ad minus est necessarium necessitate præcepti credere articulos in symbolo Apostolorum contentos; quia valde verisimile est Apostolos ea in vnum aggregasse, quæ necessario ex præcepto Christi credenda erant, vt essent omnibus in promptu. Quod autem communio sanctorum non contineatur in Catechismo paruulorum est, quia est maximè obscura, & in eo Catechismo prima tantum Rudimēta Fidei pro paruulorum captu traduntur.

Obseruandum tamen est, in quo DD. communiter conueniunt ad impletionem præcepti Fidei sufficere dictos articulos explicitè in seipsis, seu seorsim credere quoad substantiam. Nihilominus in declarando, qui dicit eos credere quoad substantiam non omnes conueniunt: varijs tamen de-

clara-

clarationibus missis, dicendum est, vt optimè Azor & Sanctius credere articulos quoad substantiam idem esse, ac eos credere vt vocibus ipsis significantur, quamuis confusè, & non distinctè significantur. Vnde satisfiet explicitè, seu seorsim credendo Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum esse vnum tantum Deum, quamuis non credatur distinctè esse vnam essentiam, seu Deitatem in tribus personis, & satisfiet explicitè, seu seorsim credendo Christum esse Deum, & hominem, quamuis non credatur distinctè in Christo esse duas naturas, & vnam personam.

Quod verò præcepto Fidei, seu ob ipsum assensum Fidei non sint alia necessario credenda probatur, quia ad id affirmandum nullum apparet sufficiens fundamentum: imò non esse alia ex præcepto credenda conijcitur ex eo, quod Apostoli solos dictos Articulos in vnum collegerint, vt omnibus essent in promptu ad eos credendos, alias diminutè processissent.

Vnde, vt optimè Medina lib. 4. de recta in Deum Fide c. 6. Sacramenta non sunt ex præcepto explicitè credenda; neque præcepta Decalogi, neque oratio Dominica, neque opera misericordiæ; quia vt nuper dicebamus præcepto credendi Fide diuina satisfiet credendo explicitè, seu seorsim quoad substantiam credibilia, quæ in symbolo Apostolorum continentur. Nihilominus præcepta Decalogi, & Ecclesiæ sunt ex necessitate præcepti addiscenda, & scienda, & etiam alia præcepta particularia vnicuique ob proprium statum incumbētia, vt possint suo tempore executioni mandari (non orationem Dominicam, neque opera misericordiæ, quamuis indecens sit orationem Dominicam ignorare, & hoc solum, & non obligatio aliqua in aliquibus Concilijs Provincialibus indicatur) ac proinde sunt addiscenda, & scienda ex præcepto orto ex virtutibus, ad quas pertinent opera ipsa præcepta, quia scilicet tantum debent sciri ob opera ipsa præcepta, vt suo tempore executioni mandentur; ad id tamen non est necessaria Fides diuina eorum, sed sufficit Fides humana, vel alia humana notitia: imò non est ex præcepto necessarium dicta præcepta memoriter scire eo ordine, & verbis, quibus in puerorum Catechismo continentur, vt aduer-

tunt

tunt Sanc. ubi supra. & Agid. disp. 14. dub. 10. sed sufficit illa scire quoad sensum quocumque ordine, & quibusvis verbis sciatur neque est necessarium illa habere in promptu, sed sufficit illa ita scire (quamvis tantum leuiter, & formidolosè) ut oblata occasione, possit quis vel veritatem inquirere, vel saltem partem tutiorem (eam scilicet, in qua nequeat esse peccatum) eligere, quia notitia dictorum praeceptorum tantum est necessaria ex obligatione ipsorum, ut opera ipsa praecepta suo tempore executioni mandentur; ad hoc autem non est necessarium illa in promptu habere, sed sufficit dicta scientia, & notitia, quamvis levis, imò & dubia.

DIFFICULTAS XI.

*Quale sit praeceptum affirmatiuum Fidei,
& pro quo tempore obliget.*

CIRCA Prius conveniunt communiter DD. praeceptum affirmatiuum Fidei diuinæ, quod est proprium ipsius Fidei, sub quo ob ipsum assensum Fidei tenemur credere articulos in symbolo Apostolorum contentos, esse positiuum & non naturale (saltem quoad articulos non necessarios necessitate medijs) & esse diuinum quoad illos, & quoad nullum articulum esse Ecclesiasticum.

Et in primis non est Ecclesiasticum quoad aliquem articulum, ut contra Aragon. q. 2. art. 6. dub. 2. qui existimat esse Ecclesiasticum quoad aliquos articulos ex posterioribus aduertunt Sanc. cap. 3. & communiter DD. & quia Ecclesia id quoad nullum articulum præcipere potest, quia credere est actus purè internus, quem Ecclesia nequit præcipere, & quia quamvis posset, non constaret id præcipisse.

Deinde dictum praeceptum est diuinum; quia Christus id præcepit Marc. ult. & est positiuum non naturale, saltem quoad reliquos articulos exceptis necessarijs necessitate medijs, quia nullo fundamento constat reliquos esse ex natu-

ra rei sub praecepto: imò neque est naturale quoad articulos necessarios necessitate medijs, ut contra Lorcam Turrian. & Becan. aduertunt Sanc. & Soar. disp. 13. sect. 4. quia etiam nullo sufficienti fundamento, constat ex natura rei esse ex praecepto proprio seu per se credendos: quod verò eos credere sit medium necessarium ad iustificationem, tantum probat id etiam esse necessarium ex praecepto, quando iustificatio est ex praecepto necessaria, & tantum esse necessarium ex praecepto ipsius iustificationis quod non est ideidiuinæ, sed Charitatis erga Deum, ut dicimus tract. de Pœnitent. disp. 3. difficult. 2. & tantum obligans pro articulo mortis, ut dicimus diffic. 4.

Ci rea posterius nempe pro quo tempore obliget dictum praeceptum Fidei existimamus obligare non pro diebus festis, ut nonnulli falso absque fundamento indicant; neque obligare ad credendum quodlibet mysterium pro eo die quo celebratur ab Ecclesia, ut Nider in suo praeceptorio immerito docuit; neque obligare semel in vita pro tempore ad arbitrium ipsius credentis; ut alij etiam absque fundamento dixerunt; neque tantum obligare pro tempore pubertatis (quod in pueris est 14. annorum, & in puellis duodecim) ut in merito docuerunt Rodriguez, & Ludouicus Lopez: sed obligare pro initio vsus rationis perfecti, ut docent Sanch. Azor, Soar. Lorca, Turrian. Agid. & Gran. ac proinde eo ipso quod quis sit adultus, & capax perfecti vsus rationis, & ei sufficienter proponuntur dicti articuli, vel aliquis eorum, tenetur elicere actum Fidei diuinæ (non statim physicè, sed moraliter cum aliqua temporis latitudine) & id sonant verba Christi Marc. ultimo: *Prædicato Evangelium omni creaturae, qui crediderit, videlicet pro tunc: Saluus erit qui verò non crediderit, videlicet pro tunc condemnabitur*: & sanè existimandum est pro eo initio traditum fuisse a Christo praeceptum credendi Fidei diuinæ, quia hæc est maxime necessaria ad rectè instituendam vitam, quasi initium, & fundamentum rectæ vitæ.

Post initium verò morale perfecti vsus rationis, qui ià obseruauit praeceptum Fidei credendo dictos articulos non tenetur amplius ex praecepto affirmatiuo, adhuc pro articulo mortis

quia pro alio tempore nullum est sufficiens fundamentum; id tamen non tollit aliquoties pro alijs temporibus esse præceptum explicitè, seu seorsim credendi aliquem, vel aliquos articulos; vel aliquid aliud credibile, vt contingit quando occurrit præceptum contritionis, aut alius actus dilectionis, aut spei, aut iustificationis, quod impleri nequit, absque præuio actu Fidei; quia tunc ad hunc actum Fidei obligamur non per se, seu præcepto proprio ipsius Fidei, sed per accidens, seu præcepto illo ob cuius impletionem obligamur ad credendum; & etiam quando ad vincendam tentationem inducentem nos ad discredendum est necessarium credere, ad id obligamur non præcepto affirmatiuo credendi, sed negatiuo non discredendi, quia tunc vt huic satisfaciamus, tenemur ad affirmatiue credendum.

Addimus in quo DD. conueniunt, symbolum Apostolorum quoad substantiam eo modo quo articuli in eo contenti credendi sunt, addiscendum esse ex præcepto, & memoria retinendum; ita vt sciri dicatur, non tamen ita, vt possit referri, sed sufficit ita habitualiter scire, vt quis de eo interrogatus possit, sufficienter respondere; & hoc præceptum non esse Ecclesiasticum à tempore Apostolorum inceptum, vt nonnulli falso dicunt, quia scire est actus intellectus quem veritate internum nequit Ecclesia præcipere, sed esse diuinum à Christo Domino latum; quia credi potest Christum, qui Apostolis præcepit docere omnes gentes, & omnibus prædicare Euangelium, & qui omnes obligauit ad eliciendum actum Fidei circa Articulos in symbolo Apostolorum contentos, etiam voluisse, vt eos saltem habitualiter dicto modo scirèt, vt sic vita rectè, & Christianè instituatur. Et hoc præceptum esse virtutis studiositatis, & eo omnes equaliter obligari maiores, & minores, sicut & præcepto credendi, maiores tamen vt Episcopos, & Parochos ad id teneri etiam ex vi sui officij, vt possint suos subditos instruere; & consequenter etiam teneri præcepto naturali Fidelitatis dictos Articulos, & alias veritates Fidei, v.g. Sacramenta scire; & melius quam plebem, seu minores; quia ex vi sui officij tenentur plebem pascere, & eam dictos articulos, & alias veritates instruere, quod efficere nequeunt absque eorum notitia, & maiori qua

habi-

habituali, & quam confusa; quibus plebs satisfacit; imò Episcopos teneri maiorem notitiam habere, quam Parochos, tam quoad obiecta, quam quoad perfectionem notitiæ, quia sunt Pastores etiam Parochorum.

DIFFICULTAS XII.

Utrum inter Fideles possit esse ignorantia inuincibilis articulorum, quos tenentur credere?

IGNORANTIA Inuincibilis dicitur, quæ vinci, & superari nequit industria ipsius ignorantis; aut si potest non debet; & ideo ignorantia inuincibilis excusat sic ignorantem à culpa.

Supponimus ergo Baptizatos degentes inter Fideles posse pro paruo tempore post perfectum vsum rationis habere ignorantiam inuincibilem omnium articulorum Fidei, quos tenentur credere; quia contingere potest quod pro paruo tempore nihil articulorum audierint, aut quod nihil perceperint, quamuis audierint; & pro longo tempore non posse habere ignorantiam inuincibilem omnium.

Est tamen difficultas, an prædicti pro longo tempore possint habere ignorantiam inuincibilem alicuius, vel aliquorum articulorum quos credere tenentur.

Bonauent. in 3. distin. 25. art. 1. q. 3. Durand. q. 1. Gabr. art. 2. Angelus, verbo, *Fides*, num. 7. Syluest. q. 3. & Rodrig. tom. 1. cap. 88. partem negatiuam tuerentur, quia in potestate cuiuslibet Fidelis inter alios Fideles degentis est acquirere notitiam dictorum articulorum, quia passim in Ecclesia circumferuntur; ergo qui eos ignorat, non inuincibiliter, sed vincibiliter ignorat; quia eorum ignorantiam vincere potest.

Medina verò lib. 4. de reſta in Deum Fide à cap. 8. Banez quæst. 2. artic. 8. dub. 2. Lorca disput. 30. Ægid. disput. 14. dub. 11. Sanch. in summ. lib. 2. cap. 3. Vazquez 1. 2. disp.

121. & Petr. Hurt. ad. disput. 65. sect. 2. partem affirmatiuam tradunt, & merito quia non desunt, qui aliquos articulos ex dictis quamuis passim circumferantur in Ecclesia ignorent, nonnulli, quia eis ob suam rusticitatem, & ob parentum, & Parochorum incuriam non occurrit scrupulus; neque dubium, an præter aliquos articulos, quos sciunt supersint alij credendi, qui eo ipso illos ignorant inuincibiliter physicè; quia sua intentione, & industria, eorum notitiam procurare non potuerunt, quia absque scrupulo, & dubio id nequeunt procurare: & alij quia quamuis eis occurrat scrupulus, aut dubium, quod præter aliquos quos sciunt supersint alij articuli, non tamen quod supersint addiscendi ex obligatione, vel quia nihil de ea obligatione audierunt, vel quia si audierunt id ob suam rusticitatem non perceperunt, qui eo ipso illos ignorant inuincibiliter moraliter; quia non existente scrupulo, neque dubio obligationis, non debuerunt eam ignorantiam vincere. Ex quo satisfieri potest rationi aduersariorum.

Ex dictis constat, confessarium, qui aliqua prudente ratione, aut prudente iudicio timet poenitentem ignorare ea, quæ diximus esse ex præcepto scienda, quando præceptum est graue, teneri interrogare illos, an illa sciant, saltem modo supra dicto; quia tenetur interrogare peccata mortalia, quæ prudenter timet poenitentem fecisse, & omittit confiteri; id tamen potest rarissime timere, quia rarissime contingit esse aliquem, qui saltem crasso modo, & absque ordine non sciat præcepta Decalogi, & Ecclesiæ, & articulos in symbolo Apostolorum contentos. Quando autem inueniatur, qui aliquid ex præcepto sciendum ignoret, quamuis culpabiliter mortaliter, non est ei absolutio deneganda, dum ipsum poeniteat præteritæ culpæ, si culpam habuit & proponat postea addiscere, quamuis aliquoties propositum frugerit: sicut fit circa alia peccata, ut generaliter dicimus tract. de Poenit.

tent. disput. 10. difficult. 23.

(2.)

DIS-

DISPUT. IX.

De actu externo Fidei.

DIFFICULTAS I.

Utrum confessio Fidei sit actus virtutis Fidei?

QUAMVIS Confessio Fidei, seu rerum Fidei pertineat ad Religionem, quando est Laus Dei; & pertineat ad veracitatem, quando est conformis iudicio, seu assensui interiori: etiā & semper est actus virtutis Fidei diuinæ, quæ est in intellectu (in quo Theologi conueniunt) non primarius, sed secundarius; quia exterior locutio est substituta, seu signum substitutum (non significatum) locutionis interioris intellectus, instituta, & facta ad supplendam vicem illius respectu hominum; quia hominibus loqui non possumus loquutione interiori, sed tantum exteriori; ac proinde ad virtutem Fidei diuinæ intellectus pertinet tanquam actus secundarius, & substitutus actus interioris qui est primarius, & habet eadem honestatem ac primarius, quia eodem modo est honestum, & cedens in reuerentiam Dei omnino veri dictis ab ipso ob ipsius auctoritatem credere, & ea exterius confiteri.

Est tamen difficultas, an confessio Fidei sit actus elicited Fidei, an ab ipsa imperatus?

Non desunt, qui existiment esse actum imperatum Fidei non elicited quia non elicited physicè ab habitu Fidei. Bañ. verò q. 3. art. 1. & Vazq. 1. 2. disp. 83. n. 16. existimant non esse actum imperatum, sed elicited Fidei, & merito nō, quia ab habitu Fidei physicè elicited, quia verè nō elicited adhuc remotè, &

media-

mediate, sed quia est substituta actus interioris elicitum ab ipso habitu, cōplens ipsum actum interiorelem elicitum in ordine ad homines, & versatur circa idem obiectum materiale, circa quod interior elicitus, & habet eandem honestatem, quam interior, qui eam habet in se, & primario; confessio verò Fidei secundo derivatam ab ipso assensu interiori, cuius ipsa est signum substitutivum, sicut urina est sana secundo ad sanitatem animalis, cuius est signum significativum.

DIFFICULTAS II.

Utrum Negatio Fidei prohibita sit?

ERROR Fuit Helcesaitarum (ut testantur Eusebius lib. 6. Histor. cap. 31. & Epiphanius heresi. 19.) assertum licitum esse in tormentis negare Fidem, dum corde retineatur.

Catholici tamen conveniunt pro nullo malo vitando, neque pro aliquo alio fine posse absque peccato gravi exteriori negari Fidem serio (addimus serio, ut excludantur comædiæ, & ludi, in quibus id potest absque peccato saltem mortali fieri) quamvis corde retineatur: ac proinde id esse prohibitum præcepto negativo obligante semper, & pro semper; quod significatur Matth. 10. dum postquam dixit Christus non esse timendos eos, qui persequuntur Fideles, quamvis possint occidere corpus, subdit: *Qui negaverit me coram hominibus* (subintellige adhuc pro vitanda morte) *negabo & ego eum coram Patre meo*: Quod etiam constat ex perpetuo sensu Ecclesiæ, quæ semper iudicavit nefas maximum, adhuc pro vitanda morte Fidem negare. Et ratione probatur, quia præter quam quod exteriori negare Fidem, siue in totum, siue in partem, quando animo retinetur est mentiri, etiam est irreverentia, seu iniuria gravis contra Deum revelantem, affirmare, quamvis solum exteriori, non esse, quod Deus dixit esse, etiam si id affirmetur cum restrictione mentali; imò & verbis æquivocis, quæ possint alium verum sensum habere, dummodo verbis ipsis in alijs personis generetur sensus hæreticus, quia absque dubio talibus verbis iniu-

riatur

riatur Fides divina, seu Deus revelans; sicut nequit quis absque iniuria in alterum verbis suis, adhuc addita restrictione mentali, aut æquivocis persuadere alijs illum alterum commississe crimen aliquod, quod verè non commissit, ac proinde negatio exterior Fidei divinæ, quæ persuaderetur Deum mentitum fuisse, nequit restrictione vlla, neque æquivocatione excusari, adhuc à mendatio: ergo exteriori negare Fidem, adhuc pro vitanda morte nequit fieri, absque gravi peccato iniuriæ, seu infidelitatis exterioris contra Deum revelantem, & quando corde retinetur, nequit etiam fieri absque peccato veniali mendacij.

Peccat etiam gravissimè contra Fidem, seu contra Deum revelantem, qui verbis negat Fidem esse certam; quia eadem est irreverentia contra Deum revelantem affirmare posse esse falsum, quod Deus dixit esse verum; & etiam qui serio negat se esse Christianum; quia eo ipso implicitè negat se credere in Christum, quia negando se esse Christianum, significat Fidem in Christum non esse veram, neque dignam, ut teneatur, & ideo Petrus ex eo solum quod negavit se esse discipulum Christi, indicatus fuit negasse Christum, & gravissimè peccasse. Et eodem modo gravissimè peccat contra Fidem, qui negat se esse Papistam coram hæreticis, qui per Papistas intelligunt eos, qui Romanum Pontificem agnoscunt, ut caput Ecclesiæ; quia eo ipso implicitè negat Romanum Pontificem esse caput Ecclesiæ, & ea negatione significat id non esse verum, neque dignum, ut teneatur. Et etiam gravissimè peccat contra Fidem, qui affirmat se esse, aut Iudæum, aut Mahumetanum, aut Calvinistam, quia eo ipso implicitè negat se esse Catholicum, & Fidem Christi tenere, quia neque Iudæus, neque Mahumetanus, neque Calvinista est Catholicus, neque Fidem Christi tenet.

Excipimus tamen casum in quo quis negans se esse Christianum, aut Papistam, & affirmans se esse Mahumetanum, aut Calvinistam attentis intentione interrogantis, aut alijs circumstantijs, non negat adhuc implicitè Fidem divinam, sed aliud, ut si quando esset bellum inter infideles ex vna parte, & inter Christianos ex altera interrogaretur quis ab infidelibus, an esset Christianus non curantibus de qualitate

L

Re.

Religionis, sed an esset aduersarijs, quia tunc neque implicite negaret Fidem, sed tantum se esse hostem illorum, in quo ad summum esset peccatum veniale mendacij officiosi, si non vteretur amphibologia, & nullum esset peccatum, si ea vteretur, ut tunc uti posset.

Negare tamen se esse Sacerdotem, aut Religiosum, quavis interrogatus in odium status non est contra Fidem, quia non eo ipso negat Fidem, quia Fides etiam est in illis, qui neque sunt Sacerdotes, neque Religiosi, neque significat eos status esse indignos, ut suscipiantur, sicut negans se esse Christianum, quando curatur de qualitate Christianismi, significat Christianismum non esse dignum, ut suscipiatur, quia status Sacerdotalis, & status Religionis non sunt necessario suscipiendi, sicut est Fides Christiana, ac proinde non significat illos non esse dignos, ut suscipiantur, sicut neque significat, qui negat, & verè non esse Sacerdotem, neque Religiosum, sed tantum significat non suscepisse illos; quia noluit, cum ad id non fuerit aliquo præcepto obligatus.

Addimus præceptum istud negatiuum non negandi Fidem esse naturale proprium ipsius Fidei diuinæ internæ; quia negatio exterior Fidei ex natura rei, seu sua natura est contra virtutem Fidei opposita actui secundario illius: & quia id sua natura erat contra virtutem Fidei, ideo Christus Matth. 10. protulit supradicta verba, unde non est necessarium dicere Christum in eo loco dictum præceptum tradidisse, seu esse diuinum.

DIFFICULTAS III.

Vtrum confessio exterior Fidei sit sub præcepto & pro quo tempore?

CIRCA Prius conueniunt Theologi esse præceptum confitendi exterius Fidem, quod nonnulli deducunt ex illo Paul. ad Roman. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore au-*

tem

tem confessio fit ad salutem: His tamen verbis potius significatur efficacia Fidei, & confessionis ipsius, quam necessitas, seu obligatio. Deducitur tamen ex illo Luc. 9. *qui me erubuerit, hunc filium hominis erubescet:* quod etiam postea ratione constabit, & quale sit huiusmodi præceptum.

Circa posterius supponimus pro varijs temporibus esse obligationem confitendi Fidem exterius, ortam ex præceptis aliarum virtutum à Fide, ut quando ex iustitia, vel ex Fidelitate, quia ex officio, aut quando ex misericordia, quia in extrema necessitate tenemur ad instruendos alios de rebus Fidei; aut ad exhortandum, ne deficiant à Fide, vel ut conuertantur ad Fidem; quia non possumus alios instruere de Fide, neque ad eam exhortari, nisi exterius confitendo Fidem: & quando ex virtute Religionis tenemur audire Sacram, aut Sacramentum aliquod suscipere, quia his implicite confitemur exterius Fidem.

Hoc supposito conueniunt primò Theologi Fidem diuinam ratione sui, & suo proprio præcepto obligare ad externam confessionem ipsius, quando ex non confessione, seu ex silentio circa res Fidei fit iniuria, seu irreuerentia Fidei, ut contingit, quando quis suo silentio insinuat Fidem non esse veram, aut non esse certam, aut eam parui facere, quod potest contingere, & aliquando contingit, quando quis interrogatus, an sit Christianus in odium Fidei (ut scilicet puniatur, aut illudatur ob Fidem) non respondet; & huic potest accedere, & aliquando accedit, quod quis suo silentio scandalizet, seu inducat Fideles, ut deficiant à Fide, & infideles, ut infidelitate perfenerent.

In priori autem casu, in quo scilicet ex non confessione Fidei irrogatur iniuria Fidei, seu Deo reuelanti; obligatio quæ tunc est exterius confitendi Fidem, non oritur ex præcepto affirmatiuo Fidei, sed ex negatiuo non discredendi, ut aduertunt Agidius disput. 15. dub. 4. & Vazq. in manuscriptis quest. 3. artic. 2. dub. 2. ac proinde tunc non confiteri exterius Fidem non est peccatum omissionis, sed commissionis, quia tunc omisio confessionis est quasi actus insinuationis, falsitatis, vel incertitudinis, vel contemptus Fidei, qui actus possitiue, seu commissiue opponitur actui

L 2

secun-

secundario virtutis Fidei; nempe confessioni Fidei, & ratione huius præcepti negatiui Christus protulit verba illa supra dicta Luc. 9. & non ratione alicuius præcepti affirmatiui; quia absque dubio ibi loquutus est de silentio Fidei, quando ob ipsum honor Christi & Fidei ipsius periclitatur. Imò in altero posteriori casu, in quo quis suo silentio alios scandalizat, seu inducit ad deferendam possitiuè Fidem, vel ad perseverandū possitiuè in infidelitate, obligatio exterius confitendi Fidem, etiam oritur ex præcepto negatiuo Fidei non primariè, sed secundariè, & deriuatiuè; quia cōtra illud præceptum est alios deferere Fidem, & perseverare in infidelitate, ex quo in inductionem scandalizantis secundariè deriuatur.

Conueniunt secundò Theologi Fidem diuinam ratione sui, seu suo proprio præcepto obligare ad externam confessionem sui, quando confessio hæc est necessaria, vel ad conversionem alicuius ad Fidem, vel ad confirmationem alicuius, in Fide vacillantis, ne deficiat a Fide; quia Fides non solum obligat primariè, vt quis eam sibi acquirat & eā retineat, sed etiā secundariè obligat ad illam confessionē, quando necessaria est, vt impediatur in alijs peccatum contra ipsam Fidem siue eam non admittendo, siue eam deferendo, sicut quæcumque alia virtus etiam obligat, quamuis tantum secundariè, vt in alijs impediatur peccatum contra illam (& ideo existimamus correctionem fraternam ex suo obiecto esse actum illius virtutis contra quam futurum est peccatum, quod correctione ipsa impedire conamur; ita tamen vt in eo non sit primariè bonitas illius virtutis, sed tantum secundariè, & deriuatiuè) in hoc autem casu obligatio confessionis externæ oritur ex proprio præcepto affirmatiuo Fidei, quando confessio necessaria est, vt impediatur peccatum omissionis in alio, quando scilicet necessaria est, vt ille alius admittat Fidem, & oritur ex proprio præcepto negatiuo Fidei, quando confessio necessaria est vt in alio impediatur peccatū commissionis cōtra Fidē, quando scilicet est necessaria, vt alius nō deficiat a Fide; neutrum tamē dictū præceptū affirmatiuū videlicet, & negatiuū Fidei in duobus casibus dictis obligat ad cōfessionē externā Fidei cū di-

pendio vitæ: imò neque cum alio graui damno minore, quia nullum apparet sufficiens fundamentum ad affirmandū obligare cum tanto dispendio.

Addimus esse præceptum affirmatiuum Ecclesiasticum confessionis Fidei traditum à Trident. sess. 24. cap. 12. de reformatione, & sess. 25. cap. 2. de reformatione, quo præcipitur confessio Fidei promotis in Parochos, & in Canonicos, & in Dignitates Ecclesiarum Cathedraliū, & in Episcopos, & in Archiepiscopos, & in Primates, & in Patriarchas, quod præceptum Pius IV. in motu proprio, qui incipit: *Iniunctū nobis*: extendit ad Prælatos Religionum, quod non viget in omnibus Religionibus, & Pius V. in motu proprio, qui incipit: *In Sacrosancta*: etiam extendit illud ad omnes, qui promouentur ad Doctoratum & ad Magisterium, & ad Cathedram, & ad Lecturam, adhuc Grammaticæ, quod non in omnibus locis viget, sed in aliquibus, & in his non quoad omnem lectionem.

Addunt Soar. disp. 14. sect. 2. & Ægid. disput. 15. dub. 4. quemlibet adultum teneri ad exterius profitendam Fidem, quando baptizatur. Imò addit Soar. eum, qui ante adultam ætatem fuit baptizatus, teneri quando ad eam peruenit, quā primum possit profiteri Fidem; huius tamen obligationis nullum apparet sufficiens fundamentum.

DIFFICULTAS IIII.

Vtrum quando quis in odium Fidei interrogatur, an sit Christianus, vel quid simile teneatur affirmatiue respondere?

ANGELVS Verbo, *Fides*, n. 8. Syluest. q. 5. Arag. 2. 2. art. 2. & Vazq. in manu scriptis dub. 2. docent, sic interrogatum in odium Fidei ad id teneri, quia tunc ex silentio irrogatur iniuria Fidei, quod Sancius lib. 2. sum. c. 4. limitat, vt tantum sit verum, quando quis interrogatur a persona publica, aut a persona priuata graui, quia tunc solum suo silentio irrogatur iniuria Fidei.

Lorca verò disp. 24. num. 22. Agid. disput. 5. num. 109 Adam. q. 7. dub. 5. & Granada tract. 11. sect. 2. docent sic interrogatum in odium Fidei, quamvis à persona publica, & publicè pro tribunali sedente, non eo ipso teneri affirmatiuè respondere; quod etiam insinuat Soar. disp. 14. sect. 3. & meritiò, quia sic interrogatus in odium Fidei, quamvis non respondet affirmatiuè, sed taceat, aut si respondeat, non respondendo ad propositum, dicendo, quid ad te? aut nolo tibi respondere, non eo ipso irrogat iniuriam Christo, neq; Fidei ipsius, quia non eo ipso censetur negare Christum, neq; Fidem Christi; imò potius censetur eam tenere, quia eo silentio, aut responsione extra propositum insinuat Fidem Christi tenere; quia si eam non teneret, absq; dubio id exprimeret, cum videat negatione, & dicta expressione se fugere malum, quod sibi ab interrogante imminet, & ei odiente Christianissimè placere, ac proinde in ea occasione tacendo consentire videtur, quod sit Christianus, ob quod Tyrannus iuridicè tyrannicè procedens, sic interrogatum non negantem punit tanquam consentientem Christum; neque eo ipso quod sic interrogatus non respondeat affirmatiuè censetur in Fide vacillare, imò neque Fidem contemnere, quia non respondere affirmatiuè provenire potest ne ea responsione displiceat tyranno minanti mortē, aut aliud graue malum: Fidelis ergo sic interrogatus, quamvis à publica persona, & pro tribunali, nō eo ipso tenetur affirmatiuè respondere; quia si teneretur, maximè, quia nō respondēdo affirmatiuè, indicaret se negare Fidē Christi, aut in ea vacillare, aut eā contēnere.

Nihilominus si sic interrogatus, aliquando attentis circumstantiis suo silentio, aut elusione interrogationis cēseatur negare Fidē, quod rarissimè continget, aut in ea vacillare, ut cōtingere potest, quāvis rarò, aut eā cōtēnere, ut nō rarò cōtinget, quādo interrogatur à iudice Tyranno, & pro tribunali, & persequēte fideles, tenetur affirmatiuè respondere, aliās irrogabit iniuriā Fidei: quod autē quādo quis interrogatur à iudice tyranno Fideles persequēte, & pro tribunali nō rarò, imò regulariter cēseatur cōtēnere Fidē Christi, si affirmatiuè nō respōdeat, cōstat, ex eò quod tunc tyrannus quasi publico certamine agit causā Fidei & nō sicut alia causa agi solēt, ut

scilicet veritas constet, & æquitas seruetur, sed contra Fidē intendens eam esse falsam, & ea intentione vocat martyres, quasi testes, nō ut testificētur, quod sentiant, sed ut determinatē testificentur contra eam; ac proinde in occasione tanti momenti tacere & Fidē non expressè defendere, est eam cōtemnere, quando ad tacendum non est aliqua extraordinaria causa; secus est, quando quis in particulari non interrogatur, sed generaliter præcipitur à tyranno, ut qui Christianus fuerit compareat, & se prodāt, ut aduertit Soar. quia tunc non se prodendo, non contemnit Fidem.

DIFFICULTAS V.

Utrum tempore persecutionis liceat Christiano fugere, ne cogatur Fidem negare, vel ne puniatur.

TERTULIAN. Lib. de fuga in persecutione (quem sui Montanistæ secuti sunt) absolutè docet non esse licitum in ea occasione fugere, quia qui in ea fugit, aut se occultat insinuat se esse inconstantem, & vacillare in Fide, ut constat de Martyre illo ex 40. qui eo ipso quod aufugit iudicatus est inconstans in Fide. Et confirmatur exemplo fugæ Apostolorum, quando Christus comprehensus fuit à suis hostibus, quæ culpæ imputatur.

Catholici tamē cōueniunt ex obiecto, & per se licitū esse fugere & se occultare tempore persecutionis, quod plures Patres docent, & exprimitur Matth. 10. illis verbis: *Cum autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam.* quod dictum est à Christo, nō tantum ob Apostolos, ut vult Tertul. sed etiam ob omnes Fideles, ut ex antecedentibus, & consequentibus verbis patet. Idē quoq; constat exēplo Pauli, qui 2. ad Corint. 11. refert ipsum per fenestram in porta dimissū manus Areti Regis fugisse: & exēplo Petri, qui Act. 12. captus ab Herode, diuinitus liberatus fugit, & exemplo Christi Domini, qui sæpē, ne lapidaretur, aut ne occideretur in odiū suæ doctrinæ, fugit Matth. 2. & 4. & Ioann. 8. & 10.

& 11. & exemplo Athanasij, qui tempore persecutionis fugit, & se occultavit, quod etiam multi sanctificerunt.

Et ratione probatur, quia fuga in tali occasione non est prohibita iure aliquo positivo, ut patet, nec iure naturali, quia fuga in tali occasione non est contraria Fidei, quia id non est negare Fidem, neque in ea vacillare, quia potius est quædam implicita confessio Fidei; quia qui fugit, ne cogatur negare Fidem, vel ne puniatur ob Fidem, insinuat se tenere Fidem, & existimare eam esse certam; neque id est contemnere Fidem, sed vel se servare ob aliquam utilitatem spiritualem propriam, vel proximorum, vel saltem ne absque necessitate puniatur ob Fidem, ergo tempore persecutionis est per se, seu ex obiecto licitum: imò aliquando potest esse sub præcepto, saltem quando vita fugientis est populo necessaria.

Addimus id esse licitum per se, seu ex obiecto, quia aliquando per accidens potest esse illicitum, aut contra iustitiam, vel fidelitatem, ut quando est Pastor animarum, & in ea occasione est ipsis necessarius, aut contra Charitatem, vel misericordiam: imò aliquando potest esse contra Fidē, quando scilicet fuga est occasio contemptus Fidei, quod potest contingere, præsertim, quando quia Pastor fugit, & Fidem non defendit, infideles illam contemnunt; quod arbitrio prudentis discernendum est.

Ad rationem ergo pro Tertullian. adductam negamus, eum qui tempore persecutionis fugit, eo ipso insinuare inconstantiam, seu vacillationem circa Fidem; imò potius implicite confitetur Fidem, ut diximus. Martyr autem ille, qui ex 40. aufugit non est iudicatus inconstans, ex eo quod fugit, sed quia acquievit signo præscripto à Tyranno ad negandam Fidem. Apostoli verò quando deseruerunt Christum non peccarunt, quia eum deseruerunt, cum ipsorum præsentia non esset utilis, imò potuisset esse nociva ipsis, & Christo, sed si peccarunt (quod non est certum) fuit, quia dubij in Fide fugerunt.

DIFFICULTAS VI.

Utrum licitum sit factis, aut rebus falsam sectam simulare?

Adrianus in 4. q. 1. de Bapt. art. 1. docet licitum esse ex rationabili causa Religionem falsam factis, & rebus simulare; seu fingere, dummodo id tantum fiat animo simulandi absque animo illam profitendi. Quod etiam docere videtur Hieronym. in cap. 2. ad Galat. Probari autem potest exemplo Apostolorum, qui aliquando caeremonijs Moysis simularunt se profiteri legem illius, & ostenderunt se esse professores ne Iudæos, ut Iudæis apparerent Iudæi, & exemplo Iehu Regis Israel qui 4. Reg. 10. simulavit, seu finxit, se velle sacrificium offerre idolo Baal, ut haberet occasionem occidendi Sacerdotes illius, cuius simulationem videtur Deus approbasse; dum illi dixit. *Studiosè egisti quod rectum erat, & placebat in oculis meis*, & exemplo Nahaman qui 4. Reg. 5. licentiam petijt ab Eliseo Propheta, ut quando committeretur Regem Dominum suum in Templo Idolorum, posset genuflectere animo ficto, cui Eliseus annuens, respondit. *Vade in pace.*

Deinde id ratione probatur primo, quia simulatio falsæ Religionis non est contra præceptum affirmativum Fidei, ut patet, neque contra negativum, quia qui sic simulat non intendit negare Fidem, sed tantum intendit utilitatem aliquam ex simulatione oriundam. Secundò, quia in alijs materijs ex rationabili causa est licita simulatio, ergo etiam in materia Fidei, & Religionis.

Soar. verò disp. 14. se. 4. Turrian. disp. 35. dub. 5. Sanc. lib. 2. sum. cap. 4. Adamus quest. 7. dub. 5. Granado tract. 11. disp. 3. se. 2. Vazq. 1. 2. disp. 182. c. 5. & communiter DD. docent & meritò non esse licitum factis neque rebus professionem falsæ Religionis simulare adhuc absque animo illam profitendi, quod expressit August. epist. 19. ad Hiero.

Et ratione probatur primo ab inconuenienti, quia aliàs

posset fidelis, ut patri suo infideli acquiescat, ne ab eo hereditate priuatur; Thus adolere idolo, ut suo Patri appareat idolatra, & infidelis, quod est absurdum, quauis id efficeret absque animo colendi idolum. Deinde id a priori probatur, quia in primis id est contra veracitatem, quia eo facto, aut ea re quis significat, aut significare intendit se esse infidelem, & talem apparere, cum verum non sit, quia hoc est simulare, & fingere infidelitatem, quod est contra veracitatem non minus quam aliquem verbis intendere significare se esse infidelem, cum verum non sit. Deinde id etiam est contra Fidem diuinam, quia id est facto, aut re exteriori falsam Fidem impossibilem cum vera exteriori profiteri; ac proinde veram Fidem implicite negare, quia qui se circumcidendo simulat, & ostendit esse Iudaeum, & caeremonijs Moysis obligari, eo facto exteriori proficitur id quod est contra Fidem ab Apostolis definitam in Concilio Hierosolymitano.

Quod autem Hieronymus, oppositae sententiae faueat non obest, quia pro nostra est Augustinus & communis Theologorum applausus.

Et ad primum exemplum Apostolorum concedimus ipsos aliquando etiam postquam cessauit lex Moysis vfos fuisse caeremonijs illius, sed non tanquam necessarijs, seu obligantibus, quia ratione utebantur Iudaei non conuersi ad Fidem Christi, quo isti profitebantur contra Fidem ab Apostolis definitam, sed vfos fuisse illis, ut caeremonijs tunc ad colendum Deum vtilibus, & nondum prohibitis, ut sic lucrifacerent Iudaeos.

Ad secundum exemplum Iehu respondemus, Deum non approbasse simulationem illius, sed factum, nempe occisionem sacerdotum Baal, & deletionem domus Achab Regis, ut ex contextu constat.

Ad tertium exemplum Naaman respondemus adorationem exteriorem, & fictam, quam Eliseo significabat se facturum idolo, fore illicitam, & ob id ab illo petiuit, ut pro se deprecaretur Deum, ut sibi dimitteret peccatum illud adorationis exterioris, quam non audebat omittere, ne Domino suo Regi displiceret. Eliseus autem illis verbis, *Vade in pace*, non approbauit adorationem illam, sed significauit seroga-

turum

turum pro eo Deum, annuens petitioni illius.

Et ad primam rationem respondemus eam simulationem esse contra praeceptum negatiuum Fidei, quia ea implicite negatur Fides. Et ad secundam respondemus, negando simulationem in aliqua materia esse licitam, sed in omni esse illicitam, ut supponit Vazq. cap. 4. & 5. quia in quacumque ad minus est mendacium, & in praesenti materia etiam est infidelitas implicita.

DIFFICULTAS VII.

Utrum ad occultandam Fidem, ne quis ob eam graue damnum patiatur, liceat vti idamento, vel alio signo proprio infidelium?

SUPPONIMVS Indumenta, & alia signa exteriora propria infidelium esse in duplici differentia, quia alia sunt, quae communiter, & regulariter non habent alium vsum, nisi vsum falsae Religionis, ad quem tantum sunt instituta, vel ex lege, vel ex consuetudine, qualia sunt, quae sunt instituta, & ordinata ad falsum cultum, ut indumenta quibus vtuntur sacrificuli in suis impijs sacrificijs: alia sunt quae habent alium communem vsum, & non sunt ordinata ad falsum cultum. Hae autem posteriora signa externa, sunt in triplici differentia; quia primo alia sunt, quae quamuis sint propria infidelium, tamen non sunt instituta ad aliquid falsae sectae significandum, & habent communem vsum, qualia sunt indumenta, quibus natio aliqua infidelium vtitur ad tegendum corpus, & eis vtitur tanquam proprijs, non ad distinctionem sectae, sed tantum ad distinctionem nationis, quibus etiam vtentur, quauis conuerterentur ad Fidem. Secundo sunt alia signa, quae non solum assumuntur ab infidelibus ad comunem vsum, sed etiam sunt instituta siue ex lege, siue ex consuetudine ad simplicem distinctionem suae sectae ab alia, quibus ea gestans significat se esse huius, aut illius sectae, qualis est pileus

flauus

flauus Iudæis Romæ, & Turcis tobalia alba, & Persis tobalia flaua. Tertio sunt alia, quæ non tantum assumuntur ad communem vsum, & instituta sunt ad distinctionem vnius sectæ ab alia, sed etiam ad profitendam, seu protestandam eam sectam in honorem ipsius sectæ, & auctoris illius, quale est signum Lunæ, quo in vestibus vtuntur nonnulli Mahumetani in honore Mahumeti, & quales sunt capilli longi (alijs tonsis) quibus etiam vtuntur alij in honorem Mahumeti, illis significantes se esse ex genere illius.

Hoc ergo supposito conueniunt primo DD. vti indumentis, aut alijs signis proprijs infidelium non habentibus alium communem vsum, nisi vsum falsæ Religionis, quales sunt vestes, quibus sacerdotes idolorum in sacrificijs vtuntur esse peccatum contra Fidem, quia illa moraliter non habent alium vsum, quam significationem falsæ Religionis, vt adolere thui idolo, ac proinde dictis signis, quis non tantum occultat veram Fidem, quod non semper est illicitum nisi raro quando confessio est necessaria, sed etiam positivè significat se esse cultorem falsæ sectæ, quo peccat peccato contra Fidem; quia eo ipso implicite negat exterius Fidem veram; quod est verum quamuis eis signis vtatur, absque animo fingendi falsam Fidem, sed tantum occultandi veram, sicut qui vtitur verbis vniuocis profitentibus Fidem falsam, quamuis eis vtatur absque animo simulandi falsam Fidem.

Secundo conueniunt DD. vti indumentis, aut alijs signis proprijs nationis infidelium, quando non sunt instituta ad distinctionem sectæ, sed tantum nationis non esse peccatum contra Fidem, quia illis vtens non significat se esse sectatorem illius sectæ (etiã si per discursum id possit inferri) sed tantum esse vnum illius nationis; ac proinde si non fiat animo fingendi sectam illam non erit peccatum contra Fidem. Curandum tamen est ne adsit scandalum, quod facile continget quando quis antea cognitus Christianus, & in habitu distincto ab habitu infidelium, postea habeat habitum proprium infidelium, & non credatur id efficere, vt occultet se esse Christianum: quia tunc infidelis, qui eam mutationem habitus videat, facile confirmabitur in sua secta, & Christianus circa Fidem vacillabit.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum licitum sit ex rationabili causa vti indumentis infidelium institutis ad ipsorum distinctionem?

Caietan. 2. 2. quæst. 3. art. 2. Lorca disp. 24. Anton. 2. p. tit. 12. Nauarr. cap. 11. num. 27. & Tolet. lib. 4. cap. 2. docent id ob nullam causam licere, adhuc ob vitandam mortem, quia vtens illis indumentis, vt potè institutis ad significandam, seu dignoscendam falsam sectam, & sectatorem illius significat se esse sectatorem illius sectæ, quo implicite negat veram Fidem, cum qua impossibilis est secta illa; sicut qui verbis affirmat se esse sectatorem sectæ Mahumeti.

Azor. vero lib. 4. cap. 27. q. 4. Petrus Hurtado disp. 48. sect. 3. Soar. disput. 14. sect. 5. Turrian. disp. 35. dub. 4. Adamus quæst. 7. dub. 5. Granado tract. 11. disp. 3. sect. 2. Sanc. lib. 2. c. 4. & Vazq. in manuscriptis q. 3. art. 2. dub. 3. docent, & merito, id posse licite fieri vt quis occultet se esse Christianum, quando ad id adest rationabilis causa, & scandalum abest.

Id autem probari solet, quia dicta indumenta, & signa sunt ambigua, seu indifferètia, vt possint assumi, vel ad vsum corporalem, vel ad dictam distinctionem, seu significationem, ac proinde quando adest rationabilis causa posse licite assumi ad vsum tegendi corpus, & non ad dictam significationem, etiamsi a videntibus accipienda sint etiam ad significationem; sicut etiam verba ambigua, seu æquiuoca possunt ex rationabili causa assumi in sensu quem proferens velit, quamuis ab audiente sint in alio sensu accipienda. Hæc tamen ratio efficax non est, quia si efficax esset, etiam esset licitum tegere, seu dissimulare Fidem veram verbis ambiguè significantibus, & ipsum proferentem esse infidelem, v. g. Iudæum, aut Mahumetanum, aut Caluinistam, & etiam aliquid aliud, quamuis ab audiente accipienda sint in priori sensu, quod dif. 2. diximus esse falsum, quando agitur de qualitate Fidei.

Ratio ergo nostræ sententiæ est, quia dicta indumenta significant sectam, & sectatorem illius simplici tantummodo non curando de qualitate sectæ, seu de eius veritate, & dignitate, quia tantum sunt instituta ad simplicem distinctionem illius sectæ ab alijs non attendendo ad eius qualitatem; qui autem suo verbo aut facto, aut re aliqua, simplici tantummodo significat se esse sectatorem illius sectæ, v. g. se esse Mahumetanum, & sic implicite negat se esse Christianum, non curando de veritate, & dignitate illius, non peccat contra Fidem, quia in hoc nullam ei irrogat iniuriam, sicut difficultate 2. diximus, de eo qui rogatus ab hostibus, an sit Christianus, non curando de qualitate Christianismi, negat se esse Christianum: Iudæus enim, qui simplici modo interrogatur, an sit Iudæus, licite respondet id concedendo, & licite ad id inducitur interrogatione, & etiam licite gestat pileum flauum Romæ, quo significat se esse Iudæum; & id ipsi licite præcipitur à Romano Pontifice, ergo Christianus, qui gestat vestem infidelium eos simpliciter distinguentem, non peccat contra Fidem, quamvis vestis ipsa significet se esse professorem infidelitatis, quia id simplici modo significat, non curans de veritate illius; erit tamen peccatum veniale mendacij, seu simulationis afficiosa, si id significare intendat; & non erit, si utatur veste tantum ad usum tegendi corpus existente ad id rationabili causa, v. g. occultandi Fidem, seu se esse professorem illius, ne ob ipsam patiatur graue aliquod detrimentum, quamvis alij decipiendi sint, intelligentes ipsum esse infidelem v. g. Turcam; sicut etiam existente rationabili causa licitum est absque peccato mendacij uti verbis ambiguis habentibus varias significationes in significatione non præcepta ab audiente.

Vnde Christianus in dicto usu indumentorum simplici modo significantium infidelitatem non peccat contra Fidem, quamvis ad id nulla sit rationabilis causa (sicut neque infidelis illis utens peccat contra Fidem) sed tantum peccat peccato mendacij contra veracitatem, seu simplicitatem contra quam peccatur, utendo absq; rationabili causa voce, facto, aut realiter, quam audiens percepit.

Ex

Ex dictis constat, in quo DD. conueniunt Christianum dimittentem habitum, aut aliud signum institutum ad simplicem distinctionem Christianismi ab alijs non peccare contra Fidem, sicut nec contra eam peccatur, gestando signum infidelitatis distinctum a Christianismo.

DIFFICULTAS IX.

Utrum licitum sit ex rationabili causa uti indumentis infidelium, quibus teguntur, etiam institutis non tantum ad dignoscendam, sed etiam ad protestandam, seu honorandam falsam sectam?

A Zor. lib. 4. cap. 17. q. 4. Sanc. lib. 2. cap. 4. Agid. disp. 15. dub. 3. & Adamus quæst. 7. dub. 5. partem affirmatiuam tuentur, quia dicta indumenta præter dictam significationem etiam habent usum tegendi corpus, ergo ex rationabili causa occultandi videlicet Fidem, ne ob eam quis patiatur graue aliquod damnum, potest absque iniuria contra Fidem uti illis ad dictum usum, non intendendo eam significationem, ut intendunt infideles, ob quod ipsi, peccant contra Fidem illis (utendo) sicut etiam potest quis uti verbis æquiuocis in alia significatione distincta ab ea, in qua accipiunt audientes.

Aragon. verò q. 3. ar. 2. Becanus cap. 9. q. 5. Petrus Hurtado disp. 48. sect. 4. & communiter DD. partem negatiuam tradunt, & merito; quia qui dicto indumento utitur, ex vi ipsius immediate, seu absque discurfu apparet alijs infidelis, infidelitatem ipsam protestans, & honorans, & id dicto indumento immediate significat, quamvis ipse id non intēdat, sed tantum tegere corpus, & Fidem occultare, ergo vere peccat contra Fidem sicut qui verbis ambiguis apparet alijs infidelitatem protestans, & honorans, quamvis non intendat uti illis in ea significatione, sed in alia, quam non percipiunt audientes, quia utens dicto indumento non

minus

minus irrogat iniuriam Fidei, quam iste alter suis verbis ambiguus cum uterque falsam Fidem, cum vera impossibilem protestando, & honorando quoad alios sic percipientes, quoad eos significet saltem implicite Fidem nostram impossibilem cum illa, non esse veram, neque dignam, ut teneatur ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Sed quamuis sit contra Fidem uti indumentis, aut alijs insignis institutis in protestationem, & honorem falsae sectae, non tamen est contra Fidem dimittere habitum Christianorum adhuc, ex lege institutum, imò & praeceptum gestari in protestationem Christianismi, quando dimittitur ad euitandum graue aliquod periculum, ut contra Caietan. q. 3. art. 2. dub. 1. docent communiter DD. quia dimissio illius non est negatio Fidei, sed tantum est omisio confessionis, ad quam non obligatur quis non solum, quando non est lex gestandi dictum habitum, ut patet, sed neque quando adest lex, etiam iusta lata à superiore Catholico, si adsit periculum graue in gestante habitum illum, quamuis praeceptum gestari, quia lex illa quamuis iusta, non obligat cum tanto periculo. Quod si lex illa sit iniusta alicuius Tyranni lata in odium Fidei, ut puniantur qui inueniantur eam profiteri, multo minus ea obligatur Catholicus, quia non solum non est iusta, sed neque habet vim interrogationis, qua quasi interrogetur an sit Catholicus, ut falso existimat Caietanus, & quamuis haberet vim interrogationis, non tamen interrogationis in particulari, quae sola constituit articulum necessitatis confitendi Christum; imò non semper ut diximus difficult. 4. Quod autem quis dimissione habitus Christianorum appareat infidelis, non sufficit ut obligetur ad illum *non dimittendum* quando alias non est scandalum inducens ad aliquid contra Fidem, ut saepe potest non esse
ut diximus dif. 7.

(••)

DIFFICULTAS X.

Utrum licitum sit Catholico vesci carne diebus prohibitis, quando non vescendo deprehenditur Catholicus cum periculo graui?

A Zor. lib. 7. cap. 29. quaest. 7. Sanc. lib. 2. cap. 4. AEgid. disp. 15. dub. 3. Becanus cap. 9. quaest. 5. & Adamus q. 7. dub. 5. docet id esse licitum cessante scandalo, & merito; quia ex vna parte prohibitio vescendi carne non obligat cum graui periculo, & ex altera parte, id non est signum professuum alicuius falsae Religionis.

Quod si forte in Prouincia aliqua ex lege, aut ex consuetudine id sit signum professuum, seu protestatum falsae Religionis (quale nullibi creditur esse, sed ad summum simplici modo distinguens) tunc non erit licitum absque duplici peccato, altero mortali contra Fidem, & altero contra temperantiam, vel mortali, vel veniali pro quantitate materiae, & eodem modo absque eodem duplici peccato id non erit licitum, quando quis eo esu publica auctoritate tentatur edentis Religio: & etiam quando ex eo esu oriatur scandalum, ut continget, quando aliqui existimantes edentem, à Fide defecisse, inducantur ad deficiendum: imò tunc ultra peccatum contra temperantiam tot peccatis mortalibus contra Fidem peccabit, quot sint, qui exemplo illius inducantur ad deficiendum à Fide.

Addimus licitum esse Catholico, si non adsit scandalum neque propriae peruersionis periculum, adire templa infidelium, & eorum conciones audire; quia id ex se non est protestatio infidelitatis: addimus *ex se*, quia si in aliquibus locis ex consuetudine, aut lege praecipitur, ut omnes adeant templa infidelium, & eorum conciones audiant, ut sic protestentur infidelitatem, ut his temporibus contingit in An-

glia; id erit ex ea consuetudine, aut lege signum protestationum infidelitatis, ac proinde fieri non poterit absque peccato mortali contra Fidem, etiamsi non intendatur protestatio infidelitatis, quia tunc ex vi illius aditus, & auditionis concionum apparet quis protestans infidelitatem: quod credimus verum etiamsi quis publica attestazione, omnibus videntibus aditum, nota (qualis difficile admodum fiet) afferret se non adire, nisi ut poenam fugiat.

DISPUT. X.

De Infidelitate.

DIFFICULTAS I.

Utrum infidelitas sit peccatum?

SVPPONIMVS Duplicem esse infidelitatem, vnam negatiuam, seu priuatiuam, quæ est carentia Fidei debitæ haberi, alteram positiuam, quæ est error positiuus contrarius Fidei, siue toti, siue parti; & vtrâque infidelitatem posse esse vincibilem, & inuincibilem.

Hoc ergo supposito certum est, vtramque infidelitatem ex se, seu ex suo obiecto esse peccatum, vt indicatur Marc. ult. *Qui non crediderit, condemnabitur*, subintellige, ob infidelitatem tam positiuam, quam negatiuam, & Ioann. 3. *Qui non credit, iam iudicatus est*. Subintellige ex ipsa infidelitate tam negatiua, quam positua, & Ioann. 15. *Si non venissem, & loquutus fuisset eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo*: Subintellige infidelitatis tam negatiuæ, quam positiuæ.

Et id ratione constat, & in primis de infidelitate negatiua, quia est carentia actus credendi debiti ex præcepto diuino, vt diximus disput. 8. difficult. 10. Deinde de infideli-

tate positua, quia qui affirmat aliquid esse, aut non esse contra id quod Deus affirmavit, non leuem iniuriam irrogat ipsi Deo, quia sic de spicitur, & habetur quasi potens decipere, aut decipi, vel decipere, & decipi simul. Ex quo constat, infidelitatem negatiuam esse peccatum omissionis, vtpote oppositam præcepto affirmatiuo, & infidelitatem positiuam esse peccatum commissionis vtpote oppositam præcepto negatiuo non discredendi Deo.

Obseruandum est infidelitatem positiuam (& suo modo negatiuam) posse esse absque malitia seu culpa, quando scilicet discredenti, vel non venit in mentem Deum reuelasse id quod discredet (quod non est propriè infidelitatis) quia tunc nequit aduerrere se discredere Deo; vel si venit in mentem Deum reuelasse, non tamen aduertit se versari in actu discredendi, aut si hoc aduertit, non tamen aduertit eum actum esse malum, quod rarissimè euenit, nisi pro minima aliqua morula, quia malitia infidelitatis maximè se ostendit.

DIFFICULTAS II.

Utrum infidelitas sit peccatum maximum?

SVPPONIMVS Infidelitatem tam positiuam, quam negatiuam esse in intellectu tanquàm in subiecto, quia vna est carentia Fidei debitæ, & altera est error positiuus contrarius Fidei; error autè & carentia Fidei sunt in intellectu tanquam in subiecto; & vtramque vt sit peccatum, debere esse voluntariam, vel ab actu positiuo voluntatis, vel ab omissione illius a qua infidelitas saltem negatiua erit sufficienter voluntaria.

Hoc ergo supposito, conueniunt primò DD. infidelitatem tam positiuam, quam negatiuam, vtravīs suo modo ex obiecto, seu quoad grauitatem essentialē, quæ ex obiecto desumitur, esse peccatum maximum omnium, quæ sunt contra virtutes morales, quia Fides est essentialiter perfectior

& melior quibuscumque virtutibus moralibus, ergo infidelitas, quæ Fidei opponitur est peccatum essentialiter peius quocumque peccato virtutibus moralibus opposito.

Addimus quoad gravitatem essentialem, quia quoad accidentalem (ratione cuius peccatum est mortale, vel veniale) quæ desumitur ex libertate quasi intensiva, vel ex quantitate obiecti, seu materiæ potest esse peccatum minus peccatis oppositis virtutibus moralibus; imò potest esse tantum veniale, saltem ex defectu plenæ libertatis, ut generaliter contingit omnibus peccatis.

Conveniunt secundo DD. peccatum infidelitatis esse minus quoad gravitatem essentialem peccato contra charitatem, quia charitas in esse morali, seu virtutis perfectior est Fide, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 13. *Nunc autem tria hæc Fides, Spes, & Charitas; maior autem horum est Charitas.* Sed an sit peccatum minus quoad gravitatem essentialem peccato desperationis opposito Spei, non est certum, credimus tamen esse maius, ut aduertit S. Thom. quæst. 20. art. 3. quia etiam credimus Fidem esse moraliter perfectiorem Spei, sicut & physice de quo iterum tract. de Spe disp. 2. dif. 4.

DIFFICULTAS III.

Quot modis contingat infidelitas?

INFIDELITAS Negativa, seu privativa contingit non credendo ea quæ ex præcepto affirmativo Fidei credenda sunt, postquam ei qui non credit, fuerunt sufficienter proposita, circa quod nihil peculiare dicendum occurrit.

Ut verò videamus quot modis contingat infidelitas positiva, supponimus posse aliquem tripliciter se habere circa obiectum Fidei primo illud positivè discredendo. Secundo ei assentiendo assensu tantum opinativo, sub quo etiam comprehendimus assensum Fidei humanæ. Tertio dubitando circa illud.

Hoc ergo supposito certum est positivè discredere obiectum a Deo revelatum esse infidelitatem positivam; si alias adsit pertinacia de qua dicemus diff. 5. quia qui Deo revelanti discredet

positivè

positivè, & pertinaciter, est Deo incredulus, & infidelis, & Deo dicenti rebellis, in quo consistit positiva infidelitas; discredet autem positivè Deo, non tantum ille, qui iudicat esse falsum id, quod Deus dixit, seu revelavit esse, aut non esse, sed etiam ille qui iudicat illud esse incertum, seu fortè esse falsum, quia eo iudicio dicitur formaliter formidare.

Est tamen difficultas primo, an assentiri obiecto Fidei assensu opinativo sit infidelitas positiva, si alias adsit pertinacia.

Azor. lib. 8. cap. 9. quæst. 6. Lorca disput. 42. & Aegid. disp. 18. dub. 7. partem affirmativam tuentur; quia qui assensu seu iudicio opinativo assentitur obiecto Fidei, eo ipso formidat circa veritatem illius obiecti, & iudicat illud esse incertum, cum assensus opinativus sit incertus, & formidolosus.

Soar. verò, disp. 16. sect. 1. Turrian. disput. 55. dub. 1. & Granado tract. 15. disp. 3. partem negativam tradunt, & merito; quia quamvis actui opinionis ex se non conveniat esse certum, & infallibilem; sed potius fallibilem, & incertum, ipso tamen actu opinionis, quo quis opinativè assentitur obiecto Fidei, non iudicat obiectum illud esse incertum, seu fortè esse falsum, sed tantum iudicat esse verum, ergo eo actu non discredet Deo dicenti id esse verum: & quamvis ille qui opinatur circa obiectum Fidei, possit etiam habere formidinem seu iudicium, quo iudicet obiectum illud fortè non esse verum, cum actus opinativus non excludat formidinem (ob quod dicitur formidolosus) & sic iudicans possit eo iudicio esse infidelis Deo, non tamen actu ipso opinionis, quia eo potius determinate absque formidine aliqua in ipso formaliter inclusa, iudicat esse verum.

Addimus actum opinionis circa obiectum Fidei (sicut circa quodcumque aliud obiectum) non solum non includere formaliter in se ipso formidinem, sed neque habere illam sibi necessario adiunctam; imò sibi raro adiungitur, ac proinde opinans non solum non est infidelis, quia formaliter opinatur, sed neque est infidelis concomitanter ad opinionem.

Secundo est difficultas, an dubitare circa obiectum

M 3

Fidei

Fidei sit infidelitas positiva, si alias adsit pertinacia.

Conveniunt DD. dubitare positivè circa obiectum Fidei, si alias adsit pertinacia, esse infidelitatem positivam; quia dubitare positivè circa illud est iudicare fortè illud non esse verum, quod est positivè contradicere Deo determinatè affirmanti illud esse verum, in quo infidelitas positiva consistit.

Est tamen difficultas, an dubitare negativè circa obiectum Fidei sit infidelitas positiva, si alias adsit pertinacia; ille autem dicitur dubitare negativè circa obiectum Fidei, qui obiecto Fidei sufficienter proposito, ut revelato, & conans (quamvis non omnino efficaciter, vel potius efficaciter sub conditione, sub hac videlicet, si appareat esse sufficiens fundamentum) ferre iudicium circa illud, non fert, sed illud suspendit hærens, & manens pendulus.

Canus 1. 2. de locis cap. 9. Sanc. lib. 2. cap. 7. Franciscus de Christo quæstion. 3. de hæresi, argumento 2. & Becan. cap. 14. quæst. 2. partem negativam tuerentur; quia dubitare negativè circa obiectum Fidei, non est intellectum iudicare, fortè illud non esse verum, sed tantum est, intellectum suspendere iudicium circa illud, in quo intellectus non discredit Deo neque errat circa dictum obiectum.

Caictan. quæst. 11. articul. 2. Valen. quæst. 10. p. 1. Tolet. lib. 4. cap. 4. & Granada ubi supra partem affirmativam tradunt, quia dubitare negativè est aliquem proposito sufficienter obiecto Fidei, & conantem ferre iudicium circa illud, non ferre, sed illud suspendere hærentem, & manentem pendulum; id autem est implicite iudicare obiectum Fidei esse incertum seu fortè esse falsum, quod est positivè contra Fidem.

Nos verò existimamus dubitare negativè circa obiectum Fidei non esse physice infidelitatem positivam, esse tamen moraliter. Et in primis non esse physice infidelitatem positivam, constat ratione primæ sententiæ quia scilicet dubitare negativè non est positivè iudicare obiectum Fidei esse incertum, quia non est id explicitè iudicare, ut patet, neque implicite, quia nullum circa aliquid explicitè fertur iudicium, neque circa obiectum Fidei, neque circa aliud: omne

autem

autem iudicium implicitum continetur, seu implicatur in aliquo iudicio explicito. Deinde negativè dubitare esse moraliter infidelitatem positivam, si alias adsit pertinacia probatur; quia negativè dubitare pertinaciter est aliquem scientem, aut non potentem rationabiliter dubitare Deum aliquid revelasse, & conantem credere, si defectu motui, aut propositionis illius non retardetur, seu detineatur, vere detineri, & hære, & pendulum manere; quia non satisfidit motui, aut propositioni motui, sed sic hærendo, & pendulum manendo, postquam quis scit, aut non potest rationabiliter iudicare Deum id revelasse, irrogatur iniuria auctoritati diuinæ, sicut discredendo; qui enim postquam aliquis sibi aliquid dixit conanti credere, hæret & pendulus manet, iniuriam irrogat auctoritati illius, quia sic hæret, quia non fidit testimonio illius, ergo pertinaciter dubitans negativè circa obiectum Fidei, quamvis physice non sit infidelis positivè, est tamen moraliter talis, quia moraliter censetur incredulus Deo, & non fidens testimonio illius, sicut qui positivè discredet.

Addimus eum, qui negativè dubitat circa obiectum Fidei, regulariter elicere actum positivum infidelitatis, quo positivè iudicat illud esse incertum; qui enim hæret, & dubitat circa aliquod, obiectum id efficit, quia id circa quod dubitat non sibi apparet verum; ille autem cui obiectum non apparet verum, & conatur aliquo modo elicere assensum circa illud, facile iudicat fortè non esse verum.

Dubius ergo de Fide est infidelis positivè, ut voluit Pontifex in cap. 1. de hæreticis, non solum dubius positivè, ut patet, sed etiam dubius negativè, tum quia iste absque alio iudicio erroneo est infidelis positivè moraliter; tum etiam quia regulariter habet iudicium, quo

iudicat obiectum, circa quod negativè dubitat, fortè non esse verum.

DIFFICULTAS III.

Verum infidelitas positiva sufficienter dividatur in Paganismum, Iudaismum, & Hæresim: & quomodo?

CIRCA Prins conveniunt DD. infidelitatem positivam sufficienter dividi in hæresim, Iudaismum, & Paganismum, quia omnis infidelis (qui est talis, quia contradicit Fidei Christianæ, quia hæc sola est divina) aut contradicit Fidei Christianæ sub nomine Christiano, & sub novo testamento credens Christum venisse, sicut ex novo testamento creditur, ac proinde contradicit Fidei Christianæ non in totum, sed in partem quoad aliquid videlicet, vel quoad aliqua, & hic est hæreticus, siue antea fuerit Catholicus, & baptizatus, siue non: aut contradicit Fidei Christianæ non sub nomine Christiano, & tanquam Christianus, & credens Christum venisse, sed sub nomine Iudaico, & credens Christum nondum venisse, sed venturum, sicut ex veteri testamento credebatur, & hic est Iudaus, seu Iudaismo affectus: aut contradicit Fidei Christianæ omnino nihil credens, neque sub nomine Christiano, neque sub nomine Iudaico, sed aliunde si aliquid credit, neutrum testamentum recognoscens, & hic est Paganus, seu Paganismo affectus. Præter hos autem tres modos infidelitatis nullus alius est nunc, qui saltem ad aliquem ex his non reducat; quia Turcismus v.g. quamvis aliquid credat ex Iudaismo, & aliquid ex Christianismo, non tamen nisi, ut Paganismus, & non ut Iudaismus tanquam ex veteri testamento, neque ut Christianismus tanquam ex novo testamento, quia nihil credit, quia sit veteris, neque novi testamenti: & apostasia iuxta varios modos ipsius etiam reducitur ad aliquam ex tribus dictis infidelitatibus, quia apostasia (quæ idem est, quod recessus ab aliquo suscepto, & propriissime sumitur pro recessu à Fide suscepta siue ante, siue

post

post Baptismum) aut est recessus à parte Fidei susceptæ, & sic est hæresis, aut est recessus à tota (qui quando est à tota solemniter in Baptismo professæ dicitur per antonomasiam apostasia) & sic vel est Iudaismus, vel Paganismus iuxta prædicta.

Circa posterius quomodo scilicet infidelitas dividatur in tres prædictas. Caiet. Bænz, Aragon, Malderus q. 10. art. 5. & Granada tract. 15. disp. 7. docent, infidelitatem dividi in tres illas divisione generis in species; quia tres illæ infidelitates distinguuntur specie, & essentialiter; quod etiam docuisse videtur S. Thom. in eo art. 5. dum eas absolute appellat species infidelitatis. Et ratione probatur, quia dictæ tres infidelitates diverso modo opponuntur Fidei, non minus quam duo vitia eidem virtuti morali opposita, alterum per excessum, & alterum per defectum, ergo hæc vitia infidelitatis non minus sunt species specificæ, essentialiter distinctæ.

Soar. verò disp. 16. sect. 4. Lorca disp. 35. Turrian. disp. 50. dub. 4. Ægid. disp. 18. dub. 6. Becan. cap. 13. q. 2. & Petr. Hurt. disp. 71. docent dictas tres infidelitates non distinguí essentialiter specificæ, sed tantum accidentaliter (ac proinde infidelitatem non dividi in illas divisione generis in species, sed divisione quasi subiecti in accidentia) & merito, quia essentia, seu ratio essentialis infidelitatis in eo consistit, quod quis resistat divino testimonio ita sufficienter proposito, ut nequeat prudenter, seu cordatè dubitare de illo; quæ ratio eadem est infime in dictis tribus infidelitatibus, quamvis una magis extense resistat divino testimonio, quam alia, quæ tantum est differentia accidentalis, utpote secundum magis & minus intra eandem rationem essentialem infimam, in quo maxime differunt à vitijs eidem virtuti oppositis, altero per excessum, & altero per defectum, quæ differunt essentialiter specificæ, quia dicunt diversam rationem specificam dissimulantem ad eandem virtutem.

Inter hæc autem tres infidelitates, hæresis regulariter est minus mala extensivè, quam alia duæ, & Iudaismus quàm Paganismus; intensivè tamen hæresis regulariter est magis mala quam alia; quia hæreticus magis cognoscens veram

Fi-

Fidem, & sub nomine Christiano illi contra dicit, & Iudaismus est magis malus quam Paganismus; quia habens maiorem cognitionem Fidei, & sub nomine Fidelis contradicit Fidei. Addimus *regulariter*, quia aliquando contingere potest, quod Paganismus sit intensius magis malus, quam Iudaismus & hæresis; & Iudaismus magis quam hæresis, ut contingit in eo, qui ex Catholico fit Iudeus, & ex Iudeo fit Paganus; & etiam quod hæresis sit extensius magis mala, quia aliquando hæreticus plus errat, quam Iudeus & Paganus, & Iudeus aliquando plus errat quam Paganus.

Addit Soar, necessario in confessione explicandum esse ad quam infidelitatem ex his tribus reducatur peccatum infidelitatis, quod poenitens confitetur: imò intra eandem infidelitatem hæresis ad quem errorem; quod difficile iudicamus (nisi quando poenitens pro diversitate infidelitatis, & erroris intra eandem speciem egeat diverso medicamine adhibendo à confessario) quia non distinguuntur specie in ratione vitij, & peccati, etiam si inter errores possit esse distinctio specifica physice.

DIFFICULTAS V.

Quid sit Hæresis.

NOMEN *Hæresis*, in sua prima institutione idem fuit quod *electio*, derivatum à verbo Græco *Hærome*, quod Latine idem est, quod eligo; & ideo in initio significabat quamlibet opinionem (sive veram, sive falsam) quam quisque in quacunque disciplina eligebat, quæ etiam dicebatur *secta*, quia eam aliqui sequebantur, quæ ratione dicitur *Aliâ fuisse sectam, & hæresim Stoicorum, & aliam Peripateticorum*. Nihilominus apud scriptores Ecclesiasticos, adhuc antiquos ante tempora Apostolorum hæresis accipitur in malam partem pro electione doctrinæ falsæ contra Fidem divinam: & sic accipitur non absque ratione, quia propriè dicitur eligi proprio arbitrio, quia eligitur sprete revelatione

diur

divina, & ea ratione sumitur à Paulo 1. ad Corinth. 11. dum ait: *Neceesse est hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant, & Actor. 24. dum ait: Secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deserui Patri, & Deo meo*: Vbi illa particula, *quam dicunt*, denotat Fidem nostram non esse appellandam hæresim, quamvis à Iudeis hæresis appellaretur, quasi doctrina proprio arbitrio contra Fidem divinam electa. Et quamvis olim tempore Apostolorum doctrina Fidei Christianæ quando sequi, & sectari incipiebat, dicebatur *secta*, quæ ratione eam appellat Paul. Actor. 24. Iam tamen nomen *secta*, in malam partem sumitur pro doctrina falsa contra Fidem ab aliquibus suscepta, & in ea acceptione hæretici dicuntur sectarij.

Hoc ergo supposito ad rem accedendo hæresis definitur, quod sit *error pertinax contra Fidem in eo, qui Fidem Christi profitetur*. Aliqui addunt *voluntarius*, immerito tamen, quia quamvis, ut sit peccatum debeat esse voluntarius, seu liber, non tamen ut sit infidelitas, quia sicut etiam solus actus intellectus, quo assentimur reuelatis est credere; seu actus Fidei (quamvis ut eliciatur, dependeat à voluntate, absque eo, quod ratio voluntarij intret rationem ipsius actus credendi, neque connotetur à ratione hac) ita etiam solus actus intellectus, quo dissentimur reuelatis est discredere, seu actus infidelitatis, non inclusa, imò neque connotata ratione voluntarij.

Et in primis hæresis dicitur: *Quod sit error contra Fidem* (subintellige obiectivam) quia qui errat iudicando contra id quod Deus dixit, si pertinaciter erret, est Deo incredulus, & infidelis. Est autem hæresis error contra Fidem divinam, non tantum contra Catholicam, in quo DD. conveniunt, sed etiam contra Fidem divinam privatam, id est, creditam ob revelationem divinam alicui privatim factam, ut contra Cordub. Rodrig. & Lorcam advertunt Soar. disput. 19. sectio. 5. Egid. disput. 18. dub. 7. Granado tractat. 15. disput. 6. sect. 2. Sanc. lib. 2. capit. 3. & Azor, lib. 8. capit. 9. quæst. 4. quia etiam error iste est positivè contrarius Fidei divinæ & positivè infidelitas, ergo est hæresis, si aliàs sit pertinax, & in profitente Fidem Christi, quia tunc non est

Iudaif.

Iudaismus, neque Paganismus; ob hanc tamen hæresim non incurruntur pœnæ hæreticorum, vt contra Sanc. & Aëgid. duertunt Soar. & Azor, & indicat Granado, quia credi potest Ecclesiam tantum velle punire dictis pœnis hæreticum discedentem à doctrina, quam ipsa proponit, vt à Deo reuelatam, & ab omnibus credendam, & non discedentem à doctrina ipsi soli discredenti priuatim reuelata.

Ita tamen ad hæresim requiritur error in intellectu, vt absque eo errore non sit hæresis, quamuis adsint verba inordinatè prolata, imò & hæretica, quia absque interno errore nulla est incredulitas, seu infidelitas Deo: illud autem vulgare dictum *ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis* (quod à Magist. in 4. distin. 13. attribuitur Hieronymo, & in eo non inuenitur) tantum est verum in hoc sensu, nempe inordinatè loquentem circa materiam Fidei, versari in periculo incidendi in hæresim, iuxta illud Græg. lib. 1. epist. cap. 24. *Incauta loquutio in errorem pertrahit.*

Deinde hæresis dicitur quod sit error, non quicumque, sed pertinax, in quo etiam DD. conueniunt, & deducitur ex Clement. vnica de summ. Trinit. & ex Extrauag. Ioann. 22. *Cum inter*, de verbor. significat. quod etiam tradit August. epist. 162. (cuius verba referuntur in Can. Apostolus 24. q. 3.) & lib. 18. de ciuitate Dei cap. 51. & lib. contra Donatistas cap. 16.

Et id etiam ratione constat, quia ad hæresim requiritur error contra id quod Deus reuelauit, supposita in eo, qui errat notitia reuelationis, aut saltem tali propositione reuelationis, vt nequeat prudenter, seu cordatè, & rationabiliter dubitare Deum id reuelasse, quia ex vna parte hæresis, non est ignorantia, sed positua incredulitas, reuellio, & infidelitas Deo reuelanti, qua authoritati ipsius irrogatur iniuria; & ex altera parte, qui errat contra Fidem non sciens Deum id reuelasse, aut saltem de reuelatione prudenter, seu rationabiliter dubitans, aut potens sic dubitare, nō est Deo incredulus, & infidelis, neque authoritati ipsius testificantis iniuriam irrogat, quia tunc errat ignorans reuelationem diuinam, aut de ea rationabiliter dubitans, aut potens rationabiliter dubitare; ergo ad hæresim requiritur error perti-

nax. Cōsequētia probatur, quia errare supposita sciētia, aut saltē dicta impotentia est pertinaciter errare, quia qui sciens Deum aliquid reuelasse, aut non potens de eo rationabiliter dubitare, sed debens credere id reuelasse, errat, seu discredet, est posituè pertinax, & Deo testificantī posituè rebellis, quia discredendo Deo reuelanti aliquid quem scit id reuelasse, posituè physice, & expressè resistit Deo reuelanti, & discredendo Deo, quem id reuelasse non potest rationabiliter dubitare, posituè moraliter, & interpretatiuè resistit, & contradicit ipsi reuelanti; quod autem vt errans contra Fidem sit Deo incredulus, & posituè rebellis, non solum sufficiat: quod in eo sit notitia reuelationis diuinæ, quod est certum, quia habens dictam notitiam est Deo physice, & expressè incredulus, & rebellis, sed etiam sufficiat, quod ipsi sit ita proposita reuelatio, vt de ipsa nequeat rationabiliter dubitare, quod supponitur in primo antecedenti huius rationis, constat primo ratione iam dicta, quia scilicet qui ita coarctatus dicta propositione reuelationis, vt nequeat rationabiliter dubitare Deum reuelasse, errat (quamuis irrationabiliter iudicet nō reuelasse) est posituè rebellis, & contradicens Deo testificantī non physice, sed moraliter, & interpretatiuè. Secundò idem constat ab absurdo, quia alias nullus nisi adeo stollidus esset Deo infidelis, & rebellis, quia nullus nisi adeo stollidus potest Deo, quem iudicat aliquid reuelasse, discredere.

Pertinacia ergo requisita, vt error contra Fidem sit infidelitas positua, & in Christiano sit hæresis, est non quod error contra Fidem perseueret pro aliquo tempore, sed quod in ipso errante præsupponatur dicta notitia reuelationis diuinæ, aut dicta impotentia ad rationabiliter dubitandum de reuelatione diuinā; quia in vno solo instanti in quo sit error, si sit dicta notitia, aut impotentia, erit positua infidelitas, & rebellio Deo reuelanti, & si non præsupponatur dicta notitia neque dicta impotentia, quamuis error longo tempore duret, non erit infidelitas positua; ac proinde neque hæresis in Christiano. Addidimus *reuelationis diuinæ*, quia qui errat contra Fidem, quamuis sciat id circa quod errat teneri ab Ecclesia Romana, vt reuelatum à Deo, dum

non perveniat ad notitiam revelationis divinæ, aut ad impotentiam rationabiliter dubitandi de ea (ut potest contingere multis educatis, & degentibus inter infideles, & aliquibus, quamvis paucis, educatis, & degentibus inter Fideles) non erit Deo infidelis, nec expresse, nec interpretative, ac proinde nullo modo hæreticus.

Ex dictis constat, eum qui supposita dicta notitia, aut impotentia errat contra Fidem, esse infidelem, & si sit Christianus esse hæreticum; & qui errat ignorans invincibiliter, siue physice, siue moraliter revelationem divinam, non esse infidelem, neque hæreticum, quia hic non est contumax, seu rebellis adhuc moraliter Deo testificanti.

Est tamen difficultas, an qui errat contra Fidem ignorans vincibiliter revelationem divinam sit infidelis, & consequenter hæreticus, si sit professione Christianus?

Sotus in 4. distin. 22. q. 2. art. 3. & Lorca disput. 41. partem affirmativam tuentur, quam docuisse videtur August. epist. 162. verbis relatis in Canone Apostolus, 24. quæst. 3. dum ait, errantem contra Fidem non esse hæreticum, si sollicitè veritatem querat, sentit ergo etiam esse hæreticum eum, qui errat, quia non adhibet diligentiam ad sciendum, ac proinde eum qui errat ignoranter vincibiliter. Et id ratione probatur, quia infidelitas & hæresis consummatur in errore intellectus sicut homicidium in actione exteriori occidendi, ergo sicut homicidium est verum homicidium, quando est occisio exterior, etiam si fiat ignoranter vincibiliter, ita etiam erit infidelitas, & hæresis, quando est error contra Fidem quamvis ignoranter vincibiliter contingat.

Adamus verò q. 8. dub. 5. Vazq. 1. 2. disp. 126. Sanc. lib. 2. cap. 7. Petrus Hurtado disp. 82. sect. 3. & communiter DD. partem negativam tradunt, quæ nobis placet cum hac limitatione, nempe si quando est ignorantia vincibilis revelationis divinæ, etiam si potentia rationabiliter dubitandi de ea revelatione, quia si non possit quis rationabiliter dubitare de revelatione divina, quamvis eam vincibiliter ignoret, erit absque dubio positivè infidelis, seu rebellis saltem moraliter Deo testificanti.

Quod verò ignorans revelationem divinam quamvis

vincibiliter, si alias non sit dicta impotentia, non sit Deo infidelis errando probatur, quia qui ignorat, quamvis vincibiliter Deum aliquid revelasse, & ita ut possit cordatè, seu rationabiliter dubitare, an Deus id revelaverit, neque physice, neque moraliter irrogat iniuriam divino testimonio, quāvis erraret, quia verè ignorat Deū id revelasse, & potest de eo rationabiliter dubitare. Quod est verum (quidquid dicat Hurtado) etiam si erraret ex ignorantia vincibili antecedente affectata, aut cū ignorantia vincibili comitante adhuc affectata; quia errans non ex eo, quod sic erraret est positivè rebellis Deo testificanti, quia verè ignorat revelationem divinam; & quāvis ex ignorantia affectata orta ex falsa opinione, qua sentit contra auctoritatem Dei, aut Ecclesiæ, error iste non est infidelitas, quia hoc errore non contradicit, seu non est rebellis adhuc moraliter Deo testificanti; verum est, eum qui ex dicta opinione affectat ignorantiam revelationis divinæ esse infidelem si supposita dicta notitia revelationis divinæ circa auctoritatem, quam Deus habet, aut circa eam, quam habet Ecclesia, aut supposita dicta impotentia rationabiliter dubitandi de revelatione circa illam, opinetur, seu iudicet contra dictam auctoritatem, non quia errat ex dicta, aut cum dicta ignorantia, sed quia opinatur, seu iudicat modo prædicto, quia ea opinio seu iudicium est error contra Fidem.

Addimus eum, qui ignoranter quamvis vincibiliter, & ignorantia affectata erraret, etiam si habeat affectum discrepandi, quamvis sciat Deum id revelasse, non esse infidelem, & hæreticum in effectu; sed tantum in affectu; quia error ille non est infidelitas, sicut etiam peccaret, qui non erraret, si haberet talem affectum; ac proinde existimamus illum non incurere excommunicationem, neque alias pœnas hæreticorum, quia tantum incurritur in eas ob hæresim, & non ob affectum hæreticum.

Constat ergo ex dictis discrimen inter homicidium, & hæresim, quod scilicet homicidium ex eo solum est homicidium, quia est illatio mortis, seu occisio absque aliquo alio requisito; hæresis verò præter errorē intellectus requirit dictā notitiā revelationis, aut dictam impotentiam dubitandi

de reuelatione tanquam circumstantiam, quia absque ea noticia, aut impotentia errans non est Deo incredulus, neque rebellis. Vnde infidelitas, & hæresis non consummatur in eo errore absque ea circumstantia; homicidium verò consummatur in occisione, absque alia circumstantia. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

August. verò epistola illa 162. quamvis dicat errantem non esse hæreticum, si sollicitè quærat veritatem, non eo ipso significat esse hæreticum si eam non quærat sollicitè, quia verè non est hæreticus, quando ignorans adhuc vincibiliter, aut prudenter dubitans Deum reuelasse illam veritatem, errat circa illam; si tamen rationabiliter dubitans, & nõ quærens sollicitè veritatem, erret, peccat peccato commissionis contra studiositatem, quæ est pars subiectiuæ virtutis, temperantiæ, & moderatur affectum sciendi, vt sobriè sciamus iuxta illud Pauli ad Roman. 12. *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.*

Tandem hæresis dicitur quod sit error pertinax, in eo qui Fidem Christi profitetur, quia aliter non distinguitur à Iudaismo, neque à Paganismo, & non solum error pertinax est hæresis, quando est in eo, qui Fidem Christi profitetur actu Fidei diuinæ, sed etiam quando est in eo, qui illam profitetur actu Fidei humanæ, quia qui saltem hæc Fide profitetur Christum venisse, vt creditur sub nouo testamento non est Iudæus, neque Paganus, ac proinde est hæreticus, quia est verè infidelis.

Non tamen est necessarium ad hæresim, quod dicta professio Fidei Christi, facta sit media susceptione Baptismi, vt contra Bañez, Aragon, Azor, Toletum, & Sanchium aduertunt Castro lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 8. Soar. disp. 19. sect. 5. Becan. cap. 14. q. 2. Agid. disp. 18. dub. 6. Adamus quest. 8. dub. 5. Granado tract. 15. disp. 6. sect. 2. & Hurtado disp. 82. sect. 2. quia qui profitetur Christum quamvis non baptizatus, si alias sit positus Deo infidelis non est Iudæus, neque Paganus, quia credit Christum venisse, vt sub nouo testamento creditur quod non efficit Iudæus, neque Paganus, est ergo hæreticus; quamvis vt cõtra Castro aduertunt communiter DD. nequeat ab Ecclesia puniri, quia non est

Eccle-

Ecclesiæ subiectus, neque membrum illius; quia non fit talis nisi ratione Baptismi, etiam si per veram Fidem diuinā Christi fiat membrum ipsius Christi ante Baptismum, & saluari possit extra Ecclesiā re ipsa existens, si voto sit intra eam.

Addimus cum qui Fidem diuinam habuit, siue baptizatum, siue non baptizatum, si verè eam non retineat, saltem quoad aliquid, vt habetur ex nouo testamēto, sed eam in toto neget, vt ex nouo testamento non esse hæreticum, sed Iudæum, aut Paganum, vt contra Bañez, & alios aduertunt Agid. vbi supra, & Lorca disp. 38. quia iste in nullo profiteretur Fidem diuinam, vt ex nouo testamento adhuc actu Fidei humanæ; poterit tamen qui baptizatus est, ab Ecclesia puniri, quia ratione Baptismi factus fuit, & mansit subditus Ecclesiæ, imò & pœnis hæreticorum, vt constat ex cap. contra Christianos, de hæreticis in 6. & ex praxi Ecclesiæ.

Hæresis ergo à qua quis dicitur, & est hæreticus: *Est error pertinax contra Fidem in eo, qui eam profitetur, vt sub nouo testamento:* quod non tollit dubitationem negatiuam pertinacem circa Fidem in eo, qui profitetur Fidem Christi, vt sub nouo testamento etiam esse hæresim moraliter, quamvis nõ sit hæresis physicè, cui soli conuenit adducta definitio hæresis. De delatione peccati hæresis ad Tribunal sanctæ Inquisitionis dicimus tract. de Charit. disput. 6. diff. 12.

DIFFICULTAS VI.

Quæ sint censura, & qui gradus propositionum, quæ aliquo modo opponuntur Fidei?

QUIA Propositiones, quæ opponuntur Fidei diuinæ obiectiuæ (id est, rei creditæ Fide diuinæ) non eodem modo, sed varijs modis opponuntur; ideo sunt varij gradus, quibus variæ propositiones magis, aut minus opponuntur Fidei, & sunt varia nomina, quibus earum modi, & gradus oppositionis significantur, & qualificantur, & censurantur; quia alia est, & dicitur hæreticæ, alia erroneæ, seu proxima hæresi, alia sapiens hæresim, seu suspecta, alia male so-

N

nans

nans, alia pias aures offendens, alia temeraria, quorum graduum & nominum mentio fit in Concilio Constantiensi sess. 8. in qua dānatur Vicleph. & sess. 15. in qua dānatur Ioan. Hus. & in Bulla Pij V. & Gregorij XIII. contra Michaelē Baiū edita; in eorum tamen graduum & nominum explanatione non multum curabimus aliena placita recensere, quia non est magni momenti.

In primis ergo illa propositio dicitur, & est hæretica, quæ immediatē, & directē opponitur Fidei obiectivæ, seu propositioni à Deo revelatæ, siue expressæ, ut hæc propositio: *Christus non est Deus*: siue confuse, ut hæc propositio: *Hic puer descendens ex Adam non contraxit peccatum originale*: quia eo ipso illa propositio, quantum est ex se, est obiectum sufficiens hæresis, seu assensus hæretici: & quamvis error immediatē, & directē oppositus Fidei obiectivæ non sit hæresis, nisi sit pertinax, & in profitente Christum, ut ex nouo testamento, nihilominus propositio circa quam est dictus error est, & dicitur hæretica absque respectu ad actualem pertinaciam, & ad personam profitentem Christum modo prædicto, ut contra Caiet. q. 1. art. 1. & contra Bañez, & Arag. art. 2. & contra Valent. puncto 1. aduertunt Adrian. in 4. q. 1. de confessione, Castro lib. 1. cap. 1. Soar. disp. 19. sect. 2. & Granad. tract. 15. disp. 4. quia ut propositio sit, & dicatur hæretica, absque fundamento aliud requiritur quam quod quantum est ex ipsa sit obiectum sufficiens assensus hæretici: imò contra rationem amplius requiritur, quia propositio tantumdeservit assensui hæretico tanquam obiectum: ergo ut sit, & dicatur hæretica sufficit quod sit obiectum sufficiens assensus hæretici. Propositio autem quæ immediatē, & directē opponitur propositioni à Deo revelatæ quantum est ex se, & quod ad ipsam attinet est sufficiens obiectum assensus hæretici, quamvis ad hunc etiam requiratur pertinacia, & ideo ad examinandum in foro exteriori, an quis sit hæreticus, prius examinatur, an propositio ipsius sit hæretica, & postea in eam pertinaciter indicauerit, & protulerit, & quia propositio ut sit, & dicatur hæretica ut condistinguitur à Iudaica, & à Pagana, necessarium est quod sit obiectum sufficiens erroris contra Fidem in profitente Christum, ut ex nouo testamento; ideo propositio

fitio illa, quæ secum non patitur professionem Christi dicto modo crediti non est hæretica, sed Iudaica si non admittit se cum Fidem Christi venturi, ut ex nouo testamento crediti, vel Pagana si secum non admittit Fidem Christi ex aliquo testamento ex duobus.

Secundò, illa propositio est, & dicitur erronea peculiariter (& est minus opposita Fidei, quàm hæretica, quia non opponitur immediatē, & directē propositioni in se ipsa reuelatæ) quæ opponitur propositioni Theologicæ, id est, propositioni, quæ inferitur euidenter, vel ex duabus propositionibus de Fide (ut hæc propositio: *Christus non est immensus*: quia opponitur huic propositioni *Christus est immensus*, quæ inferitur ex hac *Deus est immensus*, & ex hac *Christus est Deus*) vel ex vna de Fide, & ex altera euidenter nota, ut hæc propositio, *Christus non est risibilis*, quia propositio Theologica sicut non est de Fide, quia non est immediatē, & in se ipsa reuelata, sed est proxima illigita etiam propositio opposita propositioni Theologicæ, non est hæretica, sed est proxima hæretica, ob quod dicitur erronea ab errore, qui est quasi genus ad hæresim, & retinet nomen ipsum generis, quod solet speciebus imperfectionibus contingere. Vnde propositio peculiariter erronea tantum opponitur Fidei modo dicto: & quia propositio erronea est proxima propositioni hæreticæ, etiam dici potest proxima heresi, sumpta hæresi pro suo obiecto, nempe propositione obiectivæ hæreticæ, sicut etiam Fides solet pro suo obiecto sumi; quæ etiam dici potest suspecta de hæresi, quia qui negat propositionem euidenter illatam ex duabus de Fide, potius præsumitur negare ipsas propositiones de Fide, utpote obscuras, quam illationem, seu consequentiam utpote euidentem; & qui negat propositionem euidenter illatam ex vna de Fide, & ex altera euidenter nota, potius præsumitur negare propositionem de Fide obscuram, quam alteram propositionem euidentem, aut illationem euidentem, & ob eandem rationem etiam dici potest sapiens hæresim; & etiam dici potest periculosa in Fide, quia quando propositio Theologica negatur est periculum dissentendi præmissis, quarum vtraque, vel saltem vna est de Fide.

Tertiò propositio illa est peculiariter sapiens hæresim (& etiam est minus opposita Fidei, quam erronea, quia non opponitur directè, & immediatè propositioni Fidei, neque propositioni Theologiæ) quæ videtur supponere errorem in Fide, seu ex eo nasci, & attentis aliquibus circumstantijs prudenter iudicatur oriri ex errore in Fide ipsius proferētis, & ideo dicitur sapere hæresim, quia scilicet videtur supponere errorem in Fide, & prudenter iudicatur ex eo oriri. Et hæc eadē propositio etiam peculiariter dicitur suspecta de Fide, quia scilicet proferētē efficit suspectū de Fide, & eadē proportionem qua reperitur propositio sapiēs hæresim, etiā reperitur propositio sapiēs errorem, & propositio sapiēs temeritatē & etiā reperiuntur propositiones sapiētes alias cēsuras, seu gradus.

Quartò illa propositio est, & dicitur male sonans (& est minus opposita Fidei, quam sapiens hæresim) quæ potest habere sensum, & hæreticum & verum; hæreticus tamen est magis vitiosus, vel saltem non est minus. Propositio verò piarum aurium offensiva supra propositionem male sonantem videtur addere, quod sit circa materiam pertinentem ad pietatē, seu reuerentiam Dei, vel sanctorū, id est, quando dicitur aliquid indignum Deo, vel sanctis.

Quintò illa propositio est, & peculiariter dicitur temeraria (& est minus opposita Fidei, quam male sonans) quæ in materia aliquomodo ad Fidem pertinente, absque gravi aliquo fundamento, vel rationis, vel testimonij est contra torrentem, seu communem DD. applausum.

Sextò, illa propositio est, & dicitur scandalosa, quæ in matetia Fidei, vel aliquomodo ad Fidē pertinēte, est occasio ruinæ spiritualis in alijs: & illa est, & dicitur seditiosa, quæ in ea materia est occasio seditionis schismatis. Et illa est, & dicitur blasphema, quæ blasphemiam cōtra Deū cōtinet. Ista tamē ultimæ tres censure & gradus possunt convenire: imò nō raro conveniunt propositioni habenti aliquē alium gradum ex supradictis; imò plures ex supradictis possunt simul eidē propositioni convenire; quia propositio peculiariter hæretica, etiam est generaliter erronea, & potest esse temeraria, & propositio quæ est peculiariter erronea, etiam potest esse generaliter temeraria, & sic de alijs.

Obser-

Obseruandum est cum, qui culpabiliter deficit aliquo gradu ex dictis circa propositiones non hæreticas, peccare non peccato infidelitatis, quia non contradicit Deo proxime reuelanti, sicut etiam difficultate præcedenti diximus de errante culpabiliter circa propositiones hæreticas, quando in errante est ignorantia reuelationis, aut potest de ea rationabiliter dubitare: sed peccato curiositatis contra studiositatem.

DIFFICULTAS VII.

Virum communicatio cum infidelibus in humano convictu sit licita?

SUPPONIMVS Primò non esse licitum cum infidelibus communicare in operibus & rebus ad cultum infidelitatis directè pertinentibus, ut patet; esse tamen licitum, si absit scandalum, & periculum propriæ peruersionis, sacris infidelium interesse, nisi in locis, in quibus aut ex consuetudine, aut ex lege id sit signum protestationum infidelitatis iuxta ea quæ diximus disp. 9. diffi. 10.

Supponimus secundo, non esse licitum infideles nō baptizatos ad Sacramenta admittere, excepto Baptismo, quia sunt incapaces illorum; imò contractum matrimonij cum illis est nullum, & cum infidelibus baptizatis est illicitum; neque esse licitum eos admittere, ut intersint sacrificio Missæ, ut constat ex Can. Episcopus de consecr. dist. 1. vbi eis permittitur, ut intersint parti Missæ, nempe, usque offertorium exclusivè; quæ ob id dicitur Missa Cathecumenorum, vnde multo magis eis permittitur, ut intersint concioni, quia est minus sacra, & id nullibi prohibetur.

Est ergo difficultas, an communicatio cum infidelibus in rebus civilibus, & politicis, seu in convictu humano sit licita?

Circa quam conveniunt DD. talem communicationem per se esse licitam, imò & electionem librorum ipsorum, quæ non sunt baptizati, quia id nullo iure, neque naturali, neque diuino, neque humano prohibitū est: vnde secuso scandalo, &

N 3

pro-

propria peruersionis periculo fidelis baptizatus potest cum illis in dictis rebus communicare, & ipsorum libros legere; sed an liceat legere libros hereticorum, dicemus diffie. 12.

Nihilominus iure Ecclesiastico specialiter prohibitum est baptizatis fieri seruos Iudæorum; & etiam eis disturne famulari, in cap. 8. & ult. de Iudæis: sed non est vniuersaliter prohibita familiaritas, vt aduertit Aegid. disp. 18. dub. 11. & in cap. 5. prohibita est cohabitatio cum eis, & etiam cohabitatio cum Sarracenis, & a Greg. XIII. in constit. 28. ipsius, quæ incipit, *Aliis pie memora*, prohibitum est uti medico Iudæo, aut Pagano, aut Sarraceno, excusat tamen grauis necessitas, & in cap. 16. de Iudæis prohibitum est conferre Iudæis, & Paganis officia publica circa Christianos; & Christianis ipsis prohibitum est communicare cum illis sic praefectis, donec dimittant officium & acquisita per officium distribuunt in pauperes Christianos, & in cap. 5. & 6. de hæreticis prohibitum est Clericis aliquid legare, aut conferre non Catholicis, quauis consanguineis, & in l. 1. Cod. de Iudæis decernitur inualidum esse legatum vniuersitati Iudæorum factum: & quamuis non desint qui dicant illicitum esse baptizatis Iudæos ad conuiuia inuitare, & ad eorum conuiuia ire: nihilominus, quia id tantum est prohibitum à Concilio Agathensi Can. 4. quod fuit particulare; ideo existimamus id non esse illicitum, nisi ubi ex prohibitione recepta sit: & quamuis in Can. nullus 28. q. 1. prohibitum sit vesci Azimis Iudæorum, & etiam cum eis in balneo lauare: nihilominus hæc duo non sunt illicita, quia eorum prohibitio tantum fuit facta à Concilio Trullano Can. 11. quod nullam habuit auctoritatem, quia non fuit legitime congregatum, sed factum privata auctoritate ex nonnullis Episcopis post finitam 6. Synodum generalem; & quamuis in Can. super 28. q. 1. prohibeatur Hebræis ad Fidem conuersis communicatio cum alijs Iudæis non conuersis, quia tamen solum est prohibita à Concilio Toletano 4. cap. 61. quod tantum fuit Prouinciale, ideo non est illicita, nisi ubi hæc prohibitio fuerit recepta. Et idem ob eandem rationem dicendum est de alijs prohibitionibus, quibus prohibetur communicare cum infidelibus quoad aliqua particularia in dicto Concilio Tolet. 4. & in 5. & in 10. & in dicto Concilio

Agathensi, & in Concilio Matisconensi 1. & in Aurelianensi 3. & in Veneto, quia scilicet Prouincialia sunt.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum licitum sit compellere infideles ad suscipiendam Fidem?

CONVENIUNT Theologi infideles baptizatos, vt potè ratione Baptismi specialiter subditos Ecclesiæ posse ab ipsa terroribus, & malis infligendis ad suscipiendam Fidem compelli.

Est tamen difficultas, an licitum sit compellere infideles non baptizatos ad Fidem suscipiendam?

Maiores in 2. dist. 44. docet licitum esse ad id compellere infideles non baptizatos, quamuis non subditos temporaliter Principibus Christianis: quia isti infideles iure diuino Christi tenentur Fidem suscipere, ergo ad id cogi possunt ab Ecclesia, cui incumbit prospicere obseruationi præceptorum Christi. Imò eam potestatem videtur Christus specialiter concessisse, Luc. 14. dū ait: *Compelle eos intrare*, subintelligit ad Ecclesiā, vt exponunt Chrysos. hom. 14. & Greg. hom. 39. in Euang.

Id tamen Scor. in 4. dist. 4. q. ult. & Gabr. q. 2. dub. 5. limitant, vt tantū sit verum de infidelibus temporaliter subditis Principibus Christianis: quod confirmari potest exēplo Ferdinandi Regis Hispaniæ, qui ad id cōpulit Iudæos & Mauros sibi subditos expellendo ex Hispania eos, qui nolebāt ad Fidem conuertere.

S. Th. verò q. 10. art. 8. & communiter Theologi docent illicitū esse cogere infideles nō baptizatos ad suscipiendā Fidem, quamuis tēporaliter subditos Principibus Christianis. Quod in c. Maiores de baptismo absolute dicitur esse contrarium Religioni Christianæ.

Et id ratione cōstat; quia coactio, seu cōpulsio hæc nequit licite fieri, absq; potestate, seu iurisdictione, vt ex se patet. In Ecclesia autē nō est potestas, seu iurdictio in prædictos, & multo minus in Principibus Christianis, adhuc in sibi tēporaliter subditos, ergo, cōsequētia patet, minor autē probatur

& in primis, quod in Ecclesia non sit ea iurisdictione exprimit Paulus 1. ad Corinth. 5. dum ait: *Quid mihi de his qui foris sunt? nam eos Deus iudicabit*: quod ex hoc testimonio supponit Innocent. III. in cap. *gaudemus*, de diuortijs, & Trident. sess. 14. cap. 2. Deinde quod non sit in Principibus Christianis, adhuc erga sibi temporaliter subditos probatur, quia potestas, seu iurisdictione civilis, & politica, qualis sola est in Principibus Christianis, utpote immediate concessa a Republica, quæ tantum est naturalis, nequit esse ad Fidem, quæ est supernaturalis, & non constat lumine ipso naturali, sed tantum reuelatione diuina; & ideo Ecclesia nunquam id persuasit Principibus Christianis; imò id specialiter prohibuit respectu Iudæorum in cap. *scilicet Iudæi*, de Iudæis, & in Can. de Iudæis distin. 45. in Concilio Toletano 4. cap. 56.

Nihilominus licitum est Principibus Christianis dictos infideles malis infligere ad id cogere non directè, seu solo titulo eos inducendi ad suscipiendam Fidem, sed indirectè, vel infligendo, videlicet illis mala, quæ possunt infligere alijs titulis iustis, vel eos privando bonis, quibus possunt eos alijs titulis priuare, intentione eos inducendi ad suscipiendam Fidem, quia quæ quis aliàs potest absolute facere, optime potest ordinare in finem honestum, qualis est suscipio Fidei.

Ad rationem ergo pro Maiore adductam, negamus in Ecclesia esse potestatem cogendi non baptizatos ad observationem præcepti diuini Christi suscipiendi Fidem, quo verè tenentur, & multo minus in Principibus Christianis, adhuc erga sibi temporaliter subditos. Per illos verò quos Christus Luc. 14. præcepit compelli intrare ad cœnam, vel intelliguntur hæretici baptizati, ut vult Aug. epist. 50. qui pœnis compellendi sunt ad Ecclesiam intrare; vel intelliguntur infideles non baptizati prædestinati, ut vult Chrysost. qui in fine mundi compellendi sunt intrare ad Ecclesiam non coactione pœnis, sed magnitudine miraculorum, & efficacia prædicationis.

Et ad exemplum Ferdinandi pro Scoto, & Gabriele adductum respondemus, eum non coegisse Iudæos & Mauros

dire-

directè pœnis neque alijs mali inflictione solo titulo eos inducendi ad Fidem, sed indirectè expellendo ex Hispania eos qui nolent conuerti, quod aliàs facere poterat iusto titulo, nempe ad vitandam occasionem perturbationis Reipublicæ, quæ prudenter timebatur, si illi in infidelitate perseverantes cohabitarent cum baptizatis.

Quia ergo non baptizati non possunt directè cogi ad suscipiendam Fidem neque ab Ecclesia, neque a Principibus Christianis ex defectu iurisdictionis in eos ad id; ideo neque cogi possunt directè ad audiendam prædicationem Fidei; quia prædicatione Fidei tantum ordinatur, ut audientes eam suscipiant; quando autem coactio ad finem non est licita, neque est licita coactio ad medium, quod non habet aliam utilitatem, nisi ad illum finem: & quia cogi possunt indirectè ad suscipiendam Fidem; ideo etiam cogi possunt indirectè ad audiendam Fidem, & hoc modo Romæ coguntur Iudæi ad audiendam illam, negando illis habitare inter Christianos si non audiant, vel si non soluant certam pensionem pecuniæ pro fractione pacti audiendi, ad quod se obligant ex pacto pro licentia habitandi Romæ.

Quod si contra nostram sententiam obijcias, in Ecclesia est ius iustitiæ ad propagandam Fidem, & eam prædicandam etiam non baptizatis, ergo in eis est obligatio iustitiæ audiendi illam ex aduerso correspondens iuri iustitiæ, quod est in Ecclesia, ergo cogi possunt ab Ecclesia, ut satisfaciât obligationi, quæ ex iustitia obligati sunt Ecclesiæ, ac proinde, ut audiant prædicationem Fidei. Respondemus concedendo in Ecclesia esse ius iustitiæ ad propagandam Fidem, & eam prædicandam etiam non baptizatis, sed non contra illos, ut audiant, sed contra reliquos ne impediunt prædicationem, si sint infideles, qui velint audire. Et etiam in ipsis infidelibus est ius iustitiæ contra reliquos, ut non impediuntur audire Fidem, & ut prædicatores prædicare volentes non impediuntur. Est autem prædictum ius iustitiæ in Ecclesia ad propagandam, & prædicandam Fidem concessum a Christo, Matth. 24. *Prædicate hoc Euangelium in vniuerso Orbe*, & cap. ult. *Euntes docete omnes gentes*. Et Marc. ult. *Prædicate Euangelium omni creatura*: quod ius proportionabiliter conueni-

Palto-

Pastoribus Ecclesiæ, Papæ videlicet pro toto Orbe, & cuilibet alij Episcopo pro suo territorio Episcopali, & cuilibet Parocho pro suo Parochiali, cum subordinatione tamen Parochorum ad Episcopum, & ad Papam, & Episcoporum ad Papam. Imò supposito quod est Fides diuina; non solis Pastoribus Ecclesiæ, sed etiam cuilibet particulari ex natura rei conuenit ius iustitiæ, vt non impediatur instruere adhuc infideles, si instruunt; & in quolibet adhuc infideli est ius iustitiæ ex natura rei, vt non impediatur instrui, quia cuilibet ex natura rei habet ius iustitiæ, quamuis superioribus subordinatum, vt non impediatur ab opere honesto, quale est alios instruere, & ab alijs instrui.

Pontifex ergo potest infideles compellere, vt prædicationem Euangelij non impedian, si sint qui velint audire, & si necessarium fuerit, bello ad id compellere, quia ex vna parte habet ius iustitiæ ad id, & ex altera est supremus Ecclesiæ Princeps; & quia moraliter est certum in Prouincijs infidelium non defuturos, qui audire velint; ideo quando oppositum non constat, potest in eorum Prouincias prædicatores introducere adhuc bello, imò exercitum cum prædicatores mittere ad eorum securitatem, quando prudenter timeatur infideles male tractaturos prædicatores, quando alia suauis via nequeat securitas haberi; potest etiam iniurias prædicatores factas vlcisci; imò & committere potestatem cui voluerit, faciendi omnia prædicta.

DIFFICULTAS IX.

Vtrum licitum sit cogere infideles, vt suos ritus deserant?

CONVENIUNT DD. infideles non baptizatos non posse inflictione mali cogi ad deserendos ritus oppositos tantum rebus, aut veritatibus, sola reuelatione diuina constantibus, non solum a Principibus sibi temporaliter superioribus, quia quoad has res, & veritates, quibus ritus illi opponuntur, non sunt illis subditi, sed tantum quoad res lumine naturali constantes, sed neque ab Ecclesia, quia hæc

non

non habet iurisdictionem aliquam in illos, vtpotè non baptizatos, neque habet aliquod ius iustitiæ, vt ritus illi non fiant (sicut habet vt non impediatur prædicatio Euangelij) quia talis iuris nullum est fundamentum.

Est tamen difficultas an licitum sit illos cogere, vt deserant ritus oppositos rebus lumine naturali constantibus, id est, peccata opposita virtutibus moralibus, vt idololatriam, & blasphemiam virtuti Religionis oppositas?

Circa quam DD. conueniunt Principes Christianos posse non baptizatos sibi temporaliter subditos cogere, vt deserant ritus virtutibus moralibus oppositos, non solum virtuti Religionis, sed cuiusque alij virtuti morali, vt furum, vsuram, simplicem fornicationem, peccatum nefandum, & alia, quia continere subditos intra terminos legis, seu rationis naturalis non excedit iurisdictionem civilem, seu temporalem, vtpotè ordinatam ad continendam Rempublicam iniustitiæ, & in pace; quod nequit conuenienter obtineri, nisi Respublica viuat secundum virtutem moralem.

Prædicti ergo Principes possunt ad id cogere suos subditos non baptizatos non minus quam baptizatos; & non minus quam Principes non baptizati id possunt circa suos subditos baptizatos, & non baptizatos. Quod si omnes prædicti possunt suos subditos cogere, vt ritus & peccata virtutibus moralibus opposita deserant, ad id tenentur, vt officium superioris fideliter exerceant, nisi ad id permittendum seu tolerandum adsit aliqua rationabilis causa, vt verè erit quando ex coactione timeatur Reipublicæ turbatio, aut quando ex permissione proueniat, vel speretur utilitas aliqua, siue temporalis fidelibus, siue spiritualis fidelibus, aut infidelibus, vt speratur ex tolerantia rituum Iudæorum, in quibus figura Christianæ Religionis continetur, & ex tolerantia librorum Iudæorum, qui simplicem expositionem veteris testamenti continent.

Punctum ergo difficultatis in eo est, an Ecclesia & Principes Christiani possint cogere non baptizatos non sibi temporaliter subditos, vt dictos ritus, & peccata deserant?

Maiores in 2. dist. 44. q. 3. Panormit. & Hostiensis in cap. quod super his de voto, Aluarus Pelagius de planctu Ecclesiæ lib. 1. art. 37. & Sepulveda docent posse ad id cogere præ-

dictos,

dictos, etiam quando non sunt corrigendi, & posse eos suis Regnis bello priuare (quod à Papa, & ab alijs auctoritate ipsius fieri posse docent Antonin. 3. p. tit. 22. & Syluest verbo, Papa q. 7.) quod probari videtur, quia vnus homo potest licite defendere honorem, & vitam alterius, ergo multo melius honorem Dei, qui idololatria, & blasphemia, & alijs peccatis Religioni oppositis, & suo modo alijs peccatis reliquis virtutibus moralibus oppositis læditur.

Caetan. verò 2. 2. q. 66. art. 8. Valen. q. 10. punt. 7. Soar. disp. 18. sect. 4. Agid. disp. 18. dub. 12. Adamus q. 9. dub. 2. Granado tract. 15. disp. 7. sect. 3. & communiter DD. docent non posse ad id cogere, & merito; quia coactio per inflictionem mali nequit fieri nisi à superiore habente iurisdictionem: & si aliquando etiam à non superiore, tunc solum, quando videlicet sibi, aut alteri ab ipso remedium cupienti, quia ille alter non potest se ipsum defendere, sit aliqua iniustitia, vt hæc impediatur, vel vt huic iam factæ satisfiat, & quando deficit superior, qui id possit, & velit impedire: Ecclesia autem, & alij Principes Christiani non sunt superiores dictorum non baptizatorum, & in violatione legis naturalis non semper fit ipsis, neque alijs iniustitia aliqua, & Deo nunquam adhuc peccato blasphemix, quia nullo peccato adhuc Religioni opposito, quo diuinus honor læditur, Deus verè damnificatur, & quamuis verè damnificaretur, non possunt sic lædentes, & offendentes à Principibus prædictis compelli, vt desistant; quia Deus ipse potest omnes iniurias sibi factas punire, & iniuriantes reprimere, & seipsum ab illis defendere: & si aliquando violatione legis naturalis fit aliquibus iniustitia, ipsi iniuriantes habent superiores, qui possunt & volunt eos impedire ab inferendo iniustitiam, & à continuando illam; & si superiores non possunt, aut nolunt, illi qui iniuriati sunt non cupiunt ab Ecclesia, neque à Principibus Christianis defendi. Nihilominus si aliquando cupiunt (quod rarissimè eueniet) tunc Ecclesia, & Principes Christiani poterunt iniuriantes comprimere, & cogere, vt non violent iustitiam contra sic cupientes auxilium ab ipsis: sicut quando Ecclesia, & Principibus Christianis fit aliqua iniustitia, aut fieri intenditur à non sibi subditis, possunt eos

com-

compellere, & cogere, vt eam non inferant, & vt iam factæ satisficiant, quando superiores iniuriantium, non possunt, aut nolunt: Ecclesia ergo & Principes Christiani nequeunt cogere non baptizatos sibi non subditos, vt deserant ritus, & peccata virtutibus moralibus opposita, nisi peccatum iniustitiæ, & hoc rarissime, solum in casu dicto.

Observandum tamen est non baptizatos non subditos Ecclesiæ, neque Principibus Christianis, posse ab Ecclesia cogi ad deserendos ritus in opprobrium Christianismi cedentes, ratione iuris quod habet ad propagandum Christianismum, ratione cuius potest prædictos compellere, ne propagationem illius suis ritibus impediatur, neque retardent. Vnde libri Iudæorum quamuis non subditorum scripti à Rabinis contra Christum, & eius Religionem comburi possunt; imò comburendi sunt, nisi aliàs sit rationabilis causa eos permittendi iuxta prædicta.

Ex dictis constat non esse licitum Ecclesiæ, neque Principibus Christianis vi occupare Prouincias infidelium non baptizatorum, ex eo solum quod peccent peccato omissionis, & commissionis contra Fidem diuinam, neque ex eo quod peccent contra legem naturalem, dum opprobrijs, aut aliter non sint Christianismo iniuriosi, neque iniusti contra aliquos, qui eorum auxilio egeant, & cupiant ab ipsis defendi.

DIFFICULTAS X.

Vtrum non Baptizati, præcisè quia infideles sunt, possint ab Ecclesia priuari dominio, quod in Baptizatos habent?

Bañez, Aragon, & Lorca quæst. 10. artic. 10. & Valentia, puncto 8. partem affirmatiuam tuentur, quam indicare videntur Paul. 1. ad Corinth. 6. dum reprehendit fideles, quod ad tribunal iudicum infidelium vocent alios fideles. Et ratione probari potest, quia indecens est, & indecorum Fidei,

fide-

fidelem esse subditum iurisdictioni infidelis, & multo magis esse mancipium illius, ergo Ecclesia cui incumbit prospicere Fidei, & Christianismo, potest infidelem, quamvis non sibi subditum adhuc temporaliter, utroque dicto dominio, politico videlicet, & despotico; in baptizatos priuare: sicut etiam Princeps temporalis, quia ei incumbit prospicere bono communi Reipublicæ, potest non sibi subditum bonis priuare, quando id expedit bono communi.

Durandus verò in 2. dist. 44. q. 3. art. 2. Bellarm. lib. 5. de Pontific. cap. 7. Soar. dist. 18. sect. 5. Aegid. disput. 18. dub. 10. & Granad. tract. 15. disput. 9. partem negatiuam tradit, & merito; quia Ecclesia nullam habet iurisdictionem, seu superioritatem in dictos infideles, quia non Ecclesiasticam, seu spirituales, quia non sunt baptizati; neque ciuilem, ut supponimus; ergo si alias dicti infideles non sint iniuriosi baptizatis quoad Christianismum, neque quoad alia, nequeunt solo titulo infidelitatis ab Ecclesia, & multo minus a Principibus ciuilibus priuari dominio aliquo in baptizatos.

Nihilominus si non baptizati iniuriosi sint baptizatis quoad Christianismum, aut id prudenter timeatur, potest Ecclesia eos priuare utroque dicto dominio in baptizatos; & quia Ecclesia id prudenter præsumit, de facto priuauit Iudæos, & Sarracenos, & Paganos temporaliter subditos ipsi Ecclesiæ, aut Principibus Christianis utroque dominio in baptizatos; non verò priuauit non baptizatos non subditos temporaliter Ecclesiæ, neque Principibus Christianis ob vitandum scandalum, quod esse posset ob difficultatem executionis dictæ priuationis in illis. Nihilominus quia regulariter sunt iniuriosi Christianismo in seruis Christianis quos habent; ideo quando oppositum non constat, serui ipsorum possunt fugere ex eo sensu saltem interpretatio Ecclesiæ, cui incumbit prospicere Christianismo; imò etiam quando in suis personis iniuriam patiuntur ab ipsis dominis quamvis non quoad Christianismum, sed quoad alia, aut eam prudenter timent, ut timeti potest, & non sperant commode defensionem ab aliquo, a quo possint licite etiam possunt fugere.

Paulus ergo non reprehendit tanquam illicitum, sed tanquam indecens seu indecorum Christianismo adducere baptiza-

tum

tum ad tribunal infidelis; imò tunc solum, quando adduci potest ad tribunal fidelis.

Et ad rationem concedimus indecens, seu indecorum esse fidei, baptizatum esse mancipium, imò & vassallum, seu subditum ciuilitate infidelis; hæc tamen indecentia non sufficit absque iniuria aliqua contra fidem, aut absque prudente timore illius, ut Ecclesia possit dictos infideles dominio in baptizatos priuare, sicut neque Princeps ciuilis potest, ut prospiciat bono communi Reipublicæ priuare eos, qui sibi non sunt subditi, nisi quando bono communi suæ Reipublicæ sunt iniuriosi.

DIFFICULTAS XI.

Utrum licitum sit de rebus fidei cum infidelibus disputare?

Conueniunt DD. disputare de rebus fidei cum infidelibus adhuc hæreticis esse ex suo obiecto licitum, & laudabile, quod supponit Paul. ad Tit. 1. *ut possit eos, qui contradicunt arguere*, & id fecit Christus cum Phariseis Ioan. 8. & Stephanus cum Iudæis Act. 6. & 7. & Paul. cum Iudæis & Græcis Act. 9. Id quoque fecerunt cum hæreticis August. Hieron. & plures alij Patres, & Concilium Nicenum 1. & 2. & Constantinopolitanum 3. & Florent. Ratio huius doctrinæ est, quia disputatio cum infidelibus adhuc cum hæreticis de rebus fidei, neque est prohibita iure naturali, quia facta ex bono fine, & cum alijs debitis circumstantijs est utilis ad confirmationem fidei, & nullatenus est nocua, neque est prohibita iure aliquo positivo, quia de eo non constat, ergo ex suo obiecto est licita, imò & laudabilis.

Nihilominus quamvis disputare cum infidelibus adhuc hæreticis ex suo obiecto licitum sit, tamen ex circumstantijs, & non paucis potest esse illicitum: quia primum est illicitum iure naturali aliquem disputare, quia dubitat de rebus fidei, si ipsi alias sint sufficienter propositæ, quia si non sint, ut quando disputans est infidelis, & intendit de rebus fidei inquirere, ut prudenter credat, licita est illi disputatio. Secundò, disputare adhuc priuatim de rebus fidei est iure Ecclesiastico prohibitum

per so-

personæ laicæ in cap. *Quicumque* 2. de hæreticis in 6. imò sub pœna excommunicationis non latæ, sed ferendæ; prohibetur autem in eo cap. disputare formaliter, id est, quando inter disputantes est contrarietas sententiarum circa rem Fidei, ut alter alteri suam sententiam persuaदेat, qualis est disputatio inter Catholicum, & infidelem, & non materialiter gratia exercitij, ut quando disputatio est inter Catholicos; ac proinde solum est prohibitum disputare de re Fidei cum eo, qui in ea re est, infidelis, & id prohibetur personæ laicæ, id est, non gaudenti priuilegio clericali, imò personæ Religiosæ non destinatæ ad studia, sed ad opera domestica: est autem id illicitum laico quamuis docto, ut contra Caietan. & Bañez quæst. 10. art. 7. & contra Ledesnam, & Granado aduertit Soar. disp. 20. sect. 1. Sanc. lib. 2. cap. 6. Agid. disp. 18 dub. 9. Becanus cap. 15. q. 7. & communiter DD. quia quamuis laicus disputans sit doctus, non cessat ratio, in qua lex id prohibens fundatur nempe præsumptio, qua præsumitur laicos regulariter, non esse doctos, & sufficientes, quod est verum, & subsistit quamuis sint aliqui laici docti. Dicta tamē prohibito respectu docti cessat, quando vrget necessitas aliqua, aut magna aliqua utilitas, ut contingit quando est aliquis hæreticus Catholicos peruertens, & non est nisi laicus alias sufficiens, qui possit tali hæretico resistere; quia tunc observatio illius legis, seu prohibitionis est nociua, quia est contra bonum Fidei, & proximorum. Imò addunt Valent. disp. 1. quæst. 10. puncto 4. Adamus quæst. 9. dub. 5. Sanctius, & Becanus dictam prohibitionem cessasse contraria consuetudine in prouincijs ubi Catholici, & hæretici simul, & mixtim habitant.

Tertiò disputare de rebus Fidei cum quibuscumque infidelibus est iure, seu lege naturali illicitum, quando disputans non est sufficiens, quamuis Ecclesiasticus sit, quia tunc honor Fidei periculo exponitur.

Quartò disputare de rebus Fidei cum quibuscumque infidelibus est iure naturali illicitum, quando audientibus eorum simplicitatem imminet periculum probabile defectionis à Fide, aut vacillationis in ea, quia facilius percipiuntur argumenta infidelis, quam solutiones Catholici.

Quod

Quod si personæ Ecclesiasticæ licitum est verbo disputare cum infidelibus, etiam erit licitum contra eos scribere: quod doctissimi viri fecerunt; non tamen expedit id efficere vulgari lingua, sed Latina, ut libri scripti non omnibus pateant, quos legere non erit licitum illis, qui prudenter timeant se plus probaturos hæreses quàm earum impugnationes.

DIFFICULTAS XII.

Utrum licitum sit libros infidelium legere?

SUPPONIMVS Iure naturali illicitum, seu prohibitum esse libros infidelium legere quando ex eorum lectione imminet periculum probabile defectionis à Fide, vel vacillationis in ea; non verò quando non imminet?

Est tamen difficultas, an id sit prohibitum iure Ecclesiastico etiam quando dictum periculum non imminet.

Circa difficultatem hanc certum est iure Ecclesiastico in Bulla Cœnz Domini contento generaliter prohiberi, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & Pontifici reservatæ, scienter legere, aut apud se seruare, aut imprimere, aut defendere libros hæreticorum hæresim continentes, aut ex Religione ex professo tractantes, exceptis libris Tertull. Origenis, Eusebij, & Pelagij qui in Ecclesia permittuntur, & quia eorum hæreses iam sunt extinctæ (ob quod in eorum lectione nullum est periculum) & quia multa continent utilia.

Vt ergo quis hac prohibitionem comprehendatur, & pœnam excommunicationis incurrat, requiritur. Primò, quod liber sit hæretici; quia si sit authoris Catholici, quauis errores contra Fidem ignoranter admixtos contineat, non sufficit. Secundò, requiritur, quod liber hæretici contineat hæresim, aut quod ex professo de Religione tractet. Tertiò, requiritur quod sciēter legat, aut apud se seruet, aut imprimat, aut defendat, ac proinde ignoranter, quamuis culpabiliter, imò ignorantia affectata aliquid ex his efficiat, non peccat, neque dictam excommunicationem incurrit.

O

Pro-

Prohibitio autem hæc contenta in Bulla Cœne Domini extensa est in Indice Romano librorum prohibitorum ad libros Hæresiarcharum, v.g. Lutheri, & Caluini, quamuis nō contineant hæresim neque de Religione tractent, vt constat ex 2. Regula illius: & in quodam proprio motu Sixti V. extensa est ad libros Astrologiæ iudiciariæ, vt constat ex Regula 9. eiusdem indicis: & à Clemente VIII. extensa est ad quosdam libros Hebræorum, & nominatim ad Talmud Iudæorum, vt notatur in fine regularum: & à Pio III. in Bulla quæ incipit: *Locum pro munere*: in eodē indice contēta, extenditur ad omnes libros suspectos cuiuscunque auctoris sint: & à Paulo V. in Breui contento in indice Hispaniæ edito de mandato Domini Bernardi de Roxas, Inquisitoris Generalis, extensa est ad quoscunque libros prohibitos; quod etiā fecit ipse dominus Bernardus de Roxas.

Vt tamen quis mortaliter peccet sciēter legendo, aut apud se seruando, aut imprimendo, aut defendendo aliquem librum prohibitum ex dictis, & consequenter vt dictam excommunicationem incurrat (quæ sine mortali non incurritur) non sufficit, quod lineas paucas legat, vt aduertit Sanctius capit. 10. Imò neque vnā paginam quamuis voluminis magni, nisi quando in ea acriter agitur contra nostram Fidem.

Et vt quis mortaliter peccet retentione libri prohibiti, & excommunicationē illam incurrat, non sufficit quod illū retineat per vnum, aut alterum diem; & quamuis peccet mortaliter, si habeat animū semper illum retinendi, non tamē incurrit excommunicationē illā, quia hæc nō incurritur animo retinendi, sed retentione ipsa. Qui verò per plures dies retinet expectans occasionem commodam tradendi librum, nō peccat; quia tunc non tam retinet, quā differt.

Nomine autem libri in dictis prohibitionibus etiam comprehenditur manuscriptus, quia iste est verè liber, tamen non comprehenditur brevis scriptura, vt Concio, & Epistola, & difficultas, seu quæstio aliqua, quia verè non est liber, etiam si possit esse pars libri, quod non sufficit, quia etiam duæ lineæ possunt esse pars libri, & tamen absque dubio nomine libri non comprehenduntur.

DIFFICULTAS XIII.

Verum in Ecclesia sit potestas ad puniendos hæreticos baptizatos?

ERROR Fuit Donatistarum tempore August. (quem Evicleph, & Ioannes Hus innouarunt) asserentium hæreticos baptizatos (quorum nomine quoscunque infideles baptizatos comprehendimus) non posse puniri ob infidelitatem præsertim pœna mortis, neque posse cogi, vt Fidem suscipiant si eam nōdum succeperunt, neque vt ad eam redeant, si susceptam deseruerunt. Et in primis nulla pœna puniri posse ob infidelitatem probatur; quia hæretici non sunt Ecclesiæ subditi, quia sunt extra eam cum careant Fide media quæ vniendi erant Ecclesiæ, & efficiendi membra illius, ergo ad Ecclesiam non pertinet eos iudicare, & punire ob infidelitatem, sed tantum ad Deum: quod indicare videtur Paul. 1. ad Corinth. 5. illis verbis: *Quid mihi de his, qui foris sunt? nam eos Deus iudicabit.*

Et specialiter non posse pœna mortis puniri, significari videtur Matth. 13. vbi Christus dixit non esse eradicanda zizania, ne fortè eradicetur & triticum: per zizania autem hæretici intelliguntur, & Matth. 26. & Ioann. 18. dum Christus præcepit Petro, vt conuerteret gladium in locum suum, & vaginam, & Luc. 9. dum Christus discipulos reprehendit, quia volebant, vt ignis descenderet de cœlo, & consumeret Samaritanos, quia non recipiebant Christum & dixit: *Nescitis cuius spiritus estis, Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare*: quod non leuiter confirmari videtur consuetudine Ecclesiæ primitiue, quæ non puniebat hæreticos pœna temporali, & multo minus corporali.

Quod verò nequeant cogi ad suscipiendam, neque ad conseruandam Fidem probatur; quia susceptio Fidei debet esse libera, ergo nullus quamuis baptizatus, qui nunquā

Fidem suscepit cogi potest ad eam suscipiendam. Quod si Fidei susceptio etiam baptizatis debet esse libera, & non coacta, etiam conseruatio Fidei non debet esse coacta, sed libera, quia res non requirit plures causas ut conseruetur, quam ut nascatur, & introducatur.

Catholici tamen conueniunt, Ecclesiā posse baptizatos hæreticos cogere, ut suscipiant Fidē, si nondum eam suscepunt, & ut ad eam redeant, si susceptam deseruerunt; & eos ob infidelitatem punire etiam pœna mortis.

Et in primis posse ab Ecclesia cogi, & puniri probatur, quia baptizati hæretici, eo ipso quod sunt baptizati facti sunt subditi Ecclesiæ (etiam si quoad internam vñionem, quæ fit media Fide, sint ab Ecclesia separati) ergo Ecclesia utpote superior potest illos ad prædicta cogere, & in eis punire peccata Reipublicæ Ecclesiasticæ nociua, qualis est infidelitas; & non solum pœna spiritali ut patet, sed etiam temporali, & corporali; quia ex vna parte hæc pœna non est improporcionata crimini infidelitatis, & ex altera baptizatus, quamuis infidelis, est absolutè, & absque limitatione subditus Ecclesiæ quoad bonum & regimen suæ animæ; imò Ecclesiam usam fuisse simili pœna contra baptizatos infideles, constat ex Extrauagan. *Vnam sanctam*, de maiortate, & obedientia, & ex capit. *Ad Apostolica*, de sentent. & re iudicata.

Et quod possit eos punire pœna mortis constat ex eo, quod ex vna parte in Ecclesia est iurisdicctio circa infideles baptizatos, & ex altera parte, pœna mortis non est improporcionata crimini infidelitatis, quia est grauissimum, & maximè nociuum Reipublicæ non solum Ecclesiasticæ, sed etiam politicæ, quia infidelitas omnem pacem turbat non solum Ecclesiasticam, quæ in vñitate Fidei consistit, sed etiam politicam, ut experientia ipsa testatur.

Ad rationem ergo qua generaliter intenditur hæreticos non posse ob infidelitatem puniri, constat eos quando baptizati sunt, esse intra Ecclesiam tanquam illi subditos quoad regimen animæ, etiam si quoad internam vñionem, quæ fit media Fide, sint extra eam. Paulus vero ubi

supra

supra tantum loquitur de non baptizatis, qui foris sunt etiā quoad regimen.

Ad fundamentum verò ex scriptura desumptum, quo intenditur probari baptizatos hæreticos non esse puniendos pœna mortis, respondetur, exemplo illo zizaniorum, etiam si per ea hæreticos intelligi admitamus (quamuis generaliter peccatores intelligantur) tantum prohibere eradicare zizania, & pœna mortis punire hæreticos, quando id fieri nequit absque magno proximorum damno, non verò quando absque eo fieri potest: illis autem verbis Ioann. 18. literaliter denotatur non esse utendum gladio materiali priuata auctoritate; mysticè verò denotatur non expedire Ecclesiam illo uti per se ipsam, sed per iudices sæculares, & Luc. 9. Christus prædictis verbis tantum voluit significare Euangelium non esse introducendum externa violentia, sed mansuetudine, doctrina, & miraculis, quod non tollit spiritus seueritatis cogere iam baptizatū, ut Euangelium conseruet, si semel illud suscepit, & si non suscepit, ut illud suscipiat.

Et ad confirmationem concedimus in primitiua Ecclesia hæreticos non puniri pœna temporali, & multo minus pœna corporali, vel quia tunc non habebat sufficientē potētiam executiuam, vel quia tunc non expediebat propter turbationem, quæ tunc ob infidelium multitudinem, & paucitatem baptizatorum posset oriri: nihilominus postea puniri sunt in primis pœna exilij, l. *Arriani*, Cod. de hæreticis. Deinde pœna pecuniaria, l. *cuncti heretici*, eodem Cod. & postea amissione omnium bonorum, l. *Manichei*, eodem Cod. & tandem pœna corporali capitis, l. *Quicumque*, eodē titulo.

Ad rationem verò, qua intenditur baptizatos non esse cogendos ad susceptionem, neque ad conseruationem Fidei semel susceptæ, respondemus, susceptionem, & conseruationem Fidei esse liberā a naturali necessitate, quia saltem consensu libero, suscipitur, & conseruatur; non tamen esse liberam ab obligatione ipsam suscipiendi, & conseruandi, ac proinde in baptizatis non debere esse liberam ab inductione, & a coactione medijs pœnis faciendā per Ecclesiam

O 3

illis

illis superiorem quoad bonum, & regimen animarum ipsorum.

DIFFICULTAS XIII.

Quæ pœna statuta sint contra hæreticos?

IN Primis contra hæreticos baptizatos (quorum nomine etiam comprehenduntur Iudæi, & Pagani baptizati) statuta est excommunicatio maior, in cap. *ad abolendam*, & in cap. *excommunicamus*, de hæreticis: & in Bulla Cœna Domini, in principio.

Est autem excommunicatio hæc statuta contra hæreticos non iure diuino, vt contra Almain in 4. dist. 18. quæst. 1. & contra Echium in Enchiridio docent communiter DD. quia de eo iure nullatenus constat, sed solo iure Ecclesiastico, vbi supra lato: excommunicationem hæc non incurrit, qui exterius tantum absque assensu, seu iudicio interiori profert propositionem hæreticam, vt contra Caietan. 2. 2. quæst. 94. art. 1. docent communiter DD. quia non est verè hereticus, quia hæresis in assensu, seu iudicio interiori consistit. Neque eam incurrit hereticus tantum mentalis, qui suam hæresim non indicat exterius, vt contra Adrianum in 4. quæst. 2. de confessione docent communiter DD. quia actus pure internus non subiaceret iurisdictioni exteriori humanæ.

Ille ergo eam excommunicationem incurrit, qui suam hæresim mentalem exterius exprimit verbis, aut alijs exterioribus signis tanquam substitutis ipsius hæresis, seu iudicij hæretici ei annuendo exterius, vt quando quis interius iudicans Christum non esse Deum, id affirmat, ei annuendo non verò ille, qui suam hæresim mentalem exprimit verbis, aut alijs signis exterioribus, quæ tantum habent pro obiecto ipsam hæresim, seu iudicium hæreticum, & non sunt substituta ipsius iudicij hæretici, sed alterius iudicij reflexi, quod non est hæreticum habentis pro obiecto ipsum iudicium hæreticum; vt quando quis confessionis, aut consilij

causa exterius affirmat se habere, aut habuisse iudicium hæreticum, v. g. contra diuinitatem Christi, vt si quis dicat, ego habeo iudicium hæreticum contra diuinitatem Christi, quid faciam? incurro excommunicationem, an non? & non solum incurrit excommunicationem ille, qui est publicè hereticus, sed etiam ille qui est occultissimus, qui suam hæresim nullo existente teste protulit; in quo Theologi conveniunt; quia ex vna parte actus exterior ex se subiaceret iurisdictioni Ecclesiastica, & ex altera ad imponendam pœnam annexam iuri, aut præcepto sub conditione subintellecta transgressionis iuris, aut præcepti non prærequiritur cognitio criminis.

Addimus, excommunicationem hæc reſeruatam esse Romano Pontifici in Bulla Cœnæ Domini; ac proinde à nullo alio absolui posse nisi priuilegio, quod pro foro conscientie habent Episcopi circa hæresim occultam per se ipsos, collatum à Trident. sess. 24. capit. 6. de reformatione, & illud non esse reuocatum, sed nunc etiam perseuerare docent Enriq. lib. 6. de pœnitent. capit. 14. Lorca disp. 45. Granado tract. 15. disp. 14. sect. 2. Petrus Hurtado disp. 84. sectio. 2. & plures alij, & non absque probabilitate. Addit Granado, Episcopum posse absolutionem ab hæresi occulta pro singulis casibus committere Sacerdotibus inferioribus non cōmissione generali aliquem generaliter ad id deputando: nomine autem Episcopi etiam comprehenditur Capitulum sede vacante, quod Episcopo succedit, vt contra nonnullos docet Saneius capit. 11. & etiam comprehenduntur Abbates, & alij Prælati habentes iurisdictionem quasi Episcopalem in sua Diocesi. Idem quoque priuilegium pro foro conscientie habere quemlibet Inquisitorem intra suum territorium, etiam extra Tribunal: & non tantum Tribunal ipsum, sed etiam quemlibet Inquisitorem id posse priuatis confessarijs committere, non pauci affirmant. Imò id etiam posse committere Tribunal ipsum circa hæreticum publicum causa iudicialiter cognita certum est, de quibus legendi sunt Saneius lib. 2. summ. capit. 11. & 12. & Granado sectione 2. & 3.

Eandem excommunicationem incurrunt credentes, receptatores, fautores, & defensores hæreticorum (subintellige formaliter ut hæretici sunt) ipso facto latam contra eos in principio Bullæ Ccenæ Domini, & Papæ reservatam, quamvis non ita strictè, ac est excommunicatio contra hæreticos ipsos; ac proinde poterunt ab illa absoluerè, qui possunt ab alijs casibus in dicta Bulla contentis. Credentes hæreticorum dicuntur, qui eis ut hæreticis credunt eorum erroribus annuendo, qui si absque pertinacia, sed culpabiliter credunt, quamvis non sint hæretici, sunt tamen purè credentes, & dictam excommunicationem incurrunt, si tamen illis pertinaciter credunt, sunt veri hæretici sicut & illi. Receptores hæreticorum dicuntur, qui hospitio recipiunt (quamvis tantum semel) hæreticum titulo hæresis, seu quia est hæreticus. Fautores dicuntur, qui consilio, aut armis, aut alia positiva ratione fauent hæretico ut hæretico, id est, vel quoad hæresim, vel quia hæreticus est: & etiam dicuntur fautores hæreticorum ministri iustitiæ, qui omittunt facere, quod ut tales tenentur contra hæreticos facere. Defensores hæreticorum dicuntur, qui defendunt hæreticum, vel laudando, vel propugnando errores illius, vel curando, ne capiat a ministro iustitiæ.

Secundò, contra hæreticos statutum est in pœnam, quod nequeant ad ordines promoueri, adhuc post conversionem, ut constat ex Can. *Saluberrimum*, i. quæst. 7. & quod sint inhabiles ad beneficia, & ad officia publica, ut constat ex capit. 2. & 15. de hæreticis in 6. ad ea tamen requiritur quod hæresis sit publica, ut significatur in dicto Can. & in dictis capit. imò Sayrus lib. 7. capit. 11. ad ea requirit quod sit notoria. Quid autem sit publicum, & quid notorium, dicimus tractatu de irregularitat. disput. 2. difficult. 20.

Tertiò, hæretici priuantur usu ordinum, ita ut illos illicitè exercent, & etiam usu iurisdictionis Ecclesiasticæ, ita ut eam illicitè & inualidè exercent. His tamen duobus non priuantur præcisè ob hæresim, quia nullo iure id specialiter statuitur contra hæreticos, sed tantum priuantur illis ob excommunicationem, quam ob hæ-

resim

resim incurrunt: ac proinde, quâdo tolerati sunt, valide exercent iurisdictionem, quamvis illicitè, quando ipsi se ad id ingerunt. Addunt non pauci, Clericos ab hæresi conuersos non posse uti ordinibus absque dispensatione; id tamen addunt absque sufficienti fundamento, de quo dicimus tract. de irregularitate dist. 2. diff. 3.

Quartò contra hæreticos statuta est priuatio beneficiorum, que possident, ut significatur in motu quodam proprio Pij V. relato in directorio Inquisitorum circa finem, & in cap. *ut commissi* de hæreticis in 6. & in cap. *ad abolendam* de hæreticis; non tamen amittunt dominium beneficiorum ante sententiam, quia in nullo iure significatur, priuationem illorum iure ipso executioni mandari.

Quintò contra hæreticos statuta est priuatio omnium bonorum temporalium in cap. *secundum leges* de hæreticis in 6. ita ut quamvis ante sententiam iudicis hæreticus non sit illis priuandus quoad executionem, & possit illis uti, & frui, etiam ad donandum, & ad hæredem instituendum; nihilominus à die commissi criminis hæresis, bona hæretici manent fisco obligata: ob quod omnes alienationes à die criminis factæ, rescindendæ sunt, de qua re legendi sunt Soar disp. 22. & Vazquez i. 2. disp. 169.

Sextò tandem contra hæreticos incorrigibiles statuta est pœna mortis iure civili, l. *quicumque*, C. de hæreticis, & approbato ab Urbano IV. & ab Innocent. IV. relatis in directorio Inquisitorum in fine.

DISPUT. XI.

De Regulis Fidei.

Regulæ Fidei dicuntur, quibus certo, & infalibiliter nobis applicatur reuelatio diuina, ob quam fide diuina credimus propositionem, seu rem reuelatam: sunt autem quin-

que

que: Ecclesia, summus Pontifex, Concilia, Traditio, & Scriptura, de quibus hoc ordine seorsim dicemus.

DIFFICULTAS I.

Utrum omnes fideles baptizati pertineant ad Ecclesiam militantem, tanquam membra illius?

NOMEN Ecclesia Græcè idem quod Latine *conuocatio*, translatus est ad significandam congregationem ipsam conuocatam, seu conuocatorum: & quia creaturæ tantum intellectuales sentiunt vim vocis, & conuocationis; ideo nomen Ecclesia tantum tribuitur congregationi creaturarum intellectualium, in quo differt à nomine *Synagoga*, quod etiā tribuitur gregi animalium; & quia congregatio Christianorum palior est, quam erat congregatio Iudeorum ob perfectiorē legem gratiæ, qua gaudet Christiani: Ideo congregatio Iudeorum etiam dicebatur Synagoga, congregatio verò Christianorum nūquam, sed semper dicta fuit, & dicitur Ecclesia. Imo nomen Ecclesia translatus est, ut etiam significet locum congregationis fidelium, nempe templum, ut significat Iudith. 6. & 1. ad Corinth. 11.

Ecclesia autem Dei (quam certum est esse in mundo, ut constat ex Scriptura, & ex Symbolis, & ex Concilijs) est quoddam congregatio, seu quoddam corpus morale, & politicum: & Ecclesia militans Dei (de qua instituitur disputatio) est congregatio hominum viatorum, seu est quoddam corpus morale ex hominibus viatoribus coalescens.

Est tamen difficultas, ex quibus hominibus viatoribus coalescat & componatur, & constet Ecclesia militans Dei.

Circa quam supponimus, in quo DD. conueniunt, nullum in fidelē nō baptizatū pertinere ad Ecclesiam militantē, tāquam membrū illius, quod satis significat Paulus 1. ad Cor. 5. *Quia enim mihi de his qui foris sunt, iudicare.* Quod etiam ex dicendis constabit, quia vel sola fides, vel solus character Baptismalis,

vel

vel utrumque; & non aliud est forma constituens membrum Ecclesie Christianæ, seu intra Ecclesiam.

Hoc ergo supposito circa præsentem difficultatem inter alios fuerunt tres principales errores. Primus fuit, Ecclesiam militantem tantum constare ex hominibus prædestinatis. Secundus fuit Ecclesiam militantē tantum constare, ex hominibus perfectis, nullum habentibus peccatum. Tertius fuit, tantum constare ex hominibus iustis, quamuis imperfectis, seu obstrictis non nullis peccatis.

Catholici tamē conueniunt, omnes fideles baptizatos viatores, quamuis reprobos, & peccatores ad Ecclesiam militantē pertinere. Et in primis fideles baptizatos viatores ad Ecclesiam militantē pertinere, significat Paul. ad Ephes. 4. dū unitatē Ecclesie sufficiēter reducit in unitatē fidei, & baptismi, his verbis. *Vnus Dominus, una fides, unum baptisma.* Deinde eosdem, quamuis reprobos, ad Ecclesiam pertinere definitur in Concilio Constantiensi sess. 15. & id significatur ad Ephes. 4. dū unitas Ecclesie sufficiēter reducit in unitatem fidei, & baptismi, & ad Rom. 12. dū dicitur. *Vnicuique Deus dimisit mensurā fidei, sicut enim in vno corpore, &c.* Quibus significatur media fide sufficiēter aliquē pertinere ad corpus Ecclesie, & Matth. 9. dū Ecclesia comparatur area in qua sunt triticum, & palea, & additur paleas esse igne inextinguibili comburēdas, quod tantum conuenit reprobis. Et cap. 13. dū Ecclesia comparatur sagena missa in mare ex omni genere piscium congreganti; & additur aliquos mittendos esse in caminum ignis, quod etiam tantum conuenit reprobis. Et cap. 22. dū Ecclesia comparatur conuiuium nuptiale, ad quod intraverunt boni, & mali, & additur malos proijciendos in tenebras exteriores, quod etiam tantum conuenit reprobis. Et 2. ad Timoth. 2. dū Ecclesia comparatur domui magnæ, in qua sunt vasa aurea, & argentea, lignea, & fictilia, quædam in gloriam, & quædam in contumeliam; his autem quæ sunt in contumeliam reprobi tantum significantur.

Et tandē fideles baptizatos viatores, quamuis peccatores ad Ecclesiam Dei pertinere significatur dictis testimonijs adductis pro reprobis, quia aliquando sunt peccato-

res

res. Et etiam Matth. 18. illis verbis. *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum; si te non audierit, dic Ecclesie, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus:* quibus significatur in Ecclesia esse peccatores, etiam si possint tractari ab Ecclesia quasi extranei. Et 1. ad Corint. 5. dum Paulus supponit intra Ecclesiam esse fornicatorem quemdam cum vxore sui patris. Et Apocalip. 2. & 3. dum Ioannes supponit in pluribus ex illis septem Ecclesijs esse crimina non leuia, quæ ibi reprehendit.

DIFFICULTAS II.

Utrum Fideles non baptizati pertineant ad Ecclesiam militantem tanquam membra illius?

CASTRO De iusta hæret. punit. cap. 8. Soar. disp. 9. sect. 1. docent, fideles non baptizatos (qui dicuntur cathecumeni) esse membra Ecclesie; quod significari videtur in cap. *ueniens* de Presbytero non baptizato, dum dicitur. *Nam cum quis non solum per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramenti efficiatur membrum Christi.* Et ratione probatur. Primo, quia nullus existens extra Ecclesiam saluatur, ut dicitur in Conc. Lateranensi c. 1. Cathecumeni autem saluari possunt, quia possunt esse iusti, & in iustitia mori, ergo. Secundo, quia eadem est Ecclesia ante & post Christum, sed fideles non baptizati, quales sunt Cathecumeni, pertinebant ad Ecclesiam, quæ erat ante Christum, ergo etiam pertinent ad Ecclesiam quæ nunc est.

Turrecremata lib. 1. cap. 8. Bellarm. lib. 3. de Ecclesia cap. 3. & Valen. puncto 7. §. 14. docent, fideles non baptizatos (quales sunt Cathecumeni) non esse membra Ecclesie, quod significat Eugen. 4. in instructione Armenorum, dum ait. *Per ipsum enim (nempe per Baptisma) membra Christi, ac de corpore efficiuntur Ecclesia.* Quibus verbis significat, ante Baptismum non præsupponi membra Christi, nec de corpore Ecclesie. Et

idem

idem significat Nanzianzen. orat. in Sanctum Lauacrum, dum ait, Cathecumenum esse in vestibulo pietatis, nec adhuc posse vocari fidelem, nisi intus ingrediatur per baptismum: & ratione probatur, quia Cathecumeni, quamuis sint fideles, & iusti esse possint, & sint aliquando, non tamen habent ius ad Sacramenta, nec ad alia communia vniuersali Ecclesie, ergo non sunt de communitate, & Societate Ecclesie.

Pro huius tamen maiori declaratione supponimus, Ecclesiam posse tripliciter considerari, & sumi. Primo modo pro congregatione creaturarum intellectualium, etiam spiritualium creaturarum in vitam æternam, & etiam Dei, in qua ut sic solus Deus est caput, & Christus ut homo est membrum, & non caput. Secundo modo pro congregatione hominum, etiam Christi, in qua ut sic non solum Deus, sed etiam homo Christus est caput, & Romanus Pontifex est membrum, & non caput; & in qua ut sic primi parentes in statu innocentie non fuerunt membra hominis Christi, nec homo Christus fuit caput eorum, ut diximus tract. de Incarnation. disp. 7. diff. 22. Tandem tertio sumi potest Ecclesia pro congregatione hominum, ut instituta à Christo, in qua ut sic etiam Romanus Pontifex est caput, & quæ ut sic dicitur Christiana: quia à Christo instituta, & dicitur Romana, quia in ea etiam Romanus Pontifex est caput. Ecclesia sic tripliciter considerata & sumpta, quamuis essentialiter sit vna unitate fidei & gratie, seu charitatis; ita tamen se habet, ut id quod est membrum Ecclesie tertio modo sumptæ, eo ipso est membrum Ecclesie, ut secundo & primo modo sumptæ, & non è contra: & quod est membrum Ecclesie secundo modo sumptæ, eo ipso etiam est membrum Ecclesie primo modo sumptæ, & non è contra, ut ex dicendis constabit.

Hoc ergo supposito existimamus, fideles non baptizatos (qui dicuntur Cathecumeni) esse membra Ecclesie, seu pertinere ad Ecclesiam, ut primo, & secundo modo sumptam, quæ ut sic etiam fuit ante aduentum Christi, non tamen pertinere ad Ecclesiam, ut tertio modo sumptam, nempe ad Christianam, seu Romanam, quæ tantum est à tempore Christi, qui eam ut sic instituit, & de qua ut sic sumpta præcipue est difficultas.

Prior

Prior pars probatur, quia nō solum Deus est caput omnium fidelium, etiam Angelorum à principio mudi, sed etiam Christus omnium hominum fidelium à primis parentibus ab statu lapsus eorum in peccatum, quia omnibus hominibus fidelibus est superior, & ab eo statu suis meritis influit vitaliter in eos vitam fidei, ut diximus tract. de Incarnatione in ea difficult. 22. ergo verè sunt membra dicti corporis, cuius nō solum Deus, sed etiam homo Christus est caput, & non Romanus Pontifex: & ideo in dicto cap. *Veniens* dicitur hominem per fidem fieri membrum Christi, quod est verissimum: & extra Ecclesiam primo, & secundo modo sumptam nullus saluatur. Imo nec qui post Christum aliquo modo, saltem voto, seu desiderio non est intra Ecclesiam tertio modo sumptam.

Posterior pars probatur, quia in Ecclesia Romana, seu Christiana Pontifex Romanus est caput, & qui in ea sunt, ei subsunt quoad professionem, & societatem Christianam, nepe quoad Sacramenta, & quoad alia, quæ sunt propria Ecclesie Romanæ, sed Pontifex Romanus non est caput fidelium non baptizatorum, quia nihil in eos influit, sed tantum in baptizatos, nec ei quoad aliquid spirituale subsunt, nec habent ius ad Sacramenta, nec ad alia, quæ sunt communia vniuersali Ecclesie Christianæ, ergo fideles non baptizati nō pertinent ad Ecclesiam Christianam, seu Romanam, quæ subest Romano Pontifici, ut capiti, nec efficiuntur de corpore illius, nec membra Christi, ut est caput illius, ut sic sumptæ, seu ab ipso institutæ, quousque baptizentur, ut significatur ab Eugenio IV. & à Nazianzeno supra relatis.

DIFFICULTAS III.

Utrum infideles baptizati pertineant ad Ecclesiam tanquam membra illius?

Castro lib. 2. de iust. hereticor. punit cap. 24. docet, infideles

les

les baptizatos (qui dicuntur hæretici) quamuis exterius profiteres suas hæreses ad Ecclesiam etiam Christianam pertineant tanquam membra illius, quia sunt subditi Ecclesie Christianæ, seu Romanæ, ut possint dirigi, & compelli ad deferendos errores, & puniri: & possunt actus ordinis validè exercere, v. g. consecrandi, & in extrema necessitate absoluedi, & extreme vngendi, & ordinandi.

Bellarminus verò lib. 3. cap. 4 Valen. §. 14. Soarez disp. 9. section. 1 Granado tractat. 6. disput. 2. & communiter Theologi docent, & meritò, infideles baptizatos, seu hæreticos non pertinere ad Ecclesiam tanquam membra illius, quod tradit Augustinus libro de Fide, & Symbol. capit. 10. & id significant plures Patres (quos referunt Bellarminus Valen. & Soarez) dum ex eis alij docent, & alij supponunt hæreticos esse extra Ecclesiam: & cum conuertuntur, ad eam redire, quod etiam maxime significatur in capit. *Firmiter*, de Summ. Trinit. & Fide Catholica, dum definitur Ecclesia (subintellige Romanam) quod sit fidelium (subintellige baptizatorum) congregatio; hæretici autem non sunt fideles, quamuis sint baptizati, sed sunt infideles.

Et ratione probatur, quia Ecclesia (quocumque modo ex tribus dictis sumpta) est corpus quoddam aliquo modo spiritualiter viuum, & Ecclesia secundo, & tertio modo sumpta supperaddit, quod sit corpus vitaliter unitum Christo influenti in illud vitam spirituales, saltem Fidei, & plura alia dona gratiæ ad motus, seu actiones vite spiritualis, seu viuientis spiritualiter, quia Ecclesia non est corpus omnino mortuum spiritualiter, & aridū, sed hæretici sunt omnino spiritualiter mortui, & aridi, quia carēt vita Fidei, & vita gratiæ, seu charitatis (extra quas non est alia vita spiritualis) ob quod hæretici dicuntur bis mortui in Epistola Iudæ, ergo non pertinent ad Ecclesiam adhuc primo modo sumptam, tanquam membra illius: & hac ratione etiam probatur, hæreticos tantum mentales non esse membra Ecclesie, quia etiam hi sunt omnino spiritualiter mortui.

Ex hoc autem, quod exterius profiteantur Fidem,

tantum

tantum fit pertinere secundum exteriorem speciem ad Ecclesiam: & ex eo quod hæretici tantum mentales, & etiam hæretici exteriores sint subditi Ecclesiæ Romanæ, ut possint dirigi, & compelli ad deferendos errores, & puniri, tantum fit hæreticos pertinere ad iurisdictionem Ecclesiæ tanquam subditos; non verò pertinere simpliciter ad Ecclesiam ex defectu fidei: & ex eo quod possint actus ordinis validè exercere, & aliquando licitè, tantum fit habere potestatem aliquam in Ecclesia, quod non sufficit, ut sint vera membra Ecclesiæ.

DIFFICULTAS IV.

Utrum Schismatici non hæretici pertineant ad Ecclesiam Romanam, ut membra illius?

VValdensis tom. 1. lib. 2. cap. 9. Bellarmin. cap. 5. & Bañez art. 10. in comment. fusioribus dub. 1. ad 7. partem negatiuam tuentur, quia Schismatici non hæretici, qui in eo tantum peccant, quod nollunt Romano Pontifici obedire, de quibus est difficultas, non sunt cōiuncti cum capite Ecclesiæ: nec cum alijs membris, quia à communione cum ipsis se separant, ergo non pertinent ad corpus Ecclesiæ.

Castro verò lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 24. Aragon tract. de Ecclesia con. 4. Soarez sectio. 1. Turrian. dub. 1. & Granado disp. 2. partem affirmatiuam tradunt, & meritò, quia Ecclesia, ut dicitur in Can. *Ecclesia* de Consecrat. dist. 1. est Catholicorum congregatio: & ut dicitur in cap. *firmiter* de Summ. Trinitat. & fide Cathol. est fidelium congregatio, sed Schismatici non hæretici sunt baptizati, & fideles, & Catholicam fidem habentes, ergo sunt vera membra, & partes Ecclesiæ Christianæ, seu Romanæ.

Quòd autem nolint Romano Pontifici obedire, in quo ab eo, & ab alijs membris Ecclesiæ Romanæ separantur, non sufficit, ut ob id desinant esse membra Ecclesiæ: cum retineant

fidem

fidem, & characterem baptismalem, & sint verè subditi, seu subiecti Romano Pontifici, quamuis peccent nolendo ei obedire.

Ex Patribus verò, qui significant schismaticos esse extra Ecclesiam, alij loquuntur de scismaticis hæreticis, & alij de exterioritate ab Ecclesia, quoad actualem gubernationem, & obedientiam.

DIFFICULTAS V.

Utrum excommunicati pertineant ad Ecclesiam tanquam membra illius?

VValdensis vbi supra, Turrecremata lib. 1. cap. 8. Driedo lib. 4. cap. 2. Canisius in Catechismo, Bellarm. cap. 6. & Catechismus Romanus in explicatione symboli, partem negatiuam tuentur, quod significari videtur Matth. 18. dum Christus loquens de excommunicando, quia Ecclesiam non audit, ait: *Quòd si Ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*: ethnici autem, & publicani non sunt membra Ecclesiæ, quod etiam significari videtur in Can. *Canonica*, 11. q. 3. dum excommunicati dicuntur à gremio sanctæ Matris Ecclesiæ, & totius Christianitatis consortio eliminari. Et ratione potest probari, quia excommunicati priuantur communicatione spiritali, qua gaudent membra Ecclesiæ Romanæ. Ergo.

Bañez verò, q. 1. art. 10. dub. 1. ad 8. Aragon. tract. de Ecclesia, con. 4. Soar. sect. 1. Turrianus dub. 1. & Granado disp. 2. partem affirmatiuam tradunt, & meritò, quia excommunicati sunt baptizati, & etià sunt fideles, ut supponimus, & subsunt gubernationi externæ Rom. Pontificis, quamuis aliquando non obediant, ergo absque fundamento sufficiēte dicuntur non esse membra Ecclesiæ Romanæ, quia per excommunicationem nullo ex tribus prædictis priuantur, quæ abundè sufficiunt ad rationem membri Ecclesiæ, quamuis priuentur dicta communicatione spiritali, & etiam externa communicatione ciuili, quibus gaudent reliqui non ex-

P

com-

communicati, quia hæ non sunt necessariae ad rationem membri spiritualiter viui, & quoad eas tantum excommunicatus dicitur Matth. 18. esse sicut ethnicus, & publicanus, & à gremio, & consortio Ecclesiæ, & Christianitatis exclusus.

Ex hætenus dictis constat, Ecclesiam absolutè sumptam, quæ etiam fuit ante aduentum Christi, sufficienter definiri, quòd sit *Fidelium congregatio*: Ecclesiam verò, vt nunc est, post aduentum Christi sufficienter, & necessario definiri, *Quòd sit fidelium baptizatorum congregatio*, addendo particulam *baptizatorum* supra priorem definitionem.

DIFFICULTAS VI.

Quando cœperit Ecclesia militans: & an sit perpetuò duratura?

CIRCA Prius conveniunt primò communiter Theologi, Ecclesiam hominum viatorum (de qua procedit difficultas, & tota disputatio) prout abstrahit à Romana, & non Romana (qua ratione est fidelium congregatio) incepisse ab Adam, eo modo quo numerus incipit à prima unitate, quæ non est numerus, sed pars, & principium numeri: & in rigore incepisse ab Eva, quia Eva formata incepit esse congregatio fidelium, quia tam Adam, quam Eva, creati fuerunt in Fide, & sanctitate; vnde quamvis ab Abel incepit quoad maiorem splendorem ob eius celebre Sacrificium, nò tamen incepit quoad substantiam, quia quoad hanc incepit ab Adam, & ab Eva modo dicto; ab eis tamen in statu innocentie non incepit Ecclesia Christi, seu Ecclesia supra dicto secundo modo sumpta, quia Christus suis meritis non influxit in eos in eo statu Fidem, nec sanctitatem, quia eas, & reliqua dona gratiæ acceperunt à Deo absque meritis Christi, vt diximus tract. de Incarn. disp. 1. diff. 27. & quamvis certum non sit, est tamen probabile Ecclesiam ab Adamo, & ab Eva incepitam, non fuisse interruptam, quia quamvis probabilius sit, Adamum Fidem perdidisse, est tamen probabile

quod

quod eam non perdidit, vt diximus tract. de Incarnat. diff. 14. difficul. 11. & probabilius est, quod Eva eam non amisit.

Conveniunt secundò Theologi, Ecclesiam vt nunc est (qua ratione dicitur Christiana, & Romana) incepisse à tempore Christi, quia vt nunc est fuit à Christo instituta, & fundata, quod passim docent PP. & habetur Matth. 16. *Et super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam*: & ob id ad Ephes. 2. dicitur fundata supra fundamentum Apostolorum: fuit autem instituta, & fundata à Christo non quoad substantiam, & essentiam, quæ sufficienter saluatur in congregatione fidelium, quæ verè fuit ante Christum Dominum, sed quoad Sacerdotium, & totum Ecclesiasticum Ordinem, & quoad Sacrificium Missæ, & quoad Sacramenta, in quibus fideles communicant, & habent societatem, quæ fuerunt à Christo instituta.

Circa posterius conveniunt primo Theologi, Ecclesiam Dei à sui initio saltem post pœnitentiam primorum Parentum semper vt tunc erat, durasse vsque ad Ecclesiam Christianam, seu Romanam vt sic, de quo legendus est Soar. sect. 3. Ex eo autem quod Exod. 31. dicitur, quod totus populus Dei adoravit vitulum, non significatur, quod in omni populo Dei defuerit Fides (& consequenter Ecclesia) sed tantum quod maior pars populi adorauerit, & defuerit in Fide, non verò quod omnes, quia nec Moyses, nec alij ex Lenitis adorauerunt, vt deducitur ex contextu. Et eo quod sit tribus ferijs Hebdomadæ sanctæ, nempe non extinguendo candelam maximam minoribus extinctis, non significatur in sola Beatissima Virgine Fidem mansisse, in qua sola non potuisset Ecclesia conservari, quæ est plurimum fidelium congregatio, quia etiam mansit Fides in Ioanne, & in Iacobo (& credi potest, quod etiam mansit in reliquis Apostolis) & etiam in Magdalena, & in multis alijs Iudæis intra, & extra Hierusalem habitantibus, sed tantum significatur, vel quod sola Virgo nò defecit à confessione Fidei, à qua defecerunt Apostoli; vel quod in sola Virgine Fides perfectissimè permansit, & non tam perfectè in Apostolis; vel quod Prophetæ significati minoribus candelis fuerunt olim occisi, & extincti, Christus

P 2

verò

verò significatus maxima candela, quia brevissimo tantum tempore mortuus duravit, fuerit quasi absconditus, ut resurgeret in magna gloria.

Conveniunt secundo Theologi, Ecclesiam Christianam seu Romanam (quæ fundari cœpit à prædicatione Christi, & fuit consummatè fundata prope tempus Ascensionis, quando Christus Ioan. 21. dixit Petro: *Pasce oves meas*) usque nunc absque interruptione durasse, & usque in finem mundi duraturam, quod tradunt communiter PP. & satis significatur Matth. 16. illis verbis: *Et porta inferi non prævalebit adversus eam*, & Matth. ult. illis verbis: *Eccce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*.

Ex dictis constat, Ecclesiam Dei militantem, quæ incipit ab initio mundi, semper saltem à tempore, quo primi Parentes iustificati fuerunt à suo lapsu durasse; & duraturam esse usque in finem mundi, quæ semper fuit una substantialiter, seu essentialiter, saltè unitate Fidei, & gratiæ, seu charitatis, & gloriæ, quamvis accidentaliter pro tribus diversis temporibus distincta, quia Ecclesia saltem in statu innocentie primorum Parentum fuit solius Dei tanquam capitis, & à tempore post lapsum primorum Parentum fuit Dei, & etiam hominis Christi tanquam capituli, & à tempore Christi fuit Dei, & hominis Christi, & Romani Pontificis tanquam capitem.

DIFFICULTAS VII.

Utrum Ecclesia militans sit visibilis?

Nomine Ecclesiæ visibilis intelligimus eam, quæ in particulari potest prudenter cognosci, & discerni ab intellectu medijs signis sensibilibus, ea proportionem, qua substantia cognosci, & discerni potest in particulari medijs accidentibus sensibilibus.

Conveniunt ergo Catholici contra hæreticos, veram Ecclesiam etiam Christianam, prout nunc est, esse visibilem; quod PP. communiter tradunt, & satis significatur in scriptura Matth. 18. illis verbis: *Die Ecclesiæ, quod*

si

si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus, quia si non posset cognosci, & discerni, quæ sit Ecclesia in particulari, non posset constare an id dicatur Ecclesiæ, nec an audiat Ecclesiam: & quamvis nomine Ecclesiæ in eo loco intelligatur Pastor Ecclesiæ, etiam illis verbis significatur Ecclesiam esse visibilem, quia si Ecclesia non esset nota, & visibilis non constaret, an id dicatur Pastori Ecclesiæ, quia non constaret an sit Pastor Ecclesiæ, & idem significatur Ioan. 20. illis verbis: *Pasce oves meas*, quia si Ecclesia non esset visibilis, ignoraret Petrus, quas oves esset pasturus.

Et id ratione declaratur, & probatur, quia quamvis Ecclesia Dei essentialiter, & sufficienter consistat in congregatione fidelium, qui a sola Fide interna, & secundum se invisibiles sunt, & sunt fideles: nihilominus Fides habet signa sensibilia, quibus sit sensibilis, seu visibilis (sicut etiam substantia, quæ secundum se est insensibilis, fit sensibilis suis accidentibus sensibilibus) in quibus signis fideles communicant, & habent societatem, nempe professionem sensibilem ipsius Fidei internæ, sacrificium sensibile, Sacramenta sensibilia, quæ habuit Ecclesia solius Dei, & etiam Ecclesia Christi, simul cum pluribus alijs cæremonijs, quas etiam habuit ante aduentum ipsius Christi, quamvis non omnia fuerint eadem ac post aduentum Christi, & nunc post ipsius aduentum, non solum pro capite habet hominem Christum visibilem, quem etiam habuit ante aduentum ipsius, sed etiam Romanum Pontificem visibilem Vicarium Christi in terris.

Sed obijciunt hæretici illud Luc. 17. *Regnum Dei non venit cum observatione, nec dicant, ecce hic, aut ecce illic; ecce enim Regnum Dei intra vos est*. Quibus verbis significare videtur Christus Ecclesiam significatam nomine Regni, esse aliquid internum, & insensibile. Respondemus, nomine Regni Dei intelligi non Ecclesiam, sed Messiam, seu aduentum ipsius in mundum, quia eis verbis respondit Phariseis interrogantibus, quando venturum erat Regnum Dei, seu

Messias, & respondit iam venisse, & inter eos esse, & venisse absque signis seu absque observatione multis nota, quia paucis Pastoribus, & quibusdam alijs paucis nota fuit latissima Christi natiuitas: & inde occasione sumpta statim ad discipulos suos loquitur de suo secundo aduentu ad iudicandum. Hoc & alijs modis exponuntur dicta verba à Catholicis, & nullo ex eis modò exposita, fauent hareticis.

Obseruandum est, quòd quamuis Ecclesia Christiana in particulari sit visibilis, potest nihilominus Fide diuina credi, & creditur hanc Ecclesiam Christianam esse veram Ecclesiam Christianam, quia aliud est, quod videtur, & aliud quod Fide diuina creditur, quia quod videtur sunt ipsæ personæ fideles, & earum caput, & professio externa Fidei: & quod Fide diuina creditur est, hanc congregationem earum personarum externe profitentium Fidem sub Romano Pontifice, esse veram Ecclesiam à Christo institutam, quia eodem fundamento, quo alia mysteria Fidei sunt euidenter credibilia quoad reuelationem diuinam ipsorum, id est, quòd sint à Deo reuelata; de quo diximus disp. 3. diffic. 4. Etiam sit euidenter credibile prædictam congregationem esse ipsam Ecclesiam à Christo institutam, quia quoad hoc eadem est omnium mysteriorum ratio. Vnde de Fide est, seu Fide diuina credendum est, hanc numero Ecclesiam, quæ nunc sub Urbano Octauo militat, esse veram Ecclesiam à Christo institutam ea proportionem qua diffic. 13. dicemus de Fide esse hunc numero Papam, v.g. Urbanum Octauum, esse verum Papam, seu caput Ecclesie.

DIFFICULTAS VIII.

*Quibus notis, seu proprietatibus gaudeat
Ecclesia Christiana?*

CONVENIUNT Catholici, Ecclesiam Christianam quatuor præcipuis notis affici, & discerni, ad quas possunt omnes aliæ reduci; & quibus sit euidenter credibile esse

esse

esse ipsam Ecclesiam à Christo institutam, nempe esse *Vnam, & sanctam, & Catholicam, & Apostolicam*, vt dicitur in symbolo, quod in Missa canitur.

In primis Ecclesia Christiana est *vna* (sicut vnus populus) vnitatem morali, quia in Ecclesia Christiana est vnum supremum caput, & vnus Spiritus, & vna Fides, & vnum baptisma, & vnus finis, nempe vna gloria: & non solum Ecclesia Christiana, seu vt à Christo instituta est vna, sed etiam Ecclesia prout fuit in statu innocentie, & prout fuit post penitentiam primorum Parentum ante aduentum Christi, & prout nunc est instituta, seu aucta à Christo est tantum vna, ratione vnitatis Fidei in omnibus statibus, & ratione vnius gratie, & charitatis, & ratione vnius finis, nempe glorie, & ratione vnius capitis præcipui, quia in omnibus dictis statibus Deus est, & fuit caput præcipuum Ecclesie, quia quamuis à tempore post penitentiam primorum Parentum, etiam homo Christus fuerit caput, non fuit caput distinctum à Deo, quia fuit caput subordinatum Deo, & quāuis nunc Romanus Pontifex sit caput, non tamen est caput distinctum ab homine Christo, quia est ei subordinatum, & Vicarius ipsius in terris.

Secundò Ecclesia Christiana est *sancta* ratione finis, & mediorum, & legum, & Sacramentorum, & Sacrificij, & totius ritus Ecclesiastici, & ratione doctrinæ, & quia tantum in ea, & non extra reperitur vera sanctitas in aliquibus membris illius, non in aliquibus determinatè, sed indeterminatè, in his videlicet, aut in illis; nota autem hæc non ita plene quadrat Ecclesie, prout erat ante aduentum Christi.

Tertiò Ecclesia Christiana est *Catholica*, seu *vniversalis*, ratione vniuersitatis loci, quia fere toto Orbe diffusa est: & ratione temporis, quia saltem quoad Fidem, quæ est quasi forma Ecclesie, semper fuit, & erit: & etiam ratione doctrinæ, quam Paulus ad Titum, primò communem appellauit, id est, vniuersalem, & generalem, ratione temporis, & ratione loci, ea ratione, qua fides; nota autem hæc non ita plene conuenit Ecclesie, prout erat ante aduentum Christi.

Quartò Ecclesia Christiana est *Apostolica*, quia præ-

dicatione Apostolorum fundata est, & super Petrum Apostolorum Principem, tanquam super firmam petram; & quia legitima successione ab Apostolis est tradita usque ad praesens tempus; nota autem haec tantum quadrat Ecclesiae Christianae, seu pro ut a Christo instituta.

Addimus, Ecclesiam Christianam uniuersalem, conflata ex omnibus fidelibus baptizatis, tam subditis Romano Pontifici, quam ex ipso Romano Pontifice, etiam ut priuata persona, non posse nec ex malitia, nec ex ignorantia adhuc inuincibili errare in rebus aliquo modo ad Fidem, nec in rebus aliquo modo ad mores pertinentibus, quod si item intrante Romano Pont. ut capite tradit Paulus 1. ad Timot. 3. illis verbis. *Ecclesia Dei est columna, & firmamentum veritatis.*

Et quamuis non sit certum in alijs nullo modo pertinentibus ad Fidem, nec ad mores, uniuersalem Ecclesiam errare non posse; pie tamen credi potest, nunquam errare, quia in ea sunt plures sapientes, & credi non potest eos omnes adhuc humano modo errare; praesertim, quia credi potest eos ab Spiritu Sancto illuminari ne errent in rebus, quae a tota Ecclesia recipiuntur siue ut vera, siue ut probabilis: imo credi potest, quod id, quod Ecclesia habet ut probabile, vel ut pium, non tantum sit tale, sed etiam, quod sit verum, quia credi non potest totam Ecclesiam, id quod est falsum, habere ut probabile, nec ut pium.

DIFFICULTAS IX.

Utum in terris sit aliquod visibile caput totius Ecclesiae militantis?

Supponimus, Christum Dominum esse caput non solum Ecclesiae triumphantis in caelis, sed etiam Ecclesiae militantis in terris, quia tamen degens in caelis non gubernat visibiliter Ecclesiam militantem, seu peregrinantem, difficultas est, an in terris sibi substituit Vicarium

qui

qui in spirituali gubernatione Ecclesiae militantis vices ipsius gerat?

Circa quam conueniunt Catholici contra haereticos, sanctum Petrum fuisse Principem, & caput visibile Apostolorum, & totius Ecclesiae Christianae, quod illi promissit Christus illis verbis: *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*; quia ex vna parte his verbis suprema potestas & Principatus in Ecclesia significatur, ut verba ipsa praesentant, & Patres omnes exponunt, & ex altera parte non solum priora illa verba, sed etiam haec posteriora: *Et super hanc petram* referuntur ad Petrum, & non ad Christum, quia in idiomate Syriaco, in quo Euangelium Matthaei scriptum fuit, nomen *Cephas*, quo usus est Christus, est masculini generis, significans lapidem, seu petram, ac proinde Christus Petro dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram*: Interpres autem Latinus sequutus Graecum interpretem voluit Petro tanquam mari nomen masculinum: *Petrus*: accommodare: & ipsi tanquam fundamento aedificij Ecclesiae, nomen femininum: *Petra*: accommodare.

Sed obijciunt haeretici, reliquos Apostolos etiam Paulum, & Mathiam excepto Iuda fuisse fundamenta Ecclesiae, ut dicitur Apocalyp. 21. & habuisse iurisdictionem, & potestatem in totum orbem, ut significatur Matth. 10. & 18. & ultimo & Marc. 3. & ult. & Luc. 6. & Ioann. 20. & ad Galat. 1. & 2. & ad Ephes. 4. & 1. ad Corinth. 12. & eam potestatem, & iurisdictionem immediatam accepisse a Christo, ut significatur in praedictis locis, ergo Petrus non fuit caput & Princeps totius Ecclesiae. Respondemus, reliquos Apostolos fuisse fundamenta Ecclesiae, & habuisse potestatem, & iurisdictionem in totum orbem, absque praedictio tamen primatus Petri, quia in eo sensu fuerunt fundamenta Ecclesiae, quia scilicet primas Ecclesias ubique fundarunt, & gubernarunt, & doctrinam ipsius reuelatam ubique praedicarunt; & quia potestatem, & iurisdictionem quam habuerunt in totum orbem, habuerunt subordinatam Petro tanquam capiti, cui singulariter dictum fuit: *Pasce oves meas*: id est, omnes oves meas, & ut ipsi alij succederent in eo Primatu, & Principatu, non vero reliquis Apostolis in potestate in totum orbem.

ben.

beim, plura alia obijciunt hæretici contra hanc veritatem, quæ poterunt videri apud Bellarm. lib. 1. Soar. disp. 10. sect. 1. & Turrian. disp. 15. dub. 1.

Vnde regimen Ecclesiæ est Monarchicum, id est, vnius supremi capitis, & Petrus fuit Monarcha, id est, ipse solus fuit caput, & supremum, quod etiam habet quicumque successor ipsius: quod fuit maximè congruum institutori illius, quia regimen Monarchicum est omnium præstantissimum, vt docet Arist. 8. Ethic. cap. 10. est enim præstantius quàm Aristocraticum, in quo nec omnes, nec vnus solus est caput, sed pauci; & quàm Democraticum, in quo tota communitas est caput.

DIFFICULTAS X.

Vtrum Romanus Pontifex succedat Petro in Episcopatu, & in Ecclesiæ Primatu?

SUPPONIMVS, Petrum fuisse Episcopum Romanum, vt constat ex consensu historicorum, etiam veterum, & ex Patribus, & ex epistola 1. ipsius Petri, ac proinde Episcopum Romanum succedere Petro in Episcopatu.

Hoc ergo supposito difficultas est, an Episcopus Romanus etiam succedat Petro in Primatu, seu in suprema potestate Ecclesiastica totius Ecclesiæ, quam habuit Petrus?

Circa quam conueniunt Catholici contra hæreticos, Episcopum Romanum succedere Petro in eo Primatu, seu Principatu totius Ecclesiæ: & cum habuerunt, & exercuerunt Episcopi Romani vsque ad Verbanum octauum, qui nunc toti Ecclesiæ præest, quod Constantinus Imperator edicto publico expresse habito in 1. tom. Concilior. ante Decretal. Syluestri Papæ, quæ extant ante Concilium Nizenum primum, & id etiam expresse innumeris PP. ex quibus plures non fuerunt Episcopi Romani: quod etiam traditur in pluribus Concilijs Generalibus in Constantinopo-

litano

litano 1. Generali 2. in epistola ipsius Concilij ad Damasum Papam, quàm refert Theodoretus lib. 5. cap. 9. & in Concilio Ephesino Generali 3. & in Concilio Chalcedonensi Generali 4. actione 1. & 2. & 3. & in Concilio Constantinopolitano 2. Generali 5. in acclamatione hæreticorum, & in epistola Orientalium, & in actione 4. & in Concilio Constantinopolitano 3. Generali 6. seu 6. Synodo Generali, & in Concilio Nizeno 2. Generali 7. seu 7. Synodo Generali.

Sed obijciunt hæretici Canonem 6. Concilij Nizeni primi, in quo dicitur: *Antiqua consuetudo seruetur per Ægyptum, Libiam, & Pentapolim, ita vt Episcopus Alexandrinus horum omnium habeat potestatem, quia & verbis Romana Episcopo parilis mos est: vbi Episcopus Alexandrinus, & Romanus dicuntur pariles, seu æquales, ac proinde Romanus, non præest toti Ecclesiæ.* Respondemus prædictis verbis tantum significari, quod Episcopus Alexandrinus habeat Episcopos suffraganeos, sicut etiam habet Episcopus Romanus, id tamen non tollit, quod Romanus etiam præsit Ecclesiæ Alexandrinæ, & toti Ecclesiæ præfectura suprema. Addimus, quod in principio dicti Canonis, ante dicta verba dicitur: *Trecentorum decem, & octo Sanctorum Patrum Canon sextus, quod Ecclesia Romana semper habuit Primatum:* qui refertur in Concilio Chalcedonensi actio. 16. quibus verbis Episcopo Romano Primatus tribuitur: ac proinde alijs verbis supra relatis non negatur illi Primatus, sed tantum significatur, quod sicut Episcopus Romanus specialiter, vt talis habet aliquos suffraganeos Episcopos, ita etiam Alexandrinus.

Plura alia obijciunt hæretici, de quibus proflunt

legi Bellarm. lib. 2. a capit. 14. & Soar.

disput. 10. Turrian. disp. 15.

& Petrus Hurtado

disput. 36.

(2.)

DIF-

DIFFICULTAS XI.

*Vtrum Episcopus Romanus succedat Petro
in Primatu Ecclesiae ex institutione
Christi?*

SUPPONIMVS, Vt constat ex dictis, supremam potestatem, & Primatum totius Ecclesiae conuenisse Petro, & conuenire Romano Episcopo ex institutione Christi, quia non ab alio. Est tamen difficultas, an haec suprema potestas coniuncta sit cum Episcopatu Romano ex Christi institutione, ita vt iure humano nequeat fieri separatio; seu quod vna persona sit Episcopus Romanus, & altera Princeps totius Ecclesiae?

Circa quam supponimus, Christum sua prima institutione non coniunxisse supremam potestatem Ecclesiae cum Episcopatu aliquo, quia Petrus prius fuit Princeps totius Ecclesiae, quam Episcopus Romanus: Imò & prius quam Episcopus Antiochenus.

Est ergo difficultas, an coniunctio potestatis supremae Ecclesiae cum Episcopatu Romano fuerit ex institutione Christi quasi secunda, an tantum propria autoritate Petri?

Sotus in 4. distin. 24. & Bañ. docent, eam coniunctionem factam fuisse propria autoritate Petri, & non ex institutione Christi, quia ex nullo fundamento constat factam fuisse ex institutione Christi. Vnde hi DD. inferunt, posse aliquem eligi ab Ecclesia in Pastorem, & Principem totius Ecclesiae, qui non sit, nec eligatur in Romanum Episcopum.

Canus verò 6. de locis cap. 4. Turrecrem. 2. de Ecclesia, cap. 40. Driedo 4. de Dogmatibus cap. 4. Valen. §. 37. Soar. sect. 3. & Granado sect. 3. nu. 15. docent, & merito, supremam potestatem Ecclesiae coniunctam esse cum Episcopatu Romano ex secunda institutione Christi. Quod non leuiter indicant PP. praesertim Marcellus Papa in epistola ad Antio-

chenos,

chenos, dum ait: *Petrum iubente Domino Romam sedem suam ex Antiochia transfulisse*: Quod etiam ratione desumpta ex congruentia, & ex perseverantia dictae coniunctionis probatur, & quia maxime conueniens & congruum fuit, vt rem adeo gravem non statueret Petrus propria autoritate, & quia credi potest, quod si ea coniunctio non fuisset facta ex institutione Christi, sed propria autoritate humana Petri, aliquando in tot saeculis dicta potestas suprema Ecclesiae separata fuisset ab Episcopatu Romano, quod nunquam factum est, quia etiam si aliquando vixerint in Gallia, non tamen desierunt esse Episcopi Romani. Dicta ergo coniunctio non adstruitur à nobis absque fundamento, vt aduersarij falso existimant.

DIFFICULTAS XII.

Ad quos pertineat electio summi Pontificis?

QUIA Aliud est designatio personae ad summum Pontificatum, & aliud collatio ipsius summi Pontificatus ipsi personae designatae: Difficultas non procedit de collatione illius, quia haec absque dubio fit à Deo, sed de designatione personae, ad quos scilicet pertineat.

Circa hanc difficultatem supponimus, electores summi Pontificis non fuisse à Christo designatos, nec modum electionis fuisse à Christo praescriptum, sed totum id fuisse Ecclesiae relictum, & commissum, quia si fuisset id à Christo praescriptum, illud idem tam quoad electores, quam quoad modum fuisset semper in Ecclesia obseruatum, & non fuisset multiplex modus, vt verè fuit, nec fuissent varij electores, vt verè fuerunt.

Vnde ad ipsum summum Pontificem, vtpote Pastorem, & gubernatorem totius Ecclesiae, praecipue pertinet praescribere modum & designare personas ad electionem summi Pontificis, quae in Ecclesia Christiana est tanti momenti: & si ipsi placuerit modum diuersum praescribere, & diuersos electo-

res

res designare, ut in diuersis temporibus fecerunt summi Pontifices varios modos electionis prescribendo, & varias personas ad electionem faciendam designando: & defacto ad eam faciendam designati sunt Cardinales a Gregorio Septimo, & ab Urbano: & ab Alexandro 3. requisitæ sunt duæ partes Cardinalium suffragantium ex tribus, ante quem maior pars sufficebat: de quo legendi sunt Bellarmin. lib. 1. de Clericis præsertim capit. 11. & Soar. disput. 10. sect. 4.

Hoc ergo supposito 1. est difficultas, an summus Pontifex possit sibi successorem eligere, seu designare?

Caiet. opusc. de potestate Papæ, Turrecremat. lib. 2. & Palud. lib. de Repub. Ecclesiast. capit. 7. & Turrian. disp. 15. dub. 3. partem negatiuam tuentur; quia hic modus eligendi, non est expediens Ecclesiæ, quia sic quasi iure hereditario summi Pontifices sibi succederent. Quod confirmatur ex eo, quod nullus nisi Petrus sibi successorem designauit: & id potuit Petrus ex priuilegio Christi efficere.

Victoria verò relectione 2. de potestate Papæ q. 2. num. 2. & 3. & alij partem affirmatiuam tradunt, quam probabilem censet Soar. disput. 10. sect. 4. & merito, quia ad summum Pontificem utpotè gubernatorem supremum totius Ecclesiæ spectat prescribere modum eligendi sibi successorem; quod autem antecessor sibi successorem eligat, non inuoluit repugnantiam, nec apertam indecentiam; quia eam non inuoluit, quod ipso viuentē alter eligatur, quia id fit absque indecentia in electione Imperatoris; nec eam inuoluit, quod ea electio fiat ab vna tantum persona, quia summus Pontifex posset absque indecentia alicui personæ, præsertim magnæ dignitatis, eam prærogatiuam concedere, v.g. Archiepiscopo Toletano, sicut ei, & cuiumque alij Episcopo potest absque indecentia concedere, quod sibi successorem nominet, seu eligat, ergo etiam ipse poterit absque indecentia sibi successorem nominare non minus quàm quicumque alius Episcopus, præsertim cum sanctus Petrus sanctum Clementem in sibi successorem immediatum elegerit, ut constat ex epistolis ipsius Clementis, & ex epist. 2. Alexandri,

Papæ

Papæ Primi ad Orthodoxos, & ex epist. Ioan. Papæ III. ad Episcopos Germaniæ, & ex Can. Si Petrus, & ex Can. Vnde, 8. q. 1. Vnde Clemens fuit secundus summus Pontifex immediatus post Petrum; Linus verò tantum fuit summus Pontifex coadiutor Petri, adhuc viuentis, & Lino defuncto successit in dicto officio coadiutoris Petri Cletus: imò & defuncto Petro, cui immediatè successit Clemens perseuerauit Cletus in officio coadiutoris Clementis: si ergo Petrus sibi successorem elegit, & non constat id fecisse singulari aliquo priuilegio, nec reuelatione, credendum est id posse summum Pontificem efficere validè: imò laudabiliter quando aliqua grauis necessitas urgeat, aut euidenter imminet.

Secundò est difficultas, ad quos pertineat electio summi Pontificis, quando nullus sit prescriptus modus electionis a summo Pontifice, nec sint ab ipso designati electores, aut si designati, moriantur post mortem summi Pontificis ante electionem noui, ut si nunc contingeret defuncto summo Pontifice omnes Cardinales mori ante electionem noui Pontificis?

Caietan. in Apologia 22. Bellarmin. lib. 1. de Clericis, & Turrian. disput. 15. dub. 3. docent, in eo casu electionem summi Pontificis ad Clerum Romanum pertinere, quia secluso iure positiuo, electio capitis, seu superioris pertinet iure naturali ad inferiores, & subditos, ergo tunc electio Episcopi Romani ad Clericos Romanos pertineret.

Victoria verò relect. 2. q. 2. de potestate Ecclesiæ, & Soar. disput. 10. sect. 4. docent tunc electionem summi Pontificis ad Concilium generale, seu ad Episcopos totius Christianæ Ecclesiæ pertinere, & merito, quia summus Pontifex est superior totius Ecclesiæ, ergo secluso iure positiuo electio illius iure naturali ad clerum totius Ecclesiæ præsertim ad priores nempe Episcopos pertinet, quia ex vna parte electio superioris iure naturali secluso positiuo ad inferiores pertinet, & ex altera etiã in electione summi Pontificis eligatur, non solum summus Pontifex, sed etiã Episcopus Romanus, quod in ea præcipuè eligitur, est supremus Pastor, & minus principaliter, & quasi accessorie Episcopus Romanus, quia supremus

Pastor,

Pastor, ut sic principalior est Episcopo Romano ut sic: imo prius fuit supremus Pastor quam Episcopus Romanus, & summo Pontificatui aduenit, seu accessit Episcopatus Romanus, & non e contra. Fateor electionem summi Pontificis duplici titulo pertinere ad Clerum Romanum, & quia est Episcopus peculiaris eorum, & quia etiam est supremus Pastor eorum, ad reliquos vero ex posteriori tantum titulo, nempe quia est supremus Pastor eorum: & ideo supposito quod non erat satis conueniens electionem Romani Pontificis committi toti clero totius Christianitatis, ob maximam difficultatem, & dilationem, quæ esset in electione, satis conuenienter iure posituo Pontificio electio summi Pontificis commissæ est clero Romano, Principaliori, nempe Cardinalibus.

DIFFICULTAS XIII.

*Utrum sit de Fide hunc numero Papam,
v.g. Urbanum Octauum, esse verum
Papam?*

NON Procedit difficultas de summo Pontifice nondum omnino pacifice suscepto ab Ecclesia; quia adest occasio aliqua prudens suspicandi eius electionem non esse legitimam, quia tunc non est de Fide eum esse verum Papam, sed tantum procedit de summo Pontifice absque suspitione, & controuersia aliqua suscepto ab Ecclesia, ut nunc susceptus est Dominus noster Urbanus VIII. an scilicet Fide diuina credendum sit eum esse verum Papam?

Turrecrem. lib. 4. sum. §. 2. cap. 9. Albert. de agnoscendis assertionibus, q. 5. Caiet. 2. 2. q. 1. art. 3. in respon. ad 4. Bañ. art. 10. in prioribus comment. dub. 2. ad 2. Can. lib. 6. de locis, cap. ult. Vega in Trident. cap. 39. Corduba lib. 1. quest. 17. Castro lib. 1. contra hæreses, cap. 9 & alij vsque ad viginti septem Doctores docent non esse de Fide hunc numero hominem, seu Papam, v.g. Urbanum Octauum (quamuis

absque

absque controuersia a tota Ecclesia susceptum) esse verum Papam, quia Deus id non reuelauit, & quod Deus non reuelauit non sit de Fide diuina. Quod confirmari potest, quia nullus potest esse verus Papa, qui non sit baptizatus, sed non constat de Fide, quod hic homo, seu Papa sit baptizatus, ergo non est de Fide, quod hic homo, seu Papa sit verus Papa.

Quod ego anno Domini 1601. adducto in exemplum Clemente VIII. qui tunc erat Pontifex Maximus, palam, & in luce omnium defendi in Academia Complutensi in Gymnasio Theologorum in actu, qui dicitur *Magna*, qui vnus erat ex noue, quos tunc, nunc enim octo tantum Academia ad Lauream Doctoralem conferendam exigebat: versabar ego tunc in Collegio Maiori, ibique Primarius, sic dicitur, Artium Reges eram. Propositioni prædictæ, uti moris est, subscripserunt D. Gregorius de la Camara Decanus Complutensis, Cathedra Sacrae Scripturae Regens emeritus, & D. Aluarus de Villagas, Cathedra Vespertinae sacrae Theologiae Praefectus. Retamen ad ipsum Clementem delata, Romam ab eo vocati fuimus (non carcerati, ut quidam falso scribit) ad rationem dictæ propositionis reddendam; iamque vix accingebamur, cum obrentum est a Pontifice, ut res in Hispania transigeretur, datis ad id iudicibus, a quibus re exacte discussa innoxij prorsus, & indemnes declarati doctrinaque ipsa sana plane iudicata. Peditum interim causa, cum peractis omnibus Theologiae actibus vocandi iam essemus ad Lauream Doctoralem ordine a Doctoribus assinando iuxta cuiuscuiusque merita, ingenium, & Doctrinam, ut moris est in Academia Complutensi, triginta & quinque Doctoribus mihi suffragantibus, ex duobus & quadraginta, qui tunc ius habebant suffragij, primus ego inter omnes designatus fui. Victoria hæc summo semper in loco mihi reponenda, quippe ex decem viris, qui ardentissime de ordine, & loco a Doctoribus præscribendo contendebamus: septem Collegæ fuerunt maiores: octo liberalium Artium Reges: & quatuor deinceps Rectores Academiae. Secundum locum obtinuit D. D. Ioannes de Pereda Primarius Scoti Cathedrae Regens, mox periculo ingeniorum facto, præ alijs Canonici Conchenensis dictus: postea Ecclesiae Ouetensis

Q

Epif

Episcopus, & Archiepiscopus Tolerani Gubernator, summus plane in sacra Theologia vir. Tertius fuit Andreas Merino, Primarius Cathedrae sancti Thomae Regens. Quartus, Melchior Boliuer, Academiae Complutensis Rector, Vesperarius Sacrae Theologiae Moderator, & Canonicus Toleranus. Reliqui fuerunt ex praestantissimis Academiae Doctores, in quibus supra dictus Doctor Aluarius de Villegas, qui uti principalior Cathedrae Theologiae Regens subscripsit. Hic est ille, qui postea Canonicatum Tolerantum praecuriali, aliisque doctissimis viris, qui cum eo ad id contentione litteraria certarunt magna cum laude tulit, deincepsque Gubernator Archiepiscopatus vice Serenissimi D. D. Ferdinandi Cardinalis Infantis institutus, & ipsi Coadiutor datus; clarior tamen multo ob integritatem, qua dum ei praefuit, se gessit, & altitudinem animi, qua ille se eo munere abdicauit, tresque alios oblatos sibi Archiepiscopatus recusauit: cui praeter alias virtutes singularis quaedam castitas, imò & pudicitia fuit, adeo ut vel grauissimè agrotans, ne sorores quidem germanas lecto assidere permiserit, uti ego ex earum vna accepi.

Soar. verò disp. 10. sect. 5. Petr. Hurt. disput. 37. sect. 2. & alij Recentiores in suis manuscriptis docent, de Fide esse, hunc numero hominem, seu Papam, v. g. Urbanum VIII. esse verum Papam non absque probabilitate, quia id immediate, & in se ipso reuelatum est à Deo, non reuelatione expressa, sed confusa sub hac vniuersali propositione: *Petrus & alij, qui post ipsum fuerint in Ecclesia Christiana legitime electi, sunt Papa, seu summi Pontifices, quilibet suo tempore*: ergo de Fide est, quod quicumque in particulari, qui fuerit legitime electus ad dignitatem Petri, est verus Papa, Consequentia patet, quia ad Fidem diuinam sufficit pro obiecto formali, seu motiuo reuelatio confusa, ut dicimus disp. 2. difficult. 4. sed hic numero homo, seu Papa, v. g. Urbanus VIII. qui nunc praest Ecclesiae fuit legitime electus, ergo de Fide est hunc numero, seu in particulari hominem, & Papam, v. g. Urbanum VIII. esse verum Papam: Haec etiam consequentia patet, quia ut sit de Fide non est necessarium, quod Fide constet, hunc numero hominem, v. g. Urbanum

VIII. fuisse legitime electum, sed sufficit, quod id aliàs Fide humana prudenter constet, ut vere constat, imò prudentissima: de Fide enim est, hunc numero infantem, v. g. Petrum peccatum originale contraxisse, quia id est confusè reuelatum sub hac vniuersali omnem descendantem ex Adam contrahere peccatum originale, dum non gaudeat privilegio diuino exemptionis, & prudentissimè, & certò moraliter constat hunc infantem, v. g. Petrum descendere ex Adam, & non gaudere privilegio exemptionis; sicut ut aliquid sit de Fide non est necessarium, quod sit de Fide, quod Deus illud reuelauerit, sed sufficit quod Fide humana constet Deum illud reuelasse, ut dicimus disput. 3. difficult. 3. & 4. Ex quo constat ad rationem aduersariorum: & etiam ad confirmationem, quia non est necessarium, ad id quod sit de Fide, hunc numero hominem, & Papam esse baptizatum, sed sufficit quod id prudenter constet, ut verè potest.

DIFFICULTAS XIII.

Ad quos pertineat depositio summi Pontificis?

SUPPONIMVS; Summum Pontificem posse propria voluntate suae supremae potestati capitis totius Ecclesiae, & Dignitati Romani Episcopi renuntiare, ut constat ex cap. 1. de renuntiatione in 6. & eius renuntiationem valere absque consensu Ecclesiae, ut in eo capite indicatur: & etiam posse ab utraque dignitate deponi ob delictum haereseos, & non ob aliud delictum. Addimus, & non ob aliud delictum, quia ob alias causas, quae non sunt delictum, potest, ut ob amentiam perpetuam, quia haec moraliter aequiualeat morti. Et etiam quando est dubium de legitimitate suae electionis.

Hoc ergo supposito, difficultas est, ad quos pertineat depositio summi Pontificis.

Turrecr. lib. 4. pun. 2. ad c. 18. Bellar. lib. 2. de Rom. Pon. cap. 30. Cast. lib. 2. de iust. haeret. punit. cap. 23. & 24. Arag. tract. de Ecclesia, & Valen. disp. 3. q. 15. pun. 3. docent, summum Pontificem non posse deponi ab Ecclesia, sed tantum à Deo, & manere à Deo depositum, eo ipso quod est haereticus, vel cāu

quando est manifestus, vt docent Bellarmin. & Valent. vel etiam quando est occultus, vt docent Turrecremata, Castro, & Aragon. Quod autem nequeat deponi ab Ecclesia probatur, quia summus Pontifex est superior quam Ecclesia, ergo nequit ab ea iudicari, & deponi: quod verò à Deo deponatur, eo ipso quod est hæreticus probatur, quia hæreticus etiā occultus, aut saltem manifestus, eo ipso est extra Ecclesiam, vt diximus difficult. 3. & non est Christianus, ergo eo ipso definit esse summus Pontifex, & caput Ecclesiæ, & etiam Episcopus Romanus, quia summus Pontifex vt talis, & Episcopus Romanus vt talis, est intra Ecclesiam, & Christianus.

Caiet. verò de autoritate Papæ, cap. 18. & 19. Sotus in 4. dist. 22. q. 2. art. 2. Canus 4. de locis, cap. vlt. B. si in prioribus Commentar. dub. 2. Soar. disput. 9. sect. 6. Turrian. disp. 15. dub. 3. & Granado disput. 2. sect. 4. docent, & meritò, summum Pontificem quantumuis hæreticum adhuc manifestum, non deponi à solo Deo: nec eo ipso manere depositum; posse tamen ab Ecclesia deponi, quando est manifestus; non verò quando est occultus.

Prima pars, nempe summum Pontificem quantumuis hæreticum adhuc manifestum non deponi à solo Deo, probatur, quia id nullo fundamento constat, quia quumvis in Scriptura præcipiamur vitare hæreticos, non tamen decernitur, quod eo ipso sint suis dignitatibus priuati, quia ad id verificandum in summis Pontificibus sufficit, quod sint vitandi post sententiam depositiuam ab Ecclesia latam, & in alijs post sententiam excommunicationis latam.

Secunda verò pars, nempe quod non eo ipso sit depositus, probatur, quia non iure naturali ipsius summi Pontificatus, quia hic absque dubio sua natura est composibilis cum hæresi, sicut etiam cum hæresi est cõpossibilis potestas absoluedi à peccatis; nec iure diuino, quia de eo non constat; nec iure Ecclesiastico, quia nullum extat, nec scriptum, nec traditione constans.

Tertia pars nempe, quod quando est hæreticus manifestus, quauis non mentaliter possit ab Ecclesia deponi probatur,

quia

quia supposito, quod nec à Deo, nec iure naturali deponitur, non est talis potestas deneganda Ecclesiæ, quia intolerabile esset, & incõueniens grauissimum cum non posse deponi, & si deponi potest, maximè ab Ecclesia, à qua sola summus Pontifex eligitur.

Quarta pars, nempe, quòd quādo est hæreticus occultus, nequeat deponi, probatur, quia nequit quando tantū est mentalis, quia Ecclesia non indicat de omnino internis; neque quando est hæreticus exterior occultus, quia tunc non potest media sententia deponi ex defectu probationis, nec medio aliquo iure Ecclesiastico generali, quo decretum sit summum Pontificem exterius hæreticum eo ipso deponi, quia summus Pontifex nulli iuri Ecclesiastico potest esse subditus quoad vim coactiuam; ius autem illud esset coactiuum.

Depositio autem summi Pontificis, sicut eius electio iure naturali pertinet ad Clerum totius Ecclesiæ, præsertim ad Primores, nempe ad Episcopos, & nunc ad eos pertinet, quia iure Pontificio nō sunt aliqui designati ad id, nec Cardinales, quamuis hi designati sint ad electionem: est autem depositio facienda ab Episcopis, aut in Concilio generali congregatis, siue ex se ipsis, siue à Decano Cardinalium vocatis, siue aliter, aut extra Concilium suffragantibus, dum de eorum suffragijs constat; ante depositionē tamen est aliquoties admonendus, dum sit spes aliqua resipiscentiæ; & dum ea est, quousq; sit admonitus nō potest licitè, nec valide deponi, & multò minus quādo admonitus resipiscit, quia in verouis casu cessat causa ob quam summus Pontifex potest deponi, nempe ne in Ecclesia præsit hæreticus ad excludendū perniciosissimum Pastorem: & non in pœnam hæresis, quia Ecclesia non potest eum punire, cum non sit ipso superior; ad deponendū autem summū Pontificem nō est necessariū, quòd deponens sit ipso superior, sicut nec ad eum eligendū, vt supra diximus. Ex quo constat ad rationem aduersariorū.

Ad confirmationem verò respondemus, quòd etiamsi Papa hæreticus non sit intra Ecclesiam, nec Christianus substantialiter, & simpliciter, vt diximus difficult. illa 3. est tamen accidentaliter & secundum quid ratione Characteris Baptismalis, ratione cuius est capax iurisdictionis exterioris Ec-

Q 3

clesi-

clesiasticæ etiam supremæ; sicut etiam infidelis baptizatus, quamvis non sit intra Ecclesiam simpliciter, & substantialiter, est tamen secundum quid, & accidentaliter ratione Characteris Baptismalis, ratione cuius est subditus Ecclesiæ, ut possit ab ea dirigi, & puniri.

PP. verò nonnulli, qui ab aduersarijs pro se afferuntur, vel tantum loquuntur de Pontificibus, seu Prælatibus inferioribus, qui eo ipso quod sunt hæretici, sunt iure Ecclesiastico excommunicati, quod non habet locum in summo Pontifice, qui nequit esse excommunicatus, aut si loquuntur de summis Pontificibus, tantum volunt eum esse dignum ut deponatur, de quo legendus est Granado sect. 5.

DIFFICULTAS XV.

Utrum summus Pontifex errare possit in tradenda doctrina Fidei, & morum?

SVMMVS Pontifex dupliciter considerari potest, vno modo ut priuata persona, seu ut priuatus Doctör, ut quando aliquis docet non intendendo obligare Ecclesiam ad id amplectendum: altero modo ut summus Pontifex, ut quando aliquid docet ut superior intendendo obligare ad amplectendum illud.

Supponimus ergo, summum Pontificem, ut priuatam personam, seu ut non superiorem posse errare etiam contra Fidem, non solum absque pertinacia ex ignorantia inuincibili, in quo DD. conueniunt, quia nullo fundamento ipsi potest attribui ut priuata personæ privilegiū non errandi sic; sed etiā posse scienter, & pertinaciter, seu hæreticè errare, quod contra paucos aliquos docent Adrian. in 4. q. de confirm. art. 3. Castro 1. contra hæreses c. 2. Driedo, Cai. Canus, Sot. Valer. Turrian. Castro Legion. tract. 14. disp. 1. pun. 5. & com. DD. quia absq; firmo fundamento conceditur summo Pontifici, quod ut priuatus Doctör nequeat contra Fidem scienter, & pertinaciter errare; posse etiā adhuc ut sum. Pontificem practicè, & secundū Prudentiā errare in multiplicitate legum rerum agendarum, & etiam in omissione tradendi aliquas, &

etiam

etiam posse, ut iudicem circa res geitas errare ferendo sententiam, qua innocentem condemnet, & reum absoluat.

Hoc supposito, difficultas est, an possit, ut sumus Pontifex, seu ut superior errare in tradenda Fidei, & morum doctrina?

Circa hanc difficultatem non solum hæretici, sed etiam nonnulli Catholici docent, summum Pontificem ut talem errare posse circa res Fidei, & circa res ad mores pertinentes, ut circa contractus, an aliquis sit licitus, vel non, & circa alia opera moralia, an sint licita vel non?

Nihilominus Theologi Catholici communiter conueniunt, & meritò, summum Pontificem ut talem non posse errare circa res Fidei, nec circa res ad mores pertinentes. Et in primis, quod nequeat errare circa res Fidei, siue morales siue non morales, significant PP. apud Bellar. lib. 4. de Rom. Pontifice à capit. 3. & id significatur illis verbis Matth. 22. *Ego rogaui pro te Petre, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*: quia eis verbis Christus ad Petrum conuersus, ipsi ut summo Pastori loquitur, ac proinde significat, quod ipse procedens ut summus Pontifex, & quicumque legitimus successor ipsius, non errabit circa res Fidei, ut in eis posit sibi subditos veraciter confirmare: in quo sensu ea verba intelligunt Leo Primus serm. 3. de ascensione sua ad Pontificatum, & Leo 9. in epist. ad Petr. Antiochen. & Innoc. III. in epist. ad Episcopum Arelatensem & id sensit Damasus Papa epist. ad Stephanum, dum summum Pontificem appellat Doctorem orthodoxæ, & immaculatæ Fidei. Quod etiam ratio ipsa suadet, quia id est maximè conueniens Ecclesiæ, ut dum res Fidei non est clara, sed dubia, aut obscura, à summo Pontifice definiatur, & independenter à Concilio generali, quia sæpè expedit rem aliquam breuiter definire, & Concilium generale nequit breuiter, nec faciliè congregari, & aliquando nequit ob bella, aut ob alia impedimenta congregari.

Deinde quod nequeat circa alias res ad mores pertinentes, quauis non omnino ad Fidem pertineant, errare, definiendo videlicet, seu proponendo Ecclesiæ aliquid inhonestum tanquā honestum, nec è contra aliquid honestum tanquā inhonestum significatur illis verbis Ioan. 21. *Pasce oues meas*, quia eis ver

Q 4

bis

bis peculiariter Petro, ut summo Pontifici & successoribus ipsius conceditur autoritas pascendi, non tam prædicando, quæ omnibus Apostolis generaliter fuit concessa Matt. ult. *Euntes docete omnes gentes, & prædicate Euangelium omni creatura*: quàm proponendo, & definiendo, & autoritas pascendi nõ quocumq; pascu, sed salutari, non venenoso contra sanctitatem Ecclesiæ, proponendo inhonestum tanquam honestum, nec pascu non salutari, & falso contra veritatem Ecclesiæ, proponendo honestum tanquam inhonestum.

Ita tamen certum est summum Pontificem non posse in aliquo ex dictis errare, ut oppositum ad minus sit temerariũ; & quàmvis id non sit de Fide, ut nonnullis placet; id tamen quod summus Pontifex definit tanquam à Deo reuelatũ est absque dubio Fide diuina credendum; quando verò non definit tanquam à Deo reuelatum, sed tanquam certum, aut tãquam probabilius, quod ex contextu, aut ex verbis definitionis discernendum est, sic est recipiendum.

Sed obijciunt aduersarij primò varias summorum Pontificum definitiones, in quibus videntur errasse. Respondemus, si aliquid erroris in aliqua definitione summi Pontificis reperitur non esse in ipsa substantia, quam tantum definire intendit, sed in aliquibus adhaerentibus, quia in his errare potest, de quo legendi sunt Bellarm. lib. 4. de Rom. Pontifice à cap. 8. Valent. §. 41. Turrian. disput. 6. & Castro Legionensis, §. 2.

Obijciunt secundo, ut Pontifex in suis definitionibus non erret, necessaria est matura consideratio, & diligentia prudens iuxta qualitatem rei definiendæ, ut in definiendo procedat humano modo, sed non est certum summum Pontificem eam diligentiam adhibere antequam definiat, ergo non est certum in suis definitionibus non errare. Respondemus admittendo, quod consideratio, & prudens diligentia sit necessaria ad veritatem definitionis, seu ut in definitione non erret (quod non omnes admittunt) negamus tamen non esse certum summum Pontificem eam non adhibiturum, quia Deus qui assistit Pontifici in definiendo etiam assitit, ut non definiat ante dictam diligentiam adhibitam.

Ex dictis constat, Summum Pontificem errare non posse in canonizatione Sanctorum; nec in eorum Beatificatione, nec in approbatione Religionis, quia hæ res quàmvis non omnino pertineant ad Fidem (nisi canonizatio, vel Beatificatio alicuius, de cuius sanctitate inamissibili constat ex reuelatione, ut Beatificatio Beati Eliæ facta in fauorem Carmelitarum) sunt tamen morales, & maximè vtilis Ecclesiæ, & in quibus error esset valde perniciosus.

Est autem canonizatio, *Institutio Canonica, qua decernitur aliquem tanquam sanctum esse absolute, & absque limitatione honorandum*, quæ pro tota Ecclesia semper pertinuit ad Sum. Pontificem; & antiquitus etiam pertinuit ad Episcopos pro suis Diocesibus; quod iam est illis prohibitum ab Alex. 3. in cap. *Audiuius*, de Reliquijs, & veneratione Sanctorum: & potest fieri à Summo Pontifice tam tacito consensu approbante, quod sit à tota Ecclesia honorante aliquem tanquam sanctum, ut antiquitus ante Leonem Tertium, quæ expresso consensu, & scriptis tradito, ut cœpit fieri ab ipso Leone III. anno 804. cui æquiualeat canonizatio qua quis scribebatur ut sanctus in Martyrologio Romano; vnde in eo contenti possunt honorari, sicut qui nunc solemniter canonizantur, nempe eos nominando Sanctos; & eis Tempora, & altaria dicando; & in eorum memoriam sacrificium Missæ, & diuinum officium Deo offerendo; & diem eorum festum instituyendo; & illud obseruando; & eorum imagines splendore depingendo, & eas, & eorum Reliquias adorando.

Beatificatio verò (quæ non multis ab hinc annis à Summis Pontificibus fieri cœpit) est *publicatio, potestas, seu licentia à Summo Pontifice facta, ut aliquis tanquam sanctus publice honoretur sub limitatione*. Differt ergo Beatificatio à canonizatione, quod hæc est sententia qua decernitur aliquem esse absolute tractandum ut sanctum: Beatificatio verò non est sententia, sed tantum licentia facta, ut quis veneretur tanquam sanctus, & non ut absolute, sed restrictè, & limitatè, nempe, vel ad certas personas alicuius Prouinciæ, aut Religionis, vel ad certum diem, vel ad certum genus cultus. Vnde eis non potest publice deferri maior cultus, quàm expresse concessus, & qui ex expresse concessio inferatur; ac

proinde quando Beatificatio restringitur ad certas personas, nempe alicuius Religionis, ut illæ possint Missam in eorum memoriam celebrare; id non possunt aliæ personæ, ut aduertit Turrianus disp. 17. dub. 8. etiam si oppositum sit satis probabile, & possit tuta consciencia fieri, quia id docet Castro p. 5. §. 5. & ei subscripserunt plures, & grauissimi viri quos ipse refert, poterit tamen appellari Sanctus, si in diploma dicatur, quod possit appellari Beatus, quia in officio diuino pro eodem usurpantur; & quando alicui Beatificato conceditur, quod in eius memoriam possit offerri Sacrificium Missæ, etiam potest in eius honorem altare erigi, ut in eo sacrificium offeratur; & etiam sacellum ædificari, ut in eo erigatur altare, imò & Templum ædificari, ut in eo sacellum ædificetur, & in hoc altare erigatur.

DIFFICULTAS XVI.

Quid: & quoruplex sit Concilium?

De Concilijs.

CIRCA Prius, Concilium nihil aliud est quam Ecclesiasticorum congregatio ad res Fidei, vel morum tractandas.

Circa posterius, Concilia sunt in quadruplici differentia, quia alia sunt Diocesana, seu Episcopalia, ad quæ saltem Archiepresbyteri vnius Episcopatus pertinent tanquam membra, qui à suo Episcopo conuocantur, & hic per se, vel per alterum in eis præsidet. Alia sunt Prouincialia ad quæ pertinent Episcopi vnius Prouinciæ, qui à suo Archiepiscopo Metropolitano conuocantur, & hic per se, vel per alterum in eis præsidet. Alia sunt nationalia ad quæ pertinent Episcopi vnius nationis, aut Regni, qui conuocantur à suo Patriarcha seu Primate, Et hic per se, vel per alterum in eis præsidet. Alia sunt generalia ad quæ pertinent Episcopi totius Orbis, qui conuocantur à Summo Pontifice, quando adest indubitatus, & hic per se, vel per suos legatos in eis præsidet, de quibus ex professo infra agemus.

Concilia omnia generalia à Summo Pontifice approbata, seu confirmata, quæ à principio Ecclesiæ Christianæ sunt celebrata, referunt Soar. disp. 11. & Granado tract. 8. disp. 1.

sect.

sect. 1. & Concilia omnia non generalia approbata, & confirmata à Summo Pontifice, quæ etiam à principio Christianæ Ecclesiæ sunt celebrata, refert idem Granado disp. 2. sect. 1.

DIFFICULTAS XVII.

Ad quem pertineat congregare Concilia, & in eis præsidere?

Conueniunt Catholici, & aliqui hæretici, Concilia Diocesana seu Episcopalia congreganda esse ab Episcopo, & Prouincialia ab Archiepiscopo Metropolitano. Et nationalia à Patriarcha seu Primate: Et ad ipsos pertinere in eis per se, vel per alios præsidere.

Est tamen difficultas, ad quem pertineat Concilium generale authoritatiue congregare, seu ad illud conuocare; & in eis præsidere? Procedit autem quando non vacat Sedes, nec adest Summus Pontifex, de cuius electione dubitatur, sed adest Summus Pontifex indubitatus.

Circa hanc difficultatem Catholici contra hæreticos asserentes id pertinere ad Imperatorem, conueniunt ad solum Summum Pontificem authoritatiue pertinere, ut constat ex tota dist. 17. & ex dist. 96. Can. *Bene quidem*, & ex cap. *Significasti*, de electione. Quod etiam tradunt plures Summi Pontifices, & traditur in aliquibus Concilijs generalibus, de quo legendi sunt Bellarm. tom. 1. controuers. 4. Soar. sect. 3. Turrianus dub. 1. Et ratio est manifesta, quia solus Summus Pontifex est caput totius Ecclesiæ, Pastor, & Gubernator, ergo ad ipsum solum pertinet congregare Concilia generalia, in quibus congregantur membra vniuersalis Ecclesiæ, & in quibus agitur de rebus ad totam Ecclesiam pertinentibus, & in eis præsidere, sicut etiam ad solum Regem pertinet conuocare ad comitia, in quibus congregantur membra sui Regni, & in quibus agitur de rebus ad regimen totius Regni pertinentibus, & in eis præsidere. Quomodo verò congregandum sit Concilium Sede vacante, aut quando adest Pontifex hæreticus, aut de cuius electione legitima dubitatur, dicitur dist. 14.

Sed.

Sed obijciunt hæretici, aliqua Concilia generalia congregata esse ab Imperatoribus; & in eis præfuisse, ergo. Respondemus nullum fuisse congregatum absque autoritate Summi Pontificis, etiamsi ad aliqua congreganda adiutus fuerit ab Imperatoribus, quod efficiebat Summus Pontifex, etiam ut Imperator ea non impediret, nec in aliquo præfuisse, etiamsi in aliquibus adfuerit.

Alia etiam obijciuntur ab hæreticis, quæ videri possunt apud prædictos Auctores.

DIFFICULTAS XVIII.

Qui pertineant ad Concilium generale, & conuocandi sint ad ipsum?

SUPPONIMVS, Varios etiam laicos ad varia munera Concilio generali interesse, quia alij assunt ad autorizandum, & ad defendendum Concilium; alij administrandum, alij ad disputandum de rebus in Concilio tractandis; & alij tanquam veræ partes, & vera membra illius.

Hoc supposito difficultas est, qui pertineant ad Concilium generale tanquam partes, & membra illius?

Hæretici assument, omnes sapientes cuiuscumq; status esse partes, & membra Concilij generalis, & in eo habere suffragium decisuum, quod Brentius, & alij limitant ad prædestinatos, quia existimant eos solos ad Ecclesiam pertinere.

Catholicitamen conveniunt, ad Concilium generale iure ordinario solos, & omnes Episcopos totius Orbis pertinere tanquam partes, & membra illius: & ex privilegio Cardinales non Episcopos, & Abbates habentes iurisdictionem Episcopalem, & Generales Religionum, quia Episcopi ex vi sui officij sunt Præcipui, & in rigore Pastores, & ipsi soli: reliqui vero inferiores adhuc Parochi non tam sunt in rigore Pastores, quam adiutores, & Ministri (Hispane çagales) Pastorum nempe Episcoporum, ergo Episcopi iure ordinario,

utpotè ex vi sui officij principales Pastores pertinent ad Concilium generale tanquam membra habentia suffragium ad definiendum, & statuendum in eo: Cardinales verò non Episcopi, & dicti Abbates, & Generales ex privilegio Summi Pontificis habent auctoritatem ad ferendum suffragium, ut consuetudo ostendit. Sub Episcopis etiam comprehendimus annullares, quia etiam isti habent iurisdictionem, & sunt veri Pastores in actu primo quamvis in suo territorio nullum habeant subditum; non tamen comprehendimus Episcopos, qui ex licentia Summi Pontificis iam renuntiarunt Episcopatu, quia isti quamvis fuerint, iam tamen non sunt veri Pastores adhuc in actu primo.

Vnde soli Episcopi, & Cardinales, & dicti Abbates, & Generales Religionum sunt ad Concilium generale conuocandi tanquam membra, & partes illius.

Et quia per se, & iure ordinario ad Concilium generale pertinent omnes Episcopi prædicti, ideo quantum commodè, & humano modo possit, debet conuocatio esse generalis seu vniuersalis ad omnes eos relata, etiamsi non perueniat ad omnes in particulari; nec est necessarium, quod omnes congregentur; imò nec quod maior pars dum bona pars congregetur, quia tunc hæc bona pars Episcoporum post conuocationem modo dicto, verè repræsentat vniuersalem Ecclesiam, præsertim cum ex auctoritate Summi Pontificis, qui post dictam conuocationem congregati sunt, etiam obtineant vices absentium, & est, & dicitur simpliciter Concilium generale, non solum ex parte conuocantis, & præsentis; quia conuocans, & præficiens siue per se, siue per alium est Pastor vniuersalis, sed etiam ex parte congregatorum: imò congregatio Episcoporum vnius tantum nationis, aut Prouinciæ, quamvis ipsi soli sint vocati à Summo Pontifice, & ipse per se, aut per alium præfideat dici potest Concilium generale, saltem secundum quid ratione conuocatis, & præficientis; & ratione auctoritatis tunc à Summo Pontifice ipsi congregationi pro tota Ecclesia communicatur, si eis ad id communicetur, ut potest.

DIFFICULTAS XIX.

Utrum Concilium generale errare possit in tradenda doctrina Fidei, & morum?

PROCEDIT Difficultas de Concilio generali legitime congregato, & legitime perseverante, & in eo presidente Romano Pontifice per se, vel per alium.

Conueniunt ergo Catholici, Concilium generale approbatum seu confirmatum à Summo Pontifice, errare non posse in tradenda doctrina Fidei, nec in tradenda doctrina morum. Quod ad minus est tam certum, quam Summum Pontificem errare non posse: imò id est magis receptum, quia id recipitur ab omnibus Doctoribus Catholicis, & non illud; & id magis constat, quia Concilium generale cum Romano Pontifice illud approbante superaddit auctoritatem Episcoporum habentium suffragium decisiuum ad definiendum, quod ad Fidem, & ad mores attinent.

Est tamen difficultas, an Concilium generale legitime congregatum, & in eo presidente Romano Pontifice, vel per se, vel per legatos, possit errare ante approbationem seu confirmationem Romani Pontificis?

Solutus in 4. dist. 20. q. 1. art. 4. Castro lib. 1. de iusta lizet. punit. cap. 6. Corduba in tract. arma Fidei, proposit. 9. Aragon. 2. 2. q. 1. art. 10. quibus adherere videntur Vega lib. 1. in Trident. sess. 6. & Soar. disp. 5. sect. 7. in fine, docent errare non posse. Primò, quia Concilium generale legitime congregatum, & Romano Pontifice Præside per se, aut per alium, repræsentat vniuersalem Ecclesiam; quæ est columna, & firmamentum veritatis, ergo Concilium generale, aut maior pars illius, quæ etiam facit Concilium, nequit ante confirmationem Summi Pontificis errare. Secundò, quia Episcopi in Concilio generali habent suffragium decisiuum, seu definitiuum ad decidendum, seu definiendum, ergo Concilium generale, aut maior pars illius errare non potest. Vnde iuxta hæc sententiã Romanus Pontifex nequit conformari minori parti, alias suffragium Episcoporum non esset decisiuum, sed tantum consultiuum.

Caiet.

Caiet. verò tract. de authorit. Papæ c. 11. Turrecremata lib. 3. c. 58. Canus 5. de locis, c. 5. Bellar. lib. 2. c. 11. Valen. 8. 14. & Granado tract. 8. disp. 1. sect. 3. docent errare posse, & non absq; probabilitate, quia nullo firmo fundamento constat priuilegiũ non errandi concessum esse Concilio generali, quãuis legitime cõgregato, & in eo Præsidente Romano Pontifice adhuc per se ipsũ, quia id nõ constat ex eo quod Conciliũ generale repræsẽtat Ecclesiã, nec ex eo quod Episcopi in eo Concilio vtpote Pastores habent votũ decisiuũ ad definiendũ, vt iudices. Et in primis id non constat ex eo quod repræsẽtet Ecclesiã, quia priuilegiũ personale repræsẽtati, non eo ipso confertur repræsẽtanti: priuilegiũ enim non errandi cõcessum Petro, & successoribus ipsius nõ cõceditur legatis, seu Vicarijs eorũ, ergo quãuis Ecclesia ipsa per Conciliũ generale repræsẽtata nequeat errare, nõ fit Conciliũ generale non posse errare; præsertim quod Episcopi absq; Summo Pontifice, saltẽ vt priuata persona non repræsẽtãt totã Ecclesiã, quia Romanus Pontifex etiã vt priuata persona est pars Ecclesiæ. Nec id constat ex eo quod Episcopi, vtpote Pastores habeant suffragiũ decisiuũ in Concilio generali ad definiendũ tanquã iudices, quia eorũ suffragiũ esse decisiuũ nõ est esse infallibile, alias nullius suffragiũ posset esse falsum, & primo suffragio dato reliqua essent superflua; sed esse decisiuum nihil aliud est, quam ex auctoritate, seu ex iurisdictione definire, quamuis aliquando falsum, sicut etiam ex iurisdictione traditur sententia absoluens, vel condemnans, quæ aliquando re ipsa est iniqua.

Ita tamen Concilium generale potest errare ante confirmationem Summi Pontificis, vt non solum maior pars Episcoporum, sed etiam omnes Episcopi, & legati Summi Pontificis non instructi à Summo Pontifice, vt Summo Pontifice, possint errare, quia priuilegium non errandi non est concessum Episcopis seorsim à legatis, nec legatis seorsim ab Episcopis, nec Episcopis, & legatis simul, quia id ex nullo fundamento constat: imò nec id potest illis à Summo Pontifice communicari. Vnde Summus Pontifex potest non conformari maiori parti Concilij, imò nec toti Concilio.

Ex

Ex dictis constat, Concilia non generalia multo melius errare posse ante confirmationem Summi Pontificis; post eā verò omnia decreta eorum manere infallibiliter vera ex privilegio non errandi, quo Summus Pontifex ut talis gaudet.

Circa auctoritatem Sanctorum PP. & Doctorum Theologorum credimus, quod quando in aliquo ad Fidem, aut ad morem pertinet, omnes aut fere omnes Patres, aut Doctores Theologi nullo magnæ auctoritatis oppositum docente conveniunt, id ex professio tradentes tanquam revelatum à Deo, est habendum, & amplectendum, tanquam de Fide, quia eorum consensus est gravissima propositio divinæ revelationis: at quando non conveniunt in aliquo tanquam revelato à Deo, sed tanquam in vero, quamvis id non sit de Fide, est tamen certo habendum tanquam verum, ita ut oppositum sit temerarium (nisi pro opposito magnum inveniatur fundamentum) quia temerarium est torrenti Patrum, aut Doctorum Theologorum opponi, nisi quando forsitan magnum inveniatur fundamentum.

DIFFICULTAS XX.

Quid, & quotuplex sit Traditio?

De Traditione.

CIRCA Prius vox *Traditio* usu Theologorum accommodata est ad significandam doctrinam Fidei, aut institutionem ad mores pertinentem à primo Auctore ipsius non scriptam, sed verbo tantum traditam alteri. Traditio ergo est communicatio doctrinæ, aut institutionis alteri à primo Auctore facta non scripto, sed verbo. Vnde non obstat traditioni, quod postea sit ab alijs scripta.

Circa posterius traditio est multiplex, quia in primis traditio multipliciter desumpta ex Auctoribus ipsius, alia est divina, nempe communicatio doctrinæ, aut institutionis primo facta à Christo docente Apostolos, qualis est, quæ est circa materias, & formas aliquorum Sacramentorum, quæ etiam solet dici Apostolica, quia per Apostolos promulgata est, sicut lex vetus etiam dicebatur Mosayca seu Moyse, quia à Moyse fuit promulgata. Alia est traditio Apostolica, nempe communicatio doctrinæ, aut

insti-

institutionis facta ab Apostolis docentibus Ecclesiam, qualis creditur esse communicatio institutionis ieiunij quadragesimæ. Alia est Ecclesiastica; nempe communicatio doctrinæ, vel institutionis, quæ post Apostolos primò facta est ab Ecclesia. Deinde traditio multipliciter desumpta à materia ipsius est duplex una Fidei, quæ communicatur doctrina Fidei, altera morum, seu moralis, quæ communicatur aliquid ad mores pertinet. Et tandem traditio multipliciter desumpta ex modo ipsius, una est necessaria, nempe quæ facta est tanquam præceptum, & habet vim obligandi; & altera libera, nempe quæ tradita est tanquam consilium, & non habet vim obligandi.

Ad discernendum autem, seu dignoscendum quid communicatum sit, & habeatur traditione divina, quid Apostolica, & quid Ecclesiastica, observandum est illud communicatum fuisse seu haberi traditione divina, quod pertinet ad Fidem, vel ad mores, & Ecclesia observat, & non potuit communicari, nisi à Christo, ut aliqua quæ pertinent ad materias, & formas Sacramentorum, quia non potuerunt institui nisi à Christo; & etiam omnia quæ pertinent ad Fidem divinam, quia ea non possunt niti nisi revelatione divina: & illud fuisse communicatum, seu haberi traditione Apostolica, quod pertinet ad mores, & observat Ecclesia, & potuit ab Apostolis institui, & discernitur fuisse post ipsos institutum, quāvis etiam potuerit ab Ecclesia institui, cum ipsi fuerint primi Ministri Christi, & primi Magistri, & quasi prima fundamenta Ecclesiæ Christianæ. Et illud communicatum fuisse, & haberi traditione Ecclesiastica, quod pertinet ad mores, & Ecclesia observat, & potuit ab ea institui, & constat post tempora Apostolorum fuisse institutum.

Observandum est, traditionem divinam eandem vim habere, ac Scripturam sacram, quia eiusdem auctoritatis est Verbum Dei non scriptum, & scriptum, ut patet; quia utriusque æquè repugnat fallibilitas. Vnde traditio divina quatenus includit aliquid revelatum à Deo, est infallibilis regula Fidei, non minus quam

Scriptura divina.

R

DIF-

DIFFICULTAS XXI.

Utrum sit traditio aliqua diuina?

Hæretici existimant, præter Scripturam sacram, nullam esse traditionem diuinam, nec esse necessariam, quorum præcipua fundamenta postea nobis obijciemus.

Catholici tamen docent, esse traditiones diuinas, & eas esse necessarias. Et in primis eas esse significat Paulus 2. ad Thessalonicenses 2. *Tenete traditiones quas dedicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram.* Et eas admittit Tridēt. sess. 4. & negari non possunt, quia multa traduntur Fide diuina, quæ non continentur in Scriptura, nempe quod infantes licite, & valide baptizentur: & non pauca circa materias & formas Sacramentorum. Et quod Beatissima Virgo semper fuerit Virgo; & quod hæc in particulari sit Scriptura sacra: & alia sexcenta, ergo admittendæ sunt traditiones diuinae, quibus prædicta nobis constant esse reuelata à Deo.

Vnde traditiones diuinæ sunt necessariae, vt prædicta credantur Fide diuina, quia non constant aliter fuisse à Deo reuelata, quam traditionibus diuinis.

Sed obijciunt hæretici primò, Scripturam, in qua dicitur nihil addendum esse Scripturæ: & plures PP. affirmantes ad solam Scripturam recurrendum esse. Respondemus, dum Patres dicunt ad solam Scripturam recurrendum esse, non excludere traditiones diuinas, quia eas esse ex Scriptura constat: & dum in Scriptura dicitur nihil esse Scripturæ addendum, tantum significari nihil illi contrarium addendum esse.

Obijciunt secundò, quod traditio diuina nõ scripta, quæ per tot sæcula, & per tot manus hominum peruentura est usque ad præsentia sæcula, exposita sit defectibus humanis repugnantibus certitudini Fidei, nempe obliuioni, & corruptioni, siue malitia hominum, siue aliter. Respondemus, etiã Scripturam sacram expositam esse amissioni, mutilationi, & corruptioni: Nihilominus sicut ad prouidentiam Dei specia liter assistentis pertinet quòd Scriptura sacra non amittatur, nec mutiletur, nec corruptatur: ita etiam quòd traditio diuina non tradatur obliuioni, nec peruersioni.

Hæc

Hæc & alia, quæ hæretici contra traditionem diuinam obijciunt videri possunt apud Bellarm. lib. 4. apud Valen. 6. 43. apud Soar. disp. 5. sect. 4. & apud Turrianum disput. 20. dub. 2.

DIFFICULTAS XXII.

*Qui libri sunt Sacri?**De Scriptura sacra.*

Supponimus, in Ecclesia esse libros Sacros, seu Canonicos, in quibus Verbum Dei continetur ab Scriptoribus sacris editos tanquam calamo Dei: *Cuius spiritu inspirati loquuti sunt sancti Dei homines*, vt ait Petrus epist. 2. cap. 1. Vnde quidquid in eis continetur est infallibilis veritatis, vt potè à Deo dictum, seu reuelatum.

Hi autè libri Sacri definitiuè assignantur, & enumerantur à Trid. sess. 4. & continentur in postrema editione Vulgatæ. Vnde quicumque alij libri quamuis annexi libris Sacris, & à nonnullis iudicentur Sacri, seu Canonici, non sunt tales, quia nõ sunt ab Ecclesia recepti, vt tales, sed sunt apocriphi. Hi sunt oratio Manasse annexa libris Paralipomenon, & libri 3. & 4. Esdræ, & etiam 3. & 4. Machab. & Psalmus 151. annexus libro Iob, & etiam liber Hermetis, qui inscribitur Pastor.

DIFFICULTAS XXIII.

Quanta sit authoritas editionis Vulgatæ?

Catholici iam post Trident. conveniunt primò, editionē vulgatam Latinam habendam esse, vt authenticā (id est, fidèlem, & indubitatā authoritatis) vt Trident. ipsum sess. 4. definit, quod intelligendum est quantum ad omnia, adhuc quantum ad vnam syllabam, imò & iota vnum, vt ex commissiõne Gregor. XIII. declarauit Congregatio Cardinalium.

Et quauis in editione vulgata Latina anteq̃ fuerint variæ lectiones, ex quibus tunc non pauca poterant probabiliter seligi: iam tamen post Clementem VIII. pro authentica habenda est lectio, quæ iussu Sixti V. recognita est, & auctoritate ipsius Clementis VIII. est edita in lucem. Vnde iam nulla alia, quæ in aliquo sit illi contraria, approbanda est; bene tamen potest, quæ illam declaret.

R 2

DIF-

DIFFICULTAS XXIII.

*Quantæ authoritatis sint aliæ editiones
Scripturæ sacræ?*

CIRCA Editionem Hebraicam piè credi potest omnes libros legis, & Prophetarum Hebraicè à Moyse, & ab alijs Prophetis scriptos, adhuc permanere (& ideo nō eguisse quod Esdras eos iterum in lucem ediderit) quamvis perierint qui erant in Templo: non tamen constat, imò incredibile est, omnes alios qui erant apud priuatas personas, quibus curæ erat lex Dei, perijsse; nec id erat diuinæ prouidentiae consentaneum, & non solum credimus non perijsse, sed nec esse considerabiliter à Iudæis deprauatos, nec id Iudæos intendisse ob magnam qua affecti sunt venerationem erga eos libros, quia si id fecissent, maximè in eis partibus in quibus præcipua vaticinia Christi continentur, quod non constat fecisse. Addimus *considerabiliter*, quia vt aduertunt Bellarm. lib. 2. cap. 2. Turrianus disp. 2. l. dub. 2. & Granado tract. 5. disp. 2. sunt aliquantulum deprauati ob negligentiam librorum, præsertim cum sit facilis aliquarum literarum mutatio ob earum similitudinem.

Addimus, dictam editionem Hebraicam non esse authenticam; esse tamen non parvæ authoritatis, & utilitatis (dum non est contraria nostræ Vulgatæ) ad eruendos varios sensus nostræ Vulgatæ.

Circa editionem Chaldaicam, & circa Syriacam, quæ nō seruantur incorruptæ, præsertim Syriaca, aduertimus, neutram earum esse authenticam, dū tamen contrariæ non sint nostræ Vulgatæ, vtilis sunt ad maiorem intelligentiam illius.

Circa editionem Græcam observandum quod est ex nouem editionibus Græcis quas refert Turrianus sect. 4. Editio f. a septuaginta, & duobus Senioribus Iudæis, iussu P. Philadelphi, vel filij Lari potissima est, & ante corruptionem ipsius, fuit magnæ, imò indubitæ authoritatis præsertim ante editionem Vulgatam Latinam: nunc verò vt ostendit Bellarm. cap. 7. aliquantulum est vitiatæ; & ideo nunc non est indubitæ authoritatis; est tamen magnæ, vbi non contrariatur nostræ Vulgatæ.

TRA-

TRACTATUS
DE SPE.

NOMINE Spei, de qua tractatum hunc instituiamus, intelligimus eam, quæ à Deo aliquid speramus: quæ in Scriptura aliquando sumitur pro actu ipso sperandi, ad Rom. 8. *Spe salui facti sumus*: & aliquando pro obiecto ipso materiali quod à Deo speramus, ad Rom. 8. *Spei quæ videtur, non est Spes*: & aliquando pro eo à quo, seu in quo speramus, Ps. 21. *Spei mea (Deus) ab uberibus matris meæ*: & aliquando ab Scholasticis etiam sumitur pro habitu ipso, qui est voluntati principium ad sperandum à Deo.

DISPUTATIO PRIMA.

De natura seu essentia Spei.

DIFFICULTAS I.

*Utrum sperare sit actus intellectus,
an voluntatis?*

DIFFICULTAS Hæc & duæ sequentes procedunt de Spe in communi, prout abstrahit à diuina seu Theologica, quæ speramus à Deo, & ab Spe humana, quæ speramus ab homine.

R 3

Cir-

262 *Disp. I. De natura, seu essentia Spei.*

Circa hanc ergo difficultatē non defuerunt, qui existima-
uerint, sperare non esse actum voluntatis, sed esse actum intel-
lectus, quo iudicamus nobis futurum esse aliquod bonū; quia
qui iudicat bonū aliquod sibi futurum, dicitur sperare bonū
illud; & qui iudicat bonum aliquod sibi non futurum, dicitur
desperare illud, & in id inclinant nonnulli heretici, dum non
distingunt actum Spei ab actu Fidei, ut indicari videtur in scri-
ptura, dū in ea Fides aliquando sumitur pro Spe, seu fiducia.

Iam vero DD. omnes nonnullis hereticis exceptis conue-
niunt sperare non esse actum intellectus, sed esse actum volun-
tatis. Et in primis actum Spei non esse actum intellectus, qui
est Fidei, significat Paul. 1. ad Cor. 13. dum ait. *Nunc autem
manent Fides, Spes, & Charitas tria haec*, quia his verbis di-
stinguit Spem a Fide; quod praesertim est verum de actibus.
Et id ratione probatur, quia desperare, quod est actus contra-
rius actui sperandi, tanquam recessus & excessus respectu eius-
dem termini non est actus infidelitatis, quia absq; actu infi-
delitatis potest quis desperare, ut dicemus disp. 2. dif. 4. ergo
sperare non est actus Fidei, quia contrariorum eadem est ratio.
Quod si Fides aliquando in Scriptura sumitur pro Spe,
seu fiducia, est quia Spes est quasi fructus, & effectus Fidei.

Quod vero sperare non sit aliquis alius actus intellectus
probatur, quia si esset, maxime iudicium, quo iudicamus bo-
num aliquod nobis futurū; iudicare autem id non est spera-
re; quia qui id iudicat non sperat, si bonum illud non deside-
rat; & qui iudicat aliquod bonum sibi non futurum, non dici-
tur illud desperare, si intendat, & conetur illud adipisci.

Actus ergo Spei est actus voluntatis, & non quicumque,
sed quo nobis desideramus bonum aliquod adipisci.

DIFFICULTAS II.

In quo actu voluntatis consistat actus Spei?

SUPponimus, in voluntate circa bonum, quod est obiectū
sactus prosecutionis ipsius, esse actus in triplici differen-
tia; quia alius est circa bonum ut praesens, seu adeptum, qui
dicitur gaudium, seu delectatio; & alius est circa bonum ut
futurum, seu adipiscendum, qui dicitur desiderium, & alius

est

Difficultas II.

263

est circa bonum secundum se prout abstrahit a praesenti, & a
futuro, qui dicitur amor.

Hoc ergo supposito conveniunt DD. sperare esse actum
prosecutionis circa bonū, ut patet; & non esse gaudium, seu
delectationem circa bonum praesens, seu possessum, ut expri-
mit Paul. ad Rom. 8. *Quod videt quis* (id est, quod visione pos-
sidet) *quid sperat?* Neque esse amorem circa bonum secundū
se, quia sperare bonum est illud expectare, & non expectatur
bonū secundū se, sed bonū ut adipiscendū, seu adeptio boni;
sed esse desiderium circa bonum ut futurum, seu adipiscen-
dum; quia Spe expectamus adipisci bonum; Spes enim, ut ait
Cicero q. 4. Tusc. est, *expectatio boni futuri*.

Est tamen difficultas, an actus sperandi addat aliquid su-
pra id quod sufficit ad desiderium boni futuri?

Gab. in 3. dist. 26. q. unica, art. 1. Almain. q. 2. & Caiet. 2. 2.
q. 18. art. 1. docent, sperare nihil addere supra id quod suffi-
cit ad desiderium boni futuri; ac proinde quodcumque desi-
derium boni futuri esse actum sperandi, quod indicare vide-
tur August. in Enchirid. c. 8. dum ait, Spem esse desiderium
boni futuri pertinentis ad sperantem. Et ratione probatur,
quia si Spes adderet aliquid supra id, quod sufficit ad rationē
desiderij boni futuri, maxime, quia Spes versatur circa bonū
habens arduitate; ob hoc autem nequit aliquid addere
neque a desiderio distingui, quia arduitas non est ratio per-
tinentis ad obiectum actus sperandi; quia non est bonitas,
sed potius difficultas, & molestia retrahens voluntatem ab
sperando; actus autem non distinguuntur nisi ob rationes
distinctas in obiecto.

Soar. verò disp. 1. sect. 3. Lorca disp. 1. Turrianus disp. 60.
dub. 1. Becanus cap. 17. q. 4. Agid. disp. 19. dub. 2. Granado
tract. 1. disp. 3. Adamus q. 1. dub. 1. & communiter Theologi
docent actū sperandi addere aliquid supra id quod sufficit ad
rationē desiderij boni futuri (ac proinde aliquo modo distin-
gui a desiderio futuri, seu nō quodcūq; desiderij boni futuri
esse actū sperandi) & merito, quia sperare nō est quodcūq; desi-
derij boni futuri, seu adipiscendi, sed est desiderij efficax, quia
qui tantū inefficaciter desiderat adipisci aliquod bonū, nō dici-
tur illud expectare seu sperare: & non est quodcūque deside-

R 4

rium

rium efficacem boni futuri seu adipiscendi, sed est illud desiderium, quo quis tendit in bonum arduum seu difficile quoad adeptionem, quia bonum, quod in sui adeptione non est arduum, non dicitur sperari, seu expectari, sed tantum desiderari: & quia voluntas nequit efficaciter tendere ad adipiscendum bonum arduum, nisi insurgendo, & se erigendo, & quasi se animando contra dictam arduum, seu difficultatem; ideo actus sperandi est desiderium efficax, quo voluntas animose, & erecte tendit in bonum arduum.

Ratio autem ardui, seu difficultis quoad adeptionem requisita in bono ad actum sperandi illud, non est quod laboriosum sit adipiscibile, sed quod pendeat ex voluntate aliena non existente in nostra potestate, ut contra Loricam, Agidium, & Adamum advertunt Vazq. 1. p. disp. 84. cap. 1. & 1. 2. disp. 40. cap. 2. & 3. p. disp. 43. cap. 2. & Turrianus disp. 60. dub. 1. quia quae posita sunt in sola nostra potestate independentem ab alijs, non dicimus in rigore expectare, seu sperare (nullus enim a se ipso aliquid expectat) sed tantum ea, quae siue in toto, siue in parte pendent ex voluntate alterius, quamvis sint absque labore adipiscenda: cui non obstat illud Psal. 43. *Qui confidunt in virtute sua*, quia his verbis non indicatur posse aliquem a se ipso sperare, seu in se ipso confidere; quia eis verbis tantum intenditur notari vitium eorum, qui id quod alteri attribuere debebant, non illi, sed sibi soli attribuunt, & ideo quod attribuunt alteri a quo desiderare debebant, erat obiectum actus Spei seu confidentiae, eodem verbo confidendi, seu sperandi, significatur eos id sibi attribuere.

Addimus *non existente in nostra potestate*, quia quod pendet ex voluntate aliena existente in nostra potestate quale est, quod fit a nobis dependentem a Deo concursu tantum generali ipsius, non est obiectum arduum, & consequenter nec Spei.

Addimus non quodcumque desiderium efficax boni futuri ab altero esse actum sperandi nisi illud quo quis tendit in dictum bonum modo quodam confidentiae imbibito in desiderio ipso, quia qui sic non desiderat bonum arduum (quamvis illud efficaciter desideret) non dicitur expectare illud ad hunc autem modum pre-requiritur in intellectu iudicium futurationis boni, quia qui id non iudicat, nequit in illud bonum confidenter ferri.

Spera-

Sperare ergo est efficaciter, & erecte, & confidenter desiderare bonum ab altero, a quo iudicatur futurum. In quo actu sperandi est respectus ad tria, nempe ad bonum desideratum, & hic respectus est concupiscentiae, & ad personam a qua desideratur (quo respectu nostro modo concipiendi modificatur respectus ille concupiscentiae ad rationem Spei) & est respectus ad personam ipsam, ex cuius complacentia desideratur bonum illud, & hic est respectus benevolentiae, & nostro modo concipiendi modificatur aliorum duorum; & praeter dictos tres respectus nostro modo concipiendi distinctos in actu sperandi repertos, etiam est in eodem actu triplex modus in ipso imbibitus, alius efficacitatis, alius erectionis, & alius confidentiae.

Desiderium ergo est quid superius ad actum Spei, & ad alia desideria specialiter sumpta, ab actu Spei distincta; quia etiam actus Spei est desiderium, & distinguitur a quocumque alio desiderario, in eo, quod actus Spei tendit in bonum modo quodam confidentiae sibi proprio & intrinseco; & a desiderio inefficaci distinguitur specialiter, quia actus Spei est desiderium efficax; & a desiderio efficaci circa bonum non adipiscibile ab altero distinguitur specialiter; quia in hoc desiderio non est respectus ad alteram personam, a qua speretur; & a desiderio efficaci circa bonum adipiscibile ab altero, quod est absque dicto modo confidentiae distinguitur hoc modo confidentiae.

August. ergo pro adversarijs adductus, dum significat actum Spei esse desiderium, nobis non adversatur, quia verum est desiderium ut nos dicimus, quamvis supra id quod ad desiderium sufficit, addat aliquid, quod non expressit August. quia non intendebat minutissime naturam Spei explicare.

Et ad rationem constat actum Spei non distingui ab omni alio desiderio specialiter sumpto solum ob arduum obiectum, quia ab aliquo etiam circa obiectum arduum, etiam distinguitur, quia illud aliquod sit inefficax, & actus Spei sit desiderium efficax, & ab alio efficaci, quia illud aliud, vel non sit circa obiectum arduum, vel si est, quia non sit circa illud confidenter; ab omni autem alio, quod etiam versatur circa

obie-

obiectum arduum, & efficaciter, & consequenter etiam erecte, distinguitur ob dictum modum intrinsecum confidentiae occasionatum ex iudicio futuritionis boni; quia actus non tantum distinguuntur ob diuersas rationes motiuas obiecti, sed etiam ob diuersos modos tendendi in obiectum materiale, quauis aliunde; quā ex obiecto formali occasionatos.

DIFFICULTAS III.

Quod sit obiectum Spei?

CONVENIUNT Theologi, obiectum materiale actus Spei (& suo modo habitus Spei) esse bonū ipsum quod speratur adipiscendum: imò prater hoc etiam esse alia obiecta materialia, vel quasi materialia, ex dicendis constabit.

Est tamen difficultas, quod sit obiectum formale, seu quo Vazq. 1. p. disp. 84. cap. 1. & 1. 2. disput. 40. capit. 2. & Turrianus disput. 60. dub. 1. docent, motiuum, seu obiectum formale Spei esse ipsam personam potentem conferre bonum, quod speratur, à qua speratur, quia actus Spei innititur personae, à qua bonum speratur; quia ideo desiderium efficax boni iudicati futuri ab altero dicitur Spes; quia est ab altero, ergo persona à qua speratur bonum est motiuum, seu obiectum formale sperandi.

Soar. disput. 1. sect. 3. & Agid. disput. 19. dub. 2. docent motiuum, seu obiectum formale actus Spei esse bonitatem obiecti quod speratur: quia bonitas rei, quae concupiscitur est quae mouet ad rem ipsam concupiscendam; ideo enim concupiscimus rem aliquam, vel quia est honesta, vel quia est delectabilis, vel quia est utilis, ergo bonitas rei, quae actu Spei concupiscitur, & desideratur est obiectum motiuum, seu formale quo ipsius actus Spei.

Nos verò dicendum existimamus obiectum motiuum, seu formale cuiuscumque actus Spei (& suo modo habitus) esse triplex, imò & triplex obiectum materiale, seu quasi materiale, iuxta triplicem respectum quem in eo reperiri diximus diff. 2. quia actus Spei, vt habet rationem, seu respectum concupiscentiae, & desiderij boni futuri habet pro obiecto

materiali rem ipsam bonam, quam speramus, & pro motiuo habet bonitatem illius rei bonae, quia eius bonitate mouemur, seu allicimur ad eam concupiscendā; & idem actus Spei, vt habet rationem, seu respectum concupiscentiae, & desiderij ab altero (quo respectu, nostro modo concipiendi modificatur ad Spem) habet pro obiecto quasi materiali personam ipsam, à qua speratur res illa, & pro motiuo, seu formali, potentiam ipsius personae; quia ideo mouemur ad desiderandum rem illam ab ea persona, quia persona haec est potens, seu habet potentiam ad rem illam conferendam, & non quia persona illa sit benigna, aut fidelis, quamuis haec conducant ad formandū iudicium futuritionis boni; & maxime fidelitas personae, si promisit conferre; & idem actus Spei, vt habet rationem, seu respectum beneuolentiae habet pro obiecto quasi materiali personam ipsam, ex cuius complacentia desideratur bonū, & pro motiuo, seu formali bonitatem illius personae: generaliter enim in omni actu prosecutionis voluntatis reperiuntur primus, & tertius respectus, nempe concupiscentiae ad bonum concupitum, & beneuolentiae ad personam ex cuius complacentia concupiscitur.

Quicumq; ergo actus Spei habet triplex obiectum materiale, vel quasi materiale, nempe rem, quae speratur, & personam à qua speratur, & personam ex cuius complacentia speratur; & triplex obiectum formale, seu motiuum, nempe bonitatem rei, quae speratur & potentiam personae, à qua res illa speratur, & bonitatem personae ex cuius complacentia speratur.

DIFFICULTAS III.

Quod si obiectum materiale Spei Theologica?

HAtenus loquuti sumus de Spe in communi ad Spem humanam, & ad diuinam, seu Theologicam, & iam incipimus loqui de Spe Theologica.

Circa difficultatē ergo propositā cōueniūt Theologi obiectum materiale primariū, seu principale actus Spei Theologicae (& suo modo habitus) seu id quod primò, & principaliter actu

Spei Theologicæ speramus esse nostram beatitudinem supernaturalem, seu vitam æternam, & gloriam, ob quod nostra Spes Theologica, seu Christiana ad Roman. 5. & ad tit. 1. dicitur Spes vitæ æternæ. Est autem dicta nostra beatitudo obiectum primum, seu principale Spei Theologicæ non solum *materialiter*, quia ipsa est principalissima res, quæ à Deo speramus, vel sperare possumus, sed etiam *formaliter*, quia ipsa, ut potè finis, est quæ primario, & principaliter speratur; quia ipsa est quæ propter se appetitur, & desideratur, & reliqua propter ipsam, ob quod Matth. 6. nobis dicitur: *Quærite primum Regnum Dei.*

Sed quia beatitudo nostra supernaturalis est duplex, altera formalis, nempe visio, quæ Deum videmus, & possidemus, & altera obiectiva, nempe Deus ipse visione nostra visus, & possessus; ideo difficultas est utra ex eis sit obiectum materiale immediatum, & directum, id est, quod immediate & directe speramus actu Spei Theologicæ, an scilicet visio Dei, an Deus ipse?

Durand. in 3. distin. 26. quæst. 2. docet obiectum materiale immediatum, & directum Spei Theologicæ esse nostram beatitudinem formalem, non verò Deum, sed hunc tantum esse obiectum indirectum & connotatum, & quasi mediatum; quia scilicet Deus est obiectum visionis, quam immediate, & directe speramus; quia eo actu Spei speramus visionem Dei, seu videre Deum.

Probari autem potest. Primò, quia actus Spei Theologicæ, ut potè habens rationem amoris benevolentia respectu ipsius sperantis, cui speratur, & rationem amoris concupiscentia respectu beatitudinis, respicit hanc, ut bonum proprium ipsius sperantis; eo enim actu sperans desiderat sibi beatitudinem, ut bonum proprium ex complacentia sui: Deus autem non est bonum sperantis immediate, & ratione sui, sed tantum ratione visionis, quia sola visio ratione sui perficit ipsum Beatum, & non Deus ratione sui, ut potè non accidens Beati, sed res à Beato supposita liter distincta. Secundò, quia delectatio beatifica non est immediate, & directe de Deo, sed de visione Dei, ergo Spes immediate, & directe est visionis, non ipsius Dei. Consequentia patet, quia

idem

idem est obiectum materiale Spei, & delectationis, quia de eo quod speramus adipisci delectamur, quando iam est adeptum. Antecedens autem, nempe quod delectatio beatifica immediate, & directe non sit de Deo, sed de visione Dei, probatur à contrario, quia tristitia in damnatis non est immediate, & directe de Deo, sed de malo inflictio à Deo; quia Deus ratione sui, & immediate non est malus damnatis, sed tantum mediate, & ratione effectus, nempe ratione mali inflicti à Deo.

Caiet. 2. 2. q. 17. art. 2. & 5. docet, Deum esse obiectum materiale immediatum, & directum actus Spei Theologicæ, & non visionem, sed hanc tantum esse conditionem, qua proponitur Deus voluntati. Primò, quia si solus Deus non esset obiectum immediatum actus Spei, virtus Spei non esset Theologica, sed diuina. Secundò, quia idem est obiectum immediatum actus Spei, & delectationis, quæ Spei succedit obiecto Spei iam adeptò: Deus autem est obiectum immediatum delectationis, non visio Dei, quia voluntas tantum delectatur de obiecto cognito, non de cognitione obiecti, quia hæc tantum est propositio, seu applicatio obiecti, & conditio sine qua non.

Soar. verò disp. 1. sect. 1. Lorca disp. 2. Turrian. disput. 60. dub. 3. Agid. disput. 13. dub. 3. Granado disput. 1. Vazq. 1. 2. disp. 15. & communiter Theologi docent, actum Spei Theologicæ immediate, & directe esse circa utramque beatitudinem, nempe circa visionem Dei, & circa Deum ipsum, & meritò, quia tam Deus, quam visio Dei immediate, & ratione sui est bonum beato, quodlibet suo modo, visio tanquam adeptio, seu possessio Dei, & finis quo, & Deus tanquam res adepta, seu possessa, & finis qui, & neutrum est bonum beato ratione alterius, seu mediate altero, quamvis neutrum sit bonum beato, nisi dependenter ab altero, & ut alteri coniunctum, ac proinde neutrum est finis completus Beato, sed ex utroque coalescit unus integer finis, cuius gratia, & unum bonum, sicut avaro tam possessio pecuniæ, quam pecunia ipsa est immediate, & ratione sui bona, quælibet suo modo, quamvis quælibet dependet ab altera, & ut alteri coniuncta, & non aliter: ergo actus Spei Theologicæ immediate, & directe versatur circa utramque beatitudinem formalem, videlicet, & obiectivam, visionem,

scilicet

scilicet Dei, & Deum visum; quia versatur circa illas, eo modo quo sunt ipsi Beato bonæ, & utraque immediate, & ratione sui est bona Beato, quolibet suo modo.

Ad primam ergo rationem pro Darando negamus, Deum non esse immediatè, & ratione sui bonum Beato, quia quamvis non sit illi bonus tanquam accedens, seu forma perficiens, est tamen illi bonus tanquam obiectum & res adepta.

Ad secundam negamus, delectationem Beatificam non esse immediatè de Deo, & ad probationem concedimus tristitiam in damnatis non esse immediatè de Deo; est enim dispar ratio, quia Deus immediatè & ratione sui est bonus Beato tanquam obiectum, & res possessa, non verò est immediatè, & ratione sui malus damnatis, sed tantum mediatè, & ratione effectus, quem in illis causat, nempe ratione mali quod Deus illis infligit.

Et ad primam rationem pro Caiet. respondemus, Spem esse virtutem Theologicam, ad id tamen non esse necessariū, quod Deus sit eius obiectum materiale; quia sufficit, quod sit formale, vel complementum formalis, ut verè est, quia virtute Theologica Spei speramus rem ob bonitatem ipsius, & adipiscendam, seu futuram à Deo ob ipsius omnipotentiam: licet etiam Fides est virtus Theologica, quia credimus Deo ob ipsius testimonium, quamvis ei credamus rem creatam.

Et ad secundam concedimus, idem esse obiectum materiale delectationis Beatificæ, & actus Spei; negamus tamen visionem Dei non esse obiectum immediatum delectationis Beatificæ; quia visio non tantum est cognitio Dei, sed etiam est bonum quoddam Beato tanquam adeptio & finis quo, & ipsi Beato proponitur, ut tale bonum, siue alia cognitione reflexa, ut proponitur in via cognitione Fidei ad actum quo speratur siue seipsa, si ipsa etiam habet vim cognitionis reflexæ.

Addimus præter beatitudinem nostram, quam dicimus esse obiectum materiale actus Spei Theologicæ primarium & principale, etiam omnia alia bona, siue naturalia, siue supernaturalia, quæ possunt honestè sperari, esse obiecta mate-

rialia

rialia actus Spei Theologicæ, secundaria tamen & minus principalia (sicut etiam omnia reuelata à Deo, siue naturalia, siue supernaturalia sunt obiecta materialia Fidei Theologicæ) quia omnia quæ possunt honestè sperari, possunt sperari à Deo: imò præter ipsa bona, quæ speramus, etiam esse alia obiecta materialia, vel quasi obiecta materialia actus Spei Theologicæ, nempe personam sperantis, & Deum ipsum, à quo speratur, constabit ex dicendis diff. 6.

DIFFICULTAS V.

Vtrum Beatitudo, & alia bona alterius personæ sint obiectum materiale actus Spei Theologicæ?

SUPPONIMVS, Nos posse sperare à Deo alijs personis Beatitudinem, & alia bona, quia verè possumus efficaciter desiderare, quod alij adipiscantur à Deo prædicta bona iudicantes, quod sint illa adepturi; quod significat Paul. 2. ad Corinth. 1. *Ubi spes nostra firma sit pro vobis, sciente, quoniam sicut socij passionum estis, ita eritis, & consolationis.* & ad Philipp. 1. *Confidens, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet.*

Est ergo difficultas, an eadem Spe Theologica, qua nobis dicta bona speramus à Deo, etiam illa speremus alijs à Deo?

Circa quam certum est, nos sperare alijs dicta bona ex complacentia nostri quatenus nobis profutura sunt, esse ex eadem peculiari Spe Theologica, qua nobis illa speramus ex complacentia nostri, quia etiam tunc nobis formaliter speramus, ut bona formaliter nostra.

Punctum ergo difficultatis in eo est, an nos sperare alijs dicta bona, ut bona ipsorum ex ipsorum complacentia, sit ex eadem Spe, ex qua nobis illa speramus ex complacentia nostri?

Lorca disp. 2. dub. incidente, partem affirmatiuam tue-

tur

itur, quam primò probat à simili; quia ex eadem Charitate nos ipsos, & proximos diligimus, & ex eadem Fide credimus, quæ ad nos, & quæ ad proximum pertinent, ergo ex eadē Spe nobis & proximo speramus. Secundò probat à priori, quia actus quo nobis ex complacentia nostri dicta bona à Deo speramus, & actus quo alteri eadem speramus à Deo ex cōplacentia illius alterius, habent idē obiectū materiale, & formale, quia ambobus actibus eadem bona ob ipsorum bonitatem, & ab eodem Deo potente speramus, ergo sunt eiusdem Spei, & ex eadem virtute Theologica Spei.

Soar. verò disp. 1. sect. 3. Becan. cap. 17. q. 2. Ægid. disp. 19. dub. 5. & Vazq. 3. p. disp. 43. num. 6. partem negatiuam tradunt, quam expressisse videtur August. in Enchirid. cap. 8. dum ait, Spes non nisi bonarum rerum est, neque nisi futurarum, & ad eum pertinentium, qui earum Spem gerere perhibetur, & meritò, quia actus quo speramus proximo dicta bona à Deo ex complacentia ipsius proximi, est actus beneuolentia, erga proximum habens quoad hunc respectum beneuolentia pro obiecto materiali ipsum proximum, & pro formali bonitatem ipsius; actus verò quo speramus nobis à Deo bona ex complacentia nostri, est actus beneuolentia, non erga proximum, sed erga nos habens quoad hunc respectum beneuolentia pro obiecto materiali nos ipsos, & pro formali bonitatem nostri, actus autem beneuolentia erga proximum, & actus beneuolentia erga nos non solum specie physicè distinguuntur (quamuis persona proximi, & bonitas ipsius non distinguantur specie physicè à persona nostra, & à bonitate nostri) ex eo quod respectu ipso beneuolentia diuerso modo cōplacentia physicè, quasi formali desumpto, seu occasionato ex ipsa persona, & ex bonitate ipsius fertur voluntas in personam proximi, & in propriam personam, & diuerso modo complacentia mouetur bonitate personæ proximi, & bonitate propria, sed etiam distinguuntur specie moraliter, quia diuerso modo est consonū rationi velle proximo bonum ex complacentia ipsius, ac velle nobis ex complacentia nostri ob diuersum modum respectus beneuolentia erga nos, ac erga proximum, quamuis eadem bona nobis, & proximo velimus, & ob eandem ipsorum bonorum

boni-

bonitatem, & ab vno eodem Deo.

Affectus ergo quo proximo speramus bonum à Deo ex cōplacentia ipsius proximi, quamuis non tantum habeat honestatem beneuolentia erga proximum, sed etiam honestatē Spei (sicut affectus soluendi proximo pecuniam ipsi debitā ex complacentia ipsius, nō tantum habet honestatem beneuolentia erga proximum, sed etiam iustitiæ) Nihilominus quando affectus ille est supernaturalis (qualis est ille quo à Deo speramus bonū, siue quoad substantiam, siue quoad modum supernaturale) tantum elicitur ex virtute infusa beneuolentia erga proximum, & non ex virtute infusa Spei, quia nobis ex complacentia nostri speramus, quia affectus ille ab vna tantū virtute infusa eliciendus est, cum ex virtute infusa eliciatur quoad suam substantiā, quæ indiuisibilis est quoad extensionem, & non ex alia virtute, quam ex dicta infusa beneuolentia erga proximum; quia bonitas proximi est motuum quasi vltimum, & modificatiuum in eo affectu, & reliqua se habent tquasi materialia, & modificabilia, quia nostro modo concipiendi præsupponuntur ad illud, quia eo affectu speramus bonum à Deo ipsi proximo.

Addidimus, quando actus ille Spei est supernaturalis, quia quando est naturalis, qui eo ipso non est eliciendus ex virtute infusa, sed ex acquisita, si iam acquisita sit, tunc elicitur ex virtute acquisita beneuolentia erga proximum, & ex virtute acquisita Spei, si iam acquisita sint; sicut etiam affectus soluendi pecuniam debitam proximo ex complacentia ipsius, elicitur ex virtute acquisita beneuolentia erga proximum, & ex virtute acquisita iustitiæ, si iam sint acquisita; quia in his duobus casibus quælibet virtus ex dictis cōcurrer, vt affectus prædictus facile eliciatur, vna quoad respectū beneuolentia erga proximum, & altera quoad alterū respectū, vel Spei, vt in priori casu, vel iustitiæ, vt in posteriori.

Et quamuis bonitas propria personæ etiam sit motuum quasi vltimum, & modificatiuum in affectu beneuolentia propria, quo quis sibi vult bonum adhuc ab altero ex complacentia sui: nihilominus affectus beneuolentia propria nunquam elicitur ex aliqua virtute propria ipsius affectus quoad respectum beneuolentia propria, sed tan-

S

tum

274 *Disp. I. De natura, seu essentia Spei.*

tum ex diuersis virtutibus pro diuersitate obiectorum, quæ quis sibi concupiscit; quia affectus propriæ beneuolentiæ, vt præcisè respicit propriam personam non est honestus, sed vt respicit aliud obiectum quod sit honestum, & sibi quis concupiscit; imò ad eum affectum, vt præcisè respicit propriam personam non est difficultas, ad quam superandam acquiri possit virtus aliqua. sed tantum est ad eum prout respicit alia obiecta, quæ quis sibi concupiscit; affectus tamen beneuolentiæ erga proximum, etiam vt præcisè respicit personam illius, & est honestus dummodo obiectum, quod proximo concupiscitur non sit inhonestum, & ad eum affectum vt sic etiam est difficultas, ad quam superandam acquiri potest virtus.

Ad primam verò rationem à simili pro Lorca concedimus, nos eadem Charitate nos ipsos, & proximum diligere, quando nos ipsos, & proximum diligimus ex complacentia Dei, non verò quando nos ipsos ex complacentia nostri, & proximum ex complacentia ipsius, sed diuersis actibus, & virtutibus ob diuersitatem respectuum beneuolentiæ, quod etiam continget in casu præsentis difficultatis. Ex quo etiam constat ad secundam rationem. Quod si eadem Fide credimus, quæ ad nos, & quæ ad alios pertinet est, quia in utroque actu credendi est eadem ratio formalis, & eodem modo mouens adhuc circa diuersa obiecta, nempe diuinum testimonium; quia ob ipsum eodem modo quasi formali occasionato ex ipso credimus nostra, & aliena.

DIFFICULTAS VI.

*Quod sit motuum, seu obiectum formale
Spei Theologicæ?*

Bañez quæst. 17. art. 1. Vazq. 1. p. disput. 236. & Turrian. disput. 60. dub. 2. docent, motuum, seu obiectum formale actus Spei Theologicæ (& suo modo habitus) esse Deum vt omnipotentem, seu omnipotentiam Dei; quia actus Spei Theologicæ innitur Deo vt omnipotenti, à quo bonum spe-

ratur,

Difficultas VI.

275

ratur, quia actu Spei Theologicæ speramus bonum aliquod à Deo, quia potest ab ipso conferri, ergo Deus vt potens est mouet ad actum Spei Theologicæ.

Soar. disput. 1. sect. 3. Agid. disp. 19. dub. 4. & Granado disp. 1. docent, obiectum formale, seu motuum actus Spei Theologicæ (& suo modo habitus) esse bonitatem Dei clare visi, quia Deus visus, est bonus nobis, seu bonitatem beatitudinis tã formalis, quàm obiectiuæ, quia bonitas obiecti materialis concupiti est ratio formalis, seu motiua ad illud desiderandum. Deus autem visus est obiectum materiale principale, quod actu Spei nobis desideramus, ergo bonitas ipsius, quia vt sic est nobis bonus, est ratio formalis, seu motiua talis actus.

Nos tamen dicendum existimamus, esse triplex obiectum formale, seu motuum actus Spei Theologicæ, (& suo modo habitus) sicut etiam est triplex obiectum materiale, vel quasi materiale iuxta triplicem respectum, qui in eo actu reperitur; quia actus Spei Theologicæ, vt habet rationem, seu respectum concupiscentiæ, & desiderij habet pro obiecto materiali rem ipsam, quam à Deo speramus, & pro motiuo habet bonitatem talis rei; quia eius bonitate mouemur ad eam concupiscendam, & desiderandam, & idem actus Spei Theologicæ, vt habet rationem, seu respectum concupiscentiæ à Deo, habet pro obiecto materiali, vel quasi materiali ipsum Deum, à quo res illa speratur, & pro obiecto formali, seu motiuo habet omnipotentiam Dei, quia ad sperandum rem illam à Deo, mouemur quia Deus est potens illud cōferre, & non quia est benignus, aut Fidelis, quāuis hæc conducant ad formandum iudicium futuritionis boni (præsertim fidelitas ipsius, quando id promisit) prærequiritum ad modum confidentiæ in actu ipso Spei inhibitum, & idem actus Spei, vt habet rationem, seu respectum beneuolentiæ, habet pro obiecto materiali, aut quasi materiali personam ex cuius complacentia res illa bona desideratur, & pro obiecto formali, seu motiuo bonitatem illius personæ. Addimus quod quamuis actus Spei prout tendit ad diuersum bonum secundum speciem, sit diuersus specificè, physice quoad dictum respectum concupiscentiæ, & con-

S 2

sequen.

sequenter absolute sit specie physica diuersus, non tamen moraliter si sit ex eadem complacentia, & ab eodem.

Ad rationem ergo pro Vazq. & pro Soar. constat, quod quamuis omnipotentia sit obiectum formale incompletum actus Spei, quoad quendam videlicet respectum, & etiam bonitas rei desiderata quoad alium respectum, neutra tamen est obiectum formale quoad alios duos.

DIFFICULTAS VII.

Utrum licitum sit sperare à creatura Beatitudinem, & alia dona gratiae?

HÆRETICI Existimant, non esse licitum dicta dona aliquo modo à creatura sperare; quia id est in creatura confidere, quod reprehenditur Hier. 17. *Maledictus homo, qui confidit in homine.*

Catholici tamen conueniunt, licitum esse dicta dona sperare à creatura non tanquam ab auctore, seu à causa primaria, quia ut sic tantum possunt sperari à Deo, & sic ab homine sperare est illicitum, & qui in eo sic confidit est maledictus, sed tantum tanquam à causa secundaria & potente iunare ad id; quia licitum est prædicta sperare à creatura eo modo, quo ipsa potest ad illa concurrere; creatura autem potest ad illa concurrere media impetratione à Deo, ut Beati, & etiam viatores concurrunt, & medio aliquo ministerio, media videlicet administratione Sacramenti, & media prædicatione, & exhortatione, ut viatores concurrunt: & in hoc secundo sensu beata Virgo dicitur *Spes nostra*: quia ab ipsa media intercessione ipsius apud Deum, apud quem est maxime potens, speramus ab ipso Deo multa dona præsertim gratiæ, quibus in vitam æternam perducamur.

Et quamuis possumus à Deo vitam æternam sperare medijs nostris meritis tanquam causis moralibus Deum inducentibus, ut nobis illam conferat: id tamen non est à nobis sperare; quia sperare est ab altero, ut diximus diffic. 2. sed est sperare à Deo medijs nostris meritis.

DIF.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum actus Spei Theologica sit supernaturalis in sua substantia?

SUPPONIMVS, Ad actum Spei Theologicæ, quo à Deo bonum supernaturale speramus, & qui est dispositio ad iustificationem, saltem medio Sacramento faciendam, necessarium esse auxilium gratiæ Dei, ut definitur in Trident. sess. 6. Can. 3.

Hoc ergo supposito, conueniunt Theologi, actum Spei Theologicæ, quo à Deo bonum supernaturale speramus esse aliquo modo supernaturalem. Est tamen difficultas, an sit supernaturalis in sua substantia?

Sot. 1. de natura & gratia c. 22. docet, actum Spei Theologicæ etiam cum quo à Deo bonum supernaturale speramus, non esse supernaturalem in sua substantia; quia viribus naturalibus possumus ab homine sperare quodcumque bonum, quod possit ab ipso sua virtute conferri; ergo etiam eisdem viribus possumus à Deo sperare beatitudinem, & reliqua dona supernaturalia, quia est magis potens ad ea conferenda, quam homo ad conferendum quod potest, ergo actus Spei Theologicæ est naturalis quoad suam substantiam, utpote qui viribus naturalibus elici potest.

Turrian. verò disp. 61. dub. 3. Ægid. disp. 4. dub. 3. & Gran. disp. 4. docent, actum Spei Theologicæ, quo speramus bonum supernaturale à Deo, siue supernaturale quoad substantiam, ut gratiam habitualement, siue quoad modum, ut resurrectionem mortuorum, esse supernaturalem in sua substantia, & merito, quia actus voluntatis sumit suam substantiam ex ordine ad obiectum formale, seu ad materiale, ut subest formali; obiectum autem formale actus Spei Theologicæ, quo bonum aliquo modo supernaturale speramus, est vere supernaturale saltem quoad modum, adhuc quoad triplicem respectum, qui in eo actu Spei reperitur; quia obiectum formale est bonitas obiecti materialis sperati, quod est supernaturale saltim quantum ad modum, & est omnipotentia Dei, ut supernaturaliter potens,

S 3

seu

seu agens; & est bonitas personæ, cui speratur, tanquam cō-
cui sanctorum, & ut eleuata ad finem supernaturalem, ergo
substantia actus Spei Theologicæ, quo bonum aliquo modo
supernaturale speramus, est supernaturalis, utpotē imbibens
respectum, imō & respectus ad obiectum supernaturale sal-
tem quoad modum.

Ad rationem ergo pro Soto concedimus antecedens, &
negamus consequentiam: & ad probationem respondemus,
quod quamuis Deus sit magis potens quam homo; nihilo-
minus, quia Deus respectu doni supernaturalis est potens
supernaturale, seu supernaturaliter, & bonitas illius doni est
supernaturalis; imō & bonitas personæ cui speratur, ideo
tantum mouent ad actum supernaturalem, & consequenter
ad actum, qui nequeat viribus naturæ elici, sed medio habitu
supernaturali eleuante voluntatem, vel medio concursu diui-
no supernaturali supplente vicem illius habitus, & etiam
medio auxilio ordinis supernaturalis.

Addimus, actum Spei Theologicæ, quo à Deo speramus
bonum supernaturale, esse supernaturalem in sua substantia;
quia actus Spei, quo à Deo speramus bonum naturale tam
quoad substantiam, quam quoad modum, est naturalis in sua
substantia, quia obiecta formalia illius quoad triplicem re-
spectum sunt naturalia, nempe bonitas boni sperati, & per-
sonæ cui speratur, & potentia Dei respectu illius doni: est ta-
men hic actus Spei Theologicus, quia pro obiecto formali
quoad vnum respectum sui est potentia Dei.

DIFFICULTAS IX.

Utrum actus Spei Theologicæ sit certus?

CONVENIUNT Theologi, actum Spei Theologi-
cæ infusæ, & Christianæ esse certū ut significatur ad Heb.
6. *Qui confugimus ad tenendam propositā Spem, quam sicut an-
chorā habentes animæ tutam, ac firmam: & in Trid. sess. 6. cap.
13. Tametsi in Dei auxilio firmissimam Spem collocare, & re-
ponere omnes debeant.*

Est autem dictus actus Spei certus non propriè, quia

cer-

certitudo propriè (quæ sumitur, & pro iudicio firmo, seu abs-
que formidine, & etiam pro veritate iudicii, quo attingitur,
& iudicatur res ita esse, sicut est) tantum conuenit actibus
intellectus, sed metaphoricè, per similitudinem videlicet, &
accomodationē. Est tamen difficultas, quo modo actus Spei
sit metaphoricè certus?

Omissis autem varijs modis explicandi certitudinem
actus Spei Theologicæ, quo à Deo speramus dona gratiæ, &
gloriam, existimamus dici certum. Primò, quia eo actu spe-
ramus dicta bona efficaciter, & erectè, & confidenter absque
titubatione, seu fluctuatione, quamuis non semper absq; ti-
more. Secundò, dicitur certus, quia quantum est ex parte ob-
iecti formalis partialis sperandi, nempe omnipotentia Dei
non errabit, sed attinget obiectum, quamuis aliunde ex de-
fectu scilicet nostri impediri possit, & non raro impediatur.
Vnde dictus actus Spei, hoc secundo modo est certus, non
absolutè, sed quasi subconditione, si scilicet voluntas nostra
non deficiat, ut significatur in Tridentinum sessione sexta
capite 13. & Canon. 26. & eadem proportionē dictus.
Actus Spei potest etiam dici certus extrinsecè à iudicio,
quod præsupponit, quo iudicamus nos adepturos dona gra-
tiæ, & gloriæ, quantum est ex parte Dei, à quo speramus, quia
quantū est ex parte Dei est firmū, & indefectibiliter verum,
quia est iudiciū Fidei diuinæ innixum reuelationi Dei, qua id
dixit, & promisit. Nihilominus, quia adeptio gloriæ, & gra-
tiæ iustificantis, & aliquorū aliorum donorū gratiæ, etiā pē-
det ex nostra voluntate, quæ non raro deficit; ideo ita spera-
mus gloriā & gratiā iustificantem, & aliqua alia dona gra-
tiæ, ut simul cū dicto actu sperandi illa non raro sit formido
nō obtinendi illa; quia ea absolutè speramus à Deo iudicā-
tes tantum probabiliter futura à Deo, cum quo iudicio esse
potest, & non raro est formido non obtinendi illa.

Sed an actus Spei Theologicæ infusæ sit ita bonus, ut
nequeat fieri malus, dicimus tract. de bonitate, & malitia,
disp. 1. diff. 7. & an sit necessarius necessitate medijs ad iusti-
ficationem extra Sacramentū, disputatur intra tract. de gratia:
& an sit necessarius necessitate medijs ad iustificationē medio
Sacramento dicimus tract. de poenit. disp. 6. diff. 13.

S 4

DIF-

DIFFICULTAS X.

*Utrum sit aliquis ordo inter Fidem, Spem,
& Charitatem?*

DIFFICULTAS Hæc examinanda est expressè de actibus Fidei, Spei, & Charitatis, quia inter eos magis elucet comparatio, quàm inter habitus ipsos, & quod dictum fuerit de illis, est suo modo applicandum ipsis habitibus, qui sunt principia ipsorum actuum.

Primò ergo est difficultas, an inter actus Fidei, Spei, & Charitatis sit ordo perfectionis, & quis?

Supponimus, actus Fidei, Spei, & Charitatis, utpotè physicè, & moraliter distinctos secundum speciem, esse inæquales in perfectione specifica, tam physica, quàm morali, ita ut alius sit alio perfectior.

Hoc ergo supposito, conveniunt Theologi, actum Charitatis in esse moris esse perfectiorem actibus Fidei, & Spei (& consequenter habitum Charitatis esse radicaliter moraliter perfectiorem habitibus Fidei, & Spei) & id ad minus significat Paul. 1. ad Corinth. 13. illis verbis: *Nunc autem manent Fides, Spes, & Charitas, tria hæc; maior autem horum est Charitas*: & quidem nihil ita honestum est ac diligere Deum propter seipsum, seu quia est in se bonus.

Est tamen difficultas, an actus Spei in esse moris sit perfectior actu Fidei, an è contra?

Soar. disput. 1. sect. 6. Becanus cap. 17. q. 5. & Egidius dub. 8. indicant, actum Spei esse perfectiorem in esse moris, seu esse honestiorem actu Fidei, quia actus Spei ratione sui est liber, & honestus; actus verò Fidei non ratione sui, sed ratione actus voluntatis.

Medina verò q. 17. art. 7. Lorca art. 8. Bañez q. 4. art. 7. dub. 1. & Granado tract. 1. disput. 6. docent actum Fidei esse perfectiorem in esse moris, seu honestiorem, actu Spei, quod indicat S. Th. q. 20. art. 3. dum ait, infidelitatem ex suo obiecto esse peiorè desperatione, & nos etiam in id inclinamus,

quia

quia ex vna parte actus Fidei non est minus supernaturalis quam actus Spei, & est eo physice perfectior, & ex altera parte actus Fidei captivat intellectum (qui est perfectissima potentia) in obsequium Fidei non attendens commodum proprium; actus verò Spei id attendit. Quod autem actus Fidei non sit liber ratione sui, sed ratione actus voluntatis non obstat, ut sic honestior actu Spei, qui ratione sui est liber, quia libertas tantum est fundamentum honestatis, quæ potest esse maior in actu libero ratione alterius, quam in eo altero, à quo ille est liber.

Quoad entitatem verò physicam actus Fidei perfectior est actibus Spei & Charitatis (& consequenter etiam habitibus Spei, & Charitatis) quia ex vna parte non est minus supernaturalis quàm illi, & ex altera est actus intellectus, qui perfectiori modo versatur circa suum obiectum, quàm actus voluntatis, quia voluntas suis actibus fertur in suum obiectum, seu trahitur à suo obiecto; intellectus verò trahit ad se obiectum efficiendo illud sibi præsens non localiter, sed repræsentatiuè, & versatur circa illud sub ratione veri, quæ est ratio vniuersalior, quam ratio boni sub qua voluntas fertur in suum obiectum, & actus charitatis etiam quoad entitatem physicam est perfectior actu Spei (& consequenter etiam habitus charitatis habitu Spei) quia actus charitatis ad minus est benivolentiæ erga Deum, & non actus Spei peculiaris, etiamsi iste respiciat Deum tanquam eum à quo speratur, & aliquando etiam respectu concupiscentiæ tanquam bonum quod speratur; respectus autem isti erga Deum sunt physicè imperfectiores respectu benivolentiæ erga illum.

Secundò est difficultas, an inter actus Fidei, Spei, & Charitatis sit ordo generationis, seu naturæ, & dependentiæ?

Conveniunt Theologi actum Fidei non pendere in sui generatione, seu in suo elici ab actu Spei, neque ab actu charitatis, quia potest elici, & esse absque illis. Et etiam conveniunt actum Spei supernaturalem, & actum charitatis in sui generatione pendere ab actu Fidei, siue ex institutione Dei, qui non auxiliatur efficaciter ad illos absque supposito actu Fidei, siue ex natura rei, quia actus Spei, & actus Charitatis

sunt

sunt actus voluntatis, & supernaturalis; actus autem voluntatis ex natura rei praequirat in intellectu cognitionem sibi proportionatam, & in via non est alia cognitio supernaturalis, nisi cognitio Fidei, etiam si sufficiat quod iudicium futuritionis rei speratae, quod praesupponit actus Spei, sit naturale, imò & quod tantum sit probabile, quia eo iudicio non dirigitur voluntas ad actum ipsum Spei, quamvis inueniat ad modum confidentiae in ipso repertum. Addidimus, actum Spei supernaturalem, quia actus naturalis Spei non pendet ab actu Fidei diuinae, quia ad ipsum utpote naturalem, sufficit naturalis cognitio.

Est tamen difficultas, an actus Spei pendeat in sui generatione ab actu charitatis, an è contra?

Magister in 3. dist. 26. docet, actum Spei in sui generatione pendere ab actu charitatis, quod indicare videtur Aug. in Enchirid. cap. 8. dum ait, Spes sine amore esse non potest.

Soar. verò, disp. 1. sect. 8. Lorca, Granado, & communiter Theologi docent, actum Spei in sui generatione non pendere ab actu Charitatis, quod indicat Trident. sess. 6. cap. 6. & sess. 14. cap. 4. dum actum Spei enumerat inter dispositiones etiam tempore praeuias ad iustificationem, quia ante iustificationem non praesupponitur tempore actus charitatis, sicut neque habitus, & meritò; quia amor concupiscentiae quo nobis efficaciter, erectè, & confidenter desideramus, v. g. gloriam à Deo, iudicantes eam futuram, non praequirat amorem benevolentiae erga Deum; id enim nullo apparenti fundamento affirmari potest, ergo actus Spei non pendet ab actu Charitatis, & multo minus ab habitu.

August. autem dum ait, *Spes sine amore esse non potest*, exponitur à Soar. de amore concupiscentiae, quo Deum secundum se, ut bonum nostrum nobis amamus, & quo ut nobis bonus placet, & quem actus desiderij regulariter supponit.

Imò addimus actum, Spei aliquando esse generatione priorem actu Charitatis, & hunc ab illo pendere non ex natura rei, sed ex voluntate Dei, quia ex hac praequiratur ad iustificationem medio Sacramento (ut constat ex Trident. ubi supra) & consequenter ad habitum Charitatis, qui in Sacramento infunditur, & consequenter ad actum charita-

tis ex eo habitu ortum. Imò etiam ad actum charitatis elicatum ab habitu infuso extra Sacramentum, regulariter conducit immediatè, quia ex actu Spei, quo nobis speramus Deum ab ipso, regulariter mouemur ad actum charitatis Dei, quamvis ex natura rei non praequiratur ad actum ipsum charitatis; quia ex actu Fidei, quo credimus Deum in se bonum, possumus immediatè excitari ad actum charitatis Dei absque actu praeuiò Spei.

DIFFICULTAS XI.

In quibus sit Spes?

CONVENIUNT Primò Theologi, in Deo non esse actum Spei (& multo minus habitum cum generaliter sit incapax illius) quia quamvis Deus à nobis desideret sibi aliqua bona extrinseca, ut laudem, & glorificationem, tamen non dicitur ea sperare, quia saltem in sua potestate habet, quod nos dicta bona, quamvis nobis libera tribuamus ipsi, quia cor cuiuscumque adhuc Regis in manu Domini est, & quocumque voverit inclinabit illud, nullus autem dicitur sperare ea bona, quae habet in sua potestate, quamvis à voluntate alterius dependentia, quando voluntas alterius est in potestate desiderantis, quia id esset à se ipso sperare, seu expectare.

Conueniunt secundo, in Beatis non esse actum Spei circa Beatitudinem essentialem; neque formalem, neque obiectiuam, quia eam possident, & habent, ut exprimit Paul. ad Rom. 8. *Quod videt quis, quid sperat?* Et in illis non solum non est Spes circa adeptionem beatitudinis essentialis animae, sed nec circa continuationem, seu conseruationem illius, quia Beatitudo essentialis sua natura est incorruptibilis, & perpetua, ac proinde semel habita continuatur ex natura rei, & ideo nequit sperari, ob quod Spes dicitur euacuari in patria, quia scilicet in patria non manet circa beatitudinem essentialem animae.

284 *Disp. I. De natura, seu essentia Spei.*

Circa Beatitudinem, seu gloriam corporis, Lorca disp. 7. Turrian. disp. 62. Ægid. dub. 10. Granado tract. 2. disp. 1. & Adamus q. 1. dub. 2. docent, in Beatis non esse actum Spei circa illam, vel quia gloria corporis non est beatis ardua, seu difficilis, vel quia eam sperant actu Charitatis erga Deum, vel ob utrumque.

Soar. verò disp. 1. sect. 8. Becanus cap. 17. q. 6. & Vazq. 3. p. disp. 43. cap. 2. docent, in Beatis esse actum Spei Theologicæ circa gloriam corporis; & merito, quia Beati desiderant efficaciter gloriam corporis à Deo, quem non habent in sua potestate, ac proinde est illis ardua, & ab eis desideratur erectè: imò & confidenter, quia eam certissimè sperant, & absq; dubio, ut bonum proprium ex complacentia sui, quamvis etiā ab ipsis desideretur ut bonum, ex quo Deo resultabit gloria ex complacentia ipsius Dei.

Desiderium verò, quo Beati sperant alijs beatitudinem à Deo, siue essentialem animæ, siue accidentalem corporis est in ipsis Beatis actus benevolentia erga illos alios, & etiā est actus charitatis erga Deum, quia absque dubio illis desiderant Beatitudinem ut bonum eorum ex ipsorum complacentia, & etiā ex complacentia Dei, quatenus ex beatitudine illorum resultabit Deo gloria: imò etiā est actus virtutis peculiaris Spei ex propria complacentia, quatenus ex beatitudine ipsis redundabit gaudium, quod in Beatis fit nō unico tantum desiderio, sed triplici, alio quo desiderant alijs beatitudinem ex eorum complacentia, alio quo desiderant illis eandem beatitudinem ex complacentia Dei, & alio quo illam eis desiderant ex complacentia propria.

Sed an in Beatis maneat habitus infusus Spei non conveniunt Theologi, quia Soar. Ægid. & Becanus docent manere, vel quia in illis est actus Spei circa gloriam corporis, qui est Theologicus, & supernaturalis, quia eo sperant dictam gloriam à Deo potènte supernaturaliter ex parte modi, quia gloria corporis non est physice debita Beatis, vel quia in illis est gaudium de Beatitudine animæ adepta, quod etiā est supernaturale, ergo in illis est habitus infusus Spei, ut dictos actus supernaturales connaturaliter eliciant. Addunt, prædictum hunc habitum non manere in Beatis sub denomi-

natione

Difficultas XI.

285

natione Spei, vel quia nullum actum veræ Spei eliciunt, ut ait Ægid. vel quia non eliciunt principalissimum actum Spei circa gloriam, ut adipiscendam, ut ait Soar.

Vazq. verò, Turrianus, Granado, & Valent. 1. 2. disp. 5. docent, in Beatis non manere habitum infusum Spei, & merito; quia quamvis in Beatis sit actus ille Spei circa gloriam corporis, qui est Theologicus, & supernaturalis, omnibus tamē pensatis convenientius multo est, eum actum; quia secundarius, & minus principalis est, non elici perfectè, & connaturaliter medio habitu infuso, sed concursu peculiari Dei, quam in Beatis admittere varietatem, & destructionem illius habitus, qui tandem post adeptam gloriam corporis destruendus esset, quia in æternū futurus erat otiosus, & loco illius futura sit tentio, seu comprehensio eius, quod speratur.

Actus verò gaudij, quo Beati gaudent de beatitudine animæ adepta, ut proprio bono ex complacentia propria, quamvis sit Theologicus, & supernaturalis, quia est ob bonitatem Dei visi, quæ est ipsis beatis bonus ex complacentia ipsorum ut cunium supernaturalium non elicitur ab habitu infuso Spei, quia non est actus Spei, ut patet, & est diversæ speciei ab illo, quia voluntas eo actu tendit diverso modo in illa obiecta, quam actu Spei, quo tendit efficaciter erectè, & confidenter, & non dicto actu gaudij, & diverso modo movetur à bonitate Dei visi, ac quando sperat videre Deum. Et non solum non elicitur ab habitu infuso Spei, sed neque ab aliquo alio habitu supernaturali (ac proinde non elicitur connaturaliter) quia est actus puræ benevolentia propria, & absque difficultate aliqua circa materiam ipsius, ad quem, sicut nullus acquiritur habitus deferuiens ad eum facile eliciendum, quia in eo eliciendo nulla est difficultas, ita etiā ad eum nullus à Deo infunditur habitus, ut connaturaliter eliciatur, quia habitus supernaturales libere infunduntur à Deo absq; exigentia ipsorum actuum, & nullo firmo fundamento constat Deum infundere habitum aliquem supernaturalem ad actus supernaturales, qui vel ex suo obiecto, vel ex persona ex cuius complacentia eliciuntur; non habent difficultatem aliquam; ad affectum tamen supernaturalem credendi Fidei divina admittimus habitum infusum supernaturalem, quā-

nis

uis in eo affectu adhuc naturali nulla sit propria difficultas, sed tantum deriuata ex ipso actu credendi, quem habet pro objecto, & pro effectu morali, quia affectus credendi est imperium, & initium ad actum credendi, qui connaturaliter elicitur medio habitu infuso, ut etiam initium ipsius connaturaliter eliciatur.

Et quod dictum est de dicto actu gaudij Beatifici, nempe quod non eliciatur ab habitu infuso Spei, neque ab alio habitu infuso, etiam est dicendum de puro desiderio etiam efficaci, quo viator sibi desiderat videre Deum, ut bonum proprium ex complacentia sui, quod quamuis sit Theologicum, & supernaturale, non eliciatur ab habitu infuso Spei, neque ab alio habitu infuso, quia neque est actus Spei, neque habet difficultatem aliquam: unde quamuis admittamus dictum desiderium esse honestum, & honestate determinata speciei, non tamen alicuius nominata, quia species honestatis actus nominatur ex specie virtutis a qua elicitur, & dictum desiderium a nulla elicitur, quia non elicitur ab aliquo habitu, in quo consistit virtus, quando habitus est ad actum bonum.

Conueniunt tertio Theologi, in damnatis etiam paruulis decedentibus cum solo originali non esse actum Spei Theologicæ infusæ. Primo, quia non indicant sibi a Deo conferendum esse donum aliquod supernaturale; imò persuasi sunt non esse sibi conferendum. Secundo, quia nequeunt eum actum elicere absque auxilio supernaturali consistente in cognitione supernaturali, qua carent. Unde neque in eis est habitus infusus Spei, quamuis in via præcesserit, quia præterquam quod esset perpetuo otiosus, etiam ornamentum animæ adeo magnū, quale est habitus infusus Spei dedecet statum damnationis, ac proinde quando præcessit in via, ut potuit in adultis dānatis contingere, statim ac damnantur, eo spoliantur in pœnam.

Conueniunt quarto communiter Theologi, in hæreticis, & in alijs infidelibus in quibus non est aliquis actus Fidei diuinæ infusæ, non esse actum Spei infusæ, quia carent cognitione Fidei infusæ, quæ requisita est ad actum dictum Spei, quia ea sola est in viatoribus ad hunc actum Spei proportionata, sicut in prædictis perseveret habitus infusus Spei, si forte fuit ante infidelitatem incertum est; quia ex natura rei non

pendet

pendet in conservari ab actu, neque ab habitu Fidei infusæ, qui non sunt in infideli, & nullo verisimili fundamento affirmari potest prædictos pro voluntate Dei eo habitu spoliari, quamuis futurus sit otiosus pro tempore infidelitatis; quia infidelitas cessare potest, & pro tempore cessationis erit utilis ad connaturaliter sperandum a Deo dona supernaturalia; si tamen in infideli sit aliquis actus Fidei diuinæ supernaturalis (qui non erit Fidei infusæ, sed inferioris speciei) etiam poterit esse actus Spei Theologicæ supernaturalis (quamuis non infusæ) quia ad hunc sufficit actus ille Fidei.

Conueniunt quinto, in peccatoribus fidelibus posse esse actum Spei, ut supponitur in Trident. sess. 6. cap. 6. dum inter dispositiones prævias ad iustificationem enumerat actum Spei. Unde in illis etiam potest esse habitus infusus Spei, & ad minus erit, quando eliciant actum supernaturalem Spei, ut ab eo talis actus Spei connaturaliter eliciatur, & in eo habitus semel infusus perseverabit quousque peccato mortali desperationis amittatur; eo modo quo habitus infusus Fidei peccato infidelitatis amittitur.

Conueniunt sexto, in animabus Purgatorij esse actum Spei, quia desiderant efficaciter, & erecte obtinere a Deo beatitudinem, & etiam confident, quia indicant se illam obtenturas, & ad eum non deficit illis actus Fidei unde in eis etiam est habitus infusus Spei, ut ab eo actus ille Spei connaturaliter eliciatur.

Non instituimus peculiarem disputationem de habitu infuso Spei, quia quæ in tract. de Fide, disput. 5. diximus de habitu infuso Fidei, facile possunt habitui infuso Spei proportionem servata accommodari; nempe habitum infusum Spei esse per se infusum, & aliquando infundi absque Charitate, & ab ipso elici quemcumque actum Spei supernaturalem etiam primum; posse tamen de potentia Dei absoluta absque habitu elici, & sic elicitum evadere inferioris speciei. Et eum habitum tantum intendi actibus supernaturalibus Spei ipso intensioribus, & non intendi physicè, neque moraliter, sed tantum occasionaliter; & eum amitti peccato mortali desperationis, & non physicè, sed demeritoriè. Et quamuis

ali-

aliquando in totum destruitur, nunquam tamen minuit. Et præter hunc habitum per se infusum posse etiam esse habitum supernaturalem Spei actibus supernaturalibus Spei acquisitum, ipsis actibus imperfectiorem, & ad eos concurrentem tantum quoad facilitatem. Addimus etiam actibus Theologicis naturalibus Spei acquiri habitum naturalem, qui postquam, acquisitus est, concurrat ad similes actus quoad facilitatem.

DISPVT. II.

De Timore, Desperatione, & Presumptione.

DIFFICULTAS I.

Quid, & Quotuplex sit Timor?

TIMOR In comuni, physice oppositus actui Spei in comuni, est affectus quo efficaciter, & deiecte, & timide fugimus malum infligendum ab alio: qui opponitur physice actui Spei ex parte termini, seu obiecti; quia sicut sperare est affectus quo efficaciter erectè, & confidenter desideramus bonum conferendum ab alio; ita etiam timere est affectus, quo efficaciter, & deiecte, & timide fugimus malum infligendum ab alio: ad hunc autem modum timiditatis non minus prærequiritur iudicium futuritionis mali quod timetur, quam ad modum confidentiæ in actu Spei iudicium futuritionis boni, quod speratur.

Timor ergo physice oppositus actui Spei Theologicæ est affectus, quo efficaciter deiecte, seu cum animi deiectione, & timide, fugimus malum infligendum a Deo; quod nequit esse nisi poena, aut poenalitas, non culpa, quia hæc nequit a Deo provenire; & hoc timore inducimur ad non peccandum, & seruilis dicitur, quia est proprius seruorum timore

pœnæ

pœnæ induci ad non male operandum. Timor autem iste seruilis mali a Deo infligendi est ex se honestus, quia rationi consonum est affectu fugere malum naturæ aduersum, & qui ex se inducit ad bonum, aut saltem ad non peccandum, & eum esse honestum supponitur in Tridentino sess. 6. cap. 6. & can. 8. sed quamuis timor iste seruilis sit ex se honestus, quædam tamen seruitas, quæ illi aliquando quamuis raro adiungitur est mala, nempe affectus expressus peccandi, si impute peccaretur, qui quamuis sit malus ab eo tamen non vitiatur timor ipse seruilis, quia affectus ille non est circumstantia ipsius timoris, quia non est causa neque effectus illius.

Timor autem iste seruilis prout habet rationem fugæ abominationis habet pro obiecto formali malitiam rei, quæ timetur, & pro materiali rem ipsam malam, & prout est fuga mali infligendi a Deo, quo respectu modificatur ad esse timoris habet pro obiecto formali seu motiuo potentiam Dei, & pro obiecto quasi materiali ipsum Deum, & prout habet rationem complacentiæ respectu personæ timentis habet pro obiecto formali bonitatem ipsius personæ, & pro obiecto quasi materiali personam ipsam.

Et non tantum dicto timore seruili inducimur ad non peccandum, sed etiam timore filiali seu casto, qui nihil aliud est quam affectus efficax quo fugimus peccatum, seu offensam Dei ex complacentia ipsius, ne ipsi displiceamus (quem esse honestum est manifestum) & dicitur filialis, quia est proprium filiorum induci ad non offendendum patrem ex complacentia ipsius; dicitur autem timeri peccatum seu offensa Dei, non prout prouenit a propria voluntate, quia peccatum vel sic non est arduum, sed prout prouenit ab aliquo principio extrinseco, aut ab occasione aliqua; qua ratione est arduum, sicut etiam speramus opera bona, non ut proueniunt a nostra voluntate, sed ut proueniunt a Deo medio auxilio gratiæ, qua ratione sunt ardua.

Et non tantum timore seruili, & filiali inducimur ad non peccandum, sed etiam timore initiali. Est tamen difficultas, quid sit iste timor.

Durand. in 3. dist. 3. quæst. 4. docet timorem initialem esse

T

se

se actum specie distinctum à seruilis, & filiali pro obiecto habentem obiectum vtriusque: Fallitur tamen, quia impossibile est vnum, & eundem actum elici ex complacentia Dei ex qua elicitur timor filialis, & elici ex complacentia propria ex qua elicitur timor seruilis.

Magist. in 3. dist. 34. docet timorem initialem esse ipsum timorem seruilem, vt est radix timoris filialis eum introducens in animam; quod non incongruè dicitur, & explicatur.

S. Thom. verò 2. 2. q. 19. art. 7. & 8. & communiter Theologi docent timorem initialem esse ipsum timorem filialem incipientem, & quasi imperfectum, & secum habentem, vel potentem facile habere timorem seruilem qualis amor filialis solet esse in initio, & id satis congruè dicitur. Timor ergo initialis sic acceptus non distinguitur essentialiter à timore filiali, sed tantum accidentaliter; sicut imperfectum & perfectum, & purum, & non purum in eadem specie. Dicitur autem timor iste initialis, tum quia est timor filialis in initio, tum etiam, quia est initium, & dispositio ad timorem filialem, perfectum, & purum.

Et sicut dictis tribus timoribus inducimur ad non peccandum, ita è contra est timor, quo inducimur ad peccandum, & dicitur mundanus, seu humanus; quia nihil aliud est quam timor, quo ita timeamus malum aliquod temporale huius vite à mundo, seu ab homine v. g. infamiam, vt ad illud vitandum eligamus peccare. De quo timore sermo est Matth. 10. & Luc. 12. dum dicitur: *Nolite timere eos qui occidunt corpus*; timor autem iste fit malus ex circumstantia medijs (quæ dicitur *quibus auxilijs*) quod eligitur ad vitandum malum quod timeamus. Est tamen malus eadem numero malitia, qua peccatum ipsum quod eligitur vt mediũ, ac proinde est mortalis, aut venialis pro grauitate, aut leuitate medijs, seu peccati quod eligitur.

DIFFICULTAS II.

A quo habitu eliciatur Timor?

SVPPONIMVS Timorem mundanum qui est malus non ex obiecto, sed ex circumstantia medijs mali elicit, &

eadem

eadem numero malitia, qua ipsum medium non tantum non elici ab aliquo habitu virtutis, sed neque ab aliquo habitu vitij, quia si ab aliquo, maximè ab habitu à quo elicitur electio medijs mali; ab eo tamen non elicitur, quia timor iste non est propria materia vitij à quo elicitur electio mali medijs; imò ab eo habitu non procedit imperatiue, quia timor iste non imperatur à dicta electione, cum ipse sit intentio, qua intenditur vitari malum ad quod vitandum eligitur medium illud, intentio autem non imperatur ab electione.

Est tamen difficultas primò de timore seruilis an eliciatur ab aliquo habitu, & à quo?

Bañez q. 19. art. 6. docet hunc timorem à nullo habitu elici; quia non ab aliquo infuso, quia timor seruilis potest esse in peccatore, in quo præter habitus Fidei, & Spei, à quorum neutro elicitur, non est alius habitus infusus, neque ab aliquo habitu acquisito, quia timor seruilis supponit Fidẽ, quam nullus habitus acquisitus supponit.

Soar. verò disp. 1. sect. 2. Lorca disp. 14. Turrianus disp. 63. & Agid. disput. 20. dub. 6. docent timorem seruilem elici ab habitu Spei, & meritò, quia desiderare efficaciter, & erectè, & confidenter bonum à Deo potente illud conferre ex propria complacentia, & efficaciter, & deiectè, & timide fugere malum à Deo potente illud infligere ex propria complacentia sunt moraliter eiusdem rationis, & habet eandem honestatem; imò physice non distinguuntur specie formali, quia non specie desumpta ex obiecto formali modificatiuo ad actum Spei, & ad actum timoris, neque ex obiecto formali modificatiuo ad actum benevolentie propriæ, sed tantum specie materiali desumpta ex obiecto formali constitutiuo affectus in esse concupiscentie, quod in ipso affectu est quasi materiale ad alia esse, seu ad alios respectus ipsius; sed affectus ille desiderij elicitur ab habitu, & virtute Spei, ergo etiam dictus affectus fuge, quivere est timor.

Ex quo constat ad rationem Bañez falsum in ea supponi timorem seruilem non elici ab habitu Spei. Quod autem dum magis perficitur Charitas minuatur timor pœnæ infligendæ à Deo ob peccatũ, nõ obstat, vt dictus timor sit actus

T 2

honestus,

honestus, & a virtute elicitus, quia non minuitur maiori perfectione Charitatis, nisi occasionaliter, nempe diminutione iudicii futuritionis pœnæ, ob cuius diminutionem minuitur modus timiditatis in actu dicti timoris imbibitus.

Observandum est, quod quamvis omnis timor, quo timeamus a Deo malum infligendum, sit Theologicus, quia habet pro obiecto formali partiali omnipotentiam Dei; nihilominus non omnis est supernaturalis, sed tantum ille, quo timeamus malum a Deo infligendum supernaturaliter scilicet quantum ad modum, quia ille quo timeamus malum a Deo naturaliter infligendum est naturalis; ac proinde procedens ab habitu Spei acquisitæ, postquam acquisita est, sicut ille supernaturalis ab habitu Spei infusæ, ut in simili diximus de actibus Spei Theologicæ disput. 1. difficult. 8. & ultima.

Secundò est difficultas de timore filiali, an eliciatur ab aliquo habitu, & a quo?

Non desunt qui existiment non elici a virtute aliqua infusæ, sed ab speciali dono timoris, quod est unum e septem donis Spiritus Sancti.

Soar. verò Turrianus, & Egidius existimant elici ab habitu infuso Charitatis Theologicæ, & meritò, quia timor iste filialis verè est actus Charitatis erga Deum, quia aliquè fugere peccatum, ne displiceat Deo ex complacentia ipsius Dei, non est minus diligere Deum amore benevolentia, & amicitia; quam velle Deo bonum, ut ipsi placeat ex complacentia ipsius, & moraliter sunt eiusdem rationis; & habent eandem honestatem, imò physice sunt eiusdem speciei formalis desumptæ ex obiecto formali partiali, quasi ultimo, & modificatio nempe ex bonitate Dei, ergo sicut velle Deo bonum ex complacentia ipsius elicitur ab habitu Charitatis Theologicæ, ita etiam actus timoris filialis.

Et quidem donum timoris pro actu nihil aliud est, quam dictus timor filialis, & pro habitu nihil aliud est quam habitus Charitatis prout in eum timorem inclinans, quia dona Spiritus Sancti, non sunt nisi quidam actus heroici virtutum, & ipsæ virtutes prout in

eos inclinantes, ut dicimus tract. de virtutibus difficult. 13. Unde crescete Charitate, siue pro actu, siue pro habitu non minuitur timor filialis, sed potius crescit (quia vere est actus Charitatis) nisi forte aliquando occasionaliter diminutione iudicii futuritionis peccati. Primæ autem Ioann. 14. dum dicitur. *Perfecta Charitas foras mittit timorem* sermo est non de timore filiali, sed de servili, quem quis habet postquam peccavit, & quo timet pœnas alterius vitæ, quia qui perfectus est in Charitate, & id sibi persuadet, etiam sibi persuadet se evasurum pœnas alterius vitæ, & adepturum gloriam.

Ex dictis constat ex quo habitu eliciatur timor initialis, quia si timor initialis sit servilis, ut Magister non incongruè existimat elicitur ab habitu Spei; si verò sit filialis elicitur ab habitu Charitatis.

DIFFICULTAS III.

Utrum in Beatis maneat timor?

CONVENIUNT Catholici contra Abaylardum, in Beatis vere esse timorem, ut significatur Psal. 18. *Timor Domini sanctus permanens in seculum seculi*, quod quamvis August. affirmet exponi posse de timore quoad fructum, seu præmium, sicut & illud Psal. 9. *Patientia pauperis non peribit in finem*. Nihilominus communiter a PP. & ab Scholasticis exponitur de timore ipso secundum se, & de eo ut sic exponit illud ipse August. tract. 34. in Ioann. & tract. 9. in epist. 1. Ioan.

In Beatis ergo esse actum timoris sancti conveniunt Theologi contra Durand. qui in 3. dist. 34. q. 3. quamvis concedat Beatis habitum timoris, illis tamen negat actum filium, immerito tamen, quia Scriptura in qua Beatis conceditur timor potius est sermo de actu, quam de habitu.

Sed quis actus timoris sit in Beatis non satis conveniunt Scholastici. Nos verò existimamus eum non esse timorem rigorosum, quo timeant malum aliquod sibi futu-

rum, præsertim culpæ, aut pœnæ quia ipsi neque suspiciantur sibi esse futurum, sed esse timorem suum in affectu reuerentia, seu submissionis erga Deum cognitum, ut excellentissimum, & eminentissimum in Maiestate; quo voluntas contracta & submissa, tantam Maiestatem reueretur; quia Beati infinitam excellentiam; seu Maiestatem Dei videndo; non solum intellectu admirantur, sed etiam voluntate se contrahunt, & se Deo submitunt affectu complacentia, quo ex complacentia propria complacent esse sub Deo, & esse ipso inferiores, quia esse sub illo est excellentia ipsorum congruum, & hoc affectu, qui est virtutis humilitatis reuerentur Deum.

Et quamvis affectus iste non sit rigorosus, & uniuersè timor, dicitur tamen timor, quia in dicta contractione, & submissione assimilatur timori rigoroso, & ratione dicti timoris dicuntur Beati tremere, & contremiscere, qui dicitur reuerentialis, & filialis, quia est reuerentia erga Deum essentialiter Patrem; talis fuit timor excitatus in illis, de quibus Luc. 7. dicitur. *Accepit autem omnes timor, & glorificabant Deum, & Mar. 9. Videntes autem timuerunt, & glorificauerunt Deum dicentes, quia vidimus mirabilia hodie.*

DIFFICULTAS III.

Quid sit desperatio?

CONVENIUNT Communiter Theologi, desperationem formaliter non esse actum intellectus, sed esse actum voluntatis oppositum affectui Spei, fugam videlicet efficacem boni sperabilis, seu recessum ab eo, sicut sperare (cui desperare opponitur tanquam recessus à termino accessui ad eum terminum) est affectus efficax voluntatis, quo tendit, seu accedit efficaciter in bonum sperabile, & sicut actus sperandi est affectus efficax, quo voluntas tendit in bonum arduum seu ab alio; & ideo est affectus efficax, quo voluntas erectè, & animosè tendit

in dictum bonum; & non tantum eo tendit in illud erectè, sed etiam confidenter ad quod in intellectu prærequiritur iudicium futuritionis boni: ita etiam desperatio est affectus efficax quo voluntas fugit, seu recedit à bono arduo, seu adipiscibili ab alio; & ob arduum hanc voluntas eo affectu deiecte, seu cum quadam animi deiectione fugit dictum bonum seu ab eo recedit, & desistit; & non tantum eo affectu recedit à dicto bono efficaciter, & deiecte, sed etiam diffidenter ad quod prærequiritur in intellectu iudicium non futuritionis boni sperabilis. Quod amplius declaratur, quia desperatio non est actus intellectus, quia si aliquis maxime iudicium illud quo desperans iudicat se non adepturum bonum illud, id tamen iudicare non est formaliter desperare, quia qui id iudicat non desperat, si aliàs conetur bonum illud adipisci. Desperatio ergo est affectus voluntatis, & non alius quam affectus fugæ, seu nolitionis quo desperans, iudicans bonum non futurum, efficaciter, & deiecte, & diffidenter desistit, seu recedit à bono illo adipiscendo.

Desperatio ergo opposita actui Theologico sperandi est fuga seu nolitio efficax, qua voluntas efficaciter, & deiecte, & diffidenter fugit adipisci à Deo bonum ab ipso sperabile. In quo actu obiectum materiale quoad respectum fugæ, seu nolitionis correspondentem respectui concupiscentia in affectu Spei, est bonum sperabile, & obiectum formale, seu motuum est malitia, quæ in ipso bono concipitur, nempe difficultas aliqua illius quoad adaptionem, qua bonum illud concipitur difficile, seu molestum.

Ex dictis constat, peccatum desperationis virtuti Theologicæ Spei oppositum posse, & non consistere in dicto iudicio non futuritionis boni sperabilis à Deo, sed in dicta fuga, seu nolitione efficaci procedente ex iudicio imprudēte non futuritionis, quia tunc ea nolitione irrogatur iniuria omnipotentia Dei saltem interpretatiue, & moraliter quāvis desperans desperet, quia diffidere videatur propria fragilitati, & non omnipotentia Dei, quia etiam tunc suo affectu denotat suam fragilitatem maiorem esse omnipotentia Dei,

& eo peccato, quando est mortale amittitur moraliter, seu demeritoriè habitus infusus Spei, non minus quam habitus infusus Fidei peccato mortali infidelitatis.

Quod verò nonnulli dicunt, in dicto iudicio sufficienter reperiri culpam, seu malitiam desperationis, non quia sit formaliter desperatio, sed quia ipsum iudicantem constituit in periculo desperationis, dicitur absque sufficienti fundamento, quia inter dictum iudicium, & dictam nolitionem non est tanta connexio, ut ex se constituat in dicto periculo, quia adhuc eo iudicio supposito nolitio illa omnino libere admittitur: quando verò in aliquo ob aliquam peculiarem dispositionem iudicium illud inducit dictum periculum, tunc in eo iudicio reperitur malitia desperationis, non primario, sed tantum secundo, & derivatiue; tunc tamen eo peccato non amittitur habitus infusus Spei, dum non desperatur libere, sicut neque periculo errandi contra Fidem amittitur habitus infusus Fidei, dum non erratur libere contra Fidem.

Observandum tamen est, quod quamvis iudicium ad desperationem prærequiritur possit esse contra Fidem, ut quando quis desperat gloriam iudicans Deum eam non daturum, quamvis decedat in gratia; tamen necessarium non est quod sit contra Fidem, ut quando quis desperat gloriam iudicans imprudenter se sua ignavia non superaturum difficultates, quæ ad adipiscendam gloriam occurrent.

Est autem peccatum desperationis ex suo obiecto minus, non solum peccato odij Dei, quod est certum, sed etiam est minus peccato infidelitatis, ut aduertit S. Tho. q. 20. art. 3. sicut actus Spei Theologicæ cui opponitur est minus bonus, non solum, quam actus Charitatis, quod certum est, sed etiam quam actus Fidei, ut diximus disp. 1. dif. 10. & tract. de Fide, disp. 10. dif. 2.

DIFFICULTAS V.

Quid sit Præsumptio?

Præsumptio (quæ ut sic est motus excedens) est duplex, una pertinens ad intellectum, & altera ad voluntatem.

Præ-

Præsumptio, quæ ad intellectum pertinet (& est cognitio excedens) etiam est duplex altera est nimia, seu inordinata propria excellētiæ existimatio; altera est cognitio, quæ quis ex coniecturis absque euentia rei aliquid conijcit; quæ ratione sumitur in iure. Præsumptio verò, quæ ad voluntatem pertinet (& est affectus excedens) est triplex. Alia est *Affectus quo quis scienter tendit in id quod est supra suam facultatem moralem*: quamvis non supra physicam, ut quando quis cognita lege suo affectu tendit in id quod est contra legem, quæ ratione sumitur in iure, dum dicitur *Si quis præsumpsit, &c.* & est peccatum, aut mortale, aut veniale, & est huius, aut illius specie pro quantitate, & pro qualitate materiæ prohibite ipsa lege. Alia est *affectus quo quis tendit in honorem supra propriam excellentiam, seu dignitatem*: & est peccatum superbiæ oppositum magnanimitati, vel humilitati, quod rarissimè est mortale, alia est *affectus quo quis à Deo inordinatè sperat* (etiam si aliquando quamvis raro ordinatè sperare dicatur præsumere, ut dicitur Iudith. 6. & 9) & de hac præsumptione utpotè opposita Spei Theologicæ procedit difficultas, quid sit, seu in quo consistat.

Præsumptio ergo Spei Theologicæ opposita: *Est quædam inordinata Spes in Deo, seu est affectus, quo à Deo aliquid inordinatè speramus*. Speramus autè inordinatè, vel quædo aliud, vel quædo aliter speramus, quæ diuina prouidentia statutum est: *Aliud* quidè ut quando à Deo speramus tantam gloriam, quantum habuit anima Christi, vel quando speramus à Deo aliquid, quod ipsi sit indignum conferre: *Aliter* vero, ut quando à Deo speramus remissionem peccatorum sine penitentia, & gloriam sine gratia, & sine bonis operibus; imò etiam quando à Deo speramus gloriam ex operibus viribus nostris absque auxilio gratiæ factis, quia id verè est præsumere contra Spem.

Est autem quævis præsumptio ex dictis, Spei Theologicæ opposita, peccatum, & grauissimum, utpotè oppositum virtuti, & nobilissimæ; per nullam tamen ex eis amittitur habitus infusus Spei, quia nulla opponitur actui Spei, eo modo quo opponitur desperatio, nempe deficiendo in sperando, sed excedendo in eo.

Spe-

Sperare ergo a creatura tanquā a causa principali, quod a Deo sperandū est, nō est expressē & directē cōtra Spē Theologicā, neq; debet præsūptio appellari est tamē peccatū valde affine peccato præsūptionis cōtra Spē, sicut colere creaturā tanquā Deū est peccatū idololatrię valde affine peccato cōtra Religionē; quia id cedit in inhorationē Dei; quia interpretatiue, & indirectē est cōtra Religionē, & præsūptio modo a creatura sperare est interpretatiue, & indirectē cōtra Spē.

Ex dictis constat virtuti Spei Theologicę, & actui illius tria opponi, nempe desperationem, præsūptionem, & timorem servilem, diuerso tamen modo, quia desperatio, & præsūptio opponuntur illi tanquā duo extremę, præsūptio quasi per excessum, & desperatio quasi per defectum: Timor verō servilis opponitur illi non moraliter, neq; physice formaliter, sed quasi materialiter ex obiecto materiali, ea proportionē qua opponuntur amor, quo Deo ex complacentia ipsius volumus aliquod bonum, & odium abominationis, quo Deo ex complacentia ipsius nolumus, seu abominamur priuationem illius boni, vel aliud malum.

DIFFICULTAS VI.

Utrum sit praeceptum Spei Theologicę?

Supponimus primo, esse praeceptum negatiuum Spei, quo prohibentur desperatio, & præsūptio, & illud esse naturale, quia dicti actus suo iure naturali, seu sua natura sunt mali; & quia est negatiuum obligat semper, & pro semper.

Supponimus secundo, esse obligationē eliciendi actū Spei Theologicę, quod exprimit Aug. tract. 53. in Ioan. dum ait praeceptum esse nobis sperare multa; hæc tamen obligatio non vrget pro semper, vt constabit ex dicendis.

Est tamen difficultas, pro quo tēpore vrgeat. Circa quam dicēdū credimus, vt optimē Sanc. lib. 2. c. 35. & alij Theologi obligationē eliciendi actum Spei Theologicę non vrget pro aliquo determinato tempore, sed indeterminatē & pro solis duobus.

In primis vrget pro eo tēpore, in quo occurrit praeceptū alicuius alius virtutis distincta ab Spe, ad cuius impletionē necessarius sit actus Spei Theologicę, v.g. pro tēpore, in quo

recipitur Sacramentū penitentię, aut Baptismi, quia absq; actu Spei non possunt recipi ab adulto, absq; peccato sacrilegi, quia absq; eo actu saltē frustrantur suo fructu gratię; & quod in idē indicit, etiā vrget pro eo tempore, in quo actus Spei est necessarius ad vincēdā tērationē cōtra aliquod praeceptū alicuius alius virtutis distincta ab Spei, quia quoties est praeceptū obtinēdi aliquem finē ex eo praecepto oritur obligatio apponēdi medium necessarium ad eum finem.

Præceptū tamē hoc, aut potius obligatio eliciēdi actū Spei pro dicto tēpore nō oritur per se ex virtute Spei, nec ex praecepto Spei, sed oritur ex praeceptis aliarū virtutū, ad quorū impletionē est necessarius actus Spei. Et ideo tunc ommissio actus Spei nō est cōtra virtutē Spei, sed est cōtra alias virtutes, & cōtra earū praecepta; nec est peccatū distinctū a peccato cōtra illas alias virtutes; ac proinde explicato in cōfessione peccato cōtra alias virtutes, nō est necessariū explicādi ommissio Spei, quia hæc est peccatū indistinctū ab illo, ab eo accipiēs malitiā quā habet, v.g. quādo quis se ipsū ethaliter vulnerat, quod nō efficeret, si eliceret actū Spei, tūc ommissio actus Spei est peccatū indistinctū a peccato vulnerationis sui, quod est temeritatis cōtra fortitudinē, & hoc peccato explicato in cōfessione nō est necessarium explicare ommissionem Spei, & quādo adultus suscipit baptismū absq; actu Spei, tūc ommissio actus Spei est peccatū indistinctū a peccato frustrādi baptismū suo fructu, quod est sacrilegi cōtra Religionē, & hoc peccato explicato non est necessarium explicare, an id fuerit ex defectu Spei, an ex defectu Fidei?

Deinde 2. praeceptū affirmatiuum, aut potius obligatio eliciēdi actū Spei vrget pro eo tēpore in quo actus Spei sit necessarius ad vincēdā tērationē desperationis; & tūc ea obligatio est propria virtutis Spei, vt pote orta ex praecepto illius, nō ex affirmatiuo aliquo sperādi, sed ex negatiuo nō despe rādi, quod est virtutis Spei, & ideo tūc ommissio actus Spei erit formaliter peccatū cōmissionis desperationis, & nō erit formaliter ommissionis Spei, sed tantū materialiter. Exceptis autem his duobus tēporibus indeterminatis, pro quibus dicimus vrgerē obligationem eliciēdi actum Spei, non vrget determinatē pro alio, quia non vrget determinatē pro

in illo usus rationis, nec pro diebus festis; nec semel pro singulis annis, nec pro fine vite, quia obligationis pro his temporibus determinate nullum est sufficiens fundamentum.

Vnde actus Spei non obligat ob ipsum, seu in eo sistendo, seu præcepto affirmatiuo proprio ipsius, sed obligat ob impletionem præcepti negatiui Spei, nempe non desperandi; & etiam obligat ob impletionem aliorum præceptorum aliarum virtutum, quando ad eorum impletionem sit necessarius, ex quibus alia sunt affirmatiua, alia negatiua.

Et eadem proportionem dicendum credimus, actum timoris non obligare ob ipsum determinate pro aliquo tempore, seu non obligare præcepto affirmatiuo proprio ipsius actus timoris, sed obligare indeterminate, & pro eo tempore, in quo sit necessarius ad impletionem præcepti alicuius alius virtutis distinctæ ab Spei: & etiam pro eo tempore, in quo sit necessarius ad impletionem præcepti negatiui Spei non desperandi, seu ad evitandam desperationem, sicut dictum est de actu Spei.

DIFFICULTAS VII.

Virum ille cui facta est reuelatio sua damnationis teneatur præcepto affirmatiuo sperandi, & negatiuo non desperandi?

SUPPONIMVS, (in quo contra Bonauent. in 1. dist. 48. dub. 1. conueniunt Theologi) Deum posse alicui absolute, & absque conditione aliqua reuelare reprobationem illius, & efficere, vt eam cognoscat vt absolutam, & absque conditione, quia id non est Deo illicitum, neque aliunde innotuit contradictionem aliquam, quamuis reuelatio reprobationis, quæ non constet esse absoluta sit iudicanda comminatio, & conditionalis, quales fuerunt aliquæ annuntiationes prophetiæ in scriptura facta, & qualis fuit annu-

tia-

tiatio prophetica subersionis ciuitatis Ninive.

Hoc ergo supposito conueniunt communiter Theologi (paucis exceptis) hominē, cui facta est, & nota reuelatio absoluta suæ damnationis, non posse sperare beatitudinem, quia ad actum Spei non sufficit iudicium possibilitatis rei, quæ speratur, sed requiritur iudicium futuritionis illius, quia absque eo non potest confidenter desiderari, quod in substantia actus Spei inbibitur; homo autem ille non iudicaret se esse saluandum, sed potius damnandum, ergo non posset suam beatitudinem, seu suam saluationem sperare; ac proinde excusatur ab implendo præceptum affirmatiuum Spei, non ablatione præcepti quod dicta reuelatione non auferretur, sed impotentia implendi illud, quia defectu iudicii futuritionis non maneret in illo potestas sperandi.

Est tamen difficultas, an homo ille possit licite desperare? Petrus Hurt. disp. 113 ad finem, docet eum non posse licite desperare, in quod inclinat Soar. disput. 2. sect. 2. in fine, & id supponit Azor, lib. 2. cap. 21. q. 3. quia desperare est intrinsece malum, quia desperando irrogatur iniuria omnipotentiae Dei, sicut discredendo irrogatur veritati, & veracitati Dei.

Turrian. verò disput. 65. dub. 2. Becan. cap. 17. q. 8. & Aegid. disp. 20. dub. 13. existimant hominem illum posse licite desperare, & merito quia tunc desperando nulla irrogatur iniuria omnipotentiae Dei, neque alicui alij attributo diuino, vt fieri potest affectu desperationis orto ex iudicio certo, quo ille ob diuinam reuelationem indicat sibi defecturam saluationem, non ex defectu omnipotentiae, neque alius attributi diuini, sed aliunde, quia tunc affectu illo desperationis nulla irrogatur iniuria Deo, non solum physice, & expresse vt patet, sed neque moraliter, & interpretatiue, quia tunc desperat ob dictum iudicium non futuritionis saluationis, & non ob aliquod iudicium imprudens, quia si desperaret ob imprudens iudicium irrogaret Deo iniuriam moraliter, & interpretatiue, sicut qui discredit dicta a Deo, ita sufficienter proposita, vt nequeat prudenter dubitare esse a Deo dicta, interpretatiue, & moraliter irrogat iniuriam testimonio Dei, etiam si iudicet non esse a Deo dicta, quia

id-

id imprudenter iudicat: neque ille affectu illo desperationis contemnit beatitudinem, quia non fugit illam ob malitiam aliquam, quam in ipsa secundum se apprehendat, sed quia prudentissimè, imò certissimè iudicat illam non futuram. Vnde in casu dicto desperare non est intrinsecè malum, sed tantum quando desperatur, vel ex defectu omnipotentiae Dei, aut alius attributi (ex cuius defectu nullus sanæ mentis desperare potest) vel ex iudicio imprudenti non futurationis obiecti sperabilis, sicut etiam discredere dicta à Deo non est intrinsecè malum, quando prudenter iudicatur non esse à Deo dicta, vel quando prudenter potest dubitari esse dicta à Deo, sed tantum quando discredetur ex defectu, qui attribuitur reuelationi diuinæ (ex quo nullus sanæ mentis potest discredere) vel ex iudicio imprudenti non reuelationis diuinæ, quia non potuit esse prudens, quia ita fuerunt proposita, ut non potuerint de reuelatione diuina prudenter, seu rationabiliter dubitari.

TRACTATUS DE CHARITATE.

DISPUTATIO I.

De Actu Charitatis.

DIFFICULTAS I.

Ad quam potentiam pertineat actus Charitatis Theologica.

CONVENIUNT Theologi, actum Charitatis Theologicæ esse actum voluntatis: qui potest esse duplex; alter prosecutionis, quo Deo volumus bonum: quia est ipsi Deo bonum; qui ut habet rationem concupiscentiæ, respicit ipsum bonum volitum ob bonitatem ipsius boni: & ut habet rationem benevolentiae respicit ipsum Deum ob bonitatem ipsius Dei: & alter fugæ respectu mali noliti, quo Deo nolumus malum, quia est ipsi Deo malum, qui ut habet rationem fugæ respicit ipsum malum nolitum ob malitiam ipsius mali; & ut habet rationem benevolentiae respicit ipsum Deum ob bonitatem ipsius Dei, ut etiam dicimus de actu prosecutionis.

Actus ergo Charitatis Theologicæ, alter est prosecutionis, & alter est fugæ, & uterque est multiplex, quia actus Charitatis Theologicæ in prosecutione consistens, quo Deo volumus bonum, alius est quo Deo volumus bonum secun-

dum se abstrahendo à bono presenti, & futuro, qui dicitur amor, & alius est, quo Deo desideramus aliquod bonum ipsi futurum, qui dicitur desiderium, & alius quo Deo volumus bonum ipsi præsens, & in eo complacemur, qui est duplex ex duplici modo tendendi in idem bonum, alter qui est simplex complacentia in bono, & non est quietudo in eo, & dicitur simplex complacentia; & alter qui est complacentia in bono, & quietudo vitalis in eo, & dicitur gaudium, & delectatio, & eadem proportionem actus Charitatis Theologicæ consistens in fuga respectu mali, alius est quo nolumus Deo malum secundum se abstrahendo à malo presenti, & futuro, qui dicitur odium non inimicitia, sed abominationis, quo abominamur malum illud Deo, & alius, quo nolumus Deo malum ipsi futurum, qui peculiariter dicitur fuga, & alius quo nolumus Deo malum ipsi præsens, qui est duplex ex duplici modo tendendi in idem malum. Alter qui non est inquietudo & anxietas in malo, & dicitur simplex displicentia, & alter qui est vitalis inquietudo, & anxietas, & afflictio voluntatis, & dicitur tristitia, & dolor, qui non reperitur in Beatis circa facta ab ipsis in via, nec circa facta ab alijs.

Constat ergo actum Charitatis Theologicæ esse benevolentiam, seu actum benevolentia erga Deum. Sed an iste actus indigeat aliquo super addito, ut sit actus amicitia, erga illum dicemus diffinit. 6.

DIFFICULTAS II.

Vtrum actus Charitatis Theologicæ in Patria, & in via sint eiusdem speciei?

CAter. 1. par. q. 82. art. 2. Pesant. 2. 2. q. 24. art. 12. in disp. 1. & Agid. disp. 23. dub. 3. docent actum Charitatis Theologicæ in patria esse diversæ speciei superioris ab actu Charitatis Theologicæ in via, quia cognitio qua Beatus in Patria Deum cognoscit, & estimat, nempe visio Dei, qua du-

citur

citur ad ipsum diligendum est diversæ speciei superioris à cognitione, qua viator Deum cognoscit & estimat, nempe à cognitione obscura Fidei, qua viator ducitur ad ipsum diligendum, ergo etiam dilectio beatifica Beati est diversæ speciei superioris à dilectione Theologica viatoris.

Vazquez verò 3. parte disputatione 64. capit. 3. Turrianus 2. 2. disput. 77. dub. 6. Lorca disput. 18. & Becanus capit. 22. quæst. 5. docent, actum Charitatis in patria esse eiusdem speciei, & naturæ cum actu Charitatis in via, & merito, quia etiam si cognitiones, quibus Beatus & viator ducuntur ad diligendum Deum ob ipsius bonitatem sint diversæ speciei, modus tamen quo voluntas in patria, & in via benenole fertur in Deum ob ipsius bonitatem, est vnus, & idem secundum speciem, & obiectum formale, quo movetur ad diligendum ipsum Deum est vnus & idem nempe bonitas Dei, qua est in se bonus, actus autem voluntatis ab obiecto formali, & à modo tendendi specificantur, non à cognitione, quæ ad actum voluntatis tantum se habet, ut conditio applicans ipsi voluntati obiectum materiale, & formale, & quæ ab ipso actu voluntatis non tangitur, nec respicitur.

DIFFICULTAS III.

Vtrum actus Charitatis Theologicæ in patria sit intensior quam in via?

PRIMO Est difficultas, an in eodem homine actus Charitatis sit intensior quando iam est in patria, ac quando erat in via?

Circa quam conveniunt Theologi actum Charitatis erga Deum in eodem homine nunquam esse intensiorem in via, quam in patria, & aliquando quamvis rarissime esse æquale, & regulariter esse remissiorem: & in primis in via nunquam esse intensio. ē patet, quia ex vna patet, nec in via, nec in

V

patria

patria actus Charitatis erga Deum potest esse intensior proportionem geometrica, quam habitus Charitatis, a quo elicitur, quia actus Charitatis, quo ad totam suam intensiorem semper elicitur connaturaliter, ac proinde ab habitu non remissione quam sit ipse actus; & ex alia parte, in patria semper elicitur actus Charitatis ex tota intensiōe habitus Charitatis, qui in patria reperitur, & toto connatu, quo voluntas ab eo habitu adiuta potest, quia in patria elicitur necessario, & ex alia parte ad minus tota intensio habitus, ex qua in via elicitus fuit actus Charitatis, reperitur in patria, & tota intensio habitus, qui peccato mortali fuit amissus, si ex tota ea elicitus fuit, quia tota ea remansit per iustificationem sequentem; ergo actus Charitatis in via, qui non excedit intensiōem habitus Charitatis, ex qua elicitur, & quæ tota reperitur in patria, in qua elicitur ex tota intensiōe, habitus non potest esse intensior, quam in patria, ex quo constat habitum infusum Charitatis in via, in eodem homine nunquam esse intensiorem quam in patria.

Quod verò actus Charitatis aliquando possit esse æqualis constat in eo homine, qui primo fuit iustificatus actu Charitatis, & moritur absque aliquo alio bono opere (quod rarissime contingit) quia tunc actus ille Charitatis elicitur in via ex tota intensiōe habitus, tunc infusi ut actus, quoad totam suam intensiōem connaturaliter eliciatur, & etiam in patria elicitur ex tota illa intensiōe habitus, quia tota illa remanet in patria, & non aucta, & in patria elicitur ex tota intensiōe, quæ in habitu reperitur: ex quo etiam constat habitum infusum Charitatis aliquando esse æqualem in via, & in patria, ut in casu assignato, & etiam in infante, qui moritur baptizatus.

Et tandem, quod actus Charitatis in via regulariter sit remissior: quam in patria constat, quia exceptu casu proxime dicto, qui rarissimus est de eo, qui primo iustificatur actu Charitatis & moritur absque alio opere bono semper actus Charitatis est intensior in patria, quia, excepto eo casu, habitus Charitatis in iustificatione infusus, siue medio Sacramento, siue medio actu Charitatis semper eua-

dit

dit intensior bonis operibus, quæ regulariter post iustificationem sunt, quia semper ob actum bonum post iustificationem factum confertur in præmium aliquid intensiōis habitus Charitatis, etiam ob actum Charitatis, a qua intensiōe non elicitur, adhuc actus ipse Charitatis ob quem datur in præmium, non solum quando actus ipse Charitatis est remissior, & æqualis habitui præcedenti ad ipsum actum, sed nec quando est intensior, quia etiam si quando actus Charitatis est intensior habitu præcedente in eadem duratione, in qua actus ipse elicitur infundatur aliquis gradus habitus Charitatis supra præexistentes, ut actus ille quo ad totam suam intensiōem connaturaliter eliciatur medio habitu, alij verò gradus habitus Charitatis, qui correspondent in præmium, dicto actui intensiori non concurrunt ad eum actum, quia non sunt necessarij ad ipsum, quia ante ipsum præsupponuntur gradus antiqui in iustificatione præcedente collati, & ideoque supra gradum collatum, ut necessarium ad connaturaliter eliciendum actum, infunduntur in præmium, infunduntur in duratione post ipsum actum intensiorem, quia si in eadem duratione infunderentur non possent non concurrere cum alijs, tunc partialiter tantum concurrentibus.

Sed quamvis actus Charitatis regulariter sit remissior in via, quam in patria non tamen habitus, sed tantum rarissime tunc videlicet, quando quis iustus continuat aliquod opus bonum a certis virtutibus a Charitate usque ad ipsum instans mortis, quia intensio habitus infusi Charitatis, quæ ei confertur in præmium, non confertur in hac vita, sed in patria, & idem est quando ob actum Charitatis continuandum usque ad instans mortis, conferenda est aliqua intensio habitus infusi Charitatis in præmium, quia conferenda est in patria, ac proinde, tunc in ea intensiōe excedet habitus in patria habitum in via.

Quamvis ergo actus Charitatis in via regulariter sit remissior quam in patria, non tamen habitus infusus Charitatis, quia ille regulariter est æqualis in via, & in patria, quia semper est æqua-

OCT

V 2

lis,

lis, nisi in dicto illo rarissimo casu de continuante actum bonum.

Secundò est difficultas, an in vno homine viatore sit actus Charitatis intensior, quam in altero homine Beato?

Lorca disput. 18. & Turrianus disput. 77. dub. 6. docent, actum Charitatis in quocumque Beato esse intensiorem actu Charitatis in quocumque viatore (excipiunt actus Charitatis Beate Mariæ, quando fuit in via) quod expressè videtur Christus Matth. 11. dum ait: *Qui minor est in Regno Cælorum, maior est illo.* nempe Ioanne Baptista, quo nullus fuit maior inter natos mulierum. Et ratione probatur, quia Deus clarè visus sicut videtur in patria incomparabiliter magis mouet voluntatem, quam obscurè cognitus sicut cognoscitur in via per Fidem, qua sola ducitur voluntas viatoris ad actum Charitatis, ergo actus Charitatis viæ in quocumque numquam attingit intensiorem actus Charitatis in patria in quocumque sit.

Agidius verò disput. 23. dub. 4. & Becanus capit. 22. quest. 5. docent, actum Charitatis in aliquo viatore posse & aliquando esse intensiorem quam in aliquo Beato, & merito, quia in patria quamvis actus Charitatis semper eliciatur in tanta intensiōe in quanta potest, iuxta proportionem habitus à quo elicitur, tamen non in maiori, quam possit ab habitu quem habet. Sed multi viatores habent habitum Charitatis intensiorem quam aliqui Beati etiam ex illis, qui mortui sunt adulti, & cum intensiori habitu quam sit habitus in Baptismo collatus, quia habitus Charitatis in patria non crescit, quoad intensiōnem, sed manet in ea intensiōe, in qua erat in tempore immediato ad instans mortis, (nisi in casu prædicto de continuante opus bonum, vique ad instans mortis, qui rarissimus est) & nonnulli Beati etiam ex his, qui mortui sunt adulti, non habuerunt in via tantum habitum Charitatis, quantum habent aliqui viatores ergo.

Illud ergo Matth. 11. *Qui minor est in Regno Cælorum, maior est illo*: si in eo testimonio fiat compa-

ratio

ratio Beatorum ad viatores est verū ratione status, quia status Beati, utpotè iam tenentis Deū perfectior est statu viatoris peregrinantis à Deo, & in statu beatitudinis cognitio Dei, utpotè visio clara ipsius, est multo perfectior, & actus etiam Charitatis quamvis aliquando sit remissior, est tamen necessarius & perpetuus, nunquam cessans, quod est maioris æstimationis, quam aliqua maior intensiō illius pro aliqua duratione; imò ratione suarum conditionum individualium semper excludit peccatum adhuc veniale, quod non semper conuenit actui Charitatis viatoris, quia voluntas Beati, ita mouetur à bonitate Dei clarè visi ad dilectionem illius, ut ex vi huius nihil admittat, quod displiceat Deo quamvis tantum leuiter, quod non semper conuenit dilectioni viatoris, etiam si aliquando conueniat; imò & quod excludat peccatum veniale habitualiter perseverans, quando scilicet talis est dilectio, ut si peccatum illud memoriæ occurreret, sic diligens detestaretur illud ex complacentia Dei.

Ad rationem verò respondemus ex eo, quod Deus clarè videatur in patria, quo non magis, sed melius applicatur quam obscurè cognitus in via, tantum fieri Deum in patria necessariò amari, & toto conatu, quo voluntas ab habitu adiuta potest; & ex eo quod in via obscure cognoscatur, quo non minus, sed imperferius applicatur, tantum fieri Deum in via non necessariò amari, non verò non posse toto conatu, iuxta proportionem habitus, in quo est diuersa ratio ignis applicati, & Dei ut obiecti, quia ignis, magis applicatur & est causa efficiens, & ideo intensius operatur, Deus verò non magis, sed perfectius, & non ut causa efficiens, sed ut obiectum, & quamvis non posset in via diligere toto conatu iuxta proportionem intensiōis habitus, magna tamen habitus intensiōe, id posset ita suppleri, ut actus Charitatis in via intensior esset quam in patria.

DIFFICULTAS III.

Utrum dilectio Dei propter se, & dilectio proximi propter Deum sint eiusdem speciei?

DIFFICULTAS Tantum procedit de dilectioni benevolentiae, qua Deus diligitur in seipso, ob suam bonitatem increatam, & de dilectione proximi qua diligitur, quia est aliquid Dei, ob eandem bonitatem increatam Dei ex complacentia ipsius Dei: quia dilectio proximi ob bonitatem creatam propriam ipsius, quamvis participatam à Deo ex complacentia ipsius proximi, & non ob bonitatem increatam Dei, est absque dubio diuersa, & inferioris speciei à dicta dilectione Dei, quia habet motiui, seu obiecti formale diuersa, & inferioris speciei à motiuo, seu obiecto formali dictae dilectionis Dei in se ipso.

Circa difficultatem, ergo Soar. disput. 2. sect. 2. Lorca, disput. 26. & Aegid. disput. 24. dub. 1. docent: dilectionem Dei propter se, & dilectionem proximi propter Deum esse diuersae speciei, quia quāvis utraq; dicta dilectio habeat idē numero motiui, seu idem numero obiectum formale, nēpē eandem numero bonitatem increatam Dei, tamen diuerso modo applicatā obiecto materiali, quia ipsi Deo applicatur intrinsecē, quia est ipsi intrinseca, proximo verò extrinsecē, quia est illi extrinseca.

Turrianus verò disput. 73. dub. 3. Azor lib. 12. capit. 2. quaest. 7. & alij, docent dictas dilectiones Dei propter se & proximi propter Deum esse eiusdem speciei, & merito, quia utraque dilectio est vera dilectio benevolentiae Dei, & neutra est proximi, & habet idem numero motiui, seu idem numero obiectum formale proximum, nēpē bonitatem increatam Dei, & eodem modo applicatam, nēpē intrinsecē ipsi Deo, qui solus utraque dilectione ex benevolentia diligitur, & neutra proximus nisi materialiter: quia quamvis dilectione ipsius proximi propter Deum, ipsi pro-

ximo

ximo velimus bonum, sed non formaliter ex complacentia ipsius, sed materialiter ex complacentia Dei, cui bonum quod proximo volumus, etiam est quodammodo bonum.

Quod autem bonitas increata, Dei extrinsecē applicetur proximo, & extrinsecē moueat ad diligendum materialiter ipsum proximum, qui est extra Deum, & cui bonitas Dei est extrinseca, non variat speciem dilectionis, quia obiectum formale ex quo solo desumitur species, non variatur, sicut etiam quod bonitas Dei extrinsecē applicetur honori, quem dilectione benevolentiae Dei, ipsi Deo volumus, & moueat extrinsecē ad materialiter concupiscendum ipsum honorem nō diuersificat specie eam dilectionem à dilectione qua Deo volumus bona ipsi intrinseca, nēpē sua attributa.

DIFFICULTAS V.

In quo consistat dilectionem Dei esse super omnia?

SUPPONIMVS, Dilectionem benevolentiae Dei, quae est verè actus Charitatis, & quae extra Sacramentum est sufficiens ad iustificationem peccatoris, siue tanquam forma, siue tanquam vltima dispositio, esse dilectionem Dei super omnia: & contritionem perfectam peccati, quae verè est actus Charitatis, aut quae saltem ex eo oritur, & quae etiam extra Sacramentum est sufficiens ad iustificationem peccatoris, siue tanquam forma, siue tanquam vltima dispositio, esse detestationem peccati super omnia.

Est ergo difficultas, in quo consistat dilectionem Dei esse super omnia, & contritionem perfectam peccati, esse detestationem peccati super omnia.

Circa quam conueniunt communiter Theologi contra Adrianum, & Petrum Sotum, quod ut dilectio Dei sit super omnia, & detestatio peccati sit super omnia non sit

V 4

neces-

necessarium, quod sit maxima intensiue, vt falso dixit Adrianus: nec quod dilectio Dei sit intensior quam dilectio aliorum, nec quod detestatio peccati sit intensior quam detestatio aliorum malorum, vt falso dixit Petrus Sotus, quia neutrum horum requiritur ad id cum fundamento aliquo: imò vtum vis contra rationem requiritur, quia eo ipso, quod quis in qualibet intensiue ita diligit Deum, vt ex vi talis dilectionis nullum aliud bonum admittat, nec aliquam aliam personam, si necessarium sit vt non discedat à dilectione Dei, eo ipso dicitur diligere Deum appreciatiue super omnia alia bona, & super omnes alias personas, & in hoc sensu Christus Matth. 10. dixit: *qui amat patrem & matrem plusquam me non est me dignus*: quasi dicat, qui amore patris & matris non dubitat me Deum grauer offendere non est me dignus, & qui ita detestatur peccatum, vt ex vi talis detestationis admittat, aut patiat quodcumque aliud malum, si necessarium sit vt non incidat, in peccatum, eo ipso dicitur detestari peccatum appreciatiue super omnia mala: dilectionem ergo Dei, & detestationem peccati esse super omnia, non est esse maximum, nec maiorem, quo ad intensiue, seu conatum, sed quo ad pretium, seu estimationem. In explicanda tamen hac maioriute, seu superioritate quo ad pretium non parum variant Theologi.

Omissis autem varijs explicationibus, nobis probatur, & placet explicatio quam adhibent Vazquez disput. 194. cap. 3. Pefancius in additionibus ad tertiam partem, quest. 3. disput. 3. Turrianus 2.2. disput. 74. dub. 1. & Adamus Tamner. quest. 3. dub. 3. nempe *dilectionem Dei esse super omnia appreciatiue* in eo consistere, quod sit dilectio beneuolentia Dei, id est, qua Deo velimus bonum, aut nolimus malum ex complacentia ipsius Dei, quia dilectio beneuolentia erga Deum, eo ipso quod est beneuolentia, erga ipsum, dum perseuerat nullius alius boni dilectionem libere habitam admittit, quod ipsi Deo grauer displiceat, quia cum dilectione beneuolentia, erga Deum non est composibitis, in quo dilectio beneuolentia erga Deum distinguitur à dilectione beneuolentia, erga personam

crea-

creatam quod huius dilectio perseuerans, secum admittit dilectionem alius boni grauer displicentis personae creatae dilectae, dum non sit ex displicentia illius: imò dilectio beneuolentia erga personam creatam, non exigit respicere bonum aliquod, quamuis ei personae grauer displiceat: & eadem proportionem contritio perfecta peccati (qua est detestatio peccati quatenus est offensum Dei ex complacentia ipsius Dei) est detestatio peccati super omnia mala, quia perfecte contritus, quodcumque malum admittet, & patietur vt non incidat in peccatum quod detestatur.

DIFFICULTAS VI.

Utrum actus Charitatis, seu beneuolentia erga Deum sit amor amicitiae erga ipsum?

RATIO Difficultatis pro parte negativa desumitur ex conditionibus requisitis ab Arist. 8. Ethic. ad veram amicitiam, quia non videntur conuenire actui Charitatis erga Deum, quia primò ad amicitiam ex Arist. cap. 3. requiritur æqualitas inter amicos, quae non reperitur inter Deum & nos, ex cuius defectu Arist. ipse cap. 7. Negat amicitiam inter Deum & nos. Secundo ad amicitiam ex Arist. cap. 4. requiritur mutua beneuolentia, qua vnus mutuo velit alteri, & e contra, bonum aliquod ex complacentia ipsius amici, sed quamuis nos velimus Deo bonum ex complacentia illius: ipse tamen non vult nobis bonum ex complacentia nostri, sed propter seipsum. Quia vt dicitur Prouerb. 16. *Omnia propter se ipsum operatus est Dominus*, 3. ad amicitiam ex Arist. cap. 2. & 3. requiritur quod dicta mutua beneuolentia non lateat ipsos amicos, nos autem ignoramus, an diligamur à Deo quia vt dicitur Eccles. 9. *Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit.*

Nihilominus Theologi conueniunt inter Deum, & nos posse esse veram amicitiam (ac proinde actum Charitatis

erga

erga ipsum, posse esse, imò & de facto esse amorem amicitiae erga ipsum) quod exprimitur Iudit. 8. illis verbis: *Abraham Dei amicus effectus est.* Et Psalm. 138. *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* Luc. 12. *Dico autem vobis amicis meis.* Et Ioann. 15. *Iam non dicam vos seruos, sed amicos.* Quod etiam supponit Aristotel. 8. Ethic. capit. 10. & 14. & lib. 9. cap. 8.

Et id ratione probatur, & declaratur, quia inter Deum & nos reperiri possunt omnia, quae ad veram amicitiam sunt requisita, Ergo amor benevolentiae nostri erga ipsum erit amor amicitiae erga ipsum: Consequentia patet, quia ad amicitiam nihil aliud requiritur, quam *mutua benevolentia inter amicos, ipsos non latens*, his enim solis verbis definit amicitiam Aristot. 8. Ethicor. cap. 2. & sane eos qui se mutuo diligunt amor benevolentiae, & id cognoscunt, amicos appellamus, sed inter Deum, & nos in primis potest esse mutua benevolentia, quia nos possumus Deum diligere amore benevolentiae, ut patet & etiam Deus potest nos amore benevolentiae diligere, quia potest nobis ut fini cui proximo, & non ut ultimo, velle bonum aliquod siue efficaciter, siue ineffaciter ex complacentia nostri, quamuis etiam possit id velle sibi ex complacentia sui, & de facto velit tanquam fini cui immediato, & ultimo, quia omne bonum quod nobis est bonum, etiam est sibi aliquo modo bonum: unde quod Deus omnia etiam nos, velit ex complacentia sui seu propter se ipsum, tanquam propter finem cui immediatum, & ultimum, non tollit, quin etiam aliqua velit ex complacentia nostri, seu propter nos, tanquam ob finem cui non ultimum. Deinde haec mutua benevolentia inter Deum, & nos, non latet ipsum Deum, ut patet, nec latet nos; quia in primis, non latet nos nostra benevolentia erga Deum, quia quamuis id non sciamus certo metaphysicè, possumus, tamen id scire certitudine morali experimental, vel quasi experimental, & inde etiam morali certitudine scire possumus benevolentiam Dei erga nos: *Quia Deus diligentes se diligit*, ut dicitur Prouerb. 8. haec autem notitia moraliter certa sufficit ad omnem amicitiam; imò in amicitia humana nequit esse maior notitia benevolentiae amici

quam

quam moraliter certa: imò ad eam amicitiam sufficit coniecturalis notitia benevolentiae amici, & naturaliter nequit esse maior.

Mutua verò beneficiorum, aut obsequiorum communicatio inter amicos non est essentialis amicitiae, sed est dispositio inducens ad amicitiam quamuis non requisita; & etiam est effectus amicitiae quamuis non necessario dimanans; & quamuis esset essentialiter requisita, etiam esse potest inter Deum, & nos; quia Deus nobis potest magna, & praeiosa donare, & nos illi honorem, & gloriam, & plura alia obsequia exhibere: nec aequalitas inter personas, quoad dignitatem, & gradum est necessaria ad amicitiam etiam si inter aequales facilius contrahatur, & conseruetur amicitia: quae inter inaequales dicitur supereminentiae, seu excellentiae, quam Aristoteles 8. Ethic. cap. 7. distinxit ab amicitia inter aequales, quam aequalitatis appellat: & quamuis in hoc capite negare videatur inter Deum, & nos: & inter Regem, & inferiores amicitiam, non tamen negat esse possibilem inter eos: imò tantum significat de facto regulariter non reperiri, quia inter praedictos difficillime contrahitur, & conseruetur.

Ex dictis constat amorem benevolentiae nostri erga Deum, & amorem benevolentiae Dei erga nos connotantes notitiam ipsorum amorum in nobis, & in Deo, esse integram amicitiam inter Deum, & inter nos, & actum nostrum Charitatis erga Deum connotantem actum benevolentiae in Deo, erga nos, & notitiam in nobis, & in Deo vtriusque dicti actus, seu affectus benevolentiae esse partialem amicitiam ex parte nostri cum Deo, quia sumus amici Dei: ita tamen ut dum praedicti actus perseverant, dicta amicitia, siue integra in utroque, siue partialis in quolibet, dicatur actualis. Postquam vero cessant, dum non reuocantur, dicuntur amicitia habitualis, & quaelibet tam habitualis quam actualis, est & dicitur simpliciter, & absolute amicitia, quia homines non tantum dicuntur amici, dum se actu vicissim diligunt, sed etiam quando cessant ab actuali dilectione sicut ab actu peccati praeterito, nondum retractato homines dicuntur peccatores.

Vnde

Vnde habitus infusus Charitatis dici potest amicitia habitualis ex parte nostri ad Deum, quia est benevolentia habitualis nostri erga Deum, & eo habitu in nobis existente, Deus nos diligit, & est in Deo notitia utriusque nempe nostrae benevolentiae habitualis erga ipsum, & suae actualis erga nos. Et etiam potest esse in nobis notitia utriusque, quod si in nobis non sit haec notitia, ut non est in paruulis baptizatis, & in aliquibus adultis, non erit dictus habitus amicitiae plene partialis, ex defectu unius connotati, nempe notitiae in nobis. Erit tamen iustitia, & sanctitas, & filiatio adoptiva, & aliquo modo, amicitia partialis, sumpta amicitia pro eo quod nos praestare possumus ad amicitiam, & pro directo significato amicitiae, ac proinde paruuli baptizati sunt iusti, & Sancti, & Filij adoptivi Dei, & aliquo modo amici.

Actus ergo noster Charitatis erga Deum, qui est benevolentia erga ipsum, non est essentialiter amicitia erga illum, sed est amicitia pro directo significato, & fundamentali, & initiatiue, quia ad eum actum consequuntur reliqua necessaria ad formalem, & plenam amicitiam.

DIFFICULTAS VII.

Utrum actus Charitatis sit supernaturalis in sua substantia?

SUPPONIMVS Nullum actum Charitatis Theologicæ posse à nobis elici absque dono, seu auxilio gratiae Dei (ut satis significatur, 1. Ioan. 4. *Charitas ex Deo est*, & definitur in Concilio Arausicano II. dum dicitur: prorsus donum Dei est diligere Deum. Ac proinde actum Charitatis Theologicæ esse aliquo modo supernaturalem.

Est tamen difficultas primò, an aliquis actus Charitatis Theologicæ sit supernaturalis in sua substantia.

Caietanus 2.2. quæst. 171. art. 2. & Sorus 1. de natura & gratia, cap. 22. docent. Nullum actum Charitatis Theologicæ esse supernaturalem in sua substantia, sed tantum quoad modum, quia viribus naturalibus possumus diligere homi-

nem

nem ob ipsius bonitatem, ergo multo magis Deum, quia magis mouet bonitas Dei, & allicit quam bonitas hominis, ergo omnis dilectio Dei propter ipsum est ordinis naturalis cum omnis possit viribus naturæ elici.

Vazquez verò 12. disp. 197. Egidius disp. 4. dub. 3. & Turrianus disput. 77. docent esse aliquem actum Charitatis Theologicæ in sua substantia supernaturalem, & merito quia est aliquis actus Charitatis Theologicæ qui habeat pro motiuo seu obiecto formali bonitatem Dei in se, seu secundum se sine respectu ad creaturas, quæ in sua substantia est supernaturalis, ergo actus ille Charitatis est supernaturalis in sua substantia. Consequentia probatur, quia omnis actus voluntatis sumit suam substantiam, & essentiam ex obiecto formali seu ex materiali prout subest formali.

Ad rationem ergo aduersariorum, quidquid sit de antecedenti negamus consequentiam, quia quamuis bonitas Dei, qua est in se bonus magis moueat obiectiue quam bonitas hominis, tamen quia est supernaturalis, ideo tantum mouet ad affectum, qui nequeat solis viribus naturæ elici absque auxilio gratiæ, & supernaturalis ordinis, imò ut conaturaliter, seu conformiter ad suam naturam eliciatur, nequit elici absque habitu supernaturali.

Secundò est difficultas. An etiam sit aliquis actus Charitatis Theologicæ in sua substantia naturalis.

Soarez lib. 1. de gratia, cap. 30. & plures alij partem affirmatiuam tuerentur, quam videtur tradere S. Thomas 2.2. q. 109. art. 3. ad primum dum ait esse duplicem dilectionem Dei super omnia: Alteram Dei finis naturalis, & alteram Dei finis supernaturalis. Et id definitum videtur à Pio V. & Gregor. XIII. in Bulla contra Michaellem Baium dum in ea damnatur Propositio 34. illius quæ sic se habet. *Distinctio illa duplicis amoris naturalis, videlicet quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratiæ quo Deus amatur, ut beatorum, est vana, & commentitia.* Et ratione probatur quia lumine, & cognitione naturali cognoscitur Deus, ut summe bonus in se, & propter se diligibilis dilectione benevolentiae, ergo potest diligi dilectione benevolentiae proportionata dictæ cognitioni, ac proinde dilectione naturali, & confirmatur

quia

quia cultus Dei quamvis sit ob excellentiam Dei secundum se, est naturalis sicut cognitio qua Deus cognoscitur excellens, & dignus cultu est naturalis, ergo etiam dilectio benevolentie Dei quamvis sit ob bonitatem Dei secundum se, est naturalis, sicut cognitio qua cognoscitur bonus in se, & propter se diligibilis.

Vazquez, verò, 1.2. disp. 195. & alij partem negativam tradunt, & merito, quia bonitas Dei in se, & secundum se absq; respectu aliquo ad creaturas est motiuum, seu obiectum formale cuiuscumque amoris benevolentie quo ipsum diligimus, quia amore benevolentie diligimus Deum propter ipsum, & ut est in se bonus, & non ut est nobis bonus nec naturaliter, ut conservans naturam, nec supernaturaliter, ut donans gratiam & gloriam, quia ut sic tantum amatur amore concupiscentie, dista autem bonitas qua Deus est in se bonus est supernaturalis in sua substantia, ergo omnis dilectio benevolentie qua Deum diligimus est in sua substantia supernaturalis.

S. Thom. autem ubi supra dum admittit duplicem dilectionem Dei alteram Charitatis supernaturalem, & alteram Dei super omnia principij, & finis naturalis, quam ait esse naturalem, commodè exponi potest quoad hanc posteriorem dilectionem de dilectione concupiscentie, qua nobis Deum ut finem naturalem concupiscimus super omnia alia bona.

In Bulla autem Pij V. & Gregorij XIII. damnatur propositio illa 34. ob severitatem in ipsa contentam contra eos qui admittunt duplicem dictum amorem, & ob doctrinam quam continet in sensu ipsius Michaelis, qui negabat duplicem amorem, quia negabat supernaturalem, ut advertit Vazquez ubi supra.

Et ad rationem concedimus Deum lumine, & ratione naturali cognosci, ut summe bonum, in se & propter se diligibile amore benevolentie quia cognoscitur esse perfectum, & nihil ei deesse, nihilominus negamus posse diligi, amore benevolentie proportionato tali cognitioni naturali, quia dilectio benevolentie erga Deum, utpote ob bonitatem Dei, qua est in se bonus, & propter se diligibilis nequit non

esse

esse supernaturalis: cognitio vero illa utpote habita, vel ob testimonium humanum, vel abstractivè ex creaturis naturaliter abstracta, vel aliter lumine naturali habita, est naturalis, ob quod hæc cognitio non sufficit ad dictam dilectionem, utpote eiimproportionata, sed necessaria est cognitio Fidei divinæ, aut aliâ supernaturalis eiusdem bonitatis. Et ad confirmationem respondemus, cultum Dei saltem aliquem esse naturalem, non quia cognitio qua cognoscitur excellentia Dei sit naturalis, sed quia ipse ex se est naturalis, ut adoratio, & sacrificium cruentum, quia excellentia Dei non est obiectum formale, seu motiuum proximum cultus Dei, sed tantum est ratio, seu quasi forma constituens Deum dignum cultu: imò affectus voluntatis colendi Deum, qui immediatè, & directè versatur circa cultum ipsum, tanquam circa suum obiectum materiale, & effectum moralem non habet pro obiecto formali excellentiam Dei (alias esset Theologicus) sed tantum bonitatem aliquam ipsius cultus, quæ sit bonitas ipsi colenti nempe, aut honestatem, aut commoditatem, aut utilitatem aliquam: nihilominus religio, quæ est virtus, qua Deo ut excellenti exhibemus honorem, est duplex, altera naturalis, & altera supernaturalis non ex excellentia Dei, sed ex motivo affectus colendi ipsum, quod potest esse naturale, nempe naturalis honestas, & potest esse supernaturale, nempe honestas supernaturalis.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum primus actus Charitatis procedat efficienter ab habitu Charitatis?

SUPPONIMVS Habitum infusum Charitatis prius tempore præsuppositum ad actum Charitatis, ut quando quis fuit antea iustificatus virtute Sacramenti, efficienter

con-

concurrere ad actum ipsum Charitatis qui posterius tempore elicitur: imò concurrere, ut causam principalem (non minus quam habitum infusum Fidei, & habitum infusum Spei ad suos actus) quia ex vna parte habitus infusus Charitatis habet virtutem physicam; imò, & principalem ad efficiendum actum Charitatis (non minus quam habitus infusus Fidei, & Spei ad suos) & ex altera ei habitui sic præsupposito, nihil deficit ad id, nec ab aliquo impeditur. Ita tamen concurrere & necessarium esse ad eliciendum actum Charitatis, ut de potentia Dei absoluta, actus Charitatis possit absque habitu ipso elici, Deo supplente, efficientiam illius, ut de actu Fidei divina diximus tract. de Fide disp. 5. dif. 3.

Hoc ergo supposito, difficultas non procedit quando habitus infusus Charitatis prius tempore præsupponitur ad primum actum Charitatis elicitum post habitum sic præsuppositum, quia tunc absque dubio actus Charitatis procedit efficienter ab habitu sic præsupposito ob rationem dictam. Sed tantum procedit difficultas quando habitus infunditur in eodem instante temporis in quo actus Charitatis elicitur, ut contingit quando quis iustificatur a peccato extra Sacramentum actu ipso Charitatis.

Circa difficultatem ergo Bonavent. in 4. dist. 17. 1. part. dist. art. 2. q. 2. Vega 6. in Trid. cap. 28. Molin. in Concordia, q. 14. art. 13. disp. 44. Agid. disp. 6. dub. 7. & Petr. Hurr. disp. 127. docent primum actum Charitatis in casu dicto non procedere efficienter ab habitu Charitatis, sed à voluntate adiuta à Deo, siue extraordinario auxilio, siue peculiari concursum defectum habitus supplente.

Id autem potest probari primo, quia primus actus Charitatis est dispositio ultima ad habitum gratiæ per quem fit iustificatio a peccatis, ac proinde etiam ad habitum Charitatis; quia iste vel non distinguitur ab habitu gratiæ, vel si distinguitur est illo posterior, & eum supponit. Ergo primus actus Charitatis prius natura est existens quam habitus gratiæ, & Charitatis, quia non potest esse dispositio nisi existens, & prius natura; ergo nequit ab habitu Charitatis efficienter procedere, quia causa efficiens supponitur prius natura existens ad suum effectum, & idem nequit esse prius, & posse

rius existens respectu eiusdem. Primum autem antecedens, nempe quod sit dispositio ultima, probatur primo ex illo Lucæ 7. *Ido dico tibi, remittantur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Vbi dilectio assignatur causa remissionis peccatorum, quæ fit per habitum gratiæ qui est idem cum habitu Charitatis, aut saltem prior illo, & non est aliter causa quam disponendo. Secundò idem antecedens probatur ex Trid. sess. 6. cap. 6. & 7. ubi de restitio peccati, & dilectio Dei dicitur esse dispositio ad iustificationem, quæ fit per habitum gratiæ, & sess. 14. cap. 4. idem dicitur de contritione.

Secundò eadem opinio probatur, quia si primus actus Charitatis procedit efficienter ab habitu Charitatis, habitus gratiæ & Charitatis infunditur nobis à Deo, absque nostro consensu, seu non intuitu illius; siquidem infunditur prius natura quam existat noster consensus ex quo etiam sequitur nos necessitari ad non peccandum pro eo instanti in quo habitus infunditur, quia ex vna parte in eo instanti non potest admitti peccatum mortale, quia non potest esse simul cum habitu gratiæ & Charitatis; & ex altera parte, quod in eo infundatur non est in nostra potestate, quia absque consensu nostro, & independentè ab eo infunditur.

S. Thom. verò 1. 2. quæst. 113. art. 8. & ibidem Medina 1. 2. quæst. 2. 1. Valent. disp. 8. quæst. 5. punct. 6. & Turrian. 2. 2. disp. 77. dub. 3. docent in casu difficultatis primum actum Charitatis efficienter procedere ab habitu Charitatis, qui est in eodem instante cum ipso primo actu, & merito, quia ex vna parte habitus Charitatis habet sufficientem vim, seu virtutem effectricem ad producendum actum Charitatis ut patet; & ex altera ad producendum illum non debet prioritate durationis, quia potest in eo primo instante, in quo est, sicut sol, & aliæ causæ efficientes, agere, & producere, ergo primus actus Charitatis efficienter procedit ab habitu existente simul duratione cum ipso.

Quod si respondeas primum actum Charitatis disponere ad habitum Charitatis, ac proinde esse priorem naturæ, & in genere causæ materialis ipso habitu, & id obstat ut procedat ab ipso ut a causa efficiente, quia causa efficiens debet esse prior naturæ, & in genere causæ efficientis suo effectui.

Contra hanc responsionem est, quod in ea falso supponitur primum actum esse dispositionem ad habitum gratiae, & Charitatis, quia verè non est, quia si esset maximè ex mera voluntate Dei, & non physicè, & ex natura rei, quia non apparet quomodo possit physicè, & ex natura rei disponere: ex mera autem voluntate Dei esse non potest, si esse dispositionem ad habitum obstat, ut ab eo efficienter procedat, ut verè obstaret, quia credendum non est Deum pro sua mera voluntate ob solam congruentiam aliquam perpetuo impedire habitum Charitatis, ut non producat primum actum Charitatis ad quem producendum nihil illi deficit, ei perpetuam violentiam inferendo contra impetum internum actuum ipsius, non minorem quam fuit violentia illata igni Babilonico impedito à Deo subtrahente suum concursum, ne igne faceret pueros illos in fornace ignis missos, quia habitus Charitatis non est minus actiuus, seu effectiuus ipsius actus Charitatis quam ignis sit caloris, & alterius ignis: quod autem si esset dispositio ad habitum obstaret, ut ab eo produceretur, constat quia impossibile est habitum gratiae pendere in suo primo existere ab actu, & quod è contra actus in suo primo existere pendeat ab habitu adhuc in diuerso genere causae, quia si habitus in suo primo existere pendet ab actu tanquam à causa dispositiua, pendet ab illo absolute, & simpliciter existente, ac proinde extracto, seu posito extra omnes suas causas, ac proinde habitus, qui deberet existere post actum extra omnes suas causas existentem, non posset esse causa actus in aliquo genere, quia actus esset existens extra omnem suam causam.

Ad primam ergo rationem aduersariorum negamus actum Charitatis esse dispositionem ad habitum: & ad primam probationem primi antecedentis desumptam ex illo Luca 7. *Ideo dico tibi remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Respondemus, non esse efficacem, vel quia, ut ait Iansenius cap. 48. concordiae Euangelicæ, ibi tantum est sermo, aut de dilectione, quæ est post remissionem culparum, & est causa remissionis totius pænæ, aut de dilectione, qua tanquam forma iustificante remittuntur peccata quoad culpas: & de quauis potest verificari illud *re-*

mittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Absque eo quod dilectio sit dispositio ad habitum gratiae, per quem sit remissio peccati, ex eo quod dilectio sit causa formalis remittens culpam, aut causa formalis, aut quasi meritoria remittens pænā: vel quia (ut ait Vazquez ex Augustino libr. 5. homiliarum homilia 23. & verius) ibi tantum est sermo de dilectione, quæ sequitur post remissionem peccatorum, consistente in gratiarum actione pro ea remissione, quæ non est dispositio, nec alio modo causa remissionis peccatorum, sed potius effectus occasionatus ex illa: quamuis sit causa, & occasio dicendi, & inferendi remissa esse peccata, quia signa gratitudinis, seu dilectionis indicant remissionem peccatorum, & debitorum factam, & signa eximie gratitudinis, seu dilectionis indicant remissionem multorum peccatorum, & debitorum factam, quia ille cui multum dimittitur exhibet, aut exhibere debet signa eximie gratitudinis, seu dilectionis, & cui minus dimittitur, signa minoris gratitudinis, seu dilectionis, illis ergo verbis: *Ideo dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Non denotat Christus, remissionem peccatorum Magdalene factam fuisse dilectione tunc habita: sed eam dilectionem, seu gratitudinem eximiam, esse indicium remissionis multorum peccatorum illi factæ: imò non tunc factæ, sed antequam Christus illa verba proferret, imò & antequam Magdalena ad Christum veniret, ac proinde verbum illud *remittuntur* sumitur pro præterito, id est, *remissa sunt*, ut habetur in Græco, & solet in scriptura fieri.

Et ad secundam probationem dicti antecedentis desumptam ex Tridentino sess. 6. & 14. Respondemus nomine detestationis, & contritionis, & dilectionis ad quas consequitur iustificatio à peccatis, non intelligi à Tridentino detestationem, & contritionem perfectam, nec dilectionem Charitatis, sed nomine dilectionis intelligi dilectionem concupiscentiæ qua nobis diligimus Deum, ut fontem nostrorum bonorum, ut patet ex contextu: & nomine *detestationis*, & *contritionis*, detestationem, & contritionem prout disiunctim abstrahit à perfecta, & imperfecta, quæ

ratione imperfecta preparat ad iustificationem, qua fit medio Sacramento, tam baptismi, quam penitentiae & ratione eiusdem fuit omni tempore necessaria ad remissionem peccatorum etiam extra Sacramentum, non necessitate Metaphysica, sed morali, ut expendimus tractatu de penitentia disp. 2. d. 7.

Ad secundam rationem pro aduersarijs adductam concedimus in casu difficultatis, habitum Charitatis prius natura infundi, & esse quam sit actus Charitatis; & independentem ab existentia actus Charitatis, quia actus existens nullo modo concurret, nec conducit ad infusionem habitus quamuis a Deo infundatur occasione actus Charitatis quem scilicet futurum a voluntate in eo instanti, si ipse infundat habitum, non occasione actus tanquam meriti, sed tanquam finis, quia habitus infunditur, ut actus eliciatur connaturaliter, ac proinde infunditur absque nostro consensu positivo existente antecederet: ex eo tamen non sequitur nostram voluntatem necessitari ab habitu ad non peccandum pro eo instanti in quo infunditur habitus, quia habitus non determinat voluntatem ad non peccandum quamuis nequeat esse simul cum peccato mortali. Ex hoc tamen tantum fit, quod in eo instanti, in quo infunditur habitus nequeat esse peccatum mortale non impotentia antecedente, proueniente ab habitu, quasi ipse non sinat voluntatem peccare, seu illam impedit, sed impotentia comitante, qua omne quod est, quando est, seu ex suppositione, quod sit non potest non esse, quia in eo instanti voluntas non peccat, & in eo non peccat, quia quamuis potuit si alias fuit praedicta cogitationibus sufficientibus ad id, tamen non voluit, quia si voluisset peccaret in eo instanti, & si peccaret non infunderet Deus habitum gratiae, & Charitatis sicut quando postea Deus conseruat eum habitum voluntas non necessitatur postea ad non peccandum pro toto tempore, quo Deus illum conseruat, quia si eum conseruat est, quia voluntas non peccat in eo tempore in quo Deus eum conseruat, quem tunc non conseruaret si voluntas tunc peccaret ut potuit. Unde voluntas quam negat, seu non apponendo pecca-

tum quod est prohibens habitum gratiae & Charitatis potest tunc dici causa infusionis, aut conseruationis habitus, & ipsum non peccare potest quodammodo dici prius natura infusione habitus, & conseruatione illius: hoc autem non peccare aliquando est liberum voluntati, quando scilicet habens omnia requisita ad peccandum non peccat, & tunc est in nostra potestate negative quod infundatur, aut conseruetur habitus, & aliquando non est liberum voluntati, quando scilicet ei deficit aliquid ex requisitis ad peccandum, & tunc non est in nostra potestate adhuc negative infusio, aut conseruatio habitus, & quamuis tunc simus necessitati ad non peccandum, tamen non necessitate proueniente ab habitu, sed proueniente ex defectu alicuius requisiti ad peccandum, ut sepe contingit, etiam in vigilia adhuc quando caremus habitu gratiae, & Charitatis.

Ad secundam ergo rationem informam respondemus in casu difficultatis. Infusionem habitus Charitatis aliquando esse in nostra potestate negative, & aliquando non esse, & in neutro casu voluntatem nostram necessitari ad non peccandum, nec quia infunditur habitus, nec quia conseruatur, ac proinde etiam, si eo instanti in quo infunditur, aut conseruatur habitus ad sit praceptum diligendi Deum, non necessitatur voluntas ad eum diligendum, quia etiam tunc ita diligit, ut potuerit non diligere, quia ob praceptum non mutatur virtus habitus ad efficiendum, quamuis si tunc non diligeret ut potuit non diligere, non infunderetur, nec conseruaretur habitus ille, quia primum esse malitiae mortalis esset primum non esse habitus gratiae, & Charitatis conseruati. Habitus ergo gratiae, & Charitatis, ita subditus est nostrae voluntati, ut si Deus non impedit peccatum, nequeat illum infundere, nec conseruare in voluntate praedicta cogitationibus sufficientibus ad peccandum: unde si Deus infundit habitum illum est, quia voluntas non peccat, & non e contra nempe voluntas non peccat, quia Deus infundit habitum illum.

Ita tamen habitus Charitatis concurret ad omnem actum Charitatis, etiam in eo in quo habitus non praesupponitur duratione ad actum, & ita est lege ordinaria

necessarius ad id ut qui caret eo habitu non elicit actum Charitatis, sine pro tempore quo est preceptus sine pro tempore, quo tantum est sub consilio, eum libere omittat si non desint alia requisita ad libertatem, quia ita concurret, & ita est lege ordinaria necessarius ad actum Charitatis, ut sit in potestate non habentis illum eum habere, quia si homo quantum est ex se, esset actum Charitatis eliciturus, Deus habitum illum infunderet, sicut, qui omittit actum, quantumvis eo ipso desit concursus diuinus necessarius ad eum actum omisum, libere illum omittit, si non desint alia requisita ad libertatem omissionis, quia in potestate omittentis est concursus diuinus, quia non deficeret omittenti, si iste quantum est ex se esset operaturus.

An autem actus Charitatis erga Deum sit forma sanctificans, & remissiva peccatorum, dicimus tractatu de poenitentia disp. 2. dist. 7. & an de facto remittat peccata, seu ab eis iustificet dicimus difficultate 8. & an actus Charitatis sit ita honestus, ut nequeat fieri malus dicimus tractatu de bonitate, & malitia disp. 1. difficult. 7.

DISPUT. II.

De habitu Charitatis.

DIFFICULTAS I.

Vtrum sit habitus Charitatis à solo Deo per se infusus: & in quo subiecto?

CIRCA Prims Magist. in primo dist. 17. existimat non esse in nobis formam aliquam creatam, & infusam Charitatis, quæ tanquam principium Deum diligamus, sed dilectionem nostram immediate oriri à Deo, & per appropriationem ab Spiritu Sancto, quod indicari videtur, 1. Ioann. 4. Deus

Charitas est, & qui manet in Charitate in Deo manet, & Deus in eo.

Nihilominus à tempore Concilij Vienenfis sub Clemente V. à quo in Clementina unica de summa Trinitate, & Fide Catholica opinio admittentium habitus virtutum, nempe Fidei, Spei, & Charitatis in baptismo à Deo infusus, electa est ut probabilior conueniunt Theologi, in hominibus iustis esse habitum Charitatis per se infusum, à solo Deo, & merito, quia est maxime cõueniens & suauis prouidentie Dei maxime cõforme, ut ad actus Charitatis, qui verè in sua substantia sunt supernaturales, infundatur à Deo habitus supernaturalis, quo potentia informata, adiuta, & elocuta, illos connaturaliter eliciat, & quia nostris actibus Charitatis utpote effectibus æquiuocis ipsius, ut cause principalis, ac proinde inferioribus in sua substantia, ipso habitu nequit generari, ideo à solo Deo potest infundi, ob quod dicitur per se infusus.

Addimus esse de Fide in iustis esse Charitatem permanentem à Deo infusam, quia quamuis id non constet ex Scriptura, quia quoties in ea sit mentio Charitatis sufficienter ei satisfiat, nomine Charitatis intelligendo actum: id tamen constat ex Trid. sess. 6. c. 7. *Dum in eo dicitur in ipsa iustificatione hæc omnia infusa, accipit homo Fidem, Spem, & Charitatem.* Vbi quamuis per Fidem, & Spem possint etiam intelligi actus, quia semper reperiuntur in iustificatione adultorum facta medio baptismo, de qua in eo capite est sermo, quamuis addita sit illa particula *infusa*, quia etiam actus dicuntur infundi ratione auxilij gratiæ prærequisiti, quod Deus in nobis, sine nobis libere operantibus operatur: tamen per Charitatem nequit intelligi actus, quia in dicta iustificatione adultorum non semper reperitur actus Charitatis, ut quando iustificati in baptismo sit media attritio: sed quævis sit de Fide esse Charitatem permanentem, non tamen hanc esse habitum, quia id non constat ex dicta diffinitione, nec ex alia regula, Fidei, etiã si hoc sit quocumque certum certitudine assensus Theologici, & sit minus certum quod sit habitus per se infusus à Deo: est tamen probabilissimum, quia probabilissime quamuis non euidenter deducitur ex doctrina de Fide.

Esse ergo in nobis habitum Charitatis à Deo infusum, est assensus aliquo modo Theologicus quia deducitur ex vna de Fide definita in dicto c. 7. sed non est assensus pure Theologicus, quia non omnes præmissæ ex quibus deducitur sunt de Fide, sed est mixtus quia deducitur ex vna de Fide, & ex altera philosophica; imò non est omnino perfectus, quia non deducitur euidenter, sed tantum probabilissimè, & quod dictus habitus sit per se infusus, id est, quod nequeat aliter produci nisi à solo Deo, est multo minus certum quam quod sit à Deo infusus, prout abstrahit ab infuso per se, & per accidens. In adducto autem testimonio, 1. Ioan. 4. Deus dicitur Charitas, non quia nos diligimus Deum, nec tanquam principio, nec tanquam actum, sed quia ipse diligit nos, quia se ipso nos diligit, quia actus quo Deus nos diligit, non distinguitur ab ipso Deo; unde sensus est, qui manet (quamuis tantum habitualiter) in Charitate qua diligit Deum, etiam manet in Charitate qua diligitur à Deo, quia Deus diligentes se diligit, Proverb. 8. ac proinde manet in ipso Deo, qui est Charitas qua nos diligit.

Addimus præter dictum habitum Charitatis per se infusum, quo tanquam principio elicimus connaturaliter actum Charitatis quoad substantiam, etiam posse esse, & aliquando est alter habitus Charitatis nostris actibus supernaturalibus Charitatis acquisitus, quo actus Charitatis facile, & prompte elicimus, & est supernaturalis, quia est supra exigentiam cuiuscumque subiecti, & actibus supernaturalibus acquisitus, est tamen diuersæ speciei ab habitu per se infuso, quia quamuis ambo respiciant, & inclinent in eodem actus dilectionis, modis tamen specie diuersis, quia habitus per se infusus respicit, & inclinat in eos, quoad substantiam, acquisitus vero in eodem quoad facilitatem: ita tamen est diuersæ speciei ab habitu per se infuso, ut sit inferioris speciei: imò, & inferioris speciei quam actus ipsi med. js quibus acquiritur, quia ipsi actus sunt causa æquiuoca principalis substantiæ ipsius habitus acquisiti, & ipse est causa similium actuum solum quoad facilitatem: habitus autem per se infusus est causa æquiuoca principalis, immediata dictorum actuum quoad substantiam, & mediata dicti habitus acqui-

fiti,

eti, ac proinde est superioris speciei quam actus ipsi, & quam habitus ipsis acquisitus.

Circa posterius Theologi etiam illi, qui non distinguunt habitum Charitatis ab habitu gratiæ sanctificantis conueniunt habitum Charitatis per se infusum esse in voluntate, tanquam in subiecto proximo, seu immediato: quod indicat, Trident. sess. 6. cap. 7. deinde Charitate habituali sermonem instituens, ait eam diffundere in cordibus nostris, nomine autem cordis voluntas intelligitur: & id ratione constat, quia actus Charitatis ad quos eliciendos inuat, & eleuat sunt in voluntate; utpote elicit ob bonitatem Dei, quæ ut sic sola voluntas attingit, habitus autem operatiuus ponitur in eadem potentia, à qua eliciuntur actus, ad quos inuat, & eleuat, quod non efficeret si non esset in ea potentia, à qua eliciuntur: & idem ob eandem rationem dicendum est de dicto habitu Charitatis acquisito.

DIFFICULTAS II.

Utrum habitus infusus Charitatis sit virtus?

Theologi, qui habitum Charitatis per se infusum admittunt, conveniunt esse verè virtutem: & idè dicunt de habitu acquisito Charitatis, qui illum admittunt, & meritò, quia tam habitus infusus, quam acquisitus, est operatiuus bonæ operationis, nempe dilectionis benevolentiæ, qua Deum benevole diligimus: & esse virtutem Theologicam, quia uterque respicit, & inclinat in actum dilectionis benevolentiae Dei habentis pro obiecto formali Deum, prout in se bonum.

Addimus habitum Charitatis per se infusum esse unum habitum, & unam virtutem secundum speciem infimam, quia respicit & inclinat, eodem modo specifico in actus dilectionis Dei, qui omnes sunt eiusdem speciei infimæ, utpote elicit, quoad substantiam ab ipso eodem habitu, & ob idem

obie-

obiectum formale, nempe ob bonitatem Dei, qua ipse in se est bonus, quasi physice, quæ est una, & eadem omnino quavis nostro modo concipiendi, coalescens ex omni ratione tam absoluta, quam relatiua in Deo reperta, ut dicimus disp. 3. diffic. 1. & etiam habitum Charitatis acquisitum esse unum habitum, & unam virtutem secundum speciem, quia eodem modo specifico respicit, & inclinatur in actus dilectionis Dei, qui sunt eiusdem speciei infimæ ob rationem prædictam; esse tamen habitum & virtutem specie infima distinctam ab habitu per se infuso, quia diuerso modo specifico respicit, & inclinatur in eosdem actus dilectionis Dei, in quos inclinatur habitus personæ infusus, & esse habitum, & virtutem specificè inferiorem illo, quia inclinatur in actus dilectionis Dei, modo specifico inferiore, ut dicebamus diff. præcedente.

Et non solum habitus per se infusus Charitatis est unus habitus, & una virtus secundum speciem infimam, sed etiam est indiuisibilis, quoad extensionem (quamuis sit diuisibilis quoad intensionem) quia habitus per se infusus Charitatis, & generaliter, quicumque habitus per se infusus non datur, seu infunditur ad facilitatem actus, sed tantum ad substantiam illius, in omnibus autem actibus Charitatis erga Deum circa quamcunque materiam est eadem substantia, secundum speciem infimam, ergo ad omnes actus circa quamcunque materiam sufficit habitus per se infusus absque varietate partium ad actus circa varia obiecta materialia. Habitus vero acquisitus Charitatis, ita est unus habitus, & una virtus secundum speciem infimam (quamuis non unitate simpliciter iuxta ea, quæ dicimus tractatu de habitibus) ut non solum sit diuisibilis, quoad intensionem sicut generaliter quicumque habitus, sed etiam quoad extensionem, sicut generaliter quicumque habitus acquisitus, ut dicimus in dicto tractatu, quia generaliter quicumque habitus acquisitus, tantum acquiritur exercitio actuum; & ad facilitatem actus: Qui autem exercetur circa Deum, cum purè diligendo, absque alio obiecto materiali, & sit facilis ad sic purè diligendum Deum, non eo ipso exercetur circa proximum, cum diligendo ob Deum, nec fit facilis ad id, ut experientia constat, ergo in habitu Charitatis acquisito sunt variae par-

tes extensionis ad actus, circa varia obiecta materialia, quæ acquiruntur varijs exercitijs, & actibus, circa varia illa obiecta materialia.

Et quia actus Charitatis erga Deum est amicitia actualis nostri ad Deum, ideo habitus Charitatis infusus, qui est principium dicti actus quoad substantiam, est etiam amicitia habitualis ex parte nostri, ut diximus, & expēdimus d. 1. diff. 6.

DIFFICULTAS III.
Utrum habitus Charitatis sit virtus omnium perfectissima?

CONVENIUNT, Theologi habitum Charitatis esse virtutem omnium perfectissimam in esse, seu in genere moris, & actus Charitatis, cuius est principium esse, in eo esse, seu genere omnium actuum virtutum perfectissimum, quod passim significant Patres, & significatur in Scriptura 1. ad Cor. 13. ubi Charitas dicitur maior quam Fides, & Spes, quæ sunt virtutes omnibus purè moralibus perfectiores, & quarum actus sunt perfectiores actibus omnium virtutum purè Moralium. Et ad Colos. 3. *Super omnia autem hæc Charitatem habete, quod est vinculum perfectionis*, & 1. ad Tim. 1. *Finis præcepti est Charitas*: & ratione constat, quia nihil est tam honestum, quam diligere Deum propter ipsum, seu quia in se est bonus, ergo actus dilectionis Dei est omnium actuum honestissimus; & habitus Charitatis est virtus omnium honestissima, habitus ergo Charitatis est virtus omnium perfectissima in esse moris (quod non solum conuenit habitui per se infuso, sed etiam ipsi acquisito) & actus ipsius, sunt in eo genere omnium actuum aliarum virtutum perfectissimi.

Addimus in quo, contra hæreticos præferentes Fidem in negotio iustificationis, conueniunt Catholici Charitatem pro actu, & suo modo pro habitu infuso esse utiliorē, & maioris momenti, quam Fidem, ut indicatur in scriptura in adductis testimonijs. Et significatur 1. ad Cor. 13. illis verbis:

Charitatem autem non habueris, nihil sum, nihil mihi prodest: & in Tridentino sess. 6. cap. 7. dum dicitur Fides, nisi Charitas accedat, nec unit perfecte cum Christo, nec eius membrum vnum efficit. Et ratione constat, quia solus actus Charitatis inter omnes actus virtutum, vel est forma iustificans, vel saltem est ultima dispositio ad iustificationem, & solus ipse habitus infusus Charitatis inter omnes habitus virtutum, vel est forma iustificans, vel saltem passio inseparabilis a gratia iustificante, & etiam est principium ipsius actus Charitatis, quoad substantiam.

Est tamen difficultas, an habitus Charitatis sit virtus omnium perfectissima in esse physico, seu naturali?

Circa quam supponimus, in quo nequit esse dubium, habitum Charitatis esse virtutem perfectiorem in esse physico, seu naturae virtutibus pure moralibus, quia habet perfectius obiectum formale, quam illae, nempe bonitatem Dei, in se, & esse perfectiorem virtute Spei, quia actus Charitatis, quem habitus, & virtus Charitatis elicit, & cuius est principium, est actus benevolentiae erga Deum, & non actus Spei, etiam si respiciat Deum, tanquam eum a quo speratur: & aliquando eum etiam respicit respectu concupiscentiae, tanquam bonum quod speratur, quia isti respectus sunt physice imperfectiores respectu benevolentiae erga eundem Deum.

Hoc ergo supposito remanet difficultas, an etiam sit physice perfectior virtute Fidei divinae, & consequenter etiam alijs virtutibus intellectualibus, quae sunt physice imperfectiores virtute Fidei?

Soar. disput. 2. sect. 3. Lorca disput. 9. Aegid. disput. 21. dub. 5. Becan. & Petr. Hurt. disput. 132. sect. 2. partem affirmatiuam tuentur; quia Charitas perfectiori modo respicit & attingit Deum, ut obiectum formale, quia eum attingit prout est bonus in se, quam Fides, quia haec non attingit Deum prout est in se, sed prout nobis testificantem & loquentem.

Calet. verò 1. part. quæst. 82. art. 3. Ferras. 3. contra Gentiles, cap. 26. Vaz. 1. 2. disput. 11. num. 45. & plures recentiores docent, habitum Charitatis non esse physice perfe-

ctiorem Fidei divinae, sed esse imperfectiorem & merito, quia ex una parte actus Fidei, & suo modo habitus non est minus supernaturalis, quam actus Charitatis, & ex altera parte actus Fidei, & suo modo habitus perfectiori modo physico versatur circa Deum, quam actus Charitatis, & suo modo quæ habitus, quia generaliter intellectus suis actibus, & habitibus perfectiori modo physico versatur, & circa suum obiectum, quæ voluntas suis actibus, & habitibus, quæ hæc suis actibus, & suo modo, suis habitibus fertur in suum obiectum, intellectus verò suis actibus, & suo modo suis habitibus trahit obiectum ad se faciendo illud sibi præsens mentaliter, trahere, autem perfectius est quam ferri.

Ad rationem ergo aduersariorum negamus Charitatem perfectiori modo physico attingere Deum, quam Fidem, ut nunc dicebamus, ex eo tamen quod Charitas attingat Deum prout in se bonum, tanquam obiectum formale non attingit Deum perfectiori modo physico se tenente ex parte Charitatis, quod ad id erat necessarium: imò hec attingit obiectum formale perfectius essentialiter, quamvis sit perfectius extensius, quia Deus ut in se sapiens, & verus intra se iudicans, seu dicens, quæ ratione attingitur a Fide, ut obiectum formale non est minus perfectus essentialiter, quam Deus ut est in se bonus, imò etiam Deus ut verax, seu rectus in reuelando, seu loquendo nobis ad extra, quæ etiam ratione potest intrare obiectum formale Fidei divinae, non est minus perfectus essentialiter, quam Deus ut in se bonus, quæ ut sic sit magis extensius bonus, quia bonitas physica Dei ob quam benedictio diligitur, est coalescens ex omni ratione in Deo existente.

DIFFICULTAS III.
Ut, cum habitus est virtus Charitatis sit formaliarum virtutum, eis tribuens esse virtutis.

Supponimus virtutes Theologicas, ita se habere, ut in

334 *Disp. II. De habitu Charitatis.*

via Fides, & Spes possint esse absque Charitate, & Charitas non sit absque Fide, & Spe, & Fides possit esse sine Spe, & Spes non sit absque Fide, & virtutes morales per se infusas, ita se habere, ut non sint sine Charitate: nec Charitas sit sine illis, quia simul cum Charitate infunduntur, & simul cum illa amittuntur, quia infunduntur iustis, in quibus est Charitas, ut Comites ipsius Charitatis, & iustitiae in ornamentum illius. Unde quando peccator elicit affectum moralem ob honestatem supernaturalem, non elicit illum connaturaliter, quia non elicit illum medio habitu infuso, seu media virtute infusa, sed elicit illum supplente Deo vicem habitus: & virtutes morales acquisite manere in peccatore absque Charitate.

Hoc ergo supposito, difficultas est, an omnes dictae virtutes habeant veram, & propriam rationem virtutem absque Charitate, & quae non sunt absque illa habeant veram rationem virtutum ab illa?

Circa hanc difficultatem conveniunt communiter Theologi, reliquas virtutes etiam acquisite ratione sui habere veram, & propriam rationem virtutum, & non a Charitate, ac proinde eas, quae existunt absque Charitate, etiam tunc esse veras, & proprias virtutes, & merito, quia ratione sui, & independentes a Charitate sunt principia actuum veris, & perfectis bonorum, in quo consistit vera ratio & perfectio essentialis virtutis, & eis bene vivitur, & homines sunt boni, quamvis non simpliciter absque Charitate, sed tantum secundum quid, quia absque ea non sunt sancti. Nihilominus actus earum, quando a Charitate medio suo actu dilectionis referuntur in Deum ultimum finem benevole dilectum perficiuntur extrinseca perfectione, nempe ordinatione passiva in Deum, quae in ipsis tantum est extrinseca denominatio, imò & quando non referuntur in Deum, adhuc perficiuntur extrinsece a Charitate, nempe extrinseca ratione meriti, & dignitatis vitae aeternae, quia ex eo solum, quod fiant ab homine iusto sunt meritorij de condigno vitae aeternae, sit autem iustus a Charitate, quamvis ex natura rei distinguatur a gratia habituali, & etiam ab hac, etiamsi distinguatur a Charitate, homo sit iustus, & consequenter e-

tiam

Difficultas VI. 335

tiam ab ea quamvis a Charitate distincta, dicti actus eo modo extrinseco perficiuntur.

Charitas ergo est forma reliquarum virtutum, etiam acquisite, non physica, & intrinseca, sed moralis & extrinseca. Primo, quia suo actu dilectionis benevolentiae refert actus illarum in Deum ultimum finem, quod primario convenit actui Charitatis, & aliarum virtutum, ipsis vero habitibus, & virtutibus secundo, quatenus sunt principia ipsorum actuum. Secundo, quia ex eo quod actus aliarum virtutum sunt ab homine iusto, quamvis non ex imperio Charitatis, sunt meritorij de condigno vitae aeternae.

Quo autem alio modo Charitas sit forma, anima, & vite Fidei, dicimus tract. de Fide, disp. 6. diff. 3.

Patres verò dum indicant absque Charitate nullam esse virtutem perfectam: & opera absque Charitate nihil valere, tantum loquuntur quoad valorem, & dignitatem vitae aeternae, & id tantum voluit Paulus 1. ad Corint. 13. dum ait, alia opera nihil prodesse absque Charitate.

DIFFICULTAS V.

Utrum habitus infusus Charitatis re ipsa distinguatur a gratia habituali iustificante.

SUPPONIMVS, In quo conveniunt Theologi nos formaliter iustificari habitum, qui dicitur gratia habitualis iustificans, est ergo difficultas, an habitus infusus Charitatis distinguatur re ipsa ab eo habitu gratiae iustificantis?

S. Th. 1. 2. quest. 110. art. 3. & ibidem Caiet. Contra. d. Medina, Curies, Lorca, & Valent. disp. 8. q. 2. puncto, 2. & Sotus lib. 2. de natura, & gratia, capit. 17. & 18. partem affirmativam tinentur, quam indicare videntur Clemens Quintus, dum approbante Concilio Vienensi in Clement. unica de sum. Trinit. & Fide Catholica eligit, ut probabiliorem opinionem admittentium, parvulis in baptismo in-

fundi

fundit gratiam, ac virtutes, quia his verbis videtur distin-
guere gratiam a virtutibus, ac proinde a Charitate, quia est
virtus: & Tridentinum sess. 6. cap. 7. dum ait: iustificatione
fieri per infusionem gratiae, & donorum, & Can. 11. dum
dicit: illi quos iustificationem fieri per solam non impu-
tationem excludit gratia & Charitate. Et ratione probatur,
quia forma, quae res constituitur in suo esse distinguitur re
ipsa ab ea, quae proximè tribuit facultatem, & vim ad ope-
randum, sed gratia habitualis tribuit homini esse sanctum,
& eum talem constituit, & habitus infusus Charitatis tri-
buit homini proximam facultatem, & vim ad operandum,
nempe ad benevolè diligendum Deum, ergo habitus gra-
tiae iustificantis, & habitus infusus Charitatis reipsa distin-
guentur. Et confirmatur, quia habitus infusus Charitatis est
proximè operativus supernaturaliter, ergo reipsa supponit
esse divinum, & supernaturale sancti, ac proinde ab eo reipsa
distinguitur. In hoc h. 1. q. 1. in sol. 1. q. 1. in sol. 1. q. 1.

Alexand. verò 3. q. 69. membra 4. Secus in
2. distin. 26. quest. unica, Durand. & Maior. quest. 1. Agid.
disput. 21. dub. 7. & Bellarm. v. de gratia cap. 6. docent, &
merito habitum infusum Charitatis non distingui reipsa ab
habitu gratiae iustificantis, sed esse unum, & eundem habitum,
quod satis indicat Tridentinum sess. 6. cap. 7. dum postquam
dixit: in qua infusa est gratia, & donorum, & virtutum, & ius-
titiam Dei, non quia ipse iustus est, sed quia nos iustos facit,
explicans quae sit haec iustitia. Quamquam enim nemo possit
esse iustus, nisi cui merita passionis Christi communicantur, id
tamen in hac infusa iustificatione fit, dum infusa est gratia, &
passionis merito per spiritum Sanctum. Spiritus Sanctus diffundit
in corde habitum, quia infusa est, & quia ipse inhaeret. Qui-
bus verbis satis significatur Charitatem diffusam in corde
nostri esse iustitiam illam, quae dicitur nos iustificare, & id
etiam indicat dum subdit: Unde in ipsa iustificatione cum ne-
missione peccatorum haec anima, & membra sua accipit bonam fidem,
spiritum, & Charitatem, & dona, & virtutes, & iustitiam, &
Charitatem, & dona, & virtutes, & iustitiam, & Charitatem, &
dona, & virtutes, & iustitiam, & Charitatem, & dona, & virtutes,
nam membra ipsa, & membra numerantur, quibus infusa
eantur, & quae faciunt membra numerantur gratiae, & iustitiae, quoniam

Charitatis satis indicat gratiam iustificantem, non esse aliam
quam Charitatem. In eo autem loco sermonem esse de Cha-
ritate habituali & permanente diximus dif. 1.

Et ratione probatur, quia absque necessitate, & ratione
aliqua urgente non sunt entia distinguenda, nec multiplican-
da ex natura rei, nulla autem est necessitas, nec ratio ad di-
stinguendum ex natura rei habitum gratiae iustificantis, &
habitum infusum Charitatis, ergo, consequentia patet, & e-
tiam maior, minor verò probatur, quia habitus infusus Cha-
ritatis verè iustificat hominem, quia eum efficit Deo Charum,
& amicum, & Filium Dei, & ut ait Trident. ubi supra, unit per-
fectè cum Christo, & eum efficit membrum vivum illius, &
tribuit esse supernaturale accidentale quale tantum, & non
substantiale posset tribuere habitus gratiae, si esset distinctus
ab habitu infuso Charitatis: unde quamvis esset possibilis
aliquis habitus gratiae iustificantis distinctus reipsa ab ha-
bitu infuso Charitatis (quod est incertum) non est admit-
tendus de facto, quia non est necessarius.

In praedictis autem testimonijs Clementis Quinti, &
Tridentini adductis pro adversarijs tantum significatur in
iustificatione infundi aliqua dona, & virtutes distinctas a
gratia iustificante, quod est verissimum, quia verè infundun-
tur Fides, & spes, & virtutes morales per se infusae, quae om-
nes sunt distinctae a Charitate: nec illis verbis Tridentini
Canone 11. *Exclusa gratia, & Charitate*: Tridentinum di-
stinguit gratiam a Charitate, imò pro eodem sumit, quia ait
*Exclusa gratia, & Charitate, quae per Spiritum Sanctum dif-
funditur*, & non ait, *diffunduntur*, quod maxime confirma-
tur ex eo, quod ibidem pro eodem sumit gratiam, & Cha-
ritatem, ut vidimus, praesertim dum ait iustificationem fieri
dum per Spiritum Sanctum diffunditur Charitas, & inhae-
ret, nulla facta mentione gratiae, unde particula, & in illis
verbis: *Exclusa gratia, & Charitate* sumitur pro particula,
seu, ut lexè sumitur.

Ad rationem verò respondemus, formam quae res con-
stituitur in suo esse substantiali esse reipsa distinctam ab ea
forma, quae dat facultatem proximè operandi: Quia haec po-
sterior, est accidentalis, & illa prior est substantialis: non ve-

ro formam qua res constituitur in esse accidentali, quamvis supernaturali, & primo in eo genere, quia ab eadem potest tribui rei facultas proximè operandi, quia tam illud esse, quam facultas illa est quid accidentale, ac proinde ab eadem forma, & ab eodem habitu infuso Charitatis potest quis esse sanctus & potens, proximè diligere Deum.

Ad confirmationem, ergo negamus habitum Charitatis supernaturalem proximè operativum supponere re ipsa aliquod esse supernaturale, quia cum creaturis non sit aliquod esse supernaturale, substantiale, sed tantum accidentale, hoc potest provenire, & provenit ab habitu ipso proximè operativo supernaturali absque eo, quod supponatur, ad ipsum habitum proximè operativum. Ille tamen habitus, & illud esse supernaturale, quod ab ipso formaliter provenit, supponit esse physicum, seu naturale animæ, & potentiarum ipsius, quod etiam supponitur ad ipsum supernaturale operari: unde ad istud supernaturale operari, tantum supponitur ipsum esse supernaturale accidentale proveniens formaliter ab ipso habitu, & non aliud esse supernaturale, nec substantiale, nec accidentale.

DIFFICULTAS VI.

Utrum habitus infusus Charitatis possit augeri?

CONVENIUNT Theologi contra hæreticos Charitatem crescere, & augeri posse, quod Trident. sess. 6. c. 10. & Can. 24. & Can. 32. definit sub nomine iustitiæ, quæ capit. 7. indicauerat esse ipsam Charitatem; & sub nomine iustificationis, quam significauerat fieri infusione Charitatis; & sub eodem nomine iustificationis significatur Eccl. 18. *Ne verearis usque ad mortem iustificari*, & Apocalyp. ultimo: *Qui iustus est, iustificetur adhuc*; & sub nomine iustitiæ 2. ad Cor. 9. *Augebit incrementa frugum iustitiæ vestra*, & sub nomine Charitatis, ad Ephes. 4. *In Charitate crescimus*, & ad Ephes. 1. *Oro ut Charitas vestra magis, ac magis abundet*.

Di-

Dictum autem augmentum Charitatis convenire habitui infuso Charitatis conveniunt Theologi, & de eo habitu, aut de Charitate permanēte, quæ nequit esse nisi habitus sermonem esse in Tridentino, cap. illo 7. diximus diff. 1.

Habitus ergo infusus Charitatis potest crescere, & augeri, non extensive, quia non est extensive divisibilis, ut diximus diff. 2. sed tantum intensive (sicut generaliter quicumque habitus, & quæcumque alia qualitas) non aduentu novi gradus perfectioris destruentis imperfectiorem aliquem præexistentem, ut falso existimavit Durandus, sed aduentu, & additione novi gradus ad præexistentem ex natura rei distincti à præexistente, ut generaliter diximus tractatu de habitibus difficult. 6.

DIFFICULTAS VII.

Quibus actibus Charitatis augeatur habitus infusus Charitatis?

SUPPONIMVS Habitum infusum Charitatis augeri ex opere operato medijs Sacramentis rectè susceptis: & eo magis augeri, quo maior est dispositio suscipientium.

Hoc ergo supposito, difficultas est de augmento habitus infusi Charitatis ex opere operatis, seu medijs actibus iusti, & præsertim medijs actibus ipsius Charitatis: & nō procedit de habitu acquisito Charitatis, quia hic quamvis supernaturalis sit, augetur physicè actibus Charitatis (sicut generaliter quilibet habitus acquisitus augetur physicè actibus similibus eis, quibus acquiritur) & actibus adhuc remissioribus ipso habitu, ut generaliter dicimus tractatu de habitibus diff. 8. sed procedit de habitu Charitatis per se infuso, & eodē modo de habitu gratiæ habitualis, & iustitiæ, quo homo iustificatur, vel quia habitus per se infusus Charitatis, & habitus gratiæ re ipsa non distinguuntur, ut nos dicimus diff. 4. vel quia si distinguuntur, tamen se habent quasi essentia & propria passio, quæ concomitanter eodem modo infunduntur, augentur, & amittuntur.

Y 3

Cir-

Circa hanc difficultatem conveniunt Theologi, habitum infusum Charitatis nullis actibus physicè augeri, quia si aliquibus maximè actibus ipsius Charitatis, eis autem, quamvis habitu ipso intensioribus, nequit physicè augeri, sicut nec illis generari, non solum tanquam causis principalibus, quia actus ipsi sunt inferioris speciei quam habitus infusus, sed neque tanquam instrumentis, quia non ut instrumentis voluntatis creatæ illos elicientis, quia nequeunt à voluntate creata elevari ad id, quia hæc est inferioris ordinis quam ipse habitus: imò & quam ipsi actus (ob quod existimamus voluntatem esse instrumentum ipsorum actuum ad productionem, & intensiorem habitus acquisiti Charitatis, qui verè est supernaturalis, & inferioris speciei quam ipsi actus, quibus generatur, & intenditur) nec ut instrumentis Dei, quia nequeunt assumi ut instrumenta à Deo ad id, quia non sunt ad id sua natura accommodati: & quamvis assumi possent absque fundamento diceretur de facto assumi; sed habitum infusum Charitatis augeri moraliter, & meritorie, aut saltem occasionaliter modo statim explicando, actibus ipsius Charitatis.

Est ergo difficultas, quibus actibus Charitatis augeatur & crescat intensiùe modo dicto.

Conveniunt Theologi habitum gratiæ, & Charitatis infusum augeri actibus Charitatis ipso habitu intensioribus (quia si augetur ut verè potest, & de facto augetur) nullis alijs actibus melius augebitur, & crescat.

Punctum ergo difficultatis in eo consistit, an non tantum actibus Charitatis ipso habitu intensioribus augeatur, sed etiam actibus ipso remissioribus, quorum quantum ad hoc eadè est ratio, ac actuum æqualium. Actus autem tam remissiores, quam æquales, nomine actuum remissorum comprehendimus.

S. Th. in 1. dist. 17. q. 2. art. 3. ad 2. Altiſſodor. lib. 3. sum. tract. 16. cap. unico, q. 3. & 5. Bonaven. in 2. dist. 40. art. 2. q. 3. & Bæ. 2. 2. q. 24. art. 6. docent, habitum infusum Charitatis non augeri actibus remissis: & id admittit Dur. q. 8. n. 7. quoad actus remissiores ipso habitu, non verò quoad æquales: opinio hæc probari potest. Primò, quia habitus acquisiti non augentur actibus remissis, sed intensioribus ipso

habi-

habitu, ergo nec habitus infusus, quia Deus in augendis habitibus infusis servat proportionem ad augmentum habituum acquisitorum. Secundo, quia qui remissè diligit non est dignus augmento habitus infusi dilectionis, seu Charitatis ergo.

Authores tamen huius opinionis eam non eodem modo defendunt, quia alij dicunt habitum infusum Charitatis non augeri actibus remissis dilectionis, quia isti actus remissi non sint meritorij decondigno augmenti prædicti habitus. Alij verò qui admittunt actus remissos dilectionis esse meritorios decondigno augmenti habitus infusi Charitatis, dicunt, eis non augeri, quia de facto Deus non vult augmentum illud conferre ob eos actus remissos.

Idem verò S. Th. & Caiet. 2. 2. q. 24. art. 6. Scotus in 4. distin. 21. Soar. lib. 9. cap. 3. Egid. disp. 8. dub. 9. Granado disp. 9. sect. 2. Vazq. 1. 2. disp. 220. & communiter Theologi, docent & meritò, habitum infusum gratiæ, & Charitatis moraliter, & meritorie, aut aliter quam physicè augeri, & crescere quocumque actu ipsius Charitatis, quamvis remissione, quam sit ipse habitus. Quod in primis satis significat Tridentin. sess. 6. cap. 10. & Can. 24. dum ait bonis operibus iustos magis iustificari, & crescere in iustitia & sanctitate, quia id tribuit absolute operibus bonis ex auxilio gratiæ Dei per Christum factis absque distinctione operum remissorum, aut intensiorum habitu gratiæ, & iustitiæ, id autem fieri moraliter, & meritorie, aut saltem occasionaliter significat, Can. 32. & constat, quia non augetur physicè, ut diximus in supra adducta suppositione.

Deinde opinio nostra ratione Theologica probatur, quia actus Charitatis remissus meretur augmentum gloriæ, & aliquando conferendum si homo qui sic diligit, in sanctitate, & iustitia moriatur, ergo etiam meretur augmentum gratiæ, & Charitatis (quod est semen & ius augmenti gloriæ, & aliquando conferendum, ergo habitus gratiæ, & Charitatis crescit actibus remissis Charitatis: quod autem actus Charitatis remissus mereatur augmentum gloriæ, & aliquando conferendum in primis satis significat Tridentinum sess. 6. cap. 16. dum ait operibus bonis hominis iusti ex auxilio gratiæ Dei per Christum factis, nihil deesse, ut illis

Y 3

me-

342 *Disp. II. De habitu Charitatis.*

mereatur vitam æternam, & ut eam suo tempore consequatur, si in gratia decedat, actus autem Charitatis; quamvis remissus, est opus bonum factum ex auxilio gratiæ Dei per Christum, ergo nihil illi deest, ut mereatur gloriam suo tempore consequendam, & idem significat: Dum subdit: *Nec illud omittendum est, quod licet bonis operibus in sacris literis, usque adeo tribuatur, ut etiam qui vni ex minimis suis potum aquæ frigida dederit promittat Christus eum non esse sua mercede cariturum,* quia his verbis significat; quodlibet opus bonum saltem Charitatis quamvis minimum esse dignum mercede æterna. Idem quoque significat can. 26. & 32. dum omnibus operibus bonis iusti ex auxilio gratiæ Dei per Christum nullo excepto attribuit meritum augmenti gloriæ, & retributionis, quæ sperari possit: deinde idem antecedens: nempe; quod actus remissus Charitatis, mereatur augmentum gloriæ, & aliquando consequenda, probatur ratione ab absurdo; quia aliàs iustus, qui in principio intensius diligit Deum esset peioris conditionis, quam iustus, qui in principio remissius diligit, quia ille non meretur augmentum gloriæ per actus remissiores illis, quibus in principio intensius dilexit Deum, & iustus, qui in principio remisse dilexit meretur per alios actus sequentes intensiores illis, quibus in principio dilexit, & non intensiores, imò aliquando remissiores illis, quibus ille alter iustus, qui in principio intensius dilexit Deum, non meretur, quia in eo iusto sunt remissi comparatione ad actus antecedentes, & ad habitum infusum ob illos.

Addimus habitum infusum Charitatis, non tantum intendi actibus etiam remissis Charitatis, sed etiam quibuscumque alijs operibus bonis iusti etiam valde remissis, ut significat Tridentinum sess. 6. capit. 10. & Canon. 24. dum absque distinctione aliqua operum bonorum tribuit operibus bonis iustorum augmentum sanctitatis, & iustitiæ, & cap. 16. & Canon. 26. & 32. dum in eis tribuit operibus bonis iusti absque distinctione operum, meritum vitæ æternæ, & aliquando consequenda.

Ad primam ergo rationem aduersariorum negamus, habitum acquisitos non intendi actibus remissis, ut dixi-

mus

Difficultas VIII.

343

mus tractatu de habitibus, & quâvis illi non intendereur, nisi actibus intensioribus, quia physice intenduntur per actus, posset tamen habitus infusus Charitatis intendi actibus remissis, quia tantum intenditur meritorie, & aliquando etiam occasionaliter per actus, quod potest efficere quilibet actus Charitatis quamvis remissior ipso habitu.

Et ad secundam negamus, eum qui remisit diligit non fieri dignum intensione habitus infusi Charitatis, quia verè fit dignus sicut & intensione, & augmento gloriæ.

D I F F I C U L T A S V I I I .

Vtrum habitus infusus Charitatis intendatur medijs actibus Charitatis, intensioribus, secundum totam latitudinem intensiōis ipsorum actuum, an tantum secundum excessum, quo excedunt habitum?

QVI Docent habitum infusum Charitatis non augeri actibus remissis Charitatis, sed tantum actibus intensioribus ipso habitu consequenter docent habitum infusum Charitatis non augeri actibus intensioribus Charitatis, secundum totam intensiōem horum actuum, sed tantum secundum excessum, quo actus excedit habitum, quia aliàs habitus infusus Charitatis cresceret plusquam credi potest.

Aragon verò quest. 26. art. 6. Corduba lib. 1. quest. 9. Vazquez 1. 2. disput. 220. capit. 9. Soarez de reuiviscencia meritorum, sectiōe 3. Granada disput. 7. & communiter Theologi, docent habitum infusum Charitatis augeri actibus Charitatis secundum totam intensiōem ipsorum, & merito, quia ex vna parte habitus infusus Charitatis, non intenditur physice medijs actibus Charitatis, sed tantum meritorie, aut occasionaliter, modo statim explicando & ex altera parte

Y 4

nega-

negari nequit quemlibet actum Charitatis, quoad totam suam intensiorem esse meritorium augmenti gloriæ, in eo qui tempore præsupponitur iustus, & aliquando conferendi, ergo etiam augmenti gratiæ, & Charitatis, quod est semet & ius augmenti gloriæ, ergo habitus Charitatis verè intenditur medijs actibus Charitatis iuxta totam ipsorum intensiorem, & non tantum secundum excessum: & intenditur meritorie, excepta ea intensiōne habitus, quæ additur habitui, ut connaturaliter eliciat actum, quoad totam suam intensiōnem, quia hæc fit occasionaliter.

Ita ergo habitus infusus Charitatis intenditur actu intensiori Charitatis secundum totam intensiōnem ipsius actus ut intensio, quæ defuit habitui, ut connaturaliter eliciat eum actum intensiorem, ipsi habitui addatur occasionaliter, & in eodem instante, in quo elicitur actus, ut connaturaliter eliciat ipsum actum, quoad totam intensiōnem ipsius actus: Reliqua verò intensio addenda habitui ob intensiōnem restantem actus, addatur ipsi meritorie, & moraliter in præmium ipsius actus quoad eam intensiōnem restantem: additur tamen in duratione, post eam in qua elicitur actus ille intensior, quia si in eadem non posset non procedere ab habitu, si habitus non impediatur supernaturaliter, quia ex una parte in habitu est sufficiens virtus ad id, & ex altera agens in eodem instante, in quo primo est potest agere & producere, ac proinde habitus quoad eam intensiōnem non esset præmium, nec actus secundum eam intensiōnem mereretur illam intensiōnem habitus, quia principium meriti non cadit sub ipsum meritum.

Et ita habitus infusus Charitatis augetur actibus Charitatis, quo ad totam intensiōnem ipsorum, ut incertum sit, an infundantur tot gradus habitus, quot sint actus ob quos infunditur? Verisimilius tamen est pauciores gradus ipsius habitus infundi, quia habitus est essentialiter perfectior quam actus, ac proinde verisimilius est, quod minor intensio habitus sit sufficiens præmiū maioris intensiōnis actus, & quod sit sufficiens ad connaturaliter eliciendum actum intensiorem.

Quod autem habitus infusus Charitatis post multum tempus euadat valde intensus non est mirum, nec est censendum incredibile ob rationem dictam.

DIFFICULTAS IX.

Utrum intensio habitus infusi Charitatis, qua confertur ob actus ipsius Charitatis, statim conferatur?

CONVENIUNT Theologi, augmentum intensiōnum habitus infusi Charitatis quod confertur ob actus intensiores Charitatis, statim conferri, tam illud quod confertur in præmium, quam quod confertur ad connaturaliter eliciendum, actum quoad intensiōnem ipsius excedentem intensiōnem, & virtutem habitus præexistentis, quia ad hoc posterius conferendum statim, nulla melior occasio esse potest, quia absque eo non elicietur actus ille connaturaliter quoad dictam intensiōnem excedentem. Et ad augmentum illud prius, statim conferendum adest sufficientissima ratio, quia ex una parte augmentum illud est præmium proprium viatorum, quod in statu viæ adipisci possunt, & ex altera parte, nulla potest esse melior dispositio ad illud adipiscendum quam actus Charitatis habitu illo præexistente intensior, ergo statim confertur.

Est tamen difficultas, an augmentum intensiōnum habitus infusi Charitatis, quod confertur ob actus Charitatis æquales, & remissiores (qui nomine actuum remissorum comprehenduntur) detur statim.

Scotus in 4. dist. 27. & 22. quæst. 1. & plures Thomistæ docent, dictum augmentum non dari statim, sed dari, aut in ingressu gloriæ, ut volunt Scotus, & alij, aut quando elicitur actus Charitatis habitu ipso intensior, & aliter nunquam dari, ut non pauci volunt; imò ex his qui docent tantum dari in ingressu gloriæ, non conveniunt, quia nonnulli existimant dari in ingressu gloriæ si post actus remissos eliciatur aliquis actus intensior ipso habitu, & nunquam dari si non eliciatur talis actus, Scotus vero docet dari in ingressu gloriæ, quamvis non eliciatur actus habitu intensior.

Quod autem augmentum intensuum habitus infusi Charitatis debitum actibus remissis Charitatis non detur statim. Probat, quia actus supernaturalis respectu sui habitus infusi in hac vita non tantum se habet ut meritum illius, sed etiam ut dispositio ad illum, sed ad intendendum habitum requiritur dispositio intensior, sicut etiam ad intendendum alias qualitates; ergo augmentum intensuum, habitus infusi Charitatis debitum actibus remissis Charitatis, non confertur in hac vita; quia in ea non sufficit meritum ad id, sed etiam requiritur dispositio, quae in casu praesentis difficultatis deficit; sed tantum confertur in alia vita in qua sufficit quod praecesserit meritum, & non requiritur dispositio.

Gab. verò in 4. dist. 14. q. 3. art. 3. dub. 3. Maior. dist. 22. quest. 1. Soarez opusculo de remissione meritorum disp. 2. sect. 3. Egidius disp. 8. dub. 9. Tuerian. disp. 68. dub. 4. & Vazquez 1. 2. disp. 220. docent: augmentum intensuum habitus infusi Charitatis ob actus remissos statim conferri: & merito quia ex una parte iustus eis actibus remissis Charitatis de condigno meretur augmentum illud, ut diximus dist. 7. & ex altera parte status viatoris est accommodatus ad dictum premium obtinendum, ergo statim confertur a Deo absq; dilatione aliqua, quia non est causa aliqua ob qua differatur, quia si aliqua maxime quia deficeret dispositio ad id, ad id autem nulla deficit dispositio necessaria, quia ad recipiendum a Deo, qui liberalissimus est, premium accommodatum alicui statui, non est necessaria alia dispositio quam in eo statu mereri illud de condigno, & absque fundamento aliud requiritur. Vnde falso assumunt aduersarij ad intensionem habitus infusi Charitatis conferendum a Deo praeter meritum de condigno requiri aliam dispositionem: imo ad intendendas alias qualitates non requiritur dispositio aliqua, quia sufficit capacitas subiecti, & virtus agentis potentis intendere eas qualitates, & ad subiectum applicari. Et ob rationem dictam, augmentum intensuum habitus Charitatis infusi, ob actus aliarum virtutum, quamvis valde remissos statim a Deo confertur.

Ita tamen augmentum intensuum habitus infusi Charitatis

tatis

tatis statim confertur ob actus meritorios illius sine Charitatis, sine aliarum virtutum, ut non conferatur in eo instanti, aut tempore, in quo fit opus, sed immediate post, quia in eo instanti, aut tempore collatum, esset principium ipsius actus meritorij, aut physicum ipsius actus Charitatis, quia haberet virtutem ad id, aut morale actum aliarum virtutum conferendo eis valorem ad meritum, ac proinde non posset conferri ut premium eorum, quia principium meriti nequit esse premium talis meriti.

DIFFICULTAS X.

Utrum habitus infusus Charitatis possit a Deo augeri in infinitum?

SCOTVS In 3. d. 13. q. ad 1. quest. Ricard. art. 1. quest. 2. Bonau. in 1. disp. 17. 2. part. dist. 64. & Caier. quest. 24. art. 7. docent habitum infusum Charitatis non posse in infinitum augeri de potentia Dei absoluta; sed habere terminum finitum, ultra quem augeri nequeat. Quod generaliter significare videtur Aristoteles 8. physicorum tex. 74. dum ait motum alterationis non posse procedere in infinitum, & lib. 2. de anima, cap. 4. dum ait omnia, quae natura constant habere terminum magnitudinis, & accretionis.

Dissentunt tamen praedicti Doctores in explicando unde proveniat quod dictus habitus nequeat in infinitum intendi: quia Scotus, & Caieranus existimant id illi convenire ratione sui, seu ex sua natura; quia sicut habet determinatam, seu limitatam naturam, & speciem, ita & determinatam, & limitatam intensionem. Ricardus vero, & Bonaventura existimant id convenire dicto habitui, ratione subiecti ipsius nempe voluntatis, quia voluntas est finita in essendo, ac proinde etiam in capacitate, ut non possit recipere habitum, nec actum infinitum, quia capacitas est res ipsa indistincta ab essentia, & natura voluntatis.

S. Thom. verò, quest. 24. art. 7. & ibidem Bañez & Arag. Becan. cap. 22. quest. 4. Vazq. 3. d. disp. 47. Soar. disp. 22. sec. 2. Egid. disp. 22. dub. 3. & Granado tra. 3. disp. 2. docent habitum infusum Charitatis posse de potentia Dei absoluta in

infi-

infinitum augeri absque termino, seu limite; & merito, quia ex nullo capite repugnat dictum habitum in infinitum absque limite augeri imò fieri infinitum in actu, quia in primis non repugnat ex parte ipsius habitus quamuis sit finitus in essendo, seu in perfectione essentiali, quia augmentum quoad intensionem non extrahit illum à ratione finiti in essendo, seu in perfectione specifica, & essentiali, ut patet, quia intensio fit intra eandem naturam: nec repugnat quia habitus habeat gradus individualiter subordinatos, & dissimiles, vel quia non habet hanc subordinationem, & dissimilitudinem, vel quia non obstat dicto augmento, ut de habitu gratiæ in Christo dicimus tract. de Incarnat. disp. 7. diff. 4. nec repugnat ex aliquo alio proprio ipsius habitus Charitatis, ut dicimus, in eodem tractatu, diff. 5. de habitu gratiæ, qui non distinguitur à dicto habitu Charitatis, vel si distinguitur, tamen quoad hoc, est eadem ratio utriusque; nec repugnat ex parte voluntatis, quamuis sit finita in essendo, seu in perfectione essentiali, quia voluntatem posse maiorem, & maiorem gratiam absque limite recipere, imò infinitam in actu non extrahit ipsam voluntatem ab ea finitate (sicut nec ipse habitus extrahitur à sua finitate in essendo, ob infinitam intensionem sui) quia non requiritur maior capacitas essentialis, seu specificæ ad recipiendos infinitos gradus quam ad unum eiusdem speciei cum infinitis. Et sane si habitui infuso Charitatis ratione sui non repugnat dictum augmentum non repugnat ratione sui subiecti, nempe voluntatis, quia dictus habitus est accidens, quod in quocumque augmento possibili exigit esse in subiecto creato: unde habitus infusus Charitatis non solum extra subiectum potest in infinitum crescere: imò fieri infinitus in actu, sed etiam in subiecto, imò magis connaturaliter quam extra subiectum.

Quod autem voluntas, & intellectus ut instrumenta Dei possint elicere actus intensiores, & intensiores sine limite, imò intensos infinitum in actu, constat ex dictis à nobis, diff. illa 4.

Aristoteles ergo 8. physicorum tex. illo 74. dum ait. Motum alterationis non posse procedere in infinitum, tantum loquitur de alteratione proveniente ab agente naturali, ut

causa

causa principali, secus est de proveniente à Deo, & lib. 2. de Anima cap. illo 4. Etiam loquitur de augmento, & accretione quantitativa viuentium proveniente à principio intrinseco ipsorum.

DIFFICULTAS XI.

Vtrum habitui infuso Charitatis prefixus sit aliquis terminus in hac vita ex lege Dei?

BEGARDI, Et Beguini errarunt existimantes hominem posse in hac vita ad tantam perfectionem gratiæ, & Charitatis peruenire, ut nequeat amplius in ea proficere, quod significare videtur Augustinus in Enchir. cap. 121. dū ait: *Minuetur autem cupiditas Charitate crescente donec veniat hic ad tantam magnitudinem, qua maior esse non possit.* Quod etiam ratione probant, quia alias purus homo posset peruenire, ad tantam gratiam, & Charitatem quantam habuit Christus: imò, & ad maiorem, quia gratia, & Charitas Christi fuit finita, ut diximus tract. de incarnat. disput. 7. diffinit. 4.

Nihilominus Catholici conveniunt hominem in hac vita semper posse proficere in gratia, & Charitate, quod definiuit Clemens V. in Concilio Viennensi, & refertur in Clementina ad nostrum de hæreticis: & significatur in Scriptura dum in ea excitamur ad augmentum perfectionis, & Charitatis, Ecclesiastici 18. *Ne verearis usque ad mortem iustificari.* Et ad Philip. 3. *Quæ retro sunt obliuiscens, ad ea, quæ priora sunt extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad præuium supernæ vocationis in Christo Iesu.* Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus; & Apocal. ultimo. *Qui iustus est, iustificetur adhuc.* Quod etiam aperte docet August. serm. 15. de verbis Apostoli sub finem. In Enchirid. autē capit. illo 121. ubi indicare videtur Charitatem posse ad tantam perfectionem peruenire ut maior esse non possit, loquitur de perfectione extrinseca quoad ostensionem videlicet, seu quoad

cx.

exhibitionem operis externi, quando scilicet omnia, etiam vitam, propter Deum contemnimus, iuxta illud Ioann. 15. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.*

Et ratione Theologica constat, quia nullus est purus viator, qui quantumvis perfectissimus, sit non possit amplius, & amplius bene operari, & Sacramenta recipere si ei non deficiant auxilia diuina, quæ nulli, quia perfectissimus sit, deficiet, bonis autem operibus in statu iusticie factis, & Sacramentis in eo receptis, sanctitas, & Charitas crescit, ergo nullus est viator, qui ex eo quod perfectissimus sit, non possit amplius crescere, etiam si aliquando nequeat ex defectu auxiliorum, quia aliquando pro ultima vite periodo non conferantur auxilia, quia non semper conferuntur usque ad instantes mortis, accretio tamen, seu intensio gratiæ, & Charitatis ad quæ lege ordinaria peruenire potest, est finita, quam non excedet, etiam si non raro posset excitatus diuinis auxiliis sufficientibus, quibus non respondet.

Habitu ergo infuso Charitatis in quolibet iusto præfixus est lege Dei aliquis terminus in hac vita, quem iustus non excedet, etiam si aliquando possit antecedenter excedere.

Ad rationem autem Begardorum, & Beguinarum Respondemus, quod etiam si de potentia Dei absoluta ab omni lege, & decreto purus viator posset ad tantam gratiam habitalem, & Charitatem, quantum habuit Christus, imò, & ad maiorem, peruenire, ut diximus tract. de Incarnat. disp. 7. dist. 6. Nihilominus supposita breuitate vite, & suppositis limitatis auxiliis, quæ de facto Deus confert puris viatoribus, nullus quantumvis continue crescat in gratia, & Charitate perueniet, nec peruenire poterit ad tantam, quantum habuit Christus, ut ibidem diximus: imò nec ad tantam, quam habuit Beatissima Virgo.

DIFFICULTAS XII.

Utrum habitus infusus Charitatis possit minui quoad intensiorem?

CONVENIUNT Theologi, habitum infusum Charitatis posse de potentia Dei absoluta minui quoad inten-

sionem

sionem, seu remitti, sicut etiam potest ab ipso augeri quoad intensiorem, seu intensiorem, quia habitus iste habet suos gradus intensiōis, ex quibus Deus potest aliquos corrumpere, & reliquos conservare.

Est ergo difficultas, an de facto minuat, seu remittatur circa quam conveniunt Theologi non minui per peccata mortalia, quia per hæc, omnino corrumpitur, siue physice, siue moraliter de quo postea.

Punctum ergo difficultatis in eo est, an habitus infusus Charitatis minuat, seu remittatur de facto per peccata venialia.

Glossæ canentes sunt de penitentia d. 1. & Dionis. Carthusianus in 1. dist. 17. q. 9. partem affirmativam tuerentur quam Victorius in relectione de augmento Charitatis p. 2. probabiliter existimat; & id significare videntur Aug. ser. 41. de Sanctis, & Greg. p. 3. Pastor. admonit. 34. dum plura peccata venialia comparant pluribus guttis, aut arenis implentibus, ac mergentibus navim. Et indicari videtur Ecclesiast. 19. dum dicitur. *Qui spernit modica paulatim decidet.* Nempe ex gratia, & Charitate Dei. Et Apoc. 2. dicitur accusatur Episcopus Ephes. & admonetur quod sit memor unde exciderit quod dictum videtur de casu ab intensiōe Charitatis.

Et ratione probatur quia quilibet actus bonus iusti quavis levis augeat habitum infusum Charitatis, ut diximus dist. 8. Ergo quilibet actus malus illius, quamvis levis, seu venialis diminuet habitum infusum Charitatis, quia contrariorum eadem est ratio.

S. Th. 2. 2. q. 24. art. 10. & ibidem eius interpretes, & communiter scholastici in 1. dist. 17. partem negativam tradunt, & merito, quia peccata venialia non diminuant habitum infusum Charitatis, & gratiæ physice, quia physice non opponuntur illi, quia habens peccatum veniale potest habere habitum infusum Charitatis, & gratiæ, & in eo amplius, & amplius crescere absque destructione illius venialis: nec illum diminuant moraliter, seu demeritorie, quia diminutio dicti habitus est poena excedens culpas veniales, quia dictus habitus est ius ad gloriam, ergo Deus, qui non punit ultra condignum, non diminuit dictum habitum ob peccata venialia. Et confirmatur, quia si peccata venialia diminuerent habitum infusum

Cha-

Charitatis, & gratiæ, tandem illū omnino destruerent quod est absurdum, antecedens autem constat in primis, & simili- in alijs qualitatibus, quæ si a contrario remittuntur possunt ab eo tandem destrui: deinde quia habitus infusus gratiæ, & Charitatis est finitus quoad gradus aliquotos, seu determi- natos, ergo si per quodlibet peccatum veniale auferretur ali- quis gradus determinatus qualis auferri debet per peccatū veniale, si per illud aliquid auferretur, quia est malum determi- natum, tandem per aliquod peccatum veniale poterit om- nino corrumpi.

Quod si respondeas peccatū illud aliās veniale, quo om- nino destrueretur habitus gratiæ, & Charitatis fieri morta- le, quia priuat hominem omni gratia, & vita animæ, ac pro- inde sola peccata venialia non destruerent omnino habitum gratiæ, & Charitatis. Contra responsionem est, quod si illud peccatum aliās est veniale non fieret mortale, quia priuaret omni gratia, quia esse in gratia saltem extra articulum mor- tis non est sub præcepto, ac proinde peccatum aliās veniale non fieret mortale ex eo quod omnino destrueret gratiam, quia ex eo non fieret aliquid contra præceptum: & quamvis fieret mortale non destrueret gratiam ratione malitiæ gra- uis, sed ratione malitiæ leuius, quam aliās ex obiecto, aut aliū de haberet, quia ratione huius destrueret, & quia destrueret, ab hac destructione tanquam ab effectu acciperet malitiam grauem, unde malitia veniali, seu leui, omnino destrueretur gratia, quod est absurdum. Accedit quod iustus quolibet pec- cato aliās veniali peccaret mortaliter, quia iustus ignorat, an habeat maiorem gratiam, quam per vnum veniale possit omnino destrui, ac proinde quolibet peccato veniali se ex- poneret periculo amittendi omnem gratiam, quo peccaret mortaliter.

Augustinus verò, & Gregorius ubi supra dum plura pec- cata venialia comparant pluribus guttis implentibus, & mergentibus nauim, tantum significant quod sicut plures gutta implent formaliter nauim, & eam formaliter, aut po- tius efficienter mergunt, ita etiam plura peccata venialia nos mergunt, & occidunt spiritualiter non formaliter, nec efficienter, sed dispositiue (quamuis non infallibiliter) quia

dispo-

disponunt ad mortale (quamuis non infallibiliter) quo ani- ma formaliter mergitur, & occiditur. Quomodo autem dis- ponat ad mortale dicimus tractatu de peccatis, disp. 9. dif. 4. & eodem modo intelligitur illud Ecclesiastici 19. *Qui spernit modicam paulatim decidet.* Et in altero testimonio Apoc. 2. est sermo de casu non ab intensione Charitatis, sed a feruore qui impeditur venialibus.

Et ad rationem concedimus antecedens, & negamus con- sequentiam, est enim dispar ratio inter opus bonum iusti, & inter peccatum veniale, siue iusti, siue peccatoris, quia quod- libet opus bonum iusti, utpote obsequium Filij Dei, est di- gnū augmenti gloriæ, ac proinde etiam gratiæ, & Charita- tis, quæ est ius ad gloriā. Peccatū vero veniale ex eo quod sit iusti non eleuatur ad dignitatem altioris pænæ, nempe diminutionis habitus gratiæ, & Charitatis, quia nunquam est, nec fit dignum tanta pænā, diminutione videlicet iuris ad gloriā, & ipsius gloriæ.

DIFFICULTAS XIII.

Utrum habitus infusus Charitatis possit amitti?

IOVINIANVS, Vt refert Hieronymus lib. 1. contra ipsum Iovinianum, cap. 2. errauit docens, iustitiā, & Cha- ritatem numquam amitti, quem secutus est Caluinus lib. 3. institut. cap. 2. § 11. quod indicari videtur in varijs Scrip- turæ testimonijs. Cantic. 8. *Aquæ multæ non poterunt extingue- re Charitatem.* Ioan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt, & nemo rapiet eas de manu Patris mei.* Ad Rom. 8. *Certus sum quia, nec mors neque vitæ, nec creatura alia poterit nos separare a Charitate Dei,* 1. ad Cor. 13. *Charitas nunquam excidit,* 1. Ioan. 3. *Qui natus est ex Deo non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.*

Conueniunt tamen Catholici gratiā, & Charitatem pos- se amitti, & de facto amitti per peccatum mortale, quod dif- finitur in Trident. sess. 6. cap. 15. & 16. & can. 23. & idem sup- ponitur cap. 14. & significatur Ezechiel. 18. *Cum auerterit*

Z

se

354 *Disp. II. De habitu Charitatis.*

se iustus à iustitia sua. & fecerit iniquitatem morietur in illa. Ad Galat. 5. *Euacuati estis à Christo, à gratia excidistis.* Et ad Hebræos 6. *Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, & participes facti sunt Spiritus Sancti, & prolapsi sunt.* Et in Scriptura supponitur, id contigisse multis, nempe Adamo, Dauidi, Salomoni, Iudæ, Petro, & alijs, qui aliquando fuerunt iusti, & postea ceciderunt à iustitia, & Charitate.

In eo ergo testimonio Cantic. 8. adducto pro Ioviniano, & Caluino, tantum significatur efficaciam Charitatis esse tantam, ut nullæ tribulationes eam possint destituere si eam habens non succumbat libere. Et in testimonio Ioan. 10. sermo est de prædestinatis quos Deus ita fouet auxilio gratiæ suæ, ut tandem sint saluandi, quod non tollit eos antecedenter posse amittere gratiam, & Charitatem, & damnari. Et in testimonio ad Roman. 8. idem fere continetur sensus quod scilicet prædestinati non possint consequenter separari à Charitate Christi, quamuis possint antecedenter quantum est ex parte ipsorum. Et in eo testimonio 1. ad Cor. 13. tantum significatur Charitatem etiam in statu Beatitudinis perferuare, & non Fidē nec Spem. Et in eo testimonio 1. Ioan. 13. tantum continetur sensus compositus, quasi Ioannes dicat iustum dum perferuat iustus, non posse peccare mortaliter, quia quolibet peccato mortali amittitur iustitia, & Charitas.

DIFFICULTAS XIV.

*Utrum habitus infusus Charitatis destruat
tur quolibet peccato mortali?*

MICHAEL Baius damnatus in Bulla Pij V. & Gregorij XIII. docuit gratiam, seu Charitatem posse esse simul cum peccato mortali: & Lutherus, tantum amitti peccato quo quis non credit certo se esse iustum.

Catholici tamen conveniunt, gratiam, seu Charitatem destrui quolibet peccato mortali, quod diffinit Tridentinū sel. 6. c. 13. & Can. 27. & oppositus error damnatur, in Bulla dicta. Et id significatur Iacobi 2. dum dicitur: *Quicumque*

totam

Difficultas XV.

355

totam legem seruauerit, offendat autem in vno factus est, omnium reus, id est, absolute, & simpliciter fit transgressor legis, & consequenter inimicus Deo, & dignus æterno supplicio. Et 1. ad Corint. 6. dum exclusio à Regno cælorum tribuitur cuilibet ex varijs criminibus, quæ ibi assignantur, reliquorum autem est eadem ratio, & id amplius constabit ex dicendis difficultate sequenti.

DIFFICULTAS XV.

Quomodo habitus infusus Charitatis expellatur per peccatum mortale?

CONVENIUNT Theologi, habitum gratiæ, & Charitatis, moraliter, seu demeritorie expelli per peccatum mortale, quia peccatum mortale, utpotè offensuum grauius Dei dignum est destructione gratiæ, & Charitates, quæ efficiunt Dei amicum, & ipsi charum.

Est tamen difficultas an etiam expellatur physice, seu ex natura rei.

Bonau. in 3. d. 31. art. 1. q. 1. Dur. q. 1. Lorca sel. 3. disp. 22. Aegid. disp. 22. dub. Adamus quæst. 2. dub. 6. & Becan. cap. 22. quæst. 6. Partem negatiuam tuentur, quia ratio formalis peccati est moralis: imò & rationis, ergo nequit physice, & à parte rei expellere gratiam, & Charitatem, sed tantum moraliter, & demeritorie: & confirmatur, quia peccatum mortale, & veniale sæpe sunt eiusdem speciei, & rationis in esse naturæ, & in esse malitiæ, ut contingit in peccato mortali, & veniali furti, sed peccatum veniale non expellit gratiā, & Charitatem ex natura rei, ergo nec mortale.

Calet ver. 3. & Aragon. quæst. 34. art. 2. Turrianus disp. 7. dub. 4. Granado tract. 4. disp. 3. Medina & Zumel. 1. 2. q. 113. art. 2. & Vazq. disp. 91. & 204. partem affirmatiuam tradunt, & merito, quia gratia, seu Charitas sua natura efficit iustum, & amicum Dei, ut late dicitur in tractatu de gratia, & peccatum mortale sua natura efficit iniustum, & inimicum Dei, impossibile autē est aliquē esse simul iustum, & iniustum, amicum, & inimicum Dei, quia quodammodo inuoluunt contradictionē

Z 2

sicut

sicut effectus formales quos præstant modus existendi per se, & modus existendi in alio, & relatio æqualitatis, & relatio inæqualitatis respectu eiusdem, ergo gratia seu Charitas, & peccatum mortale sua natura, seu physice pugnant, & sunt impossibilia, ergo gratia, seu Charitas ex natura rei, seu physice expellitur per peccatum mortale, & contra peccatum mortale per gratiam, seu Charitatem.

Ita tamen gratia, seu Charitas expellitur ex natura rei per peccatum mortale, ut non expellatur efficienter, seu in genere cause efficientis per illud, quia peccatum mortale non producit efficienter aliquid, quo expellat gratiam, seu Charitatem, sed tantum expellitur formaliter, seu in genere cause formalis per illud, quia tantum expellit illam, quia est impossibile formaliter cum illa in eodem subiecto: ipse tamen peccator suo peccato mortali expellit illam efficienter, quia peccatum mortale quo expellitur formaliter est effectus, aut effectus ipsius peccatoris tanquam efficientis, si peccatum est commissionis, aut quasi efficientis si peccatum est omissionis.

Ad rationem ergo aduersariorum concedimus rationem formalem peccati esse moralem, imò & rationis, negamus tamen peccatum mortale, seu grave non expellere physice, & a parte rei gratiam, seu Charitatem, quia non expellit media ratione formali peccati, sed medio fundamento ipsius rationis formalis, seu media malitia fundamentali, nempe medio actu contra rationem aduertenter facto (nomine actus etiam comprehendendo omissionem) quia medio isto fit quis formaliter obiectum displicentiae Dei, ipsi inimicus, & iniustus, ut dicimus tract. de peccatis, disp. 1. dif. 5. & ad confirmationem concedimus, peccatum mortale; & veniale sæpè esse eiusdem speciei, & concedimus peccatum veniale, non expellere ex natura rei (imò nec demeritorie) gratiam, seu Charitatem; negamus tamen peccatum mortale non expellere illam ex natura rei, ob discrimen inter mortale, & veniale, quia mortale ob sui gravitatem fundamentalem, est forma efficiens Deo inimicum, & iniustum, qualis non est peccatum veniale, quamvis eiusdem speciei cum mortali, & ideo mortale est ex natura rei impossibile cum gratia, & Charitate, & eam expellit, & non peccatum veniale.

Quod

Quod autem peccatum mortale sit forma physice, seu ex natura rei expellens gratiam, & Charitatem non obstat, ut etiam eam expellat demeritorie (sicut in principio difficultatis diximus expellere) quia quod sit talis forma, non tollit quod sit actio libera graviter offensiva Dei, quæ eo ipso est demeritoria conservationis cuiuscumque boni à Deo facti, præsertim gratiæ, & Charitatis efficientis formaliter amicum, & charum Deo.

DIFFICULTAS XVI.

Utrum peccatum mortale possit esse simul cum habitu Charitatis, & gratia?

CONVENIUNT Theologi (contra Michaellem Baium damnatum in Bulla Pij V. & Gregorij XIII. contra eum edita) peccatum mortale de facto non esse, & ex lege ordinaria non posse esse simul tempore cum gratia, & Charitate; quod satis significat Trid. sess. 6. c. 7. dum iustificationem tribuit Charitati, & ait: iustificationem esse remissionem peccati, & sanctificationem esse renouationem interiorem. Et id significatur in scriptura dum in eadicitur: quod diligens Deum diligetur ab ipso, si autem diligens Deum perseveraret in peccato mortali non diligeretur à Deo.

Est tamen difficult. 1. an peccatum mortale & gratia, seu Charitas possint ex lege ordinaria esse, & de facto sint simul in eodem instanti temporis.

Lorca 1. 2. sect. 6. disp. 40. & 2. 2. sect. 6. disp. 22. docet de facto peccatum mortale, & gratiam, seu Charitatem esse simul in eodem instanti temporis, quia prius est hominem peccare mortaliter, quam spoliari gratia, & Charitate, quia peccatum mortale est causa physica, & etiam moralis ipsius spoliationis gratiæ, & ipsa spoliatio est effectus formalis physicus, & etiam moralis efficiens, quia spoliatio illius est in prænam ipsius peccati mortalis, causa autem physica formalis, & causa moralis efficiens prior est quam effectus, ergo peccatum mortale prius est in anima quam quod spoliatur gratia, ergo pro instanti, in quo fit, aut consummatur peccatum mortale sunt simul gratia, & ipsum mortale.

Z 3

Re-

Reliqui verò Theologi, dum absolutè docent peccatum mortale, non esse, nec ex lege ordinaria posse esse simul cum gratia, & Charitate, significant non esse, nec ex lege ordinaria posse esse simul in eodem instanti temporis cum gratia, & Charitate, & id exprimunt Turrian. disp. 72. dub. 6. & Lessius disp. 22. dub. 11. & meritò quia ex vna parte peccatum mortale, & gratia, seu Charitas vere opponuntur, & sunt impossibilia, imò non tantum demeritoriè, sed etià physicè, & ex natura rei, vt diximus dis. 15. & ex altera parte vt vnum oppositum expellat alterum, sufficit, quòd expellens existat in eodè subiecto, absq; eo quòd sit necessariū quòd præ existat in instati, aut in duratione, sicut agens vt agat, & producat non est necessariū quòd præexistat in instanti, aut in duratione ante effectū: sol enim, in eodem instanti in quo est producit lumen, & lumen productū in instanti in quo est expellit tenebras, absq; eo quòd sit necessariū quòd sol præexistat ante lumen in instanti lumen ante tenebras, ergo peccatum mortale non est, nec ex lege ordinaria esse potest in eodem instanti cum gratia, & Charitate in eodem subiecto.

Ad rationem ergo Loræ respondemus concedendo peccatum mortale esse causam formalem physicam, & efficientē moralem expulsionis gratiæ, & Charitatis, & expulsionem ipsam, esse effectum illius: ex eo tamen solum fit peccatum mortale esse prius natura, quam dictam expulsionem, non tamen præexistere in instanti, sed potius esse in eodem cum ipsa expulsionem, quia causa, & effectus possunt esse simul in eadem duratione, & in eodem instanti, quamuis causa semper sit prius natura, quā effectus, quia esse prius natura aliquo, nihil aliud est quam esse id à quo illud aliquid dependet.

Secundò est difficultas, an peccatum mortale de potentia absoluta possit esse cum gratia, seu Charitate.

Scot. in 4. d. 16. q. 2. Gab. d. 14. Ocham. q. 3. Soar. tom. 4. in 3. part. disp. 9. & Agid. disp. 21. dub. 8. partem affirmatiuam tenentur, quia peccatum mortale non expellit physicè, & ex natura rei gratiam, seu Charitatem, sed tantum demeritoriè, ergo Deus pro sua voluntate potest conseruare gratiam, & Charitatem quamuis adueniat peccatum mortale: imò quamuis peccatū mortale physicè, & ex natura rei ex-

pellat

pellat gratiam, seu Charitatem poterunt esse simul de potentia Dei absoluta, quia etiam calor vt octo expellit ex natura rei frigus, & è contra, & tamen de potentia Dei absoluta possunt esse simul.

Aureolus verò in 1. d. 17. q. 1. art. 2. Capreol. art. 3. Turr. disp. 72. dub. 6. & Vazq. 1. 2. disp. 204. partem negatiuā tradunt, & meritò, quia ex vna parte peccatū mortale physicè, & ex natura rei est impossibile cum gratia, seu Charitate, & ex altera Deus nulla potentia potest efficere, nec conseruare peccatum mortale, ergo peccatum mortale adhuc de potentia Dei absoluta, nequit esse simul cū gratia, & Charitate: consequētia patet, quia vt esset simul necessitū erat, aut quòd peccatum mortale adueniens gratiæ præexistenti introducat à Deo, quia ipsū sua natura nequit introduci, nec à creatura perseuerante gratia, aut quòd peccatū mortale præexistens ante aduentum gratiæ conseruetur à Deo, adueniente gratia, quia ipsum ex se nequit conseruari nec à creatura adueniente gratia, in quo peccatum mortale, & gratia ex vna parte differunt à calore, & frigore ex altera, vt hæc possint esse simul de potentia Dei absoluta: quamuis ex natura rei sint impossibilia, & nō possint peccatū mortale, & gratia, quia scilicet Deus potest producere, & cōseruare calorem, & frigus non vero peccatū mortale, quamuis possit gratiam, ex quo constat ad posteriorem partem rationis aduersariorum: & ad priorem constat, eius antecedens esse falsum nempe peccatum mortale non expellere physicè, & ex natura rei gratiam, seu Charitatem.

DISPUTATIO III.

De obiecto Charitatis.

QUAMVIS Nomine Charitatis in hac disputatione comprehendamus actum, & habitum, præcipue tamē intelligimus actum, quia ipsi soli conuenit immediate habere obiectum: habitui vero ratione ipsius actus, ex eo quòd habitus est principium actus.

Z4

Ob-

Obiectum autem actus, & habitus voluntatis est duplex alterum formale, seu *quo* nempe motuum formale, ob quod diligitur obiectum materiale: alterum materiale nempe, id quod diligitur actu ipso voluntatis, & obiectum materiale est duplex: alterum *cui*, nempe persona cui concupiscimus bonum, siue ex benevolentia ipsius, siue ex benevolentia alterius personae, & alterum *quod* nempe bonum ipsum quod personae concupiscimus, & sicut in actu voluntatis est duplex respectus, alter benevolentiae ad personam, cui ex benevolentia, concupiscimus bonum, & alter concupiscentiae ad bonum concupitum personae, ita etiam in eo est duplex obiectum materiale, & duplex obiectum formale, seu motuum, quia idem actus voluntatis prout habet rationem benevolentiae habet pro obiecto materiali personam benevole dilectam, & pro formali bonitatem ipsius personae: & prout habet rationem concupiscentiae, habet pro obiecto materiali rem ipsam personae concupitam, & pro formali bonitatem ipsius rei: ideo enim benevole diligimus personam quia est bona, & ideo concupiscimus illi rem aliquam, quia ea est ei bona: obiecto vero materiali *cui*, quod non diligitur benevole, ut quando homini concupiscimus aliquod bonum, quia homo est aliquid Dei, ob bonitatem Dei non correspondet aliquod proprium motuum, seu obiectum formale, sed tantum illud quod est proprium personae, ob cuius bonitatem ei aliquid concupiscimus, ut in exemplo adducto obiectum formale correspondens homini est, non bonitas ipsius hominis, sed bonitas Dei, ob quam ipsi homini concupiscimus bonum.

DIFFICULTAS I.

Quod sit obiectum formale Charitatis?

CONVENIUNT Theologi Deum, ut summe bonum, seu perfectum in se, seu integrum non defectuosum in ratione entis, & quasi physice, seu summam Dei bonitatem, & perfectionem, & integritatem in ratione entis, & quasi physicam coalescentem ex omni ratione entis tam absolute quam relativa, qua Deus est summe perfectus in se, & integer non defectuosus quasi physice, esse motuum, seu obiectum formale Charitatis Theologicae, quia Charitate Theologica

dili-

diligimus Deum, non ut nobis bonum, sed amore concupiscentiae, sed amore benevolentiae, & ut in se bonum, seu perfectum, seu integrum, & propter ipsum: summa ergo Dei bonitas, seu integritas est obiectum formale, seu motuum Charitatis Theologicae, non summa bonitas, ut ea est nobis bonus, quia ut sic est motuum, seu obiectum formale amoris concupiscentiae, sed ut ea est in se summe bonus & perfectus, & integer physice omni ratione entis in eo reperta, tam absoluta quam relativa; non quod omnis ratio in Deo reperta semper expressè concepta moueat ad amorem Dei, quia raro aut nunquam id contingit, sed in confuso concepta, ut scilicet est integritas, & perfectio Dei, à qua Deus est in se perfectus Deus, seu qua Deus Hispanus, *Es lo que es.*

Non negamus actum virtutis gratitudinis elicitum ob beneficia à Deo accepta posse extrinsecè imperare actum Charitatis Theologicae erga Deum (sicut actus Charitatis potest imperare actum martyrij, qui est virtutis fortitudinis) beneficia tamen à Deo accepta non sunt motuum immediatum, & quasi intrinsecum actus Charitatis Theologicae, de quo disputamus, sed tantum dicta bonitas quasi physica Dei, est autem hac bonitas Dei motuum, seu obiectum formale actus Charitatis Theologicae, ut actus iste habet rationem benevolentiae respectu Dei, quae in ipso actu, est secundum rationem nostram principalior, & ultima, & constitutiva illius: motuum vero eiusdem actus, ut habet rationem concupiscentiae est bonitas rei quam Deo, siue mediate, siue immediate concupiscimus, quia bonitate ipsius rei mouemur ad eam concupiscendam Deo, quem benevole diligimus: unde in quocumque actu Charitatis Theologicae est duplex motuum, seu obiectum formale, sicut in eo est duplex respectus, alter benevolentiae respectu Dei, & alter concupiscentiae respectu rei volitae. Ita tamen bonitas diuina est obiectum formale Charitatis Theologicae, ut habet rationem benevolentiae, quae in actu ipsius, est ultima, & constitutiva, ut ipsa sola sit obiectum formale, quia Charitate Theologica solus Deus diligitur dilectione benevolentiae, ad quam sola bonitas diuina absque consortio alterius mouere potest.

Ita

Ita tamen bonitas physica Dei coalescens ex omni ratione entis in Deo reperta, tam absoluta, quam relativa; qua Deus est in se physice integer perfectus, seu completus, & physice bonus, non defectuosus, est obiectum formale, seu motuum actus Charitatis (& mediate etiam ipsius habitus) ut nulla ratio Dei seorsim, verbi gratia, omnipotentia, aut veracitas sit obiectum formale sufficiens illius, quia quamvis quilibet ratio Dei iuvet nostro modo concipiendi ad bonitatem, seu integritatem physicam. Dei, & ideo quilibet possit dici perfectio, quasi partialis, nulla tamen est integritas, seu bonitas Dei, qua Deus sit physice integer & perfectus, seu quasi completus, & bonus non defectuosus, actus autem Charitatis, seu benevolentia Dei, quo Deus benevole diligitur: est ob bonitatem physicam, seu ob perfectionem, seu quasi completionem physicam Dei, Hispanice: *Por quien Dios es, o por lo que Dios es*: & non est ob quamlibet rationem seorsim ad id conducentem, imò nec ob omnes alias una deficiente, quia Deus una ratione deficiente non esset physice bonus, sed malus, seu defectuosus: omnipotentia enim divina absque alijs non movet ad benevole diligendum Deum, sed ad sperandum aliquod donum ab ipso, & veracitas divina non movet ad benevole diligendum Deum, sed ad credendum ei loquenti.

DIFFICULTAS II.

Quod sit obiectum materiale Charitatis Theologicae?

CONVENIUNT Theologi obiectum materiale Charitatis Theologicae esse id, quod actus ipsius, & ob divinam bonitatem diligitur, nempe res quam concupiscimus personam, & persona ipsa, cui rem illam concupiscimus, ut quando Deo concupiscimus honorem ex complacentia ipsius Dei, tunc honor concupiscitur est obiectum materiale dicti actus Charitatis, & Deus ipse: honor obiectum mate-

riale

riale, quod & Deus obiectum materiale, cui: & quando proximo concupiscimus rectam vitam, quia proximus est factura Dei ex complacentia Dei, recta vita est obiectum materiale huius actus, & proximus ipse; recta vita obiectum materiale, quod & proximus obiectum male cui.

Vnde in quocumque actu Charitatis Theologicae (sicut in quocumque alio actu voluntatis) est duplex obiectum materiale: alterum ipse Deus, cui benevole concupiscimus aliquid, siue in se, siue in proximo: est enim Deus obiectum materiale, cui, ipsius actus Charitatis Theologicae, ut habet rationem benevolentiae, & bonum Deo concupiscitur, siue concupiscitur Deo in seipso, siue in proximo est obiectum materiale, quod ipsius actus Charitatis, ut habet rationem concupiscentiae; & quando bonum concupiscitur Deo in proximo, ut quando immediate concupiscitur proximo, quia proximus est aliquid Dei, etiam proximus est obiectum materiale cui non formaliter, sicut est Deus, sed materialiter, quia ei concupiscitur, non ob suam bonitatem, sed ob bonitatem Dei.

Obiectum ergo materiale Charitatis Theologicae, est Deus, & quaecumque creatura; Deus obiectum materiale cui, quia ipse ob suam bonitatem benevole diligitur ei aliquid concupiscendo: & creatura quaecumque illa sit, siue rationalis, adhuc peccatrix, & damnata, siue irrationalis tam substantialis adhuc proprium corpus, quam accidentaliter, adhuc ipsa Charitas, est, aut esse potest obiectum materiale quod, quia existentia cuiuscumque creaturae potest concupisci Deo, seu in obsequium ipsius, quia esse, seu existentia cuiuscumque cedit in gloriam Dei: imò creatura sit rationalis etiam est, aut esse potest obiectum materiale cui, quamvis tantum materialiter, quia ei potest concupisci aliquid bonum ob bonitatem Dei, quia creatura rationalis est aliquid Dei, & ideo bonum illud, eo ipso quasi concupiscitur Deo. Deus ergo non est obiectum materiale adequatum Charitatis Theologicae, sed in adequatum, principale tamen, seu primum: & Deus, & quaecumque creatura est obiectum adequatum illius.

Vnde proximus potest diligi Charitate Theologica, in

quo

At quando amatur proximo bonum aliquod ex com-
placencia ipsius, hic amor proximi non pertinet ad Charita-
tem Theologicam, quia non habet pro obiecto forma-
li, seu motiuo bonitatem Dei in se, sed pertinet ad aliam
virtutem inferiorem, seu inferioris speciei, quia habet pro
obiecto formali, seu motiuo bonitatem creatam ipsius pro-
ximi, quæ est infinite inferior bonitate increata Dei: quæ
virtus erga proximum potest dici Charitas erga proximum,
& beneficentia, quod etiam contingit in adoratione, qua
adoramus sanctos, qui si adorentur, quia sunt aliquid Dei,
ob excellentiam Dei, talis adoratio pertinet ad religionem,
qua adoratur Deus, quia dicta adoratione Deus adoratur
in sanctis. Si verò adorentur ob propriam sanctitatem, &
excellentiam, vt est propria ipsorum, talis adoratio perti-
net ad virtutem obseruantia: sacræ, quæ est inferior religio-
ne, vt diximus tractatu de Incarnat. disput. 20. diff. 8.

ficur excellentia propria sanctorum vtpote crea-
ta, & finita, est infinite inferior, quam ex-
cellentia Dei, vtpote increata,
& infinita.

Vnde proximum potest dñgñl Coluñe Theoloe
 in partem illius.
 Primarium: & Dñs, & quicunque creatus est obiectum
 Theologicæ, sed in abstractum, principate tantum, seu
 Dñs ergo non est obiectum materiale ad quatuor Charitas
 Dñs, & in bonum illud, eo ipso quod conceptibile est Dñs.
 Vnde ob hominem Dñp. in creatura rationalis est aliud
 tantum materiale, quia ei potest conceptibile aliud hoc
 tantum est, aut esse potest. (2.)

De praeceptis Charitatis.

DIFFICULTAS I.

*Utrum sit speciale praeceptum diligen-
di Deum?*

SUPPONIMVS Eſſe præceptum diligendi Deū,
vt conſtat ex illo Deuteronom. 6. *Dilige Dominum
Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &
ex tota fortitudine tua,* quod etiam refertur Matth. 22.
& additu: *Hoc eſt maximum, & primum mandatum.*

Hoc ergo supposito, circa difficultatē conueniunt. Doctores esse speciale præceptum negatiuum, non habendi odio Deum, quod est præceptum Charitatis Theologicæ: & est naturale, & diuinum: & etiam esse præceptum generale diligendi Deum sumpta dilectione, non pro effectu beneuolentiæ erga Deū, quæ dicitur affectiua, sed sumpta pro effectu ipsius affectus beneuolentiæ, nempe pro obseruatione mandatorū, quæ ex se est placita Deo, & dicitur dilectio actiua, seu operū, in quo sensu sumitur Ioan. 14. *Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me:* & ad Roman. 13. *Plenitudo legis est dilectio.*

Est tamen difficultas, an etiam sit præceptum speciale affirmativum diligendi Deum dilectione affectiva Charitatis Theologicæ?

Expositores sancti Thomæ quæst. 44. Soar. disp. 5. sect.
1. Vazq. de poenitentia, q. 90. art. 1. dub. 4. Lorca disput. 57.
& Ægid. disp. 24. dub. 2. quibus fauet sanctus Thomas art.
2. partem affirmativam tueretur: quod significare videtur
Christus Matth. 22. dum de præcepto diligendi Deum tra-
dito Deuter. 6. dixit esse maximum, & primum mandatum.

quod non esset verum, si non esset speciale & distinctum præceptum à reliquis, quia maximum & primum est in ordine ad reliqua.

Auctores tamen huius sententiæ non conveniunt in assignando tempus, pro quo dictum præceptum obliget, quia alij dicunt obligare pro primo instanti, vsus rationis perfecti: alij pro initio morali vsus rationis perfecti: alij pro diebus festis: alij semel in vita pro tempore ad arbitrium ipsius diligentis: alij semel pro quolibet anno: alij pro tempore, in quo adultus baptizatur: alij pro tempore, in quo sumitur Eucharistia: alij pro tempore quo quis subiturus est martirium, aut aggressurus est opus aliud bonum difficile: alij pro tempore, in quo quis aliquod magnum beneficium à Deo recipit: alij pro tempore, in quo quis audit aliquem blasphemantem contra Deum, & alij pro articulo mortis.

Maldonatus verò in Matth. 22. versu 39. Iansenius in concordia Evangelica cap. 81. & Ioannes Sancius disput. 1. num. 21. partem negativam, & non absque probabilitate tradunt, quibus maxime fauet Sanctus Thomas quæst. 44. art. 1. ad 2. & art. 4. ad 2. nec eis contrariatur in art. 2. quia in eo tantum intendit præcepta dilectionis Dei, & dilectionis proximi traditi, quasi specialia ob vulgus non percipiens ea esse inclusa in alijs præceptis, & non minus fauet Bernard. serm. 50. in Cantica, in illa verba: *Ordinavit in me Charitatem: dum ait: Est Charitas in actu est etiam in affectu, & de illa, quæ operis est purò datà esse legem hominibus, mandati-que firmatum, & id significatur Ioann. 14. & ad Roman. 13. dum dicitur, quod observantia mandatorum est dilectio Dei, quia eo ipso significatur præcepto diligendi Deum ubicumque tradito tantum præcipi dilectionem actiuam, seu observantiam mandatorum, quæ ex se est Deo placens, seu quod idem est præceptum diligendi Deum, non distingui à collectione præceptorum operum. Et confirmatur, quia nullo fundamento cogimur admittere dictum præceptum speciale affirmativum dilectionis benevolentie Dei ob ipsam actum dilectionis in eo sistendo, quia si aliquo, maxime verbis quibus Deut. 6. traditur præceptum dilectionis Dei, & quibus refertur Matth. 22. & Luca 6. eis tamen non cogimur ad id,*

quia

quia eis satisficit dilectione activa operum, seu observantia præceptorum aliorum operum, quia Deus actiue diligitur, quia id non incongruit contextui dicti cap. 6. Deut. quia in eo est sermo, & sæpè repetitus, de observantia omnium mandatorum Dei, nullius alius operis præcepti mentione facta, nisi dilectionis Dei, quo denotatur prædictis verbis, præcepti dilectionis, tantum præcipi dilectionem actiuam, seu observantiam omnium præceptorum nec id incongruit contextui Matth. 22. vbi dictum præceptum dilectionis Dei, & præceptum dilectionis proximi referuntur; dum post eorum relationem subditur: *In his duobus mandatis uniuersa lex pendet, & Propheta:* quasi Christus dicat tota lex reducit ad opera præcepta in seruitutem Dei, & in gratiam proximi, seu quasi dicat, in tota lege non sunt alia præcepta, nisi operum cedentium in seruitutem Dei, & in gratiam proximi, & ideo præceptum dilectionis Dei, dicitur à Christo Matth. 22. maximum, quia scilicet est Compendium omnium præceptorum, quia omnia etiam, quæ traduntur in fauorem proximi, traduntur in obsequium, & seruitutem Dei: & præceptum dilectionis proximi dicitur simile præcepto dilectionis Dei, quia etiam est Compendium aliorum (quamuis non omnium) eorum videlicet, quæ traduntur in gratiam proximi: & præceptum dilectionis Dei, dicitur primum comparatione præcepti dilectionis proximi, & hoc dicitur secundum comparationem præcepti dilectionis Dei, quia hoc est dignius præcepto dilectionis proximi.

Dicitur autem Deus diligi dilectione activa ex toto corde quando nihil admittitur, quod ipsi Deo displiceat.

Addimus, quod quamuis non sit præceptum speciale affirmativum dilectionis benevolentie Dei, ob ipsam actum dilectionis in eo sistendo: est tamen obligatio eliciendi actum dilectionis benevolentie Dei, orta ex præcepto negativo non habendi odio Deum, quando adest periculum succumbendi urgenti tentationi odij Dei, nisi eliciatur actus dilectionis benevolentie Dei, ut contingere potest, quia tunc ex eo præcepto negatiuo oritur obligatio eliciendi actum dilectionis benevolentie Dei, non ob ipsam actum dilectionis, sed ob non habendum odio Deum, ad quod actus ipse est tunc necessarius, quia ex præcepto alicuius finis,

non

non tantum oritur obligatio obtinendi finem, sed etiam apponendi medium necessarium ad illum finem, praedicta autem obligatio eliciendi actum dilectionis benevolentiae Dei, est propria, & per se virtutis Charitatis Theologicae, quia oritur ex dicto praecepto negativo, quod est proprium, & per se virtutis Charitatis: & quia haec obligatio eliciendi hunc actum dilectionis benevolentiae Dei oritur ex eo praecepto negativo, tanquam effectus, & non ex aliquo affirmativo: ideo tunc ommissio dilectionis benevolentiae Dei, quamvis non sit odium Dei, erit tamen formaliter peccatum commissionis odij Dei habens malitiam odij Dei, & non erit formaliter peccatum omissionis Charitatis erga Deum, sed tantum materialiter, quia adhuc tunc non est praeceptum eliciendi actum Charitatis Dei, sed tantum est obligatio, quae non est praeceptum (quamvis a nonnullis praeceptum dicatur) sed est effectus ortus ex dicto praecepto negativo, peccatum autem omissionis est ommissio, aut actus contra praeceptum affirmativum, & non contra negativum, aut quod idem est non est contra obligationem ortam ex praecepto negativo.

Et non solum est obligatio eliciendi actum dilectionis benevolentiae Dei in casu dicti periculi orta ex dicto praecepto negativo, quod est naturale, seu ex natura rei obligans, sed etiam est obligatio eliciendi actum dilectionis benevolentiae Dei in articulo mortis, quando quis non est iustificatus, & non potest medio Sacramento iustificari, orta ex praecepto affirmativo & naturali Charitatis Theologicae, quo quis ordinatus a Deo in amicitia ipsius Dei, tenetur exire ex hoc mundo in amicitia Dei, quia ommissio huius est contra rationem, & contra Charitatem Theologicam.

Et non tantum est obligatio eliciendi actum dilectionis benevolentiae Dei orta ex dictis praeceptis negativo & affirmativo Charitatis Theologicae, sed etiam est obligatio ad eum actum dilectionis, orta ex praeceptis aliarum virtutum, quando ad eorum impletionem sit necessarius actus ille, quod non raro contingit, v. g. quando quis existens in peccato mortali vult Sacramentum administrare, & nequit

iusti-

iustificari medio Sacramento, tunc tenetur elicere actum dilectionis benevolentiae Dei, (sive dolorosum, sive non) ut iustificetur: tenetur autem ad id non obligatione orta ex praecepto virtutis Charitatis Theologicae, sed ex praecepto negativo virtutis religionis, ne indigne administret Sacramentum, ac proinde tunc ommissio dicti actus dilectionis non est peccatum contra Charitatem, sed contra religionem: & quamvis materialiter est omissionis, formaliter tamen est commissionis iuxta supra dicta. Et eadem proportionem discurrendum est circa obligationem dilectionis benevolentiae Dei, ortam ex praeceptis aliarum virtutum, quando ad earum impletionem, & ad vincendas tentationes urgentes contra eas sit moraliter necessarius dictus actus benevolentiae.

Hanc autem posteriorem opinionem sic explicatam, & auctam, etiam absque dubio tradunt Thomas Saneius lib. 2. summæ, capit. 35. Vazq. & alij ex eis, qui existimant esse praeceptum speciale affirmativum dilectionis Charitatis Theologicae Dei, quia nomine dicti praecepti intelligunt dictam obligationem ortam ex alijs praeceptis; & eam quia ortam ex alijs praeceptis, appellant praeceptum per accidens quamvis ea, quae oritur ex praecepto affirmativo, & ex negativo Charitatis debeat ab ipsis consequenter dici praeceptum per se, & proprium Charitatis respectu ipsius habitus, non tamen respectu ipsius actus, quia hic non praecipitur propter ipsum proprio praecepto affirmativo.

Observandum est non solum desiderare adhuc efficaciter longam vitam non esse peccatum (in quo Doctores conveniunt) sed nec desiderare in aeternum, & sine fine vivere (ut contra Saneium & Bonac. existimantes id esse peccatum mortale contra praeceptum dilectionis Dei, advertit Castro Legionensis, disput. 6. punct. 2. in fine) quia id desiderare non est aliud, quam desiderare non privari vita, quod non est illicitum, praesertim, si id desideras, quia nescis, an sis salvandus, an condemnandus?

(2.)

Aa

DIF.

DIFFICULTAS II.

Utrum sit speciale praeceptum diligendi proximum?

NOMINE Proximi intelligitur, quaecumque creatura intellectualis nobiscum particeps, & consores gratiae, & gloriae, nempe Angeli, & homines beati, & homines viatores, & animae purgatorii, non daemones.

Supponimus autem esse praeceptum diligendi proximum, ut constat ex illo Matth. 22. *Secundum autem mandatum simile est huic diliges proximum tuum sicut te ipsum*, & ex illo Ioannes 13. & 15. *Hoc est praeceptum meum, ut diligatis inuicem*, & ex illo primae Ioann. 4. *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat, & fratrem suum*.

Hoc supposito circa difficultatem, conveniunt Doctores esse speciale praeceptum negativum non habendi odium proximum: quod est praeceptum Charitatis, seu benevolentiae erga proximum: & esse praeceptum naturale, & divinum; & ex eo praecepto aliquando per accidens oriri obligationem eliciendi actum benevolentiae proximi, quando scilicet sit necessarius ad vitandum odium illius: & etiam aliquando per accidens oriri ex alijs praeceptis, erga proximum, quando scilicet sit necessarius ad eorum impletionem, ea proportionem, qua diximus de obligatione actus dilectionis benevolentiae Dei: & etiam esse generale praeceptum diligendi proximum, dilectione activa sumpta pro opere exteriori cedente in gratiam proximi: & non solum negativum non nocendi illi, v.g. non occidendi illum, & non furandi bona illius, sed etiam affirmativum, nempe ei beneficiendi, aut succurrendi, occurrente praecepto, aut elemosynae, aut correctionis, aut alio.

Est tamen difficultas, an etiam sit praeceptum speciale affirmativum diligendi proximum dilectione affectiva benevolentiae, ob ipsum actum dilectionis?

Bañez quaest. 44. artic. 7. dub. 2. Valent. punct. 2. Lorca disput. 58. Turrian. disput. 98. dub. 2. & Granado controuersia 3. partem affirmatiuam tuentur; quae in primis ratione Theologica probatur, quia scriptura eodem modo loquitur de praecepto diligendi Deum, & de praecepto diligendi proximum, quia Christus Matth. 22. postquam adduxit praeceptum diligendi Deum, & de eo dixit esse maximum, & primum mandatum; addidit: *Secundum autem simile est huic diliges proximum tuum, sicut te ipsum*, & 1. Ioan. 4. dicitur: *Mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat, & fratrem suum*: sed praeceptum diligendi Deum obligat specialiter, & per se ad dilectionem affectiuam benevolentiae Dei, ergo praeceptum diligendi proximum obligat specialiter, & per se ad dilectionem affectiuam benevolentiae proximi. Deinde ratione naturali probari potest, quia mutus conuictus, & similitudo in natura, & communicatio in fine, & in medijs obligat ad impendendum mutuum amorem quia absque eo nequit esse conuictus, & rationalis Societas.

Authores tamen huius sententiae non conveniunt in assignando tempus pro quo obliget dictum praeceptum.

Vazq. verò tract. de poenitentia, quaest. 90. art. c. 1. dub. 4. Soar. disput. 5. sect. 4. Molin. 1. par. quaest. 63. artic. 2. & 3. disput. 11. memb. 2. Maldonat. in Matth. 22. versu 39. Iansenius in concordia Evangelica cap. 81. & Ioannes Saneius disputat. 1. partem negativam merito tradunt, quibus consentire videntur Agid. disputat. 24. dub. 4. Castro tract. 6. punct. 5. & Petrus Hurtado disput. 174. sect. 6. quod significat Paulus ad Roman. 13. dum ait: *Nemini quidquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis, qui enim diligit proximum legem implet: nam non adulterabis: non occides: non furaberis, non falsum testimonium dices: non concupisces: & si quod est à tua mandatum, in hoc verbo instauratur, diliges proximum tuum sicut te ipsum*: quia his verbis verè significat dilectionem debitam proximo, non distingui ab observatione mandatorum erga illum. Idem significat Ioannes epistola 1. capit. 3. dum explicans quomodo diligendus sit proximus ait: *Qui habuerit substantiam huius mundi, &*

viderit fratrem suum necessitatem habentem, & clausit viscera sua ab eo: quomodo Charitas Dei manet in eo; filio. li mei non diligamus verbo, nec lingua, sed opere, & veritate. Quibus verbis Ioannes significat debito diligendi proximum satisfieri opere externo beneficentiae, aut misericordiae: quod etiam significat Bernardus sermo. 50. in Cantica.

Et id ratione probatur: quia praeceptum dilectionis proximi absque dubio est, & traditur in gratiam ipsius proximi, sed actus internus benevolentiae proximi, ratione sui non cedit in bonum proximi, sed tantum actus externus beneficentiae, aut misericordiae erga illum: ergo dilectio affectiva benevolentiae proximi ratione sui non praecipitur iure naturali, nec diuino, sed tantum actiua, seu externa beneficentiae, aut misericordiae. Et confirmatur, quia praecepto diligendi proximum non tenemur diligere affectu interno benevolentiae omnes proximos, quia si id esset faciendum expresse, esset impossibile, & si confusa actu aliquo confusa versante circa omnes, non videtur tam utile ut ad id traditum sit praeceptum a Deo, nec eo praecepto tenemur diligere aliquos, quia non est maior ratio, cur eo praecepto teneamur diligere hos potius quam illos, ergo praecepto diligendi proximum non tenemur eum diligere dilectione affectiva benevolentiae, sed actiua observatione praeceptorum, erga illum.

Ad priorem autem rationem Theologicam aduersariorum concedimus maiorem, negamus tamen minorem, nempe praecepto diligendi Deum praecipitur omnino absolute dilectionem affectiuam benevolentiae Dei, sed dilectionem actiuam, ut dicimus difficultate prima.

Et ad posteriorem rationem negamus mutuum conuictum, & similitudinem in natura, & in communicatione in fine, & in medijs obligare, ad impendendum mutuum amorem benevolentiae: & etiam negamus absque eo amore non posse esse societatem rationalem, quia haec sufficienter erit si inter proximos adsit mutua officiorum externorum

exhibitio: & sane ea ratione si efficax esset, probaretur dilectionem benevolentiae proximi per se, seu ratione sui esse ex natura rei, seu iure naturali praeceptam, quod est falsum, etiam si aliquando per accidens possit esse obligatio illius, ut diximus in initio difficultatis.

Et eadem proportionem dicendum est; non esse speciale praeceptum per se diligendi se ipsum dilectione benevolentiae, quod docet Augustinus 1. de doctrina Christiana cap. 23. & ex ipso, S. Th. quaest. 44. art. 3. ad 1. Et ratione constat, quia nullo fundamento ostendi potest esse praeceptum aliud quod non solum naturale, sed nec positium: & sane positium esset superfluum, seu superflue traditum, quia in tota vita fere in nullo alio occupamur nisi in nos benevolentiae alicuius personae, ac proinde quando non est Dei, aut alicuius personae creatae distinctae est ipsius diligentis. Est tamen praeceptum generale diligendi seipsum dilectione actiua obseruandi, videlicet praecepta, quae in sui bonum occurrunt, tam negatiua, ut non se occidendi, nec se infamandi, nec bona sua dilapidandi, quam affirmatiua, ut sibi aliquando prospiciendi, tam quoad bona temporalia, quam quoad spiritualia: imò etiam est negatiuum non se odio interno, quasi inimicitiae inordinato habendi: si haberi potest ex displicentia propriae personae secundum se: & aliquando etiam est obligatio seipsum beneuole diligendi, orta per accidens ex hoc dicto negatiuo, quando scilicet talis dilectio sit moraliter necessaria ad vitandum dictum odium inordinatum sui: & etiam orta per accidens ex alijs praeceptis, tam negatiuis, quam affirmatiuis, quando etiam ad eorum impletionem sit necessaria dilectio benevolentiae sui.

DIFFICULTAS III.

*Utrum praecepto diligendi proximum
etiam teneamur diligere ini-
micos?*

CONVENIUNT Primò Doctores nos praecepto diligendi proximum etiam teneri diligere inimicos, quia ex una parte inimici sunt verè proximi nostri, & ex altera parte inimicitia non est causa sufficiens ad excusandum nos ab obligatione huius praecepti. Vnde iuxta praedicta in diffi. praecedente tenemur inimicos diligere dilectione actiua sicut reliquos proximos.

Conveniunt secundò, nos non teneri aliquid speciale praestare inimicis, quia inimici sunt, quia inimicitia non est titulus ob quem inimici sint digni maiori obsequio, ut patet: imò facti sunt digni minore.

Conveniunt tertio, nos teneri praecepto negativo non habendi inimicos odio inimicitiae, quia est intrinsece malum nulli honesto fini deseruiens (est enim odium inimicitiae affectus, quo alicui volumus malum, aut nolumus bonum ex displicentia personae illius) ac proinde dictum praeceptum est naturale, ex quo aliquando, imò etiam ex praeceptis aliarum virtutum, erga proximos oritur per accidens obligatio diligendi inimicos dilectione affectiua benevolentiae, sicut & diligendi alios proximos, quando scilicet ad eorum impletionem ea dilectio sit moraliter necessaria.

Quod si obijcias illud Matth. 5. *Audistis quia dictum est antiquis diliges proximum tuum, & odie habebis inimicum tuum*: ergo odium inimicorum non est iure naturae, & intrinsece malum, quia non potuisset antiquis praecipere. Respondemus antiquis nullibi fuisse praeceptum: imò nec permissum odium affectiui malevolentiae, seu inimicitiae, sed tantum odium actiui consistens in externa illatione mali

ad-

aduersus Hethaeos, Amorrhaeos, Cananeos, Pherezeos, Henzeos, & Iebuseos, & aduersus alios idolatras: quod Christus generaliter reuocauit, dum subdidit: *Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros, & benefacite ijs, qui oderunt vos*: Quibus verbis Christus non solum illud reuocauit, sed etiam oppositum praecepit, aut saltem commendauit, nempe dilectionem externam beneficentiae, aut misericordiae, erga omnes, & ideo in lege gratiae nulla Natio, adhuc Christianorum potest alij, adhuc Iudaeorum nisi iure belli male facere.

Vnde obligatio est, & sub mortali remittendi ex corde iniuriam iniurianti quamuis non petat veniam, id est, obligatio est abstinendi ab affectu vindictae, quatenus iniurianti est mala elicto ex displicentia illius, & etiam est obligatio non imprecandi inimico malum, quia ei est malum ex displicentia personae, quia tunc haec imprecatio oritur ex odio inimicitiae, & affectus ille vindictae est odium inimicitiae, quod ex suo genere est peccatum mortale.

Addimus non tantum esse obligationem remittendi ex corde iniuriam iniurianti: sed etiam esse obligationem, non praebendi occasionem prudenter suspicandi, quod habeas odium contra illum, quia ex ea ipse excitabitur, seu inducetur passiuè, vel ad concipiendum odium contra te, vel ad perseverandum in eo iam concepto: & si eam occasionem praebas coram alijs, peccabis aliquando eo modo, quo quando peccas coram alijs, iuxta ea, quae dicimus disp. 9. diff. 10. ad iudicandum autem, quando dicta occasio praebetur nulla certa regula praescribi potest, Sed id arbitrio prudentis discernendum est: aliquibus tamen exemplis, quae subiicimus poterimus, quid in alijs casibus dicendum sit, iudicare.

In primis ergo, quando iniurians (qui eo ipso veniam petere tenetur) petit veniam proportionatam iniuriae significans se dolere de iniuria à se irrogata, iniuriatus tenetur significare se esse placatum: quia omissio huius significationis est signum odij contra iniurantem, ex quo iniurians suspicabitur iniuriatum habere odium contra ipsum, quo iniurians scandalizabitur, seu inducetur ad odium contra iniuriatum: sed non tenetur id statim post

Aa 4

gra-

grauem iniuriam significare, quia pro tunc excusatur dolore illius: imò nec tenetur id significare ille, qui graui dolore, aut alio graui incommodo afficiendus est, si id significet, nec ad id tenetur superior saltem pro tempore aliquo, quia id potest omittere, aut differre in poenam iniuria, vel ut subditus expendat quid fecerit, & sic fugiat id iterum committere: Nihilominus iniuriatus non tenetur cedere iuri, quod habet exigendi vindictam apud iudicem, nec remittendi satisfactionem sibi debitam, si aliqua debeat. Addimus, quia eo ipso *veniam petere tenetur*, quia iniurians saltem contumelia, tenetur veniam petere, nisi offensus censeatur remittere eam venie petitionem, vel de ea petitione parum curare, ut conseri potest quando facile potest veniam exigere, & non exigit, vel quando tractat cum iniuriante, quasi iniuria oblita, aut nisi quando inter utrumque adest longa distantia, quia non est obligatio petendi veniam per literas; aut nisi timeatur iniuriatus grauius exasperandus, si ab ipso petatur venia, aut nisi alia rationabilis causa subsit.

Quando verò duo se mutuo iniuriarunt, tunc ceteris paribus, qui prius iniuriauit tenetur petere prius veniam, quia fuit aggressor, & prius contraxit obligationem petendi veniam. Addimus ceteris paribus, quia si qui prius iniuriauit, minorem iniuriam intulit, & qui posterius iniuriauit, intulit maiorem sensibilibus, tunc iste tenetur petere prius veniam, quia ratione excessus iniuriae est aggressor, qui prius intulit illum excessum, imò ipse solus & non alter.

Secundò iniuriatus tenetur non excludere iniuriantem, seu inimicum ab externis beneficijs communibus, id est factis pro aliqua communitate, v. g. pro collegio aliquo excipiendo, aut excludendo solum iniuriantem, qui est pars illius communitatis, nisi ad eum excludendum adsit rationalis aliqua causa cognita, quia quando talis causa non adest, dicta exceptio, aut exclusio est signum odij contra exceptum, aut exclusum.

Tertiò, iniuriatus tenetur resalutare inimicum, seu eum, qui ipsum iniuriauit sibi occurrentem, qui ipsum salutauit (nisi alias ob nimiam inferioritatem inimici respectu

iniuriati non sit contra urbanitatem eum non resalutare) quia tunc omisso resalutationis attribuetur odio, seu erit signum odij in iniuriato contra inimicum: tamen non tenetur illum prius salutare (nisi antea solitus fuisset illum prius salutare, aut nisi inimicus sit superior) quia tunc omisso prioris salutationis attribuetur odio in omittente.

DIFFICULTAS IIII.

Utrum dilectio amici sit melior, & magis meritoria quam inimici?

DVRAND. In 3. d. 30. quæst. 2. Carthusian. quæst. 1. & Aegidius disp. 24. num. 154. docent dilectionem inimici ceteris paribus ex parte intensiōis, & durationis esse meliorem, & magis meritoriam, quod indicare videntur August. Greg. Bernard. & alij Patres. Et significare videtur Christus Matth. 5. dum ut hortetur nos, ut simus perfecti, sicut Pater celestis perfectus est ait: *Diligite inimicos vestros, ut sitis Filij Patris vestri.* Et subdit: *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis.* Et ratione potest probari, quia dilectio inimici difficilius est, & ab omni humano motiuo purior quam dilectio amici, ergo est melior, & magis meritoria.

Caiet. verò, Bañez, & Lorca quæst. 27. art. 7. Valent q. 3. puncto 3. Soar. disp. 2. sect. 3. & Turria. disp. 78. dub. 2. docent e contra, & merito dilectionem amici, ceteris paribus esse meliorem dilectione inimici, & magis meritoriam. Et in primis, quod sit melior quia magis conforme est rationi quod diligatur amicus quam inimicus, quia est magis coniunctus, ergo id est magis bonum, quia bonitas consistit in conformitate, seu consonantia ad rationem, ergo dilectio amici est melior dilectione inimici: quod non tantum est verum de dilectione benevolentiae non Theologica, quia non solum obiectum materiale illius, nempe amicus, sed etiam formale, nempe bonitas amici est obiectiue melius, sed etiam est verum de dilectione Theologica amici, & inimici, ob Deum, quia sunt aliquid Dei, quia etiam tunc obiectum formale vtriusque dilectionis sit idem. Nempe Deus, seu boni

tas Dei, obiectum tamen materiale dilectionis amici est obiectum melius, quia amicus est magis coniunctus diligenti, & quia utrumque obiectum dilectionis benevolentiae, non Theologica est obiectum melius utroque obiecto similis dilectionis inimici, & non utrumque, sed tantum materiale dilectionis Theologica est melius ideo dilectio non Theologica amici, magis excedit in bonitate dilectionem non Theologicam inimici, quam Theologica.

Quod si dilectio benevolentiae amici tam Theologica, quam non Theologica est melior, etiam erit magis meritoria, quia ratio meriti, est passio bonitatis, non difficultatis, & poenalitatis, erit tamen minus satisfactoria, quia ratio satisfactionis est passio poenalitatis operis, ut diximus tract. de Poenitentia, disp. 13. dif. 6.

Patres ver., & Scriptura proaduersarijs adduci, dum indicant dilectionem inimici, esse perfectiorem dilectione amici non comparant dilectionem inimici seorsim cum dilectione amici, quia sic haec dicitur perfectior illi, sed comparant dilectionem inimici, ut etiam supponentem dilectionem amici, quia qui inimicum diligit etiam regulariter supponitur diligere amicum, & sic dilectio inimici est perfectior extensius dilectione amici seorsim sumpta, & arguit in diligente maiorem perfectionem, & virtutem, raro enim, qui non est perfectus diligit inimicum: illis autem verbis Christi: *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis.* Tantum significatur non habituros extraordinariam aliquam mercedem, quia id etiam faciunt peccatores, & Publicani, qui raro efficiunt opera digna mercede extraordinaria.

Et ad rationem concedimus, dilectionem inimici esse difficiliorem, negamus tamen ex eo esse meliorem, ob rationem dictam, & concedimus regulariter esse puriorem, quia dilectio inimici regulariter est Theologica, seu ob Deum, & non dilectio amici, nihilominus quando dilectio amici est Theologica ceteris paribus, est melior dilectione Theologica inimici, & magis meritoria, & quando utraque non est Theologica, sed tantum benevolentiae erga illos ex complacentia ipsorum, & absque mixtione mali motui, etiam ceteris paribus dilectio hanc amici est melior, & magis meritoria quam similis dilectio inimici.

DISP. V. V.

De Eleemosyna.

DIFFICULTAS I.

Quid sit misericordia?

QVAMVIS Vox *misericordia* dicta sit ab affectu appetitus sensitui, quo dolemus de malo inuoluntario alterius (in quo miseria consistit) quod quasi proprium reputatur ob naturae similitudinem cum illo, qui affectus dicitur compassio, & supponit cor miserans in compatiendo, & ad eum affectum, & ad alium similem in voluntate significandum imposita sit: id tamen ad quod praecipue significandum imposita fuit, & quod praecipue significat est volitio efficax subleuandi miseriam alienam, & subleuatio ipsa exterior miseriae alienae.

Tres ergo sunt actus misericordiae, nempe dolor, seu tristitia tam appetitus, quam voluntatis de miseria aliena, & volitio efficax eam miseriam subleuandi, seu ei subueniendi, & actio ipsa exterior qua miseria subleuatur, v.g. largitio pecuniae: inter hos autem tres actus hoc est discrimen quod primus, nempe dolor de miseria aliena non est actus perfectus misericordiae, nec necessarius ad actum perfectum illius, etiam si in personis capacibus dicti doloris regulariter praesupponatur, & ad eum inducat. Secundus vero actus nempe volitio efficax subleuandi miseriam alterius, seu ei subueniendi, est actus vere misericordiae. Et etiam tertius nempe actio ipsa exterior qua miseria, seu necessitati alterius subuenitur, facta ut subuentio, seu animo subueniendi, & non solo animo soluendi debitum aliquod, nec solo alio animo, immo actus iste, tertius est ita perfectus misericordiae, ut in eo consummetur, seu perficiatur bonitas misericordiae iuxta id quod dicimus tract. de Bonitate, & Malitia, disp. 3. dif. 2.

Vnde quauis in Deo, & in Beatis non possit esse affectus ille doloris de miseria alterius, adhuc in eorum voluntate, potest tamen esse volitio efficax subueniendi miseriae alienae, & actio ipsa externa ex eo affectu facta, quae sunt actus verae misericordiae.

Est autem materia, aut obiectum actuum virtutis misericordiae miseria alterius, quia propria miseria non est materia alicuius virtutis, quia etiam si subleuare propriam miseriā possit esse actus honestus, & rationi consentaneus, non tamen alicuius virtutis non solum acquisita, quia ad eam subleuandam nulla est in nobis difficultas, ad quam vincendam tantum acquiritur in nobis habitus, & virtus, sed nec infusa quia nulla virtus moralis infunditur a Deo, nisi circa materiam circa quam potest esse virtus acquisita.

Obseruandum est, quod quamuis actio ipsa exterior qua subuenitur miseriae proximi facta ex intentione ei subueniendi, si fiat ex complacentia ipsius subleuantis, quia ipsi est honestum, aut iucundum sit sufficienter actus honestus, & virtutis peculiaris, quae peculiariter dicitur misericordia: si tamen fiat ex complacentia ipsius proximi cuius miseriae subuenitur erit elicitive actus misericordiae, & imperatiue benevolentiae, seu Charitatis erga proximum: & si fiat ex complacentia Dei, quia proximus est aliquid Dei, erit elicitive misericordiae, & imperatiue Charitatis Theologicae erga Deum, sicut pati mortem a Tyranno ex complacentia Dei est elicitive virtutis fortitudinis, & imperatiue Charitatis erga Deum.

Misericordia ergo pro actu est actio, qua subuenitur miseriae proximi ex intentione ei subueniendi facta, & pro virtute est habitus inclinans in eam actionem ex dicta intentione factam, vnde obiectum materiale virtutis misericordiae est dicta actio, & obiectum quasi formale est ipsa ut subuentio, id est, facta dicta intentione.

Ita tamen actio exterior subueniendi miseriae proximi facta ex intentione ei subueniendi est actus virtutis, & peculiaris, ut etiam facere bonum proximo, ex intentione benefaciendi illi si fiat ex complacentia ipsius benefacientis sit actus virtutis, & peculiaris, imò eiusdem omnino virtutis, ac actio subueniendi miseriae proximi facta ex intentione ei subueniendi ex complacentia ipsius subuenientis, quia eandem honestatem habet velle proximo benefacere, & id exterius efficere ex intentione benefaciendi, ac nolle proximo pati malum, & illud propellere ex intentione illud propellen-

di: hac tamen virtus quatenus inclinatur ad benefaciendum proximo potest dici beneficentia, & quatenus inclinatur ad subueniendum miseriae proximi dicitur misericordia, & sicut actio exterior subueniendi miseriae proximi, facta ex ea intentione, & ex complacentia ipsius proximi est elicitive misericordiae, & imperatiue benevolentiae erga proximum: & facta ex dicta intentione, & ex complacentia Dei est elicitive misericordiae, & imperatiue Charitatis erga Deum: ita etiam actio exterior benefaciendi proximo facta ex intentione benefaciendi ei, & ex complacentia ipsius est elicitive beneficentiae, & imperatiue benevolentiae, seu Charitatis erga proximos, & quia actio subueniendi miseriae proximi ex ea intentione facta, & actio, qua proximo fit bonum ex intentione ei benefaciendi, non raro imperantur, & sunt ex complacentia Dei, ideo dicuntur actus Charitatis Theologicae: benefacere tamen proximo ex intentione ei benefaciendi, & eius miseriae subuenire ex ea intentione, ex complacentia ipsius benefacientis, & subuenientis, tantum est vnius virtutis, & elicitive ob respectum ad proximum, quae dicitur beneficentia, & misericordia, & non est etiam alterius virtutis ob respectum ad ipsum benefacientem, & subuenientem, quia actus prout praecise dicit respectum benevolentiae ad propriam personam, secluso respectu ad obiectum volitum, & ad motiū ob quod concupiscitur, aut non est honestus, aut saltem non est virtutis ob rationem supra adductam, sed tantum & sufficienter prout est actus benefaciendi proximo, aut ei subueniendi absque dicto respectu benevolentiae, quamuis isti in eo affectu benefaciendi, aut subueniendi, sit idem realiter cum respectu ad benefactionem, aut ad subuentionem.

Sed an misericordia sit perfectior reliquis alijs virtutibus nequit nunc commode examinari: credimus tamen esse imperfectiorem omnibus virtutibus Theologicis,

& virtute Religionis, & iustitiae; perfectiorem tamen multis alijs virtutibus.

DIFFICULTAS II.

Quid, & quotuplex sit eleemosyna?

CIRCA Prius, ut à nomine ipso exordiamur, nomē eleemosyna à verbo Græco derivatur, quod est idem, ac misereri, ob quod actus eleemosynæ nō raro nomine *miseri* cordia significatur: significat autem nomen eleemosyna exercitium ipsum, seu actum externum quo miseriam proximi subleuamus Lucæ 12. *Vendite quæ possidetis, & dat eleemosynam*, & Actor. 3. rogabat autem, ut eleemosynam acciperet.

Ad rem ergo accedendo, eleemosyna est actus quo tribuimus aliquid indigenti, quo eius indigentiam, seu miseriam subleuamus: unde eleemosyna ex se est actus virtutis misericordiz, quamvis extrinsecè possit à virtute Charitatis erga Deum, & à virtute benevolentiz erga proximum imperari.

Circa potterius eleemosyna est duplex, altera corporalis, & altera spiritalis, sicut & miseria quam media eleemosyna subleuamus, etiam est duplex, altera corporalis, & altera spiritalis; & quilibet eleemosyna ex eis in septem, quæ magis communiter fiunt, & ad quas aliz facile reduci possunt, diuidi solet. Septem autem eleemosynæ corporales, seu septem opera misericordiz corporalis, in quæ eleemosyna corporalis diuiditur hæc sunt. Primum esurientes pascere. Secundū potum dare sitiēti. Tertium nudos operire. Quartum captiuos redimere. Quintum ægrotos inuifere. Sextum peregrinos hospitio suscipere. Septimum mortuos sepelire. Septem vero eleemosynæ spirituales, seu septem opera misericordiz spirituales hæc sunt. Primum peccantes corrigere. Secundū ignorantes docere. Tertium dubitantes consulere. Quartū pro salute proximi orare. Quintum afflictos consolari. Sextum patienter ferre iniurias illatas, ne proximus anxius, sed potius securus nobiscum degat. Septimū offensam remittere, ne proximos onere offensæ quam intulit, grauatus viuat.

Circa opus sepeliendi mortuos, quod inter septem eleemosynas corporales numeratur, conveniunt Catholici contra hæreticos esse opus misericordiz, ac proinde honestum,

lau-

laudabile, & Deo gratum, & ut tale commendari in Scriptura, & à Sanctis Patribus, de quo Bellarm. lib. 2. de Purgatorio, cap. ult. & Lessus disp. 27. dub. 3. & merit, quia corpus defuncti insepultum manere, est quædam indigentia per accidens redundans in dedecus animæ, & non raro in defectum precum, quæ pro anima funderentur, si corpus sepultū esset, ergo sepelire corpus defuncti opus est misericordiz corporalis, & quodammodo etiam spiritalis, quia eius sepultura subuenitur dictis miserijs corporali, videlicet, & etiam quodammodo spiritali: imò est obligatio, & grauis sepeliendi illud quando non adest rationabilis causa ad id omittendū, quia omissio illius est quædam inhumanitas, impietas, & in misericordia erga naturam humanam, vel erga animam.

DIFFICULTAS III.

Quomodo eleemosyna operetur remissionem peccatorum, & reliquos alios suos effectus spirituales?

CONVENIUNT Catholici eleemosynam corporalem operari remissionē peccatorum. Daniel. 4. *Peccata tua eleemosynis redimi*. Et Luc. 11. *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis*. Et etiam operari conseruationem in gratia, & sanctitate, Tob. 4. eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animā ire in tenebras, quod etiam expriment plures Patres.

Est tamen difficultas quomodo eleemosyna corporalis operetur dictos effectus.

Circa hanc difficultatem negari non potest eleemosynam factam ex vero amore benevolentiz Dei, seu imperatam à Charitate Theologica operari ex opere operantis, & infallibiliter remissionē peccatorum, quia dilectio benevolentie Dei operatur illā, vel tanquam vltima dispositio ad illam, ut cōmuniter docent Doctores, vel tanquā forma, seu causa formalis illius, ut nos dicimus tract. de Pœnitētia, disp. 2. dif. 8.

ele-

eleemosynam vero ratione sui, ut est actus tantum misericordiae non imperatus à Charitate Theologica operari dictos suos effectus ex opere operantis, quia eleemosyna ut sic honeste facta impetrat à Deo auxilia efficacia ad contritionem, siue formalem, siue virtuale media qua modo supra dicto remittuntur peccata, vel ad receptionem Sacramenti remittentis peccata: & etiam impetrat auxilia efficacia ad perseverandum in gratia: eos tamen effectus non impetrat infallibiliter, alias, qui semel elargiretur eleemosynam, infallibiliter iustificaretur si erat in peccato, & si erat in gratia, in ea infallibiliter conservaretur, sed eos impetrat ut in plurimum, quia eleemosyna utpote opus misericordiae habet vim singularem impetrandi misericordiam à Deo: iuxta illud Matth. 5. *Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

DIFFICULTAS IIII.

Utrum eleemosyna corporalis sit sub precepto?

CONVENIUNT Theologi esse preceptum dandi eleemosynam ex suo obiecto graue, quod satis significat Christus. Matth. 25. illis verbis: *Discedite à me maledicti in ignem aeternum, esuriui enim, & non dedistis mihi manducare.* Vbi iustæ damnationis non aliam assignat causam quam omissionem operum misericordiae, qui autem iuste in æternum damnatur, quia omittit actum misericordiae verè omittit preceptum, & graue. Quod etiam tradunt Nazianz. orat. de pauperum amore, Cypria. tract. de opere, & eleemosynis, & Amb. lib. 1. officii.

Et id ratione constat, quia contra rationem, est, & ipsi, & ex obiecto grauius diffonium, proximo saltem extreme oppresso corporali necessitate non subuenire, saltem quando facile fieri potest, & quando nihil obstat ad illi subueniendum ergo aliquando iure ipso naturali rationis, seu naturæ rationalis tenemur ad elargiendam eleemosynam corporalem, & graui ex suo obiecto.

Vnde

Vnde preceptum aliquando elargiendi eleemosynam corporalem est naturale, & satis in Scriptura diuina significatum, quod reduci potest ad quintum decalogi *non occides*, quia praesertim obligat quando eleemosyna est necessaria ad sustentationem vitæ: & ita ut qui tunc non elargitur eleemosynam, ob quod extreme indigens moritur, dicitur occidi à non elargiente illam iuxta vulgare illud dictum Ambrosij, *si non paupisti, occidisti.*

DIFFICULTAS V.

Utrum preceptum eleemosyna obliget in communibus necessitatibus?

SUPPONIMVS Primò necessitatem, seu indigentiam corporalem, esse triplicem nempe communem, & grauem, seu urgentem, & extremam, communis est, quæ reperitur in pauperibus communibus, seu quotidianis, quia facile inveniunt sibi necessaria: grauis, seu vrgens est, quæ reperitur in eo qui patitur, aut cui imminet graue, seu notabile, & vrgens detrimentum, aut in salute, aut in honore, aut in bonis fortunæ: extrema necessitas est indigentia eorum, quæ necessaria sunt ad vitæ sustentationem, vel ad ei æquiualens moraliter aut indigentia eorum, quæ necessaria sunt ad vitandū grauem, & perpetuum morbum.

Supponimus secundò bona corporalia quibus subueniri potest prædictis necessitatibus esse in triplici differentia: quia alia sunt necessaria vitæ, seu naturæ, aut ei, quod moraliter æquiualeat vitæ sine quibus vitæ, aut ei æquiualens esse, aut conservari non potest: alia sunt necessaria statui, seu personæ, sine quibus status conservari nequit, vel simpliciter, quia absq; illis persona cadet à suo statu, vel secundū quid, quia absque eis nequit status commode, & absq; labore aliquo conservari (nomine autem status intelligitur non solum presens, sed etiam ille quem quis potest honeste acquirere.) Alia sunt superflua vitæ, & statui, vel omnino, quia nullo modo sunt necessaria vitæ, nec statui, nec simpliciter, nec

Bb

se-

secundum quid, vel tantum sunt superflua secundum quid, quia tantum sunt necessaria ad commode conseruandam vitam, & statum.

His ergo suppositis conueniunt Theologi ex necessarijs simpliciter statui non obligare dictum preceptum, & multo minus ex necessarijs vite ad subueniendum ei, qui tantum patitur communem necessitatem, quia misericordia non obligat ad subueniendum miserie alienae communi, seu ordinariae non vrgenti cum tanto detrimento proprio: imò etiam communiter conueniunt dictum preceptum non obligare in communibus necessitatibus ex bonis quamuis tantum secundum quid necessarijs adhuc soli statui, & non omnino superfluis, quia in communibus necessitatibus non obligat, cum considerabili incommodo, seu detrimento, qualis est defectus eorum, quae sunt necessaria ad commode conseruandum statum, & ad commode in eo viuendum, quia communibus necessitatibus aliunde facile, & sine considerabili incommodo potest subueniri.

Est tamen difficultas, an in communibus necessitatibus preceptum eleemosynae obliget ex bonis omnino superfluis etiam statui.

Caiet. in sum. verbo eleemosyna, Nuar. cap. 24. num. 5. Valent. disp. 3. q. 9. puncto 4. Lorca disp. 39. memb. 2. Aegidius disp. 27. dub. 8. & Adamus quaest. 5. dub. 2. docent vere obligare, & sub mortali, quod significari videtur, & in Scriptura dum in ea significatur diuites difficile saluari, & etiam illis verbis Lucae 11. *Quod superest date eleemosynam.* Et à Patribus dum reprehendunt diuites, qui de superfluis non elargiuntur eleemosynam, loqui autem videntur in communibus necessitatibus, quia solum istae regulariter occurrunt.

Et ratione probatur, quia contra rationem, & contra misericordiam videtur non subuenire miserie, seu indigentiae proximi, quamuis communi, seu non vrgenti, quando ei potest subueniri, absque detrimento aliquo, ergo quando ei potest ex bonis omnino superfluis.

Alexand. 4. p. quaest. 34. memb. 1. Gab. in 4. d. 16. quaest. 4. art. 2. Palud. d. 15. quaest. 3. artic. 1. Medina Cod. de eleemosyna, quaest. 3. Sotus de iustitia, quaest. 8. art. 1. Vazq. tract.

de eleemosyna, cap. 1. dub. 3. & Petrus Hurtado disp. 159. sect. 4. docent preceptum eleemosynae non obligare in communibus necessitatibus ex bonis adhuc omnino superfluis (quibus fauent S. Thom. 2. 2. quaest. 32. artic. 5. & Dur. in 4. d. 15. quaest. 6. ad 2.) & merito, quia absque fundamento, imò & contra rationem dicitur communes, & quotidianas indigentias, & necessitates obligare ad ipsarum succursum, & subuentionem media elargitione eleemosynae cum non vrgent, alias nullus, aut rarus esset diues, qui bona vitae, & statui superflua retinere posset, quia nunquam, aut raro deficiunt huiusmodi indigentiae, quae occurrant diuitibus: imò non posset ea bona insumere in aedificandis Templis non necessarijs, nec in alijs operibus pijs non necessarijs, nec deseruientibus ad succursum pauperum, nec in efficiendis liberalibus donationibus amicis, & consanguineis: id autem est durissimum, & contra communem usum fidelium nunquam reprehensum.

Quod autem diuites difficile saluentur, ut in Scriptura significatur, non tam prouenit ex occasione obligationis elargiendi eleemosynam, quam ex alijs magnis occasionibus peccandi quas diuitiae solent afferre. In illo verò Lucae 11. *Quod superest date eleemosynam.* Potius continetur consilium quam preceptum. Patres autem dum reprehendunt diuites, qui de superfluis non elargiuntur eleemosynas, tantum loquuntur in necessitatibus grauib, seu vrgentibus, quamuis non extremis, quae aliquando illis occurrunt, non verò in communibus, & quotidianis.

DIFFICULTAS VI.

Utrum preceptum eleemosyna obliget in grauib necessitatibus?

CONVENIUNT DD. preceptum eleemosynae non obligare ad faciendam eleemosynam pauperi graui necessitate

ex bonis omnino, seu simpliciter necessarijs aut vitæ, aut statui, quia non est contra rationem, & misericordiam, quod quis non subueniat grauer indigenti, quando nequit illi subuenire nisi cum proprio detrimento graui, qualis est amissio aut vitæ, aut status.

Est tamen difficultas primo, an obliget in grauibz necessitatibus ex bonis omnino superfluis vitæ, & statui.

Caiet. 2. 2. q. 71. art. 1. Gerson Alphabeto 24. lit. V. Rosella verbo eleemosyna, nu. 1. Panormit. in cap. Si vero de iure iurando, Medina Codice de Penitentia, tract. 5. quest. de necessitate dandi eleemosynam, partem negatiuam tuentur (quibus fauent S. Th. & Dur. vbi supra) Primò, quia nemo tenetur magis prospicere proximo quam sibi, sed nemo tenetur se à graui necessitate liberare, sed potest eam propter Deum pati, ergo nec tenetur proximo in ea subuenire. Secundò, quia nemo tenetur procurare, vt proximus melius se habeat, sed sufficit procurare quod viuat, & sit, qui autem nò est in extrema necessitate quamuis sit in graui, habet quid quid ei est necessarium, vt viuat, & sit, ergo non est obligatio subueniendi ei, qui non est in extrema necessitate quamuis sit in graui.

Idem verò Caiet. in sum. verb. eleemosyna, Nat. Sotus, Valen. Vazq. Lorca, Ægidius, vbi dis. precedenti, & communiter Doctores, partem affirmatiuam merito tradunt, quod indicatur in Scriptura dum in ea Matth. 25. à Christo attribuitur damnatis pro causa damnationis ipsorum quod esuriienti non dederint cibum, & sitiienti non dederint potum, & nudo non dederint vestitum, & tamè in his materijs rarissime contingit extrema necessitas, ergo sententia Christi etiam habet locum in graui necessitate proximi. Et id indicant plures Patres quos refert Valent. dum damnant diuites grauis peccati, quia non elargiuntur eleemosynam, & tamen non loquuntur solum respectu extreme indigentium, vt ex eorū contextu constat, alias eorum reprehensio esset inutilis, aut fere inutilis, quia extrema necessitas aut nunquam, aut fere nunquam occurrit diuitibus.

Et ratione probatur, quia contra rationem, & contra misericordiam est proximo grauer miserabili, & indigenti

non

non subuenire, absque proprio detrimento, ergo contra rationem, & contra misericordiam est, ei non subuenire ex bonis non necessarijs, sed omnino superfluis, quorum defectus non nocet vitæ nec statui.

Ita tamen est obligatio subueniendi grauer indigenti ex bonis omnino superfluis, vt non sit obligatio ei subueniendi cum magnis expensis: imò nec extreme indigenti, vt dicemus difficultate sequenti.

Ad priorem ergo rationem respondemus: minorem illius non esse vniuersaliter veram, quia absque dubio tenemur mala aliqua graua propria vitare, si possumus vt graue morbum, aut abscissionem alicuius membri quamuis hæc non ex misericordia, sed ex fortitudine: alia vero mala graua, quæ pati possumus propter Deum, non tenemur vitare in proximo volente illa pati propter Deum: Tenemur tamè omnia mala graua in eo vitare quando rationabiliter non vult, aut non esset voliturus illa pati si id aduerteret, & tunc solum habet locum misericordia, quia solum tunc malum proximi habet rationem miseræ, circa quam solam versatur misericordia ad eam expellendam.

Ad posteriorem negamus nobis sufficere procurare proximo quod viuat & sit: sed esse nobis obligationem procurandi quod non patiat rationabiliter inuitus graue aliquod malum, & quod in hoc sensu melius se habeat ob rationem dictam.

Secundo est difficultas an præceptum eleemosynæ obliget in grauibz necessitatibus ex bonis statui, non simpliciter, sed tantum secundum quid necessarijs, nempe ad com-
mode, & absque labore conseruandum statum.

Bañez quest. 32. art. 2. dub. 4. Lorca disp. 39. num. 63. Valen. disp. 3. quest. 9. puncto 4. Ægidius disput. 27. dub. 8. partem affirmatiuam tuentur, quia contra misericordiam sit aliquem non succurrere proximo grauer indigenti quando absque graui incommodo potest illi subuenire, sed qui habet bona tantum secundum quid necessaria ad statum id potest facere absque graui incommodo, quia ei restant bona sufficientia ad illum, ergo ad id ex misericordia obligatur.

Nauar. verò cap. 24. nu. 7. Corduba libr. 1. q. 26. prop. 2. Granad. tra&. 1. 1. disp. 2. sect. 5. partem negatiuam tradunt (quam etiam a fortiori tradunt qui docent præceptum eleemosynæ tantum obligare ex bonis omnino superfluis, & extreme indigenti) & meritò quia absque firmo fundamento, imò, & contra rationem est obligare aliquem ad subueniendum necessitati nec physicè, nec moraliter extremæ, quâuis graui, quando id nequit fieri absque graui incommodo ipsius, vnde enim est obligatio viuendi cum incommodo considerabili, ne alter patiatur grauem necessitatem? Cum humana conditio sit, vt alij commodius viuant quam alij, sed qui ex bonis necessarijs quamuis tantum ad commode, & decen-ter viuendum subuenit considerabiliter alteri (vt regulariter est necessarium ad subueniendum graui necessitati alterius) subuenit cum graui, seu cōsiderabili incommodo, quia non est leue incommodum viuere cum notabili defectu commoditatis, & decentie, etiam si sufficienter ad statum viuatur: ex quo constat minorem aduersariorum esse falsam.

Addimus in minore nostræ rationis: *Considerabiliter, vt regulariter est necessarium ad subueniendum graui necessitati alterius.* Quia quando ad ei subueniendum sufficit modicum, vt potest aliquando quamuis raro contingere, vt pauci argentei, tunc credimus præceptum eleemosynæ obligare, iuxta ea quæ supra diximus, quia tunc modicum illud pro nihilo reputatur, & potest tanquam omnino superfluum statui reputari, ex omnino autem superfluo obligatio est subueniendi grauius indigenti.

DIFFICULTAS VII.

Utrum præceptum eleemosynæ obliget in extrema necessitate?

DIFFICULTAS Hæc procedit de necessitate tam physicè, quam moraliter extrema.

Conueniunt ergo primo Doctores præceptum eleemo-

synæ

synæ non obligare in extrema necessitate ex bonis vitæ necessarijs, quia vitæ propria præponi potest vitæ alienæ: excipimus quâdo vitæ aliena est maxime vtilis Reipublicæ, quia tunc etiam obligat ex bonis necessarijs vitæ, quia propria vitæ priuata postponenda est bono magno Reipublicæ.

Conueniunt secundo obligare ex bonis superfluis vitæ, & statui, quia vitæ proximi præponenda est necessario bonis proprijs omnino superfluis, quod ratio ipsa manifeste dicit: imò obligare ex bonis non omnino superfluis statui, sed necessarijs secundum quid, quia vitæ proximi etiam est præponenda his bonis proprijs: excipimus quando ad subueniendum extreme indigenti sunt necessaria magna bona, seu extraordinariæ expensæ, vt statim dicimus.

Est tamen difficultas, an obliget ex bonis simpliciter necessarijs statui, sine quibus status amittitur.

Valent. puncto 4. Vazquez cap. 1. dub. 3. Adamus quæst. 3. dub. 2. Granado disp. 2. sect. 1. Beca. capit. 21. dub. 4. & Layman. lib. 2. tra&. 3. capit. 6. partem affirmatiuam tuerunt, quia vitæ proximi videtur necessario præponenda bonis proprijs inferioris ordinis, ac proinde cōseruationi proprii status, qui est inferioris ordinis quam vitæ proximi.

Bañez verò quæst. 32. art. 6. dub. 2. Lorca disp. 39 Turria. disp. 82. dub. 4. A Egid. disp. 27. dub. 8. (quibus fauet S. Th. quæst. 32. artic. 6.) partem negatiuam tradunt, & meritò quia quamuis vitæ proximi sit physicè altioris ordinis quam proprius status, amissio tamen proprii status est malum adeo magnum, vt durum sit, & rigidum cum tanto damno proprio obligari ad prospiciendum vitæ alienæ, quamuis altioris ordinis (ex quo constat ad rationem aduersariorum) imò, & obligari ad prospiciendum vitæ propriæ, vt aduertunt communiter Doctores, & non solum non est obligatio prospiciendi vitæ alienæ, nec propriæ cum amissione status, sed nec cum magnis, & extraordinarijs expensis, quamuis omnino superfluis vitæ, & statui accersendo, videlicet vndequa; expertissimos Medicos, & præciosissimas medicinas emendo: quia quâuis vitæ sit physicè altioris ordinis

Bb 4

quam

quam proprius status, & quam magna bona fortunæ, moraliter tamen, & quoad æstimationem non multum admodum distant, quia vita est brevis, status verò & diuitiæ in fama, & in successoribus quodammodo perpetuant hominem, ita ut multi potius eligant suo statu integro mori quam eo amisso vivere, ac proinde non est admittenda obligatio prospiciendi vitæ non solum alienæ, sed neq; propriæ cū amissione status, aut cū magnis expensis.

Ita tamen est obligatio subueniendi extreme indigenti, & etiam grauius tantum indigenti modis prædictis, ut non sit obligatio inquirendi illos nisi quando se offert prudens aliqua dubitatio existentie alicuius indigentis ex dictis duabus, & quando facile potest inueniri.

DIFFICULTAS VIII.

*Utrum praeceptum eleemosynæ non tantum
oriatur ex misericordia, sed etiam
ex iustitia?*

CONVENIUNT Doctores obligationem subueniendi ei, qui non indiget extreme non esse ex iustitia, quia nullo fundamento id potest affirmari.

Est tamen difficultas, an obligatio subueniendi extreme indigenti sit etiam ex iustitia.

Caiet. quest. 118. art. 3. & 4. Sarmien. lib. de redditibus, Ecclesiast. 3. p. cap. 4. Turrecr. in cap. si forneraueris dist. 86. & Aragon. quest. 32. art. 5. Partem affirmatiuam tuerentur quæ indicant Ambr. serm. 81. Basilii oratione in diuites, Aug. in Psalm. 47. dum dicunt diuites non dantes superflua pauperibus retinere aliena, & peccare, ac si aliena raperent. & ratione potest probari, quia in extrema necessitate omnia sunt communia sicut erant ante ipsorum diuisionem, ergo extreme indigens habet ius ad sibi necessaria, & sibi ex iustitia debentur.

Sotus verò lib. 5. de iustitia, quest. 3. art. 4. Nauar. cap. 24. num. 7. Molina disp. 144. Vazq. cap. 1. dub. 5. Lorca disp.

39. memb. 4. Agid. disp. 27. diub. 7. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & merito, quia ad obligationem adeo strictam iustitiæ ad subueniendum pauperi quamuis extreme indigenti nullum est sufficiens fundamentum, ergo admittenda non est, patet consequentia, antecedens autem probatur, quia propositio illa: *In extrema necessitate omnia sunt communia*: non est vera in eo sensu, quod dominium omnium fiat commune, quia verè non fit, quia tantum manet apud eundem Dominum, quia in principio non est facta diuisio, seu distributio eorum sub conditione indigentis extreme proximi, quia huius nullum adest inditium, sed facta fuit absolute, sed tantum est vera propositio illa in eo sensu, quod misericordia, aut Charitas, quæ non quarit quæ sua sunt, ita facit bona esse communia extreme indigenti, ut Dominus eorum teneatur medijs illis ei subuenire, & quod sic indigens possit ea licite ad sui subuentionem accipere, adhuc inuito Domino, quia tunc Dominus non erit inuitus rationabiliter, Domino autem non rationabiliter, sed irrationabiliter inuito non fit iniustitia in acceptione rei illius, ex quo constat ad rationem aduersariorum. Patres verò pro aduersarijs adducti, eo modo loquendi vtuntur hyperbole ad exagerandam obligationem elargiendi eleemosynam, non quia id sit in rigore verum.

Ex dictis constat diuitem non elargientem eleemosynam extreme indigenti non teneri ad restitutionem eleemosynæ non collatæ, nec ad recompensationem damnorum, quæ ex ea omissione orientur, quia scilicet obligatio restitutionis, & recompensationis tantum oritur ex iustitia non ex misericordia: nihilominus quamuis in paupere extreme indigente non sit actio, seu ius iustitiæ contra diuites, ut sibi subueniant; potest tamen implorare officium iudicis ad id, & iudex ipse potest ex officio compellere diuites ad illi subueniendum, quia iudex Reipublicæ, cui eo ipso incumbit prospicere Reipublicæ, potest: imò, & tenetur compellere ad actus debitos, non solum ex iustitia, sed etiam ex alijs virtutibus, quando necessarii sunt Reipublicæ. Et quia actus eleemosynæ est pius, ideo quando est debitus, non tantum com-

petit iudici seculari ad eum actum compellere, sed etiam Ecclesiastico: & id non tantum competit iudici in casu extremæ necessitatis, vt falso existimat Sotus, sed etiam quoties actus eleemosynæ est sub præcepto, vt optimè Syluester, verbo, eleemosyna, quæst. 6. Caietan. & Lorca, quia Respublica pauperibus providere tenetur, vt ipsis subueniatur, quando est obligatio eis subueniendi.

DIFFICULTAS IX.

Utrum quando est obligatio eleemosynæ, sit gratis danda?

CONVENIUNT Doctores, ei qui non est absolute indigens, sed tantum secundum quid, aut quia indiget in hoc loco, alibi tamen habet sibi sufficientia, aut quia in hoc tempore non habet, est tamen in Spe paulo post habendi, non esse obligationem ei subueniendi gratis, quamuis extreme indigeat, sed sufficere, si ei succurratur, vel dando illi ad mutuū, vel ei vendendo rem, qua indiget dilata solutione.

Est tamen difficultas, an ei, qui simpliciter indiget, quia nullibi habet sibi sufficientia, nec ea sperat, si extreme indigeat, subueniendum sit liberali donatione, seu omnino gratis, an possit mutuo, vel quasi mutuo cum onere, videlicet restitutionis?

Sotus 4. de iustitia, quæst. 7. art. 1. Banez quæst. 32. art. 6. dub. 3. Valent. puncto 3. Agid. disput. 27. & Bonaci. disp. 3. quæst. 4. puncto 6. dub. 9. docent; dandam esse illi omnino gratis: quod indicari videtur in scriptura, & a Patribus: dum absolute dicunt, dandam esse eleemosynam, quod ad minus habet locum in extrema necessitate simpliciter. & ratione probatur, quia in ea extrema necessitate omnia sunt communia, ergo in ea danda est eleemosyna absolute, & absque onere aliquo; quia quod in ea necessitate datur pertinet ad ipsum, qui eam necessitatem patitur. Et id nonnulli limitant, vt tantum sit verum, quando eleemosyna facienda est ex omnino superfluis.

Adrianus verò in quarto, de restitutione, quæst. quæ incipit: *Quia dictum est de luero*: Couarr. in regula pescatum, p. 2. §. 1. n. 4. Nauar. cap. 17. n. 61. & Tolet. lib. 8. cap. 37. docent non esse necessarium dare illi eleemosynam omnino gratis, sed sufficere si ei detur sub mutuo. Et merito; quia misericordia & præceptum eleemosynæ tantum obligat ad succurrendum necessitati, sed mutuo absque liberali donatione sufficienter succurritur necessitati quamuis simpliciter extremæ, ergo non obligat ad succurrendum liberali donatione, sed sufficit mutuo: & quia dicto modo indigens nequit absolute offerre solutionem, & ad eam obligari nisi sub conditione, si forte venerit ad pinguiorem fortunam, ideo succurrendum est non mutuo absolute collato: si mutuo succurritur, sed sub dicta conditione collato, siue expressa, siue implicita, quod non impedit sic indigentem ingredi religionem, dum non adsit probabilis Spes, quod temporis decursu veniet ad pinguiorem fortunam, in qua possit soluere: nec poterit a sibi succurrente emi in seruum, quia obligationi misericordie non satisfacit cum tanto incommodo indigentis, hanc nostram conclusionem amplectuntur Lessius c. 16. dub. 1. & Adam. disp. 2. q. 5. dub. 2. quando res eroganda, est magni momenti.

Si ergo extreme, & simpliciter indigenti non est ex præcepto succurrendum omnino gratis, sed sufficit mutuo, multo melius sufficiet sic succurrere grauius indigenti, quod non nulli, qui id negant respectu extremæ, & simpliciter indigentis, concedunt respectu grauius indigentis.

DIFFICULTAS X.

Utrum pauper cui est obligatio succurrendi posset alienum, quo indiget arripere?

SUPPONIMVS, in quo Doctores primò conueniunt, pauperem cui non est obligatio succurrendi (vt diximus de paupere, qui tantum indiget communiter) non posse bona aliena arripere: nec eis ante necessitatem, siue licite, siue illicite habitis, vti ad sibi subueniendum, quia tunc Dominus rei erit rationabiliter inuitus, quia nec Dominus rei est obligatus

ad illi subueniendum, nec ipse est in necessitate adeo stricta, ut ob eam sibi liceat rem alienam usurpare.

Conueniunt secundò Doctores: pauperem extreme indigentem posse arripere rem alienam, qua indiget ab eo, qui tenetur ipsi succurrere, aut posse re illius antea habita uti; quia tunc nec usurpatio illa, nec usus ille habet rationem furti, & iniustitiæ, quia non fit inuito Domino saltem rationabiliter: Tum, quia Dominus rei est obligatus ad succurrendum illi quamuis non ex iustitia, sed tantum ex misericordia: Tum etiam, quia pauper ille est in extrema necessitate constitutus, ne sint se mori, quod si commode potest rogando rem obtinere, & non roget, sed arripiat peccat contra iustitiam, ad restitutionem tamen non tenetur. Et non solum ipse extreme indigens potest, ut sibi subueniat alienum arripere: sed etiam alius tertius pro ipso, si iste tertius non habeat unde possit illi subuenire, quia quando causa principalis licite potest, etiã potest causa instrumentalis pro principali operans saltem in materia iustitiæ: addimus; *Si iste tertius non habeat unde possit illi subuenire*; quia si habeat sufficiens ad subueniendum, nihil potest arripere pro illo ab altero quamuis potente ac proinde etiam obligato, quia quãuis sint alij, qui etiam possint integre, & teneantur: Nihilominus etiam ipse tenetur integre, quia tunc ipse, & quilibet ex alijs potentibus, tenetur integre, & in solidum, si alij omittant quomodocumque omittant adhuc, quia non possunt subuenire, & nullus satisfacit obligationi, dando partem, si alij nihil dent, & si nullus subueniat, quilibet integre peccat, ac si solus teneretur: ergo si quilibet, qui integre potest, tenetur integre quamuis sint alij, qui etiam possint & teneantur; si isti omittant, nullus qui potest integre & tenetur, potest ab altero, quamuis obligato ad subueniendum arripere ad id, quia quando subueniri potest absque usurpatione alieni nõ debiti ex iustitia, est subueniendum absque usurpatione. Unde etiam quando sunt plures, qui possunt & tenentur subuenire extreme indigenti, ipse extreme indigens potest a quolibet si velit totum sibi necessarium arripere, quia quilibet tenetur ad totum, quando alij omittunt quomodocumque omittant: potest autem arripere quando commode nequit

peten-

petendo accipere, & si petat, & non sibi detur potest Domino inuito arripere, imò & vim vi repellere.

Quod si alius tertius non habeat sufficiens ad subueniendum extreme indigenti, poterit pro eo partem sibi deficientem ab altero potente, arripere ob rationem dictam, & non totum, quia ei potest partialiter subuenire, ac proinde tenetur sic subuenire absque usurpatione quantitatis, quã ipse potest subuenire. Et quia non est obligatio, ex quibuscumque bonis succurrendi extreme indigenti, nisi ex bonis, quæ non sunt simpliciter necessaria vitæ, nec statui, ut vidimus diff. 7. idè nec ipse extreme indigens, nec alius pro eo potest arripere nisi bona, quæ non sunt necessaria simpliciter vitæ, nec statui Domini earum.

Est tamen difficultas, an pauper grauiter indigens possit aliena arripere ad sibi subueniendum ab eo, qui obligatur ei subuenire?

Sotus 5. de iustitia quæst. 3. art. 4. Valent. disp. 5. quæst. 10. puncto 3. & Adamus disp. 2. quæst. 6. dub. 2. partem negatiuam tuentur: quæ significari videtur in cap. *si quis*, 3. de furtis. Dum dicitur: *Si quis propter necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus peniteat hebdomadas tres*, quibus verbis supponitur eum, qui in gravi necessitate arripit aliena peccare, dum ei ob id imponitur penitentia. Et ratione potest probari, quia extra extremam necessitatem bona non sunt communia ipsi indigenti, quãuis grauiter, ergo absque iure proprio contra ius Domini pauper quamuis grauiter indigens arripit bona illius, ut sibi subueniat; & multo minus alius tertius poterit assumere bona aliena ad subueniendum grauiter indigenti.

Nauarr. verò cap. 17. num. 4. Vazq. dub. 7. & Ægid. dub. 10. partem affirmatiuam tradunt, & meritò, quia tunc Dominus rei non erit inuitus rationabiliter, quia est obligatus, ut supponimus quamuis tantum ex misericordia ad subueniendum ei pauperi, ac proinde arreptio illa non erit furtum, seu iniustitia, sed erit licita, & non solum ipsi grauiter indigenti, sed etiam alij tertio ad subueniendum illi, quia quod licite potest causa principalis, etiam potest causa instrumentalis illius, seu pro illo, quod etiam intelligitur quando ipse

ter-

Tertius non habet unde subueniat grauitur indigenti, eo modo quo diximus respectu extreme indigentis, ob eandem omnino rationem.

Et quia non est obligatio subueniendi grauitur indigenti, nisi ex bonis omnino superfluis vitæ, & statui, vt diximus diffi. 6. idcirco ex his solis potest grauitur indigens arripere, aut alius pro ipso.

In eo autem capit. *si quis*, ab aduersarijs adducto (præterquam, quod tantum est desumptum ex pœnitentiali Theodori, & non est aliquo Concilio, nec ex aliqua Decretali Pontificia) vel est intelligendum de eo, qui quauis grauitur indigeat, arripuerit tamen rem alienam indēbite, quia rogando, aut alia via potuerit rem illam obtinere: vel intelligendum est de eo, qui non sit in graui necessitate; sed tantum in communi, quia non omnis qui patitur famem, aut nuditatem est in graui necessitate.

Obseruandum est, vt optinē Vazquez, quod quando sunt plures in extrema, aut in graui necessitate, & non potest quis omnibus subuenire possit prohibito, huic aut illi subuenire: quilibet tamen ex extreme indigentibus possit ob suam extremam necessitatem ne finat se mori, arripere rem illius quamuis ille nulli extreme indigenti sit determinate obligatus: ex grauitur verò indigentibus nullus potest arripere rem illius, quia ex vna parte nulli ex illis est determinate obligatus, & ex altera parte necessitas tantum grauis, non est adeo stricta, vt ratione sui absque vi obligandi determinate aliquem, sufficiat ad tantam licentiam: credimus tamen in ea graui necessitate posse

indigentem consumere rem illius antea possessam, præsertim licitè possessam, vt ex deposito, aut ex cōmōdato possessā.

(3.)

DIFFICULTAS XI.

Utrum pauper cui est obligatio subueniendi, qui rem alienam ad sibi subueniendum arripuit, & consumpsit, teneatur illam restituere si ad pinguiorem fortunam veniat?

CONVENIUNT Doctores obligationem restituēdi rem alienam consumptam ante necessitatem, adhuc extremam, & obligationem soluendi debitum ortam ante dictam necessitatem non extinguī, sed sopiri, quia neutrius dictæ obligationis extinctio, est requisita ad subueniendum ei necessitati, ac proinde sic indigentē, si veniat ad pinguiorem fortunam teneri ad restitutionem illius rei consumptæ, & ad solutionem illius debiti.

Est tamen difficultas, an extreme & simpliciter indigēs, qui arripuit rem alienā, & eam consumpsit ad sibi subueniendū, teneatur ad restitutionē illius si ad pinguiorē fortunam veniat, & idē est de re aliena quā ante eam necessitatem habebat siue furto, siue ex deposito, siue aliter, si eam ad sibi subueniendum consumpsit?

Sor. & alij quos dif. 9. retulimus affirmantes eleemosynā esse ex obligatione dandā omnino gratis, extreme & simpliciter indigenti, cōmuniter docent eū nō teneri ad restitutionem rei arreptæ, & consumptæ ad sibi subueniendū, quia sicut Dominus rei tenebatur illam absq; onere restitutionis illi gratis donare, ita etiam ipse pauper potuit illam absque eo onere arripere.

Adrian. verò, & alij quos in ea dif. 9. retulimus affirmantes eleemosynā non esse ex obligatione omnino gratis donandā adhuc ei, qui extreme, & simpliciter indiget, sed satisfieri eā dando sub mutuo conditionato, sub cōuentione videlicet: *Si fortē sic indigens ad pinguiorē fortunā veniat*: cōmuniter docent eū teneri ad restitutionē rei arreptæ, & consumptæ ad sibi subueniendum si ad eam fortunam veniat, & meritò, quia sicut Dominus non tenebatur rem illam omnino

gratis donare, sed satisfacere eam dando sub onere retributionis dicto modo conditionato, ita etiam pauper non potuit illam absque eo onere arripere, nec consumere.

Quod si extreme, & simpliciter indigens tenetur ad restitutionem rei arreptæ & consumptæ ad sui subventionem, multo melius tenebitur pauper grauer tantum indigens: quia Dominus rei multo minus tenetur rem illi omnino gratis donare, quam extreme, & simpliciter indigenti.

Si tamen quis licite arripuit rem alienam, aut eam antea habens concessit pauperi extreme, aut grauer indigenti ad illius subventionem, ipse arripens, aut concedens non tenetur ad restitutionem, sed ille ad cuius subuersionem fuit arrepta, & a quo fuit consumpta.

Et ob rationem dictam extreme, aut grauer indigens re sua necessaria ad solutionem debiti, eam consumens ad sibi subueniendum, adhuc manet obligatus ad solutionem debiti sub conditione si veniat ad pinguiorem fortunam, etiam quando illam dedit alteri indigenti: iste tamen indigens manet debitor ipsi debitori sibi danti sub eadem conditione, nempe si veniat ad pinguiorem fortunam.

DIFFICULTAS XII.

Utrum debitor extreme & simpliciter indigens re quam debet, teneatur eam soluere creditori, ea etiam extreme & simpliciter indigenti?

Scotus in 4. disp. 15. quest. 2. Gab. quest. 2. art. 2. concl. 2. & Scotus lib. 4. de iustitia quest. 7. art. 4. docent, quod si debitor prius incidat in extremam necessitatem, quam creditor non teneatur soluere debitum, quia tunc debitor ante extremam necessitatem creditoris acquisiuit ius ad retinendam solutionem: si vero e contra creditor prius

inci-

incidat in extremam necessitatem quam debitor, tunc hic teneatur soluere creditori, quia extrema necessitas creditoris prius contingens impedit, ne debitor ob suam extremam necessitatem acquirat dictum ius.

Quando vero debitor & creditor simul incidunt in extremam necessitatem (seu quod in idem recidit, quando non constat uter eorum prius in eam inciderit) est controuersia interdictos, & inter alios autores, quia Scotus, & Gabriel (quos plures sequuntur, alij absolute, & alij cum limitatione) existimant, tunc debitorem teneri soluere creditori: quia tunc in creditore est duplex titulus, ut sibi soluatur: nempe & quod sibi debeatur, & etiam quod sit in extrema necessitate, in debitore vero tantum est unus, ut non soluat nempe extrema necessitas. Scot. vero, & Caie. 2. 2. q. 63. art. 5. (quos etiam plures sequuntur, alij absolute, & alij cum limitatione) existimant e contra quod scilicet, tunc debitor non teneatur soluere, quia durum sit se expoliare re quam possidet, & qua sibi extreme indigenti potest succurrere, ut alteri quam uis creditori succurrat.

Nos tamen existimamus, quod quando debitor & creditor in eodem tempore occurrunt in extrema necessitate, si res qua facienda est solutio sit sub dominio ipsius debitoris & non creditoris, ut quando debitor debet creditori, vel quia damificauit rem illius, vel quia ab eo furatus est rem quam consumpsit, vel quia contractu usurario accepit a creditore pecunias, quas expendit, vel quas confudit cum suis, vel aliter, tunc debitor extreme indigens non tenetur soluere creditori quamuis extreme indigenti, ut ei succurrat si ipse ad sibi subueniendum egeat re debita, quia durum est debitorem in extrema necessitate constitutum, se spoliare re sua, & propria, & quam possidet, quamuis sit debita alteri existenti in simili necessitate: ex quo ad rationem Scoti & Gabrielis adductam contra hanc nostram priorem partem constat, quod in debitore sit triplex titulus. Nempe & dominij rei & possessionis illius, & extremæ necessitatis: in creditore vero tantum sit duplex: nempe extreme necessitatis & iuris ad rem illam, & non in illa, nec possessionis illius, & hanc nostram posteriorem partem veram existimamus: etiam si cre-

Cc

ditor

ditor prius incidat in extremam necessitatem, quia extrema necessitas ea anterioritate non impedit, nec aufert dominium rei in debitore, nec possessionem illius quamvis tunc debitor peccaverit contra iustitiam, non soluendo ante eventum suae extremae necessitatis.

Si verò res debita sit sub dominio creditoris, ut quando debitor debet rem, quia eam habet commodatam, aut depositam, aut locatam à domino, aut furto arreptam, aut aliter: tunc debitor quamvis extreme indigens eam tenetur eam reddere creditori, seu domino, quia in extrema necessitate utriusque potius est preferendus dominus rei, quam alter eam possidens, quando eam possidens, non habet alium titulum ad continuandam possessionem, quam titulum extremae necessitatis, quia haec etiam est in verò domino rei simul cum dominio illius rei, quod est quid maius quam possessio: ex quo constat ad rationem Soti, & Caiet. quatenus contra hanc nostram posteriorem partem probare contendit: quam etiam credimus veram quamvis debitor prius incidat in extremam necessitatem, quia ea anterioritate nullum acquirit ius, etiam si ipsi liceat ante extremam necessitatem creditoris non soluere, quia debitor tenetur ex misericordia non exigere debitum.

Addimus, quando debitor eam rem alienam possidens non habet alium titulum ad continuandam possessionem illius rei, quam titulum extremae necessitatis, quia si habeat alium, ut titulum commodatae, aut locatae, aut aliter ad usum illius pro eo tempore, intra quod ipsi & creditori contingit extrema necessitas, tunc debitor intra illud tempus non tenetur rem illam soluere creditori, quamvis ex tunc extreme indigenti usu illius rei, sed potest ea uti ad sibi subueniendum, ut equo ad fugiendum hostes alias occisuros ipsum debitorem & creditorem, si non fugiant, quia debitor alias pro eo tempore habet ius ad usum illius rei, & non creditor.

In casibus ergo, in quibus iuxta dicta debitor extreme indigens tenetur soluere creditori, & non soluit non tantum peccat contra iustitiam non soluendo, sed etiam tenetur ad damna, quae eveniunt creditori ex omissione, aut dilatione solutionis.

Addimus, quod quando in eodem tempore occurrunt extrema necessitas creditoris, & extrema parentis, aut alicuius ascendens, aut alicuius descendens, aut uxoris ipsius debitoris, potius tenetur debitor subvenire illis quam creditori in casibus, in quibus ipse quando extreme indiget re quam debet, non tenetur soluere creditori, quia praedicti sunt, quasi ipse debitor, ut potest sibi maxime coniuncti naturaliter, quod nonnulli etiam extendunt ad fratres debitoris, & non absque ratione aliqua: nullus tamen id extendit ultra primum gradum lineae transversae.

DIFFICULTAS XIII.

Ex quibus bonis eleemosyna possit licite fieri?

CONVENIUNT Primò, Doctores eleemosynam posse licite fieri ex bonis proprijs, quorum quis habet expediri dominium, quia de eis potest licite disponere.

Excipimus tamen primò, quando bona propria, sunt necessaria ad conservationem vitae suorum, quia tunc isti sunt ex obligatione preferendi extraneis; quamvis extreme indigentibus: & etiam quando bona propria sunt necessaria simpliciter statui suorum, quia etiam tunc isti sunt preferendi extraneis simili modo indigentibus, imò & extreme indigentibus, quando sui sunt ascendentes, aut descendentes, aut coniux, aut fratres. Poterit tamen quis ex bonis proprijs necessarijs ad conservationem vitae eleemosynam facere extraneis extreme indigentibus, & ex bonis proprio statui simpliciter necessarijs eleemosynam facere extraneo simili modo indigenti, de quibus ex professo dicemus disp. 7.

Excipimus secundò, quando bona propria sunt necessaria ad solutionem debitorum, quia tunc preferenda est ex obligatione solutio debitorum eleemosynae, & non est contra: poterit tamen ex eis bonis fieri eleemosyna extreme, aut graviter indigenti, ea proportionem, qua id statim dicimus posse fieri ex bonis alienis.

Conueniunt secundò Doctores ex bonis alienis non posse licite fieri eleemosynam, quia de eis non possumus disponere, ac proinde, non solum non est licitum arripere bona aliena ad dandam eleemosynam, sed nec eam dare ex bonis alienis, quæ quis habet apud se deposita, aut commodata, excipimus tamen quando bona aliena sunt necessaria ad subueniendum extreme, imò & grauiter tantum indigenti, quia tunc eleemosyna potest licite fieri ex illis modo dicto difficult. 10. Bona autem ab incertis dominis ablata expendenda sunt in pios usus in fauorem ipsorum apud Deum, præsertim in Missas, quæ maximè conducunt apud Deum.

Conueniunt tertio, ex bonis illicite acquisitis in pretium alicuius actus mali, ut ex bonis acquisitis à meretricibus, lenonibus, histrionibus, & assassinis, posse fieri eleemosynam, quia dictæ personæ verè acquirunt, & habent dominium eorum nulla prohibitione ad id impeditum. Cauenda tamen est indecentia si aliqua possit esse, ut esset si meretrix vellet intagini offerre vestem, quæ utebatur ad illicitum quæstum. Ex bonis verò ex illicito contractu acquisitis, ut ex acquisitis ex simonia, aut ex aliquibus acquisitis absque titulo, ut ex acquisitis à Beneficiario non recitante horas Canonicas, regulariter potest fieri eleemosyna, & debet siue iure naturali, siue positivo, prout vno, aut altero necessarium sit, de quibus in proprijs locis. Interim tamen ex bonis simoniace acquisitis pro beneficio, debet fieri eleemosyna, aut restitutio fabricæ Ecclesiæ cuius est beneficiū, & ex bonis simoniace acquisitis pro intercessionem apud Pontificem, siue pro iustitia, siue pro gratia, debet fieri pauperibus; & ex acquisitis à Beneficiario non recitante horas Canonicas debet ex bonis, quæ correspondent recitationi fieri eleemosyna, vel fabricæ Ecclesiæ, in qua est beneficium, vel pauperibus (pro optione beneficij) quamuis sint distincti oppidi, imò & Episcopatus ab eo, in quo est beneficium, & non minus potest fieri suis cognatis, imò & sibi ipsi, quamuis non mendicis si egeant ad decentiam sui status.

DIFFICULTAS XIII.

Qui possint eleemosynam licite facere?

CONVENIUNT Doctores eum posse licite eleemosynam facere, qui habet propria bona, & nullo iure est impeditus ad eorum administrationem: & etiam eum qui quamuis non habeat propria bona, sed aliena, est tamen legitimus dispensator eorum: eum verò qui aut non habet dominium rerum, & expeditum ad earum administrationem, aut non est legitimus rerum dispensator non posse facere eleemosynam, nisi ex consensu expresso, aut interpretatio veri Domini non impediti ad administrationem, vel legitimi dispensatoris, quamuis non habentis dominium, aut nisi in casibus extreme, aut grauis necessitatis proximi, in quibus diff. 10. diximus posse ad id arripere alienum, petita tamè prius venia à Domino, aut à legitimo administratore si commodè possit.

Hoc ergo supposito: Religiosus, si superior sit nullum in religione habens superiorem, utpotè supremus dispensator rerum religionis, potest absolute eleemosynas facere ex superfluis religioni, in ea quantitate, cui consuetudo, aut lex religionis non resistit: siue verò superior habeat aliud sibi superiorem non poterit eleemosynam facere, nisi iuxta legem, aut consuetudinem religionis, aut consensum saltè probabiliter præsumptum sibi superioris. Et si Religiosus non sit superior, non potest facere eleemosynam, nisi ex consensu sui superioris, saltè probabiliter præsumpto, qui dum non exprimitur, non præsumitur regulariter, ut Religiosus dum est in oppido sui Conuentus eleemosynam faciat, bene tamen, ut eam faciat, dum ex licentia superioris iter agit, & dum comoratur particulariter in studijs, ex eis quæ sibi conferuntur ad victum & vestitum, moderatam tamen, quantam ordinarij & modesti Scholastici, aut iter agentes facere solent: nec religiosus poterit absque peccato contra paupertatis votum, quamuis non contra iustitiam efficere eleemosynam, nec donationem ex consensu veri Domini bonorum, si suo nomine illam faciat, quia id est disponere, de bonis datis, in eleemosynam, aut in alias donationes tanquam Do-

minum illorū: imō nec nomine ipsius domini, si suo arbitrio illas efficiat, cui ipse voluerit, quia id est libere uti, & disponere de illis bonis, qui est actus exercitus mediocriter sibi concessio a domino ad id, qui etiam est contra paupertatem Deo promissam, quia est actus habentis ins ad eam distributionem, & non purē executoris, & quasi famuli: poterit tamen rē petere, & accipere a domino ad eam conferendam alie determinate, & eam nomine domini conferre: quia id nō est exercere actū aliquē domini, nec habentis ins ad rem, sed est esse mere executorem, & quasi famulum domini.

Superior Ecclesiæ, ut Decanus non potest eleemosynam facere ex bonis communibus, non solum ex vnicuique distribuendis, sed nec ex bonis, quæ post dictam distributionem facti in supersunt, quia nec est dominus, nec dispensator eorum: bene tamē ipsum Capitulum Ecclesiæ ex bonis, quæ post dictā distributionē supersunt, si maior pars consentiat, ut significatur in cap. *cum in cunctis*, de his quæ sunt a maiori parte, quia Capitulum est legitimus dispensator eorū, & maior pars, efficit Capitulum: nō tamen ex bonis, quæ veniunt singulis distribuenda, nisi omnes cōsentiant, etiā portionarij, qui regulariter nō habent votū in Capitulo, quia ea ad quēlibet pro parte pertinet, & Capitulum non est dominus, nec dispensator eorū, ut dicitur in c. *cum omnes*, de constitutionibus.

Filius familiæ nequit, nisi ex consensu Patris, saltem probabiliter presumptus facere eleemosynam ex bonis patris: nec ex bonis profectitijs, id est, quæ ei sunt donata a patre, aut ab alio nomine, aut intuitu patris, quia horū non solum non habet administrationē, sed nec dominium dū pater vivit: nec ex bonis proprijs aduentitijs, id est, quæ ei adveniunt aliunde quā a patre, ut propria industria, seu labore, aut legato, aut donatione ab alio, quā a patre facta, & nō nomine nec intuitu patris, quia quāvis habeat horū dominium, nō tamē administrationē, quia hæc est apud patrē. Potest tamen absq; consensu patris, imō ipso invito eleemosynā, & alias donationes facere ex bonis Castrensibus, id est, acquisitis in Castris, vel donatis a patre ipsi eunti ad Castra: vel ad Palatiū Regis, ut ei tāquā miles custodiæ seruiat: & etiā ex bonis quasi castrensibus, id est acquisitis a filio salario ex officio pu-

blico,

blico, vel largitione Principis, vel donatione patris ipsi eunti ad palatiū Principis, vel gradu Magisterij, & Doctoris, vel beneficio Ecclesiastico, quia filius non solum habet dominium, sed etiam liberam administrationem omnium bonorum Castrensium, vel quasi Castrensium, & idem quo ad omnia prædicta de filio respectu patris, dicendū est de minore respectu curatoris, & de pupillo respectu tutoris, quod scilicet minor possit absq; consensu curatoris, & pupillus absq; consensu tutoris facere eleemosynā, & alias donationes ex bonis Castrensibus, & ex quasi Castrensibus, nō verò ex alijs: administratores verò eorū, & aliorū possunt pro eis quorū bona administrant, eleemosynas aliquas moderatas facere ex voluntate præsumpta dominorum, melius tamen erit dare illis bona, ex quibus per se ipsos illas efficiant, aut saltem, quod id fiat ex eorum consensu expresso.

Vxor etiam nequit absque consensu saltem probabiliter præsumpto mariti eleemosynam facere ex bonis mariti, quia eorum nec habet dominium, nec administrationem, ut patet: nec est bonis communibus sibi & marito, quia quāvis horum pro parte habeat dominium, non tamen administrationem: ex bonis tamen paraphernalibus, id est, proprijs vxoris ultra dotem, quam marito tradit, pro oneribus matrimonij potest vxor iure communi, vbi non sit lege, aut consuetudine oppositum decretum, eleemosynas, & alias donationes facere absque consensu mariti: & etiam ex bonis propria industria, & labore peculiari acquisitis, ultra laborem requisitum ad sustentationem, & gubernationem domus: In Hispania verò nequit vxor ex bonis paraphernalibus, nec ex bonis dicto peculiari labore acquisitis eleemosynas facere absque consensu saltem præsumpto mariti: nec ex acquisitis adulterio, quia in Hispania nullorum bonorum habet administrationem: quāvis paraphernalium habeat dominium integrum, & aliorum pro parte.

Nihilominus vxor primò, potest facere eleemosynas quas alię sue sortis cōiuncter faciūt, in quo Doctores cōveniunt, quia id præsumitur velle maritum: imō ut optimē Molin. disp. 272. Lessius cap. 12. dub. 14. Agid. dub. 5. & Petr. Nauar.

lib. 3. cap. 1. num. 83. contra non paucos, id potest vxor facere quauis Maritus expresse dissentiat, & prohibeat, in quod inclinat Granado, disp. 5. quia id pertinet ad statum decentem vxoris, quem maritus sustentare tenetur, si commode possit.

Secundo, vxor etiam dissentiente marito potest eleemosynam facere ex quantitate sibi assignata ad sui ornatum, & honestam recreationem, quia habet liberam administrationem illius.

Tertio, potest dum maritus expresse non dissentiat, aliquid donare, aut eleemosynam facere ad auerendum malum temporale mariti sicut 1. Reg. 25. fecit Abigail, quando obtulit Dauidi munera, ne amplius in suum maritum seueretur: imò & potest eleemosynam moderatam ultra communes facere, ut a Deo impetret auersionem mali mariti.

Quarto, quando maritus est amens potest eleemosynas, & alias donationes facere, sicut posset maritus, si non esset amens, quia tunc ipsa est administratrix bonorum, sicut esset maritus: imò & quando maritus est absens, potest eas facere quas maritus faceret, quia tunc vxor habet administrationem ex commissione mariti in eius absentia, sed non plures, nec maiores, quam maritus faceret, quia tunc maritus dum aliud non exprimit ad id limitat dictam commissionem.

Seruus qui est mancipium, nequit regulariter eleemosynam facere absque consensu saltem presunto domini sui, quia regulariter nihil habet proprium, nec seruus, qui non est mancipium, & dicitur famulus ex bonis domini: vterque tamen potest ex bonis, quæ dominus illis concedit ad ipsorum sustentationem, quando ex eis aliquid sibi subtrahunt: Quod non licet Religioso in Conuentu habitanti, quia tunc id potest presumi dominum mancipij, & famuli velle, non vero Prælatum Religiosi, ob strictiorem modum viuendi, Religioso congruentem, & ob subordinationem conuenientem domui Religiosæ, ut aduertunt Aegid. dub. 5. Azor, cap. 10. & Lorca disp. 36.

Criminosi vero, quibus iure ipso sunt bona confiscata possunt ex eis eleemosynas, & alias donationes facere, quousque

per

per sententiã, & huius executione ab ipsis auferantur, ut tradunt communiter Doctores, quia vsque ad executione dictæ sententiæ non sunt spoliati possessione, & usu illorum bonorum.

DIFFICULTAS XV.

Quibus danda est eleemosyna?

SVPPONIMVS Pauperibus, seu indigentibus, & ipsis solis dandam esse eleemosynam, quia eleemosyna est actus misericordiæ, & hæc respicit miseriam, seu indigentiam, & eam solam, ut eam subleuet.

Est tamen difficultas, an eleemosyna data ei, qui fingit se esse pauperem sit valida, quia esse illicitam ex parte eam accipientis est absque dubio, quia accipitur, seu obtinetur fraudulenter.

Circa difficultatem ergo, Scotus 9. de iustitiã, quest. 7. ar. 3. & Granado disp. 6. docent esse validam, & eum qui eam accipit non teneri ad restitutionem illius, quia ratio præcipua, seu motiua dandi eleemosynam est obsequi Deo, quod verè subsistit, paupertas verò tantum est conditio materialiter, & per accidens, & ratio tantum impulsiva, donatio autem est valida, & firma quando subsistit ratio præcipua, seu motiua, quamuis deficiat impulsiva. Id tamen limitant, ut tantum sit verum, in eleemosynis quotidianis, & ordinarijs, non in magnis, & extraordinarijs. Quod etiam sequi videtur Nauar. cap. 17. num. 107.

Scotus verò in 4. d. 15. quest. 2. artic. 3. Vazq. dub. ult. Lorca disp. 37. Aegid. dub. 6. & communiter Doctores absolute, & absque limitatione docent eleemosynam ficto pauperi datam esse nullam, ac proinde eam accipientem teneri ad restitutionem, & merito, quia tunc illa donatio non est voluntaria, ergo non est valida, consequentia patet, quia absque voluntate Domini non datur valide res, antecedens autem constat, quia tunc donans non donat, seu non intendit donare nisi, ut eleemosynam, & tamen non est eleemosyna quia non est subleuatio paupertatis, seu indigentia, quia

non

non est paupertas. Vnde tunc donans errat, seu decipitur in titulo dictæ donationis, seu in conditione essentiali donationis, vt eleemosyna est, qua sola ratione tunc intenditur donari a donante, error autem circa titulum, seu circa conditionem essentialem, cuiuscumque contractus etiam donationis, efficit illum non voluntarium, & consequenter nullum.

Ad rationem ergo Soti respondemus, quod quamuis obsequi Deo, possit esse ratio præcipua, & motiua donationis eleemosynæ (quod non est necessarium vt sit eleemosyna) est tamen remota, & extrinseca ipsi eleemosynæ specificatiua alius actus nempe Charitatis imperantis donationem eleemosynæ, quia ratio motiua intrinseca ipsi eleemosynæ immediata, & specificatiua donationis eleemosynæ, vt est eleemosyna, & vt est actus misericordiæ, quo immediate fit, est subleuatio paupertatis, & miseriz, & mediante ea donatione, vt est eleemosyna intenditur placere, & obsequi Deo, si id intenditur, quia ad eleemosynam non est necessarium id intendere, & ideo, quando deficit miseria, seu indigentia in eo, cui fit donatio illa, & deficit subleuatio miseriz, donatio illa non est voluntaria, vt est eleemosyna, ac proinde est nulla, quamuis adsit obsequium Dei.

Quando verò datur eleemosyna vero pauperi, qui fingit se sanctum, aut cognatum eius a quo petit eleemosynam, tunc illa est valida, si datur vt eleemosyna, ac proinde accipiens non tenetur ad restitutionem, etiamsi dans, eam non daret, si agnosceret pauperem non esse sanctum, nec cognatum, quia tunc vt eleemosyna, qua ratione datur, verè est voluntaria, & vt data huic, vt pauperi, quamuis vt data huic, vt sancto, aut vt cognato non sit voluntaria, imò sit inuoluntaria implicite: tunc autem præsumendum est dari vt eleemosynam, seu pauperi, vt pauperi, & non vt sancto, nec vt cognato, quando non datur maior saltem notabiliter quam exigit indigentia manifestata, vt Vazquez aduertit, etiamsi sanctitas aut cognatio sit causa impulsiva, imò quamuis sit motiua, vt illi detur vt pauperi, quia tantum erit motiua remota, & extrinseca.

Si tamen vere pauper fingit maiorem paupertate, eleemosyna

mosy-

mosyna non erit valida, & erit obligatio restituendi, si excessus paupertatis fictus etiam intret rationem motiuam proximam ad eleemosynam, vt si alias non daretur eleemosyna: erit vero valida, & non erit obligatio restituendi, si excessus ille non intret rationem motiuam, sed tantum sit impulsiva conduens vel vt facilius, vel vt alacrius detur: & talis censendus est excessus fictus quando non est magnus, nisi aliunde constet intrare rationem motiuam.

Cui autem facienda sit restitutio eleemosynæ inualidæ ob paupertatem fictam, aut ob excessum paupertatis fictum non conuenit inter Doctores nostræ sententiæ, quia alij existimant faciendam esse veris pauperibus, & non ipsi danti, quia qui illam dedit, abdicauit a se dominium, eam intendendo dare veris pauperibus. Alij vero existimant e contra dandam esse ipsi danti, & non pauperibus, quia dans retinet dominium, quia non voluit illam donare, nisi illi pauperi ficto, ob quod donatio fuit nulla, & non fuit facta abdicatio dominij, & hoc in rigore est verum ob hanc rationem. Nihilominus quando eleemosyna fuit modica potest alijs veris pauperibus restitui ex voluntate præsumpta dantis quando aliud non constat de voluntate illius.

DIFFICULTAS XVI.

Utrum pauperibus, qui laborare potentes, non laborant, sit danda eleemosyna?

SUPPONIMVS Eleemosynam dandam esse illis pauperibus quamuis laborare potentibus, & non laborantibus, qui ex rationabili causa paupertatem libere amplectuntur, vt Religiosis qui eam amplectuntur, vt Christum pauperem imitentur: & vt exercitijs spiritualibus vacent, & etiam alijs quamuis non Religiosis, qui paupertatem amplectuntur non ex tædio laboris, & vt otio indulgeant, sed vel vt Christum imitentur, vel vt exercitijs spiritualibus

vacent

vacent, vel quia laborare dedecet statum, aut dignitatem personæ, quia in omnibus prædictis est vera indigentia, & ex rationabili causa. Hæc autem indigentia quamvis voluntarie assumpta habet rationem miseræ quatenus est contra voluntatem, seu desiderium quo desideratur, vt ei subueniatur.

Hoc ergo supposito difficultas est: an eleemosyna danda sit pauperibus, qui paupertatem libere patiuntur absque rationabili causa, vt mendicis validis, qui ex vna parte suo labore se possunt sustentare, & ex altera labor eos non dedecet, nec in eis impedit exercitia spiritualia, quia alias eis non erant vacaturi, sed ex solo tædio, & ignavia non laborant, & ideo mendicant, vt se sustentent.

Sotus in deliberatione in causa pauperum, cap. 3. Lores disp. 37. Vazq. cap. 3. dub. 1. A Egid. dub. 6. & Adamus quest. 6. dub. 3. docent: Non esse licitum dictis pauperibus eleemosynam petere, nec esse licitum illis dare, quod indicari videtur 2. ad Thesa. 3. *Si quis non vult laborare non manducet.* Et ratione probatur, quia isti absque rationabili causa patiuntur voluntarie paupertatem, quia eam possunt laborando impedire, ergo absque rationabili causa eleemosynam petunt, & ipsis datur.

Alexand. vetò, 4. p. quest. 108. memb. 2. Gab. in 4. d. 16. quest. 4. art. 3. dub. 1. & Medina Cod. de eleemosyna cap. 7. & 8. docent: Prædictis licitum esse eleemosynam petere, & alijs eam illis dare, & non absque probabilitate, quia ex vna parte professio paupertatis ex se absque malo fine: quamvis nulla adsit causa ad professionem illius, non est unde sit mala, quia nulli opponitur virtuti, & ex altera parte laborare non est sub præcepto, quia ex se non est sub præcepto, vt patet, nec est sub præcepto ad vitandum otium, & mala inde prouenientia, quia absque eo labore vitari possunt operibus misericordiæ, & alijs bonis operibus, sicut diues non tenetur laborare vt illud euitet, nec laborare est sub præcepto ad frangendum corpus, quia quando id sit necessarium corpori potest alijs operibus penitentiae fieri.

Vnde ad rationem aduersariorum constat, quod quamuis dicti pauperes paupertatem patiantur absque rationa-

bili

bili causa, eam tamen patiuntur absque peccato, & ea supposita non petunt eleemosynam absque rationabili causa quia vera paupertas est rationabilis causa, imò est ipsa causa ad petendam eleemosynam. Id tamen non tollit posse dictos pauperes validos lege aliqua iuste prohiberi mendicare, quia id erit Reipublicæ vtile, vt pauperibus inualidis facilius subueniatur, eis tribuendo eleemosynas, quæ validis conferuntur.

Paulus verò 2. ad Thesa. 3. tantum loquitur de ijs quibus non laborare, seu non operari est occasio curiose, & inquiete viuendi vt constat, ex contextu.

DIFFICULTAS XVII.

Utrum eleemosyna danda sit omnibus alijs verè pauperibus?

CONVENIUNT Primò Doctores eleemosynam dandam esse pauperibus quamvis peccatoribus, vt significatur ad Galat. 6. dum monemur operari bonum ad omnes etiam ad infideles, qui verè sunt peccatores. Et Matth. 5. dum monemur beneficere etiam ijs, qui oderunt nos, qui eo ipso sunt peccatores, & dum subditur: *Vt sitis Filij Patris vestri, qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos.* Est autem eleemosyna danda pauperibus peccatoribus, nisi eleemosyna ipsa foueatur in suis peccatis, quia id esset cooperari ad eorum peccata, & id intendunt Patres, & significatur in Scriptura, dum dicitur, & significatur peccatoribus non esse beneficiendum subintellige, quando beneficio ipso fouentur in suis peccatis; criminoso etiam damnato vt fame pereat, etiam in tempore in quo præcipitur executio sententiæ potest eleemosyna conferri à quibuscumque, exceptis iudice, qui sententiam tulit, & eo, cuius autoritate eam tulit, & etiam custode, cui præceptum est, vt exequatur sententiam, impediendo ne illi exhibeatur alimentum, quia dum generaliter non prohibetur omnibus à iudice præbere, criminoso alimentum, non

cen.

conferetur sententia tanta seueritate lata. Nullus tamen tenetur illi eleemosynam, aut alimentum præbere.

Conueniunt secundo Doctores pauperibus quamuis proprijs inimicis dandam esse eleemosynam, quia vt Christus Matth. 5. expresse beneficium est eis, qui oderunt nos. Hostibus tamen Reipublicæ, quamuis extreme indigentibus, non post licite dari eleemosyna adhuc dum sunt inducia, si prudenter timeatur finitis inducijs grauitur nocituros Reipublicæ (etiam si dum sunt inducia non liceat illos male tractare postine) quia sic prospicitur bono graui Reipublicæ, cui est sub obligatione prospiciendum. Inimicis tamen proprijs priuatis, à quibus timetur graue damnum, quamuis sint in extrema necessitate non est obligatio dandi eleemosynam, quia præceptum eleemosynæ non obligat cum tanto dispendio proprio præsertim inferendo ab ipsis: poterit tamen illis licite dari, quia bonum alienum potest hoc modo præferri proprio.

Tertio conueniunt communiter Doctores. Pauperibus exteris, & peregrinis dandam esse eleemosynam, quia misericordia etiam se extendit ad externos, imò dum nulla subest peculiaris ratio, & causa nequit lege aliqua nec alio modo pauperibus exteris aditus præcludi, quia iure naturali unicuique liberum est ubique commorari.

Quarto S. Th. & Cai. 2. 2. q. 32. art. 9. Soar. disp. 7. sect. 1. Lorca disp. 37. Sane. in sum. lib. 6. c. 1. n. 54. Bonaci. disp. 3. q. 4. p. 6. & communiter Doctores conueniunt contra Syluestrum, & Angelum, verbo, *eleemosyna*, eum cui committuntur pecuniæ ad eleemosynas faciendas posse ex eis sibi indigenti assumere, & subuenire, & etiam suis Filijs, & Parentibus indigentibus, quia est vera eleemosyna, & actus misericordiae, etiam respectu sui, quia vere fit ab alio, quamuis per ipsum tanquam per commissarium.

Et ob eandem rationem, Beneficiarius, qui ob omissionem recitandi diuinum officium, tenetur ad restitutionem aliquorum reddituum, quæ facienda est, vel fabricæ Ecclesiæ in qua est beneficium, vel pauperibus pro optione beneficii satisfaciendo, eos sibi indigenti retinendo, quia id vere redditur pauperi, imò, & actu misericordiae, quia ipse non sibi confert

id

id tanquam Dominus illius, quia non est vere Dominus, quia eos non facit suos. Is vero cui in penitentiam Sacramenta sem imponitur elargitio eleemosynæ non satisfacit sibi indigenti retinendo eam eleemosynam, quia præter quod quod ea retentio non esset vera eleemosyna, & actus misericordiae quia non esset ad alterum, etiam non esset penalis quod intenditur à confessorio. Et ob hanc rationem idem dicendum est quoties restitutio alicuius rei præcipitur fieri pauperibus in penam illius, quod scilicet tunc non possit ille, in cuius penam illi præcipitur, eam sibi retinere, nec applicare.

DIFFICULTAS XVIII.

Quomodo Ecclesiastici Beneficiarij teneantur ad eleemosynam?

NOMINE Ecclesiasticorum beneficiariorum etiam comprehendimus Episcopos, & maiori ratione quam alios. Supponimus ergo, vt non pauci Doctores aduertunt Ecclesiasticos Beneficiarios posse triplicia bona habere. Primo patrimonialia, nempe, quæ illis obueniunt ex hereditate paterna, inter quæ etiam computantur ea, quæ donatione, aut propria industria acquisierunt. Secundo quasi patrimonialia nempe ea, quæ sibi vt Clerici acquirunt non tanquam redditus annuos beneficiorum, sed præcise ad eorum sustentationem, nempe ea quæ acquirunt celebrando, prædicando, confessiones audiendo, & distributiones quotidianæ quas acquirunt assistendo diuino officio in choro; quamuis ad ea ministeria ex officio teneantur. Tertio ipsi annui redditus Beneficij, qui Hispanè appellantur *Gruesas*.

Hoc supposito conueniunt DD. communiter primo Ecclesiasticos, siue Beneficiarios, siue non Beneficiarios, ex bonis patrimonialibus, & ex quasi patrimonialibus non teneri strictius ad eleemosynam, & ad alia opera pia, quam sæculares ex bonis proprijs, quia eodem modo illa possident, ac sæculares sua propria bona, ac proinde ea possunt licite inferre in quoscumque vsus alias licitos non minus quam sæculares. Et ob eandem rationem non tenentur strictius

ad

ad eleemosynam, & ad alia opera pia ex bonis, quæ ipsis Ecclesiasticis conueniunt, tanquam principibus sæcularibus, vt dominum aliquarum Ciuitatum, vt aduertunt Cai. 2.2. quæst. 185. art. 7. & Lorca disp. 40. nu. 3. quia scilicet ea possident eodem modo, ac Principes sæculares, quamuis ipsis conueniant ratione dignitatis Ecclesiasticæ, quia ad hanc amplificandam data sunt.

Conueniunt Doctores secundo Beneficiarios ex redditibus annuis suorum Beneficiorum superfluis congruæ sustentationi ipsorum, strictius teneri ad eleemosynam, & ad alia opera pia quam sæculares.

Est tamen difficultas in explicando in quo strictior hæc obligatio consistat, & vnde proueniat.

Circa prius conueniunt communiter Doctores, maiorem seu strictiorem obligationem, qua Beneficiarij præsertim Episcopi, & alij Curam animarum habentes, tenentur ad eleemosynam, & ad alia opera pia ex redditibus Beneficij suæ congruæ, seu competentis sustentationi superfluis, in eo consistere quod tota ea superflua teneantur in eleemosynam, quamuis tantum sint pauperes communes, aut in alia opera pia insumere, quod significant plures Patres, quorum testimonia tanquam Canones referuntur 16. quæst. 1. & significat Tridentinum sess. 25. cap. 1. de reformatione, dum serio interdicit, nec adhuc consanguineos, nec familiares augeat, seu dicit, nec eorum causa bona Ecclesiastica, quæ Dei sunt distrahant, seu dissipent: & id in Canonibus Apostolorum prohiberi affirmat; & ob id Beneficiarij, præsertim Episcopi, & alij curam animarum habentes, dicuntur Patres pauperum, & eorum curam paternam gerere.

Existimamus autem dicta superflua insumenda esse in eleemosynas, aut in alia opera pia pro optione Beneficiarij, dum non sint graues necessitates, quia ista præferendæ sunt alijs pijs operibus, & ideo tenentur de his inquirere, quando non occurrunt si commode possint, vt in eas quando sint, dicta bona insumant, & his deficientibus in communes, qui nunquam desunt, aut in alia opera pia pro optione Beneficiarij.

Sed quamuis in prædicto conueniant communiter DD.

Petrus

Petrus tamen Hurtado disp. 160. sect. 6. & seq. docet, & rō absq; authoritate aliquorum Doctorem nec absque probabilitate, sufficere, si Beneficiarij etiā Episcopi medietate eorum, quæ superflua competentis sustentationi ipsorum, vel quartam partem reddituum annuorum insumant in pauperes, aut in alia opera pia, dum non adsit scandalum, & domibus necessitatibus sufficienter subueniatur, imò addit, & bene, id, quod Beneficiarius dat in subsidium, & exorsatum contineri in ea medietate insumenda in eleemosynas, aut in alia opera pia, quia vere est opus pium.

Circa posterius ergo constat dicta specialem, & strictiorem obligationem, qua Beneficiarij etiā extra grauem necessitatem tenentur dicta superflua in pauperes, aut in alia opera pia insumere oriri ex iure Ecclesiastico, quia eo prohibetur illa insumere, in vsus profanos, non autem ex iure aliquo naturali misericordie, vt aduertunt Lessius lib. 2. c. 4. n. 47. & Layman. lib. 4. tract. 2. c. 3. quia misericordia ex sua natura, secluso iure positivo eos non obligat specialiter ad id, quia non obligat specialiter ratione necessitatis communis pauperum, nec ratione dictæ superfluitatis eorum bonorum, vt patet nec est alius titulus, nec aliud ius ratione cuius misericordia, aut alia virtus adhuc iustitiæ obliget illos specialiter ad eleemosynam, aut ad alia opera pia ad quæ alij non obligantur, etiam si Pastoribus animarum commendatum sit à Christo quod pascant oves proprias etiam pastu corporali, quando eo indigent, saltem quando eo grauitur indigent. Addidimus, adhuc iustitiæ, quia Beneficiarij etiam Episcopi (& etiam Religiosi, de quibus suo loco dicemus) non tenentur ad id ex iustitiæ: quia multo verius est Beneficiarios etiam Episcopos esse absolute dominos omnium reddituum suorum Beneficiorum, etiam absq; onere insumendi superflua in pauperes, aut in alia opera pia, vt dicemus tract. de Beneficijs, & docet Molina disp. 147. Lorca disp. 40. Lessius c. 4. dub. 6. Agid. dub. 27. dub. 11. & plures alij.

Beneficiarij ergo ex redditibus Ecclesiasticis possunt congrue, & competenter sustentari, etiam si alias habeant bona patrimonialia, & quasi patrimonialia sufficientia, imò, & superabundantia ad suam competentem sustentationem, quia ad

Dd

id

id præcipue eis assignantur prædicti redditus, & non indefectu aliorum bonorum, quia congruum est, ut qui altari servit de altari vivat, inde totam suam sustentationem accipiendo, quamvis aliunde habeat ad illam, quia nemo suis stipendijs militat, ut ait Paul. 2. ad Cor. 9. unde qui dum habens Beneficiū, ex alijs bonis, & non ex redditibus Ecclesiasticis elargitus est elemosynam aut aliud opus pium efficit, potest illa ex dictis redditibus compensare, dum non habuerit animum adhuc interpretatiuum illa donandi, seu non compensandi, ita ut si quando ea elargitus fuit interrogaretur, an vellet ea compensare, responderet negative.

Ad congruam autem, seu competentem sustentationem Beneficij pertinent omnia necessaria ad decenter vivendum iuxta suum statum, nempe necessaria ad habitationem, ad mensam, ad superlectilem, ad famulos, & etiam ad ministros, ad convivia consanguineis, amicis, & hospitibus, ad donationes remuneratorias, imo, & ad omnino liberales, & ad honestas recreationes, dum omnia hæc sint moderata, non excedentia, sed congrua Ecclesiastico attentam qualitate Beneficij, & personæ Beneficij, & etiam necessaria ad subveniendum consanguineis egentibus, adhuc ad decentiam, imo, & ad moderatam abundantiam status ipsorum, etiam ad id egeant dote præsertim filiarum, quamvis spuriarum, quia id congruit statui Beneficij: quod etiam alio titulo potest nempe, quia id est opus pium, & ob hunc titulum, etiam poterit consanguineum sustentare in studijs, quamvis Pater possit imò assumptus ad Episcopatum, aut ad aliud pinguisimum Beneficiū potest consanguineos ex suo genere abiectiones ad maiorem statum, moderatum tamen eleuare, ne pudeat Beneficiarium consanguineos, præsertim arcte coniunctos, ut fratres, aut consobrinos abiectione vivere; eos tamen in statu decente, & aliquantulum abundante constitutos nequit ditare, seu augere, ex dictis bonis, nisi ex eis quæ ipse suæ congruæ sustentationi subtrahit, quia hæc etiam subtrahita a supremo gradu congruæ sustentationis potest in quoscunque usus alias licitos infumere, sicut bona patrimonialia etiam in instituendos maioratus consanguineis.

Addimus, ut contra Lorcani advertunt Navar. q. 1. monito 16. Mol. dist. 145. A Egid. dub. 11. & Layman. quod maior sustentatio ceteris paribus competit, seu congruit Benefi-

ciario valde nobili, aut valde docto, quia magis quam alij profunt Ecclesie etiam autorizando sua magna nobilitate, aut sua eminentia doctrinæ, & hac etiam docendo, qui autem magis prodest Ecclesie, maiorem ab ea meretur sustentationem, ut ex se patet, & indicat Paul. 1. ad Thim. 5. unde beneficiarius ex redditibus Ecclesiasticis potest accipere totum necessarium ad sustentationem sibi congruentum attentam qualitate sui beneficij, & qualitate sue personæ moderatam tamen, & non excedentem modestiam personæ Ecclesiasticæ, ac proinde filius Regis Ecclesiasticus nequit ex redditibus Beneficij etiam Episcopatus tanto splendore vivere, ac si esset secularis, nisi Episcopatus esset valde honoratissimus, & pinguisissimus, qualis est Archiepiscopatus Toleranus, qui suis redditibus potest splendide sustentare filium Regis, & non paucis necessitatibus pauperum subvenire, quia tunc ex eis potest filius Regis Ecclesiasticus splendide sustentari, non minus, imò magis quam de facto sustentetur alius secularis filius Regis frater Ecclesiastici absque indecentia.

Ita tamen Beneficiarius etiam Episcopus tenetur super sua reddituum in elemosynas, aut in alia opera pia infumere ut dum gravissimæ necessitates præsentis pauperum, vel defectus præsentis ornatus templi quibus aliunde non subvenitur, aliud non postulant possit illa in futurum reservare in proprias, aut aliorum necessitates quas in futurum timeret, vel ad aliud opus pium, ut ad collegium, aut ad hospitale fundandum, & quamvis non sit obligatio, expedit tamen, ut elemosynæ, & alia pia opera non fiant nisi in loco Beneficij, etiam Episcopatus a cuius incolis redditus accipit.

Addit Vazquez quod pensionarius non teneatur ad elemosynas, & ad alia opera pietatis ex superfluis suæ sustentationi, aliter quam seculares, quia pensio datur illi ob bonum Ecclesie. Et Petrus Hurtado addit milites Beneficiarios, seu Commendatarios Ordinum S. Iacobi, & S. Ioannis, Calatravæ, & Alcantaræ, & alios non teneri ex dictis superfluis more Clericorum Beneficiorum, quia dicta Beneficia, seu dictæ Commendæ dantur prædictis titulo laico, sed satisfaciunt conformando se instituto suorum

DISPVT. VI.

De correptione fraterna.

DIFFICULTAS I.

Quid sit correptio fraterna?

SUPPONIMVS Primo, quod quamuis in rigore Latino, *corruptio*, & *correctio*, ita differant, quod corrigere sit a malo aliquem liberare, corripere vero sit, id reprehendendo eniti, ac proinde correctio sit emendatio, correptio vero sit reprehensio ad emendationem ordinata, vsu tamen scholasticorum pro eodem accipiuntur, nempe pro remedio quo enjtinur alium a malo reuocare, quamuis non sit reprehensio, sed pura admonitio: Nos tamen utemur nomine *corruptio*, & quia est aptius ad significandum remedium ordinatum ad emendationem, de quo disputacionem instituiamus, & quia desumitur ex verbo, *corripio*, quo ad hoc propositum vsus est Christus Matth. 18.

Supponimus, secundo, quod sicut peccatum potest dupliciter considerari, nempe, & quatenus est nocivum ipsi peccanti, & quatenus est nocivum communitati: ita etiam duplex est correptio vna qua adhibetur remedium peccato, quatenus est nocivum peccanti, quae dicitur *fraterna*, altera qua adhibetur remedium peccato quatenus est nocivum communitati, quae dicitur *iudicialis*, quia maxime in eumbitu iudicis, quae quando ab eo fit potest vsque ad publicam punitionem pervenire.

Corruptio ergo fraterna specialis prout a Theologis accipitur, nihil aliud est, quam admonitio conveniens, qua fratrem a peccando reuocare conamur.

(2)

DIF.

DIFFICULTAS II.

Ad quam virtutem pertineat correptio fraterna?

SUPPONIMVS Correptionem fraternam esse ex suo obiecto honestam, utpote rationi consonam: & per eam utpote quae difficile sit generari habitum facilitatem ad eam: & ab eam genito procedere, qui verè est virtus, utpote ad actum honestum inclinans, ac proinde correptionem fraternam ex se ad virtutem aliquam pertinere.

Est ergo difficultas ad quam virtutem pertineat. Circa hanc difficultatem non desunt qui existiment correptionem fraternam non pertinere ad particularem virtutem, sed ad varias pro varietate peccatorum, a quibus correptione ipsa proximum reuocare conamur: & Doctores communiter doceant correptionem ad peculiarem virtutem misericordiae spiritualis pertinere, quia correptione fraterna subuenitur miseriae spirituali peccati, ne fiat.

Nos vero existimamus correptionem fraternam generalem, id est, factam absque intentione subueniendi proximo ne peccet non pertinere ad specialem aliquam virtutem, sed ad varias pro varietate peccatorum a quibus correptione ipsa proximum reuocare conamur, quia corripere proximum v.g. ne peccet peccato fornicationis, pertinet ad castitatem & habet honestatem castitatis, quamuis non primario, sed secundo, & derivatiue, quia ad eandem virtutem, & eodem modo pertinet, & eandem honestatem, & eodem modo habet inducere aliquem ad actum alicuius virtutis, & cum ab actu contrario eidem virtuti reuocare; inducere autem ad castitatem pertinet ad castitatem, & honestatem castitatis habet, quamuis non primario, sed secundo, & derivatiue.

Correptionem vero specialem, id est, factam intentione subueniendi proximo ne incurrat miseriam peccati, seu intentione emendationis proximi, non solum pertinere ad varias virtutes pro varietate peccatorum a quibus correptione ipsa reuocare conamur proximum, sicut & correptionem generalem ob rationem dictam, sed etiam pertinere ad specialem

Dd 3

cialem

cialem virtutem misericordie spiritualis, qua subuenitur miseria spirituali, ne incurratur, & fit ea intentione: sicut e contra inducere, seu mouere aliquem ad peccandum, intentione ruinae spiritualis illius opponitur non solum varijs virtutibus pro varietate peccatorum ad quae fit inductio, sed etiam misericordiae spirituali, quia peccatum quamuis voluntarium est vera miseria spiritualis, quia est magnum malum, & aptum, vt sit inuoluntarium saltem secundum quid, imò, & de facto est inuoluntarium, quo ad dignitatem poenae, & etiã quoad culpam quia quamuis indirecte, seu in alio, id est, in actu ipso peccati sint voluntariae, tamen directe, & in seipsis sunt inuoluntariae, & displicentes peccanti quamuis nõ semper expresse, sed saltem implicite, & virtualiter.

Correptio ergo fraterna specialis, & pertinet ad specialem virtutem misericordiae spiritualis, & etiam ad varias virtutes, & ideo, etiã habet duas honestates, v.g. correptio specialis qua nitimur reuocare proximum a peccato fornicationis, ne peccet: & pertinet ad specialem virtutem misericordiae spiritualis, & habet honestatem illius, sicut e contra inductio specialis ad peccatum facta ex intentione ruinae spiritualis proximi, v.g. ad fornicationem est specialiter contra misericordiam spiritualem, & habet malitiam ipsi misericordiae spirituali oppositam, & generaliter est cõtra castitatem, & habet malitiam ei oppositam.

D I F F I C U L T A S I I I.

*Verum sit praeceptum correptionis fraterne:
& quale sit?*

CIRCA Prius conveniunt Catholici esse praeceptum correptionis fraternae, quod nullus haereticus negavit, quamuis nonnulli Semipelagiani contra Augustinum doctorem esse nobis necessarium auxilium gratiae ad implenda praecepta, intulerint tanquam absurdum ex eo sequi correptionem esse inutilem non id sentientes, quia arguebant

contra dictam doctrinam Augustini, in hunc modum, quando urget proximo impletio alicuius praecepti, aut adest illi auxilium gratiae ad impletionem illius? aut non adest? si adest, non est illi necessaria correptio ad impletionem illius praecepti, si vero auxilium non adest erit frustra, & inutilis correptio. Argumentum autem hoc semipelagiano: um nullius momenti est contra doctrinam Augustini, quia Deus saepe nobis confert cogitationem, seu auxilium ad praecepti impletionem, media ipsa correptione, & non aliter, & non raro cogitatio, seu auxilium quod absque correptione esset tantum sufficiens fit efficax, media ipsa correptione, ac proinde correptio non semper est inutilis.

Nullus ergo negat esse praeceptum quo obligemur ad corripiendum fratrem, quod exprimitur in capit. *Ex iniuncto de haereticis*, & satis significatur Ecclesiastici 19. *Corripe amicum, ne iterum addat facere: corripe proximum, ne forte titeret, corripe amicum, saepe enim fit commissio.* Quia tanta repetitio, & inculcatio praeceptum indicat, & plusquam consilium, & leuitici 19. *Ne oderis fratrem tuum sed publice* (id est clare, & aperte) *argue eum, ne habeas super eo peccatum*, id est, ne in non arguendo, seu in non monendo eum, pecces. Sed an in illis verbis Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus corripe illum*, contineatur praeceptum correptionis dicemus difficult. 13. & id etiam ratione naturali constat, quia saltem quolibet virtus, non solum obligat primario, vt nullus contra eam operetur, sed etiam obligat secundo, vt quando commode fieri possit euitemus in alijs opus contra illam.

Circa posterius conveniunt Doctores, praeceptum corripiendi sic in communi fratrem, esse naturale ex suppositione peccati imminentis in proximo, & ex suppositione praecepti, contra quod est peccatum illud, quia supposito eo peccato, ratio dicat, vt illud corripiamus, sicut praeceptum obediendi sic in communi superiori est naturale ex suppositione praecepti superioris, & ideo praeceptum obediendi superiori, quasi determinatur, seu particularizatur per praeceptum positivum latum ab ipso superiore: illud vero commune correptionis aliquando determinatur

per naturale, & aliquando per positium, quia tantum obligamur ad correptionem, & solum secundario ex eo precepto, & ex ea virtute, contra quam, & contra quod est peccatum ipsum corripiendum, preceptum autem contra quod est peccatum corripiendum, aliquando est naturale, & aliquando positium, preceptum ergo correptionis fraternæ sic in communi, non est determinate naturale, nec determinate positium, sed est quasi determinabile per naturale, & per positium. Et non est determinate virtutis, sed est generale quasi determinabile per precepta variarum virtutum pro varietate peccatorum euitandorum, seu corripiendorum in proximo, quia si esset speciale, nempe alicuius specialis virtutis maxime misericordie spiritualis ad subueniendum proximo ne incurrat miseriam spiritualem peccati, preceptum autem corripiendi non est specialiter huius peculiaris virtutis, quia proximus potest sibi absque alterius correptione facile prospicere: quod non leuiter confirmatur ex eo quod peccator peccando non peccat specialiter, quia peccat, quia ex hoc non peccat specialiter contra misericordiam, nec contra aliam virtutem, sed tantum peccat varie, aut peccato fornicationis contra castitatem si fornicetur, aut sacrilegij contra Religionem si falso iuret, aut contra iustitiam si furetur, & sic de alijs, ergo qui non admonet proximum ne peccet, non peccabit specialiter quia non admonet, sed varie pro varietate peccatorum in proximo, quæ non euitat in illo sua admonitione, quia virtus quæ primario obligat, ne quis contra eam peccet, etiam obligat secundario alios ut peccatum illud euitent in alio. Nihilominus qui non admonendo furere furetur, quamuis peccet secundario contra iustitiam non tenetur ad restitutionem rei usurpatæ, quia non est causa positiua furti, nec physica usurpans, nec moralis inducens, sed tantum est priuatiua, seu omittens actum debitum, & non debitum in fauorem Domini rei usurpatæ, sicut tenetur custos illius rei, sed precise in fauorem virtutis iustitiæ ne fiat contra eam. Preceptum tamen admonendi sumpta admonitione non pro correptione, sed pro edocatione ignorantis media necessaria ad salutem est speciale specialiter ortum ex misericordia spirituali, ut dicemus dif. 3.

DIFFICULTAS IIII.

Utrum solum peccatum quod imminet in futurum, aut ex quo aliud imminet, sit materia precepti correptionis fraternæ?

SUPPONIMVS Omne peccatum, tam mortale, quam veniale iam præteritum non remissum, ut destruat, quæ quod imminet in futurum ut euitetur, esse materiam sufficientem correptionis fraternæ. Est tamen difficultas, an solum peccatum, quod imminet in futurum, aut præteritum prout ex eo aliud imminet in futurum, sit materia cadens sub precepto correptionis fraternæ?

Circa quam certum est primo, peccatum quod iam prudenter creditur remissum, & ex quo nullum imminet periculum iterandi illud, non esse materiam precepti correptionis fraternæ: imò nec materiã ipsius correptionis non præceptæ, quia tunc correptio fraterna nihil potest deferuire fratri, nec virtuti contra quæ fuit peccatum illud. Secus est de correptione iudiciali, quia hæc esse potest de peccato iam remisso, & ex quo nullum supersit periculum iterandi illud, quia correptio iudicialis de eo peccato deferuire potest bono communi, ut terrore ex ea orto alij: imò, & ipse qui peccauit, arceatur à delinquendo.

Secundo, certum est peccatum præteritum ex quo imminet prudens periculum continuandi, aut iterandi illud, esse propriam materiam precepti correptionis fraternæ, quia tunc maxime urget preceptum, seu obligatio corripiendi, ut ex se patet, & indicatur Eccles. 19. corripe proximum ne forte iteret.

Est ergo difficultas, an etiam peccatum præteritum non remissum, cuius macula perseuerat, ex eo tamen non imminet prudens periculum iterandi illud sit materia precepti correptionis fraternæ?

426 *Disp. VI. De correptione fraterna.*

Adria. in 4. q. 1. de correptione, §. 2. *propositio*, Can. 4. p. relectionis, de poenitentia, §. ad 4. Arag. q. 33. art. 2. Pet. Hur. disput. 162. scd. 8. & Bonac. disp. 3. q. 4. p. 7. docent esse præceptum corripiendi fratrem, qui peccauit vt iustificetur, (quod alij intelligunt statim: alij verò quamuis non statim, saltem tamen, antequam ipse obligetur ad iustificationem) quia status peccati grauis (de quo Doctores isti loquuntur) est grauis miseria, & non minor, imò eadem, ac ea quam incurrit peccans, quādo actu peccat, quia tunc est eodem modo inimicus Deo, & dignus æterna poena, & vt careat omni auxilio gratiæ, in quibus consistit miseria peccati grauis, etiam quando istud fit, ergo non est minor obligatio corripiendi fratrem, vt ab eo peccato habituali iustificetur, quam vt non committat illud, quando imminet.

Abulensis verò, q. 83. in cap. 18. Mat. Angelus, verbo, correptio, Regid. disp. 18. dub. 6. Layman. lib. 2. tract. 3. cap. 7. Lorca disp. 41. Vazq. 3. p. q. 83. art. 2. dub. 5. & alij, docent non esse præceptum corripiendi fratrem, qui peccauit, vt iustificetur ab eo peccato (quod intelligunt antequam ipse obligetur ad iustificationem) & meritò, quia peccator ipse non tenetur statim iustificari ab eo peccato, sed tantum in articulo, aut periculo mortis, & tunc non ex misericordia, nec determinate ex ea virtute contra quam peccauit, sed tantum ex Charitate erga Deum: ne in eius inimicitia in æternum discedat, vt dicimus tract. de poenitentia disp. 3. diffi. 3. & 4. ergo nec alius tenetur cum statim corripere, seu admonere, vt ab eo peccato iustificetur, consequenti probatur, quia alius non magis tenetur procurare iustificationem illius quam ipse, cum ipse possit etiam absque monitione alterius facillè iustificari sicut nec alius tenetur subuenire, nec beneficere corporaliter ei, qui facillè potest sibi subuenire, & ad id ipse non tenetur, vis autem huius consequentiæ indicatur Matth. 18. vbi continetur præceptum correptionis fraternæ dum significatur, quod quando quis tenetur corripere fratrem, ipse frater tenetur acquiescere correptioni illius & obedire, quia dicitur, quod si tandem non audiat Ecclesiam corripientē, habeatur tanquā Ethnicus, & sanè non teneretur obedire correptioni, si ipse non

tene-

Difficultas V.

427

teneretur ad iustificationem. Vnde obligatio corripiendi peccatum præteritum, ex quo imminet peccatū in futurum, non est corripiendi ipsum præteritum propter ipsum, sed propter illud, quod ex eo imminet, si aliquid imminet vt euitetur.

Ad rationem ergo aduersariorum concedimus statum peccati grauis esse miseriam grauem, & non minorem, imò eandem cum ea, quam peccator incurrit, quando actu peccat. Negamus tamen esse obligationem corripiendi fratrem, vt iustificetur ad eo peccato, & liberetur ab eo statu, quamuis sit obligatio corripiendi fratrem ne peccet: est enim dispar ratio, quia ad corripiendum fratrem ne peccet non obligatur, quis specialiter ex misericordia, vt peccator non incurrat eam miseriam, quia ipse potest facillè eam non incurrere absque mea admonitione, sed tantum obligatur ex ea virtute, contra quam futurum est peccatum imminens, ne frater efficiat contra illam, quia frater ex ea tenetur primario ad id, & alius secundario ad euitandum in fratre peccatum contra eam. Frater verò ex nulla virtute obligatur (nisi fortè aliquando per accidens) iustificari ab eo statu peccati grauis, vsque ad articulum mortis, in quo ex Charitate erga Deum ad id obligatur, ac proinde, nec alius obligatur secundario ex ea Charitate ad corripiendum illum (nisi fortè aliquando per accidens), vt iustificetur vsque ad articulum mortis ipsius fratris. Et multo minus tenetur ex misericordia spiritali, quia ipse absque mea correptione sibi potest facile prospicere supposito auxilio Dei.

DIFFICULTAS V.

Vtrum solum peccatum mortale sit materia præcepti correptionis fraternæ?

DIFFICULTAS Hæc non procedit de peccato præterito, ex quo non imminet aliud, sed de eo ex quo imminet aliud, & de imminente in futurum, quamuis non imminet ex alio: & non de peccato præterito ob ipsum iuxta dicta in diffi. præcedenti.

Sup-

Supponimus ergo: omne peccatum mortale, quamvis omnino priuatum, & secretum esse materiam obligationis, seu præcepti correptionis fraternæ. Et quodcumque veniale esse materiam sufficientem correptionis fraternæ, id est, posse corripi?

Est tamen difficultas, an peccatum veniale sit materia obligationis, seu præcepti correptionis fraternæ, id est, an debeat corripere.

Circa hanc difficultatem supponimus Prælatos Religionum teneri corripere in suis subditis peccata venialia, ex quibus imminet grauis iactura obseruatæ Religiosæ: & ad id teneri sub mortali ex iustitia, quia ipsis incumbit ex officio prospicere obseruantæ Religiosæ: & quemcumque etiam priuatum, & secularem teneri, & sub mortali corripere in quolibet veniale, ex quo imminet mortale, ut aliquando imminet ex colloquio otioso cum femina impudica.

Punctum ergo difficultatis in eo est, an extra hos duos casus sit obligatio sub veniali corripiendi peccatum veniale in quolibet imminens, aut ex quo aliud veniale imminet. Alii autem sub veniali, quia certum est extra dictos casus non esse obligationem corripiendi illud sub mortali, sicut nec ipse frater corripiendus peccat nisi venialiter, nec qui illum ad peccandum venialiter inducit, quæ sunt peiora, quàm cum non reuocare a veniali.

Syluester verbo, correptio, Bañez quæst. 33. art. 2. dub. 2. Granado, tract. 12. disp. 2. & Turrian. disp. 86. dub. 2. docent, non esse obligationem adhuc sub veniali, corripiendi peccatum veniale, quia peccatum veniale in suo genere est miseria levis & voluntarie assumpta, vel assumenda, & a qua facile potest frater liberari, ergo non est obligatio aliqua subueniendi illi miseriæ in fratre.

Caiet. verbo, correptio, §. est ergo, Valent. disp. 3. quæst. 10. p. 2. Lorca disp. 41. Agid. disp. 28. dub. 3. Layman lib. 2. tract. 3. cap. 7. & Petr. Hurt. disput. 162. sect. 8. docent, esse obligationem sub veniali corripiendi veniale. Et merito non ex misericordia spirituali ob rationem aduersariorum, quæ id tantum probat, sed ex ea virtute, contra quam futurum

est

est peccatum fratris, quia ex ea obligamur secundario sub veniali ad vitandum peccatum veniale in alio contra eam, sicut ex ea ille alius primario obligatur ad non peccandum venialiter contra illam.

DIFFICULTAS VI.
Utrum peccatum quod quis ignoranter inuincibiliter committit, sit materia præcepti correptionis fraternæ?

SUPPONIMUS Peccatum, quod ignorantia vincibili committitur esse veram materiam præcepti correptionis fraternæ, quia est verè peccatum & formaliter.

Circa peccatum ergo, quod ignorantia inuincibili committitur certum est non esse materiam præcepti correptionis fraternæ, quia illud ratione dictæ ignorantie non est formaliter peccatum, sed tantum materialiter.

Est tamen difficultas, an sit præceptum, seu obligatio, si non corripiendi, saltè docendi, seu admonendi sic ignorans?

Circa quam etiam est certum in pastoribus Ecclesiæ, & in confessario in confessione; & in alijs personis, quibus ex officio incumbit esse obligationem saltem ex iustitia docendi, sic ignorantem quoniam ignorantia sit de re, quæ tantum est necessaria necessitate præcepti, ut patet: & in alijs priuatis esse obligationem saltem ex misericordia, quando ignorantia est de re necessaria necessitate medijs, ut etiam patet: & in utroque offeratur obligatio, quando non timetur prudenter obfutura admonitio, ut regulariter potest prudenter timeri, quando quis ex matrimonio nullo habeat filios, & ignorans inuincibiliter nullitatem sui matrimonij, admonetur de ea.

Punctum ergo difficultatis in eo situm est, an in priuatis quibus non incumbit ex officio, sit obligatio docendi, seu admonendi ignorantem inuincibiliter, quando ignorantia est de re necessaria necessitate tantum præcepti.

Cir-

Circa quod omnis variis modis dicendi existimamus non esse per se obligationem docendi, seu admonendi sic ignorantem, siue ignoret factum, siue ius, seu preceptum quavis naturale, quia nec est obligatio ex misericordia, quia dicta ignorantia ratione sui non est miseria considerabilis, nec est occasio peccati formalis, nec est obligatio ex illis virtutibus, contra quas materialiter peccatur ratione illius ignorantie, quia tunc contra eas non peccatur verè & formaliter, & ad hoc tantum vitandum obligant secundario alios.

Addimus: *Non esse per se obligationem admonendi sic ignorantem*: quia per accidens esse potest obligatio, & aliquando est, tunc scilicet quando ignorantia illa inuincibilis cedit in graue detrimentum ipsius ignorantis, ut in grauem notam, aut in graue detrimentum alterius, siue spirituale, ut si alter est scandalizandus, siue temporale, ut quando sic ignoranter retinetur res aliena grauis momenti.

Sed quamuis non sit obligatio per se docendi, seu admonendi sic ignorantem, erit tamen opus misericordie sub consilio nisi timeatur, quod admonitio est nocitura, ut si timeatur, quod admonitus non desister ab opere materialiter peccaminoso, quia post admonitionem peccabit verè & formaliter.

DIFFICULTAS VII.

Quae conditiones requirantur, & sufficiant ut obliget correptio fraterna?

In Primis ut correptio fraterna obliget, requiritur in corripiente notitia peccati fratris corripiedi: & in eo sufficit ad id notitia moraliter, & humano modo certa, id est, absque opinione probabilis oppositi, quia sic prudentissime proceditur quantum est ex parte noticie. Est tamen difficultas, an requisita sit notitia sic certa, an non, sed sufficiat minor?

Loc. disp. 44. & alij existimant notitiam certam requiri, & minorem non sufficere. Adrian. in 4. tract. de correptione fraterna, & sed haec opinio, & alij existimant, sufficere notitiam dubiam peccati, & non requiri maiorem.

Sor. verò detegendo secreto memb. 2. q. 2. Becan. c. 2. num. 29. & alij existimant, & merito notitiam probabilem sufficere, & requiri. Sufficit quidem, quia sic prudenter proceditur. Requiritur autem, quia durum est ex dubia tantum notitia obligari ad obijciendum fratri peccatum saltem graue. Adderem ego sufficere quando ex peculiari amicitia inter corripientem, & corripiendum lenienda esset obiectio illius peccati, praesertim, quod tunc tantum est obijciendum sub dubio.

Addimus non sufficere notitiam probabilem, imò nec humano modo, seu moraliter certam peccati commissi, nisi etiam sit notitia aliqua, quod ex peccato commissio imminet in futurum aliud peccatum, quia correptio non fit peccati praeteriti, seu commissi ob ipsum, sed ob aliud, quod ex eo imminet, huius autem imminenti sufficit suspicio, aut timor prudens, quia quando aliàs est probabilis notitia peccati commissi, ex qua peccatori obijcitur peccatum commissum, non inconuenit, tunc ei obijcere peccatum, & quando est dicta suspicio non obijcitur absque prudenti cautione.

Secundò, ut correptio fraterna obliget, requiritur aliqua spes emendae fratris, qui corripiendus est, quia aliàs correptio fraterna frustra adhibetur, quia ad solam emendam fratris ordinatur (scilicet ut est in iudiciali, quia haec praecipue in bonum commune, ut patet in terrorem aliorum ordinatur) & absque dubio ad id sufficit spes moraliter, & humano modo certa, imò & probabilis, quia sic cum spe prudente proceditur.

Est tamen difficultas, an requiratur spes probabilis, an non, sed sufficiat minor?

Calet. in sum. verbo, *correptio*, Bañez quest. 33. artic. 2. dub. 4. Reginald. lib. 4. cap. 25. & Petrus Hurtado disput. 162. sect. 6. existimant requiri probabilem, & non sufficere minorem. Adrian. in 4. tract. Sacramenti confessionis in fine, & plures alij existimant sufficere dubiam, & non requiri maiorem.

Nos verò existimamus sufficere spem emendationis dubiam quando saltem est probabile, quod correptio non nocet, quia tunc prudenter proceditur sicut medicus non inueniens aliam medicinam, prudenter procedit applicando infirmo medicinam dubiam, seu in dubio, an sit profutu-

ra an non, quando saltē probabiliter iudicat non esse nocituram: requiri tamen probabilem Spē, & non sufficere dubiā, quando est formido prudens, quod nocebit, quia tunc absq; probabili Spē emendæ non procedetur prudenter, sicut medicus applicans infirmo medicinam quam prudenter formidat nocituram, si non habeat probabilem Spem, sed tantū formidolosam, aut dubiā, quod proficiet non procedit prudenter, ac proinde, nec licitē: & tunc ad corripiendum sufficere eam Spem probabilem, quia cum ea prudenter proceditur: sicut etiam medicus in simili casu dicto prudenter procedit: non tamen sufficere Spem probabilem emendæ, si etiam sit probabile, quod correptio nocebit, ne fratrem in nouum discrimen peccandi adducamus, sicut etiam medicus non procedit prudenter applicando medicinam quam probabiliter iudicat profuturam, si etiam sit probabile, quod sit nocitura?

In extremo tantum vitæ periculo, quando probaliter creditur frater moriturus in peccato mortali, correptio facienda est etiam in dubio, an sit profutura, an nocitura: & quamuis probabiliter credatur nocitura, si etiam sit probabile, quod proficiet, quia ea correptione forsā euitabuntur peccatum mortale non se iustificandi in eo articulo, & infinita alia grauissima, quæ pro tota aternitate committeret, si damneretur, sicut etiam aliis corporaliter morituro, si non curetur, prudenter & licitē adhibebitur medicina dubia?

Tertio requiritur ut obliget correptio fraterna, quod sit necessaria ad emendam fratris, quia si non sit necessaria ad id, ut si frater sufficienter corripiendus sit ab alio, aut occasio peccandi est aliter ei impedienda tunc non obligat, ut patet.

His ergo tribus prædictis conditionibus, existentibus obligat correptio fraterna, etiam si in principio sit nocitura fratri, ut si in principio frater eam agre ferat, & blasphemet, aut aliud committat peccatum, si est ei magis profutura, ut si ob correptionem vitanda sint maiora, aut plura peccata quæ futura sint occasione desumpta ex correptione, quia tunc corripiendo, magis prospicitur virtuti, & non occasionando ad huc fratrem ad priora illa peccata, quamuis ipse sibi

occasionem sumat ad illud. Et eis tribus conditionibus existentibus non solum obligat correptio fraterna, sed etiam pro statim moraliter absque dilatione, si ex dilatione timeatur prudenter fratrem aliud peccatum commissurū, ut si tunc aliud euitetur, non tamen si id non timeatur, & multo minus si omnibus pensatis ex dilatione fructuosior speretur emenda, vel quia firmior, vel quia cautior, vel quia alio modo utilior, quod verum existimamus, etiam si frater ob dilationem alia sit commissurus peccata, prius quam corrigatur, si ob dilationem sit minus peccaturus, quia sic magis prospicitur virtuti, ex qua oritur obligatio corripiendi: imò etiā id existimamus verum quamuis omnibus pensatis ob dilationem non speretur fructuosior emenda, dum non speretur minus fructuosa, quia sic non minus prospicitur virtuti.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum correptio obliget etiam cum graui detrimento corripientis?

DIFFICULTAS Hæc procedit de correptione, quæ sit ad impediendum peccatum mortale, quia quæ sit ad impediendum veniale non obligat cum graui detrimento corripientis, nisi quando corripientis est Prælati Religionis, & in casu in quo ex venialibus imminet grauis iactura obseruantie religiose.

Supponimus autem correptionem ad impediendū mortale positis tribus prædictis conditionibus obligare cū aliquali incommodo, quia id exigit virtus contra quam imminet peccatum illud mortale.

Est tamen difficultas, an etiam obliget cum graui detrimento, circa hanc difficultatem? Primo, non pauci docent correptionem obligare quemlibet etiam priuatam adhuc cum dispendio vitæ. Secundo, alij docent, non obligare priuatam cū graui detrimento, bene tamen Pastores animarum ratione officij. Tercio, alij docent, obligare quemlibet etiā priuatam cum graui detrimento, adhuc cum periculo vitæ, quando proximus est in extrema necessitate, nempe quan-

do moriturus est in peccato mortali, si non corripiatur, nullum verò, nec Pastorem animarum obligari cum graui detrimento in necessitate non extrema.

Nos verò existimamus correptionem fraternam, nullū priuatum obligare cum graui detrimento, quamuis tantum temporali, adhuc quando frater moriturus est in peccato mortali ex defectu correptionis, vt aduertunt Sotus de te-gendo secreto memb. 2. q. 2. & Lorca disp. 45. quia nec vir-tus, contra quam est peccatum imminens, de quo frater est corripiendus, nec misericordia erga fratrem id videtur exi-gere, quia correptio non est fratri simpliciter necessaria ad non peccandum, quia ipse potest facile virtuti, & sibi prospiciere absque correptione, quia absque ea id habet in sua po-terestate, supposito auxilio Dei, quia correptio tantum habet locum, quando frater libere peccaturus est, vt non peccet, & ad summum etiam quando non est libere exiturus à pecca-to, vt libere exeat, quæ supposito auxilio Dei, habet in sua potestate absque correptione: durum autem est virtutem aliquam obligare aliquem respectu fratris cum graui detri-mento ad id, quod non est necessarium ipsi fratri, vt non agat contra virtutem, & vt sibi prospiciat.

Nihilominus, quando admonitio adhuc priuati est sim-pliciter, & extreme necessaria fratri, vt non damnetur, quia absque ea nunquam saltem moraliter potest exire à peccato mortali, quia inuincibiliter ignorat media necessaria ad ex-eundum ab eo, vt si ignorat res Fidei, aut si ignorat contri-tione posse exire à peccato, & nequit aliunde edoceri, tunc ea admonitio obligat ex misericordia, adhuc cum periculo vitæ, quando saltem est probabilis spes, quod admonitio proderit, quia pro auertendo tanto, & aeterno malo fratris, quod ipse nequit absque mea admonitione auertere, miseri-cordia clamat, vt admonitio fiat, adhuc cum periculo vi-tæ, si nequit absque eo admonitio fieri. Hæc tamen admo-nitio non habet rationem correptionis, quia non ordi-natur, vt frater non peccet, sed est edoctio ignorantis me-dia sibi necessaria, vt ab inferno liberetur.

Vnde correptio fraterna, quæ nunquam est omninò, seu simpliciter necessaria, nunquam obligat priuatum cum

grau

graui detrimento ipsius corripientis; imò nec alterius, be-nè tamen pastores animarum ex iustitia ratione officij, & non rarò adhuc cum periculo vitæ, saltem in extrema ne-cessitate subditi, quando scilicet saltem probabiliter cre-ditur, quod subditus est damnandus, si non corripiatur.

Ex omnibus in hac, & in præcedente difficultate dictis deducimus correptionem ad impediendum peccatum mor-tale, quæ ex se, seu ex suo obiecto est obligans sub peccato mortali, rarò de facto, seu in actu secundo sub eo obligare priuatos, ex defectu alicuius ex pluribus requisitis ad id, vt aduertunt Valen. pun. 2. Saa, verbo, *correptio*, Agid. n. 127. Lorca disp. 45. Gran. disp. 1. n. 7. & Soar. sect. 3. vel quia de-ficit nòtitia peccati sufficiens, vel Spes emendæ sufficiens, vel necessitas correptionis, vel quia timetur graue aliquod detrimentum ex correptione, vel aliter. Imò non pauci ex relatis, & alij addunt excusari à mortali eos, qui ex timore aliquo humano, aut ex verecundia, aut ex tepiditate aliqua, aut ex alio simili affectu omittunt dictam correptionem, quod non caret probabilitate sufficiente, vt absque consci-entia peccati mortalis eam correptionem possimus omittere: Addidimus rarò *sub eo obligare priuatos*, quia Prælati Reli-giosorum existentibus dictis tribus conditionibus rarò ex-cusantur à mortali, quod ex dictis discernendum est.

DIFFICULTAS IX.

*Utrum correptio fraterna strictius obliget
Prælatos Ecclesiasticos?*

CONVENIUNT Doctores Prælatos Ecclesiasticos, præsertim Religiosorum strictius obligari ad correp-tionem fraternam, seu potius paternam suorum subditorū, quam priuatos, quia obligantur priori loco quam priuati, & cum maiori incommodo, & etiam ad amplius, nempè ad paterne inquirendum (si adsit rationabilis suspitio) & ad o-cuculatus inuigilandum, ad quod poterunt, & expediet ab alijs timorata conscientia iuuari, & ad quod priuati non te-nentur: imò his non licet peccata fratrum inuestigare.

Ec 2

Est

Est tamen difficultas, unde in Prælati oritur dicta strictior obligatio, nempe ad prius, & cum maiori incommodo, & etiam ad paterne inquirendum, & ad inuigilandum?

Caietan. quæst. 33. art. 2. docet, eam strictiorem obligationem in Prælati Ecclesiasticis oriri ex sola iustitia, quia tantum oritur ex officio collato, & consequenter ex pacto, siue expresso, siue virtuali.

Sorus detegendo secreto memb. 2. q. 3. con. 3. & Lorca disput. 42. docent, oriri ex sola misericordia, aut Charitate, ob solam maiorem coniunctionem illorū cum subditis spiritualibus.

Valent. verò disp. 3. quæst. 10. punct. 3. Ægid. disput. 28. dub. 5. Suarez disput. 8. sect. 4. & Petrus Hurtado, disput. 162. sect. 4. docent, dictam strictiorem obligationem in Prælati Ecclesiasticis oriri ex misericordia, & ex iustitia, quod nos verum existimamus si semel admittatur obligationem corripiendi oriri ex misericordia, quod communiter placet.

Et in primis ea strictior obligatio oritur ex misericordia, si obligatio corripiendi oritur ex misericordia, quia Prælati supposito officio Patris spiritualis, seclusa obligatione iustitiæ orta, ex eo officio tenetur ex misericordia ad prius, & cum maiori incommodo quam alij ad subueniendum spiritualiter suis subditis media correptione fraterna, quia est magis coniunctus spiritualiter cum illis, imò & supposito officio patris spiritualis ratione cuius potest inquire, etiam tenetur ex misericordia ad inquirendum, quia ex ea tenetur ad subueniendum medio sibi licito, & non admodum difficili.

Addidimus, si obligatio corripiendi oritur ex misericordia, quia ut diximus difficult. 3. correptio rigorosa non obligat ex misericordia, sed ex ea virtute contra quam est peccatum imminens, quod media correptione intenditur impediri, ex hac autem non oritur strictior obligatio: quia tamen correptio late sumpta pro admonitione, seu edoctio ignorantis, saltem media necessaria ad salutem obligat ex misericordia, ut ibidem diximus, & dif. 8. Ideo saltem ad hanc Prælati strictius tenetur ex vi misericordiæ.

Et

Et quod dicta strictior obligatio in Prælati etiam oriatur ex iustitia, probatur, quia Prælati tenentur ad prius, & cum maiori incommodo, & etiam ad paterne inquirendum ex vi officij Patrum spiritualium ad bonum spirituale subditorum, non naturaliter, sed positive instituti, ergo ex pacto saltē implicitē facto in collatione, & receptione dicti officij ad id instituti, ergo ex iustitia, quia ex pacto oritur obligatio iustitiæ, quando materia pacti est capax talis obligationis, correptio autē fraterna ratione laboris & phyci, quod habet est materia capax rigorosæ obligationis iustitiæ.

Et eadem proportionem idem dicendum est de Parochis, quod scilicet teneatur ad prius, & cum maiori incommodo, & ad amplius, nempe ad paterne inquirendum, non solum ex misericordia (si ex ea oritur obligatio corripiendi) quia quamvis non sint iudices in foro exteriori, sunt tamen Patres animarum, sed etiam ex iustitia, quia ex vi officij pastorum animarum ad id tenentur. Imò & confessarij non parochi, etiam tenentur in confessione, ad prius & cum maiori incommodo quam priuati, non solum ex misericordia (si ex ea oritur obligatio corripiendi) quia tunc gerunt vicem Patrum spiritualium, sed etiam ex iustitia ex vi officij Patrum spiritualium, seu Pastorum positive collati.

Tandem parentes carnales respectu filiorum: & mariti respectu vxorum, & e contra, strictius tenentur. Nempe ad prius, & cum maiori incommodo ex misericordia (si ex ea oritur obligatio corripiendi) & ex pietate: & ex eisdem parentes, & mariti etiam tenentur ad amplius non ex iustitia, quamvis ex officio, quia ex hoc tenentur absque pacto, quia non ex officio ad id instituto positive, sed naturaliter in cuius collatione nullum interuenit pactum, adhuc implicitum.

DIFFICULTAS X.

Qui obligentur ad corripiendum?

CONVENIUNT Doctores, quicunque non solum Prælatum, sed etiam priuatum: & non solum iustum, sed etiam

Ec 3

pec-

peccatorem, & non solum infidelem, sed etiam fidelem, tene-
ri ad correptionem fraternam, quia obligatio corripiendi,
aut oritur ex misericordia spirituali, quæ omnes prædictos
obligat, aut quod verius est oritur ex virtute, contra quæ est
peccatū imminens fratris: hæc autem omnes alios secunda-
rio obligat, ut peccatū contra eam impediatur: & non minus
omnes prædicti tenentur ad docendū ignorantē media ipsi
necessaria ad salutem, quia hæc obligatio oritur ex miseri-
cordia spirituali, ut frater simpliciter & extreme indigenti
subueniamus, misericordia autem spiritualis omnes prædi-
ctos obligat.

Est tamen difficultas, primò, an peccator peccet alios
corripiendo fraternæ?

Non desunt qui affirmant, quia corripere in statu pecca-
ti, sit peccatum præsumptionis.

Doctores tamen communiter negant, & meritò, quia
nullo fundamento constat requiri statum gratiæ ad corripiē-
dum, sicut nec ad alia opera misericordiæ, nec in eo reperitur
peccatum præsumptionis, nec aliud si cum debitis circun-
stantiis fiat ut fieri potest.

Addimus contra Caiet. Nauar. & Sylu. ut optimè Sotus
in 4. dist. 1. q. 5. art. 6. Vazq. Soar. & communiter DD. lici-
tum esse peccatori pro concione corripere (si absit scanda-
lum, ut abesse potest quamvis sit publicus) quia actus con-
cionandi etiā corripiendo ex nullo titulo exigit statum gra-
tiæ, quia nec sanctificat ex opere operato sicut Sacramenta,
nec exigit consecrationem aliquam, etiam si ab Ecclesia pro-
hibeantur concionari, qui non sunt diaconi, & quamvis co-
secrationem aliquam exigeret non obstat, quia etiam so-
lemnis annuntiatio Evangelij requirit consecrationem, &
tamen ad id non requiritur status gratiæ, ut dicimus tract.
de Sacram. in genere disp. 4. dif. 10. & generaliter de concio-
ne in statu peccati facta diximus in ea disp. dif. 11.

Secundò est difficultas, an Prælati, seu superior possit
absque peccato in statu peccati iudicialiter corripere?

Sylu. est. verbo, *corruptio*, q. vltima, & Palud. in 4. dist. 19.
q. 3. art. 3. docent, superiorem Ecclesiasticum peccare corri-
piendo iudicialiter in statu peccati, quia quicumque actus

dignitatis Ecclesiasticæ est Sacer. quod nonnulli etiam exte-
dunt ad superiores, seu Magistratus sæculares.

Caiet. verò quæst. 60. art. 2. Soar. disp. 8. sect. 4. & com-
muniter Doctores docent, superiorem etiam Ecclesiasticum
posse absque peccato iudicialiter corripere in statu peccati.
Et meritò, quia nullo titulo ad actum iudicalem, adhuc in
superiore Ecclesiastico requiritur status gratiæ, quia etiam
si actus iudicialis sit annexus iurisdictioni, & in superiore
Ecclesiastico iurisdictioni Ecclesiasticæ, tamē non est Sacer.
quia nō est annexus ordini Sacro: & quāvis esset nō obstat,
ut nuper dicebamus de solemnī annunciatione Evangelij.

Tertiò est difficultas, an peccator saltem teneatur ad
propriam emendam ex vi præcepti correptionis, quando eā
iudicat necessariam, ut correptio effectum sortiatur in fra-
tre: quod tantum potest habere locum quando frater corri-
piendus agnoscat corripientem esse peccatorem?

Palud. in 4. dist. 14. q. 3. Nauar. cap. 24. num. 18. Valen.
pū. 3. & Bonac. disp. 3. quæst. 4. pun. 7. affirmant, quia qui te-
netur ad finem, etiam tenetur ad media. Sotus verò detegē-
do secreto memb. 2. q. 3. Bañ. q. 33. art. 6. Malderus art. 5.
con. 3. & Lorca negant, quod etiam sensit Vazq.

Pro resolutione huius supponimus emendationem, seu
pœnitentiam interiorem proprii peccati in peccatore non
esse utilem ad hoc, quod sortiatur effectum in fratre, quia nō
est fratri nota, ac proinde non potest esse necessaria ad id:
recognitionem verò, & detestationem exteriorem humilem
proprii peccati, esse ex se utilem, & aliquando posse esse ne-
cessariā, ut correptio peccatoris sortiatur effectum in fratre.

Hoc ergo supposito, existimamus peccatorem ex vi præ-
cepti correptionis fraternæ non teneri ad emendationem
proprii peccati, quia hæc non conducit, ut correptio pecca-
toris sortiatur effectum in fratre. Teneri tamen aliquando
ad exteriorem recognitionem, & detestationem humilem
illius, tunc scilicet, quando probabiliter iudicatur necessa-
ria, ut correptio sortiatur effectum in fratre (ut aliquando
esse potest) quia qui tenetur ad aliquem finem, etiam tene-
tur ad media saltem facilia, qualis est dicta recognitio ex-
terior.

DIFFICULTAS XI.

Qui sint corripiendi ex obligatione?

PRIMO Est difficultas, an ex vi præcepti correptionis teneamur corripere infideles?

Quamvis non desint, qui existiment infideles non esse ex obligatione corripiendos à fidelibus: Doctores tamē communiter docent, esse adhuc in fidelibus obligationem corripiendi infideles & meritò: quia hæc obligatio oritur, aut ex misericordia, aut ex illa virtute, contra quam est peccatum imminens, de quo futura est correptio, omnes autem tam fideles, quam infideles obligantur, aut ex illa virtute contra quam est dictum peccatum, quia ex ea non minus possunt obligari infideles, quam fideles, aut ex misericordia, quia omnes fideles videlicet, & infideles sumus fratres, & proximi, quia Deus est Pater omnium, & omnes saluari possumus.

Secundò est difficultas, an ex vi præcepti correptionis teneamur corripere superiores.

Conueniunt Doctores, etiam in inferioribus esse obligationem corripiendi superiores existentibus conditionibus assignatis dif. 7. & meritò, aut quia misericordia spiritualis etiam obligat inferiores ad subueniendum miseria spirituali superiorum, si obligatio corripiendi oritur ex misericordia: aut quia virtus contra quam est peccatum imminens, quod in superioribus est corripiendum etiam obligat secundo inferioribus ad impediendum illud in superioribus, si obligatio corripiendi oritur ex ea virtute.

Nihilominus superiores corripiendi sunt ab inferioribus reuerenter: Et etiā occulte, nisi quando peccata superiorum nocent subditis eos scandalizando, seu medio suo exemplo inducendo ad peccatū, quia tunc sunt publice, præsertim pro cōtione, caute tamen corripiendi; & tunc quāvis nulla eorū speretur emenda, quia ea publica correptio potest subditis prodesse: & non sunt à quolibet inferiore occulte

corri-

corripiendi nisi ab inferiore proportionata authoritatis ad id, aut ratione personæ, aut ratione officij, quia aliter rarissime corripiuntur fructuose.

DIFFICULTAS XII.

Quo ordine facienda sit correptio fraterna?

TRia præscripsit Christus Matth. 18. à priuatis facienda ad correptionem fraternam peccati occulti fratris; & eo ordine ut primo secreto admoneatur frater. Secundo, ut si id non sufficiat ad emendationem illius, adhibeatur vnus vel duo testes qui etiam eum admoneant. Tertio, ut si nec id sufficiat deferatur ad Ecclesiam, seu ad superiorem, qui eum emendare curabit, hæc autem duo posteriora fieri possunt, quamvis sint cum detrimento famæ fratris corripiendi, quādo est Spes emendationis fratris, aut quia bonum spirituale proximi præferri potest famæ ipsius, aut quia id exigit virtus contra quam est peccatum imminens.

Hoc ergo supposito conueniunt Doctores ordinem, & processum prædictum in correptione fraterna peccati occulti esse per se sub præcepto naturali, ita aut per se non sit licitum aggredi secundum gradum, nec tertium relicto primo, nec aggredi tertium relicto secundo (quod etiam re ipsa sentit Areualus addita illa particula *per se*) & meritò quia ad correptionem, & emendationem proximi procedendum est eo ordine, & processu, qui sit absque detrimento aliquo famæ ipsius, si absque eo fieri potest, aut cum minore quo possit si non possit absque detrimento aliquo fieri, quia iure, seu præcepto naturali tenemur prospicere famæ proximi, eum non infamando, aut minus infamando, nisi quando aliud exigit aut admittit aliud maius bonum ipsius fratris; vel commune vel innocentis, aut virtus aliqua ne fiat contra ipsam; ergo quando peccatum fratris, aut imminens, aut illud ex quo aliud imminet, est ita occultum, ut solus corripiens illud non erit, incipi debet à secreta correptione, seu admonitione facta ab ipso antequam adhibeantur testes illud igno-

rantes.

rantes, & antequā deferatur ad superiorem illud ignorantē, ne fama fratris apud eos absq; necessitate laedatur: & quando secreta admonitio adhuc repetita non sufficit, adhibendi sunt testes illud ignorantes. Et prius quā quod ad superiorem illud ignorantē deferatur, quia per se minoris ponderis est infamatio fratris apud unum, aut duos alios, quam apud superiorem proprium, a quo frater ipse dependet. Ita tamē debet fieri ut prius unus tantū adhibeatur (si credatur sufficere) quam duo. Etsi adhibitio testium adhuc repetita nō sufficiat, deferendum est peccatum ad Ecclesiam, seu ad superiorem, tanquam ad patrem si eius paterna correptio profutura credatur secus si non credatur profutura: sicut etiam nullus alius gradus ex prae dictis faciendus est si non credatur profuturus, quia ob solam emendationem fratris fieri debet.

Addimus primò in conclusione dictum Ordinem esse sub praecepto naturali in correptione fraterna *peccati occul- ti*, quia si peccatum fratris, ex quo aliud imminet sit publicum, aut quia infamia divulgatum, aut quia in iudicio con- nictum, aut quia in maiori parte viciniae, aut collegij com- pertum, tunc ordo praedictus non est sub praecepto naturali servandus, quia tunc ex quocumque gradu ex dictis inchoe- tur, non laeditur fama fratris, quia iam supponitur laesa: imò quamvis non sit publicum si sit unus, aut sint duo testes, qui illud nouerint poterit ab eorum adhibitione inchoari, omis- sa secreta monitione quamvis profutura credatur, quia tunc ex eo quod ab ea adhibitione inchoetur, non laeditur fama fratris; & non poterit tunc immediate deferri ad superio- rem, ut ad Patrem omissa adhibitione illorum testium, si hęc credatur profutura ne absque necessitate laedatur fama fra- tris etiam apud superiorem: nisi etiam deferatur ad illum, ut ad iudicem, ut potest deferri, ut sic punitione iuridica il- lius etiam attendatur ad bonum publicum.

Addimus secundo in conclusione praedictum Ordi- nem esse per se sub praecepto naturali, quia aliquando per- accidens ratione aliquarum circumstantiarum potest inuer- ti, & inchoari ab adhibitione testium omissa secreta admo- nitione, quāvis profutura, imò, & a delatione immediata ad

supe-

superiorem omisis secreta admonitione, & adhibitione tes- tium quamvis profuturis, quia in primis in statu Religio- so regulariter potest inchoari a delatione immediata ad su- periorem, quia in eo statu quando monitio secreta non est certo profutura, & superior est prudens, & timorata conscie- tia, potest peccatum Religiosi adhuc occultum inmediate deferri ad eum superiorem, ut ad patrem omissi secreta mo- nitione, & multo melius omissa adhibitione testium, quia emendatio Religiosi peccatoris difficile sit absque diligen- tia superioris, & media hac fieri potest securius, breuius, & efficacius, ob quod cōuenienter potest fama iacturam apud superiorem pati, & in nostra societate, quia in ea cedimus in- ri nostrae fama, ut defectus nostri extra confessionem, & ex- tra occasionem petendi consilium, noti, possint ad superio- rem inmediate deferri ob maiorem securitatem nostrae emendationis (ob quam laudabiliter cedere possumus, quia ob securius remedium vulneris multo maioris, convenien- ter possumus parti vulnus minus) ideo certius est in nostra societate posse peccata nostra inmediate ad superiorem deferri, quando prudenter non desperatur securior emenda- tio fratris medio superiore, quam medio ipso deferente, quia quando prudenter non desperatur potest prudenter sperari securior, quia per se potest securior euenire medio superiore: at quando prudenter desperatur non potest ad superiorem inmediate deferri crimen occultum fratris, quia tunc id esset prodigere famam illius, quia absque ratio- nabili causa laedatur fama fratris: & consequenter ne prodi- gatur, non est deferendum crimen occultum illius, quando est plane, & plene emendatum, id est, quando non solum pro- babiliter, sed etiam moraliter certo absque timore pruden- te oppositi scitur peccatum illud esse emendatum in totum, seu non futurum relapsum in illud: sicut ob eandem ratio- nem non potest inmediate deferri ad superiorem, quando moraliter certo iudicatur monitionem secretam omnino profuturam, quia irrationabiliter infamabitur frater apud suum superiorem, quando infamatio, seu delatio non est necessaria ad emendationem, vel ad securiorem emenda- tionem.

Deinde

Deinde per accidens in peccatis, quæ vergunt in damnum siue commune, siue tertiæ personæ inchoandum est à delatione immediata ad superiorem ob securiorem emendationem peccati adeo perniciosi, quæ medio superiore sperari potest: ac proinde talia peccata sunt ex obligatione immediate deferenda ad superiorem, nisi adsit magna spes emendationis media priuata admonitione præsertim peccatum veræ, seu perfectæ hæresis, quia est perniciosissimum Reipublicæ Christianæ, & rarissime, seu moraliter nunquam emendatur priuata admonitione, & ideo non est desistendum ab immediata delatione illius ad Tribunal Sanctæ Inquisitionis, vel ad alium competentem superiorem, nisi quando forte adsit certa spes emendationis media priuata admonitione si ea prudenter haberi potest, quod est moraliter impossibile ob quod cordate satis præcipitur ædictis Sanctæ Inquisitionis quod hæretici ad ipsum immediate deferantur, excipimus tamen, quando peccatum hæresis est proprii Patris, aut proprii Filij, non dogmatizantis, quia tunc minor spes emendationis media propria monitione, dum sit probabilis, sufficit ad desistendum à delatione immediata ad superiorem adeo rigida Patri contra proprium Filium, & Filio contra proprium Patrem, sicut etiam minor spes (dum sit probabilis, quæ raro erit talis) emendationis peccati proprii complices aliunde prouenturæ, quamuis ex se nociui tertiæ personæ sufficit ad desistendum à delatione immediata ad superiorem adhuc in nostra societate, quia ea delatio dura est, & rigida delatori, utpote exposita infamationi propriæ saltem prouenturæ à complice manifestato, quia iste, aut propria sponte, aut interrogatus à superiore ipsum delatorem complicem suum manifestabit: rigidum autem est quod quis sit causa mediata propriæ infamationis quando sibi non est necessaria ad medelam, quia ipse emendatus est, aut emendabitur absque ea, nec iudicatur necessaria complici, quia aliunde, speratur emendandus, ac proinde, nec iudicatur necessaria aliæ tertiæ personæ, quia complex à quo timendum erat nocumentum tertiæ personæ, speratur aliunde emendandus.

DIFFICULTAS XIII.

Utrum prædictus ordo correptionis fraternæ sit à Christo Matth. 18. præceptus.

CHRISTVS Dominus Matth. 18. sic ait: *Si peccauerit in te frater tuus vade, & corripe eum inter te & ipsum solum, si te audierit lucratus eris fratrem tuum, si autem te non audierit, adhibe tecum, adhuc unum vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum quod si non audierit eos dic Ecclesie, si autem Ecclesiam non audierit sit tibi sicut Elbicus, & Publicanus.*

Circa difficultatem ergo Areualus tract. de correptione. Petrus Hurtado disp. 163. §. 207. & alij docent dictum Ordinem non esse à Christo traditum sub præcepto, sed tantum sub consilio, & id probabile existimat Salmeron tom. 4. in Euangelia, tract. 17. Probari autem potest, quia Christus ibi loquitur de correptione fraternæ peccati contra corripientem, seu ipsi iniuriosum, ut significatur illa particula *in te*, & in Ordine ad delationem publicam, ut indicatur illa particula *dic Ecclesie*, siue paternam, siue iudicalem, quia publica utrovis modo fieri potest, ad hanc autem non est necessarium, seu sub obligatione quod præcedat secreta monitio, quia publica delatio fieri nequit nisi quando peccatum est notum saltem vni testi, quo possit semiplene probari, peccatum autem iniuriosum corripiendi, vni aut duobus testibus notum optime potest ad superiorem immediate deferri, siue tanquam ad Patrem, siue tanquam ad iudicem, ut vnq. aut altero modo impediatur relapsus, & cogat ad satisfactionem pro iniuria illata deferenti, ergo quod dictum crimen non deferatur ad superiorem si proficit, aut proficere potest secreta, seu priuata monitio, consilium est non præceptum.

S. Thom. verò quæst. 33. artic. 7 & 8. Ricardus in 4. d. 19. quæst. 1. & 2. Valent. disp. 10. p. 5. Ægid. disp. 28. dub. 8. Grano disp. 5. sect. 2. & communiter Theologi docent: Præ-

dictum Ordinem, seu processum correptionis fraternæ esse à Christo Domino præceptum Matth. 18. quod satis significant Augustin. sermon. 16. de verbis Domini, Orig. homil. 3. in Leviticum, Hilarius Can. 18. in Matth. Gregor. lib. 4. Regiltrie epistol. 36. & communiter Patres, & id etiam significatur in cap. *Cum ex iniancto* de hæreticis dum dicitur *cum aliud sit fratrem in se peccantem occulte corrumpere, quod quisque tenetur efficere secundum regulam Evangelicam.*

Et ratione probatur, quia ex vna parte prædictus ordo correptionis, quando est peccati occulti, est per se sub præcepto naturali, ut diximus dis. precedente: Et ex altera parte verba Christi Matth. 18. quibus commendat dictum Ordinem, sunt verba imperativi modi, quibus sufficientissime præcipitur, salté quando materia est alias iure naturali præcepta, qualis est dictus ordo in correptione peccati occulti de quo loquitur Christus, ergo absque fundamento, imò, & contra rationem negatur prædictum Ordinem fuisse à Christo præceptum.

Et quia Christus nihil novi præcepit circa dictum Ordinem, quod non sit etiam iure naturali præceptum, quia nihil novi in particulari est nobis in lege gratiæ iure diuino præceptum quod non sit iure naturali, nisi circa receptionem Sacramentorum, & forsan etiam circa actus virtutum Theologicarum, ut aduertunt communiter Theologi, & quia dictus ordo tantum est sub præcepto naturali in correptione solius peccati occulti, ideo in correptione tantum illius Christus præcepit dictum Ordinem, & non in correptione peccati aliquo modo publici. Et quamvis Christus tantum fuerit expresse loquutus de Ordine in correptione peccati iniuriosi ipsi corripienti, quia in ea difficilius est seruare ipsum Ordinem eo tamen ipso virtualiter, & implicite illum præcepit in correptione cuiuscumque alius peccati, quamuis non iniuriosi ipsi corripienti, nec alij, quia in correptione cuiuscumque peccati etiam non iniuriosi est eadem ratio ad seruandum dictum Ordinem, nempe ut prospiciatur virtuti contra quam est peccatum imminens, & consequenter salutis spirituali fratris, non lædendo, aut minus lædendo

famam illius, & quamuis dicta verba Christi quibus saltem præsuppositiue præcipitur correptio, & formaliter, & expresse dictus ordo, tantum sint quasi expresse de peccato occulto, quia illis principalius præscribitur à Christo ordo quam correptio ipsa, & ordo tantum præscribitur sub præcepto in correptione peccati occulti: nihilominus verbis illis quatenus eis præcipitur, quasi præsuppositiue correptio, eo ipso virtualiter, & implicite præcipitur correptio etiam peccati publici, quia ratio ob qua præcipitur correptio peccati occulti, eadem currit ad correptionem etiam publici; quamuis ratio ob quam præcipitur dictus ordo in correptione peccati occulti, non currat, ut seruetur in correptione publici.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, Christum non tantum loqui expresse de peccato iniurioso ipsi corripienti, sed etiam implicite, & virtualiter de quocumque alio peccato: & non tantum, quasi expresse de peccato occulto quoad correptionem, & quoad dictum Ordinem, sed etiam implicite, & virtualiter de publico quoad correptionem quamuis non quoad Ordinem: & loqui de correptione in Ordine ad delationem faciendam superiori Ecclesiæ, ut Patri qui nomine Ecclesiæ significatur ordinatam ad emendationem fratris, & expresse in Ordine ad delationem secretam, & virtualiter in Ordine ad publicam, si alias potuerit, prout superior iudicauerit expedire, quia aliquando tam delator, quam superior poterit publice procedere si alias inueniantur testes vnus aut duo, aut indicia, aut infamia: imò si aliquid ex his inueniatur poterit publice iudicialiter procedere. Et quando ad emendationem fratris necessarium sit publice procedere, quia non sufficiat secreto ad id tenebitur tam delator quam superior, si alias possit: imò, & ad iudicialiter procedendum si necessarium sit; sicut è contra postquam iuridice actum est erit obligatus ad procedendum delator tanquam frater, & superior tanquam Pater, si id sit necessarium ad emendationem peccatoris.

448 *Dis. VII De Ordine in praecep. Charit.*

Aduertendum tamen est, quod supposito quod Christus nihil praecepit circa correptionem, & circa Ordinem illius quod iure naturali (saltem in communi quoad correptionem) non fuerit praeceptum, parum interest, quod Christus Matth. 18 praeceperit, aut non praeceperit correptionem, & eius Ordinem, quia ex eo quod Christus praeceperit correptionem, & eius Ordinem, omisio correptionis debita, & inuersio dicti Ordinis debiti non habebit aliquam superadditam malitiam distinctam secundum speciem: etsi maiorem quasi intensiue, non tamen notabiliter maiorem.

DISPUT. VII.

De Ordine in praeceptis Charitatis, & misericordiae seruando circa personas.

DIFFICULTAS I.

Vtrum homo teneatur magis diligere Deum quam seipsum, & proximum?

CONVENIUNT Theologi nos teneri Deum super omnes, & super omnia appetiatiue diligere, non solum dilectione affectiua beneuolentiae, quando est obligatio eum diligendi beneuole, sed etiam dilectione actiua operum, quando etiam est obligatio eum actiue diligendi. Et hoc significatur Deut. 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Id est, ex corde simplici, non admittendo in eo aliud quod Deo displiceat. Et Matth. 10. *Qui amat Patrem, aut Matrem plusquam me, non est meus.*

dignus.

Difficultas I.

449

dignus. Et Luca 14. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem, & animam suam non potest meus esse discipulus.

Et in primis, quod teneamur Deum super omnes etiam super nos appetiatiue, seu praelatiue diligere dilectione beneuolentiae quando est obligatio eum beneuole diligendi constat, tum quia Deus est principium, & primum ipsius fieri, & conseruari omnium, tum etiam quia in eo est motiuum, nempe eius infinita bonitas, ut sic appetiatur, & praefertur: unde in casu, in quo sit obligatio beneuole diligendi Deum, & creaturam, & nequeat uterque diligi, Deus est diligendus, & creatura deferenda.

Deinde quod etiam teneamur Deum super omnes appetiatiue diligere dilectione actiua, seu obsequiorum, probatur, quia nihil potest licite fieri in gratiam aliorum, etiam nostri, quod Deo adhuc leuiter displiceat: in occasione enim in qua aliquid faciendum est, quod Deo displiceat, aut creaturae etiam nobis, non est faciendum quod Deo displicet, sed quod creaturae quaecumque illa sit: & in occasione in qua Deus deferendus est aut creatura, non Deus, sed creatura quaecumque illa sit, deferenda, seu perdenda est ob rationem dictam.

Est tamen difficultas, an teneamur intensius diligere Deum quam creaturam, etiam quam nos ipsos: & proprie non habet locum in dilectione actiua, seu operum sed in affectiua beneuolentiae, procedit autem ex suppositione quod sit obligatio diligendi beneuole Deum, & nos, & proximos.

Circa hanc difficultatem Scotus in 3. d. 27. quaestione vnica, Durand. d. 29. & Petrus Sotus lect. 14. de Penitentia partem affirmatiuam tuentur, quod significari videtur illis verbis, Deut. 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua*, quia his verbis tota intensio, seu totus conatus voluntatis significari videtur. Et ratione probatur, quia Deus debet super omnia appetiatiue diligi, seu maiori dilectione appetiatiue, quam omnia alia, maior autem appetiatio in dilectione, in nullo alio consistere potest, quam in maiori intensio-

Ff

ne,

450 *Dis. VII. De Ordine in præcep. Charit.*

ne, & firmitate affectus, ergo Deus debet maiori intensione diligere quam quæcumque creatura.

Almainus verò in 3. d. 27. quæstion. vnica, Sotus in 4. d. 17. quæstion. 2. artic. 4. Vazq. 1. 2. disput. 192. cap. 3. & Soarez disput. 5. sect. 2. partem negatiuam tradunt, & meritò, quia nullo firmo fundamento constat esse præceptum diligendi Deum beneuole maiori intensione, quam omnia alia, ergo id non est affirmandum, consequentia probatur, quia præcepti adeo occasionati ad scrupulos, & cuius impletionis nequit esse cognitio probabilis, seu prudens, & securitas moralis, non est admittendum absque firmo fundamento, præceptum autem diligendi Deum intensius quam creaturas esset tale, quia nullus posset nisi raro probabiliter taxare in quanta intensione dilexerit Deum, vt postea in dilectione proximi, aut sui nõ excedat intensiorem illius dilectionis Dei: nec potest probabiliter taxare in quanta intensione dilexerit creaturam, vt postea intensius diligat Deum, si eum diligit: quis enim posset esse moraliter securus, & non anxius, quod aliquoties non diligat Patrem, aut Matrem, aut amicum magis intense quam Deum: antecedens verò, nempe quod nullo firmo fundamento constet esse præceptum intensius diligendi Deum, probatur quia si aliquo firmo fundamento id constaret maxime fundamentis aduersariorum, aut aliquo eorum, neutrum autem ex illis est firmum ad id, non prius, quia verba illa Deut. 6. sufficienter, & commode exponuntur de maiori dilectionis, quoad pretium, seu appretiationem qua Deus super omnia diligitur: præsertim dilectione actiua, seu operum de qua est sermo in eis verbis. Nec posterius, quia maior appretiatio in dilectione beneuolentiæ consistit in eo quod vni personæ potius quam alij inter se comparatis velimus bonum, aut nolumus malum ex complacentia illius, & maior appretiatio in dilectione concupiscentiæ rei consistit in eo quod eam potius concupiscimus quam aliam. Quod habet vtraque dilectio non ratione intensiõis, nec ratione alicuius modi, nec ratione perfectionis individualis, sed extrinsece extrinseco videlicet respectu conueniente dilectioni, ex eo quod ex personis, aut ex obiectis ab intel-

lectu

Difficultas I.

451

lectu propositis comparatiue voluntati hæc assumit suo affectum vnâ personam, aut vnum obiectum desertis, seu relictis alijs ea proportione, qua tractat, de actibus, disput. 4. difficult. 5. diximus de electione. Imò dilectio beneuolentiæ Dei alio modo appretiatiuo est super omnes, & super omnia, quia scilicet ea dum persenerat nihil admittit, quod Deo grauiter displiceat, quod habet dilectio Dei ex sua natura specifica, & non ex intensiõne aliqua, nec ex dicto extrinseco respectu, vt diximus disputation. 1. difficult. 5.

Addimus, quod quamuis Deus affectu beneuolentiæ sit magis diligibilis obiectiue materialiter, quia ei possunt concupisci sua bona intrinseca, quæ sunt obiecta materialia dictæ concupiscentiæ in eis complacendo, quæ non possunt concupisci creaturæ, quia nulli possunt concupisci sapientiæ diuina, nec bonitas diuina, nec aliud attributum, nec personalitas aliqua diuina, nisi tanquam bonum extrinsecum, aut quasi extrinsecum. Non tamen est obligatio diligendi Deum magis obiectiue materialiter quam creaturas, quia absque peccato possumus diligere Deum affectu beneuolentiæ, seu ex complacentia ipsius, ei concupiscendo adorationem, & alium actum Religionis à nobis exhibitum de eo gaudento, aut exhibendum illum Deo desiderando, qua dilectione satisfacimus præcepto dilectionis Theologicæ Dei, si est præceptum dilectionis Theologicæ per se, & possumus creaturam diligere beneuole ex complacentia ipsius, ei concupiscendo Deum videndum; imò, & personalitatem diuinam, vt concupiscimus humanitati Christi gaudento quod eam habet, & ta-

men tunc magis obiectiue materialiter diligimus crea-

turam quam

Deum.

(?)

Ff 2

DIF-

DIFFICULTAS II.

Utrum homo teneatur seipsum magis diligere, quam proximum in bonis spiritualibus?

DIFFICULTAS Hæc, & sequentes de Ordine præcepti dilectionis nostri comparatorum ad proximos, & proximorum inter se præcipue procedunt de Ordine præcepti dilectionis actiue beneficentia, aut misericordie quoad bona concupita tam spiritualia, quam temporalia, quia hæc dilectio est sub præcepto, & non affectiua beneuolentia, aut si hæc etiam est sub præcepto ex his, quæ dicta fuerint circa Ordinem præcepti dilectionis actiue, etiam constabit, quid dicendum sit. circa Ordinem dicti præcepti dilectionis affectiue beneuolentia.

Circa hanc, & sequentes difficultates supponimus hominem non teneri maiori intentione, seu conatu sibi prospicere quoad bona concupita quæcumque illa sint, quam proximo, nec vni proximo quam alteri, quia huius maioris intentionis nullum est fundamentum: nec teneri sibi ipsi magis obiectiue prospicere quam proximo, nec vni proximo quam alteri, aut quod idem est, non teneri maiora bona sibi procurare quam proximo, nec vni proximo quam alteri, quia homo potest licite maiora bona proximo quam sibi procurare, quia potest proximo maxima bona procurare, nempe intensissimam gratiam, & maximam perfectionem vitæ, & multa bona fortunæ, quæ sibi non tenetur tam magna procurare: & eodem modo potest licite vni proximo maiora, & plura bona procurare quam alteri.

Est ergo difficultas, an homo teneatur seipsum magis appetitiue diligere, quam proximum dilectione actiua quoad bona spiritualia, id est, an in bonis spiritualibus

teneatur

teneatur potius sibi prospicere quam proximo, quando nequit sibi, & proximo prospicere.

Circa hanc difficultatem conueniunt Theologi, primo hominem ita teneri sibi in spiritualibus prospicere, vt pro nullo bono spirituali, adhuc pro saluatione totius mundi possit committere peccatum, non solum mortale, sed nec veniale, v. g. mendacium officiosum, quod satis significat Paulus ad Rom. 3. dum damnat tanquam blasphemos eos qui dicunt: *Faciamus mala, vt eueniant bona.* Et id indicat Christus Matth. 16. *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur,* quia omne peccatum est detrimentum animæ, si mortale, est detrimentum simpliciter, etsi veniale detrimentum secundum quid.

Conueniunt secundo hominem quoad bona spiritualia, quæ non tenetur sibi procurare, posse licite alios sibi præferre, & eis potius prospicere, v. g. quoad opera honesta consilij, & quoad augmentum Fidei, Spei, & Charitatis, seu gratia iustificantis, quia homo non tenetur ea sibi procurare, ergo potest licite ea non sibi, sed alijs procurare. Et quamuis ea non sibi procurare non sit ratio honestum, est tamen honestum ea alijs procurare, quamuis honestius esset ea sibi potius, quam alijs procurare.

Quoad gratiam vero sanctificantem, seu iustificantem dicendum est hominem teneri eam sibi potius procurare quam alijs, quando ad eam procurandam tenetur, vt tenetur in articulo mortis (& idem est quoad Fidem, & quoad alia media necessaria ad gratiam ipsam) & id significat Christus Matth. 16. verbis supra relatis: *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur.* Et ratione constat, quia intrinsece est malum, & contra rationem, quod homo in Dei amicitiam ab ipso Deo ordinatus eam non procuret, ita vt absque ea, in æternum sua negligentia ex hac vita discedat; quia id est, ex natura rei contra Charitatem erga Deum, vt diximus tra. de penitentia, disput. 3. difficult. 4. ergo pro nullius adhuc totius mundi saluatione est negligenda, quia pro nul-

Ff 3

lius

454 Dis. VII. De Ordine in præcep. Charit.

ius saluatione adhuc totius mundi committendum est peccatum.

Vnde ob nullum finem, adhuc ob saluationem totius mundi licitum est à Deo petere in perpetuum carere gratia, quia id petere est conatus efficax ad id quod est intrinsece malum, & contra Charitatem Theologicam, qui nullo fine potest honestari: est tamen licitum ob saluationem aliorum efficaciter desiderare, & absolute petere quod acquisitio dictæ gratiæ differatur usque ad articulum mortis, quia usque ad illum exclusiue, non est contra Charitatem Theologicam, nec contra aliam virtutem gratia carere: non tamen est licitum efficaciter desiderare, nec absolute petere quod gratia acquisita amittatur adhuc pro vno solo instante quamuis possit postea recuperari, quia secundum præsentem prouidentiam, & ordinationem Dei nequit amitti absque peccato mortali, & non est licitum efficaciter desiderare, nec absolute petere, quod nequit fieri absque peccato mortali. Et ob hanc rationem, ob nullum finem est licitum efficaciter desiderare, nec absolute petere carentiam perpetuam Beatitudinis, quia scilicet secundum præsentem ordinationem Dei, nequit esse ea carentia absque peccato mortali in adulto qui id potest desiderare, & petere. Moyses vero Exod. 32. dum ait: *Aut dimitte eis hanc noxiam, aut si non facis delebo de libro tuo.* Non petiuit à Deo absolute carentiam perpetuam visionis, sed tantum sub conditione nempe: *Si eis non dimittis:* imò sub hac conditione eam petiit satisfidens Deum eam conditionem, non appositurum, quia satisfidebat Deum eis dimissurum. Et Paulus ad Roman. 9. dum ait: *Optabam ego ipsi anathema esse à Christo pro fratribus meis.* Nempe pro Iudæis non optabat, quando hæc dicebat, separari à Christo per carentiam Beatitudinis, nec per gratiam, sed quando erat Iudæus optabat esse separatum à Fide Christi, quia loquens de tempore quo erat Iudæus, ut significaret amorē quo suos fratres Iudæos prosequēbatur, ait: se tunc optare separatum esse à Christo, & eum persequi ob amorem Iudæorum, & ob zelum in Iudæos.

Difficultas III.

Nihilominus ob honestum finem, nempe ob saluationem aliorum, carentia perpetua gloriæ, & etiam gratiæ potest sub conditione efficaciter desiderari, & à Deo peti: nempe, si id conducat ad eum honestum finem, & ea carentia contingat absque culpa id desiderantis, & petentis, ut contingere possit ex aliqua peculiari ordinatione Dei.

DIFFICULTAS III.

Utrum homo teneatur seipsum magis appetitiue diligere quam proximum in bonis temporalibus?

CONVENIUNT Primo Doctores hominem teneri potius subuenire extremæ necessitati cōunitatis cuius est pars, v.g. Regni, aut Ciuitatis, quā propriæ exponēdo scilicet vitam propriam periculo, pro saluanda cōmunitate à cordibus, vel pro saluanda persona à qua saluatio dictæ cōmunitatis dependet, quia ex vna parte incolumitas cōmunitatis est bonum multo præstantius quam vita singularis hominis: & ex altera iste est pars cōmunitatis, pars autem est ob bonum totius, sed quamuis teneatur exponere vitam pro subueniendo extremæ necessitati cōmunitatis, non tamen teneri pro subueniendo necessitati grāui cōmunitatis, quia exponere vitam est res durissima, ad quam non est obligandus homo nisi pro subueniendo maximæ necessitati cōmunitatis qualis est sola extrema: imò nec teneri exponere membrum mutilationi, nec magnis fortunas iacturæ, quia quodcumque ex his exponere, est durissimum.

Conueniunt secundo hominem in equali necessitate sui, & proximi priuati in eis bonis corporalibus etiam vitæ, in quibus sibi, & proximo subuenire tenetur, posse licito sibi potius quam proximo prospicere, ut patet: & id

est rationi conformius: quia ex vna parte quisque est magis sibi vnus quam proximo, & ex altera non est pars proximi, nec essentialiter dependet à proximo, vt dependet a Deo.

Conueniunt tertio hominem posse licite potius subuenire necessitati proximi quam propriae, quamuis maiori in eis bonis, externis quae non sunt necessaria ad vitam quamuis sint necessaria ad conseruationem status, illa donando indigenti, quia quando adest rationabilis causa qualis est indigenti subuenire non est contra liberalitatem quoad excessum quod homo bona propria donet, nec contra aliam virtutem quod necessitatem patiatur sibi non prospiciendo.

Est tamen difficultas, an homo in extrema necessitate sui, & alterius proximi teneatur potius propriae vitae prospicere sibi subueniendo, quam proximi priuati.

Paludan. in 4. d. 15. quaest. 3. artic. 2. Gabri. d. 16. quaest. 4. artic. 2. Bellarmin. lib. 3. de bonis operibus, cap. 8. & Petrus Hurtado disput. 144. sect. 4. partem affirmatiuam tuerunt. Quod significat Augustin. libr. de Mendacio, cap. 6. dum ait, *Si pro illius nempe proximi, temporali vita suam ipsam, temporalem perdit non est iam diligere sicut seipsum, sed plusquam seipsum, quod sana doctrinae regulam excedit.*

Et ratione potest probari primo, quia quis est sibi magis coniunctus quam proximo, imò, & quam Patri, quia est sibi vnus, ergo potius tenetur propriae vitae, quam proximi prospicere, antecedens patet, consequentia probatur, quia ex eo quod Pater est magis coniunctus filio quam proximo, tenetur filius in extrema necessitate Patris, & proximi, potius prospicere Patri, quam proximo. Secundo, homo potius tenetur prospicere propriae vitae spirituali ne eam amittat, quam proximi, ergo etiam propriae vitae corporali potius quam proximi.

Victoria vero de electione de homicidio num. 27. Sotus 5. de iustitia, q. 1. art. 6. Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 6. & Agid. disp. 25. dub. 6. partem negatiuam merito tradunt, nempe

homi-

hominem non teneri in extrema necessitate, potius propriae vitae quam proximi prospicere, sed posse licite, potius vitam proximi, quamuis non sit amicus, quam propriae prospicere, propriam pro vita cuiuscumque proximi exponendo, non sibi, sed proximo subueniendo; & quidem licitum esse vitam propriam exponere pro vita amici significat Christus Ioan. 15. illis verbis: *Maiorem hac Charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et id generaliter ratione à priori probatur, quia si voluntarie exponere periculo vitam propriam pro vita proximi esset illicitum, seu contra aliquam virtutem, maxime contra fortitudinem, ad quam pertinet non prodigere vitam propriam (sicut ad liberalitatem non prodigere proprias diuitias) & non contra Charitatem, nec contra misericordiam erga seipsum, sicut nec seipsum occidere est contra aliquam earum, sed tantum contra fortitudinem, & sicut occidere proximum, & vitam proximi periculo exponere non est contra Charitatem, nec contra misericordiam erga illum, sed tantum contra iustitiam, sed quamuis seipsum occidere pro saluanda vita adhuc Principis, à quo pendet liberatio alicuius Magni Regni sit contra fortitudinem quoad excessum, quia id est, quid inhumanum: exponere tamen vitam pro saluanda vita proximi, non est contra fortitudinem, quia id fit humano modo, & ex magna rationabilis causa, nempe ad vitam proximi saluandam, sicut nec est contra liberalitatem ex magna rationabili causa, se omnibus diuitijs spoliare, ergo homo licite potest vitam propriam periculo exponere pro vita proximi quamuis extranei, ei, & non sibi subueniendo.

Vnde in naufragio licite potest, quis non assumere tabulam, in qua saluetur, sed eam relinquere proximo, vt saluetur, & in extrema necessitate proximi, & propria panis, qui non sufficit utrique, potest ipse illum non assumere, sed relinquere proximo: imò & iam assumptum proximo donare: quia id non est verè & positue se occidere, adhuc moraliter, sed se non liberare à morte, quod non est inhumanum, sicut nec tabulam iam manu arreptam in naufragio, proximo relinquere. erit tamen inhumanum, & se ipsum occidere, saltem moraliter, si iam existens supra tabulam, eam relinquat

pro-

proximo, quia id est se tradere a quis, in quibus certo est suffocandus.

Augustinus verò pro aduersarijs adductus non significat, id esse contra regulam, quo significaret, id esse illicitum, sed tantum significat id esse supra regulam, & quamuis significaret id esse contra regulam, & illicitum non multum referret, quia in eo libro multa obscure dicit, & potius inquirendo, quam asseuerando, ut ipse fatetur lib. 1. retract. capit. ultimo.

Et ad priorem rationem concedimus antecedens: & negamus consequentiam, & ad eius probationem concedimus in extrema necessitate Patris, & proximi, quando utriusque nequit subueniri potius esse subueniendum Patri, quam proximo, quia Pater est magis coniunctus filio quam proximus, si pater non vult quasi cedere obligationi filij erga ipsum: posset tamen potius subuenire proximo, quam Patri ex voluntate, & consensu Patris volentis, ut potius proximo quam sibi subueniatur, in quo Pater posset laudabiliter consentire. Et quia quando quis exponit vitam propriam pro vita proximi, id efficit libere, ideo non obstat, quod sit sibi vnus, ut possit vitam propriam pro vita proximi periculo exponere.

Ad posteriorem etiam concedimus antecedens, & negamus consequentiam ob discrimen inter vitam spiritua-lem, & vitam corporalem, quia vita spiritualis non amittitur, nisi per venum, & formale peccatum graue pro-rium, quod non est licitum, non verò vita corporalis: imò & non recuperatio vite spiri-

tualis in articulo mortis, ita est intrinsecè mala contra Charitatem erga Deum, ut nullo sine possit

honestari. (7.)

Utrum homo teneatur magis appretiatue diligere proximum in bonis spiritalibus, quam seipsum in temporalibus?

CONVENIUNT Theologi hominem aliquando teneri potius prospicere vite spiritali proximi, quam propriae corporali quando nequit utriusque prospicere, quod significat Christus Ioan. 15. illis verbis: *Hoc est praeceptum meum, ut diligatis inuicem sicut dilexi vos*: & indicans ad quid peruertura sit dilectio illa, immediate subdit: *Maiorem hanc dilectionem nemo habet, et animam suam ponat quis pro amicis suis*: & idem significatur, i. Ioan. 3. in hoc cognoscimus Charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere: & ratione probatur, quia aeterna damnatio est malum adeo magnum, ut mors corporalis in comparatione illius sit valde exiguum, ex Charitate autem, vel ex misericordia obicitur obligatio negligendi exiguum malum proprium pro vitando malo maximo proximi.

Est tamen difficultas, quando sen in quibus occasio- bus ad id teneatur homo?

Circa quam etiam conveniunt Theologi in extrema necessitate vite spiritalis proximi, qui in aeternum damnandus est, nisi ei subueniatur, teneri hominem etiam priuatum illi subuenire, non subueniente alio, quamuis ad ei subueniendum sit necessarium vitam corporalem periculo exponere, quia si aliquando est obligatio sic subueniendi, maxime, ei qui existit in dicta extrema necessitate. Nihilominus, ut homo ad id teneatur, vel ut a dicta obligatione non excusetur requiruntur duo, nempe: & quod sit moraliter certus, quod cum effectu subueniet, quia vita corporalis est bonum adeo magnum, ut absq; dicta spe sanctus, nò debeat periculo exponi, & etiam requiritur, quod sit moraliter certus, quod sit ip-

se in statu gratiæ, ne fortè ipse pro liberando proximū, damnetur, & absque ea cæritudine nequit suam vitam exponere.

Addimus dictam obligationem subueniendi ei, qui existit in extrema necessitate vitæ spiritualis, adhuc exponendo vitam corporalem, esse tantum subueniendi ei, qui existit in extrema necessitate physica, aut quando quis physicè non sufficit sibi absque ope alterius, vt contingit infanti nō baptizato moribundo, qui nec se potest valide baptizare, nec alio modo saluari, nisi baptismo: non verò esse subueniendi ei, qui non existit in dicta extrema necessitate physica, quāuis existat in extrema morali, quæ physicè tantum est grauis, vt quando quis sibi physicè sufficit, non tamen absq; magna difficultate, vt contingit adulto consuetudine peccandi inueterato moribundo præsertim rustico, qui nisi medio Sacramento penitentia, difficile admodum saluabitur: quia difficile admodum eliciet actum Charitatis erga Deum, quia rigidum est obligare ad exponendam vitam corporalem, vt subueniatur ei, qui sibi physicè sufficit cum auxilio Dei non deficiente, quamuis id non possit, nisi admodum difficile: quod re ipsa contra non paucos sentiunt Lessius lib. 2. cap. 9. num. 51. & Petr. Hurt. disp. 144. a. n. 27.

Extra necessitatem, ergo extremam physicam vitæ spiritualis proximi priuati, nō tenetur homo priuatus ad subueniendum proximo, quoad vitam spiritualement exponendo pro eo vitam corporalem: imò nec amissionem membri, nec grauem iacturam bonorum fortunæ ob rationem dictam: quia scilicet rigidum est cum tanta iactura priuatum obligari ad subueniendum ei, qui sibi sufficit absque ope alterius hominis. Addimus: *Quia rigidum est cum tanta iactura priuatum obligari*: quia superior cui ratione sui officij commissa est animarum cura tenetur, saltem ex fidelitate, adhuc cum iactura vitæ subuenire necessitati graui spirituali suarum obuiam, non existente alio, qui suppleat: imò & ad non renunciamdum pro tunc officio suo, nisi alius illud suscipiat, aut saltem suppleat.

Nihilominus quamuis extra dictam extremam necessitatem proximi priuati, non tenetur priuatus pro ei subue-

nien-

niendo grauem iacturam pati; tenetur tamen adhuc vitam exponere pro subueniēdo graui necessitati spirituali Regni, vel ciuitatis, aut magnæ partis Regni, aut ciuitatis, vt tēpore pestis, & tēpore in quo hæretici peruertunt plebē, quādo nō sunt alij qui subueniant: quia non est rigidū dictā iacturā pati pro subueniēdo tot hominibus in ea graui necessitate: & quamuis non sit obligatio patiendi grauem iacturam pro subueniēdo homini priuato in dicta graui necessitate, quando scilicet non sibi sufficit, nisi difficile, est tamen obligatio patiendi iacturam aliquam quamuis non grauem, quia ad iacturam nō grauem obligari, non est durum.

DIFFICULTAS V.

Utrum homo teneatur aliquando magis appetiatiue diligere vnum proximum, quam alterum?

CONVENIUNT Theologi hominem aliquando teneri magis appetiatiue diligere vnum proximum, quam alterum dilectione actiua beneficentiæ, aut misericordiæ, tunc scilicet, quando tenetur pluribus proximis subuenire, & non potest omnibus. Quod significat Paulus 1. ad Timot. 5. *Si quis suorum maximè domesticorum curam non habet, Fidem negauit, & est infideli deterior.*

Est tamen difficultas, quis proximus sit preferendus, & in quibus euentibus.

Pro cuius difficultatis declaratione obseruandum est. Primò, coniunctionem proximi cum homine diligente esse triplicem: aliam sanguinis, qualis est inter parentes, & filios, & inter fratres, & inter quoscumque alios consanguineos: aliam politicam, qualis est inter amicos, inter contubernales, inter conciuēs inter socios militiae, aut studiorum: aliā esse spiritualement, qualis est inter fideles ratione Fidei, inter Religiosos ratione status Religiosi, & præsertim inter Religiosos eiusdem ordinis, inter confessarium, & penitentem

inter

inter parrochos, & parrochianos, inter predicatorem, & ab ipso conuersum ad penitentiam, inter superiorem, adhuc saecularem, & subditum.

Obseruandum est secundò, proximum posse indigere ope alterius hominis, aut in bonis temporalibus, aut in spiritualibus, aut in vtrisque, & posse in eis indigere, aut extreme, aut tantum grauiter.

Obseruandum est tertio, posse esse in æqualitatem coniunctionis cum homine diligente, aut in genere, seu qualitate coniunctionis, quia alius potest esse coniunctus naturaliter, & alius spiritualiter, & alius politicè, aut in multiplici- tate coniunctionis, quia alius potest esse coniunctus omni- bus tribus coniunctionibus, alius duabus tantum, & alius vna tantum; & posse esse inæqualitatem in necessitate, seu indigentia, quia vnus potest extreme indigere, & alius gra- uiter tantum.

Conueniunt ergo primò Theologi cæteris paribus, quoad necessitatem proximi hominem teneri præferre, seu magis appretiatue diligere dilectione actiua eum, qui sibi coniunctior est: & cæteris paribus, quoad coniunctionem teneri præferre, seu potius prospicere ei, qui est in maiori necessitate, quia excessus in quouis ex his duobus titulis, nempe aut in coniunctione, aut in necessitate sufficit ad ob- ligationem prælationis, quando aliàs est obligatio subue- niendi, vt ex se patet: & quando alter proximus est coniun- ctior, & alter indigentior, considerandas esse varias circun- stantias ipsius coniunctionis ex vna parte, & indigentia, seu necessitatis ex altera, & iuxta eas arbitrio prudentis est dis- cernedū, cui sit potius subueniendū, quando omnibus nequit subueniri: exempli gratia, quādo vnus proximus adhuc ex- traneus est in extrema necessitate physica spirituali præfe- rendus est cognatis, adhuc parentibus, quāuis existentibus in extrema necessitate corporali, imò & sibi, quia ea neces- sitas spiritualis est tanta, vt multū præponderet coniunctioni adhuc naturali, etiā in primo gradu, & extremæ necessitati corporali simul; & coniunctio naturalis cum ascendentibus & descendentibus, & cum vxore est tanta, vt potius sit sub- ueniendū graui necessitati corporali eorum, imò & fratris,

quam

quā extremæ corporali proximi extranei: pro meliore tamē discretionem omnium, quæ circa materiā præsentis difficulta- tis possunt occurrere, nonnulla quæremus & soluemus.

Quæres ergo primò, an coniunctio naturalis sit ex obli- gatione præferenda spirituali, id est, an pater naturalis, seu carnalis præferendus sit spirituali, & filius naturalis filio spi- rituali, & frater naturalis fratri spirituali, & sic de reliquis gradibus, quādo aliàs est obligatio subueniendi illis, & nō potest omnibus subueniri.

Respondemus coniunctionē naturalē, seu carnalē per se, & cæteris paribus esse ex obligatione præferendā spirituali, & non solum in bonis temporalibus, in quo Theologi con- ueniunt, sed etiā in spiritualibus, vt contra nō paucos docēt Soar. disp. 9. sect. 4. Ægid. disp. 25. n. 161. Bañ. & Lor. q. 26. art. 8. Cast. pun. 10. & Pet. Hurt. disp. 154. sect. 5. & in primis præferendā esse in tēporalibus patet: quia cōiunctio natura- lis, seu cōsanguinitatis, seu per originē est prima, intimior, & immutabilior, & fūdāta in prima radice beneficiorū, nēpē in natura cōmunicata, & est ipsis bonis tēporalibus, maxime proportionata: spiritualis verò quāuis sit cōiunctio ratione maioris boni, est tamē valde extrinseca, & parū fixa & bonis tēporalibus parū proportionata, ergo in eis est spirituali præ- ferēda. Deinde esse etiā præferēdā in bonis spiritualibus pro- batur, quia eo ipso, quod coniunctio naturalis est multo ma- ior spirituali quāuis nō ita proportionata bonis spirituali- bus exigit, vt etiam in spiritualibus, in quibus est obligatio subueniēdi proximo, potius subueniatur naturaliter cōiun- ctis quā cōiunctis spiritualiter, quia ad obligationē prælatio- nis ad subueniēdū admittendā, non tā est attēdendū ad pro- portionē bonorū cum cōiunctione, quā ad cōiunctionē cum subueniente, quia ex hac præcipuē, & maxime oritur, quoad quæcūq; bona: quis enim dicet me esse ex obligatione post- ponendum a me, patri meo spirituali in spiritualibus.

Vnde homo in tēporalibus, & in spiritualibus, in quibus tenetur proximis subuenire, & non potest omnibus tenetur præferre parentes carnales, & vxorem, & filios, & fratres quibuscumque cognatis spiritualibus: imò & reliquos car- nales ascendentes, quia sunt quasi parentes a quibus quāuis

remo-

remote accipi naturam, & etiam reliquos descendentes, quia sunt quasi filij, quibus quamvis remote communicavit naturam.

Ambros. verò, qui lib. 1. officiorum capit. 8. ait se non minus, imò magis diligere filios suos spirituales, quam si eos carnaliter genuisset, & id esse conforme rationi significat, tantum loquitur extra necessitatem, in qua sit obligatio subueniendi proximo, quia in hac potius subueniendum est filiis carnalibus, & alijs prædictis coniunctis naturaliter, quam filiis spiritualibus, etiam in bonis spiritualibus, & etiam ab Episcopo, & a quocumque alio, qui ex officio tenetur suis inferioribus prospicere, quia in ea necessitate strictius obligat pietas erga dictos coniunctos naturaliter, quam fidelitas, vel iustitia erga inferiores, etiam si extra eam necessitatem prospiciendum potius sit inferioribus in spiritualibus, quia extra illam tenetur inferioribus ex fidelitate, vel ex iustitia, & nullatenus tenetur naturaliter coniunctis.

Addimus, coniunctionem naturalem per se, & cæteris paribus esse præferendam spirituali, quia coniunctio naturalis potest esse ita remota à tertio, scilicet gradu lineæ transversæ, ut ex obligatione videatur postponenda fraternitati, & filiationi spirituali arctæ, imò & coniunctio naturalis lineæ transversæ in secundo gradu, si prædicta spiritualis sit maximè arcta.

Quæres secundò, an coniunctio naturalis sit præferenda politicæ, seu humanæ, v.g. an Pater carnalis sit præferendus amico, quando est obligatio subueniendi utrique, & non potest utrique subueniri, sed tantum uni eorum?

Respondemus coniunctionem naturalem per se, & cæteris paribus esse ex obligatione præferendam coniunctioni politicæ, seu humanæ in omnibus bonis necessarijs etiam in humanis: quia essentialiter est maior, quia est prima, & intimior, & fixior & fundata in natura.

Addimus per se, & cæteris paribus, quia amicitia potest esse ita arcta, ut accidentaliter fiat maior coniunctione naturali in secundo, & in reliquis remotioribus gradibus, adhuc lineæ rectæ, sicut etiam contingit, quod peccatum ex

obie-

obiec- to, seu essentialiter maius, sit accidentaliter minus, & dignum minori pœna, peccatum enim odij Dei, quod ex obiecto est maius, quam peccatum fornicationis potest esse accidentaliter minus, & tantum veniale si fiat ex imperfecta deliberatione, & peccatum fornicationis esse maius, & mortale, quando ei non deficit plena deliberatio, quod iudicio prudentis discernendum est, attendendo ad excessum amicitie supra coniunctionem sanguinis secundum se, aut quasi remissam inimicitia.

Est tamen difficultas, an aliquando præferenda sit coniunctioni naturali in primo gradu. Circa quam existimamus patrem, matrem, uxorem fidelem, filium, etiam fratrem, qui in suis muneribus grauius deliquerunt alter contra alterum posse pro optione subuenientis anteponi, aut postponi amicissimo, qui me liberauit ab iniusta morte cum periculo suæ vitæ: & etiam ei, qui me magnis expensis per multum tempus aluit, quia ex vna parte obligatio orta ex coniunctione naturali inter prædictos ita remittitur accidentaliter ob dictam inimicitiam inter ipsos, & ex altera parte dicta coniunctio politica est adeo magna, ut nequeat prudenter discerni, an superetur à dicta coniunctione naturali ob dictam inimicitiam remissa, vel an eam superet, ergo tunc prædicti poterunt pro optione subuenientis anteponi, aut postponi dicto amicissimo, quia pro neutra parte prudenter discernitur excessus obligationis ad prælationem poterit tamen arctissima coniunctio humana, ita iuari ab arctissima coniunctione spirituali, ut sit obligatio, & sub mortali postponendi prædictos coniunctos naturales amicissimo, & simul arctissime coniunctos spiritualiter.

Quæres tertio, an coniunctio spiritualis præferenda sit coniunctioni humanæ, seu politicæ?

Respondemus per se, & cæteris paribus coniunctionem spirituales esse præferendam in omnibus bonis necessarijs, tam spiritualibus, quam temporalibus & humanis, quia ex vna parte est præstantior illa ratione maioris boni, & ex altera non aliunde exceditur per se à coniunctione humana. Nihilominus cum sit coniunctio valde extrinseca, & mu-

Gg

tabi-

tabilis, ita parum excedit coniunctionem humanam, ut vel non inducat obligationem præferendi illam, vel tantum sub peccato leui. Vnde adhuc cæteris paribus præferre amicum ordinario Patri spirituali, vel non est peccatum, vel tantum est veniale etiam si prælatio sit quoad subuentionem in re grauissima.

Quæres quartò, ex coniunctis eodem genere coniunctionis, quis debeat præferri.

In primis circa coniunctos naturaliter, seu carnaliter omisissis varijs modis, & probabilibus dicendi, quia alij existimant probabiliter uxorem esse parentibus, & filijs ex obligatione præferendam, & alij etiam probabiliter filios præferendos esse uxori & parentibus, & alij & non parum probabiliter matrem esse ex obligatione præferendam patri. Respondemus, in extrema necessitate cæteris paribus parentes esse ex obligatione præferendos uxori, quia est intimior coniunctio cum illis & maximum debitum illis, quia quamuis maritus, & uxor fiant una caro media copula, non tamen sunt una numero caro, sed tantum vnum principium eiusdem carnis, seu prolis aut potius duo principia eiusdem carnis, seu prolis, quæ est vnio multo minor quam vnio cum parentibus, à quibus filius accipit naturam: nihilominus propter assumendam uxorem possunt relinqui parentes, & post assumptam uxorem, si necessarium sit relinquendi sunt, ut adhæreatur uxori ad cohabitandum cum ea, & ad prolis generationem. Deinde Parentes etiam esse præferendos filijs, quia coniunctio cum parentibus est tanquam cum Principijs, & cum filijs tanquam cum principiatis; & filios præferendos esse uxori, (etiam si oppositum maior Doctorum multitudo affirmet) quia coniunctio cum uxore tantum est tanquam cum principio eiusdem carnis, cum filijs verò tanquam cum principiatis, quæ maior est, & fere tanta quanta cum principiis, seu parentibus; imò dicta coniunctio cum uxore est propter filios generandos; & patrem esse ex obligatione præferendum matri, quia quamuis hæc sit certior quam pater, & plus patiatur in generatione, & educatione filiorum. Tamen pater est principium principalius filiorum, quam

mater, quod præponderat prædictis de matre erga filios.

Addidimus primò, in extrema necessitate, quia extra eam uxor est præferenda parentibus & filijs, & filij parentibus non uxori, & forsam mater patri.

Addidimus secundò, cæteris paribus, quia si pater sit crudelis erga filios, & mater erga eos admodum benigna, vel pater parum prospiciat filijs, mater verò multum, tunc mater in extrema necessitate est præferenda ex obligatione patri.

Ita tamen inter prædictos naturaliter coniunctos cæteris paribus est obligatio seruandi dictum ordinem prælationis, ut non sit peccatum mortale eum inuerrere, quia excessus coniunctionis inter eos non est grauis, imò nec satis notus.

Frater autem per se & cæteris paribus postponendus est prædictis, quia frater est minus coniunctus, imò & multo minus quam prædicti, ob quod erit mortale eum prædictis antepone, nisi prædicti fuerint subuenienti grauius iniurijs, & frater fuerit eis insignis benefactor, quia tunc non erit mortale: imò tanta potuit esse iniuria illorum, erga subuenientem, & beneficentia fratris erga eum, ut non sit peccatum: imò & quod teneatur antepone fratrem cuilibet ex prædictis.

Quod autem dictum est circa ordinem prælationis seruandum, ex obligatione inter naturaliter coniunctos, etiam est verum circa coniunctos quolibet alio genere coniunctionis, nempe quod per se, & cæteris paribus magis coniuncti, sint ex obligatione præferendi in necessitate, in qua sit obligatio subueniendi: vnde pater spiritualis præferendus est filio spirituali, & filius fratri spirituali, & Christianus non Christiano, & fidelis non infideli, & amicior non tam amico, & benefactor beneficiato, quia beneficium acceptum obligat recipientem erga benefactorem: Beneficium verò datum non obligat beneficientem erga beneficiatum.

Obseruandum est magis coniunctos cum subueniente in quolibet genere coniunctionis esse præferendos, quâuis sint

peccatores; & minus coniuncti, sint iusti, quia obligatio praelationis in subueniendo tantum oritur ex coniunctione cum subueniente, non cum Deo, ac proinde quamuis maior coniunctio cum Deo facta media sanctitate efficiat obiectum magis amabile amore affectiuo Charitatis Theologicæ, non tamen obligat ad obiectum illud præferendum, seu ad magis amandum amore actiuo subuentionis. Vnde inter alios extraneos quamuis iustus sit diligibilior motiue ob Deum quam peccator, quia in eo est maius motuum ad dilectionem ob Deum, quia in eo est maior participatio diuinæ bonitatis, & magis iustus sit sic diligibilior minus iusto, non tamen est ex obligatione præferendus amore actiuo subuentionis, nisi subueniens prudenter credat se esse iustum, quia tunc ratione coniunctionis consiliationis spiritualis cum proximo iusto, quia ambo sunt filij adoptiui Dei, tenetur præferre iustum peccatori, & iustior minus iusto, si id prudenter possit discernere. Et inter alios coniunctos cæteris paribus erit etiam a iusto præferendus iustus peccatori & iustior minus iusto, ratione coniunctionis consiliationis spiritualis adoptiui Dei.

DIFFICULTAS VI.

Utrum supradictus ordo Prælationis in dilectione sit ex inclinatione voluntatis?

CIRCA Hanc difficultatem omissis varijs modis dicendi existimamus in voluntate nostra esse inclinationem, seu propensionem rationalem ad magis appetitiue diligendum Deum quam nos, tam dilectione affectiua, quam actiua, quia in voluntate utpote appetitur rationali, seu naturæ rationalis est propensio ad id, quod est secundum rectam rationem; prædictus autem ordo inter Deum & nos est secundum rationem rectam, & secundum eam debitus.

Et

Et ob eandem rationem in voluntate aliquando est inclinatio rationalis ad magis appetitiue diligendos proximos dilectione actiua, quam nos: & extraneos, quam coniunctos, & in id rationaliter propendet, ut contingit, quando in proximis, & in extraneis est extrema necessitas physica spiritualis, & in nobis, & in coniunctis nobis, non nisi corporalis, quia scilicet, tunc & in alijs casibus dicta prælatio est conformis rectæ rationi, & secundum eam debitam.

Nihilominus existimamus in voluntate etiam esse inclinationem quasi animale, & naturalem prout condistinctam a rationali ad magis appetitiue diligendum nos quam Deum, quia voluntas nostra animaliter, & naturaliter propendet ad dictam prælationem appetitiuam, quia animaliter, & non ducta per rationem rectam facilius tendit, & vehementius propendet in dilectionem nostri, quam Dei, ut experientia constat, quod non est mirum, quia quilibet est sibi magis vnitus, (imò est sibi vnus) quam Deo: quod si manus exponitur periculo sui, ut saluet totam, aut aliam partem magis principalem, non exponitur a seipsa, nec inclinatione sui, sed exponitur ab appetitu, siue rationali, siue sensitivo, qui est appetitus totius potius quam partis, & ideo appetitus magis prospicit toti quam parti, & parti principali magis quam minus principali.

Et quia inclinatio hæc animalis, & naturalis voluntatis est absolute vehementior, quam rationalis, ut experientia constat, ideo inclinatio nostra voluntatis ad magis appetitiue diligendum nos quam Deum est absolute maior, & etiam ad magis appetitiue diligendum nos quam proximos, & ad magis diligendum nobis carnaliter coniunctos, quam extraneos, & ad magis appetitiue diligendum nobis coniunctione humana quam spirituali coniunctos cæteris paribus, quoad magnitudinem coniunctionis.

Hæc autem inclinatio voluntatis tam rationalis, quam animalis, seu naturalis, (ut condistincta a rationali) est natua ipsi voluntati ab ipsa indistincta, quæ respectu di-

Gg 3

lectio-

lectionis supernaturalis dicitur obedientialis, quia ad eum actum dilectionis eliciendum, est subordinata agenti supernaturali, & superiori à quo eleuatur ad illum: & respectu dilectionis ordinis naturalis, dicitur naturalis prout naturale condistinguitur à supernaturali.

DISPVT. VIII.

De odio & ei similibus.

DIFFICULTAS I.

Quid: & quotuplex sit odium?

CONVENIUNT Doctores odium esse *fugam mali*: est autē fuga actus quidā positius voluntatis, quia odium est affectus positius oppositus amorī, & ideo sicut amor est prosequutio alicuius boni, siue personæ bonæ, siue alius rei bonæ ita odium est fuga positius alicuius mali, siue personæ malæ, siue alius rei malæ, quod ex dicendis amplius constabit.

Conueniunt secundò, Doctores odium esse duplex: alterum inimicitiae oppositū amorī amicitiae, seu beneuolentiae: & alterum abominationis oppositū amorī concupiscentiae: odium inimicitiae est displicentia personæ tamquam finis *cui*, seu obiecti *cui*, quò alicui personæ volumus malum, vt malum illius est, aut nolumus bonum, vt bonum illius est, ex displicentia, seu maleuolentia ipsius personæ ob malitiam personæ, siue veram, siue tantum apprehensam in ipsa personæ: odium verò abominationis est displicentia alicuius, siue personæ, siue alius rei tamquam obiecti *quod*, seu finis, vel quasi finis *qui*, quò alicui personæ nolumus, seu abominamur malum (siue personam, siue aliam rem) vt malum illius ex complacentia, seu beneuolentia ipsius personæ, aut quo nolumus

bonum,

bonum, vt bonum illius est ex displicentia ipsius personæ: sicut amor, cui odium positius, opponitur etiam est duplex alter amicitiae cui positius opponitur odium inimicitiae, & alter concupiscentiae, cui positius opponitur odium abominationis, & sicut amor amicitiae est complacentia, seu beneuolentia personæ, tamquam obiecti, seu finis *cui*, quia est affectus quo alicui personæ volumus bonum, vt bonum illius est, aut quo nolumus malum, vt malum illius ex complacentia, seu beneuolentia ipsius personæ: & amor concupiscentiae est complacentia alicuius tamquam obiecti *quod*, seu finis, vel quasi finis *qui*, quia est affectus, quo volumus alicui bonum, vt bonum illius est, ex complacentia ipsius personæ, aut quo nolumus illi malum, vt malum illius est ex displicentia ipsius personæ.

Vnde aliquando idem re ipsa affectus est odium inimicitiae, & abominationis (sicut etiam idem affectus in exemplis adductis est amor amicitiae & concupiscentiae) quia affectus ille, quo alicui personæ nolumus bonum, vt bonum illius ex displicentia personæ est odium inimicitiae, quatenus terminatur ad personam per modum fugæ, & est odium abominationis quatenus terminatur ad bonum illi nolitum etiam per modum fugæ. Aliquando verò odium inimicitiae re ipsa reperitur absque odio abominationis, & ab eo realiter distinguitur, & è contra, quia affectus ille, quo alicui personæ volumus malum, vt malum illius ex displicentia personæ est odium inimicitiae, & non est odium abominationis, sed est amor concupiscentiae mali voliti, & affectus ille, quo alicui personæ nolumus, seu abominamur malum, vt malum illius est, ex complacentia ipsius personæ est odium abominationis respectu mali noliti, & non est odium inimicitiae, sed est amor amicitiae respectu personæ.

In Deo autem non solum potest esse odium abominationis peccati, quò sibi displicet peccatum peccatoris, seu illud abominatur, in quo Doctores conueniunt, sed etiam potest esse odiū inimicitiae peccatoris, vt peccator est iuxta illud, Sap. 1. 4. *odiosus est Deo impius, & impietas eius*, & nō peccatoris, vt creatura est, ita vt motiū dicti odij non sit ratio aliqua physica creaturæ, sed peccatum ipsum iuxta illud,

Gg 4

Sap

cap. 11. nihil odisti eorum, quæ fecisti, ut dicemus tractatu de voluntate Dei.

DIFFICULTAS II.
Utrum Deus possit odio haberi?

CONVENIUNT Doctores Deum posse odio haberi à non vidente ipsum, quod exprimitur in scriptura, num. 10. *Surge Domine, & dissipentur inimici tui: & fugiant qui te oderunt à facie tua:* & sæpè alibi, & non solum odio abominationis, quo potest quis nolle Deum esse, quia concipit, aut indicat Deum esse sibi malum, quia punitur, aut puniendus est ab ipso, aut ob aliud motuum, ita ut Deus sit, qui odio habetur, ut quod, & punitio ipsa, aut alius effectus Dei sit motuum, seu obiectum, ut quo, sed etiam odio inimicitia, quia Deus potest concipi, & iudicari, ut aduersarius, quia punit, aut aliter, & ut talis conceptus, aut indicatus odio inimicitia haberi, ita ut ipse sit obiectum, cui, seu finis cui ametur aliquod malum, aut cui fugiatur aliquod bonum ex displicentia ipsius Dei, & motuum huius displicentia sit ratio aduersarii male concepti, aut falso iudicati in Deo.

Conveniunt secundo, Deum de facto non posse odio haberi à vidente ipsum prout est in se, quia non odio inimicitia, quia de facto eum non concipit, nec indicat aduersarium sibi, nec odio abominationis, quia nullo modo concipit, nec indicat Deum, ut sibi malum.

Est tamen difficultas, an Deus de sua potentia absoluta possit odio haberi à vidente ipsum prout est in se?

Holcot, q. 9. art. 3. & supplementum Gabr. in 4. distin. 49. quæst. 2. artic. 3. dub. 5. partem affirmatiuam tuerentur, quia Deus sua potentia absoluta potest videntem ipsum destinasse ad pœnas inferni, & id ei reuelare, in hoc autem casu ille poterit odio habere Deum, quia tunc concipit Deum, tamquam sibi aduersarium, quia tamquam punitorem, aduersarius autem & punitor potest esse obiectum odii adhuc inimicitia.

S. Th. verò quæst. 34. artic. 1. Ægid. disput. 29. dub. 2.

Petr.

Petr. Hurt. disput. 164. sect. 4. Vazq. 1.2. diffic. 16. & communiter Theologi partem negatiuam tradunt, & merito, quia Deus non potest à vidente ipsum haberi odio abominationis, quia nequit ab eo concipi, ut malum proprium ab ipso habitum, & possessum, quia ut possessus media visione nequit esse videnti malus, sed maxime bonus, & à vidente ipsum non concipitur aliter quam est in se: nec potest à vidente ipsum haberi odio inimicitia, quia nequit ab eo concipi, ut malus in se ut patet; quia in se non est malus, nec potest concipi, ut aduersarius ipsi videnti adhuc in casu aduersariorum, conceptus scilicet, & iudicatus tanquam punitor ipsius (videntis, quia quamuis iudicetur tanquam punitor, non tamen tanquam inimicus, & aduersarius, sed ut aquisimus, quem ut sic nequit odio inimicitia habere.

DIFFICULTAS III.
Utrum odium Dei sit maximum peccatum?

CONVENIUNT Doctores odium inimicitia Dei (quod simpliciter, & absolute dicitur odium Dei) esse ex se, seu ex suo obiecto peccatum mortale, & omnium maximum, quia opponitur virtuti maximæ in genere moris, & in vi obligandi nempe Charitati Theologicæ, de quo non nihil diximus tract. de Fide disp. 10. diffic. 2. & tract. de Spe disp. 2. diffic. 4.

Addimus ex se, seu ex suo obiecto, quia ex defectu perfectionis libertatis, & ex nonnullis alijs, potest esse minus peccatum quam alia, imò potest esse tantum veniale sicut quicumque alius actus peccaminosus, non vero ex defectu quantitatis materia, id est, quamuis malum, quod Deo volumus, aut bonum quod ei nolumus sit leuissimum, quia grauius dissonat rationi ex displicentia Dei velle ipsi malum aliquod, aut nolle ipsi bonum aliquod quamuis leuissimum: sicut è contra est grauius consonum rationi ex complacentia ipsius ei velle bonum aliquod, aut nolle ei aliquod malum quamuis leuissimum.

Et

Et quamuis odium inimicitiae Dei, & omisso dilectionis amicitiae Dei debita ex precepto, opponatur eidem Charitati Theologica: nihilominus odium Dei ex se, seu essentialiter, & specificè est maius, & altioris speciei, quam peccatū omissionis dictae dilectionis, quia odium Dei, etiam materialiter opponitur positivè Charitati, omisso vero illa materialiter opponitur privativè, oppositio autem positiva peior est essentialiter, quā privativa: de quo non nihil diximus tract. de peccatis, dis. 2. dis. 9. ipsa tamen odia Dei inter se non distinguuntur specie saltē moraliter quāvis vno odio sint Deo volita mala diversae speciei à malis ipsi volitis alio odio: & quāvis vno odio sint Deo nolita bona diversae speciei à bonis nolitis alio odio: imò quamuis vno odio sint Deo volita mala, & alio sint illi nolita bona, quia bona nolita Deo, & diversitas specifica eorum, & mala volita Deo, & diversitas specifica eorum, materialiter tantum se habent ad odium inimicitiae Dei, quia ratio formalis, seu motiva ad rationem, qua ultimo perficitur, seu completur odium Dei, est malitia apprehensa in Deo, ut malitia illius est, ac proinde in confessione non est necessarium explicare mala Deo volita, nec bona ipsi nolita, nec eorum quantitatem.

Ita tamen odium inimicitiae Dei, quamuis tantum veniale ex defectu perfectae libertatis opponitur positivè Charitati, ut quando tantum est veniale non destruat illam, quia non opponitur Charitati, nisi quia opponitur actui illius: Et ita quamuis non possit esse simul cum actu Charitatis, bene tamen cum ipso habitu Charitatis, & gratiae: odiū vero Dei mortale non tantum opponitur actui Charitatis, sed etiam habitui: quia peccatum mortale est forma constituens formaliter inimicum Deo, & iniustum, quod non efficit odium Dei, quod est tantum veniale, & ideo hoc non destruit habitum Charitatis, & gratiae, qui est forma constituens formaliter amicum Deo, & iustum: odium tamē mortale illum destruit: & quamuis actus Charitatis imperfecte liber, imò, & sine libertate, qualis est in Beatis, constituat formaliter amicum Deo & iustum, odium tamen Dei non constituit Deo inimicum, & iniustum quando non est perfecte liberum, & peccatum mortale, quia nulla forma physica, sed tantum

ralis, & perfecte moralis (qualis non est odium Dei tantum veniale, constituit inimicum Deo, & iniustum. Bene tamen amicum Deo, & iustum, ut videre est in habitu Charitatis, & gratiae, & in unione hypostatica, & (secundum non paucos) in visione Beatifica.

Odiū etiam abominationis quo nobis abominamur Deū possidendū, seu quo nolumus saluari si efficax sit est peccatū graue reduciue oppositum Spei qua nobis volumus Deum si vero sit inefficax, discernendum est ex motiuo.

DIFFICULTAS III.

Vtrum odium proximi sit peccatum?

CONVENIUNT DD. odiū inimicitiae proximi esse ex se, seu ex suo obiecto peccatū mortale: imò maximū eorum, quae sunt erga proximū: quia ex se opponitur virtuti in genere moris, & in vi obligandi perfectissimae omnium, quae versantur erga proximū, nempe beneficentiae, seu benevolentiae erga ipsum: est enim odiū inimicitiae proximi omnimoda auersio à proximo. Addimus ex se, seu ex suo obiecto esse peccatū mortale, quia ex defectu perfectae libertatis potest esse tantum veniale sicut generaliter quodcūque opus peccaminosum: imò Tolet. Aeg. Turr. Laiman. Bonac. Reginal. Valen. quos refert & sequitur Cast. dis. 4. p. 1. addūt tantū esse veniale, quāvis eliciatur ex perfecta libertate, si materia volita, aut nolita proximo sit levis, quod non caret probabilitate.

Et quamuis odium inimicitiae proximi sit diversae speciei ab odio Dei, omnia tamē odia inimicitiae proximi sunt eiusdem speciei (sicut etiam omnia odia inimicitiae Dei) quāvis bona nolita vno odio, & mala volita alio odio sint diversae speciei, & multo melius quāvis bona nolita inter se, & mala volita inter se sint diversae speciei, ut contra Aegid. Soar. & Castro, advertunt Caiet. Turr. Valen. & Bonacina. n. 3. quia diversitas bonorum nolitorum proximo, & malorum ei volitorum materialiter se habent ad odium proximi, quia ratio formalis, & motiva ad rationem odij, qua ultimo completur odium est malitia apprehensa in proximo, ut malitia illius est.

Odium vero abominationis proximi præcise, & formaliter quatenus terminatur ad rem, quam abominamur, nec est bonum, nec est malum, identice tamen est bonum, aut malum ratione alterius respectus complacentiæ, aut displicentiæ ad personam cui abominamur rem, seu ratione respectus ad motiū ex quo elicitur, quia odiū abominationis quo quis abominatur, seu positive non vult proximo malum, ut malum illius est ex complacentia illius, est bonum, quia est actus benevolentia, seu amoris amicitia erga personam: & odium abominationis quo quis abominatur, seu positive non vult proximo bonum, ut bonum illius ex displicentia personæ, est malum, quia est actus odij inimicitia erga illum: & odium abominationis quo quis ex complacentia sui inefficaciter abominatur proximo bonum aliquod, est dignoscendum, seu discernendum ex motiū ex quo elicitur, an sit peccatum, & an sit mortale, quia ex eo motiū dignoscendum est, an opponetur alicui virtuti, quod eo ipso erit peccatum, & an opponatur graviter, quod eo ipso erit peccatum mortale, sicut etiam affectus inefficax, siue gaudij, siue desiderij, quo quis ex complacentia sui vult proximo malum, siue gaudendo de eo malo, siue illud desiderando dignoscendum est ex motiū, ex quo elicitur, ut generaliter diximus tract. de peccatis, disput. 4. difficult. 9. & aduertunt Bonacina disput. 3. quest. 4. p. ult. num 7. & 11. & Castro tract. 6. disp. 4. p. 1.

Et idem dicendum est de odio abominationis quo quis sibi abominatur bonum aliquod, & de affectu inefficaci quo quis sibi vult malum, siue de eo gaudendo, siue illud desiderando, quod scilicet iste affectus volitionis mali, & affectus ille abominationis boni dignoscendi sunt ex motiū ex quo eliciuntur, an sint peccata, an non, & an sint mortalia, an non, v. g. aliquem velle sibi mortem inefficaciter, quia moriendo desisteret ab offendendo Deum, est licitum, & honestum, quia ex una parte est affectus, vel amoris amicitia erga Deum, aut ex eo ortus, & ei maxime consonus, & ex altera non est odiū, seu displicentia personæ propriæ secundum se, sed est odium sui, ut peccatoris, seu ut inimici Dei, ita ut persona secundum se non displiceat ut quod, sed aut tantum displiceat ipsa ini-

micitia,

micitia, seu peccatum, & simul sit motiū, aut displiceat aggregatum ipsum ex persona, & ex peccato, ita ut persona ipsa displiceat per accidens, & peccatum per se sicut quando videtur coloratum, subiectū ipsum coloris videtur, ut quod per accidens, & color ut quod per se.

Observandum est odium non esse peccatum capitale, quia potius ipsum oritur ex alijs, quamvis ex eo iam orto nonnulla alia non plura oriantur.

DIFFICULTAS V.

Quid sit accidia: & quale, & quantum peccatum?

CIRCA Prius accidia, seu accidia (Hispane pereza) est pigritia, seu tardium, seu tristitia, qua nobis abominamur bona spiritualia ob ipsorum difficultatem, & laborem, vel in eis exequendis, ut opera bona, vel in eis acquirendis, ut gratiam, virtutes infusas, & gloriam, vel in eis conseruandis, ut gratiam, & virtutes infusas.

Circa posterius accidia sic sumpta non est speciale peccatū, quia accidia, ut sic nulli virtuti speciali opponitur, quia circa omnem virtutem possumus per pigritiam otiosi, & de actibus omnium virtutum tristari, & de quocumque alio bono spirituali, ut a nobis acquirendo, aut conseruando medijs actibus virtutum: quia tantum opponitur diligentia, aut delectationi, quæ circa omne bonum spirituale proprium versari potest, sed est peccatum cōmune, seu generale quod vagatur per varia vitia, quia potest esse causa plurium, & variorum peccatorum, a quibus eo ipso accipit malitiam eorum, nullam habens propriam, & peculiarem, & ideo quando accidia est causa omissionis actus debiti ex iustitia est peccatum iniustitiæ, & indistinctum ab ipso peccato cuius est causa, & quando est causa omissionis actus debiti ex Religione, v. g. auditionis Missæ est peccatum irreligionis, & indistinctum ab ipso peccato cuius est causa, & sic de alijs.

Vnde

Vnde vt aduertit Layman. c. 9. nunquam peccatur dicta accedia, nisi aut quando ob ipsam omittitur actus cadens sub præceptum, aut quando ob ipsam quis constituitur in periculo probabili omittendi actum præceptum.

Erit autem dicta accedia tantum peccatum nēpe mortale, aut veniale quantum fuerit omissio actus debiti, cuius accedia fuerit causa, aut ad quam constituat in dicto periculo probabili; quia non habet aliam malitiam, nisi eam quā habet ab ista ommissione, quia ratione sui nulli virtuti peculiariter opponitur. Vnde accedia, seu tristitia efficax ommissionis circa actum præceptum, semper est peccatum, non vero, quæ non est circa actum præceptum, quamuis sit cōsiliij: nec accedia inefficax, adhuc circa actum præceptum, nisi quādo constituit in periculo probabili omittendi actum præceptum. Religiosus ergo qui ob difficultatem, & laborem sui status, tristatur de eo non tristitia efficaci, nec constituyente ipsam in periculo probabili omittendi aliquem actum debitum, non peccat saltem mortaliter.

Est autem accedia peccatum capitale, quia est caput, seu origo, & causa plurium, & variorum peccatorum: in dō nō est aliter peccatum nisi, quia est caput, & causa peccati.

DIFFICULTAS VI.

Quid sit inuidia: & quale, & quantum peccatum?

CIRCA Prius inuidia est tristitia de bono alterius, quatenus diminutiuum est propriæ excellentiæ, quia eo bono ille nos superat, aut æquat. Est autem regulariter inter æquales, & similes, & differt manifeste ab odio, quia illud est tristitia de bono alterius, quatenus bonum illius est, seu ex displicentia personæ.

Circa posterius inuidia est speciale peccatum, quia opponitur speciali virtuti; nempe humilitati, aut magnanimitati, & non charitati, vt non pauci falso existimant: & ratione sui nunquam esse peccatum mortale, sed tantum ratione alicuius

ius

ius effectus docet Lorca art. 3. vt quando ita vehemēter inuides bono proximi, vt inde mouearis ad iniuste remouendum bonum graue illius: nos tamen addimus aliquando quamuis rarissime posse ratione sui esse peccatum mortale, vt quando inuides bono Dei quatenus diminutiuum tuæ excellentiæ sicut etiam superbia, ex qua oritur inuidia, aliquādo quamuis rarissimē ratione sui est peccatum mortale.

Est autem inuidia, peccatum capitale, quia quamuis oriatur ex superbia, ex ipsa tamen inuidia oriuntur plura alia peccata nempe odium, detractio, & alia similia.

Observandum est, præter inuidiam, quæ est tristitia de bono proximi, vt est diminutiuum propriæ excellentiæ, etiam esse alias tristitias de bono proximi similes inuidiæ, ab ea tamen distinctas, quia in primis præter tristitiam inuidiæ est etiam alia tristitia, quæ quis tristatur bona temporalia indignis cōferri, & dicitur indignatio, seu Nemesis, quæ potest esse licita, & est ratione sui, quando ea tristitia, & indignatio non refertur in prouidentiam, & dispositionem Dei ex cōsulto suo iudicio conferentis indignis illa bona. Deinde est alia tristitia, quæ quis tristatur de bono alterius, nō quia est alterius, sed quia ipse eo caret, & dicitur æmulatio & zelus, quæ licita esse potest: & est ratione sui, quando est de bonis conuenientibus, & proportionatis ipsi qui tristatur, quia nō tam tristatur de bono alterius, quam de sua penuria, quam aduertit eam comparando cum abundantia alterius. Rursus est alia tristitia quæ quis tristatur de bono alterius, quia prudenter credit alterum sibi nociturum occasione sumpta ex eo bono, & a sua causa dicitur timor, quia oritur a timore mali euenturi, & potest esse licita, & est ratione sui, quia nō tam est de bono alterius quam de nocumento proprio, & generaliter omnis affectus inefficax tam tristitiæ, quam gaudij, tam desiderij, quam fugæ futuri, regulandus est, & dignoscendus ex motiuo, an sit licitus, an illicitus, vt dicimus tract. de peccatis, disp. 4. dif. 8 & 9. nisi quando affectus inefficax est prosequutio peccati, vt peccati formaliter, quia iste ex quocumque motiuo est illicitus.

DISP.

DISPVT. IX.

De peccatis paci oppositis.

DIFFICULTAS I.

Quid sit discordia, & contentio: & an sint peccata?

DISCORDIA Est cordium, seu voluntatum dissensio, sicut concordia, & pax est consensio cordium, seu voluntatum; voluntates autem istæ quarum dissensio, est discordia, possunt versari, aut circa iudicia speculatiua intellectus, v. g. rerum Fidei, aut circa alias actiones exteriores.

Est autem discordia licita: imò, & bona quando est circa malum, id est, quando quis dissentit à voluntate alterius volentis malum: & est illicita quando est circa bonum, in quo est obligatio consentiendi: & quia obligatio consentiendi oriri potest ex varijs virtutibus, ideo discordia, circa bonum quod quis velle tenetur, seu in quo tenetur consentire, non semper est peccatum eiusdem speciei, sed aliquando huius, & aliquando illius: quod peccatum præcipue reperitur in ferentibus suffragium in communitate, seu congregatione circa aliquod negotium. Et seminare discordias dicitur qui est occasio dissensionis inter aliquos.

Contentio (Hispanice porfia) est externa discordia, siue verbis, siue scriptis facta, est autem licita, & bona quando est circa malum, siue speculatiuum, vt circa dissensum hæreticum siue practicum, vt circa quodlibet aliud opus malum, & est illicita quando est circa bonum, siue speculatiuum, siue practicum, quando est obligatio non contendendi circa illud, sicut etiam discordia interna: & sicut hæc non semper est peccatum eiusdem speciei, ita nec contentio, seu externa dis-

cordia

cordia quæ licita est, quamuis sit circa veritatem quando nõ sit serio ad oppugnandam veritatem, sed sit gratia disputationis, vel vt crescamus in doctrina, vel vt exploremus doctrinam alterius.

Obseruandum est nec discordiam internam, quæ absolute dicitur *discordia*, nec discordiam externam, quæ absolute dicitur *contentio* esse contra Charitatem Theologicam, nisi quando sit ex displicentia Dei, nec esse contra beneficentiam, seu beneuolentiam erga proximum, nisi quando sit ex displicentia ipsius proximi, aut quando ea constituimur in periculo probabili odij, erga proximum à quo discordamus, aut cum quo contendimus.

DIFFICULTAS II.

Quid sit schisma: & quale, & quantum peccatum, & quibus pœnis puniatur?

CIRCA Primum *schisma* est nomen Græcum, quod Latine idem est quod *scissura*, seu *scissio*, & vsu Ecclesiæ appropriatum est ad significandam separationem qua quis separatur ab vniuersali Ecclesia: schisma ergo est *separatio ab vniuersali Ecclesia*. Et non est separatio à particulari Ecclesia, nec à particulari Episcopo, quia hæc separatio tantum est schisma secundum quid. Et quamuis separatio ab vniuersali Ecclesia quoad Fidem diuinam, quæ est vna in tota Ecclesia, sit verum schisma, & hæreticus sit verè schismaticus, nomine tamen schismatis absolute, & simpliciter, vt ab hæresi distinguitur significatur separatio ab vniuersali Ecclesia, vel quoad directionem, & obedientiam, vel quoad communicationem in actionibus spiritualibus, v. g. in receptione Sacramentorum, in cultu Religionis in ieiunijs, & in alijs.

Et quamuis separatio à corpore vniuersalis Ecclesiæ excepto Romano Pontifice, quæ quis vnitus, & subditus Romano Pontifici, se iungitur à reliquo corpore Ecclesiæ se gerens in actibus spiritualibus, quasi ab eo corpore seiunctus, & tanquam non vnus ex eo, sit verum schisma, nomine tamè schismatis simpliciter, & absolute significatur separatio à

Hh

tota

tota Ecclesia, vt includente Ecclesiam, & caput ipsius nempe Romanum Pontificem, quia quis, & est rebellis Romano Pontifici, vt tali, se gerens tanquam non subditus illi, & est se iunctus a reliquo corpore in actionibus spiritualibus eas exercens tanquam non vnitus illi, quia hæc dicta tota separatio, est absolute, & simpliciter separatio ab vniuersali Ecclesia, quia est a tota Ecclesia includente corpus, & caput: imò etiam separatio a solo Romano Pontifice vt tali, nomine schismatis simpliciter, & absolute, significatur, vt quando quis ei, vt tali est rebellis, eum non recognoscens vt talem, & se gerens tanquam non subditus illi, quamuis speculatiue iudicet esse subditum illi, quia Romanus Pontifex est principalissima pars Ecclesiæ, reliquum vero corpus multo minus principalis, ob quod vt aduertit Petr. Hurt. disput. 168. sect. 1. existimamus penas latas contra peccatum, seu crimen schismatis tantum ferri contra schisma a tota Ecclesia, vt includente corpus, & caput, & etiam contra schisma a solo capite non vero contra schisma a solo corpore Ecclesiæ excepto Romano Pontifice, quia scilicet istud non est absolute, & simpliciter schisma, & etiam quia hoc crimen nunquam contingit: alia vero duo priora sunt schismata simpliciter, & absolute, & non raro contingentia. Vnde Romanus Pontifex nequit esse simpliciter, & absolute schismaticus, quia nequit separari a seipso vt Papa: potest tamen esse schismaticus secundum quid, quia in actibus spiritualibus, & in exercitio sui officij potest se gerere, vt non vnitus corpori Ecclesiæ.

Ad schisma autem non requiritur intentio expressa, & directa se separandi ab vnitatem Ecclesiæ, & ab obedientia Romani Pontificis, sed sufficit indirecta, & virtualis, qua quis se separat dum efficit opus externum, quo se separat quamuis alia intentione volitum, v. g. congregare Concilium generale absque Romani Pontificis autoritate, & illud iam legitime dissolutum proseguere, & exhibere alicui quasi Vicario Christi distincto a Romano Pontifici signa obedientiæ vt contingit existentibus in Anglia.

Circa secundum quod queritur, schisma est peccatum ex suo genere, seu obiecto mortale, & nullum schisma ex se, seu

ratione

ratione sui opponitur formaliter Charitati, quia quodcumque potest esse sine odio Dei, & proximi, sed schisma a Romano Pontifice solo, est contra obedientiam generalem in omni materia, quia dictum schisma est ab ipso media rebellionem in ipsum, vt superiorem in omni materia, in nulla eum recognoscendo vt superiorem: est enim in schismatico a Romano Pontifice propositum in nullo obediendi ei, schisma vero ab Ecclesia excepto Romano Pontifice discernendum est ex motiuo contra quam virtutem sit. Et schisma ab Ecclesia, & a Romano Pontifice simul est contra obedientiam generalem, & contra eam virtutem contra quam est ex motiuo.

Circa tertium. Prima pœna quam schismatici quamuis non hæretici incurrunt ipso facto, est excommunicatio maior lata in prima excommunicatione Bullæ Cœnæ Domini. Vnde reseruata est Papæ ab ea tamen potest schismaticus non hæreticus absolui virtute Bullæ Cruciatæ, & etiam potest absolui virtute Iubilei concedentis absolutionem a casibus Bullæ Cœnæ. Et quando schisma est occultum potest absolui ab Episcopo. Eam tamen excommunicationem non incurrunt fautores nec defensores, nec receptores schismaticorum, vt aduertunt Saneius lib. 2. capit. 36. Bonac. disput. 3. quæstion. 4. punct. vltim. Castro tract. 6. disput. 4. punct. 6. Soarez & Lorca, quia id non exprimitur in dicta Bulla, & antea tempore Caietani exprimebatur vt constat ex eius summa verbo excommunicatio, cap. 7. nec exprimitur in aliquo alio loco vbi vigeat impositio excommunicationis contra illos.

Est autem dicta excommunicatio lata tantum contra schmaticos a Papa, siue solo, siue simul cum Ecclesia non vero a sola Ecclesia iuxta ea quæ nuper dicebamus, quia scilicet isti non sunt simpliciter schismatici sicut sunt priores: & multo minus contra schmaticos ab Episcopo particulari, quamuis etiam si mul sint ab Ecclesia illius ob eandem rationem, quia scilicet isti non sunt schismatici simpliciter, sed tantum secundum quid.

Secunda pœna imposita schismaticis est priuatio totius iurisdictionis Ecclesiasticæ, nempe absoluendi, excommunicandi,

Hh 2

con-

concedendi indulgentias, & beneficia in can. *didicimus* 24. q. 1. ita ut illam illicite, & inualide exerceant; quod Bonacina, & alij existimant tantum esse verum quando schismaticus est publice denunciatus, ut schismaticus.

Tercia pœna imposita schismaticis est inhabilitas ad obtinenda in futurum beneficia in cap. *Quia diligentia* de electione quod est verum, ut contra Aymonem docent communiter Doctores, etiam postquam est acta pœnitentia de peccato ipso schismatis.

Et quamuis sint qui existimant schismaticos privari ipso facto beneficijs ante schisma obtentis: & etiam fieri irregulares. Vtrumque tamen est falsum absque sufficienti fundamento dictum, ut advertunt Sane. Bonac. Hurt. & Castro.

Ordinatum tamen ab Episcopo schismatico manere suspensum ab Ordine suscepto ab illo, dicimus tract. de suspens. dif. 13.

DIFFICULTAS III. *Verum bellum sit licitum?*

EX Hereticis alij docent Bellum secundum se, seu intrinsece esse illicitum, & consequenter omnia Bella esse illicita. Alij docent Bellum solis Christianis esse illicitum adhuc contra infideles. Alij tantum damnant Bellum contra Christianos.

Conveniunt tamen Catholici Bellum secundum se, seu intrinsece non esse illicitum, nec esse illicitum Christianis, nec alijs contra Christianos.

Et in primis, quod Bellum ratione sui, seu intrinsece non sit illicitum, supponunt Augustin. relatus 23. quæst. 1. & 2. Nazianz. oratione 3. de pace. Ambros. 1. officiorum, cap. 40 & 41. Greg. lib. 12. cap. 24. Isidorus. lib. 18. Ethimolog. cap. 1. & Bern. serm. ad milites. Et id constat ex Scriptura, quia in veteri testamento narrantur multa Bella facta à sanctis & iustis, & non constat facta fuisse ex præcepto Dei. Et in Scriptura sæpè milites laudantur, quod supponere videtur Baptista. Lucæ 3. dum quibusdam militibus ab ipso consilium salutis animæ petentibus respondit:

nomi-

Neminem conculcatis, nec calumniam faciatis, & contenti estote stipendijs vestris. Et tamen si bellare esset illicitum, id illis diceret; & ratione constat, quia ex vna parte, nec bellum defensuum, nec recuperarium, nec vindicatum, est iure aliquo prohibitum, quia de eo iure non constat, & ex altera parte, quodcumque bellum ex dictis est rationi conforme: quod in primis constat in bello defensivo, quia rationi consonum est iniurias hostium inuadentium propulsare, quod sæpè nequit fieri, nisi medio bello. Deinde etiam in recuperatio, & vindicatio, quia etiam est rationi consonum, res ita iniuste ablatas recuperare, & iniurias illatas vindicare, alias scelerati audaciores fierent, quæ sæpè nequeunt fieri, nisi medio bello quando scilicet non est superior ad quem recurratur pro propulsatione iniuriæ, & pro recuperatione rei iniuste ablatæ, & pro vindicta iniuriæ, aut si est superior non vult petitioni prædictorum acquiescere.

Quod autem bellum non sit illicitum Christianis, nec alijs adhuc contra Christianos constat, quia ex vna parte non est illis iure aliquo positivo peculiariter prohibitum, nec generaliter posset, nisi solo iure diuino. Et ex altera, rationi consonum est Christianis, & etiam alijs contra Christianos se defendere ab hostibus iniuste inuadentibus; & res sibi iniuste ablatas recuperare, & iniurias sibi illatas vlcisci quod sæpè nequit fieri nisi medio bello, quod amplius constabit, quando causas, seu conditiones ad iustitiam belli assignemus.

Quod si obijcias primo illud Paralyp. 28. *Non edificabis domum nomini meo, eo quod sis bellator, & sanguinem suderis.* Et Matth. 26. illud dictum Petro à Christo: *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Et illud ad Rom. 12. *Nulli malum pro malo reddentes non vos defendentes scriptum est enim mihi vindicta, ego retribuam dicit Dominus,* in quibus testimonijs supponi videtur bellum ratione sui, & intrinsece esse malum, quod videtur confirmari ex eo quod bellum sit contrarium paci, quæ est fructus Spiritus Sancti. Respondemus Deum Paralyp. 28. noluisse quod Dauid edificaret Templum, ut sic eum puniret ob homicidium iniustum Uriæ, & in maiorem reuerentiâ Templi edificandi, quia in bello fugit san-

bono

Hh 3

guinem

guinem quamuis iuste. Et Matth. 26. & ad Rom. 12. tantum significari vindictam priuatam esse illicitam, & etiam defensionem innocentis quando ob potentiam aduersariorum futura est inutilis, qualis foret defensio, qua Petrus intendebat defendere Christum. Et ad confirmationem responderemus, Bellum esse contrarium paci iniquæ, non vero paci veræ, & tutæ, imò ad hanc Bellum ordinari.

Quod si secundo obijcias Isaiam, cap. 2. dum loquens de tempore Messia ait: *Constabunt gladii in vomeres, & non exercebuntur ultra ad prælium*. Et illud Matth. 5. *Si quis te percussit in dexteram maxillam tuam, præbe & illi alteram, & ei qui vult tunicam tuam tollere, dimitte ei, & pallium*. Et illud 2. ad Cor. 10. *Arma militiæ nostræ non sunt carnalia*, in quibus testimonijs supponi videtur Bellum esse Christianis illicitum saltem prohibitione diuina Christi. Et id contineri videtur in Concilio Nice. can. 11. dum in eo imponitur poena Christianis qui post fidem Christi acceptam redeunt ad militiam quod refertur de poenitentia dist. 5. can. *si quis vero, id quoque supponere videtur Leo. epistol. 90. alias 92. ad Rusticum, dum ait: Contrarium est omnino Ecclesiasticis regulis post poenitentiam actionem redire ad militiam secularem*. Respondemus in eo loco Isaiæ significari pacem futuram tempore Messia non prohibitionem bellandi. Et in illo Matth. sermonem dirigat ad priuatas personas in Ordine ad priuatas iniurias, & non ad Principes in Ordine ad publicas iniurias, dum autem priuatis personis percussis in vna maxilla dicitur præbendam esse alteram percutienti, tantum dicitur, ne iniuria accepta, ita exardescant desiderio vindictæ, vt aliquid contra rationem in percutientem faciant, sed potius ut parati sint maiores iniurias pati, si eas pati ratio suadeat. Et in illo 2. ad Cor. 10. tantum est sermo de armis quibus in militia spirituali contra peccata, & contra dæmonem certare debemus: Et in Concilio Nice. in eo can. 11. tantum est sermo de his qui signum militum infidelium quod deposuerant vt baptizarentur, postea post baptismum, iterum illud assumentes. Et Leonem in ea epistola tantum loqui de his qui post publicam poenitentiam inimicam redibant quod bellum ante eam expletam.

Quod autem hostes, siue fideles, siue infideles sint flagellum Dei, quo Deus peccata nostra punit non obstat, vt medio bello alias licito conemur illud auertere: sicut etiam licite possumus conari auertere infirmitatem, quæ Deus solet immittere in poenā peccatorum, quia Deus ita vult prædictam poenam peccatorum, vt ex illis tantum velit absolute, & efficaciter, id quod nos non impedimus, quia illa quoad aliquid eorum vult esse subiecta nostræ humanæ diligentia.

DIFFICULTAS III.

Apud quem sit, autoritas indicendi bellum?

CONVENIUNT DD. in quocumq; etiam priuato esse auctoritatem defendendi se, & sua, & hæc recuperandi etiam occidendo inuasorem, imò etiam ad id colligendi copias quas occasio obtulerit, quando aliter nequeat se, & sua defendere, aut ea recuperare. Et quando aliqui iniuste inuadunt ciuitatem aliquam, in quocumq; etiam priuato esse auctoritatem colligendi exercitum ad resistendum donec moueatur Princeps.

Est tamen difficultas, in quo sit autoritas indicendi Bellum defensuum, & recuperatiuum quando non est instans aliqua necessitas grauis excitans etiam priuatos ad defensionem, & ad recuperationem, & indicendi bellum etiam pure offensiuum, seu vindicatiuum.

Circa quam etiā conueniunt DD. eā auctoritatē, seu potestatem esse in illis, & solis, qui in ciuitatibus habent supremā potestatem, nullū in ciuilibus recognoscentē superiorem. Quia ex vna parte absq; dubio in ipsis est à natura autoritas ad impediendas refarciendas, & vindicandas proprias iniurias: & potestas quā subditi à natura haberent ad proprias iniurias impediendas, refarciendas, & vindicandas translata est ad superiorem non solum illa quā haberet erga suos cōcines, ne in Republica esset magna perturbatio si in quolibet remaneret dicta potestas erga illos, sed etiā quā haberet erga extraneos subditos alij Principi, vt cōmode possint à suo superiore defendi, & protegi, & ex altera parte prædicti habentes supremā potestatem nequeunt aliter proprias iniurias, & suorum subditorum

impedire, refarcire, & vindicare nisi medio bello ergo in ipsis, & solis est authoritas ad indicendum bellum, & poterit, quando requisita ad id ad sint.

In reliquis ergo qui habent superiorem in ciuilibus non est dicta potestas, quia potestas, seu authoritas quam à natura haberent ad impediendas, refarciendas, & vindicandas proprias iniurias, translata est ad superiorem, & potestas quæ est in alijs superioribus ipsi supremo subordinatis non est ad illas impediendas, refarciendas, & vindicandas respectu sibi non subditorum, sed tantum respectu sibi subditorum, & respectu horum non est medio bello, sed media sententia, aut æquivalente.

Vnde vt aduertunt Mol. disp. 100. & Ægid. disp. 31. n. 63. quando natio aliqua sit adeo barbara, vt nullum habeat superiorem, sed diuisa sit familijs, tunc in singulis familijs erit authoritas ad indicendum bellum, & poterit quando adsit legitima causa, quia tunc non abdicarunt à se potestatem quæ habent à natura ad impediendas, refarciendas, & vindicandas proprias iniurias, quæ aliquando non possunt impediri, nec refarciri, nec vindicari, nisi medio bello.

Prædicta tamē non tollūt in Principibus alteri subiectis ex huius expressa cōcessione, aut ex legitima præscriptione posse esse potestatem indicendi bellum, quia potestas hæc existens in supremis non est incommunicabilis.

Ita tamē in Principibus supremis est authoritas indicendi bellum etiam pure offensiuum, vt quādo bellū est illicitū, quia est in iacturā Fidei (quale solet esse bellū quo Principes auxiliantur hæreticis contra fideles, & quale solet esse bellum inter fideles ex quo infideles occasionem sumunt deuastandi Prouincias fidelium) tunc Pontifex Romanus potest id prohibere Principibus Christianis, & sub pœna excommunicationis, & sub alijs quia ad Rom. Pontificem attinet Fidei, & Christianismo, vt Christianismo prospicere.

Addimus in Romano Pontifice, & in reliquis inferioribus Episcopis, qui etiā sunt supremi Principes in ciuilibus etiā esse authoritatē indicendi bellū etiā offensiuum, quia eo ipso quod in illis potestas suprema ciuilis, seu laica etiam est authoritas ad indicendū bellū, quia hæc authoritas comita-

tur illā. Vnde dicti Episcopi possunt illud licite indicare, & nullā incurrūt irregularitatem, quamuis in eo bello fiant plura homicidia: nec illam incurrunt quamuis Iudices laici ab illis constituti ipsorum authoritate puniant morte malefactores, quia eo ipso, quod dictis Episcopis conceditur dicta potestas laica, eis conceditur absque præiudicio ad exercendum suum officium Episcopale & aliorum ordinum.

D I F F I C U L T A S V.

Quæ causa requirantur, vt Princeps possit licite inferre bellum alteri?

SVPPONVNT Doctores, nullum Principem posse alteri inferre bellum absque legitima, & proportionata causa, vt ex se patet, ac proinde non posse, nisi adsit causa magni momenti, quia bellum est magnum malum, quia in eo fiunt plures cædes, & regiones vastantur. Imò Princeps ipse inferens bellum, & eius Respublica solent constitui in periculo, malum autem magnū nequit inferri, nisi ob magnam causam ipsi malum proportionatam.

Causa autem magni momenti, quæ generatim requiritur ad iustitiam belli, est grauis aliqua iniuria, quæ Principi, aut eius Reipublicæ, aut eius subditis facta sit, vel imminet, si imminet, vt bello defensiuo impediatur iure defensionis, & si iniuria facta est, vt bello offensiuo, seu aggressiuo, vel refartiat iure iustitiæ commutatiuæ, si refarcibilis est, vel vindicetur iure iustitiæ vindicatiuæ. Addimus: *Aut eius Reipublicæ, aut eius subditis*: quia princeps custos est Reipublicæ, & subditorum.

Ita tamen dicta grauis iniuria requiritur ad iustitiā belli, vt non sufficiat quando alia suauiori via potest dictæ iniuriæ obuiari, vt si quando iniuria imminet, intentans iniuriare desistit ab eo intento, & si quando iniuria est iam irrogata, qui eam irrogauit, offert sufficientem satisfactionem. Speciatim verò plures enumerantur causæ sufficientes ad licite indicendum bellum.

Prima causa ad id sufficiens, est rebellio subditorum, tum quia ob eam digni sunt supplicio graui: Tum etiam, quia ea rebellione fit iniustitia, seu iniuria Principi contra dominium ipsius, quae potest ab ipso recompensari.

Secunda causa, est contumelia aliqua grauis Principi, aut Reipublicae, aut subditis irrogata, vt medio bello recõpensetur, si recompensari potest, & vt vindicta sumatur.

Tertia causa, est iniusta defensio malefactorum, ne iuste puniantur, vt ea defensio medio bello, impediatur.

Quarta causa, est iniusta inuasio aduersariorum contra Principem, aut contra rempublicam, aut contra subditos Principis, vt bello resistatur.

Quinta causa, est violatio fœderis & pacti initi non sine graui damno, aut in vita, aut in honore, aut in bonis fortunæ.

Sexta causa, est opem, & auxilium hostibus iniustis ferre.

Septima causa, est negatio transitus innoxij per alienam Prouinciam, quia iure naturali negari nequit.

Addimus Primò, contra non paucos, vt aduertunt Pet. Hur. §. 49. Victo. Lorc. & alij, nimiam Barbariem nationis ineptam ad politiam, & ad regimẽ conueniens, esse causam sufficientem ad indicendũ bellũ, quãdo resistunt subijci eis, a quibus conueniẽter regerentur, non tã quia id sit eis maximẽ utile, quã quia resistendo inferunt iniuriã multis illius Barbarie nationis, qui volunt conuenienter Regi, & ad id cupiunt auxilium, sicut etiã possunt subijci medio bello, qui resistunt prædicationi Euangelij, quia eo inferunt iniuriam volentibus illud audire, & ad id cupiunt auxilium.

Addimus secundo, in quo Doctores conueniunt acquisitionem dominij in populos, & amplificationem Imperij nõ esse causam sufficientem ad indicendum bellum, quia tunc absque occasione & causa à populis data eis aufertur libertas si erant liberi, aut absque occasione, & causa à Principe data, ei aufertur dominium in subditos.

Sed an idololatria, & alij ritus infidelium, & infidelitas ipsa tam positia, quã priuatiua, tam in subditis ciuilitè, quã in non subditis ciuilitè sint cause sufficientes ad bellandum contra eos, dicimus tract. de fide, disp. 10.

DIFFICULTAS VI.

Qua aut qualis cognitio causa requiratur ad licitè inferendum bellum?

SUPPONIMVS. Ad licitè inferendum bellum sufficere cognitionem certam cause sufficientis, v. g. cognitionem qua Princeps certo cognoscit Prouinciam aliquam ad se pertinere, sufficere ad inferendum bellum ei, qui illam possidet, aut ei qui eam occupare vult: & cognitionem purè dubiam absque opinione, an Prouincia illa ad se pertineat, non sufficere ad inferendum bellum, ei qui est in possessione bona fide incepta, si iste sit vnus, de quo dubitatur, an pertineat ad ipsum, quia in eo dubio melior est conditio possidentis: & quando est dicta cognitio purè dubia, & Prouincia illa, à nullo, de quibus dubitatur ad quem ex illis pertineat, possidetur, vel si possidetur, sed non possessione pacifice, & bona fide incepta non sufficere ad indicendum bellum pro ea Prouincia acquirenda, quia tunc Prouincia diuidenda est, vel sorte vni ex illis attribuenda: & si dissentiant, quia alter vult, quod diuidatur, & alter quod sorte attribuat diffinitio, hæc est sorte dirimenda, & ei qui non vult acquiescere potest ab altero licitè inferri bellum, quia in non acquiescendo infert iniuriam illi alteri, de qua re dicimus tract. de bonitate & malitia disp. 4. diff. 22. in casu autem diuisionis Prouinciae maiorem partem ego attribuerem ei Principi pro quo esset minus dubium pro quantitate minoritatis dubij, & in casu sortis, si amitteret ego ei redderẽ aliquid pro excessu illo minoritatis dubij iuxta quantitatem excessus.

Est tamen difficultas, an sufficiat Principi cognitio opinatiua, seu probabilis opinio iuris ad Prouinciam vt possit bellum inferre alteri, pro quo etiam est probabilis opinio iuris ad illam, & e contra. Præcedit autem difficultas quando controuersia est de Prouincia nulli alteri Principi subdita, quia quando est subdita alij, est absque dubio expectanda sententia illius Principis cui subdita est.

Circa difficultatem ergo Molin. disp. 103. Azor. lib. 13. c. 29. & alij docent, in eo casu posse alterum contra alterum, & e contra bellare, quia ex vna parte supremus Princeps nullum alium coram quo comparere debeat recognoscens, est legitimus iudex suarum causarum: & ex altera parte iudex potest opinione probabili, adhuc minus probabili ductus pro se sicut pro quocumque alio sententiam proferre, ac proinde pro executione sententiae pro se lata potest alteri bellum inferre; e contra. Opinio haec non caret probabilitate, & multo minus caret probabilitate opinio Soar. Cranado, & Petri Hurt. asserentium eum, pro cuius iure est probabilior opinio posse inferre bellum alteri, pro cuius iure est minus probabilis opinio, quia ex vna parte est legitimus iudex in ea causa ob rationem dictam: & ex altera parte habet maius & melius ius, quia est probabilius & ad ferendam sententiam duci potest probabiliore opinione.

Vazq. vero 12. disput. 64. Salas tract. 8. de conscientia sect. 13. Montesi. disp. 29. quest. 5. Lorca disp. 29. & 2. 2. disp. 53. & Turrian. disp. 90. docent, in casu dicto neutrum posse contra alterum bellare, adhuc eum, qui habet ius probabilius, & merito, quia bellum, ut licite inferatur debet inferri, vel ad impediendam iniuriam imminuentem, vel ad satisfactionem iniuriae illatae, vel ad vindictam illius, ut poena dignus puniatur, sed neuter Princeps, quando pro suo iure est probabilis opinio, quamuis minus probabilis, est dignus poena, nec formaliter infert alteri iniuriam, ex eo, quod non sinat alterum, sua propria auctoritate Prouinciam illam, de qua est controversia, occupare quia in id non sinendo, procedit prudenter & cordate; qui autem prudenter procedit non est dignus poena, nec formaliter infert iniuriam, quamuis forsitan materialiter, seu re ipsa inferat: quod autem in id non sinendo procedat prudenter, & cordate, probatur, quia ex vna parte, vel pro illo altero non est lata sententia, vel si lata est quia ab ipso lata est, etiam pro non sinente eum occupare Prouinciam, lata est, quia etiam ab eo lata est pro se ipso, & ex altera parte probabiliter indicat (quamuis id minus probabiliter indicet quam alter) ad se pertinere Prouinciā illam & non ad alterum, ergo Principi non sufficit opinio probabilis,

quam-

quamuis minus probabilis iuris ad illam: quod verum existimamus, quamuis ipse Princeps sit in possessione pacifica Prouinciae, quia possessio tantum fauet in puro dubio absque opinione probabili.

Addimus in casu dictae Controversiae Iudicem legitimū non esse ipsos Principes supremos; sed Prouinciam ipsam de qua est Controversia, sicut est ipsa, quando nullum habet supremum Principem (ut diximus tract. de Bonitate & malitia disput. 4. diffic. 22.) quia tunc se habet Prouincia illa sicut si non haberet Principem, quia est litigium super ipso Principatu: ex eo autem, quod uterque Princeps sit supremus, tantum fit vnum non esse iudicem alterius, nec e contra, & esse iudices suarum causarum intra proprias Prouincias: non verò Prouinciae, de qua est controversia inter ipsos. Ex quo constat ad rationem aduersariorum, saltem illos Principes quamuis supremos non esse legitimos Iudices in casu dicto: imò nec probabilius ius est melius, nec maius ius, quia excessus iuris tantum sumitur ex excessu titulorum, ex quibus oritur ius.

Quando autem alicui Principi ex litigantibus, iudices illius Prouinciae sunt prudenter suspecti, resolutio controversiae reuocanda est in iudices arbitros, & nolenti acquiescere, inferri potest bellum. Iudices autem arbitri tenentur controversiam iuxta propriam opinionem resolvere, quia quando iudices sunt arbitri proprio iudicio eorum committitur controversiae resolutio: & eodem modo poterunt iudicare iudices ordinarii illius Prouinciae, quando non recusantur tamquam suspecti, & sic iudicando melius iudicabunt: quo verò modo iudices ordinarii possint, & debeant generaliter iudicare dicimus tract. praedicto,

diffic. 21.

(2.)

DIFFICULTAS VII.

Utrum Princeps possit inferre bellum pro iniuria illata, quando ipsi offertur sufficiens satisfactio.

GONVENIUNT Communiter Doctores quando Principi iniuriato offertur plena satisfactio ante inchoatum bellum, non posse ab eo inferri bellum ei, qui iniuriavit & offert talem satisfactionem, quia tunc cessat causa iusta belli. Vnde ei, qui iniuste impedit possessionem alicuius rei, v. g. alicuius Prouinciæ non potest iuste inferri bellum, si desistat ab impediendo, & expensas factas recompenset: & ei, qui iniuste occupat aliquam rem, v. g. aliquam ciuitatem non potest licite inferri bellum, si ciuitatem tradat, & damna illata, si aliqua illata sunt, recompenset: & si tradantur Principi illi, qui impediendo iniuste, aut iniuste occupando rem aliquam, facti sunt digni pœna, & ei Principi, qui tradidit digno pœna pro iniuria alij Principi facta, si aliqui sunt, non potest à Principe iniuriato iuste bellum inferri: si tamen Princeps ipse iniuriam irrogauit dignam morte, ipsi potest bellum inferri, si seipsum non tradat.

Est tamen difficultas, an possit continuari bellum contra eum, qui post inchoatum, offert plenam satisfactionem.

Maiores in 4. q. 20. Driedo lib. 2. de libertate Christiana, cap. 6. & Caiet. verbo, bellum, partem affirmatiuam tuerentur, quia bellare est actus iustitiæ vindicatiuæ, ac proinde eo ipso, quod bellum inchoatur incipit executio iustitiæ vindicatiuæ, ab executione autem iustitiæ vindicatiuæ nullus tenetur desistere, sed potest eam perficere.

Molina verò disput. 103. Soarez disp. 13. sect. 7. Turria disput. 90. dub. 3. & Castro tract. 6. disput. 5. puncto 3. partem negatiuam tradunt, & merito quia, eo ipso, quod offertur plena satisfactio cessat causa iusta, non solum inchoationis belli, sed etiam continuationis, quia bellum non

solum non potest inchoari, sed nec continuari, nisi vel ad impediendam iniuriam imminuentem, vel ad recompensationem iniuriæ illatæ, vel ad eius vindictam, ergo quotiescumque offertur desistentia ab iniuria imminente, si pro ea est bellum, vel recompensatio iniuriæ illatæ, si pro ea est bellum, vel traditio eorum, qui digni sunt pœna si pro ea est bellum, cessat causa iusta, seu titulus continuationis belli, ergo tunc iniuste continuabitur.

Quia tamen quando bellum est inchoatum Princeps ipse, & reliqui sub ipso iniuste bellantes, ex eo quod bellum inchoauerint facti sunt digni morte, nisi bona Fide inchoauerint (quod raro constabit) ideo post inchoatum bellum est moraliter impossibilis plena satisfactio, quia non fiet plene, nisi omnes digni morte tradantur Principi iuste bellanti, quod moraliter est impossibile. Si tamen defacto tradantur, Princeps cui traduntur potest, sicut si esset victor, iustas pœnas sumere, non tamen reliqua damna belli inferre.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, quod etiam si omne bellum saltem comitanter sit actus iustitiæ vindicatiuæ, quia non solum bellum purè offensiuum, seu vindicatiuum, quod tantum fit ad vindicandam iniuriam illatam, sed etiam bellum defensiuum, quod fit iure defensionis, etiam potest fieri ad vindicandam iniuriam illatam, in impediendo eum, qui se defendit ab iniusto aggressore, ob quod hoc bellum non est purè defensiuum: & bellum reparatiuum, quod fit iure iustitiæ commutatiuæ ad satisfactionem pro iniuria illata sumendam, etiam potest fieri ad eam vindicandam, ob quod etiam bellum hoc non est purè reparatiuum, sed vtrumque tam reparatiuum, quam defensiuum etiam est vindicatiuum, seu offensiuum: nihilominus, qui iuste inchoauit bellum tenetur ab eo desistere oblata plena satisfactio-

ne, vt cessent multa mala, quæ in executione iustitiæ vindicatiuæ medio bello posunt fieri, & ad executionem iustitiæ vindicatiuæ extra bellum non sunt necessaria, & ideo nec possunt licite fieri.

DIFFICULTAS VIII.

Qui possint militare?

SUPPONIMVS Omnes, quibus non est iure positivo prohibitum, posse militare in bello iusto, quia id non est illicitum ex natura rei, seu iure naturali.

Est ergo difficultas, an id sit aliquibus iure positivo prohibitum?

Circa quam conueniunt Doctores Clericis, saltem in Subdiaconatu constitutis, prohibitum esse iure Ecclesiastico propria manu in bello offensiuo quamuis iusto pugnare: & etiam milites ducere: & tormenta in hostes dirigere: & eis qui dirigunt, præesse, vt constat ex Can. *Eos qui*, 20. q. 3. & ex Can. *Clerici*, & ex Can. *quicumque*, 23. quest. 8. & ex cap. *Sententia*, ne Clerici, vel Monachi, & ex cap. *Multa*, de voto, & ex alijs. Vnde nihil prædictorum possunt absque peccato mortali, quia quodcumque ex eis est materia grauis. Peccant autem peccato mortali non iniustitiæ, sed irreligionis, quia prohibiti sunt intuitu status destinati ad virtutem religionis contra virtutem religionis, seu ad cultum Diuinum.

Nihilominus licitè possunt in bello iusto exhortari milites ad pugnandum, adhuc in ipso conflictu: quia ex vna parte, id est, ex natura rei licitum: & ex altera non est iure aliquo positivo prohibitum. Quod etiam credimus verum quamuis exhortentur ad occisionem alicuius in particulari, quia hoc non est prohibitum, nec ob id incurritur irregularitas, adhuc occisione sequuta, quia id tantum est animare, seu exhortari milites, qui sunt ministri publici, seu iuridici ad exequendam vindictam: quod non est cooperari, vt ministrum publicum, nec illicitè cooperari, irregularitas autem ex occisione non incurritur, nisi ob occisionem, aut factam iniuste, aut factam tamquam à ministro publico quauis iuste. In cap. autem in dubijs, de pœnis, vbi Innoc. III. supponit clericos exhortantes ad pugnandum peccare, tantum est sermo de exhortantibus in bello iniusto,

Addi-

Addimus primò, *in bello offensiuo*, quia in bello mere defensiuo sui, aut innocentis, vt Reipublica possunt pugnare propria manu. Imò etiam vsq; ad victoriam qua pax Reipublica dependet, quia in his casibus iure naturali pugnare tenemur, lex autem Ecclesiastica non derogat iuri naturali, nec tunc ob occisiones ab ipso factas incurrunt irregularitatem: quia id non efficiunt iniuste, nec vt ministri publici, sed tamquam priuata persona iure defensionis, & adeptio- nis pacis.

Addimus secundo, *in bello iusto*, quia in iniusto, nec propria manu pugnare possunt, nec ad id exhortari, vt patet, & tunc non solum pugnautes, sed etiam ad id exhortantes, sunt irregulares, si ex suo opere, aut ex sua exhortatione sequatur mors, aut mutilatio aliqua in aduersarijs: reliqua ad irregularitatem ex defectu lenitatis in militibus dicimus tract. de irregularitate, disp. 2. diffi. 12.

Ad pugnandum autem propria manu, & ad reliqua in bello Clericis in Sacris constitutis iure Ecclesiastico prohibita, solus Rom. Pontifex dispensare potest, quia ad illa prohibiti sunt iure Pontificio, in quo nullus Pontifex Romano inferior, dispensare potest absque eius commissione, cuius nullum adest vestigium. Qui autem ex dispensatione Rom. Pontificis pugnant non incurrunt irregularitatem, etiam si mutilent, & occidant, quia eo ipso, quod Pontifex ad id dispensat, censetur nolle eos ob id irregularitatem incurrere.

Addimus tertio, *Clericis saltem in Subdiaconatu constitutis*, quia reliquis, quauis in minoribus ordinibus, & quauis beneficiatis, & quauis religiosis, & quauis ad eorum deputatis, non est prohibitum adhuc subuenial, vt aduertunt Cona. in Clem. *sifariusus*, p. 2. §. 3. Lor. disp. 51. & Bonac. disp. 2. q. v. sect. 1. §. 4. quia consuetudine declaratum est dicta prohibitionem ad solos in Sacris constitutos, siue clericos, siue religiosos extendi incurrunt tamen irregularitatem si propria manu occidant, aut mutilent, aut ad id cooperentur iuxta ea, quæ dicimus tract. de irregul. disp. 2. diffi. 12.

Obseruandum est, vt optime Bonac. sect. 2. Valen. Regio. & Gran. fidelibus licitum esse, secuso scandalo & periculo Fidei vocare infideles ad bellum iustum in auxilium contra

li

alios

alios fideles: Imò licitum esse fidelibus auxiliari infidelibus contra alios fideles, vt Granado aduertit.

DIFFICULTAS IX.

Utrum possit esse bellum iustum ex utraque parte?

SUPPONIMVS Bellum posse esse iniustum ex utraque parte vt contingit, quando vna factio fouet causam iniustam & altera non habet auctoritatem indicendi bellum.

Circa difficultatem ergo conueniunt communiter DD. bellum non posse reipsa, seu materialiter esse iustum circa eandem rem ex utraque factione aduersa, & merito, quia in primis in bello defensiuo, vt iustum sit ex parte eius, qui se defendit requiritur, quod ipsi imminet iniuria proportionata bello; a parte aduersa, ergo nequit esse iustum ex utraque parte, quia si verè imminet, talis iniuria est iustum ex parte se defendentis, & iniustum ex parte alterius, a quo imminet; & si non imminet nequit esse iustum ex parte se defendentis. Deinde in bello reparatiuo vt sit iustum ex parte eius, qui sibi vult reparare damnum aliquod sibi iniuste illatum, requiritur, quod verè, & reipsa sit illatum, & reparabile sit, ergo nequit esse iustum ex utraque parte, quia si damnum verè illatum est, & est reparabile, bellum est iustum ex parte eius, qui intendit damnum illud sibi reparare, & iniustum ex parte alterius; & si non est verè illatum, non est iustum ex parte eius qui intendit sibi aliquid reparare, & est iustum ex parte alterius, qui illud non intulit: Et tandem in bello offensiuo, seu vindicatiuo, vt sit iustum requiritur, quod alter factus sit dignus pœna infligenda medio eo bello, ergo impossibile est, quod sit iustum ex utraque parte, quia si alter factus est dignus pœna infligenda medio eo bello, est iustum ex parte intendentis punire, & non ex parte illius, qui factus est dignus pœna: & si non est factus dignus pœna sic infligenda, non erit iustum ex parte illius, qui infert bellum offensiuum, seu vindicatiuum.

Addimus primò: *Non posse reipsa, seu materialiter esse iustum ex utraque parte, seu factione*: quia formaliter & in conscientia gerentis bellum potest esse iustum interueniente bona Fide, seu ignorantia inuincibili: quia in eo ex parte cuius est reipsa & materialiter iniustum potest esse bona Fides, & iudicium prudens, quo inuincibiliter iudicet bellum ex sua parte esse iustum, vt patet.

Addimus secundò: *Non posse reipsa, & materialiter esse iustum ex utraque parte circa eandem rem*: quia circa diuersas potest verè, & reipsa esse iustum ex utraque parte, vt contingit, quando quis oppugnat arcem, in qua sunt multi innocentes, & multi nocentes, quia tunc innocentes iusto bello defendunt arcem, ne occidantur, & non defendunt per se, sed per accidens nocentes, quia cum ipsis sunt mixti: & qui oppugnant arcem iusto bello oppugnant illam, vt oppugnent nocentes, quamuis per accidens, etiam oppugnent innocentes. Est ergo iustum ex parte innocentium, quia seipsos per se defendunt, & est iustum ex parte oppugnantium arcem, vt oppugnent per se nocentes in ea existentes.

DIFFICULTAS X.

Utrum licitum sit bellare in die festo?

CONVENIUNT Doctores, quando occurrit necessitas, aut maior commoditas considerabilis bellandi in die festo, esse licitum bellare in eo: adhuc nò audiendo Missam, si ob eam audiendam elabatur occasio, aut maior commoditas bellandi.

Est tamen difficultas, an sit licitum bellare in die festo, quando id non est necessarium, nec commodius considerabiliter, sed potest absque considerabili incommodo differri, vsq; ad diem festum?

Caiet. & Bañ. q. 40. art. 4. Soar. sect. 7. Bonac. pun. ult. §. 4. & Cast. p. 6. docent, id esse illicitum: tum quia id est opus seruile, seu proprium seruorum, nempe eorum qui stipendijs viuunt: Tum etiam, quia in die festo vacandum est rebus spiritualibus.

DIFFICULTAS XIII.

Qua sint licita in bello iusto contra hostes?

CONVENIUNT DD. in bello iusto inchoato ante partem victoriā, ea omnia licere contra hostes, quæ necessaria sunt ad obtinendum finem intentum, si aliās nō sint intrinsece mala, quia in actione iusta omnia media, quæ necessaria sunt ad obtinendum finem illius, si aliās non sunt illicita, licere fiunt.

Quia ergo in bello defensivo, finis est propria, & suorum defensio contra iniquum invasorē: & in bello aggressivo reparatio, finis est recuperare amissū: & in pure offensivo, seu vindicatio, finis est vindicare iniuriam illatā, idē in quolibet iusto bello ex dictis licitum est, quidquid est necessarium ad finem proprium, quamvis sit occisio hostium, & eorū captivitas & bonorum ipsorum ablatio, & direptio, & quia in bello defensivo, & in reparatio, qui se defendunt, & qui damna sibi illata reparare intendunt, etiam iniuriuntur ab hostibus iniuria digna punitione, seu vindicta. Idē etiā in his duobus bellis licita sunt contra hostes nō solum ea, quæ sunt necessaria ad defensionem & reparationem, sed etiam ea quæ sunt necessaria ad vindictam proportionatā iniuriæ, nempe inferre illis damna in bonis fortunæ, & in libertate, & in vita.

Vnde in quolibet bello iusto in ipso actuali conflictu ante partem victoriā licitæ sunt occisiones hostium, eorum captiones, & bonorum destructio, quia in ipso actuali conflictu hæc omnia sunt necessaria ad finē belli, nempe vel ad defensionem, vel ad reparationem damni obtinendam, & saltem ad vindictam iniuriarum, quæ ab hostibus factæ sunt, & tunc fiunt, & fieri intenduntur ab ipsis.

Post partem verō victoriā fieri potest licitē contra hostes quamvis ipsi se dederint (nisi dediti fuerint sub conditio-
ne indemnitis, quia hæc conditio adimplenda est) quidquid

est

est necessarium ad finem belli obtinendum, nempe in bello offensivo quidquid est necessarium ad vindictam sumendam, & in bello defensivo fieri potest, quidquid est necessarium ad defensionem, & ad vindictam iniuste invadentium, & in reparatio quidquid est necessarium ad reparationem damnorū, & ad vindictā eorum, qui damna illa intulerunt: & in quolibet bello fieri potest licitē contra hostes, quod est necessarium ad satisfactionem expensarum, quæ factæ & faciendæ sunt intuitu belli.

Vnde in quolibet bello iusto, hostes nocentes, quos nō constet bona Fide processisse, possunt saltem in vindictā bonis spoliari, & in servitutem redigi, & occidi, quia omnibus his malis digni effecti sunt, quia delictū iniusti belli est atrocissimum. Excipimus Christianos non apostatas à Fide, nec pugnantes ex parte apostatarum, nec ex parte non baptizatorum contra fideles, qui non possunt in servitutē redigi ab alijs Christianis ob consuetudinem receptam, quamvis possint detineri, ut pretio vita eorum redimantur, quia facti sunt digni morte.

Nullus tamen hostium potest occidi (nisi alias sit dignus morte) ad securitatem in futurū stabiliendam, quamvis eius mors sit necessaria ad id, ut cōtra nonnullos advertunt Lor. disput. 54. n. 8. & Cast. tract. 6. disp. 5. p. 4. quia nullus potest occidi ob peccatum, quod non commisit nec habet animū declaratū illud cōmittendi, quāvis prudentissime timeatur illud cōmissurū. Vnde securitas in futurū quāvis sit causa sufficiens ad non remittendam mortem alias debitam, non tamen ad eam aliās non debitam inferendam.

DIFFICULTAS XIII.

Utrum in bello iusto possint innocentes hostium occidi?

CONVENIUNT Doctores innocentes adhuc in ipso actuali conflictu belli, non posse per se directē, seu ex intentione occidi, quia unusquisque habet ius ad vitam, quod non amittit, nisi ob culpam propriam: Posse tamen in

Ii 4

actua-

actuali conflictu ante partam victoriam per accidens, & indirectè occidi, vt quando nocentes non possunt occidi, aut aliter damnificari, nisi etiam innocentes occidantur, vt cōtin git quando in arce aliqua sunt mixti nocentes, & innocētes, & ad victoriā necessarium est arcem illam quatī: & quando in navi aliqua Turcarum sunt Christiani remiges, & ad victo- riam necessarium est nauim illam mergi.

Post partam tamen victoriam nequeunt innocentes oc- cidi, v.g. Infantes Turcarum, quia si ob aliquem finem pos- sent occidi, maximè ob stabiliendam securitatem in futurū, ob hanc autem non possunt, vt diximus diffi. precedente, & multò minus in vindictam, seu punitionem, quia non sunt ea digni. Quod autē sint pars Reipublicæ nocentis morte dig- næ non sufficit vt occidantur, quia Respublica nullam habet ius in vitam illorum, vt ratione talis iuris possit Respubli- ca occisione ipsorum puniri, præsertim quod non sunt pars Reipublicæ vt nocentis.

Illi autem sunt innocentes, qui non repugnant, nec auxi- lium præstant repugnantibus, vt contingit omnibus infan- tibus & non paucis de populo: & præter infantes, qui ex na- tura rei, seu iure naturali sunt innocentes, iure positio præ- sumuntur innocētes. Primò, scēminæ, 2. Præbyteri, 3. Reli- giosi, 4. Rustici ad agriculturam euntes, & in agro laboran- tes, & inde redeuntes, 5. Legati, 6. Peregrini, seu exteri, 7. Mercatores accedentes & abeuntes, 8. sponte dediti, 9. obli- des. Hi omnes præsumuntur innocētes, quandiu oppositū non constet.

DIFFICULTAS XV.

Vtrum innocentes hostium possint in serui- tute redigi?

Victoria de iure belli, n. 42. Valen. pun. 3. Mol. disp. 120. Soar. disp. 13. sect. 7. Egid. disp. 21. dub. 7. Gran. disp. 4. sect. 8. Cast. punct. 4. & communiter DD. partem affirmati- uam probabilissimè tuentur, quod supponitur in pluribus iuribus ciuilibus, & Ecclesiasticis, & ratione videtur proba-

ri.

ri. Primò, quia innocentes sicut partes Reipublicæ nocen- tis, ergo possunt puniri ob delictum Reipublicæ sunt pars totius physici potest puniri ob delictum totius. Secundò, quia Respublica nocens habet ius in libertatem innocen- tium, quia in extrema necessitate potest eos in mancipia vendere, ergo victor qui eo ipso eam Rempublicam iuribus quæ habet, priuare, & ea sibi appropriare potest, etiam po- test innocentes illius libertate priuare eos in seruitutem redigendo.

Bañez verò quæst. 40. art. 1. dub. 12. Lorca disp. 54. & Pe- trus Hurtado disp. 169. partem negatiuam tradunt quod etiam sentit syluester verbo Bellum 1. quæst. 10. con. 3. & nō absque probabilitate, quia nullus est verus titulus, quo in- nocentes possint in seruitutem redigi, quia in primis quod innocentes sint pars Reipublicæ nocentis nō sufficit, vt pos- sint licite puniri in seruitutem eos redigendo, quia vñio mo- ralis, quæ est inter partes Reipublicæ non sufficit vt eo ipso quod aliqua, aut aliqua facta sint dignæ pœna, omnes reli- quæ fiant dignæ pœnæ sicut non sufficit vt eo ipso quod ali- qua, aut aliqua sint delinquentes reliquæ fiant, delinquen- tes, quia dicta vñio inter illas non tollit eas esse absolute, & physicè distinctas, & habere animas, & voluntates distinctas quibus regantur, & ideo delictum vnius quod ortum habet, ex voluntate non attribuitur alteri, nec dignitas pœnæ ex delicto orta, quod non reperitur in partibus totius physici, quia omnes eadem anima informantur, & eadem voluntate reguntur, ob quod delictum totius physici in quālibet eius partem redundat, & in qualibet puniri potest, & delictum cuiuslibet partis in totum, & in quamlibet aliam partem re- dundat, & in toto, & in qualibet alia parte puniri potest. Ex quo constat ad primam rationem aduersariorum.

Deinde secundò, quod Respublica nocens habeat ius in libertatem innocentium in quo succedit victor, quod assu- mitur in secunda ratione aduersariorum, non sufficit vt in- nocentes possint à victore in seruitutem redigi, quia Respu- blica tantum habet ius in libertatem innocentium in extre- ma necessitate existens, ad eos scilicet in ea necessitate exi- stens vendendos in mancipia, ac proinde victor, qui Reipu-

blicæ

506 *Disp. IX. De peccatis pacis oppositis.*

blicæ nocenti succedit in eis iuribus tantum habebit eam potestatem nempe vendendi eos in mancipia, quando sit in extrema necessitate, & non redigendi eos in servitutem, sicut nec Respublica eorum, quia ipsi non manent minoris iuris, sed eiusdem ac erant ante captionem. Ex quo constat ad secundam rationem aduersariorum.

Tandem tertio quod sit periculum, quod innocentes saltem infantes masculi postea quando maiores, futuri sint hostes, & nocentes alicui nationi, v.g. quod infantes Mauro- rum futuri sint nocentes Christianis, inter quos, & Mauros est Bellum continuum non sufficit, ut possint in servitutem redigi, quia non sufficit quod id fiat in pœnam, quia sic non potest fieri, quia pœna non potest infligi ante delictum commissum, nec sufficit ad vitanda damna, quæ ab illis quando maioribus creduntur futura, quia præterquam quod difficile est, quod ob vitanda damna propria quæ creduntur pro- ventura ab aliquo nondum illa intendente, nec moliente possint illi damna inferri, damna illa propria possunt aliter quam illos in servitutem redigendo, vitari, nempe eos ca- piendo, & seruando apud nos absque servitute curando ali- quibus modis, ne fugiant, & ad suos redeant.

De facto tamen innocentes hostium non baptizati in ser- vitutem rediguntur tuta conscientia, quia id fit iuxta opi- nionem communem, & maximè probabilem.

Iura autem tam ciuilia, quam Ecclesiastica in quibus supponitur captos in bello iusto posse in servitutem redigi tantum intelliguntur de nocentibus non de innocentibus.

D I F F I C U L T A S XVI.

Utrum innocentes hostium possint suis bo- nis spoliari?

C O N V E N I V N T Doctores innocentes posse indi- rectè, & per accidens priuari bonis nempe quando no- centes non possunt aliter suis priuari, aut aliter puniri, & hoc est necessarium ad finem belli.

Est

Difficultas XVI.

507

Est tamen difficultas, an innocentes possint per se, & di- rectè suis bonis priuari.

Victoria de iure belli numer. 40. Soarez disput. 13. sect. 7. Molin. disput. 121. Valent. disput. 3. quæstion. 16. punct. 3. Granado sect. 8. Hurtado sect. 12. & communiter Doctores partem affirmatiuam tuentur, quia id fit iure gen- tium introductum.

Syluester verò q. 10. Lorca disp. 52. n. 16. in fin. & disp. 55. n. 6. & Cast. p. 4. n. 20. partem negatiuam tradunt, & nõ absq; probabilitate, quia innocentes non possunt suis bonis pri- uari in pœnâ ob rationē, ob quā difficultate præcedente di- ximus non posse in servitutē redigi. nec ad eos priuandū suis bonis sufficit quod Respublica ipsorū habeat ius aliquod in bona innocentium pro aliquo casu cui victor succedit, quia si- cut tunc Respublica propria non poterat illos suis bonis priuare, nec poterit victor, quia ad summum succedit in iure quod habebat Respublica ipsorū: nec ad id sufficit cōsuetu- do vniuersalis, qua Respublicæ cōmuniter in eo cōsenserūt (ob quod id dicitur introductū iure gentiū) quia cōsuetudo hæc est cōtra rationē, & iniusta (ac proinde nõ potest habere vim legis) quia contra rationē est consentire in eo quod ver- git in præiudiciū innocentium, quia nulla causa sufficiens esse potest, ut innocentes tunc damnificetur: imò Respublicæ in eo non consenserunt positivè, sed ad summum permissiue: imò id non dicuntur permittere, quia id fit à victore quando Respublica hostium nequit victori resistere.

Vnde ut aduertit syluest. post partem victoriam resti- tuenda sunt innocentibus bona, quæ supersunt ex illis, quæ ab ipsis accepta fuerunt in conflictu belli, imò ut Castro ad- uertit ea bona, quæ innocentibus destructa fuerunt, restituē- da sunt illis à victore quamuis nõ sit factus ditior, quia usus est bonis alienis innocentium in suum commodum, qui non tenebatur ei donare sua bona, quia sufficiebat quod ei illa mutarent.

Tandem quod nocentes possint postea uti bonis inno- centium ad nocendum, non sufficit ut innocentes suis bonis spoliarentur, quia cōtra rationem est ad vitanda damna propria damnificare eos, qui ad ea damna non intendunt cooperari,

nisi

nisi quando damna propria talia sunt, ut in alijs sit obligatio ex misericordia subueniendi patienti ea propria damna media damnificatione in ipsorum bonis, quia tunc illi alij non acquiescendo propria damnificationi, essent irrationabiliter iniuri.

Quod si innocentes non possunt per se licite bonis spoliari, multo minus Ecclesiae, & Ecclesiastici innocentes in quo conveniunt communiter Doctores. Imò sylvester verbo bellum in fine, & Soarez sect. 7. num. 14. addunt eodem privilegio quasi immunitatis gaudere bona quorumcumque sint, si in Ecclesia ad custodiam reponantur: id tamen quamvis sit pie dictum, & valde pie fiat, quando fit, non est verum, quia nullo fundamento id affirmatur: fatemur personas laicas quamvis nocentes in Ecclesia gaudere privilegio immunitatis nisi si in ea iniuste repugnauerint.

Vnde difficile existimamus repraesalias esse licitas; contingunt autem repraesalias (dictae a reprædo) quae etiam dicuntur pignorationes) quando quis damnificatus in suis bonis ab aliquo alterius Reipublicae, & Princeps damnificantis admonitus, non punit damnificantem, nec curat ut satisfaciatur damnificato, hic damnificatus licentia sui Principis sibi satisfaciatur ex bonis aliorum illius Reipublicae, siue nocentium, siue innocentium, cuius erat ille qui damnificavit: hæc ergo acceptio bonorum personarum alterius Reipublicae, cuius erat ille qui damnificavit, facta ex licentia Principis illius, qui fuit damnificatus, ut ex illis bonis satisfiat damnificato dicitur repraesalia.

Has ergo repraesalias, seu acceptiones bonorum, quantumvis fiant ex bonis innocentium approbant communiter Doctores. Solus Lorca disp. 52. eas reprobat quando fiant ex bonis innocentium, & non absque aliqua ratione, quia contra rationem videtur, & absque titulo ab innocentibus bona accipere, ut fiat satis damno ab alijs, seu a nocentibus illato, ut supra expendimus, cui maxime fauet, cap. vnicum de iniurijs in 6. dum repraesalias contra innocentes dicuntur contrarie aequitati naturali.

De facto tamen innocentes tuta conscientia in bello adhuc parva victoria spoliantur suis bonis a victore: & ex-

tra

tra bellum ob repraesalias, quia hæc duo sunt iuxta communem, & maxime probabilem opinionem: ut tamen iuxta eam repraesalias respectu innocentium sint licitae. Primo requiritur quod fiant autoritate Principis illius qui damnificatus est. Secundò, quod Princeps illius, qui damnificavit admonetur damni facti suis subditis, ut curet satisfactionem fieri. Tertio, quod constet damnum esse verum, & Principem illius qui damnificavit admonitum non curare de satisfactione. Quarto requiritur ne repraesalias concedantur contra personas Ecclesiasticas innocentes, quia hæc sunt specialiter exceptae in capitulo unico de iniurijs in 6. sub pena excommunicationis ipso facto, si sint personae singulares qui eas concedunt, aut qui alias generaliter concessas ad eas personas extendunt: etsi sit Respublica sub pena interdicti ipso facto.

DIFFICULTAS XVII.

Verum licitum sit concedere militibus civitatem in prædam?

CONVENIUNT Doctores licitum esse Principi, vel Duci concedere militibus civitatem in prædam, Hispanice, *Para saquearla*, quando id sit necessarium ad finem belli, saltem ad finem vindictae. Ita tamen ut iuxta opinionem nostram quam difficultate præcedenti tradidimus, innocentes non possint per se, & directe bonis spoliari, possint tamen per accidens, quando scilicet ob impetum, & brevitatem belli non possunt discerni bona innocentium a bonis nocentium: non vero possint illis spoliari quando discerni possunt, & ideo bona Ecclesiastica non possunt diripi (in quo Doctores communiter conveniunt) quia discernuntur esse Ecclesiarum: & bona, quae accepta sunt ab innocentibus, quia non fuerant cognita esse eorum, quando id constet, sunt illis restituenda, etsi destructa fuerint, sunt illis a victore restituenda, si usus est illis in suum commodum nempe in finem belli.

Nihilominus iuxta communem, & maxime probabilem

opinionem

510 *Dis. IX. De peccatis paci oppositis.*

opinionem quam retulimus difficultate præcedenti tuta conscientia innocentes possunt à victore suis bonis spoliari directè, & per se, adhuc parta victoria postquam iam id non est necessarium ad finem belli, quia est iam obtentus.

DIFFICULTAS XVIII.

Quibus acquirantur bona hostium accepta in bello iusto?

SUPPONIMVS Omnia bona iniuste pugnantiū esse in potestate victoris, ut ea capiat, vel destruat, quia saltem in supplicium, & vindictam possunt omnibus spoliari.

Hoc ergo supposito conveniunt Doctores omnia bona iniuste pugnantium, siue mobilia, siue immobilia, quæ in bello iusto capiuntur, acquiri victori. Est tamen difficultas cui ex victoribus acquirantur an Principi, an milicibus.

Circa quam conveniunt Doctores bona immobilia acquiri Principi indicenti bellum. Et merito, quia Princeps in omnibus militat, quia omnes auctoritate, & sumptibus ipsis militat. Et ob hanc rationem existimamus attento solo iure naturali etiam omnia mobilia hostium ipsi acquiri excipiendo ex his, & ex immobilibus ea quæ necessaria sunt ad reparationem, seu satisfactionem damnorum, quia hæc sic necessaria primo loco acquiruntur eo cui facienda est satisfactio, siue ipsi Principi, siue Reipublicæ, siue aliquibus particularibus.

Addidimus *attento solo iure naturali*, quia attentis legibus positiuis humanis, & consuetudinibus vim legū habentibus, bona mobilia sunt militum illa capientium (nisi ubi forsitan sit alia consuetudo) ut sic ad pugnam animentur.

Circa bona aliena, quæ sunt apud hostes ea iniuste possidentes, quia furto, aut aliter sunt iniuste ablata, existimamus attento iure naturali, ea omnia tam mobilia, quam immobilia restituenda esse veris dominis, quia sunt eorum, & nullo titulo naturali sunt victoris capientis illa. Est tamen victori extrahenda æstimatio operarum, & industriæ quas adhibuit

ad.

Difficultas XVIII.

511

ad ea recuperanda, & capienda ab hostibus ea iniuste possidentibus.

Addidimus *attento iure naturali*, quia attento iure casareo, bona mobilia exceptis nonnullis sunt victoris capientis: si ea bona fuerint in loco tuto apud hostes victos, qui ea iniuste abstulerunt, ut constat ex lege *si quid bello* 28. iuncta lege post liminio, ff. de captivis, & post liminio reuersis, quod probabiliter creditur vniuersali consuetudine ubique receptum: & etiam receptum est in Regno Castellæ, leg. 26. tit. 26. part. 2. ubi requiritur quod bona capta pernoctauerint apud hostes victos, quamvis non fuerint in loco tuto, aut quod si non pernoctauerint, quod fuerint intra muros alicuius arcis: quod satis convenienter est statum, quia ex vna parte iam bona illa iniuste possessa ab hostibus victis, moraliter censentur nunquam euentura in potestatem dominorum, & moraliter censentur omnino amissa: & ex altera parte, lex illa, & consuetudo est maxime rationabilis, & bono communi expediens, ut milites animentur ad spoliandos hostes rebus alienis iniuste ablatas.

Addidimus *exceptis nonnullis*, quia aliqua bona mobilia non sunt capientium, sed redeunt ad statum quem habebant ante capturam (extra tamen, seu soluta æstimatione operæ & industriæ) quæ ob id dicuntur gaudere privilegio post liminii, quia scilicet ex privilegio redeunt ad eundem statum quem habebant antequam hostes illa iniuste acciperent à veris dominis, & antequam essent post liminem, seu terminum Regni in quo fuerunt ablata: ea autem bona, sunt homines tam serui, qui redeunt ad antiquum, & verum Dominum quam liberi, qui redeunt ad antiquam libertatem, & naues vsibus belli aptæ, & equi, & equæ frenis assuetæ, & muli onerarii, quæ sunt antiquis dominis restituenda nisi ubi vigeat contraria consuetudo.

Observandum tamen est res alienas in bello iniuste ablatas, quæ creduntur nunquam euenturas in potestatem dominorum, ut regulariter contingit, posse emi ab iniuste possidentibus illas, eas vendentibus. Ita tamen ut si compareat Dominus earum, ut eas repetat ipsi restituantur

pratio

prætio soluto ei qui eas emit, aut toto si sit aliquantulum minus, quia eas sic emendo negotium Domini utiliter gessit, si verò prærium sit valori rerum æquale non est ementi totum restituendum, sed tantum illud quo res emptæ, dicerentur emptæ in utilitatem Domini.

DIFFICULTAS XIX.

Utrum captis in bello licitum sit fugere?

SUPPONIMVS Captos in bello iniusto (quales sunt Christiani capti à Mauris) posse fugere; & eos ad fugiendum iuuare, & à possidentibus eos eripere, esse opus laudabile misericordiae; & idem est de natis ex sic captis. Et non solum posse fugere, sed etiam posse à suis Dominis subripere quantum sit satis ad recompensationem iniuriæ, & operarum præstitarum, etsi duret bellum (ut durat inter Christianos, & Mahumétanos) posse quodcumque malum suis dominis inferre ex præsumpta voluntate suorum Principum.

Est tamen difficultas de captis in bello iusto, & de natis ex eis, an possint fugere, & possint ad id iuuari, & à possidentibus eos eripi.

Nau cap. 17. num. 103. Mol. tract. 3. disp. 37. Anton. 3. p. tit. 4. §. 4. Turrecrema & Glossa in can. *iur gentium*, de prima partem negatiuam tuentur, quæ in eo can. significari videntur, & in leg. 1. Cod. de seruis fugitiuis, dum dicitur *seruus fugitiuus furtum sui facit Domino*. Et ratione probatur, quia seruus prætio emptus non potest fugere. Ergo nec in bello captus, cõsequentiâ probatur, quia titulus quo quis bello sit captus, est potior, quia sit seruus condonatione vitæ, quæ est potior quam pecunia, quæ seruus emptitiuus sit seruus.

Sors verò 4. de iustitia, quæst. 2. art. 2. Valen. disput. 3. q. 16. p. 3. Gran. lect. 10. Bonaci. disp. 2. quæst. vltima sect. 1. punct. vltima. & Castro punct. 4. num. 14. partem affirmatiuam tradunt & merito, quia vniuersali consuetudine est sic introducta seruitus belli, ut significatur instituta de rerum dimissione, non vero seruitus prætio emptæ quamuis titulus

serui-

seruitutis belli sit potior, & nobilior titulo seruitutis emptitiuæ; & ideo quicquid seruus emptitiuus, & quicumque ab illo descendens non possit fugere, nisi quando inhumaniter tractatur à Domino, aut quando ab eo inuitatur ad peccatum, & rogatus non desistit ab inuitando. Seruus tamen in bello captus, & omnis ab illo descendens, potest licite fugere, potest autem seruus in bello captus fugere, nisi quando liberaliter absque coactione promissit non fugere, præsertim si id iurauerit; & non potest fugere nisi tendat ad propriam patriam, vel ad amicum suæ nationis, quia solo accessu ad aliquam earum recuperatur libertas (ut constat ex lege postliminio ff. de captiuis) ob quod ius fugiendi introductum est, & sic intelligitur Canon. *Iur gentium* in quo significatur illicitum esse fugam; nempe quando fit manendo intra cõfines Regni Domini, & non sit ad propriam, vel ad amicam patriam.

Addimus seruos in bello iusto captos posse fugere etiam postquam venditi sunt alijs; quia venduntur, cum eodem onere cum quo sunt serui illius, qui illos in bello iusto captiuaui, quia ex eo quod vendantur alijs, non fiunt peioris conditionis.

Sed quamuis serui bello iusto capti possint licite fugere nihilominus possunt à Dominis castigari ob fugam si apprehendantur, antequam sint extra Regnum dominorum, non in pœnam, quia fuga in illis non est delictum, & pœna non infligitur nisi ob culpam seu delictum, sed in custodiam, quia timore castigationis detinentur, sicut qui sunt in carcere grauem pœnam timentes, possunt licite fugere, & nihilominus, ob fugam possunt grauiter castigari non in pœnam, seu punitionem, sed in custodiam. Vnde dicti serui non habent ius fugiendi omnino independens, sed limitatum, quia non habent ius fugiendi impune, & dominis resistendo.

KK

DI-

Quibus modis contingat Principes, & Duces, & milites peccare in bello, & ad restitutionem teneri.

IN Primis peccat contra iustitiam Princeps in bello, si dāna suis subditis illata iniuste ab aduersarijs, cum his cōponat absq; consensu eorum, qui damnificati sunt, ita vt his nō fiat debita satisfactio, & tunc ad hanc Princeps tenetur, nisi quando compositio bono communi expedit, quia pro bono communi Princeps potest subditos ad iacturam obligare.

Secundò, peccant contra iustitiam Princeps, Duces, & milites ad bellum iniustum cooperantes, Princeps indicendo, Duces gubernando, & milites militando, & tenentur ad restitutionem damnorū, quæ illata sunt aduersarijs, & sumptuum qui ab aduersarijs sūt, quia omnes prædicti ad ea cooperantur. Ad eorum tamen restitutionem, Primo loco tenetur Princeps. Secundò Dux Generalis. Tertiò, alij ministri subordinati, & maioris prius quam minores maioribus subordinati. Quartò loco puri milites. Nihilominus in Principe non cogente milites ad militandum in eo bello iniusto sine, sibi subditos, siue extraneos non est obligatio restituendi illis damna, quæ patiuntur ab aduersarijs, quia tunc Princeps non est causa illorum.

Tertiò, qui absquē autoritate publica quamuis alijs sit titulus, mouet bellum ad vindicandam iniuriam peccat contra iustitiam, quia tunc illud iniuste mouet: & consequenter tenetur ad restitutionem damnorum, & sumptuum hostium. Qui tamen absquē autoritate publica mouet bellum ad defendendum, vel ad recuperandum propria, quæ nequit aliter defendere, vel recuperare, non peccat contra iustitiam, nec ad restitutionem tenetur; quia unicuiquē licet defendere, & recuperare sua, si aliter non potest.

Obseruandum est in his duobus postremis casibus singulos qui sunt in eo exercitu iniusto peccare contra iustitiā, & ad dictam restitutionem teneri, etiam illos qui custodiūt sarcinas quia omnes, sua præsentia animando eos, qui exequuntur, concurrunt ad id. Excipimus eos qui sunt in exercitu ad componendam pacem, vel ad confessiones audiendas, vel ad curandos infirmos, vel ob aliam honestam causam, quia isti perse non animant milites ad id. Qui vero in dictis casibus bona fide damnificauit, siue bellum indicendo, siue militando non peccauit, nec ad restitutionem tenetur, nisi aut res hostis sit apud ipsum, quia tunc ea est restituenda, aut nisi damnificatione, factus sit ditior; quia tunc excessus iste quo factus est ditior restituendus est iuxta regulam generalem de restitutione.

Quartò, Princeps, & Dux peccant contra fortitudinem si temere, & absquē necessitate exponunt exercitum maximo periculo, quia inducunt exercitum ad id, quod in ipso exercitu est contra fortitudinem, tamen non peccant contra iustitiam in exercitum, nisi eum cogant ad id: quod indicant Val disp. 3. q. 16. p. 3. §. item peccat, & Lorca sectione 3. numer. 8.

Quintò, Princeps aut ministri deputati ad soluenda stipendia peccant contra iustitiam, si illa non soluant, aut si non soluant statuto tempore, & tenentur ad restitutionem damnorum, quæ milites patiuntur ex eo quod eis non soluuntur statuto tempore, vt quando propter id villi sua vendunt, aut infirmantur, aut a luctro aliquo cessant.

Sextò, Duces peccant contra iustitiam accipiendo à populis munus, vt exercitum alio transferant, vt eos non grauent hospitio militum, si alijs alium populum grauant: quia tantum possunt grauari populum sufficientem ad hospitium, & non alios adhuc acceptatione munerum, etiam si in eorum potestate sit hunc, aut illum grauari. Vnde tenentur ad restitutionem muneris accepti.

Septimò, Duces peccant contra iustitiam, signando famulos suos, aut amicos in ministros eis minuendo sti-

pēdiū à Principe assignatū, vt sibi reliquū reseruēt: peccant autē in dictos signatos (nisi cōstet eos id liberaliter velle) & tenentur ad restitutionem partis stipendij minuta.

Octauo duces peccāt cōtra iustitiam, quādo recipiūt plura stipēdia quā sint milites, repræsentando plures, quā sint, & tenentur ad restitutionem nō solū stipendiōrū, quæ furtiue recipiūt, sed etiam damnorum, quæ inde Principi obueniūt, qui credēs plures esse milites nō mittit alios ob quod exercitus peius tractatur ab aduersarijs, imo aliquando vincitur.

Nono, milites peccant cōtra iustitiam quando deserūt stationem, aut pugnam, quamuis sit euidentis periculum mortis, dum est spes aliqua, quod poterūt aduersarijs resistere, quia ad id tenentur ex pacto, & etiā peccant cōtra iustitiā, si absq; facultate ducis deserūt castra, quia ex pacto tenentur ad ea nō deserenda, & in utroq; dicto casu tenentur ad restitutionē damnorum si aliqua inde aliquando eueniant.

Decimo, milites peccant cōtra iustitiam quando inferūt aduersarijs damna cōtra ordinem ducis nolētis ea illis inferri, vt eis nō inferantur, seu in gratiam ipsorū aduersariorū, quia tūc inferūt illa absq; autoritate, ac proinde tenentur ad eorum satisfactionem: sed nō peccant cōtra iustitiam, nec ad restitutionē tenentur quāto inferūt damna aduersarijs cōtra ordinē ducis nolētis illa inferri, nō in gratiam aduersariorū, sed vt seruetur disciplina militaris, ne scilicet milites spolijs occupatus recedat ab insequēdo hostes, quia tūc damna illa vt sunt damna aduersariorum non sunt cōtra voluntatem ducis, nec absq; eius autoritate.

Decimoprimo, milites peccant cōtra iustitiā, si ab eis apud quos hospitantur, accipiunt aliquid præter id quod illis debitum est (nisi constet id ab eis, liberaliter donari, quod raro continget) & tenentur ad restitutionem excessus accepti.

Decimosecundo, milites contra iustitiam peccant quando faciunt, sibi plures domos in hospitium assignari; & in vna tantum hospitantur accepto stipendio ab alia, vel ab alijs, & ad restitutionem huius stipendij tenentur: & nō minus, imò magis peccat: qui mala fide schedulas confert ad eas plures domos, & in eo est obligatio imò, & primo loco restituendi dictum stipendium.

DIFFICULTAS XXI.

Quid sint seditio & rixa: & qualia peccata?

CIRCA Prius. Seditio est pugna mutua absque legitima causa inter plures conciuēs eiusdem Reipublicæ, ob quod dicitur bellum ciuile, in quo differt à bello absolute quod est inter hostes diuersæ Reipublicæ, & differt à rixa, quia hæc est inter paucos: & etiam quia hæc potest esse inter non conciuēs. Dicitur autem seditio, quasi seorsim itio, quia conciuēs in seditione alij alio eunt. Nomine autem conciuū etiam comprehenditur Princeps illius Reipublicæ, quia seditio non solum est quando est pugna inter ipsas partes Reipublicæ excluso Principe, sed etiam quando Princeps accedit ad vnā partem, aut quando est pugna inter ciuēs ex vna parte, & inter Principem ex altera.

Rixa verò est mutua pugna inter paucos absque legitima causa, & priuata autoritate: differt autem seditio, & rixa à discordia, & contentione de quibus egimus dif. 7. quod discordia consistit in dissensione, seu contradictione cordium, seu voluntatum; & contentio in contradictione verborum: seditio vero, & rixa in contradictione factis exercita.

Circa posterius seditio, & rixa ex parte aggressoris sunt peccata contra iustitiam, & ex obiecto sunt mortalia. Addimus primo ex obiecto, quia rixa ex leuitate materiæ qualis solet esse inter pueros, & inter feminas pugnis rixantes absque probabili periculo grauis damni, tantum est peccatum veniale. Addimus 2. ex parte aggressoris, quia seditio, & rixa ex parte alterius possunt esse licitæ, quia quis potest licite rixari, cum eo qui ei intendit fuisse, aut alapa percutere si nequit aliter defendi. Et vir honoratus non tenetur cum graui dedecore fugere alterum rixari volentem. Nec ministri iustitiæ tenentur fugere eum quem comprehendere intendunt, & resistit, quando comprehensio illius nequit absque graui in commodo differri.

DIFFICULTAS XXII.

Quid sit duellum?

DVELLUM (Quod Græci Monomachiam appellant) est mutua pugna inter paucos ex condito (id est, ex conventionione partium præterita) in loco assignato, quod si fiat auctoritate publica cum quibusdam publicis conditionibus à Principe decretis; nempe adhibitis patrinis, & creatis iudicibus pugna, & alijs, dicitur duellum publicum, & solemne. Si vero fiat auctoritate privata, & absque conditionibus publicis dicitur diffidatio (Hispane *desafio*) seu duellum priuatum, & singulare certamen. Est autem duellum, siue publicum, siue priuatum inter paucos, quia si inter plures, si non sit inter conciuēs dicitur bellum, etsi sit inter eos dicitur seditio.

Observandum est duellum ob varias causas, seu fines solere fieri. Ex quibus prima est, vana roboris ostentatio, & acquisitio honori, & nominis viri robusti. Secunda est, causare voluptatem in spectantibus. Tertia est terminatio alicuius litis. Quarta est vindicta alicuius iniuriæ factæ. Quinta est defensio proprii honoris, qui videtur amitti si duellum oblatum non admittatur. Sexta est vitatio alicuius periculi vitæ, aut honoris, aut diuitiarum quod quis subibit nisi duellum acceptet. Septima est terminatio belli inter hostes, quia ex pacto inter utramque factionem bellum resoluitur in duellum.

DIFFICULTAS XXIII.

Vtrum duellum susceptum ob roboris ostentationem, & ob voluptatem spectantium sit licitum?

CONVENIUNT Doctores duellum ob primam causam, nempe ob roboris ostentationem esse illicitum. Et etiam duellum ob secundam causam, nempe ad recreandos

spe-

spectatores, quia ex natura rei est contra rationem exponi probabili periculo pereundi, & probabili periculo occidendi alterum (qualibus exponuntur duellatores) ob finem inanem, qualis est roboris ostentatio, & ob finem parui momenti qualis est recreatio spectantium. Vnde duellum ob utramvis causam dictam est iure naturali prohibitum, & ob easdem rationes torneamenta cruenta ob utramvis causam exercitata. Et alij ludicruenti ob utramvis causam exerciti iure naturali prohibentur, imò, & iure Ecclesiastico.

Nihilominus duellum inter milites utriusque factionis in bello initum, non pure in roboris ostentationem, sed in acquisitionem bonæ estimationis apud aduersarios, ut sic aduersarij animo frangantur, & milites propriæ factionis promoueantur, & animentur licitum est, ex licentia saltē interpretatiua Ducis: est autē licitū ex parte militantis in bello iusto nō ex parte alterius, quia illū exponi periculo propriæ vitæ pro magnobono cōmuni, & cōstitui in occasione, ut possit militem iniusti belli occidere, ut cōtingit in dicto duello, licitū est, & laudabile. Et non solū est licitū illud ab aduersarijs oblatū acceptare sicut, & totū bellum, sed etiam ad illud prouocare aduersarios etiam si ex parte aduersariorū sit illicitum, quia id est, eos prouocare ad minus peccatū ex parte aduersariorum non solum quando sit prouocatio ad illud ut in illud resoluitur totum bellum, quia istud est peius ex parte aduersariorum, sed etiam in nostro casu, nempe quando fit, ut milites propriæ factionis animentur, & aduersarij animo frangantur, quia id etiam fit, ut aduersarij minus noceant, & ut forte non resistant toto exercitu, sed fugiant, vel ut se dent.

Qui vero iter agens inuenit pontem, aut alium transitum à pugnatore aliquo occupatū ostentationis roboris gratia neminem permittere transire, nisi cum eo pugnet, aut nisi ei se subiciat, potest cū eo absq; peccato iniustitiæ cōtra illum pugnare, si absq; graui incōmodo nequit iter omittere, nec illud alio agere: imò si omnibus pēfatis periculū cui, in ea pugna se exponit nō sit maioris momēti quā damna, quæ eo periculo intēdūtur vitari, potest se ei periculo exponere absq; peccato temeritatis contra fortitudinem.

KK 4

Addi-

520 *Disp. IX. De peccatis pacis oppositis.*

Addimus ut aduertit Petrus Hurtado disput. 170. §. 24. quod si vir honoratus non prouiderit eam occasionem, sed subito in ea se inuenerit, si nequit pedem sine dedecore referre, quia id appareat fugere, possit quamuis nullum aliud damnum sibi imminere, pugnare cum illo, quia tunc non peccat contra fortitudinem quamuis se exponat periculo vite, quia ex causa satis rationabili se illi exponit: nec peccat contra iustitiam in illum, quia ipse enitit graue damnum in suo decore quod amittet occasione ab illo ipsi oblata impediendo ius iustitiæ quod ipse habet ad transeundum, nec peccat contra misericordiam, nec contra aliam virtutem ex eo quod non euitat peccatum, quod ille alter committit pugnando cum ipso, ne transeat, quia nec ex misericordia, nec ex alia virtute tenemur ad vitandum peccatum alterius cum graui detrimento proprio: præsertim quando alter est expositus ei peccato, ut contingit in casu præfenti.

DIFFICULTAS XXIV.

Vtrum duellum susceptum ad terminandam litem, seu ad indagandam veritatem sit licitum?

OLIM Vsitatum erat, ut quando alicuius criminis, vel alicuius iuris probatio erat obscura, & dubia veniretur ad duellum, ut qui in eo victor existeret reputaretur verum dicere, & qui victus falsum: unde tunc duellum erat probatio, & victoria erat sententia pro victore.

Est ergo difficultas. An duellum ob dictam causam esset, & sit licitum.

Circa quam conueniunt Doctores duellum ob dictam causam susceptum non esse licitum, & ut illicitum damnatur in capit. 1. & 2. de purgatione vulgari, & in capit. monachiam, causa 2. question. 5. quia duellum est res adeo atrox, & simpli inuicibilis, & fallax ad indagandam veritatem, quia contingit innocentem, & dicentem veritatem vinci in

duello

Difficultas XXV.

521

duello a nocente, & a dicente falsum, quia hic est fortior, & exterior quam ille.

In hoc autem duello triplex malitia reperitur, alia iniustitia contra iustitiam in alterum ob periculum occidendi illum, alia superstitionis contra religionem, quia eo duello tentatur Deus absque necessitate, quia eo intenditur quod Deus miraculose seruet innocentem, & dicentem verum, quod non est necessarium quia si est sufficiens probatio contra reum, condemnabitur a iudice, & si deficiat probatio declarabitur liber, & alia malitia temeritatis contra fortitudinem, quia vterque absque rationabili causa se exponit probabili periculo patiendi mortem ab altero: imo prouocanti alterum ad hoc duellum imputatur triplex hoc peccatum, quia inducit alterum ad illud.

DIFFICULTAS XXV.

Vtrum duellum susceptum ad vindicandam iniuriam sit licitum?

CONVENIUNT Doctores contra Lyram in cap. 17. primi Reg. 1. duellum susceptum ad vindicandam iniuriam illatam, non esse licitum. Ita Valen. q. 16. pun. 1. Sanc. lib. 2. cap. 3. num. 15. Agid. disp. 32. num. 5. & Becan. cap. 25. q. 2. & merito, quia dictum duellum non est licitum priuata autoritate susceptum: quia nulli priuato, seu particulari licitum est iniuriam sibi illatam vindicare, quia ad id est Princeps constitutus, nec autoritate publica Principis, quia contra rationem est absque alia rationabili causa eum, qui intendit aliquem punire morte, ut eum puniat; exponi probabili periculo patiendi mortem ab ipso puniendo, in duello autem vterque pugnans exponitur probabili periculo mortis.

Addimus, ut aduertunt Prædicti duellum posse suscipi ad vindicandam iniuriam resolvendo bellum purè vindictiui ad id indictum, in duellum quando Princeps proba-

bili-

522 *Disp. IX. De peccatis pacis oppositis.*

biliter timet vincendum esse in bello, & nequit bellum recusare: quia etiam si tunc ille, qui auctoritate Principis punire intendit exponatur probabili periculo mortis, sed non absque rationabili causa, sed ex maxime rationabili, nempe ne totus exercitus iuste bellans succumbat, & vincatur. Addimus, & nequit bellum recusare, quia bellum pure vindicationis nequit inferri absque spe moraliter certa victorie ob rationem dictam de duello, quia scilicet est contra rationem eum, qui intendit aliquem mortem punire, ut eum puniat exponi probabili periculo patendi poenam a puniendo.

DIFFICULTAS XXVI.

Utrum licitum sit acceptare duellum ad defensionem proprii honoris, qui videtur amitti illud recusando?

NON Desunt, qui existiment licitum esse acceptare duellum ob hanc causam, ne scilicet quis recusando illud habeatur timidus, & quasi gallina. Ratio eorum est, quia tunc provocans ad duellum habet se quasi invasor honoris ipsius provocati: ergo provocatus potest se defendere acceptando duellum. Et confirmatur, quia vir honestus non tenetur fugere agredientem (quamvis possit) quia fuga est viro honesto ignominiosa, sed potest se ab invasore, seu aggressore defendere, adhuc eum occidendo, sed non acceptare duellum est viro honesto ignominiosum: ergo non tenetur recusare duellum oblatum, sed potest illud acceptare.

Caic. verò & Armilla, verbo duellum, Soar. sect. ultim. Lorca quest. 45. art. 2. Becan quest. 5. Castro puncto 7. Sancius cap. 39. num. 9. & communiter Doctores docent, non esse licitum acceptare duellum ob dictam causam, & merito: quia provocatus acceptans duellum oblatum se exponit absque causa sufficiente periculo probabili moriendi, &

etiam

Difficultas XXVI.

523

etiam occidendi provocantem, ergo id est illicitum, consequenti patet, antecedens autem, nempe quod absque sufficiente causa se exponat dicto periculo. Probatur. Primo: quia quamvis non acceptare duellum sit ignominiosum, apud vulgares, & improbos, tamen apud probos, & sapientes est non acceptanti honorificum, quia id est, conforme legi naturali & divina, quod praeponderat opinioni falsa vulgi. Secundo, quia provocatus potest suo decori prospicere, etiam apud vulgares quamvis non acceptet duellum, si dicat provocanti paratus sum me defendere, quandocumque me invasoris (quia id potest licite facere) nolo tamen modo ex condito acceptare duellum, quia hoc est peccatum magnum contra legem naturalem, & Dei, & Ecclesiae. Tercio, quia si provocatus, cognitus sit communiter non timens, Deum & eius fortitudo sit communiter suspecta: Ita ut eum omnino recusare duellum attribuat etiam apud probos, & sapientes timiditati, non timori Dei, potest, non acceptando duellum, licite, aut per se, siue per epistolam, siue aliter, aut per alterum, respondere provocanti, ut scias me non esse timidum, ego egrediar ad locum assignatum, & tempore assignato, desiderans tamen non pugnare tecum, nisi me invadas: & poterit exire, quia exire absque animo absoluto pugnandi cum animo tantum sub conditione, si provocans invadat, ad se defendendum cum moderamine debito, nec est contra legem Dei nec naturam, quia id est necessarium provocato ad evitandam infamiam etiam apud probos, ne habeatur quasi gallina, nec id videtur contra prohibitionem aliquam Ecclesiae, quia Ecclesia tantum prohibet duellum, & in casu dicto non acceptatur duellum oblatum, seu pugna oblata, sed tantum acceptatur egressio ad locum assignatum, & tempore assignato absque animo absoluto duellandi, seu pugnandi, sed tantum eum animo se defendendi si invadatur a provocante, quod non videtur alienum a mente Lesij libr. 2. capit. 9. num. 83. & 84. & id probabile censent Philucius tomo 2. tractatu 29. numero 145. & Petrus Hurtado disputat. 170. sect. 13. Nihilominus, id est, difficillime approbandum.

Ad

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, quod etiam si prouocans ad duellum se habeat quasi inuadens honorem prouocati; hic tamen potest suum honorem defendere modis prædictis absque acceptatione duelli. Et ad confirmationem concedimus, virum honestum non teneri fugere aggreddentem, sed posse se defendere adhuc eum occidendo, quia fuga est illi notabiliter ignominiosa, tamen non acceptare duellum non est illi ignominiosum, quia dictis modis potest se ab ea ignominia defendere, saltem apud probos & prudentes.

Quando ergo quis iratus vocat alterum dicens: *veni mecum, aut post me: quia paucis te volo scorsim conuenire*: tenetur sic vocatus procedere sicut prouocatus expresse ad duellum, quia tunc fere expresse vocatur ad illud habendum in loco & tempore à vocante assignandis.

DIFFICULTAS XXVII.

Verum licitum sit acceptare duellum, quando est necessarium ad euadendum periculum imminens vitæ, aut honoris, aut diuitiarum magni momenti?

PRIMO Est difficultas, an si quis tibi minetur mortem, aut iacturam magnam honoris, aut diuitiarum, siue per se ipsum, siue per iudicem in iudicio, nisi acceptes duellum ad quod te prouocat, possis illud acceptare, si probabiliter credas malum illud tibi inferendum nisi duellum acceptes?

Abulens. 1. Reg. cap. 17. Salon 22 q. 64. art. 3. controu. 3. & Soar. disp. 13. sect. vitima, n. 5. docent, id non esse licitum, quia qui tunc acceptat duellum non tam est defensor sui, quam inuasor prouocantis ad illud, quia non coactus, sed libere illud acceptat, & inuadit prouocantem ad eum occidendum.

Caie.

Caier. 2. 2. quest. 93. art. 8. Nauarr. cap. 11. num. 39. Valenc. quest. 17. puncto 1. & Becan. cap. 26. docent, id esse licitum ad euadendum periculum mortis, aut æquivalentis, non verò ad euadendum periculum aliarum rerum Priorem partem probant ratione, quæ eam nos postea probabimus. Posteriores verò sic, quia periculum mortis cui exponitur acceptans duellum, est maioris ponderis quam amissio honoris, & quam amissio diuitiarum, ergo non est in eas commutandum, & multò minus in periculum earum.

Bañez verò quest. 64. art. 7. dub. 4. Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 8. Sancius lib. 2. cap. 39. Petr. Nauar. 2. de restitutione, cap. 3. in 2. par. dub. 13. Ægid. disput. 32. dub. 2. Petr. Hurt. 2. sect. 1. & Castr. puncto 7. docent, & merito licitum esse acceptare duellum ad euadendum periculum moraliter certum in vita, & in graui honore, & in diuitijs in magna quantitate: Id autem probatur, & in primis ad euadendum periculum in vita, quia tunc periculum vitæ moraliter certum obiectiue (id est vitæ moraliter certo amittendæ) quæle supponimus imminere, si non acceptetur duellum commutatur in periculum vitæ dubium, & incertum obiectiue, cui exponitur acceptans duellum, ergo id est consultius, & consequenter licitum.

Deinde id esse licitum ad euadendum periculum in graui honore, & etiam ad euadendum periculum in diuitijs in magna quantitate moraliter incertum obiectiue. Probatur quia grauis infamia, & etiam amissio diuitiarum in magna quantitate, quæuis earum, seu periculum vtriusvis earum, moraliter certum obiectiue (id est grauis infamiæ, aut amissionis diuitiarum certo moraliter eventuræ) commutatur in periculum incertum, seu dubium mortis, cui tunc exponitur acceptans duellum, quod periculum est malum minoris considerationis quam illud moraliter certum quamuis rerum minoris multo considerationis, ergo id est, consultius, & licitum: Ex quo constat ad rationem pro Caietano adductam eius antecedens esse falsum, quando periculum vitæ est dubium, seu incertum & periculum grauis infamiæ, aut amissionis magnarum diuitiarum est certum saltem moraliter, quia hoc est peius illo, aliàs non esset licitum bellum pro dominio temporali.

Ad

526 *Disp. IX. De peccatis pacis oppositis.*

Ad rationem verò pro Abulensi respondemus, cum quæ in casu dicto acceptat duellum, potius esse defensorem sui, & sui honoris, & rerum suarum quam inuasorem, quia compellitur metu mortis, aut grauis infamiae, aut amissionis magnarum diuitiarum certo moraliter imminentis acceptat duellum, quamuis id faciat libere, Id est, quamuis ita acceptet, ut possit non acceptare, quia etiam qui occidit latronem se inuadentem libere occidit, & tamen non est inuasor latronis, sed defensor sui, aut suarum diuitiarum in magna quantitate, quia occidit illum compellitur metu amittendi vitam, aut diuitias in magna quantitate.

Addimus ut optime B.ñez Aegid. Nauarr. Hurt. & Cast. in casu dicto, Innocentem non solum posse acceptare duellum, sed etiam ad illud pronocere, quando fuerit necessarium ad euadendum dictum periculum, quia ex vna parte ex eo, quod pronocat non exponitur maiori periculo, & ex altera non pronocat ad malum, sed ad minus malum, nempe ut se exponat periculo incerto occidendi. Et addimus ut etiam prædicti, non solum posse illum pronocere ad duellum, sed etiam posse illum occulte occidere. Imò addimus ut optime Aegidius, & Castro contra Sancium, & Nauarr. prædictum non teneri illum occulte occidere, adhuc ad vitandum periculum vitæ quamuis licite possit, quia certius est illum occulte occisum damnari, quam si pugnet in duello ob quod vitandum innocens laudabiliter potest mortem pati.

Secundò est difficultas, an si innocens damnetur ab iniquo iudice, ut subeat mortem, vel ut duellum acceptet, ut in eo pugnet cum altero possit illud licite acceptare?

Nauarr. cap. 11. num. 39. Sanc. capit. 39. Aegid. dub. 2. num. 17. Petr. Nauarr. num. 289. Becan. quæst. 3. & Bonac. tract. de censuris, disp. 2. quæst. 6. puncto 1. num. 18. partem affirmatiuam tuerentur, quia innocens ille quamuis non patitur iniuriam ab eo altero, sed à iudice, tamen habet ius euadendi certam mortem, medio periculo incerto duelli quam si sit cum detrimento illius alterius Innocentis quò iudex utitur tanquam instrumento ad executionem partis iniuste sententiæ sub distinctione.

Abulen. verò 1. Reg. cap. 17. q. ult. Syluest. verbo. duellum,

q. 2.

Difficultas XXVIII.

527

q. 2. Antonin. 2. p. tit. 4. cap. ult. Soar. disp. 13. sect. vltima, & Castro puncto 3. partem negatiuam tradunt, & merito, quia innocens iste tantum timet iniuriam à iudice non ab illo altero, si ipse non acceptet duellum, ergo nequit intendere occidere alterum quamuis iste alter pronocet ipsum ad illud dum ipsum non inuadat, quia tunc illum occideret, aut ad id conaretur non se defendendo ab illo, quia ille non est inuasor, nec tunc illum occideret per accidens, & indirectè, sed per se, & directe. Vnde non habet ius euadendi certam mortem medio duello inuito cum eo, qui ante acceptationem duelli, ne illam ipsi facit iniuriā, & non acceptato duello nullam timet iniuriam ab illo.

Quod si innocens nequit in casu dicto acceptare duellum cum eo altero multo minus poterit eum ad illud pronocere.

Et ob eandem omnino rationem non potest quis acceptare duellum cum aliquo ad instantiam alicuius inuasoris vitæ, aut grauis infamiae, aut grauis iacturæ in bonis fortunæ quamuis inuasor iste offerat, quod desister si duellum ineat cum eo altero.

Addimus, ut aduertunt Azor lib. 2. c. 5. Philuc. tom. 2. tract. 29. c. 8. Petr. Hurt. sect. 4. & Becan. licitum esse duellum, aut pugnam inter duos iuste damnatos ad mortem, si iudex optionem det, vel ut mutuo pugnent, & victor euadat incolumis, vel ut executor eos vita priuet, quia tunc vterque ex præscripto iudicis enatur esse executor iustæ sententiæ in alterum: quam mutuam pugnam credimus illicitam inter patrem & filium: nihilominus absque pugna credimus licitum esse data optione iudicis patrem damnatum ad mortem, esse executorem iustæ sententiæ mortis sui filij, si ob id patri concedatur incolumitas: & è contra filium sic damnatum esse executorem iustæ sententiæ mortis sui patris, quia tunc id fiet ex rationabili causa, & neuter erit rationabiliter iniustus, quod compluti contigit, nempe oblatam optionem Patri, & ab eo recusatam admissam fuisse à filio ex beneplacito Patris, ea tamen conditione, ut qui esset executor mortis alterius maneret ex officio publicus executor: quia tunc deficiebat executor, & non facile inueniebatur, & sic mansit filius, quem sæpè vidi, & audiui dictum officium exercere.

DIF.

DIFFICULTAS XXVIII.

*Utrum duellum sit licitum ad defensionem
diuini honoris?*

EXEMPLI Gratia, si quis mahumetanus dicat Mahumetam esse Christo Domino sanctiorem, & potentiorum, aut si quis Apostata, imaginem Christi crucifixi verberet; quod nuper Matrini quinquies accidit; & non sine miraculo magno: nam imago ipsa verberantibus Hispano sermone, quinquies dixit: *Cur me caditis? quid feci vobis:* his verbis, Imaginis, grande aliud prodigium accessit, nam ex scapulis, ipsius etiam quinquies sanguis profulsit: atque ut portenta hoc, in publico Tribunali sanctae Inquisitionis coram Regibus, & vniuersa Curia Matritensi me praesente iudicialiter euulgatum, magis mihi innotesceret, ego ipse a primario tanti sceleris architecto, cum iam ad nececem, & ignem sibi satis debitum, ire cogeretur, inuestigauit: & ipse ita accidisse, me simul, & alijs audientibus, palam professus est, cuius responsio utpote in eo articulo facta, & potius ad augmentum supplicij, quam ad decrementum iuuans, omni exceptione maior habenda est: & dum ipsi obijcerem quare in experimento tanti, & tan inusitati miraculi non fuerint commota viscera eius, verbis non respondit, sed signis suam duritiam & pertinaciam recognoscens.

Est ergo difficultas, an in his, & in alijs similibus casibus, licitum sit duellum, quando inchoatio, aut continuatio sacrilegij nequit aliter impediri, quam acceptando, aut offrendo duellum?

Circa hanc difficultatem Castro Legionensis tract. 6. disp. 5. p. 7. num. 14. docet, tunc esse licitum duellum, quando aliter sacrilegium nequit impediri: quod addit, quia si aliter possit adhuc occidendo sacrilegium (quod laudabile existimat) aut non esse licitum offerre, nec acceptare duellum, ne absque necessitate innocens se exponat periculo patiendi mortem a sacrilego.

Nos

Nos tamen consequenter ad ea, quae diximus tract. de Fide disp. 10. diff. 9. existimamus, tunc non solum non esse licitum duellum, sed nec occidere sacrilegum. Quia Deus & Christus saltem ut Deus, nullo verbo, nec facto alterius vera iniustitia patitur: & quamuis Christus saltem ut homo iniustitiam veram pateretur, nullus posset licite ad eam impediendam iniuriantem occidere: nec ad id conari, nec in periculo illum occidendi constitui, ut quis conatur, & constituitur in duello: quia Deus & Christus etiam ut homo posset se ipsum ab iniuriante defendere, seu iniuriam impedire, & non vult: pro defensione autem innocentis potentis se defendere, & nolentis, non est inuasor occidendus ab alio.

DIFFICULTAS XXIX.

*Utrum licitum sit duellum inter hostes
utriusque factionis ad terminandum
bellum?*

SUPRA diff. 23. diximus duellum inter hostes utriusque factionis licitum esse ex parte militantis in bello iusto ad promouendum bellum, seu ad animandum milites propriae factionis ad illud: & non tantum esse licitum illud acceptare oblatum ab hostibus, sed etiam hostes ipsos ad illud prouocare, quia tunc hostes non prouocantur ad id, quod est ipsis absolute illicitum, sed tantum ad id, quod est minus illicitum. Addimus ex parte militantis in bello iusto, quia ex parte militantis in bello iniusto, semper est illicitum (etiam illud acceptare) sicut & totum bellum, cuius duellum illud est pars.

Hoc ergo supposito conveniunt Doctores circa praesentem difficultatem duellum inter personas utriusque factionis, esse licitum ex parte militantis in bello iusto ad dirimendum bellum reuocando causam belli, seu bellum ad duellum ex conventionem utriusque factionis, ita ut illius factionis sit victoria, cuius milles vicerit: quia tunc si illic miles duellans exponitur periculo propriae vitae est

Li

pro

pro magno bono communi, & si constituitur, in occasione occidendi, est occidendi dignum morte, & autoritate publica quæ laudabiliter fiunt.

Est autem licitum non ex parte factionis militantis in bello iniusto, sicut nec totum bellum, sed tantum ex parte factionis militantis in bello iusto, sicut & totum bellum: ve autem adhuc ex parte eius sit licitum requiritur, ut Doctores aduertunt, quod non habeat minorem spem victoriae ex duello, quam ex bello, sed nõ requiritur quod habeat maiorem, quia nulla est causa ob quam requiratur maior.

Et tunc non solum est licitum acceptari duellum si tunc duellum est licitum, ut patet, sed etiam ad illud prouocare, quia tunc prouocans non prouocat ad aliquid, quod sit absolute malum, sed ad id quod est minus malum, quia prouocat ad duellum loco totius belli iniusti, quod est peius, quàm duellum ut patet.

Et non solum est licitum duellum inter milites ordinarios ad dirimendum bellum, sed etiam inter ipsos Duces generales, imò & inter Principes ipsos, quando habent exercitus armatos, & coram positos: imò etiam quando exercitus non sunt armati, aut si sunt armati, tamen non sunt presentes vnus alteri, & e contra, si dicti Duces, aut Principes positi sunt, tunc duellare absque tumultu populorum, quia tunc duello inter eos evitantur maiora damna, nempe bellum praesens, aut futurum. Et ob hanc rationem idem credo quãdo nondum habent exercitus, si non interueniente duello inter ipsos futurum est bellum inter exercitus ipsorum.

Observandum est licitum esse Principi, Ducibus, & alijs militibus promittere, & se obligare ad non succurrendum suis duellantibus succumbentibus: quia eis non succurrere potest licite fieri, quia fieri potest ex rationabili causa, ne

scilicet totus exercitus periculo exponatur, quia exercitus aduersariorum arma sumet
contra exercitum succumbentis
in duello si ei socij succurrant,

DIFFICULTAS XXX.
Quibus poenis afficiantur duellantes illiciti seu absque causa legitima.

IN PRIMIS iure antiquo in cap. 1. de clericis pugnantibus in duello. Clericis in duello re ipsa pugnantibus imponitur suspensio, non tamen ipso facto incurrenda, ut ex contextu vtrumque deducitur à Sancio, lib. 2. cap. 39.

Secundò Tridentinum iure nouo, sessio. 25. cap. 19. de reformatione, excommunicat ipso facto dominos temporales concedentes locum duello, & etiam ipsos duellantes, & spectatores eorum, & duelli patrones, & consilium dantes ad id, & etiam eos qui quacunque ratione ad id suadent. Deinde dictos dominos temporales priuat dominio ac iurisdictione territorij in quo concedunt duellum, & ipsos duellantes, & patrones punit bonorum proscriptione, & perpetua infamia, & duellantes in loco duelli morientes, priuat Ecclesiastica sepultura.

Tertiò Pius III. in motu proprio edito anno 1560. excommunicat ipso facto excommunicatione Papæ reservatâ exceptis Imperatore, & Regibus omnes permittentes in suis locis duellum, seu singulare certamen, & ipsos facientes diffidationes, & inuitantes, & procurantes, & auxilium, consilium vel fauorem dictis pugnantibus dantes, & eis assistentes, & chartas subscribentes, & publicantes, seu de illis se intromittentes, & ex praedictis clericos etiã priuat omni dignitate, beneficio, & officio Ecclesiastico, & inhabiles reddit ad alia imposterum obtinenda loquitur autè Pius 4. de duello.

Quartò, Gregor. XIII. in quodam motu proprio edito anno 1582. qui incipit: *Ad tollendam* extendit poenas Tridentini, & Pij III. ad duella inter priuatos ex condictione inita, nempe statuto tempore, & in loco conuento, quanuis absque patrinis, & absque alijs vtitatis caeremonijs fiant, & statuit, dictis excommunicationi, & a ijs poenis subiacere dominos locorum hæc dicta duella permittentes, & ea quantum in se fuerit non impediens, & etiam omnes mandantes, & insti-

gantes, & auxiliū, consiliūq; dantes, & equum, arma, pecunias, comitatum, & alia subsidia scienter subministrantes, & spectatores ex proposito, & socios se prebentes, quāvis illi, qui ad locum assignatū pugnaturi accesserint, non pugnent, quia impediuntur nisi per ipsos cooperantes aliquo modo ex dictis steterit, ne pugna sequatur. Vnde de dictis poenis non subijciuntur ipsi duellatores si pugna nō sequitur, reliqui verō nēpē cooperatores eis subijciuntur quamvis non sequatur exceptis ijs a quibus pugna fuerit impedita.

Quintō, Clemēs VIII. in motu proprio edito anno 1592 confirmat dictū decretum Tridentini, & dictos motus Pij III. & Gregorij XIII. contra duella, quos affert Per. Hur. a sect. 22. vbi Clemens extendit prædictas poenas ad duella priuata, sicut Greg. XIII. & ad eos, qui quoquo modo efficiunt aliquid conducens ad duellū nullis personis exceptis. Ciuitates verō, & terras, & oppida, & castra, & loca in quorū territorijs sit duellum, id permittentibus dominis, aut Magistratibus, aut Senatu, subijcit interdicto, cuius relaxationē, & etiā absolutionē ab excommunicatione in singulares personas reas dicti duelli ipso facto lata reservat Papæ.

Circa dictū decretum Tridentini, & dictos motus Pontificum contra duella obseruandum est in eis esse sermonem, non solum de duellis initis ad eruendam veritatem, sed etiam ob quācumque aliam causam insufficientem ad illud licite incundum: & tantum esse sermonem de duellis in rigore, nempe ex condito tempore futuro, & in loco assignatis: Et quamvis in Tridentino, & in motu Pij III. tantum sit sermo de duellis solemnibus factis auctoritate publica, & patrinis, & alijs caremonijs, vt ex eorum contextu deducitur: In motibus tamen Gregorij XIII. & Clementis VIII. etiam esse sermonem de duellis priuatis, & poenas in eis statutas non incurrere Principem licite permittentem, aut concedentem duellum: nec eum qui licite ad illud cooperatur, si id aliquando licite fiat; & dictas poenas etiam priuationem Ecclesiasticæ sepulturæ exceptis excommunicatione, & interdicto, quæ ipso facto incurruntur, exigere sententiam iudicis competentis, & ante eam non incurri, ab ea tamen ex commu-

nicatione, quamvis Papæ reservata posse delinquentem absolui a confessarijs nostræ Societatis, quia eorum priuilegium non est expressè reuocatum quoad hoc, quod requirit Pontifex vt cesset. Et etiam posse absolui virtute Bullæ Cruciatæ, semel in vita, & semel in morte, & his virtute duarum Bullarum: & quando duellum est occultum posse ab Episcopo: & ab eisdem posse interdictum relaxari, a quibus potest dicta excommunicatio auferri: de his tamen legendi sunt Sancius in sum. lib. 2. cap. 39. Bonacin. tract. de censuris, disp. 2. quæst. 6. puncto 1. a num. 38. Castro. disp. 5. in fine, & Petr. Hurt. sect. 21.

DISPVT. X.

De scandalo:

DIFFICULTAS I.

Quid & quosuplex sit scandalum?

NOMEN *Scandalum* Græce, idem est quod Latine *offensio*, & significat tria. Primo significat offendiculum, quod obijcitur in via. Secundo, offensionem ipsam pedis (Hispane tropiezo) cuius offendiculum est causa. Tertiō, lapsum, seu ru nam ex offensione sequentem: metaphorice autem scandalum significat eadem tria. Primō, dictum, vel factum alterius quo proximus offenditur. Secundo, ipsam proximi offensionem, seu propositionem peccati faciendi. Tertiō, ipsum lapsum, seu peccatum, quod ex offensione, seu propositione ipsa sequitur.

In presenti ergo scandalum sumitur non secundo modo pro offensione, seu propositione ipsa, sed primo, & tertio modo, nempe, & pro offendiculo ipso, & pro lapsu, seu pecca-

to: Vnde scandalum, de quo agimus est duplex alterum acti-
uum, seu se tenens, ex parte scandalizantis, nempe offendi-
culum, quod quis proximo suo ponit, & alterum passivum,
seu se tenens ex parte scandalizati, nempe lapsus, seu
peccatum proximi, quod ipsi sequitur ex offendiculo
posito.

Scandalum actiuum est dictum, vel factum minus rectum
præbens occasionem ruinae, dicitur, minus rectum, quia deficit
a rectitudine, siue vere, siue apparenter, quia vt scanda-
lum sit actiuum debet moraliter influere in peccatum alte-
rius, ita vt quasi admonitio, vel tanquam exemplum indu-
cat alterum ad peccandum: Id autem solum conuenit di-
cto, aut facto malo, vel habenti speciem, seu apparen-
tiam mali, & non dicto, nec facto bono, vel indifferenti non
habenti speciem mali, quia quod est tale non inducit ad pec-
candum, quamuis ex eo alius sumat aliquando occasionem
peccandi. Scandalum verò passivum est lapsus, seu peccatum
eius, qui scandalizatur.

Scandalum autem passivum potest dupliciter subdiui-
di. Primo, in scandalum datum, nempe in scandalum quod
oritur ex scandalo actiuo alterius, inducente, & in scan-
dalu acceptum, nempe in scandalum quod sequitur, seu
sumitur ex opere alterius, siue bono, siue malo non indu-
cente. Secundò, scandalum passivum, præsertim accep-
tum potest subdiuidi in scandalum Pharisæorum, nempe
quod oritur ex malitia scandalizati (quo modo Pharisæi,
aliquando scandalizabantur ex verbis Christi) & in scanda-
lum pulsillorum, nempe quod oritur ex infirmitate (id est
ex passione, quæ est infirmitas animæ) aut ex ignorantia
scandalizati.

DIFFICULTAS II.

Verum scandalum sit peccatum: &
quale?

Supponimus primò, scandalum passivum esse peccatum,

vt

vt patet: quamuis non semper imputetur ei, ex cuius verbo,
aut opere sequitur de quo postea: & non esse speciale pecca-
tum scandali, quia ex eo quod quis occasione data, vel ac-
cepta ab alio, peccet, non committit peccatum contra cor-
reptionem fraternam, seu contra misericordiam spiritua-
lem, cui soli opponitur scandalum spirituale vt speciale, sed
tantum committit peccatum contra eam virtutem, contra
quam etiam peccaret, quamuis non peccaret occasione da-
ta, aut accepta ab alio: qui enim occasione data, aut accep-
ta ab alio committit furtu, qui eo ipso peccat peccato scan-
dali passiuo, tantum peccat peccato furti contra iustitiam,
& non contra correptionem fraternam, & sic de alijs scan-
dalis passiuis.

Supponimus secundò, scandalum actiuum esse peccatu
scandali, quories in actu secundo, seu in effectu inducit ad
peccatum, siue eiusdem, siue diuersæ speciei, ab ipso scandalo
actiuo, aut quando id probabiliter timetur: quod addimus,
quia quando non inducit in actu secundo, aut quando id pro-
babiliter non timetur, non est peccatu scandali, etiam si aliàs
sit peccatu alterius speciei, v.g. Furti aut homicidij, ac pro-
inde quando quis suo verbo, aut opere malo, vel habere ap-
parentiam mali, non inducit in actu secundo ad peccatu, non
peccat peccato scandali actiuo, quia non est causa peccati in
alijs, quod est verum, etiam si in videntibus, vel in audienti-
bus sequatur rumor, vel admiratio, vel suspicio, (quæ impro-
prie, & late dicuntur scandalum) aut quia non inducit actiue
ad hæc, sed tantum habentur occasione sumpta ex verbo, aut
ex opere illius, vel quia rumor, & suspicio, & admiratio se-
quuntur in alijs non sunt peccatum, quia in illis alijs est suffi-
ciens fundamentum ad eas habendas.

Ita tamen scandalum actiuum in actu secundo est pecca-
tum scandali, vt aliquando sit speciale peccatum scanda-
li determinate oppositum correptioni fraternæ, quæ est
actus virtutis misericordiæ spiritualis, & aliquando sit tan-
tum scandalum generale nulli peculiari virtuti determinate
oppositum, sed varijs modo huic, modo illi pro varietate
peccatorum, ad quæ inducit: tunc est speciale peccatum scan-
dali, vt diximus tractatu de peccatis, disp. 2. diff. 3. quando

scandalizans medio illo inducit alterum ad peccandum, intendens directe, seu expresse, quod ille alter peccet, seu ruat spiritualiter, quia nisi id intendatur, scandalum actuum, non opponitur determinate correptioni f. eternæ, quia hæc directe tendit in emendationem, seu subiectionem misericordie spiritualis proximi. Scandalum autem spirituale determinate opponitur correptioni f. eternæ, quæ est actus misericordie spiritualis.

Qui ergo suo peccato, v.g. furti inducit in actu secundum, alterum ad peccatum furti intendens directe quod peccet, peccat triplici peccato: nempe proprio peccati furti, quod committit, & peccato furti quod alter committit, quod ipse scandalizanti imputatur, quia suo exemplo est causa illius, & peccat peccato scandali specialis opposito misericordie spiritualis: in id si id intendatur ex odio, seu ex displicentia personæ proximi etiam peccabit quæ tunc, peccato odij contra benevolentiam, seu beneficentiam erga proximum. Qui verò suo peccato, v.g. Furti inducit alterum ad peccatum furti non intendens directe quod peccet, peccat duplici peccato furti, proprio, & alieno proximi quod etiam est verum de inducente complicem ad peccatum, ut quando quis inducit sceminam ad peccandum cum ipso, quod scilicet etiam tunc peccat peccato proprio fornicationis, & alieno sceminæ quam induxit, ut contra Vazq. diximus tract. de Eucharistia disp. 9. dis. 8. Qui verò suo verbo, aut opere non malo, habente tamen speciem mali, inducit alterum ad peccandum, tantum peccat peccato alieno proximi ad quod inducit, quando eum inducit absque intentione ruinæ spiritualis illius, & absque displicentia personæ illius.

Addimus scandalum actuum, seu inductionem ad peccatum f. etiam absque dicta intentione ruinæ, & absque odio (quæ est scandalum generale ut est scandalum, seu inducit esse mortalem, quando est ad mortale, & est tantum veniale, quando tantum est ad veniale, siue ea inductione fiat medio veniali, siue medio mortali, siue verbo, aut opere non malo, quia scandalum, ut scandalum, seu inductione ut inductione, tantum est peccatum, quia est causa peccati, & consequenter non est causa peccati mortalis erit mortalis,

quam.

quamvis fiat medio solo veniali, aut medio opere non malo: & si tantum sit causa peccati venialis, erit tantum venialis quamvis fiat medio peccato mortali: imo inductionem ad peccatum f. etiam ex intentione ruinæ spiritualis in proximo (quæ est scandalum speciale) quamvis sit mortalis, quando est ad mortale, non tamen esse mortalem quando tantum est ad veniale, ut contra Vazquez 12. disp. 102. cap. 7. & contra Agidium disp. 32. num. 51. docent communiter Doctores, & nos diximus tract. de peccatis disput. 2. diff. 3. quia quamvis veniale proximi ea intentione intentum, sit malum, omni temporali maius, tamen in suo genere mali spiritualis est leve. Imò est leuius temporali, quoad hoc nempe quod facilius potest reparari, & minus urget quam temporale.

DIFFICULTAS III.

Utrum licitum sit suadere alteri minus malum, seu peccatum, ut omittat maius?

CONVENIUNT Doctores non esse licitum absque glabe scandali actum suadere alteri absolute minus malum, seu peccatum, quia id est inducere ad peccatum, quamvis minus quam aliud, & in illud moraliter influere. Est tamen difficultas, an sit licitum suadere minus peccatum non absolute, sed comparative ad maius, ut hoc maius, omittatur ab eo, qui est paratus, seu determinatus ad maius illud committendum, verbi gratia, an Petro determinato ad adulterium possit licite suaderi simplex fornicatio, ut omittat adulterium quando aliter nequit ab adulterio dissuaderi.

Caictan. 22. q. 78. art. 4. Gabr. in 4. distin. 15. q. 11. ar. 3. dub. Abulens. in cap. 19. Reg. & Perei. in capit. 19. Genes. disp. 1. Castro p. 6. & Petr. Hu. r. disp. 173. section. 10. partem negativam tuerentur, quia non sunt facienda mala, ut in-

de

de proueniant bona, vt dicitur ad Rom. 3. non enim est licitum assumere, nec consulere medium prauum ad obtinendum finem bonum, quia bonitas finis non purgat malitiam mali medij, non enim licet furari, nec id consulere ad dandam eleemosynam, ergo non est licitum assumere, nec suadere medium minus malum ad euitandum finem magis malum, quia medium minus malum, vere est malum.

Adrianus verò quodlib. 3. artic. 25. Vazq. de scandalo, artic. 1. Sanci. 7. de matrim. disput. 11. Moli. disput. 335. Basil. 5. de matrim. capit. 18. §. 5. Beca. cap. 27. quæst. 4. & Bonac. tract. de peccatis, disput. 2. punct. 2. partem affirmatiuam tradunt (quam satis significat Augustin. lib. 2. de adulterinis coniugijs cap. 15.) & merito: quia licitum est suadere ei, qui est paratus ad peccandum, quod minus peccet, sic in communi non assignando illi materiam minoris peccati quamuis præiudicetur ob meam suasionem electurum materiam minoris peccati, v.g. fornicationem simplicem, vt omittat adulterium, ergo etiam erit licitum assignare, & proponere ei simplicem fornicationem, vt omittat adulterium, & ad eam suadere, consequentia patet, quia moraliter in idem incidit suadere ad minus peccatum non assignata materia, & ad idem minus assignata materia sicut moraliter in idem incidit suadere ad peccandum non assignata materia, & suadere assignata materia, quod etiam est verum quamuis is cui suadetur minus peccatum, non cogitauerit de eo minori peccato, quia si licitum est suadere illi minus peccatum, sic in communi quamuis præuideatur eum electurum minorem materiam, de qua non cogitabat, etiam erit licitum suadere ei minus peccatum assignata illi materia de qua non cogitabat.

Ratio autem à priori huius nostræ conclusionis est, quia dicta suasio moraliter non tendit formaliter ad ipsum peccatum minus, sed ad omissionem excessus, & maioritatis alterius peccati maioris: est tamen prudenter, & paulatim procedendum, ita vt primo dissuadeatur peccatum absolute (si est spes aliqua id obtinendi), quod id obtineri nequeat, & necessarium iudicetur, ad ma-

ius vitandum, ei suadeatur peccatum minus.

Sed quamuis determinato ad peccatum maius, possit suaderi minus, vt omittat illud maius, non tamen ei qui non est determinatus, quamuis certo sciatur eum commissurum illud maius, quia sic essemus causa, vt is qui non est determinatus ad peccandum determinetur ad id.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus quod quamuis nunquam sint facienda mala, vt inde proueniant bona, nec eligendum sit malum medium ad obtinendum finem, alias bonum, nec ea sint absolute suadenda, & ideo, qui eligit, & exequitur minus malum, quamuis id eligat, & exequatur, vt omittat maius, quando etiam maius potest omitti, peccat, & qui illud minus suadet absolute, etiam peccat, quia moraliter suadet formaliter, & absolute fieri, quod non potest fieri, tamen qui illud suadet ei qui est determinatus ad maius, quando hoc maius facturus est nisi efficiat minus, & ad id, vt non efficiat illud maius, tunc non suadet illud minus formaliter, vt malum, nec absolute, sed omissionem excessus, & maioritatis peccati, & quasi sub conditione, nempe sub hac si determinatus es committere adulterium desiste ab adulterio, & sufficiat sibi simplex fornicatio.

Ex dictis deducimus licitum esse suadere latroni determinato ad maius furtum quod committat minus, vt omittat maius, & non solum respectu eiusdem personæ, sed etiam respectu diuersæ, quia licitum est suadere minus peccatum, vt omittat maius. Imo addimus licitum esse eum iuuare ad committendum minus furtum respectu eiusdem personæ, si aliter nequit dissuaderi à maiori, non vero respectu personæ diuersæ. Ratio prioris est, quia tunc non iuuat inuito Domino, sed ipso volente saltem interpretatiue, quia sic iuuando prospicit bonis Domini, & facit quod Dominus ipse faceret si non posset aliter obuiare maiori furto: in quo distinguitur peccatum contra iusticiam à peccatis contra alias virtutes; nempe quod quamuis licitum sit suadere ad peccatum minus contra alias virtutes non tamen ad

illud iuare, seu cooperari, quia suasio ad minus peccatu contra alias virtutes moraliter non tendit formaliter, vt fiat minus, sed vt non fiat maius, cooperatio vero moraliter tendit formaliter etiam ad ipsum minus peccatum ad quod est cooperatio. In peccatis vero contra iustitiam respectu eiusdem personæ licitum est ad minus cooperari, quia quamuis cooperatio moraliter tendat formaliter ad ipsum minus peccatum, excusatur tamē quia non est iniuriosa proximo, sed potius fauorabilis, & ideo non est mala, quia si esset mala tantum esset mala malitia iniustitiæ, seu iniuriæ contra eum cui fit iniuria, tunc autem non est iniuriosa illi, sed potius fauorabilis. Hoc autem quod dicimus cooperari ad minus peccatum in materia iustitiæ quando aliter nequit obuiari maiori, esse licitum, tantum est verum respectu eorum bonorum quorum proximus est Dominus, & est potens libere, disponere de illis, quia in alijs bonis, vt in bonis vitæ quamuis sit licitum suadere ad minus peccatum, v.g. ad vulnerationem, vt omittat homicidium, non tamen est licitum cooperari ad minus, v.g. ad vulnerationem, quia sicut ipse non potest seipsum vulnerare, vt euitet homicidium sui ab altero committendum, ita nec voluntas ipsius potest alterum excusare a vulneratione ipsius, poterit tamen licite pati vulnerationem, ne occidatur, quia tunc ex rationabili causa eam patietur, quod vero quamuis sit licitum suadere ad minus furtum, vt euitetur maius respectu alterius diuersæ personæ ob rationem generalem dictam, & ob eam nequeat ille diuersus esse in eo rationabiliter iniustus, tamen cooperari ad illud minus furtum bonorum alterius personæ, nequit esse licitum, quia cooperatio etiam tendit formaliter ad ipsum minus furtum, & ab eo peccato nequit cooperans excusari voluntate aliqua præsumpta alterius domini rei raptæ minori illo furto, quia id nequit præsumi nisi in casu in quo dominus ille teneretur ex misericordia illam rem raptam offerre, vt contingeret si esset committendum magnum furtum bonorum pauperis, quod diues oblatione illius rei raptæ minore furto teneretur ex misericordia impedire. Quamuis autem qui suadet, aut consilium absolute furtum, nunc magnum, siue paruum teneatur

ad restitutionem etiam si non, primo loco, sed secundo: qui tamen suo exemplo inducit alterum ad tale furtum nullo modo tenetur ad restitutionem, vt optimè Sācius lib. 1. cap. 6. & Bonac. de peccatis, disput. 1. quest. 4. p. 2. & Daym. lib. 2. tract. 3. cap. 13 quia est causa valde imperfecta, & mortuo modo influens, scilicet est qui suo consilio.

Ex dictis constat tunc esse licitum redimere iniquam vexationem, siue propriam, siue alienam præbendo vexantem occasionem, vel materiam peccati quoties ei præbemus occasionem, vel materiam minoris peccati, vt omittat maius vt contingit quando latroni volenti me, aut proximum occidere, offero illi pecuniam, & materiam furti ne occidat, quod est maius peccatum, & quando volenti eligere perniciosum Prælatum, offero pecuniam ne eum eligat, quia hoc est maius peccatum. Et quando nolenti administrare baptismum, vel Sacramentum Pœnitentiæ ei, qui est in extrema necessitate quando deficit alius minister, offero pecuniam, vt id administret non tanquam pretium Sacramenti assumendo illud pecunia, sed ad mouendum media pecunia animum eius, qui in ea necessitate non vult Sacramentum administrare, vt illud administret, quia tunc tantum offero illi materiam minoris peccati nempe venditionis Sacramenti, quod est minus, quam in ea necessitate non baptizare, vel non audire confessionem: est autem minus non essentialiter, quia sic maius est peccatum simoniæ, quod est contra Religionem, quam non administrare Sacramentum, quod est contra misericordiam minorem virtutem Religionem, sed accidentaliter, quia id non administrare est maximum peccatum contra misericordiam, dicta autem simonia non est maximum contra Religionem, qua ratione furari mille

scuta est accidentaliter peius quam frustra

iurare etiam si hoc sit essentialiter

maius, vtpote perfectiori

virtuti oppositum.

(2)

DIFFICULTAS IIII.

Verum licitum sit inuitare ad actum peccati eum qui iam est determinatus ad illum?

CONVENIUNT Doctores non esse licitum, eum qui est determinatus, seu paratus ad actum, intrinsece, seu iure naturali malum, v.g. ad fornicationem, aut ad homicidium, inuitare ad illum, quamuis alias sit illum exequutus: quia etiamsi ea inuitatione ille non moueatur, nec inducatur, inuitatio tamen illa ex se est ad actum intrinsece malum, quæ eo ipso nequit non esse mala.

Est tamen difficultas, an quando inuitatio est ad actum non intrinsece malum, sed tantum iure positiuo, vt ad cœnandum in die ieiunij sit licita.

Circa quam conveniunt Doctores non esse licitum eum, qui est paratus ad eum actum, v.g. ad cœnandum, in die ieiunij inuitare ad cœnandum, si alias non erat cœnaturus, aut quia non habebat paratam cœnam, aut aliter, quia tunc inuitatio illa vere influit in actum, secundo in eum actum peccati, & est causa moralis illius, quia seclusa inuitatione illa, non fieret. Et ideo, qui eodem modo suaderet ad furtum, teneretur ad restitutionem.

Punctum ergo difficultatis in eo est, an licitum sit inuitare ad eum actum peccati, illum qui determinatus est ad illum, & alias eum est facturum (siue eundem numero, siue distinctum) v.g. eum qui determinatus est ad cœnandum, & alias etiam est cœnaturus quamuis non inuitetur.

Caiet. 2. 2. q. 147. art. 4. Nauar. cap. 21. nu. 24. & Petr. Hurt. disp. 173. nu. 154. partem affirmatiuam tuentur, quæ potest exemplis probari: quia in primis in bello iusto licitum est offerre bellum hostibus iniuste bellantibus, & ad illud prouocare, & etiam prouocare ad singulare certamen, & tamen hostis iniuste bellans peccat bellando, & singulare certamen ineundo. Et etiam est licitum petere iuramentum

ab eo qui iuraturus est per falsos Deos, in quo iste peccat, & mutuum petere ab eo, qui daturus est illud sub usuri, & nõ aliter in quo etiam iste peccat. Et martyres sapè inuitant tyrannos, & carnifices, vt sibi tormenta inferrent, quæ inferre non poterant absque peccato, ergo licitum est inuitare ad actum peccati eum, qui determinatus est ad illum, siue eundem, siue numero distinctum.

Vazq. vero quæst. 43. art. 1. dub. 3. Turria. disp. 95. dub. 6. & Castro puncto 10 partem negatiuam tradunt, & merito; quia inuitans ea inuitatione quantum est ex se conatur ad actum peccati in altero, siue eundem, siue numero distinctum; imò si ob inuitationem sit actus numero distinctus, non solum conabitur, sed vere erit causa moralis illius in actu 2. ab actu autem illo siue eodem, siue distincto nequit separari malitia supposito iure positiuo quo prohibitus est, ergo inuitare ad illum est illicitum, sicut illicitum est inuitare ad fornicationem paratum ad eam, & qui alias erat fornicaturus quamuis non inuitaretur; quod autem fornicatio sit iure naturali mala, & fractio ieiunij iure positiuo, nihil refert, quia supposito eo iure positiuo, etiam est inseparabilis malitia a fractione ieiunij, sicut a fornicatione.

Observandum tamen est, eum qui inuitat eum, qui paratus est ad occidendum aliquem, & qui eum alias occisurus est, non peccare, nec incurrere irregularitatem, si inuitatio cedat in bonum occidendi, vt si Petro occisuro hodie aliquem, suadeat, vt occidat cras, & occisuro in hoc loco, vt occidat in distantiore, vt mutatione loci, vita occidendi protrahatur; & eum qui inuitat eum, qui est paratus ad furandum, & qui alias furaturus est, non peccare, nec ad restitutionem teneri, si inuitatio cedat in bonum illius cui faciendum est fortum, vt si inuitatus ob inuitationem minus, aut tardius fureretur. Imò hæc duo esse vera, quamuis inuitatio, aut suasio sit moralis causa distincti numero actus occidendi, & furandi ab eis actibus, quibus alias fieret occisio, & furtum, quia tunc inuitatio est ad minus peccatum, quamuis distinctum a maiore: eum tamen qui inuitat paratum ad homicidium, & qui alias etiam si non inuiteretur occisurus est, quamuis

ob invitationem crudelius occidat, quam alias occisurus erat, & occisione numero distincta, quamvis peccet ob rationem nostræ conclusionis, non tamen incurrere irregularitatem, si eandem personam occidat, quam alias occisurus erat, quia ille sua invitatione fuit impertinens ad occisionem illius, quia alias futura erat, quamvis fuerit pertinens, & conduxerit ad crudeliorem, & ad actum numero distinctum; & eum qui inuitat ad furtum respectu eiusdem personæ eum qui determinatus erat ad id, & alias illud erat facturum quamvis actu distincto, etiam si peccet ob rationem nostræ conclusionis, non tamen teneri ad restitutionem, quia sua invitatione fuit impertinens ad damnum, quia alias erat faciendum, quamvis actu numero distincto; si tamen fuit causa maioris furci teneri ad restitutionem illius excessus, quamvis secundo tantum loco.

Ad fundamentum autem aduersariorum ab exemplis desumptum respondemus licitum esse indicare bellum, & illud representare, & offerre, quando necessarium est ad defensionem, vel ad reparationem damnorum, vel ad vindictam, quod non est directe prouocare ad bellum iniustum, quamvis aduersarij inde indirecte, & quasi passiuè prouocentur ad illud, quod non est illicitum, quando adest legitima causa, ut adest ex parte iuste bellantium, qui directe tantum intendunt, vel defensionem, vel reparationem, vel vindictam iustam. Est tamen licitum militi iuste bellanti directe, & quasi actuè prouocare ad singulare certamen, sed non semper, nisi quando, id est, prouocare ad minus peccatum, ut quando prouocatio ad illud fit loco totius belli, aut aliter de quo diximus dif. 23. & 29. Et ad exemplum petendi iuramentum ab eo, qui iuraturus est per falsos Deos, & petendi mutuum ab eo, qui daturus est illud sub usura, Respondemus ea aliquando esse licita, ut statim dicemus dif. 7. quia id non est petere, quod est malum, sed quod est bonum, aut saltem indifferens; secus esset petere iuramentum per falsos Deos, & petere mutuum sub usuris. Ad exemplum vero martyrum inuitantium tyrannos, ut sibi inferant tormenta, Respondemus id (quamvis ex obiecto illicitum) fecisse Martyres bona Fide, & zelo Religionis Christianæ, quia id absque

scrupulo

scrupulo iudicabant licitum ad ostendendam suam constantiam in fide; & ideo excusati sunt à peccato.

DIEFFICULTAS V.

Verum ob vitandum scandalum passiuum aliorum teneamur omittere opera precepti?

SUPPONIMVS Scandalum actiuum, quo quis influit moraliter, ut alter peccet, siue verbis eum inducendo (quamuis eis solum in actu 1. inducendo) siue facti, siue exemplo eum alliciendo in actu 2. ad peccandum semper esse illicitum, siue alter scandalizetur ex malitia, siue ex infirmitate, siue ex ignorantia vincibili, quia nunquam est licitum verbis suadere ad peccatum, nec exemplo in illud in actu 2. moraliter influere.

Hoc supposito difficultas non est de scandalo passiuo, seu de peccato facto inductione alterius, seu facto occasione data, quia istud semper est vitandum omitterendo verbum, aut factum quod est causa illius, sed de scandalo passiuo facto occasione non data, sed accepta ex opere bono precepto alterius, non inducente ad illud, ut quando quis suo opere bono precepti non habente speciem mali non inducit, nec allicit alterum ad peccandum: alter tamen ex eo opere accipit occasionem peccandi, seu quod idem est passiuè scandalizatur, an tunc ille teneatur cessare ab eo opere bono precepti ad vitandum scandalum passiuum, seu peccatum proximi committendum occasione accepta ex opere illo precepti.

Innocentius in cap. *Nisi cum pridem*, & Cardinalis, & Imola in Clement. 1. de immunit. Ecclesiar. Decius in c. *Cum teneamur*, Couar. in Reg. peccatum, 1. p. relectionis à nu. 4. Soar. disp. 10. sect. 3. & Petr. Hurt. disp. 173. num. 264. docent opera precepti positui omitterenda esse ob vitandum scandalum passiuum proximi adhuc ex malitia: quibus non pauci fauent, dum docent peccatum, aut circumstantiam

Mm

alias

alias necessario explicandam in confessione esse tacendam, ne inde confessarius accipiat occasionem peccandi. Probari autem potest. Primò, quia obligatio præcepti naturalis præferenda est obligationi præcepti positivi; obligatio autem vitandi scandalum passium proximi adhuc ex malitia, est obligatio præcepti naturalis, ergo ob vitandum scandalum passium proximi adhuc ex malitia, omittendum est præceptum positivum. Secundò, quia vita spiritualis proximi excellentior est vita corporali, sed ob vitandam mortem corporalem proximi omittenda est observatio præcepti positivi, v. g. audiendi Missam, ergo multo melius ob vitandam mortem spiritalem proximi, quæ incurritur scandalo passio graui.

Addit Couar. non solù omittenda esse opera præcepti positivi ob vitandum scandalum passium proximi, sed etiam opera præceptorum naturalium, non eorù, quæ sunt in Decalogo, quia opera contra hæc ita sunt mala, vt ob nullam circumstantiam possint fieri non mala, sed aliorum præceptorum, quæ non sunt in Decalogo, quamuis non semper, nisi quando observatio præcepti vitandi scandalum passium sit maioris obligationis, quam alius præcepti naturalis, quod non semper contingit.

S. Th. verò 2. 2. q. 43. ar. 7. Nauar. c. 14. n. 44. Vazq. q. 43. art. 7. & 8. dub. 1. Becan. cap. 27. q. 5. Turrian. disp. 96. dub. 1. Basilus lib. 5. de matrim. cap. 18. & Castro puncto 16. docent, & meritò, nullum opus præcepti adhuc positivi omittendum esse ob vitandum scandalum passium proximi, adhuc ex passione, & ex ignorantia, quod satis significat Innocent. 3. in capit. 2. de noui operis nuntiatione dum ait. *Que sine peccato mortali omitti non possunt, non sunt pro vitando scandalo dimittenda; nec ea debent pro vitando scandalo committi, quæ sine peccato mortali committi non possunt.* Quibus verbis Pontifex non obscure significat non esse omittendum opus alicuius præcepti, ob vitandum scandalum passium adhuc ex malitia, quia Pontifex absolute loquitur de scandalo absq; limitatione. Quod autè respondent Couar. Soar. & Hurtado; nempe Pontificem loqui de præceptis, quæ ad hoc occurrente circumstantia scandali passui obligant, effi-

cit responsionem Pontificis friuolam, quia respondere quod occurrente circumstantia scandali passui non sunt omittenda præcepta, quæ adhuc illa occurrente obligant, est friuolum: & Episcopus cui Pontifex respondebat non egebat ea responsione, quia id erat ipsi Episcopo, & omnibus notum. Pontifex ergo supradictis verbis voluit dicere, præcepta, quæ alias non occurrente circumstantia scandali obligant, seruanda esse, quamuis ex eorù obseruatione sumatur occasio scandali passui, seu peccati in proximo, quia eorum omissio non est medium accommodatum ad illud vitandum.

Ratio autem à priori huius nostræ doctrinæ, & conclusionis est, quia vitare peccatum, seu scandalum passium in altero, tantum obligat secundario ex virtute contra quam est peccatum, seu scandalum illud vitandum, & primario obligat ipsum, qui peccat, seu passiuè scandalizatur, obseruare autem quodcumque aliud præceptum obligat primario ex virtute cuius est præceptum, primaria autem obligatio anteponenda est secundariæ: ergo ob vitandum scandalum passium in proximo, quod tantum obligat secundario, non est omittendum opus alicuius alius præcepti adhuc affirmatiui primario obligantis, nisi forsan quando cum scandalo passio adiungitur aliquod graue damnum temporale proximi de quo diffi. 7.

Ad primam ergo rationem aduersariorum negamus obligationem vitandi scandalum passium proximi esse semper præcepti naturalis, quia aliquando tantum est positivum, tunc videlicet quando scandalum passium, seu peccatum proximi est contra ius positivum, quia non vitare scandalum est contra idem præceptum, & contra eandem virtutem, obligans secundario ad illud vitandum, & primario ipsum scandalizatum, ne scandalizetur, seu ne peccet contra præceptum illud, etiam si hoc principium generaliter, nempe *vitandum est scandalum*, sit principium, & ius naturale non particulare, sed generale, seu commune determinandum aliquando per ius naturale, & aliquando per positivum, sicut etiam hoc principium generaliter, nempe *obediendum est Superiori* est naturale, non particulare, sed commune determinandum per ius positivum Superioris:

& quamvis esset semper naturale (sicut est aliquando) non obstat, quia obligatio primaria præcepti primario impositi observandi illud quamvis tantum positivum anteponebatur obligationi secundariæ præcepti quamvis naturalis vitandi scandalum passuum proximi.

Ad secundam concedimus vitam spiritualem esse excellentiorem vita corporali. Et etiam quod ad conservandam vitam corporalem proximi omittendum sit præceptum positivum, v. g. audiendi Missam, imò, & aliqua præcepta naturalia, v. g. soluendi aliquam quantitatem pecuniæ alias debite: negamus tamen omittendum esse præceptum aliquod ob vitandum scandalum passuum proximi, & ob conservandum vitam spiritualem illius, quæ eo scandalo voluntarie amittitur, quia ad hoc tantum obligat virtus contra quam est peccatum, seu scandalum passuum vitandum (& non virtus misericordiæ, quia scandalizatus, scandalizatur, & vitam spiritualem amittit propria voluntate, imò, & reparabiliter) obligatio autem primaria observandi alia præcepta, anteponenda est obligationi secundariæ vitandi scandalum passuum, & conservandi vitam spiritualem: ob conservandam vero vitam corporalem, destruendam ab ipso proximo (sicut etiam ab ipso amittitur vita spiritualis scandalo passuum gravi) occasione desumpta ex meo opere, quamvis tantum obliget ad cessandum ab eo opere ex virtute fortitudinis contra quam sola, & non contra misericordiam, peccat proximus ipse se occidendo, & tantum obliget secundario: nihilominus hæc obligatio quavis secundaria anteponenda est obligationi primariæ præceptorum positivorum, & aliquorum naturalium (excepto sigilli confessionis) quia est damnum maximum, & irreparabile, de quo amplius dicemus difficult. 7. & quia ad conservandam vitam corporalem innocentis, quæ amittenda est, non sumpta occasione ex meo opere, teneor ex misericordia, quæ strictius obligat ad id, & primario quam virtus Religionis ad audiendam Missam, & quam virtus iustitiæ ad solutionem alicuius non magnæ quantitatis pecuniæ debite, ideo etiam, & maiori ratione ob conservandam vitam corporalem innocentis modo dicto, amittendam, omittenda sunt

præcepta positiva; & etiam aliqua naturalia excepto dicto præcepto sigilli confessionis, quamvis admittatur hoc esse positivum.

DIFFICULTAS VI.

Verum ob vitandum scandalum passuum aliorum teneamur omittere opera non præcepta?

SUPPONIMVS Opera mala; quamvis non inducentia actuè in actu 2. ad peccandum, quando ex eis sumitur occasio scandali passui esse ex obligatione omittenda, non solum ratione propriæ malitiæ, sed etiam ratione vitandi scandalum passuum aliorum adhuc ex malitia: & etiam omittenda esse ex obligatione opera indifferentia, quamvis non inducentia actuè in actu 2. ad peccandum, quando hæc nullam afferunt utilitatem, nec spiritualem, nec temporalem, quia in neutro casu adest rationabilis causa, ut possit quis occupari cum scandalo passivo alterius, nisi quando ex omissione operis, siue mali, siue indifferentis imminet grave aliquod damnum, quia si immineat, quamvis opus sit aliud malum, & retineat propriam malitiam, & ob eam debeat omitti, non tamen debet ob vitandum passuum aliorum, adhuc ex passione, & ex ignorantia, ut quando non mentienti imminet mors, aut aliud grave damnum, si non mentiatur, quamvis tunc mentiendo peccet venialiter contra veracitatem, non tamen peccat contra eam virtutem contra quam peccat scandalizatus, seu (quod idem est) illi non imputatur peccatum scandalizati adhuc factum ex passione, aut ex ignorantia, quia tunc ea virtus eo gravi damno imminente non obligat ad omittendum opus, ex quo in alio sequitur scandalum.

Hoc ergo supposito difficultas est de operibus non malis, utilibus tamen, siue spiritualiter, qualia sunt opera bona, siue temporaliter, qualia sunt plura opera indifferentia,

an scilicet opera non mala, quæ non sunt in præcepto, sunt tamen vtilia, siue spiritualiter, siue temporaliter, sint ex obligatione omittenda ob vitandum scandalum passium alterius, quando ex omissione eorum operum non imminet aliud damnum, quam carentia vtilitatis eorum. Quod addimus, quia si aliud graue damnum imminet non sunt ex obligatione omittenda ob vitandum scandalum passium aliorum, adhuc ex passione, & ex ignorantia, quod certius est, quam quando opera sunt mala, aut inutilia.

Circa difficultatem ergo conueniunt communiter Doctores ob vitandum scandalum passium aliorum ex malitia (& idem est ob scandalum passium ex ignorantia affectata) non esse ex obligatione omittendum opus non malum, quod sit vtile, siue spiritualiter, quale est opus bonum, siue temporaliter, quamuis tale opus non sit sub præcepto; esse tamen ex obligatione omittendum ob vitandum scandalum passium, seu peccatum aliorum ex passione, aut ex ignorantia non affectata, quamuis vincibili, aut saltem tale opus esse differendum, quousque scandalizandus admoneatur, vt non scandalizetur. Ita Vazq. dub. 2. Becanus cap. 27. q. 6. & Castro p. 16. & 17.

Ratio prioris partis est, quia ratio non exigit, vt cum priuatione nostræ vtilitatis vitemus peccatum in malitiosè, aut æquiualeuter peccaturo, seu scandalizando, alias sua malitia posset ea, quæ nobis sunt vtilia impedire, quod etiam credimus verum, quamuis opus habeat speciem mali, dummodo ratione apparentiæ mali non fiat scandalum actiui, seu non inducat actiue in actu 2. ad peccatum.

Ratio posterioris partis est, quia ratio exigit, vt adhuc quando absque priuatione nostræ vtilitatis nequit fieri, omittamus opus ex quo sequitur in alio peccatum ex passione, aut ex ignorantia, & sic prospiciamus virtuti contra, quam futurum est peccatum, ne contra eam fiat, & consequenter prospiciamus salutem spirituali proximi, & enitemus peccatum illud, quia aliquid est condonandum infirmitati, & ignorantie.

Addimus, aut saltem differendum esse quousque scandalizandus admoneatur, quia post prudentem admonitionem cen-

sendus est peccare ex malitia dum non constet oppositum, quia ea admonitione cessabit ignorantia, & censenda est cessare passio, quia post admonitionem, viriliter curandum est passionem compescere.

Ille autem dicitur scandalizari, seu peccare ex ignorantia, qui peccat ignorans vincibiliter ignorantia non affectata, & ille dicitur peccare ex infirmitate, seu ex passione; qui peccat ex passione præuia appetitus sensitiui sollicitante ad peccatum: ille vero dicitur peccare ex malitia, qui peccat absque ignorantia; & absque passione, de quo diximus tract. de peccatis, disp. 5. dif. 14.

Ex dictis constat, mulierem quamuis ornatissimam iuxta consuetudinem patriæ, & qualitatem personæ se offerentem aspectui virorum, seclusa praua intentione, & ductam vtilitate aliqua saltem recreationis, quamuis prudenter, seu probabiliter timeat aliquem determinatè, v. g. Petrum ex aspectu illius scandalizandum, seu peccaturum contra castitatem ex malitia, ipsam mulierem non peccare, seu (quod idem est) ipsi non imputari scandalum, seu peccatum scandalizati, quia nobis vtilia non sunt omittenda ob scandalum passium alterius ex malitia. Quod etiam credit verum Castro, quamuis mulier sit superflua, & meretricie ornata, quamuis in sic se ornando peccet venialiter: si vero prudenter, seu probabiliter timeat aliquem determinatè ex aspectu ipsius scandalizandum, seu peccaturum esse ex passione, aut ex ignorantia, ipsam verè peccare, seu ipsi attribui peccatum sic scandalizati (nisi quando se offert aspectui illius, quia, id est, necessarium ad impletionem alicuius præcepti, vt quando exit domo ad audiendam Missam in die festo) quia etiam nobis vtilia, quæ non sunt sub præcepto, omittenda sunt ob vitandum scandalum passium alterius ex passione, aut ex ignorantia, aut saltem sunt differenda, quousque scandalizandus admoneatur.

Scandalum autem passium, seu peccatum alterius non præsumitur esse ex passione, nec ex ignorantia, sed tantum ex malitia, quando in persona ipsa non cognoscitur, saltem probabiliter passio illa, aut ignorantia, quia neutra est alicui attribuenda, nisi ex aliquo prudenti

fundamento, quia utraque non raro deficit, & abest: unde quando scandalum passium, seu peccatum futurum non timetur in aliquo determinatè, sed in aliquo, vel in aliquibus indeterminatè, seu vagè, ut contingit quando mulier adest in Conuentibus, seu Congregationibus publicis, v.g. in foro dum in eo agitantur tauri non præsumitur peccatum futurum ex passione, nec ex ignorantia, sed ex malitia, quia passio & ignorantia nequeunt cognosci nisi in persona determinata; ob scandalum autem passium ex malitia non sunt omittenda, opera nobis utilia, ac proinde tunc mulier potest exire ad assidendum agitationi taurorum recreationis gratia, vel ad Templum, vel ad negotia.

Quæ in hac difficultate, & in præcedenti dicta sunt circa scandalum sumptum ex operibus alterius bonis indifferentibus, & malis, etiam dicendum est circa scandalum passium sumptum ex verbis, & ex actibus honestis indifferentibus, & malis, quia eadem currit ratio.

DIFFICULTAS VII.

Quando imputetur scandalum passium, quod etiam est damnificatio temporalis?

CONTINGIT Captiuos Christianos remigare apud infideles; hi autè ex eo sumunt occasionem occidendi Christianos, & eos depredandi. Et cõtingit aliquem depone re pecunias apud usurarium, qui eas mutuat sub usuris: & depone re vinum apud tabernarium, qui illud vendit mixtum aquæ: & sustinere scalam ascendenti ad furandum: & conferre gladium volenti se, aut alterum occidere.

Est ergo difficultas quando imputetur scandalum passium, quod est damnificatio temporalis, siue ipsius scandalizati, siue alius Tertij.

Circa quæ cõueniunt DD. non requiri minorem causam ad excusandũ eũ ex cuius opere sequitur scandalũ passiuũ; quod est damnificatio temporalis, ac quando non est temporalis

dam-

damnificatio, ut patet, quia tunc non est minor damnificatio proximi, quia tunc non tantum est damnificatio spiritualis scandalizati, quæ inuenitur in omnibus scandalis passiuis, sed etiam damnificatio temporalis. Unde quando scandalum passium, quod est temporalis damnificatio, sequitur ex malitia scandalizati, ad minus requiritur in eo, ex cuius opere sequitur, ut ipsi non imputetur, quod hoc opus ex quo sumitur, sit vtile operanti: & si sequitur ex passione, aut ex ignorantia scandalizati, ad minus requiritur in eo, ex cuius opere sequitur, ut ipsi non imputetur, quod opus ex quo sequitur sit sub præcepto.

Addimus non requiri minorem causam, quia re vera maior requiritur, ut ille ex cuius opere sumitur dictum scandalum, excusetur, seu ut ipsi non imputetur, siue scandalum sit damnificatio temporalis ipsius scandalizati, siue alienius tertij, quia tunc est maior damnificatio proximi, quia non tantum est spiritualis, sed etiam temporalis, ratio autè exigit, ut difficilior permittatur maior damnum, seu quod ad id permittendum requiratur maior causa, & proportionata damno imminenti proximo, ita ut maior requiratur, quando damnum est notabiliter maius, aut quando non admittitur libere à proximo: ac proinde nõ sufficit sola carentia utilitatis, sed etiam requiritur, quod ille ex cuius opere sumitur occasio dicte damnificationis grauius, nequeat ab eo desistere absque suo graui damno, quatenus non debeat esse tantum, quanta est damnificatio vitanda, sed sufficiat multo minus, quod arbitrio prudentis discernendum est.

Unde quando quis sumit occasionem se occidendi ex opere alienius, nempe quia illi confert gladium, ut iste ex cuius opere collationis gladij alter sumit occasionem se occidendi excusetur à peccato temeritatis contra fortitudinem, quo peccat iste, qui se ipsum occidit, non sufficit quod collatio illa gladij sit ipsi conferenti utilis, sed etiam requiritur, & sufficit, quod nequeat ab eo opere collationis desistere absque aliquo suo graui damno, siue in vita, siue in honore, siue in diuitijs, quamuis dictum scandalum se occidendi sequatur ex malitia scandalizati, ut aliquando quamuis rarissimè ex ea sequitur. Et quando quis ex venditione, aut

dona-

donatione vini sibi facta sumit occasionem se inebriandi, vt vendens, aut donans excusetur à peccato inebrietatis quo peccat, qui inebriatur, requiritur quod nequeat ab eo opere venditionis, aut donationis desistere absque suo considerabili incommodo, nempe, aut quod ex omissione illius operis timeat iniuriam ab eo, cui non vendit, aut non donat, aut quod si sit Tabernarius timeat penuriam eamentiū, quæ est illi grauiter molesta, vel aliud considerabile damnum, quia quando absque eis damnis possunt ab eis operibus desistere ratio dicit, quod desistant, vt prædicta damna spiritualia, & temporalia euentur in altero; (non verò quando absque eis nequeunt desistere) imò etiā dicitur quod ob vitandum scandalum passiuum, quod est grauissima damnificatio alterius tertij, quamuis ab hoc libere admissa præsertim ex passione, aut ex ignorantia, ex quarum altera regulariter admittitur, omittatur quodcumque præceptum posituum; adhuc diuinum (excepto sigilli confessionis, quamuis admittatur esse posituum, quia hoc est maximi momenti) imò & aliqua naturalia non magni momenti, ex his, quæ non obligant omnino absoluitè, illa scilicet quorum observatio censeatur minoris momenti, quam ommissio operis, ex quo sequitur dictum scandalum passiuum. Et si milis causa requiritur, vt scandalum passiuū, quod est damnificatio temporalis alicuius tertij, eam libere admittentis, si damnificatio tertij, est similis damnificationi scandalizati non impoterit ei ex cuius opere sequitur.

Et maior requiritur causa, vt scandalum passiuum, quod est damnificatio temporalis alicuius tertij innocentis, cui nullatenus est voluntaria ea damnificatio, vt non imputetur ei, ex cuius opere somitur occasio, quam vt non imputetur scandalum passiuum, quod est damnificatio temporalis ipsius scandalizati, aut alicuius tertij libere ab ipsis admissa, vt quando quis sumit occasionē occidendi innocentē ex opere alterius, nempe, quia illi confert gladium, quia ratio dicit, vt huic damnificationi obuietur, adhuc cum maiori incommodo, quam damnificationi libere admissæ, vt patet, vnde etiam requiritur, quod nequeat absq; graui incommodo ab eo opere desistere, imò & maiori quam ad obuiandum dam-

nificationi libere admissæ, quod arbitrio prudentis discernendum est, & maiori ratione ob vitandum dictum scandalum, seu damnificationem omittenda sunt opera præcepti positiui, excepto dicto sigilli confessionis, & opera aliquorum præceptorum naturalium, quam ob vitandam damnificationem libere amissam à damnificatione, vt patet, quod autem obligatio seruandi dicta præcepta positiua, & naturalia sit primaria, & obligatio omittendi opus, ex quo sumitur occasio scandalizati passiuū, quod est damnificatio temporalis, siue libere admissa, siue non libere admissa, sit obligatio secundaria, siue ex iustitia, vt in exemplo occasionis tertij innocentis, & in exemplo deponentis pecunias apud usurarium, qui eas mutuat sub vsuris, siue sit ex fortitudine, vt in exemplo occisionis, qua scandalizatus seipsum occidit, siue ex liberalitate, vt quando quis ex opere alterius sumit sibi occasionē dilapidandi sua bona, non sufficit vt obligatio illa seruandi dicta præcepta quamuis sit primaria sit anteponenda, & præualeat obligationibus secundarijs vitandi dicta scandala, quia damnificatio temporalis grauis, quæ est in dictis scandalis magis præponderat, vt dicta scandala vitentur, quam quod obligatio seruandi illa præcepta sit primaria, vt hæc obseruentur, non obstante dicta damnificatione; quod verò ille ex cuius opere sumitur scandalum illud, quod est temporalis damnificatio, teneatur tantū & secundo ad desistendum ab eo opere, ex ea virtute contra quā scandalizatus peccat, & non ex misericordia quamuis damnificatio sit occisio, adhuc innocentis, sicut nec ipse scandalizatus damnificans, adhuc occidens innocentem teneatur ex misericordia ad non damnificandū, probatur, quia obligatio misericordie supponit miseriam alius futurā, & non est circa miseriam futurā ex opere ipso, ex quo oritur tantū ex occasione, nec ex opere quo immediatè fit, quia circa hanc tantū est obligatio iustitiæ ad eam non causandā, nec indirectè, nec directè, sed tantū circa eam aliā causandā, qui enim occidit aliquē non peccat contra misericordiam, sed tantū contra iustitiā; peccat tamē alius, qui potens id impediri absq; graui damno, & non impedit.

Vnde capiti Christiani quoties prudenter timet occisionē suā, aut ablationē brahij, aut aliud graue damnum cor-

porale ab infidelibus, si non remigent, aut si non apponant scalas ad capiendam ciuitatem fidelium: aut si non porrigant arma infidelibus possunt licite remigare, & scalas apponere, & arma porrigere, quamuis inde timeant probabiliter committenda esse latrocinia contra Christianos, imò & homicidia, quia ex vna parte quodlibet ex dictis faciendo non concurrunt directe, nec actiue inducunt infideles ad ea homicidia, sed tantum efficiunt quid indifferens, quo facto infideles possunt bene, & male uti, ac proinde tunc tantum reperitur scandalum passiuum in infidelibus, absque actiue in captiuis, & ex altera parte ob vitandum dictum scandalum passiuum, quamuis sic damnum temporaliter non debent desilire a dictis operibus, offerendo vitam, nec aliud graue damnum corporale patiundo, iuxta ea quae dicta sunt tenetur tamen ob vitandum periculum graue imminens Reipublicae Christianae, quia pro vitando tanto damno communi offerenda est, adhuc vita ex obligatione iustitiae (contra quam scandalizantur, seu peccant dicti infideles) quamuis obligatione secundaria, quae quamuis secundaria praefenda est obligationi primariae fortitudinis erga propriam vitam.

Imò quando timent mortem, vel ablationem brachij, vel aliud graue damnum corporale possunt ad latrocinia contra Christianos per se ipsos immediate cooperari, ad latrocinia, videlicet eorum bonorum, quae Domini eorum bonorum tenentur ex misericordia offerre ad vitandum damnum corporale, quod ipsi captiui timent, quia tunc Domini non possunt esse rationabiliter inuiti respectu eorum captiuorum: Quanta autem bona teneatur quis ex misericordia offerre ad succurrendum indigentiae proximi dicimus disp. 5. tamen non possunt adhuc timore mortis per se ipsos immediate iurare infideles ad homicidia, imò, nec ad vulnera innocentium, ut patet.

Et ut ei qui deponit pecunias in graui quantitate apud usurarium, qui eas mutuat sub usuris non imputetur peccatum usurae, usurarius non sufficit sola utilitas depositionis, sed requiritur timor amittendi grauiam partem pecuniae, si non deponat illas apud usurarium, vel timor alius grauis damni, & sufficit quod sit minor, & multo quam iniustitia usu-

ra facta accipienti eas pecunias sub usuris.
Qui verum vinum in graui quantitate deponit apud Tabernarium vendentem illud aqua mixtum peccat, & primario contra iustitiam, quia tunc Tabernarius quasi nomine deponentis vendit illud, quia illud adhuc est deponentis, & tenetur ad restitutionem non restituentem Tabernario. Si vero vinum non sit depositum apud Tabernarium, sed ei venditum, si quando venditum fuit, vendens timebat probabiliter eum illud aquatum venditurum, peccat contra iustitiam secundario, (nisi alij non poterat vendere, & illud non vendere esset ei graue, & molestum) non tamen tenetur ad restitutionem, quia non peccat directe contra iustitiam.

Et qui sustinet scalam ascendenti ad furandum graue aliquid, quamuis absque prauo animo sustineat peccat contra iustitiam, & primario, & ad restitutionem tenetur, quamuis secundo loco, nisi ei imminet damnum aliquod, quamuis sufficiat multo minus, quam quod est in dicto furto, quia si non imminet dictum damnum censetur moraliter, & directe cooperari ad furum.

De conferente gladium volenti se aut alterum occidere iam dictum est.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum licitum sit petere mutuum ab eo, qui exacturus est usuram?

CONVENIUNT Doctores non esse licitum petere mutuum expresse sub usuris, quamuis nobis utile (nisi quando id sit minus peccatum, quam vexatio aliqua redimenda, iuxta ea quae diximus diff. 3. quia id est inuitare ad peccatum.

Est tamen difficultas, an sit licitum petere mutuum sub usuris ab eo, quem probabiliter timeamus eas exacturum?

Circa quam conueniunt communiter Doctores, licitum esse illud petere ab usurario, seu a parato eas exigere. Ita S.

Thom. & Caiet. 2.2. q. 78. art. 4. & merito, quia usurarius, seu paratus ad usuras exigendas, eas exigit ex malitia, quia eas exigit ex habitu & consuetudine, re satis ab ipso considerata; ob vitandum autem scandalum passiuum, seu peccatum ex malitia, suo exigendi usuras, siue quodcumque aliud non est omittendum opus nobis utile, quale est opus petendi mutuum, quod est nobis temporaliter utile, & obeandem rationem licitum est petere mutuum a non parato, quamuis probabiliter timeatur ex acturus usuras, quia dum non constet saltem probabiliter exigendas esse ex passione, aut ex ignorantia credendum est exigi ex malitia, tum quia regulariter sic exigitur: tum etiam, quia nec passio, nec ignorantia attribuenda est ei, in quo non sit cognita, quia alias absque fundamento attribueretur.

Et ob eandem rationem licitum est petere iuramentum ab infideli quamuis sciatur iuraturus per falsos Deos, quando testificatio illius sub iuramento est utilis petenti, quia dum opus sit non constet credendum est infidelē sic iurare ex malitia, aut ex æquivalente, quia sic iurat ex praua consuetudine, non tamen est licitum priuata personæ petere iuramentum, ab eo qui creditur falso iuraturus adhuc ex malitia, quia tunc petitio iuramenti non est utilis, quia iuramentum illud ut potest falsum nequit esse utile. Addimus: *Private personæ*: quia id petere est licitum iudici, ut potest consentaneum suo officio, imò quamuis iuramentum falsum sit futurum ex passione, aut ex ignorantia, quia id est iudici sub obligatione ratione sui officii, quod autem est sub obligatione, seu sub precepto non est omittendum ob scandalum passiuum alterius adhuc ex passione, & ex ignorantia.

Quæ autem diximus nempe licitum esse petere mutuum ab eo quem credimus exacturum usuras: & petere iuramentum ab eo quem credimus iuraturum per falsos Deos, sunt vera, & intelligenda, quando commodus, & facilius accipit mutuum ab eo, & commodius, & facilius obtemperat iuramentum ab eo, quam ab alio, quia si æque utiliter, & facile potest accipere mutuum ab alio, non exacturo usuras, & obtemperare iuramentum ab alio, non iuraturum per falsos Deos, non potest ab illis prædictis licite petere mutuum, nec iuramentum illud, quia tunc in omni passione petitio- nis ab eis non debet utilitas aliqua, quia non minor inueni-

tur in petitione ab alijs non scandalizandis, seu non peccaturis.

Quæ dicta sunt circa dictas petitiones mutui, & iuramenti eodem modo sunt vera de petitione Sacramenti ab eo quem credimus illud illicitè administraturum, de qua, & de petitione Sacramenti ab excommunicato diximus tract. de Sacramentis in genere disp. 4. diff. 1.

DIFFICULTAS IX.

Utrum licitum sit vendere res indifferentes quando creditur emens eis abusus?

RES illæ in presenti dicuntur indifferentes, quæ vsui bono, & malo possunt deferri, ut idolum, fœcus, agnus, vestis sacerdotalis, idolorum, cibis prohibitis.

Supponimus in venditione harum rerum indifferentium non esse scandalum actum ex parte vendentis, quamuis vendat res destinatas ad prauum usum, ut si vendat idolum, aut vestes sacerdotales idolorum, quia qui has res vendit non inducit, sed inuitat actum suum venditione ad prauum usum earum, quamuis emens sumat sibi occasionem eis abutendi, ac proinde tunc tantum intercedere scandalum passiuum.

Hoc ergo supposito difficultas est, an venditio earum rerum indifferentium, quibus probabiliter creditur emens male usus licita sit, non obstante eo malo abusu, seu peccato, seu passiuo scandalo ementi?

Circa hanc difficultatem ob rationem sæpe repetitam existimamus licitum esse quæcumque indifferentia vendere adhuc ea, quæ magis destinantur ad prauum usum, quamuis probabiliter, imò & certo credatur emens esse eis abusus, si eis est ex malitia abusus, si venditio sit vendenti utilis, ut ex se est; secus si non sit ei utilis, ut contingit quando res illæ æque commodæ, & facile possunt vendi alijs, non scandalizandis, & non esse licitum illa vendere, si probabiliter credatur emens esse illis abusus ex passione, aut ex ignorantia ob rationem sæpe repetitam, post factam tamen prudentem admonitionem ementi, abusus ipsius confitebitur ex malitia, dum oppositum non constet, quamuis ante monitionem probabiliter crederetur abusus futurus ex passione, aut ex ignorantia.

Vnde licitum est vendere, aut locare domum meretricibus paratis ad fornicandum, quamvis ex domo sumant occasionem fornicandi (quando æque commodè, & facillè non potest alijs non scandalizando vendi, aut locari) quia sic parata peccant ex malitia.

Addimus quamvis ex domo sumant occasionem fornicandi, quia raro ex domo quamvis aptiore ad fornicandum sumunt occasionem fornicandi, quia etiam fornicarentur in quacumque alia domo, in qua habitarent: & tunc quando scilicet ex ea domo, non sumunt occasionem fornicandi potest illis vendi, aut locari, quamvis æque commodè, & facillè possit alijs vendi, aut locari, quia tunc nec ex venditione, nec ex locatione scandalizantur.

Et ob rationem dictam ministrare materiam ex se indifferentem, & exhibere ministerium ex se indifferens ei, qui creditur abusus, seu passivè scandalizandus, non esse illicitum quando abest prava intentio, si ministratio materię, & exhibitio ministerij sit temporaliter utilis ipsi ministranti, & exhibenti, si abusus est futurus ex malitia, qualis præsumitur, dum non constat futurum esse ex passione, aut ex ignorantia.

Vnde ministrare cibaria in die ieiunij ei, qui frangit ieiunium, aut creditur fracturus, est licitum, quando illorum ministratio, siue ea donando, siue vendendo, siue ea mensa ministrando, siue ea emendo illi, est utilis ministranti, si abusus futurus est ex malitia, qualis præsumitur, dum oppositum non constat.

Famulus ergo, qui nequit facillè inuenire alium herum, & sibi tam utilem, potest si in ipso non sit prava intentio, hero frangenti, aut fracturo ieiunium emere cibaria, & ea condire, & ea mensa ministrare, quia ei est utile hero famulari. Et eodem modo potest hero infideli emere idolum, quamvis herus sit eo abusus; & cum ad templum Idolorum comitari, dum non constat herum abusus esse prædictis ex passione, aut ex ignorantia.

Et idem quoad omnia dicendum est de exhibitione ministerij ex se indifferentis, quod scilicet sit licitum, quamvis fiat ei, qui abusus est eo ministerio, si exhibitio illa sit uti-

les ipsi exhibenti, & ille cui exhibetur ministerium sit abusus ex malitia, ex qua præsumitur abusus, dum non constat ex passione, aut ex ignorantia abusus.

Famulus ergo, qui nequit facillè inuenire herum, & tam utilem sibi, potest quando in eo non est prava intentio, & non constat herum ex passione, aut ignorantia abusus iussu ipsius heri, videre, quo femina aliqua eat, & ubi habitet: & ei munuscula deferre, & herum comitari ad domum concubinę, siue causa honoris, siue defensionis heri; & ei pedem sustinere ad ingrediendum per fenestram domum concubinę, & ei Picturnam concubinę emere, & ire ad concubinam, & ei dicere herus meus te vocat, & eam ad domum heri comitari, & ianuam ei aperire, & eis lectum sternere, non tamen potest eam inuitare ad actum ipsum inhonestum cum hero, nec litteras heri eam ad id inuitantis deferre; sicut nec litteras heri prouocantes aliquem ad duellum, nempe: *Conueniamus talibora, & tali loco pugnaturi*: si famulus saltem probabiliter credat litteras esse inuitantes ad actum inhonestum, vel ad duellum (quod addimus, quia quamvis dubitet, an litterę sint inuitantes posse eas deferre affirmant Rebel. lib. 2. r. par. quęst. 14. num. 5. & Casto puncto 11.) & etiam posse litteras aliter amatorias non inuitantes deferre, sicut & litteras ad duellum pertinentes non inuitantes, nempe *Conueniamus talibora, & tali loco*, non addendo *pugnaturi*, & posse similes litteras iussu heri scribere. Potest autem ministrare, & exhibere omnia, quę diximus posse, quia omnia ea sunt ex se indifferentia, quę possunt vsui bono, & malo deservire, & aliās supponimus herum non abusus ex passione, nec ex ignorantia, & ad est utilitas famulo in ea administratione materię, & in ea exhibitione ministerij, imò etiam incommoditas, si id recuset, quia id ægre feret herus, ut credi potest.

Et eadem omnia potest filius ad mandatum parentis præsertim si ex omissione indignationem patris timeat: & eadem omnia, quę possunt famulus, & filius, etiam potest qui libet alius titulo alicuius considerabilis utilitatis sibi accrescētis; & multo melius titulo vitandi aliquod graue incom-

modum, aut damnum. Imò ad hoc vitandum potest ea ministrare, aut exhibere, quamvis scandalizandus id sit effecturus ex passione, aut ex ignorantia.

Addimus licitum esse alicui præbere munera concubinae iudicis, & ab ea petere, ut intercedat pro ipso apud iudicem, quando intercessione illius sperat favorem sententiam, & ei non se offert alia via facilis obtinendi talem sententiam, quia id possunt concubina, & iudex licite efficere, & possunt, si velint non se iniungere in periculum probabile turpis amoris.

Vnde qui prædicta præstant in materia luxurie, non dicuntur lenones, quando ea efficiunt absque animo iuvandi malam intentionem ab usuri: in omnibus tamen prædictis, nempe in ministratioe materiae indifferentis, & in exhibitioe ministerij indifferentis, præsertim in materia luxurie cautè procedendum est, quia vix potest fieri absque peccato, saltem quando exhibitio ministerij proximè accedit ad peccatum, seu ad scandalum passivum sumptum ex illa.

De prædictis in hac difficultate legendi sunt Navarr. lib. 5. consil. in 2. editio, consil. 5. de penitentia circa finem. Azor lib. 12. cap. ultimo Sanc. lib. 1. sum. cap. 7. Pet. Navar. lib. 3. cap. 4. dub. 4. Sæ verbo, peccatum à num. 9. & Castro tract. 6. disp. 6. puncto 11.

DIFFICULTAS X.

Utrum qui publicè peccat, etiam peccet peccato scandalo?

CIRCA Hanc difficultatem conveniunt primò communiter DD. eum qui publicè peccat, suo tamen peccato publico, seu exemplo non inducit aliquem ad peccatum, nec id probabiliter, seu prudenter timet, vel quia illi coram quibus peccat sunt valde probi, vel quia iam supponatur parati ad peccatum illud committendum, vel quia ipse qu-

publi

publicè peccat est adeo improbus, ut de eius exemplo nihil curetur, non peccare peccato scandali, ac proinde eam circumstantiam publicè peccandi, tunc non esse necessario explicandam in confessione: & etiam publicè peccantem non peccare peccato scandali, nec id teneri in confessione explicare quando non advertit saltem scrupulosè, quod alij suo exemplo inducendi sunt. Consulentem verò peccatum, vel prudentem ad id verè peccare peccato scandali, quamvis non inducat effectivè, seu in actu secundo ad peccatum, quia quātū est ex parte sua ad id moraliter excitat, perfectò, & viuo modo, & ideo id intètare dicitur; qui verò suo opere, seu exemplo non inducit in actu secundo non peccat, quia modo valde imperfecto, & mortuo excitat ad id, & ideo id non dicitur intentare.

Conveniunt secundo DD. eum qui publicè peccat, credens, aut timens probabiliter suo exemplo aliquos inducendos esse effectivè, seu in actu secundo ad peccatum verè peccare peccato scandali, vel specialis, si intendat ruinam spirituales illius, qui inducitur, vel generalis, si illam non intendat. Peccare autem tot peccatis ad quod timet probabiliter inducitur: quod si ut regulariter contingit non timeat, ad quod peccata in particulari sit inducitur, sed ad & plura, non potens numerum suo iudicio assignare, peccat omnibus illis peccatis ad quæ timor illius se extendit saltem confusè.

DIFFICULTAS XI.

Utrum non auferens alteri occasionem peccandi: & eam illi offerens peccet peccato scandali?

SUPPONIMVS Non auferentem alteri occasionem peccandi, vel eam ei offerentem animo, ut verè peccet, non solum peccare ob eum pravam finem, sed etiam ei imputari peccatum, non solum illius qui scandalizatur, & cui oblata fuit occasio peccandi, sed etiam illius, cui non fuit

Nn 2

ablata

ablata occasio peccandi sicut etiam peccatum illius, qui nō corrigitur, quando est obligatio, imputatur non corrigenti.

Est tamen difficultas, an non auferens alteri occasionē peccandi, & eam alteri offerens ex honesta aliqua causa, seu ex honesto fine peccet peccato scandali.

Circa prius Ioann. Sanc. disp. 35. Castro pun. 5. & alij docent eum, qui non impedit peccatum alterius ex honesta causa, nempe vt in peccato deprehensus caueat in futurum, vel ex alia non peccare, & merito: quia tunc non impediens peccatum, non intendit efficaciter illud, sed ad summum illud desiderat inefficaciter, & non peccatum ipsum pro formali, sed tantum pro materiali, actum videlicet ipsum non malitiam, nec ad illud præbet occasionem, sed tantum illud permittit illud non impediendo, ergo illud non impediens motus aliquo fine honesto, vel aliqua honesta causa, nō peccat, quia tunc nō est cur ei imputetur peccatū quod nō impedit.

Vnde custodes vinearum, vel nemorū qui se abscondunt, vt si transeuntes ingrediantur deprehensi, caueant in futurū ipsi, vel alij metuētes custodes esse absconditos, nō peccāt. Et parentes vel heri nō auferentes filijs, vel famulis occasionem furandi, vt de ipsorum fidelitate experimentum capiant, vel vt si fortē furentur, deprehensi caueant in futurū, non peccant, & maritus suspicans adulterium vxoris, qui se abscondit, vt si fortē inueniatur cum Amasio deprehensa, caueat in futurum non peccat; nec si secum assumat testes, vt si fortē inueniat eam cum Amasio possit ab ea deprehensa separari, vel diuortio, vel occasione licita.

Circa posterius Ioan. Sanc. vbi supra & alij, à quibus non dissentit, Castro docent licitum esse ex honesta causa offerre alteri occasionem peccandi medio indifferente, & merito, quia offerre occasionem peccandi medio indifferente non est intrinsecē malum, ergo potest ex aliqua honesta causa excusari à peccato præsertim ex causa vtili ipsi offerenti, aut magis vtili scandalizando.

Vnde Pater, vel herus desiderans experimentum capere de fidelitate filij, vel famuli, aut eum tantum reddere in futurum, non peccat, relinquēdo clauem in arca, quasi oblitam, & apponendo ei nummos, vbi eos possit faciliē inueni-

re, & furari: nec maritus peccat, qui cum vxore pasciscitur, vt Amasio eam ad adulterum sollicitanti dicat, *Contenta sum vt venias hanc nocte tali hora* (dum non addat & *commiscebimur vel aequalens*) vt si fortē veniat, deprehensus caueat in futurum, vel punitione, vel metu, vel alio medio licito: quia verba illa non sunt intrinsecē mala, sed indifferentia, ac proinde possunt honestari ex aliqua causa honesta. Addimus, dum non addat: & *commiscebimur, vel aequalens*: quia si hoc addat quamuis fictē verē peccat contra castitatem, quia ea verba sunt intrinsecē mala contra castitatem, vtpote inductiua ad peccatum contra ipsam.

FINIS.

MATRITI,

Apud Franciscum de Ocampo,
Anno 1632.

IN-

INDEX.
DISPUTATIONVM, ET
difficultatum, quæ in hoc volu-
mine continentur.

TRACTATUS
De Fide, Pagina 1.

DISPUTATIO I.
De obiecto materiali Fidei diuina, pag. 2.

DIFFICULTAS I.

Quod sit obiectum Fidei, pagina 2.

- 2 QUA Ratione Deus sit ob-
iectum Fidei, pag. 4.
- 3 Quod, & quale sit obiectum
materiale Fidei, pag. 4.
- 4 Vtrum obiecta materialia Fi-
dei creuerint successu tem-
poris, pag. 6.
- 5 Vtrum obiecta materialia Fi-
dei conuenienter in symbo-
lo tradantur, pag. 8.

DISPUT. II.

De obiecto formali Fidei.

DIFFICULTAS II.

*Quod sit obiectum formale Fidei,
pagina 10.*

- 2 QUA Includantur in ob-
iecto formali Fidei.
- 3 Vtrum quæcumque reuelatio
Dei, siue publica, siue priua-
ta, quantum est ex se sufficiat
ad obiectum formale Fidei,
pag. 16.
- 4 Vtrum reuelatio mediata, seu
virtualis sufficiat ad obiec-
tum formale Fidei, pag. 19.
- 5 Vtrum reuelatio falso existima-
ta sufficiat quantum est ex par-
te reuelationis a obiectum
formale Fidei, pag. 25.

Nn 4

6 Vtrum

INDEX.

- 6 Vtrum possit esse euidencia reuelationis Dei non viso Deo ipso reuelante, pag. 27.
- 7 Vtrum necessarium sit, quod reuelatio sit in se obscura, vt sit obiectum formale Fidei, pag. 28.
- 8 Vtrum necessarium sit, quod reuelatio sit in se euidens, vt sit obiectum formale Fidei, pag. 31.
- 9 Vtrum reuelatio diuina possit esse obiectum formale Fidei circa obiectum intuitiue visum, pag. 33.
- 10 Vtrum reuelatio possit esse obiectum formale Fidei circa obiectum abstractiue scitum, pag. 36.
- 11 Vtrum Deus aliquando dixerit falsum, seu mentitus fuerit, pag. 39.
- 12 Vtrum Deus possit dicere falsum, seu mentiri, pag. 41.

DISPUT. III.
De conditione requisita ad actum Fidei diuinæ.

DIFFICULTAS I.
Vtrum ad actum Fidei diuinæ præquiratur externa propositio reuelationis rerum credendarum,
pag. 15.

- 2 Vtrum ad actum Fidei diuinæ prærequisita, sit aliqua Fides humana reuelatio

- nis diuinæ rerum credendarum, pag. 47.
- 3 Vtrum ad actum Fidei diuinæ præquiratur Fides humana reuelationis diuinæ habita obtestimonium Ecclesiæ, pag. 49.
- 4 Vtrum res nostræ Fidei sint euidenter credibiles prudenter, pag. 53.

DISPUT. IIII.
De actu Fidei diuinæ.

DIFFICULTAS I.
Quid sit actus Fidei diuinæ, pag. 59.

- 2 Vtrum actus Fidei diuinæ recte definiatur, quod sit substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentiū, pag. 61.
- 3 Vtrum actus Fidei diuinæ fiat compositione, & diuisione, pag. 63.
- 4 Vtrum actus Fidei diuinæ generetur per discursum, p. 66.
- 5 Vtrum actus Fidei diuinæ sit supernaturalis in sua substantia, pag. 69.
- 6 Qualis sit actus Fidei diuinæ, pag. 72.
- 7 Vtrum actus Fidei diuinæ pendeat à voluntate, pag. 75.
- 8 Vtrum affectus credendi Fidei diuinæ sit naturalis, an supernaturalis in sua substantia, pag. 80.

9 Quo-

INDEX

DIFFICULTAS I.

Vtrum Fides diuina sit speculatiua, an practica? pag. 110.

- 2 Vtrum Fides diuina possit esse maior in vno quam in alio, pag. 112.
- 3 Vtrum Fides diuina possit manere sine Charitate, p. 113.
- 4 Vtrum Charitas sit forma Fidei diuinæ, pag. 115.
- 5 Vtrum Fides diuina formata, & informis sit eadē Fides. pag. 116.
- 6 Vtrum possit quis certo cognoscere se habere Fidem diuinā, pag. 118.

DISPUT. VII.
De habentibus Fidem diuinam.

DIFFICULTAS I.
Vtrum primus parens habuerit Fidem diuinam? pag. 121.

- 2 Vtrum Angeli habuerint Fidem diuinam? pag. 124.
- 3 Vtrum Beati habeant Fidem diuinam? pag. 125.
- 4 Vtrum damnati habeant Fidē diuinam, pag. 126.
- 5 Vtrum hæretici habeant Fidem diuinam, pag. 128.

DISPUT. VIII.
De necessitate actus Fidei diuinæ ad salutem.

DIF.

- 9 Quomodo resoluator actus Fidei, pag. 86.

DISPUT. V.
De habitu Fidei diuinæ.

DIFFICULTAS I.
Vtrum sit habitus Fidei à solo Deo per se infusus, & in quo subiecto, pag. 88.

- 2 Vtrum habitus Fidei sit vnus, an multiplex? pag. 90.
- 3 Vtrum absq; habitu Fidei infusus possit de potentia Dei absoluta elici actus Fidei? p. 92.
- 4 Vtrum primus actus Fidei diuinæ eliciatur ab habitu infuso, pag. 94.
- 5 Vtrum habitus infusus Fidei sit, virtus intellectualis? d. 97.
- 6 Vtrum habitus Fidei diuinæ infundatur aliquando absque Charitate? p. 98.
- 7 Quibus actibus interdatur habitus infusus Fidei, pag. 100.
- 8 Vtrum habitus infusus Fidei aliquando amittatur, & quo amittatur? pag. 102.
- 9 Quomodo habitus infusus Fidei amittatur peccato mortali infidelitatis, pag. 104.
- 10 Vtrum in voluntate sit habitus ad affectum requisitum immedie ad credendum Fidei diuinæ? pag. 106.

DISPUT. VI.
De Fide diuinā, tam pro actu, quam pro actu.

INDEX.

DIFFICULTAS I.

Quid, & quotuplex sit necessitas ad salutem, pag. 131.

2 Vtrum actus Fidei diuina sit necessarius, vt medium ad iustificationem, pag. 133.

3 Vtrum ad iustificationem necessarius sit actus explicitus Fidei diuinae Dei tanquam obiecti, pag. 137.

4 Vtrum ad iustificationem sit necessarius actus explicitus Fidei Dei remuneratoris remuneratio-
ne supernaturali, pa. 139.

5 Vtrum actus Fidei Christi, tanquam obiecti fuerit omni tempore medium necessarium ad iustificationem, pag. 142.

6 Vtrum ante aduentum Christi Fides explicita ipsius fuerit necessaria, vt medium ad iustificationem, pag. 142.

7 Vtrum in lege Euangelica Fides explicita Christi sit medium necessarium ad iustificationem, pag. 144.

8 Vtrum Fides explicita Christi in lege Euangelica sit iusto medium necessarium ad ingre-
sum gloriae, pag. 147.

9 Vtrum Fides explicita misterij Trinitatis sit medium neces-
sarium ad iustificationem, p. 149.

10 Quorum obiectorum Fides sit necessaria omnibus fidelibus necessitate praecepti, p. 151.

11 Quale sit praeceptum affirma-

tiuum Fidei, & pro quo tem-
pore obliget, pag. 154.

12 Vtrum inter Fideles possit esse ignorantia inuincibilis arti-
culorum, quos tenentur cre-
dere, pag. 157.

DISPUTATIO. IX.

De actu externo Fidei.

DIFFICULTAS. I.

Vtrum confessio Fidei sit actus vir-
tutis Fidei, pag. 159.

2 Vtrum negatio Fidei prohi-
bita sit, pag. 160.

3 Vtrum confessio exterior Fidei sit sub praecepto, & pro
quo tempore, pag. 162.

4 Vtrum quando quis in odium Fi-
dei interrogatur, an sit Chris-
tianus, vel quid similitereneatur
affirmative respondere, p. 165.

5 Vtrum tempore persecutionis
liceat Christiano fugere, ne
cogatur fidem negare, vel ne
puniatur, pag. 167.

6 Vtrum licitum sit factis, aut re-
bus falsam sectam simulare,
pag. 169.

7 Vtrum ad occultandam Fidem
nequis ob eam graue damnum
patiatur, liceat vti indumen-
to, vel alio signo proprio infi-
delium, pag. 171.

8 Vtrum licitum sit ex rationabi-
li causa vt iudicantis infide-
lium institutis ad ipsorum dis-

tin-

INDEX.

inctionem, pag. 173.

9 Vtrum licitum sit ex rationabi-
li causa vt iudicantis infide-
lium, quibus reguntur, etiam
institutis, non tantum ad dig-
noscendam, sed etiam ad pro-
restandam, seu honorandam
falsam sectam, pag. 175.

10 Vtrum licitum sit Catholicos ves-
ci carne diebus prohibitis,
quando non vescendo depre-
henditur Catholicus cum pe-
riculo graui, pag. 177.

DISPUTATIO. X.

De infidelitate.

DIFFICULTAS. I.

Vtrum infidelitas sit peccatum,
pag. 178.

2 Vtrum infidelitas sit pecca-
tum maximum, pag. 179.

3 Quot modis contingat infideli-
tas, pag. 180.

4 Vtrum infidelitas positiua suffi-
cienter diuidatur, in paganis-
mum, Iudaismum, & Haesim,
& quomodo, pag. 184.

5 Quid sit Haesis, pag. 186.

6 Quae sint censurae, & quae gradus
propositionum, quae aliquomo-
do opponuntur Fidei, p. 193.

7 Vtrum communicatio cum infi-
delibus in humano conuiuium
sit licita, pag. 197.

8 Vtrum licitum sit compellere
in fideles ad suscipiendam Fi-
dem, pag. 199.

9 Vtrum licitum sit cogere infide-
les vt suos ritus deserant, pa-
gin. 202.

10 Vtrum non Baptizati praecise,
quia infideles sunt possint ab
Ecclesia priuari dominio,
quod in Baptizatos habent,
pag. 205.

11 Vtrum licitum sit de rebus Fi-
dei cum infidelibus disputa-
re, pag. 207.

12 Vtrum licitum sit libros infide-
lium legere, pag. 209.

13 Vtrum in Ecclesia sit potestas
ad puniendos haeticos bap-
tizatos, pag. 211.

14 Quae poena statuta sit contra
haeticos, pag. 214.

DISPUTATIO. XI.

De regulis Fidei.

DIFFICULTAS I.

Vtrum omnes Fideles Baptizati per-
tineant ad Ecclesiam militantem
tanquam membra illius,
pag. 218.

2 Vtrum Fideles non bap-
tizati pertineant ad Eccle-
siam militantem, tanquam me-
bra illius, pag. 220.

3 Vtrum infideles baptizati perti-
neant ad Ecclesiam tanquam
membra illius, pag. 222.

4 Vtrum schismatici non Haereti-
ci pertineant ad Ecclesiam
Romanam, vt membra illius,
pag. 224.

5 Vtrum

INDEX

- 5 Vtrum excommunicari pertineant ad Ecclesiam tanquam membra illius, pag. 225.
6 Quando ceperit Ecclesia militans, & an sit perpetuo duratura, pag. 226.
7 Vtrum Ecclesia militans sit visibilis, pag. 228.
8 Quibus notis, seu proprietatibus gaudeat Ecclesia Christiana, pag. 230.
9 Vtrum in terris sit aliquod visibile caput totius Ecclesiae militantis, pag. 232.
10 Vtrum Romanus Pontifex succedat Petro in Episcopatu, & in Ecclesiae primatu, p. 234.
11 Vtrum Episcopus Romanus succedat Petro in primatu Ecclesiae, ex institutione Christi, pag. 236.
12 Ad quos pertineat electio summi Pontificis, pag. 237.
13 Vtrum sit de fide hunc numero Papam, v.g. Urbanum Octauum esse verum Papam, pag. 240.
14 Ad quos pertineat depositio Summi Pontificis, pag. 243.
15 Vtrum Summus Pontifex errare possit in tradenda doctrina fidei, & morum, pag. 246.
16 Quid, & quotuplex sit Concilium, pag. 250.
17 Ad quos pertineat congregare concilia, & in eis praesidere, pag. 251.
18 Qui pertineat ad Concilium generale, & conuocandi sint ad ipsum, pag. 252.
19 Vtrum Concilium generale errare possit in tradenda doctrina fidei, & morum, pag. 254.
20 Quid, & quotuplex sit traditio, pag. 256.
21 Vtrum sit traditio aliqua diuina, pag. 258.
22 Qui libri sunt sacri, pag. 259.
23 Quanta sit authoritas editionis vulgatae, pag. 259.
24 Quanta authoritatis sint aliae editiones Scripturae sacrae, pag. 260.

TRACTATUS.

De Spei.

DISPUTATIO I.

De natura, seu essentia Spei.

Difficulus 1: Vtrum sperare sit actus intellectus, an volun-

tatis, pag. 261.

2 In quo actu voluntatis consistat actus Spei, pag. 262.

3 Quod sit obiectum Spei, p. 266.

4 Quod

INDEX

- 4 Quod sit obiectum materiale Spei Theologicae, p. 267.
5 Vtrum Beatitudo, & alia bona alterius personae sint obiectum materiale actus Spei Theologicae, p. 271.
6 Quod sit motuum, seu obiectum formale Spei Theologicae, pag. 274.
7 Vtrum licitum sit sperare a creatura beatitudinem, & alia de gratia, p. 276.
8 Vtrum actus Spei Theologicae sit supernaturalis in sua substantia, p. 277.
9 Vtrum actus Spei Theologicae sit certus, p. 278.
10 Vtrum sit aliquis ordo inter Fidem, Spem, & Charitatem, p. 280.
11 In quibus sit Spes, p. 283.

DISPUT. II.

De Timore Desperationis, & Praesumptionis.

DIFFICULTAS. I.

Quid, & quotuplex sit timor, p. 288.

- 2 A Quo habitu eliciatur timor, pag. 290.
3 Vtrum in Beatis maneat timor, pag. 293.
4 Quid sit Desperatio, p. 294.
5 Quid sit Praesumptio, p. 296.
6 Vtrum sit praecipuum Spei Theologicae, p. 298.
7 Vtrum ille cui facta est reuelatio suae damnationis, teneatur praecipuo affirmatio sperandi, & negatio non desperandi, pag. 300.

TRACTATUS.

De Charitate.

DISPUTATIO I.

De actu Charitatis.

DIFFICULTAS. I.

Ad quam potentiam pertineat actus Charitatis Theologicae, p. 303.

2 Vtrum actus Charitatis Theologicae in Patria, & in via sint eiusdem speciei, pagina 304.

3 Vtrum actus Charitatis Theologicae in patria sit intensior,

quam in via, p. 305.

- 4 Vtrum dilectio Dei propter se, & dilectio proximi propter Deum sint eiusdem speciei, pag. 310.
5 In quo consistat dilectio Dei esse super omnia, pag. 311.
6 Vtrum actus Charitatis, seu benevolentiae erga Deum sit amor amicitiae erga ipsum, pag. 313.
7 Vtrum actus Charitatis sit supernaturalis in sua substan-

tia,

INDEX

- 7 *Vtrum actus Charitatis sit supernaturalis in sua substantia, pag. 316.*
8 *Vtrum primus actus Charitatis procedat efficienter ab habitu Charitatis, pag. 319.*

DISPUTATIO. II. *De Habitu Charitatis.*

DIFFICULTAS. I.
Vtrum sit habitus Charitatis à solo Deo per se infusus, & in quo subiecto, pag. 326.

- 1 *Vtrum habitus infusus charitatis sit virtus, p. 329.*
- 2 *Vtrum habitus charitatis sit virtus omnium perfectissima, pag. 331.*
- 3 *Vtrum habitus, & virtus Charitatis sit forma aliarum virtutum eis tribuens esse virtutis, pag. 333.*
- 4 *Vtrum habitus infusus Charitatis re ipsa distinguatur a gratia habituali iustificante, pag. 335.*
- 5 *Vtrum habitus infusus charitatis possit augeri, pag. 338.*
- 6 *Quibus actibus Charitatis augeatur habitus infusus Charitatis, pag. 339.*
- 7 *Vtrum habitus infusus charitatis intendatur medijs actibus charitatis intensioribus secundum totam latitudinem inten-*

- sionis ipsorum actuum, autantum secundum excessum, quo excedunt habitum, pag. 343.*
8 *Vtrum intensio habitus infusi charitatis, quæ confertur ob actus ipsius charitatis, statim conferatur, pag. 345.*
9 *Vtrum habitus infusus charitatis possit a Deo augeri in infinitum, pag. 347.*
10 *Vtrum habitus infusus charitatis præfixus sit aliquis terminus in hac vita ex lege Dei, p. 349.*
11 *Vtrum habitus infusus charitatis possit minui quoad intentionem, pag. 350.*
12 *Vtrum habitus infusus charitatis possit amitti, p. 353.*
13 *Vtrum habitus infusus charitatis destruat quolibet peccato mortali, pag. 354.*
14 *Quomodo habitus infusus charitatis expellatur per peccatum mortale, pag. 355.*
15 *Vtrum peccatum mortale possit esse simul cum habitu charitatis, & gratia, pag. 357.*

DISPUTATIO. III. *De obiecto Charitatis.*

DIFFICULTAS. I.
Quod sit obiectum formale Charitatis, pag. 360.

- 1 *Quod sit obiectum materiale Charitatis Theologicæ, pag. 362.*

DIS-

INDEX.

DISPUT. IIII. *De præceptis Charitatis.*

DIFFICULTAS. I.
Vtrum sit speciale præceptum diligendi Deum, pag. 365.

- 1 *Vtrum sit speciale præceptum diligendi proximum, pag. 370.*
- 2 *Vtrum præcepto diligendi proximum etiam teneamus diligere inimicos, pag. 374.*
- 3 *Vtrum dilectio amici sit melior & magis meritoria, quam inimici, pag. 377.*

DISPUT. V. *De elemosyna.*

DIFFICULTAS. I.
Quid sit misericordia, pag. 379.

- 1 *Vid & quotuplex sit elemosyna, pag. 382.*
- 2 *Quo modo elemosyna operetur remissionem peccatorum, & reliquos alios suos effectus spirituales, pag. 383.*
- 3 *Vtrum elemosyna corporalis sit sub præcepto, pag. 384.*
- 4 *Vtrum præceptum elemosynæ obliget in communibus necessitatibus, pag. 385.*
- 5 *Vtrum præceptum elemosynæ obliget in gravibus necessitatibus, pag. 387.*
- 6 *Vtrum præceptum elemosynæ*

obliget in extrema necessitate, pag. 390.

- 7 *Vtrum præceptum elemosynæ non tantum oriatur ex misericordia, sed etiam ex iustitia, pag. 392.*
- 8 *Vtrum quando est obligatio elemosynæ sit gratis danda, pag. 394.*
- 9 *Vtrum pauper, cui est obligatio succurrendi, possit alienum, quo indiget, arripere, pag. 395.*
- 10 *Vtrum pauper, cui est obligatio subueniendi, qui rem alienam ad sibi subueniendum arripuit, & consumpsit, teneatur illam restituere, si ad pinguiorem fortunam veniat, pag. 399.*
- 11 *Vtrum debitor extreme, & simpliciter indigens re, quæ debet, teneatur eam solvere creditori ea etiam solvere creditori ea etiam extreme, & simpliciter indigenti, p. 400.*
- 12 *Ex quibus bonis elemosyna possit licite fieri, pag. 403.*
- 13 *Qui possint elemosynam licite facere, pag. 405.*
- 14 *Quibus danda est elemosyna, pag. 409.*
- 15 *Vtrum pauperibus, qui laborare potentes non laborant, sit danda elemosyna, p. 411.*
- 16 *Vtrum elemosyna danda sit omnibus alijs verè pauperibus, pag. 413.*
- 17 *Quo modo Ecclesiastici Beneficia-*

INDEX.

ficiarij teneantur ad elecom-
synam, pag. 415.

DISPUT. VI.
De correptione fraterna.

DIFFICULTAS I.
Quid sit correptio fraterna
pag. 420.

- 1 **A**d quam virtutem pertineat
correptio fraterna, p. 421.
- 2 **V**trum sit preceptum corrup-
tionis fraternæ, & quale sit,
pag. 422.
- 3 **V**trum solum peccatum, quod
imminet infuturum, aut ex
quo aliud imminet sit mate-
ria precepti correptionis fra-
ternæ, pag. 425.
- 4 **V**trum solum peccatum morta-
le sit materia precepti cor-
reptionis fraternæ, pag. 427.
- 5 **V**trum peccatum, quod quis ig-
noranter inuincibiliter com-
mittit, sit materia precepti
correptionis fraternæ, pag.
429.
- 6 **Q**uæ conditiones requirantur,
& sufficiant, ut obliget cor-
reptio fraterna, pag. 430.
- 7 **V**trum correptio obliget etiã
cum graui detrimento corri-
pientis, pag. 433.
- 8 **V**trum correptio fraterna stri-
ctius obliget Praelatos Eccle-
siasticos, pag. 435.
- 9 **Q**ui obligentur ad corripien-

- dum, pag. 437.
- 11 **Q**ui sint corripiendi ex obliga-
tione, pag. 440.
 - 12 **Q**uo ordine facienda sit cor-
reptio fraterna, pag. 441.
 - 13 **V**trum prædictus ordo corrup-
tionis fraternæ sit à Christo
Matth. 18. præceptus, p. 445.

DISPUT. VII.
*De ordine in præceptis Charitatis,
& misericordia seruando circa
personas.*

DIFFICULTAS I.
*Vtrum homo teneatur magis dilige-
re Deum quam se ipsum, & pro-
ximum, pag. 448.*

- 1 **V**trum homo teneatur se ip-
sum magis diligere, quam
proximum in bonis spiritua-
libus, p. 452.
- 2 **V**trum homo teneatur se ipsum
magis appetitiue diligere,
quam proximum in bonis te-
poralibus, p. 455.
- 3 **V**trum homo teneatur magis
appetitiue diligere proxi-
mum in bonis spiritualibus,
quam se ipsum in temporalibus,
pag. 460.
- 4 **V**trum homo teneatur aliquan-
do magis appetitiue dilige-
re unum proximum, quam al-
terum, pag. 461.
- 5 **V**trum supradictus ordo Præla-
tionis in dilectione sit ex in-

cli-

INDEX.

clinatione voluntatis, p. 460.

DISPUTATIO. VIII.
De odio, & ei similibus.

DIFFICULTAS. I.
Quid, & quotuplex sit odium,
pagin. 470.

- 1 **V**trum Deus possit odio ha-
beri, pag. 472.
- 2 **V**trum odium Dei sit maximū
peccatum, pag. 473.
- 3 **V**trum odium proximi sit pec-
catum, pag. 475.
- 4 **Q**uid sit accedia, & quale, &
quantum peccatum, pag. 477.
- 5 **Q**uid sit inuidia, & quale, & quā-
tum peccatum, pag. 478.

DISPUTATIO. IX.
De peccatis paci oppositis.

DIFFICULTAS. I.
*Quid sit discordia, & contentio, &
an sint peccata, pag. 480.*

- 1 **Q**uid sit schisma, & quale, &
quantum peccatum, & quibus
pœnis puniatur, pag. 481.
- 2 **V**trum bellum sit licitum, pa-
gin. 484.
- 3 **A**pud quem sit authoritas indi-
cendi bellum, pag. 487.
- 4 **Q**uæ causæ requirantur, ut Prin-
ceps possit inferre licite bel-
lum alteri, pag. 489.
- 5 **Q**uæ, aut qualis cognitio causæ

requiratur ad licite inferendū
bellum, pag. 491.

- 6 **V**trum princeps possit inferre
bellum pro iniuria illata, quā-
do ipsi offertur sufficiens sa-
tisfactio, pag. 494.
- 7 **Q**ui possint militare, pag. 496.
- 8 **V**trum possit esse bellum iustū
ex vtraque parte, pag. 498.
- 9 **V**trum licitum sit bellare in
die festo, pag. 499.
- 10 **V**trum licitum sit in bello uti
insidijs, pag. 500.
- 11 **Q**uando, & quomodo inchoā-
dum est bellum, pag. 501.
- 12 **Q**uæ sint licita in bello iusto
contra hostes, pag. 502.
- 13 **V**trum in bello iusto possint
innocentes hostiū occidi, pa-
gin. 503.
- 14 **V**trum innocentes hostium
possint in seruitutem redigi,
pagin. 504.
- 15 **V**trum innocentes hostium
possint suis bonis spoliari,
pagin. 506.
- 16 **V**trum licitum sit concedere
militibus ciuitatem in præ-
dam, pag. 509.
- 17 **Q**uibus acquirantur bona ho-
stium accepta in bello iusto,
pag. 510.
- 18 **V**trum captis in bello licitū
sit fugere, pag. 512.
- 19 **Q**uibus modis contingat Prin-
cipes, & Duces, & milites
peccare in bello, & ad resti-
tutionem teneri, pag. 514.

Oo

21 Quid

INDEX.

- 21 Quid sint seditio, & rixa, & quia peccata, p. 517.
22 Quid sit duellum, p. 518.
23 Vtrum duellum susceptum ob roboris ostentationem, & ob voluptatem spectantium sit licitum, p. 518.
24 Vtrum duellum susceptum ad terminandam litem, seu ad indagandam veritatem sit licitum, p. 520.
25 Vtrum duellum susceptum ad vindicandam iniuriam sit licitum, p. 521.
26 Vtrum licitum sit acceptare duellum ad defensionem proprii honoris, qui videtur amitti illud recusando, pagin. 522.
27 Vtrum licitum sit acceptare duellum, quando est necessarium ad euadendum periculum imminens vitæ, aut honoris, aut diuitiarum magni momenti, p. 524.
28 Vtrum duellum sit licitum ad defensionem diuini honoris, pag. 528.
29 Vtrum licitum sit duellum inter hostes vtriusque factionis ad terminandum bellum, pag. 529.
30 Quibus pœnis afficiantur duellantes illicite, seu absque causa legitima, p. 531.

DISPUT. X.
De scandalo.

DIFFICULTAS I.

Quid, & quotuplex sit scandalum, pag. 533.

- 2 Vtrum scandalum sit peccatū, & quale, p. 534.
3 Vtrum licitum sit suadere alteri minus malum, seu peccatum, vt omittat maius, pag. 537.
4 Vtrum licitum sit inuitare ad actum peccati eum, qui iam est determinatus ad illum, pag. 542.
5 Vtrum ob vitandum scandalū passium aliorum teneamur omittere opera præcepti, p. 545.
6 Vtrum ob vitandum scandalum passium aliorum teneamur omittere opera nō præcepta, pag. 549.
7 Quando imputetur scandalum passium, quod etiam est dānificatio temporalis, p. 552.
8 Vtrum licitum sit petere mutuū ab eo, qui exacturus est vfuras, pag. 557.
9 Vtrum licitum sit vendere res indifferentes, quādo creditur emens eis abusus, p. 559.
10 Vtrum qui publice peccat, etiā peccet peccato scandali.
11 V. Nō auferens alteri occasionem peccandi: & eam illi offerens peccet peccato scandali.

IN.

INDEX.

Rerum, & verborum.

Absolutio, absolute.

Absoluere ab hæresi, qui possint, pagin. 215.

Accedias.

Quid sit pag. 477. Quale peccatum, ibid. quantum, pagin. 478. Est peccatum capitale, ibid.

Actus.

Quod sint actus voluntatis circa bonum, pag. 262. Actus non solum ex diuersis motibus distinguuntur; sed etiam ex diuerso modo tendendi, pag. 266. Actus intellectus, & voluntatis possunt esse infiniti in actu, quoad intensionem de potentia Dei absoluta, pag. 348. Actus virtutum, prout respiciunt respectu benevolentiae propriam personam, non sunt virtuosus, p. 381.

Actus Fidei.

Quid sit actus Fidei diuinæ, & quod differat ab alijs actibus intelle-

ctus, pag. 59. Quotuplicem possit habere respectum ad Deum, pag. 60. Quomodo recte definiatur à Paulo ad Hebræos 11. pagin. 61. & 62. Actus Fidei sit compositione, aut diuisione, etiam in Angelis, pag. 63. & 64. In actu Fidei respectus ad obiectum materiale non est distinctus ex natura rei à respectu ad obiectum formale; sed se habent vt genus, & differentia, pag. 65. & 66. Actus Fidei non generatur per discursum, pagin. 22. & 67. Est supernaturalis, quoad substantiam, pagin. 70. Qualis, & quanta sit certitudo actus Fidei diuinæ, pagin. 73. & 74. Actus Fidei diuinæ pendet à voluntate, pagin. 75. Positivè mouente, & imperante, pagin. 76. & 77. Quia ratione à voluntate pendeat, pag. 78. Quomodo actus Fidei diuinæ non possit esse malus ex prauo fine, pag. 84. Quomodo resoluetur actus Fidei diuinæ, p. 86. & 87. Primus actus Fidei diuinæ semper procedit ab habitu, pagin. 94. Non est dispositio physica ad illum, p. 95.

Oo 2

Neque

Index Rerum.

Neque imperatoria, pagin. 69.
Actus fidei diuinæ Hæretici, & Catholici distinguuntur specie pag. 130. Actus Catholici cur sit perfectioris speciei, ibidem. Actus fidei diuinæ est medium necessarium ad salutem, pagin. 134. Non sufficit actus fidei in voto, pagin. 135. Quomodo sit necessarius ad consequendam gloriam, ibidem. Ad iustificationem necessarius est actus explicitus fidei Dei existentis: etiam ijs, qui habent scientiam euidentem existentia Dei, pagin. 137. & 138. Item Dei remuneratoris remuneratione super naturali, pagin. 139. Quo discrimine uterque actus sit necessarius, pagin. 140. Ad iustificationem in Sacramento est etiam necessaria fides Dei iustificatoris, pagin. 141. Qualis Christi fides sit necessaria. Vide verbum *Christus*. Fides Trinitatis explicita, etiam post Euangelium non est medium necessarium ad iustificationem, pag. 149. Imò neque implicita, pag. 150. Vide *Fides habitus Fidei*.

Actus Charitatis.

Ad actum Charitatis ex natura rei est necessarius actus Fidei diuinæ, pagin. 134. & 140. & 319. Quid sit actus charitatis, & quotuplex, pag. 303. & 304.

In patria est eiusdem speciei, ac in via, p. 305. An actus charitatis sit intensior in patria, quam in via in eodem homine, p. 305. Ad 307. in aliquo viatore aliquando erit intensior, quam in aliquo Beato, pag. 308. Actus Charitatis est amor amicitia erga Deum, pag. 314. qua ratione, pag. 316. est supernaturalis in sua substantia, pag. 317. Nec potest esse charitas Theologica naturalis, pag. 318. Primus actus charitatis procedit ab habitu prius tempore infuso, p. 320. Imò in eodem instanti infuso, p. 321. Nec ob id laeditur libertas ad peccandum, p. 824. Etiam quando vrget in eo instanti præceptum charitatis, p. 325. Quiuis actus charitatis meretur augmentum gloria, p. 341.

Actus Spei.

Actus Spei Theologica, quo speratur bonum supernaturale quoad substantiam, aut quoad modum est supernaturalis quoad substantiam, p. 277. Quo verò speratur a Deo bonum omnino naturale naturalis est & Theologicus, p. 278. Quomodo actus Spei Theologica sit certus pag 279.

Adamus.

Adamus in statu innocentia: imò in primo sue creationis

instanti

Index Rerum.

instanti habuit actum fidei diuinæ, pagin. 122. Et habitum etiam, pag. 123. Quæ nam misteria crediderit in statu innocentia, pag. 123.

Emulatio.

Quid sit, pag. 479. An licita, ibid.

Affectus.

Homo prauè affectus difficile suscipit fidem diuinam; non tamen repugnat, ut durante prauo affectu suscipiat, pagin. 79. Affectus prauus ad assensum fidei humanæ naturalis est, quoad substantiam, pagin. 81. Item affectus immediatè præcedens fidem diuinam non necessario est supernaturalis, pagina, 82. Imò nec potest esse talis ad primum actum fidei, bene tamen ad reliquos, pagina, 82. & 83. An hic affectus credendi possit esse malus, pagina, 84.

Quomodo debeat esse pius, ibidem.

Ad affectum credendi naturalem non datur habitus acquisitus, pagin. 107.

Ad supernaturalem tamen datur habitus infusus, pag. 108.

Hic habitus non est virtus ratione sui, ibid.

Affectus inefficax odij abomina-

tionis, quando sit malus, pagin. 476.

Amicitia.

Inter Deum, & homines vera amicitia potest reperiri, pag. 314. & 315.

Amor.

Alius est amicitia; alius concupiscentia, pagina, 471. vide *Dilectio Charitas*.

Amphibologia.

Amphibologia uti absque rationabili causa secundo est contra veracitatem, pagin. 41.

Angelus.

Supremum Angelum habuisse notitiam diuinæ reuelationis certam naturaliter est verisimile, pagin. 33.

Angeli in statu viæ; imò in primo sue creationis instanti habuerunt fidem diuinam actum, & habitum, pag. 124.

Anima purgatorij.

Fidem diuinam habent actum, & habitum; eandem habuerunt patres Limbi, pagin. 126.

Apostasia.

Quid sit, pagin. 184.

Index Rerum.

Apostoli.

Apostoli perfectius cognouerunt res Euangelij, quam nos, pag. 7. In Apostolis fuit notitia moraliter certa diuinæ reuelationis, pagin. 33. Apostolos peccasse cum Christum deseruerunt incertum est, pagin. 168.

Applicatio.

Discursus Theologicus non potest esse applicatio reuelationis ad credendum propositiōnem virtualiter, & mediātē tantum reuelatam, pagin. 21. & 22. Fides humana est applicatio reuelationis ad credendum, pag. 22. Quomodo per syllogismum applicetur reuelatio propositioni confuse reuelatæ, pag. 24. Vide *Conditio*.

Assensus.

Assensus Theologicus non habet idem obiectum formale, ac actus fidei diuinæ, pagin. 22. Imò non habet obiectum formale, ibidem. Assensus nixus reuelationi falso apparenti non est fides diuina physicè; est tamen talis quoad moralitatem, pagin. 26. Assensus, quo assentimur aliquid esse reuelatum à Deo maius, aut minus exigit fundamentum pro diuersitate captus credentium, pag. 58.

Augmentum.

Quomodo conferatur augmentum habitus ob actum charitatis, & quando, pagin. 307. & 344. & 347. Augmentum intensiui habitus Charitatis ob quemuis actum adhuc remissum, etiam aliarum virtutum, quando conferatur, pag. 345. & 346.

Auxilium.

Deus non confert auxilium gratiæ efficacæ ad actum fidei diuinæ ex se peccaminosum, pagin. 58. Omnibus adultis saltem mediātē conferuntur auxilia necessaria ad salutem, pag. 136. Auxilium gratiæ necessarium est ad actum Spei, pag. 277. Et ad actum charitatis, pag. 316.

Beati.

Nullum habent actum fidei diuinæ, atque adeo, nec habitum, nec pium affectum credendi, pagin. 125. & 126.

Beatificatio.

Quid sit, pagin. 249. Non potest in ea Papa errare, ibidem. Quo differat à canonizatione, ibid.

Bellum.

Bellum secundum se licitum est inter quosuis, pagin. 484. Apu-

quem

Index Rerum.

Beneuolentia.

Actus quo alteri speramus à Deo bonum aliquod, an sit Spei, an beneuolentiæ erga illum, & a quo habitu eliciatur, pag. 273. Beneuolentia erga propriam personam non est virtus specialis, ibid.

Bona.

Bona corporalia triplicia sunt, pagin. 385. Ex quibus bonis possit fieri eleemosyna, pagin. 403. Ex quibus debeat fieri, & quibus facienda, pagin. 404. Quibus acquirantur bona arrepta ab hostibus in bello, & quæ ratione, pagin. 510. & 511.

Bonitas.

Bonitas Dei transcendentalis, & quasi physica est motuum charitatis, pagin. 140. & 141. & 330. & 333. & 360.

Canonizatio.

Quid sit, pag. 249. non potest Papa in ea errare ibid. Quomodo, & a quo possit fieri, ibid.

Caput.

S. Petrus fuit caput visibile totius Ecclesiæ, pag. 233.

Captiui.

Vide *Seruus*.

Caro.

Quando liceat Catholico vesci

quem sit autoritas colligendi copias, & indicendi bellum, pagin. 487. & 488. Quæ causæ requirantur ad inferendum licite bellum alteri, pagin. 489. & 490. Quæ, & qualis cognitio legitimæ causæ belli requiratur ad illud inferendum, pag. 491. ad 493. Quomodo, qui sufficientem exhibet satisfactio nem, non possit bello impug nari, pagin. 494. & 495. Omne bellum committanter est actus iustitiæ vindicatiuæ, pag. 495. Quomodo possit esse bellum iustum ex vtraque parte, pag. 498. & 499. In die festo bellare licet, pagin. 500. Quomodo in bello liceat insidijs uti, ibidem. Quando, & quomodo inchoan dum est bellum, pag. 501. Quid liceat facere contra hostes in bello, pagin. 502. & 503. Qui bus modis peccetur in bello a Principe Ducibus, & militibus pagin. 514. ad 516. Bellum pu revindicatiuum absque spe cer ta victoriæ, inferri nō licet, pa gin. 522.

Vide. *Militare Innocens*.

Beneficiarij.

Quomodo, & ex quibus bonis te neantur ad elargiendam elee mosynam, pagin. 415. ad 419. Quid dicendum de beneficia rij militibus, pag. 419.

Index Rerum.

Carnibus in diebus prohibitis.
pagin. 177.

Cathecumeni.

An sint Ecclesiae membra, p. 221.

Censura.

De censura propositionum, quae
sunt contra fidem a pag. 193.

Certitudo.

Quibus modis accipiatur, pagin.
73. Qualis sit certitudo actus
Fidei divinae, ibidem. Certitu-
do sumpta pro determinatio-
ne assensus potest esse maior
in vno actu Fidei, quam in alio:
sumpta pro veritate, non item
pagin. 112.

Charitas.

Qua ratione charitas sit forma Fi-
dei divinae, pag. 115. Quem or-
dinem tam perfectionis, quam
dependentiae habeat cum Fide,
& Spe, pag. 280. ad 282. Vide
*Dilectio, Actus, Charitatis, Ha-
bitus, Charitatis, Obiectum, Cha-
ritatis praeceptum charitatis.*

Christiani.

Qui Christiani non possint in ser-
vitutem redigi ab alijs Christia-
nis, pagin. 503.

Christus.

Christum nasciturum pro tempo-
re futuro indeterminato tan-
tum fuit de Fide in ea duratio-
ne, in qua facta fuit revelatio,
pagin. 26. Fides implicita Chri-

sti fuit omni tempore ad iusti-
ficationem necessaria necessti-
tate medij, pagin. 142. Secus
Fides Christi explicita, neque
ante Euangelium, pagin. 143.
Neque in lege Evangelica, pa-
gin. 144. Neque in re, vel in vo-
to sub disunctione, pag. 147.
Neque est necessaria ad ingres-
sum gloriae, pagin. 148.

Cognitio.

Nulla cognitio in viatore est su-
pernaturalis, quoad substantiam
praeter fidem divinam, pag. 82.

Vide *Voluntas.*

Communicatio cum infideli.

Vide *Infidelis.*

Concilium.

Quid sit, & quotuplex, p. 250. Ad
quem spectet concilia congre-
gare, in eisque praesidere, pag.
251. Qui nam sint ad Conciliū
generale convocandi, quique
ad illud spectent tanquam mē-
bra, pag. 252. Concilium Gene-
rale approbatum a Summo Pō-
tifice errare non potest, p. 254.
Bene tamen non approbatum,
pag. 255. Idem dicendū de non
generali, pag. 296. Quanta sit
autoritas Patrum, & Doctorū,
qui in eadem re fidei consen-
tiunt, ibidem.

Conclusio.

Conclusio per evidentē cōsequē-
tiam deducta ex revelatione

divina

Index Rerum.

divina evidenter nota non est
in se evidens; sed tantum in at-
testante, pag. 31. Quomodo
conclusio causetur a praemissis,
pag. 22. 67. & 68.

Concio.

Vide *Templum.*

Conditio.

Conditio ex lege ordinaria neces-
saria ad Fidem est externa pro-
positio revelationis commu-
nis, pag. 45. & 46. Quae nam pro-
positio praerequisita sit, ut con-
ditio ad Fidem divinam, pag.
47. & 48. Qualis debeat esse ea
conditio, pag. 49. & 50. & 57. an
eadem in omnibus credentibus
requiratur, pag. 58.

Consanguineus.

Vide *Propinquus.*

Confessarius.

Quando teneatur instruere pœni-
tentem de rebus Fidei sub prae-
cepto credendis, pag. 158. Quo
modo teneatur pœnitentē cor-
ripere, pag. 437.

Confessio Fidei.

Quo modo sit actus virtutis Fidei,

pag. 159. Pro quo tempore con-
fessio exterior Fidei sit sub prae-
cepto, & sub quali praecepto, p.
163. & 164.

Contentio.

Quid sit, pag. 480. an sit peccatum,
ibidem.

Contritio.

In quo consistat esse detestationē
peccati super omnia, p. 313.

Correctio.

Vide *Correptio.*

Correptio.

Quid sit, pag. 420. Ad quam virtu-
tem spectet correptio fraterna,
pag. 421. & 422. Quod sit eius
praeceptum, pag. 423. Cuius vir-
tutis, 424. Quod peccatum sit
materia correptionis, pag. 425.
Quod praecepti eius, ibidem. Et
pag. 426. & 428. Quo modo, &
in quibus sit obligatio corripiē-
di peccata venialia, pag. 428.
Quando, & in quibus sit obliga-
tio corripiendi, seu admonendi
illum, qui ex ignorantia inveni-
cibili committit peccatum, p.
429. & 430. Quae conditiones
requirantur, & sufficiant, ut obli-
get correptio fraterna, a p. 430.

Ad

Index Rerum.

à pag. 432. Quomodo obliget conditionibus positis, pag. 432. An cum graui detrimento corripientis, tum priuati, tum superioris, & in quo casu, pag. 433. & 434. De facto correptione stricta raro obligat sub mortali priuatis; bene tamen prelatos, pag. 435. Quomodo excusari possint à mortali priuati, qui omitunt correptionem. Ibid. Qui nam strictius obligentur præcepto correptionis, & quâ obligatione à p. 435. ad 437. Quilibet tenetur alium corripere. Ibidem. Qui sint ex obligatione corripiendi, pag. 440. Quis ordo sit in correptione seruandus, & quomodo, pag. 441. & 442. Quibus casibus possit inuerti, pag. 443. & 444. Ordo correptionis fuit à Christo præceptus, pag. 446. Quibus in casibus. Ibidem. Vide *Prelatus, Peccator.*

Credere.

Quid satis sit ad credendum Fidei diuinæ, pag. 57. Quid sit credere Deo, credere Deû, & credere in Deû, p. 60. & 61. Vide *Conditio.*

Credibilitas, Credibile.

Credibilitas rerum Fidei non intrat obiectum formale Fidei, p. 15. Res nostræ Fidei sunt euiden-

ter credibiles prudenter, quoad ipsarum reuelationem, pag. 53. Qualis sit ea euidencia, pag. 55. Sunt etiam euidenter moraliter credibiles, quoad ipsarum veritatem, pag. 55. & 56.

Damnati.

Non habent Fidem diuinā, p. 127.

Damon.

In demonibus non est actus Fidei diuinæ, pag. 71. & 127.

Debitor.

Vide Restitutio.

Definitio de Fidei.

An Fides recte definiatur à Paulo ad Heb. 11. illis verbis: *Speranda vñ substantiarum, &c.* p. 61. & 62.

Delectatio.

Delectatio beatifica est immediate de Deo viso, & de ipsa etiam visione, pag. 270.

Denominatio extrinseca.

Extrinsece denominationis potest produci species intelligibilis, quæ non sit formæ, à qua desumitur, pag. 27.

Def-

Index Rerum.

Desiderium.

Desiderium purum, quo viator desiderat videre Deum ex complacentia sui à nullo habitu infuso elicetur, pag. 286.

Desperatio.

Quid sit pag. 294. Quod eius obiectum, pag. 295. In quo consistat peccatum desperationis. Ibid. Quantum sit, p. 296. In indicio ad desperationem requisito nõ reperitur sufficienter malitia desperationis. Ibid. Nec hoc iudicium est semper contra Fidem. Ibidem.

Deus.

Deus numquam mentitus est, nec in dicendo contraveracitatem, nec in operando contra fidelitatem, nec per se, nec per alium, pag. 40. An, & quomodo possit Deus vti Amphibologia, pag. 41. De Fide est Deum potentia ordinaria nulla ratione mentiri posse, pag. 42. Nec id potest de potentia absoluta, pag. 42. & 43. Ignorantia, aut erronee repugnat Deo, quam mendacium, pag. 43. Deus potest mouere, & inclinare ad errorem, pag. 44. Deus potest immediate determinare intellectum, aliàs indifferentem ad credendum, p.

80. Deus reuelare potest alicui eius damnationem absolute, p. 300. Deus potest odio haberi à non vidente ipsum; secus à vidente, pag. 472. Nec de sua potentia absoluta, pag. 473.

Dilectio.

Dilectio Dei propter se, & proximi propter Deum sunt eiusdem speciei, pag. 310. In quo consistat dilectionem Dei esse super omnia, pag. 312. & 450. Dilectio proximi quando spectat ad Charitatem Theologicam, p. 364. Dilectio amici melior est, & magis meritoria, quam inimici, pag. 377. Minus tamen satisfactoria, pag. 378. Quomodo teneamur Deum diligere super omnia, & super nos meripsum, à pag. 449 ad 451. An, & quomodo homo teneatur se ipsum magis diligere active, & appetitive magis, quam proximum in bonis spiritualibus à pag. 452. ad 455. Quomodo in bonis temporalibus vitæ, & fortunarum à pag. 455. ad 458. Quando homo priuatus teneatur vitam, aut fortunas exponere pro bono spirituali proximi, pag. 460. Quando superior, p. 460. Quando pro communitate, pag. 461. Quis ordo seruandus erga proximos, in dilectione actiua; seu quis proximus alijs est preferen-

du,

Index Rerum.

us, ut subueniatur quando omnes non possunt subueniri, tam in bonis spiritualibus, quam in temporalibus a p. 462. ad 468. Quomodo is ordo dilectionis sit ex inclinatione voluntatis, pag. 468. & 469.

Discordia.

Quid sit, pag. 480. quando sit peccatum, & quale ibid. p. 481.

Discursus.

Qua ratione in discursu præmissæ moueant ad conclusionem, pag. 22. 67. & 68.

Disputare de rebus Fidei.

Vide *Infidelis*.

Donum timoris.

Vide *Timor*.

Dubium, dubitare.

Dubium physice componitur cum actu infallibili Fidei diuinæ; est tamen peccatum supposita prudente reuelationis propositione, pag. 52. & 119. Dubitare positue contra obiectum fidei, cum pertinacia est infidelitas positiua, pag. 182. Dubitare negatiue est etiam positiua infidelitas

non physica; sed moralis, pag. 182. & 193.

Duellum.

Quid sit, & quas ob causas soleat fieri, pag. 518. Quomodo duellum susceptum ob roboris ostentationem, & ob voluptatem spectantium sit illicitum, pag. 519. & 520. Duellum ad terminandam litem, seu indagandam veritatem, quomodo non liceat, p. 520. An sit licitum ad vindicandam iniuriam, pag. 521. Quomodo non liceat duellum acceptare ad defensionem proprii honoris, p. 523. Quibus casibus liceat acceptare duellum, ad euadendum periculum vitæ, honoris, ut diuitiarum a pag. 524. ad 527. ad defensionem diuini honoris non licet duellum, pag. 529. Quomodo sit licitum inter hostes utriusque factionis ad determinandum bellum, pag. 529. & 530. Quibus poenis afficiantur illicitè duellantes, p. 531. & 532.

Ecclesia.

Ecclesia nihil definit, ut credendum Fide diuinæ, quod ante suam definitionem non sit reuelatum formaliter, & immediate, saltem confusè, pag. 23. Quod verò ex reuelatis deducitur, ut proximum Fidei definit, pag. 24. In Eccle-

Index Rerum.

Egenus.

Quomodo in extrema necessitate possit egenus, aut alius pro ipso aliena bona subripere, p. 396. Quomodo etiam in necessitate graui, pag. 397. Quid dicendum quando pluribus in eadem necessitate existentibus est vnus tantum, qui possit succurrere, pag. 398. Qui ex causa rationabili paupertatem amplectuntur, quauis possent illam vitam laborando, subueniendi sunt, pag. 411. Imo etiam ij, qui absque causa rationabili libere paupertatem patiuntur licet petunt, & possunt eleemosyna subueniri, pag. 413. Vide *Restitutio*.

Eleemosyna.

Quid sit, & quotuplex, pag. 382. Quos effectus operetur, & quomodo, pag. 383. Eleemosyna corporalis est sub præcepto graui, pag. 384. Quod aliquando est naturale, pag. 385. Quomodo præceptum eleemosynæ non obliget in communibus necessitatibus, pag. 386. & 387. In grauius obligat ex superfluis vitæ, & statui, pag. 388. Quomodo, pag. 389. Quomodo ex necessarijs secundum quid non obliget in eisdem necessitatibus, pag. 390. Quomodo in necessitatibus extremis obliget,

sia est ius iustitiæ ad propagandam Fidem, pag. 201. Quale sit hoc ius, & in quibus personis, p. 202. Quomodo Ecclesia non possit priuare infideles sibi non subditos dominio, quod habent in baptizatos, pag. 206. Ecclesia potestatem habet ad puniendum hæreticos baptizatos, pag. 211. Omnes omnino fideles baptizati viatores sunt membra Ecclesiæ militantis, p. 219. Quid dicendum de non baptizatis, pag. 221. Ecclesiæ tripliciter accipitur. Ibid. Ecclesiæ quando incipit, pag. 226. Quando durauerit sine interruptione, & durabit, pag. 227. Ecclesiæ militans est visibilis, pag. 228. Quibus notis, & proprietatibus gaudeat, pag. 230. Quomodo non possit errare, pag. 232. Ecclesiæ, & Ecclesiastici innocentes non possunt licet in bello bonis spoliari, pag. 508. Vide *Princeps infidelis*.

Ecclesiastici.

Vide *Beneficiarij, Episcopus*.

Editio.

Editiois vulgatæ quanta sit auctoritas, pag. 259. Quæ sit auctoritas aliarum editionum, pag. 260.

Index Rerum.

& ex quibus bonis, pag. 391. obligatio eleemosynæ nunquā est ex iustitia, pag. 393. An, quādo est obligatio eleemosynæ, sit gratis danda, pag. 394. Cum plures possunt succurrere indigenti, quomodo omnes teneantur in solidum, pag. 396. Quid faciendum quando pluribus indigentibus non potest quis omnibus succurrere, potest tamen alicui, vel aliquibus, p. 398. Qui possint licite eleemosynam facere, & ex quibus bonis a pag. 405. ad 408. Quibus pauperibus danda sit eleemosyna; quibus neganda, & quando quis titulo paupertatis possit sibi rem largiendam retinere, p. 413. & 414. Vide *Egenus, Bona*.

Episcopus.

Quid ex Fidei mysterijs teneatur scire ex vi muneris, pag. 156. Episcopi possunt absolvere ab heresi occulta, pag. 215. Episcopus Romanus succedit Petro in primatu Ecclesiæ, pag. 234. Ex Christi institutione, pag. 236. Vide Beneficarij.

Error, errare.

Error repugnat Deo, pag. 43. non repugnat Deo monere, & inclinare ad errorem, pa. 44. Errans circa Fidem cum ignorantia in-

vincibili revelationis non est infidelis, pag. 190. Quando sit infidelis, qui errat cum ignorantia vincibili revelationis. Ibid.

Evidentia.

Evidentia potest esse revelationis diuinæ Deo non viso, pag. 27. Ex miraculo euidenter, aut intuitu notum non oritur evidentia revelationis diuinæ; oritur tamen certitudo, & evidentia quasi in attestante, pag. 28. Evidentiæ revelationis diuinæ non obstat, ut reuelatio moueat ad assensum Fidei, propositi, nisi reuelata, pag. 29. Evidentia reuelationis non est necessaria ad credendum etiam in primis Fidei Doctoribus, pag. 32. Nec fuit de facto in eis rigoroſa reuelationis evidentia, bene tamen certitudo moralis, pag. 32. & 33. Qua evidentia res nostræ Fidei sint euidenter credibiles, p. 55. & 56. & 57.

Excommunicatio, excommunicati.

Excommunicatio pro hæreticis. Vide *Pœna*.

Excommunicati sunt membra Ecclesiæ, pag. 225. Excommunicatio contra scismaticos, quos comprehendat, pagina. 42. & 483.

Exi-

Index Rerum.

Existentia.

Existentia Dei pertinet ad eius essentialem integritatem. p. 141.

Exponere vitam, &c.

Exponere vitam, & alia bona pro proximis. Vide *Dilectio*.

Facilitas.

Facilitas credendi in eo, qui amissit habitum Fidei per se infusum, provenit ab habitu supernaturali Fidei acquisito, pag. 103. Idem dicendum de facilitate cuiusvis alterius, pag. 107.

Fides.

Varie acceptiones nominis *Fides*, pag. 1. Quid sit Fides Catholica, pag. 18. & 51.

Fides Christi.

Vide *Christus*.

Fides diuina.

Fides diuina variè accipitur, pag. 1. Fides, quæ nittitur privata reuelationi Theologica est, & eiusdem speciei cum ea, quæ nittitur reuelationi publicæ, p. 17 & 18. Quamuis solum ea, quæ publicæ reuelationi nittitur di-

catum Catholica, pag. 18. Fides diuina eiusdem est speciei, quocumque modo obiecta materialia diuersa sint, pag. 18. Nihil Fide diuina creditur, quod immediate, & formaliter, & in se non sit reuelatum, pag. 23. Fidei diuinæ non potest subesse falsum, pag. 25. & 72. Infallibilitas diuinæ Fidei non exigit, ut propositio reuelationis sit infallibilis, pag. 51. & 52. Cum Fides diuina potest physicè compati iudicium reflexum, quo in se creditur absolute id, quod creditur posse aliter se habere, pag. 38. Cum Fide diuina infallibili bene compatitur formido opposita, & dubitatio physica eiusdem obiecti, pag. 52. Res nostræ Fidei sunt euidenter credibiles, quoad ipsarum reuelationem, pag. 53. Ea evidentia moralis est non physica, pag. 55. Sunt etiam euidenter moraliter credibiles, quoad ipsarum veritatem, pag. 55. & 56. Fides in se obscura est, pag. 72. Fides diuina est practica, & speculatiua, pag. 111. Quare ratione, ibid. Qualiter Fides possit esse maior in vno, quam in alio, pag. 112. & 113. Fides manere potest sine Charitate, p. 113. Car sine Charitate dicatur mortua, pag. 114. Quomodo Fides Charitate informetur, p. 115. Informata, & informis eadem Fides est, pag. 117. Qualiter si-

delis

Index Rerum.

deles non cognoscat certò se habere Fidem diuinam, tam quoad habitum, quam quoad actum, pag. 118. 119. & 120. Fides tempore mortis Christi nõ in sola B. Virgine permansit, p. 227. Fides quem ordinem habeat cum Spe, & Charitate, tam perfectionis, quam dependentiæ, a pagin. 280. ad 282. Vide *Actus Fidei*, *Habitus Fidei*, *Præceptum Fidei*, *Confessio Fidei*, *Negatio*.

Fides humana.

Fides humana potest esse applicatio reuelationis ad credendum Fide diuina, p. 22. Quid sit Fides humana, pag. 47. Ad credendum Fide diuina prærequiritur ex natura rei assensus Fidei humanæ reuelationis diuinæ, pag. 47. & 48. Ea notitia humana est etiam necessaria ijs, quibus immediate fit reuelatio, pag. 48. debet autem esse assensus totius obiecti formalis Fidei, pag. 48. Non tamen est necessarium, ut hic assensus Fidei humanæ requisitus habitus sit ob testimonium Ecclesiæ, pa. 50. Actus Fidei humanæ pender a voluntate, pag. 79. Quomodo pendeat. Ibidem.

Formido.

Formido oppositi cum actu Fidei

infallibili reperitur, pagin. 52. & 119.

Fuga, fure.

Fuga in persecutione licita est per se, pag. 167. Aliquando per accidens non licet, pag. 168.

Gaudium.

Gaudium, quo beati gaudent de propria beatitudine non elicitur ab habitu Spei, nec ab alio habitu infuso, pag. 285.

Gratia.

Quomodo aliquid naturale quoad substantiam sit donum gratiæ, pag. 83. & 84.

Gratitudo.

Gratitudo potest imperare Charitatem, pag. 361.

Habitus.

Habitus Fidei, & habitus scientiæ abstractiue eiusdem obiecti possunt esse simul, pag. 38. Item habitus Fidei, & habitus luminis gloriæ, simul esse possunt naturaliter; defacto tamen pro sola voluntate Dei ad ingressum gloriæ destruitur habitus Fidei, pag. 39. Habitus infusus ad pium affectum

fectum

Index Rerum.

affectum credendi supernaturalem non est virtus ratione sui, & primario; sed secundario, p. 108

Habitus charitatis.

Non est de Fide esse habitum charitatis, p. 89. & 327. An sit intensior in patria, quam in via in eodem homine, p. 306. & 307. Quare ratione dici possit amicitia habitualis, p. 316. Quam certum sit esse in iustis habitum charitatis per se infusum, p. 327. & 328. In aliquibus est etiam habitus charitatis acquisitus supernaturalis ab infuso specie distinctus p. 328. Vterque habitus est in voluntate, p. 329. Vterque est virtus Theologica, ibid. Quanta sit eorum vnitas, & diuisibilitas, p. 330. Quanta perfectio in esse moris; quanta vtilitas, pag. 331. Quanta perfectio in esse physico, p. 332. Habitus charitatis infusus est forma sanctificans, p. 334. & 337. Quomodo sit forma aliarum virtutum, pag. 335. Non distinguitur ex natura rei a gratia habituali iustificante, p. 336. Quomodo possit augeri p. 339. & 340. Augetur quolibet actu charitatis, quantumvis remisso, p. 341. Item quolibet bono opere hominis iusti, pag. 342. Quomodo augeatur secundum totam intentionem actuum, pag. 343. & 344. Augeri potest

a Deo in infinitum; imò fieri in finitus in actu, p. 348. Quomodo habeat terminum præfixum ex lege Dei, in quolibet iusto, ultra quem non sit augendus, p. 349. & 350. Habitus charitatis infusus non minuitur peccatis venialibus, p. 351. amittitur per peccatum mortale, p. 353. Et per quodlibet, pag. 354. A mortali peccato physice expellitur, & demeritorie etiam, pag. 355. Nec potest simul esse cum eo in eodem instanti de potentia Dei ordinaria, pa. 358. Nec de potentia Dei absoluta, pag. 359. Vide *augmentum*.

Habitus Fidei.

Habitus fidei diuinæ per se infusus non intrat eius obiectum formale, p. 15. Quo differat a lumine gloriæ, p. 86. Non est de fide esse huiusmodi habitum, p. 89. Illum tamen negare temerarium est, p. 90. Residet in intellectu, ibid. Est vnus secundum speciem, p. 91. Qualiter sit diuisibilis, ibid. Influit efficienter in actum Fidei diuinæ, pag. 92. Eius tamen influxus potest suppleri a Deo, pag. 93. Habitus fidei virtus est intellectualis, moralis, & theologica, p. 97. & 98. Aliquando infunditur absque charitate, p. 99. Quibus actibus & qualiter intendatur habitus

Pp

fidei

Index Rerum.

si lei infusus, p. 100. & 101. Quādo, & quo amittatur, p. 102. & 103. Non expellitur physicē peccato infidelitatis; sed demeritoriē, p. 105. Non minuitur, dum perseverat, p. 106. Præter habitum infusum datur habitus si lei acquisitus supernaturalis, p. 103. & 107. Vide *Actus fidei*, *Fides*.

Habitus Spei.

Habitus Spei infusus non manet in beatis, p. 285. Nec in damnatis, p. 286. Cetera, quæ de habitu spei scienda restant, p. 287. Peccato desperationis amittitur, p. 296. Non vero peccato præsumptionis, p. 297.

Heresis.

Quid sit, pag. 187. Ad hæresim requiritur pertinacia, pag. 188. Quid amplius requiratur ad hæresim, p. 192.

Hæreticus.

Qui negat conclusionem theologiam non est hæreticus: præsumitur tamen talis, pag. 22. Hæreticus potest credere Fidei divinae alias res Fidei: dum discedit aliquam, p. 128. Qua ratione, p. 129. In hæretico tamen non est habitus infusus Fidei, p. 130. Quomodo actus Fidei in hæretico procedat ab habitu supernaturali acquisito, p. 130. Hæretici non sunt membra Ecclesiae, p. 223. Vide *Pœna, in fidelis Ecclesia*.

Hostis.

Quid liceat facere contra hostes & quando possint occidi, pag. 502. & 503.

Ignorantia.

Ignorantia aliter Deo repugnat, quam mendacium, p. 43. Quid sit ignorantia invincibilis, p. 157. An possit esse inter fideles de rebus fidei ex præcepto credendis, p. 158. Ignorantia vincibilis revelationis, qua ratione conducat ad infidelitatem, p. 191.

Indigentia.

Quotuplex sit, p. 385. Vide *Elemosyna, restitutio*.

Indignatio.

Quid sit p. 479. Quando est licita: ibid.

Indumentum.

Vide *signum*.

Infallibilitas.

Infallibilitas fidei divinae non exigit, ut propositio revelationis sit infallibilis, p. 51. & 52. Quomodo hæc sumitur solum ex infallibili testimonio Dei, p. 52. & 57.

Infidelitas.

Duplex est, pag. 178. Vtræque ex obiecto est peccatum, ibid. Est in intellectu, ut subiecto, p. 179.

Quin.

Index Rerum.

Quantum peccatum sit, ibidem. Quibus modis contingat, pag. 180. Infidelitas adequatè dividitur in Paganismum, Iudaismum, & Hæresim, pag. 184. Quæ divisione, pag. 185. Infidelitas, quo pacto in confessione explicanda, pagin. 186. Quæ nam ex propositionibus censura dignis sint peccatum infidelitatis ex obiecto, pag. 197.

Infidelis.

Quæ communicatio cum infidelibus sit illicita, & quæ licita, pagin. 197. & 198. Infideles baptizati possunt cogi ab Ecclesia ad suscipiendam fidem, non baptizati non item, pagin. 199. Nisi indirectè, pag. 200. Qualiter licitum sit cogere infideles, ut suos ritus deserant, quos ritus, & in quibus sit hæc potestas, pagin. 203. 204. 205. Quomodo, & quibus liceat de rebus fidei cum infidelibus disputare, pag. 207. & 208.

Inimici.

Quomodo teneamur inimicos diligere, pag. 374. Dilectio amici melior est, & magis meritoria, quam dilectio inimici, pag. 377. Minus tamen satisfactoria, pagin. 378.

Iniuria.

Quomodo sit obligatio remittendi iniuriam ex corde, & non pra-

bendi occasionem, ut alter, vel alij suspicentur odium vigere in iniuriato, pag. 375. & 376. Quādo iniuriatus teneatur veniam petere, pag. 376.

Innocens.

Qui præsumantur innocentes in bello, pagin. 504. Quomodo liceat innocentes occidere in bello, ibid. Innocentes hostiū non posse in servitutem redigi probabile est, pag. 505. Nec bonis spoliari directè, pag. 507. Vtrūque tamen tuta conscientia sit, pag. 506. & 508.

Insidia.

Vide *Bellum*.

Intellectus.

Intellectus ad credendum indiget determinatione voluntatis, postquam testimonium divinum sufficienter, obscure tamen (ut ordinariè sit) est applicatum, pag. 75. Est enim indifferens ad credendum, & discredendum, ibid. & pag. 76. qua ratione, & qua in differentia, pag. 78.

Intensio.

Vide *Augmentum*.

Interrogare.

Interrogatus in odium fidei non tene-

Pp 2

tur res-

Index Rerum.

respondere, pagin. 166. Excipi-
tur casus, ibid.

Inuidia.

Quid sit, & quale peccatum, & quā-
tum, pag. 478. & 479.

Irregularitas.

Quomodo Episcopi, qui habent
ciuilem potestatem, & Papa, sint
immunes ab irregularitate, pa-
gin. 488. Non incurritur ab ex-
hortantibus ad occisionē etiā
specialem in bello, pagin. 496.
Nec a militantibus in bello de
fensiuo, pag. 497.

Index.

Index tum secularis, tum Ecclesia-
sticus quando teneatur compe-
llere diuites ad elargiendum
elemosynam, pag. 393. quan-
do inter duos supremos princi-
pes lis est super aliqua prouin-
cia, a quo indice dirimenda sit,
pag. 493.

Iudicium.

Iudicium Dei, & eius prima veri-
tas in cognoscendo satis sunt
ad obiectum formale fidei, pag.
14. Non tamen sufficit id iudi-
cium quando innotescit nobis
ex sola veritate, seu existentia
rei cognita a Deo, pag. 16. Iu-
diciū unū, quo creditur esse aliquid

reuelatum a Deo pro diuersita-
te captus credentium diuersum
exigit fundamentū, vt prudens
sit, pagin. 58. quomodo fiat in
nobis iudicium compositionis
& diuisionis, pag. 63.

Iustificatio.

Quæ fides requiratur ad iustifica-
tionem intra, & extra sacramē-
tum obtinendam, pag. 137. vs-
que ad 150.

Legere.

Vide Libri.

Libri.

Licetum est per se libros non bap-
tizatorum legere, pagin. 197.
Libros conscribere contra infi-
deles licetum est; non tamen ex-
pedit lingua vulgari, pag. 209.
quando hos libros non liceat
legere, ibidem, qualiter non li-
ceat libros infidelium legere,
pag. 209. quid nomine libri in-
telligatur in Bullis prohibenti-
bus, pag. 210. quanta sit in hac
re materia grauis peccati mor-
talis, ibid. qui libri sint sacri pa-
gin. 259.

Loquutio.

Loquutio Ecclesie non intrat o-
biectum formale fidei, pag. 16.

Martyrologium.

Conscripsi in Martyrologio sunt
canonizati, pag. 249.

Mater.

Index Rerum.

Mater.

Vide Dilectio.

Membrum Ecclesie.

Vide Ecclesia.

Mendacium.

Mendacium Deo repugnat, p. 41.
Aliter tamen, quam ignoratia,
aut error, pag. 43.

Militare, militia, miles.

Quibus sit prohibitum militare,
p. 496. & 497. Quis in prohibi-
tione dispensari possit, ibidem.
An sit licitum concedere militi-
bus ciuitatem in prædam, pag.
509.

Miraculum.

Multa miracula facta sunt in con-
firmationem Fidei, p. 54.

Missa.

Quibus liceat Missam celebrare
in memoriam eius, qui tantum
est beatificatus, p. 250.

Misericordia.

Quid sit, quis eius actus, p. 379.
Quomodo reperitur in Deo, &
in beatis, ibid. Quod eius obie-
ctum, p. 380. Actio exterior mi-
sericordie quādo imperetur ab
alijs virtutibus, ibid. Misericor-
dia, & beneficentia quomodo
sint eadem virtus, ibid.

Quanta sit eius perfectio, p. 381.
Circa ordinem in misericordia
seruandū erga proximos. Vide.
Dilectio.

Monarcha.

Vide Caput.

Motuum.

Omnis actus appetitiuæ poten-
tiæ, tam sensitiuæ, quam ratio-
nalis motuum habet aliquod for-
male; potentiæ verò appren-
siuæ nullus præter actum Fidei
habet formale motuum, pag. 2.
Motuum, quo mouemur ad cre-
dendum aliquid esse reuelatum
inæquale est pro inæqualitate
captus credentium, p. 58.

Necessitas.

Quid, & quotuplex sit necessitas
ad salutem, p. 131. De neces-
sitate Fidei, tam mediæ, quam præ-
cepti ad iustificationem a pag.
137. vsque ad 157. Vide Indi-
gentia, elemosyna.

Negatio, negare.

Nulla euentu licet externa, &
seria Fidei negatio, pag. 160.
Quarum rerum externa nega-
tio sit contra fidem, pagina
161.

Nemesis.

Quid sit pag. 49.

Index Rerum.

Notitia.

Notitia evidens abstractiva tantum potest haberi ex causa, aut ex effectu ipsi rei proprio, pag. 30.

Obiectum.

Idem obiectum non potest simul videri intuitivè, & credi, pag. 34. Imò nec credi potest quando per se, & ex terminis evidens est, pag. 35. Neutrum autè est verum, etiam de potentia Dei absoluta, pag. 35. Quamvis intellectus in diversis locis existat. Ibidem. Idem obiectum potest simul credi, & evidenter abstractivè cognosci, pag. 36. & 37. Idem obiectum Fidei divina, & humana potest simul credi, pag. 38. Quotuplex sit obiectum voluntatis, pag. 360. Vide *Motivum revelatio.*

Obiectum Fidei divina.

Aliud materiale est, aliud formale, pagin. 2. Obiectum materiale adæquatum Fidei divina est omne id, quod Deus revelavit; non tamen, quod nondum est revelatum, pag. 5. Obiectum materiale, aliud necessariū est, aliud contingens, pag. 5. Obiectum materiale Fidei in se simplex est; prout est in nostro intellectu est complexū, p. 5. Obiecta

materialia Fidei successu temporis quoad numerum creverunt usque ad Christum, & Apostolos tantum, p. 6. Nihil proponitur ab Ecclesia credibile, quod tempore Apostolorum credibile nō fuerit, p. 6. & 7. Qualis sit ordo inter obiecta materialia Fidei, p. 7 & 8. Quid sit obiectum formale Fidei divina, p. 10. & 11. Quæ nam includantur in obiecto formali Fidei divina, p. 13. 14. & 15. Vide *Revelatio.*

Obiectum Spei.

Quod sit obiectum formale, & materiale Spei univèrsim sumptæ, p. 266. Obiectum materiale primariū Spei Theologicæ est nostra beatitudo, p. 268. Vtraque formalis scilicet, & obiectiva, p. 269. Quid aliud sit obiectum materiale Spei, p. 270. Quod sit obiectum formale Spei Theologicæ, pag. 275.

Obiectum Charitatis.

Quod sit obiectum formale Charitatis, à p. 360. ad 362. Quod materiale, à p. 363. ad 364.

Odium.

Illicitum est iure naturæ etiam erga inimicos, pag. 374. Odium affectivum non fuit in lege veteri præceptū, nec permissum; sed tantum ætium. Ibid. Odium quid sit, & quotuplex, p. 470. & 471. Quomodo reperiatur in

Deo,

Index Rerum.

Papa.

Quomodo sit caput Ecclesiæ, pag. 221. Ad quos pertineat eius electio à pag. 227. De Fide est hunc numero Papam esse Papam, pag. 242. Quomodo Papa deponi possit, & à quibus, à p. 243. ad 245. Quomodo Papa non possit errare, & in quibus à pag. 246. ad 249. An possit esse schismaticus, pag. 282. Vide *Episcopus.*

Parochus.

Quid ex Fidei mysterijs scire teneatur ex vi muneris, pag. 156. Quomodo teneatur ad correctionem subditorum, p. 437.

Pater.

Vide *Dilectio.*

Pauper.

Vide *Egenus.*

Peccator.

Quādo teneatur iustificari, p. 426. Quomodo liceat peccatori, tū priuato, tum superiori alios corrumpere, p. 438. & 439. Peccator correpturus alium, an teneatur ad propriam emendationem, pag. 439.

Peccatum.

Vide *Corruptio.*

Pertinacia.

Quid sit, pag. 189.

Pp 4

Pen-

Deo, pag. 471. Odium inimicitiae Dei quomodo sit peccatorū maximū, p. 473. Odia inimicitiae Dei inter se eiusdē sunt speciei, p. 474. Odium Dei veniale non destruit Charitatem. Ibid. Odium Dei abominationis, quod peccatum sit, p. 475. Odium inimicitiae proximi quale peccatum sit, & quantum, p. 475. Quid dicendum de Odio abominationis proximi, aut propriæ personæ, p. 476. Odium non est peccatum capitale, p. 477.

Omissio.

Omissio Charitatis dicitur distinguatur specie ab odio in genere moris, pag. 474.

Oratio Dominica.

Non est præceptum eam addiscendi, pag. 153.

Opinio.

Opinio circa obiectum Fidei non est infidelitas, pag. 181.

Ordo.

Inter obiecta materialia Fidei alius quis ordo est, tū dignitatis, tū necessitatis ad credendum, non tamen credibilitatis, pag. 7. & 8. Inter Fidem, Spem, & Charitatem quis ordo sit, tū perfectionis, quā dependentiæ, à pag. 280. ad 282.

Index Rerum.

Pensionarius.

Anteneatur ad eleemosynam ex pensione faciendam, p. 419.

Pius affectus.

Vide *affectus*.

Pœna.

Pœnæ hæreticorum quæ ob hæresim incurrantur, pagin. 188. Non incurruntur ob hæresim in affectu tantum, pag. 191. Quæ pœnæ sint statutz contra hæreticos, & eorum fautores, receptores, &c. à pagin. 214. ad 217. Quid sit necessarium ad incurrendam excommunicationem propter hæresim, pag. 214. Quæ sint pœnæ schismaticis impostæ, & à quibus incurrantur, p. 483, & 484. Quibus pœnis afficiantur duellantes, pag. 531. & 532.

Potentia.

Potentia appetitiua, siue sensitiua, siue rationales semper sub motiua aliquo formali attingunt sua objecta; potentia verò apprehensiuæ non item: quia omnes earum actus excepto actu Fidei tantum versantur circa objectum materiale, p. 2.

Præceptum præcepta.

Præcepta Decalogi, & Ecclesie sunt ex obligatione addiscenda,

pag. 153. Qualis notitia eorum sufficiat, ibid. & pag. 154. Quale sit præceptum sciendi symbolum Apostolorum, pag. 156.

Præceptum Charitatis.

Quod sit præceptum diligendi Deum, & quale, & pro quo tempore obliget à pag. 365. ad 369. Quod & quale sit præceptum diligendi proximum, pag. 370. & 371. Quod diligendi se ipsum, pag. 373. Quomodo teneamur inimicos diligere, pag. 374.

Præceptum eleemosynæ.

Vide *Eleemosyna*.

Præceptum Fidei.

Quot nā ex obiectis reuelatis sint necessario credenda ex obligatione præcepti Fidei, pag. 151. & 152. Quæ ratione credenda, p. 153. Quale sit præceptum affirmatiuum Fidei, p. 154. Pro quo tempore obliget, pag. 155. Quale sit præceptum non negandi exterius Fidem, pag. 162. Ex quo præcepto nascitur obligatio confitendi Fidem exterius: & quibus euentibus, p. 163. & 164. Quod sit præceptum Ecclesiasticum confitendi Fidem, p. 165.

Præceptum Spei.

Quod sit, & pro quo tempore obliget, pag. 298. & 299. Ite, cui

facta

Index Rerum.

facta est reuelatio suæ damnationis non potest sperare illam, ideoque, nec tenetur, p. 301. Imò potest despere illam positivè, ibidem.

Prelatus.

Quomodo, & quando teneantur prelati religionum corripere in subditis peccata venialia, pag. 428. Corruptio fraterna strictius obligat prelatos Ecclesiasticos, pag. 435. Ex qua virtute, pag. 436.

Premissa.

Quomodo præmissæ moueant ad conclusionem, p. 22 67. & 68.

Præsumptio.

Multifariam accipitur, pag. 297. Præsumptio opposita spei quid sit, ibid. Quale peccatum, ibid.

Princeps.

Qualiter principes seculares possint, & debeant subditos infideles cogere ad ritus suos deserendos, pag. 203. & 205. Quomodo illis non liceat vi occupare prouincias infidelium, pag. 205. Eis inter principes supremos super aliqua re, a quo iudicanda, pag. 493. Vide *Ecclesia, Caput, Bellum*.

Propinquus.

Quomodo propinqui sint præferendi extraneis quoad largitio-

nem eleemosynæ, pag. 403.

Proximus.

Qui dicantur proximi, pag. 370. Quibus modis habeat quis coniunctionem cum proximo, pag. 461. Vide *Dilectio*.

Propositio.

An propositis mediate tantam, & virtualiter reuelatis possit credi fide diuina, pag. 20. & 21. Propositio aliqua rerum credendarum requiritur ad fidem, pagin. 45. Est autem necessaria ex lege ordinaria ad credendum externa propositio reuelationis publicæ, pagin. 45. & 46. Aliud est propositionem esse veram, aliud esse credibilem, pagin. 53. Quæ propositio contra fidem sit hæretica, pag. 194. Quæ erronea, pag. 195. Quæ sit sapiens hæresim, & quæ ad ceteros censuræ gradus spectant, pag. 196. Quale peccatum sint hæ propositiones, pag. 197.

Religio.

Alia est naturalis; alia supernaturalis, pag. 319.

Repraesentatio.

Quid sit, pag. 508. An & quomodo liceat, ibid. & pag. 509.

Res.

Res nostræ fidei sunt euidèrer credibiles

Index Rerum.

dibiles quoad ipsarum reuelationem, pagin. 53. Qualis sit ea euidencia, pag. 55. Sunt etiam euidenter credibiles moraliter quoad ipsarum veritatem, pag. 55. & 56. quomodo res alienę in bello iniusto ablataz emi possint, pagin. 511.

Restitutio.

Qui eleemosynam non elargitur cum debeat non tenetur ad restitutionem, nec damnorum quidem, p. 393. qui re alienam arreptam, aut aliter præhabita in extrema necessitate consumpsit tenetur illam restituere, si ad pinguiorem venerit fortunam, p. 399. Similiter, si consumpsit in graui necessitate, p. 400. quid dicendum de tertio, qui ut alteri subueniret alienum arripuit. ibid. quid de debitore qui re soluendam consumpsit, ibid. An debitor extremè indigens re, quam debet teneatur eam soluere creditori pariter indigenti, pagin. 401. & 402. quid dicendum quando, creditore indigenti ea re, indigent etiam illa aliqui propinqui debitoris, pag. 403. qui se fingit pauperem ut accipiat eleemosynam, illicitè, & inualidè accipit, & tenetur restituere acceptam, p. 409. quid si se fingat sanctum, &c. p. 410. quid si fingat maiorem paupertatem, quam ha-

bet, pag. 411. Cui debeat restituere, ibid. qui non corripit furantem, cū teneatur ex præcepto correptionis non tenetur ad restitutionem, p. 424. Bona innocentium in bello ablata, aut destructa debent restitui, p. 507. & 509. quomodo, & a quibus sint restituenda dāna quæ sunt in bello, pag. 514. ad 516. qui suo exemplo est causa ut alter furetur non tenetur restituere, pagin. 541.

Reuelatio.

Reuelatio Dei duplex est, altera ad extra ad intra altera, p. 12. Præter reuelationem publicam non est necessaria ad fidem diuinam priuata reuelatio reuelationis publicæ, p. 16. & 17. Reuelatio priuata, satis est ad assensum fidei, p. 17. Reuelatio, altera est immediata, seu formalis: altera mediata, seu virtualis, p. 19. Virtualis altera est adæquata, altera inadæquata, p. 19. Reuelatio immediata sufficit ad obiectum formale fidei, p. 19. & 24. mediata verò non item, p. 20. & 21. & 24. Reuelatio mediata tantum mouet ad assensum propositionis in se ipso immediate reuelataz, p. 20. Reuelatio falso existimata non sufficit ad assensum fidei diuinæ, p. 25. & 26. Reuelatio diuinæ potest euidenter, imò intuitiue cognosci non viso Deo, p. 27. Reuelatio euidens apta est

ad

Index Rerum.

ad assensum fidei, p. 30. Ex reuelatione euidenter nota non potest res reuelata euidenter abstractiue cognosci, pag. 30. Cognoscitur tamen euidenter euidentia in attestante, p. 31. Reuelatio diuina non potest esse obiectum materiale intuitiue visum, seu sensu, siue intellectu, p. 34. quini mo circa obiectum ex se, seu ex terminis euidenter cognitum, p. 35. quod est verum etiam de potentia Dei absoluta, ibidem, quamuis intellectus in diuersis locis existat, p. 35. Post tamē reuelatio mouere ad credendum obiectum euidenter abstractiue cognitum, aut euidentia in attestante, aut quouis alio modo minus claro, qualis est discursus Theologicus, opinio, fides humana, &c. p. 37. & 38. Reuelatio damnationis alicuius, quæ non constat esse absoluta iudicanda est comminatoria, p. 300. Vide. *Obiectum fidei, motuum, euidencia. Ritus.*

Vide *Infidelis.*

Rixa.

Quid sit & quale peccatum, p. 517.

Scandalum.

Quid sit, & quod duplex, pag. 533. & 534. quod peccatum sit, & quale p. 535. & 537. quomodo liceat suadere minus peccatum ei, qui paratus est ad maius, pag. 538. quid dicendum in materia iusti-

tiz, p. 539. & 540. quomodo liceat vacationem redimere præbendo occasionem peccati, p. 541. quomodo non liceat inuitare ad actum peccati eum, qui iam paratus est ad illum, pag. 542. & 544. Ad vitandum scandalum passuum proximi nullum opus præceptum est omittendum, p. 546. bene tamen ad conseruandam vitam corporalem proximi etiam a se ipso auferendam, p. 548. quando & quomodo omitti debeant opera non præcepta ad vitandum scandalum passuum aliorum, pag. 549. & 552. quibus euentis imputetur scandalum passuum, quod est etiam damnificatio temporalis, siue scandalizati, siue alterius, qualisque & quanta sit obligatio non præbendi occasionem simili scandalo adducuntur varij casus, pag. 552. & 557. An liceat petere mutuum ab eo qui exactus est vsuras, & iuramentum a iuratore per falsos Deos, aut falso, pag. 558. quomodo liceat res indifferentes præstare quando creditur alius eis abusus ponuntur varij casus, p. 559. & 562. quando qui publice peccat, peccet peccato scandali, p. 561. & 563. qui, cum possit, ex honesto fine, aut causa non aufert alteri occasionem peccandi, non peccat, p. 564. Imò nec qui ex simili causa occasionem, præbet ibidem.

Schisma

Index Rerum.

Schisma Schismatici.

Schismatici non hæretici sunt membra Ecclesie, pag. 224. Schisma quid sit, pag. 481. & 482. quale peccatum sit, & quantum, pag. 483. quibus penis puniatur, & qui illas incurrant, pag. 483. & 484.

Scientia.

Scientia abstractiva, & fides divina eiusdem obiecti optimè compatiuntur, tam quoad actus, quàm quoad habitus, pagin. 38.

Scribere.

Vide Libri.

Secta.

Quid sit, pagin. 187.

Seditio.

Quid sit & quod peccatum, p. 517.

Sepelire mortuos.

Est opus misericordie, & obligatorium ex se sub mortali, pag. 382.

Servus.

Quomodo servi Christiani infidelium possint fugere, pag. 206. qualiter servi bello capti, & emptitij possint fugere, pagin. 512. & 513.

Signum.

Quotuplicia sunt indumenta, &

signa infidelium, pag. 171. quibus eorum uti liceat Christianis, & quibus euentis, pag. 172. ad 175. Signa Christianorum adhuc ex lege in professionem fidei instituta quando liceat dimittere, pag. 176.

Simulatio. Simulare.

Non est licitum factis, aut rebus falsam religionem simulare, pagin. 169.

Species.

Species intelligibiles, quibus inuamur ad credendum omnes sunt naturales, pag. 90.

Spes.

Varie eius acceptiones, pag. 261. Sperare est actus voluntatis, p. 262. Explicatur natura actus spei, pag. 264. & 265. sperare alteri beatitudinem, aut aliam bonam, quando sit actus spei Theologica, quando non pagin. 271. 273. quomodo sperare aliquid a creatura licitum sit, pag. 279. Spes Theologica, quem ordinem habeat cum fide, & charitate tam perfectionis, quam dependentie, pag. 280. & 282. In quibus sit spes, tam quoad actum, quam quoad habitum, & circa quæ bona, a pagin. 283. 287. quibus actibus beati speret alijs beatitudinem, pag. 284. Spera-

re

Index Rerum.

re a creatura tanquam a causa principali, quod peccatum sit, pag. 298. Vide. *Obiectum Spei*, *Habitus spei*, *Actus spei præceptum spei*.

Subiectum.

Quo differant subiectum, & obiectum, pag. 2. Quod sit subiectum adæquatum fidei, diuinæ, quodque principale, pag. 3. Quomodo Deus sit subiectum fidei diuinæ, pag. 4.

Symbolum.

Quid sit, pag. 8. quotuplex sit symbolum ab Ecclesia receptum, pag. 8. & 9. quæ eorum auctoritas, pag. 9. In his symbolis conuenienter traduntur, quæ credenda sunt, ibid. Symbolum Apostolorum ex obligatione addiscendum, pag. 156. quæ notitia sit satis, ibid.

Synagoga.

Quo differat ab Ecclesia, p. 218.

Templum.

Quando liceat Catholico templum infidelium adire, & audire conciones, pag. 177.

Testimonium.

Testimonium humanum, aut etiam

diuinum nequit mouere ad credendum obiectum, quod intuitiue videtur, pag. 34. Nec quod ex terminis est euidens, pagin. 35. Bene tamen, quod euidenter abstractiue cognoscitur, pagin. 36. & 37. Testimonium humanum mouere potest ad credendum, quod fide etiam diuina creditur, pag. 38. Testimonium diuinum obscure, & ordinarie applicatum non determinat intellectum ad credendum, pagin. 76.

Timor.

Quid sit, & quotuplex: qui sit honestus, qui peccaminosus, quæque eorum obiecta, p. 288. ad 290. Timor mundanus a nullo habitu elicitur, pag. 291. Timor seruilis elicitur ab habitu spei, ibidem. Timor filialis ab habitu charitatis, pagin. 292. Initialis ab alterutro iuxta opinionum varietatem, pag. 293. Non omnis timor, quo timetur a Deo malum peccati, est supernaturalis, quamuis omnis sit Theologicus, pag. 292. Donum timoris non est aliud a timore filiali ibidem, qualis sit timor, qui manet in beatis, p. 293.

Traditio.

Quid sit, & quotuplex, pagin. 256. quomodo discernenda, p. 257.

Traditio

Index Rerum.

Traditio diuina eandem vim habet, ac scriptura, ibid. **Traditiones diuinæ** extant, pag. 258.

Tristitia.

Tristitia damnatorum non est immediate de Deo, sicut est delectatio beatorum, pag. 270. **Tristitia** de bonis alterius quoduplex sit, & quando licita, pagin. 479.

Veritas.

Deus tripliciter est prima veritas pag. 12. Non potest vnus actus esse verior alio, pagin. 75.

Virtus.

Virtutes infusæ comitantur charitatem, pag. 334. **Acquisitæ** veram rationem habent virtutis absque charitate, pag. 334. quo modo ab illa perficiantur, ibid.

Visio.

Ex euidentiâ visionis non nascitur euidentiâ rei visæ in se, & in trinsicè, pag. 31. **Visio** intuitiua, & actus fidei diuinæ eiusdem obiecti non possunt esse simul,

pag. 39. **Fides** diuina nō est certior visione beatifica, pag. 74. **Visio** beatifica Angeli, & hominis non distinguuntur specie, pag. 130.

Vita.

Vitam longam desiderare; imò & in æternum viuere non est illicitum, pag. 369. **Vitam** exponere pro proximis. Vide *Dilectio*.

Voluntas.

Voluntas non potest moueri cognitione naturali ad actum supernaturalem, pagin. 83. Ad naturalem affectum credendi moueri potest simplici apprehensione, ad supernaturalem non item, pag. 85. **Voluntas** est instrumentum actuum charitatis ad productionem habitus acquisiti, p. 340.

Vulgata editio.

Vide *Editio*.

Zelus.

Quid sit pagin. 479.

FINIS.

144-5

